

Enarratio in prophetam Isaiam

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΣΑΙΑΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ρ.1 Εὔξασθε μὴ γενέσθαι τὴν φυγὴν ὑμῶν χειμῶνος ἢ σαββάτου. Σημειωτέον οὖν ὅτι χειμῶνα, ἡ σάββατον ψεκτὸν οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεός· γέγραπται γάρ· Θέρος καὶ ἔαρ, σὺ ἔπλασας αὐτά. Ἐν χειμῶνι δέ ἐσμεν, ὅταν τὰ πάθη τῆς σαρκὸς δυναστεύῃ ἐν ἡμῖν. Οὕτω τοίνυν νοητέον τὸ εὐαγγε λικὸν ῥητὸν, μὴ γενέσθαι ὑμῶν τὴν φυγὴν, ὅταν τὰ χείρονα ἐν ἡμῖν κρατῇ, ἡ ὅταν ἀργίᾳ τὴν ζωὴν ὑμῶν παραπέμπω μεν. Τοῦτο γὰρ ὑποβάλλει νοεῖν διὰ τοῦ σαββάτου, ἵνα τύ χωμεν τῆς εὐλογίας ἐκείνης· Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ Κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντα. Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις. Τάχα διὰ τὸ φρονίμως καὶ συνετῶς ἀπὸ ξύεσθαι τὸ γῆρας· καὶ γὰρ ἐπειδὰν ἀποδύεσθαι δέῃ τὴν λε βηρίδα, στενῶ τόπῳ καὶ ἀκριβῶς προσφίγγοντι αὐτοῦ τὸ σῶμα ἐπιδοὺς ἔαυτὸν, οὕτω διείρων ἔαυτὸν, ἀποδύεται τὸ γῆρας. Τάχα οὖν καὶ ἡμᾶς βούλεται ὁ λόγος διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ πορευομένους ἀποδύεσθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδύσασθαι δὲ τὸν νέον, ὥστε καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἀνακαίνισθῆναι, ὡς ἀετοῦ, τὴν νεότητα. Μέγα μὲν καὶ πρῶτον χάρισμα (καὶ ψυχῆς ἄκρως κε καθαρμένης δεόμενον) χωρῆσαι τὴν θείαν ἐπίπνοιαν πρὸς τὸ προφητεύειν τὰ τοῦ Θεοῦ. Δεύτερον δὲ μετ' ἐκεῖνο, καὶ οὐδὲ αὐτὸ μικρᾶς οὐδὲ τῆς τυχούστης ἐπιμελείας δεόμενον, τὸ κατακούειν τοῦ βουλήματος τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Πνεύ ματος, καὶ μὴ παραστοχάζεσθαι τῆς διανοίας τῶν λεγο μένων, ἀλλ' εὐθυβόλως ἐπ' αὐτὴν ὁδηγεῖσθαι ὑπὸ τοῦ οίκο νομήσαντος Πνεύματος γραφῆναι τὴν προφητείαν, ὅδη γοῦντος καὶ τὴν διάνοιαν τῶν ὑποδεξαμένων τὸ τῆς γνώσεως χάρισμα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐπέφερε, λέγων· Ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν, ἀκούετω. Καὶ ὁ Προφήτης δὲ ὁ Ἰωάλ· Τίς σοφὸς καὶ συνήσει ταῦτα; καὶ συνετὸς καὶ ἐπιγνώσεται αὐτά; Καὶ ὁ Ἀπόστολος, ἐν τῷ περὶ χαρισμάτων τόπῳ, τὸ μὲν τι χά ρισμα προφητείαν φησὶ, τὸ δὲ διάκρισιν πνευμάτων. Ὁ μὲν γὰρ παρέχων ἔαυτὸν ἄξιον ὅργανον τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύ ματος, Προφήτης ἐστίν· ὁ δὲ τὴν δύναμιν τῶν ἀπαγγελλο μένων συνετῶς ἐκδεχόμενος, τὸ χάρισμα ἔχει τῆς διακρί σεως τῶν πνευμάτων. Διὸ καὶ Κορινθίοις διατάσσων· Προ φῆται δὲ (φησὶ) δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρι νέτωσαν. ρ.2 Καὶ οὕτω μέγα, ὅτι ἐν ἀπειλῇ κεῖται, ἀφελεῖν Κύ ριον ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας Προφήτην καὶ στοχαστὴν καὶ θαυμαστὸν Σύμβουλον καὶ συνετὸν ἀκροατήν. Ἡμᾶς δὲ εὔχεσθαι χρὴ λαβεῖν τὸ τῆς σοφίας καὶ τὸ τῆς γνώσεως, καὶ τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα, ὥστε πάντα ὅμοι συνδρα μόντα τῷ ἡγεμονικῷ ὑμῶν ἐντυπώσαι τὴν πάσης τῆς προ φητεομένης ἀληθείας μόρφωσιν. Ἐστι δὲ τοῦ μὲν λόγου τῆς γνώσεως χρεία πρὸς τὸ θεωρεῖν τοῦ Πνεύματος τὰ ἀπόρρητα· τοῦ δὲ λόγου τῆς σοφίας, πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ ἐξεργάσασθαι τὰ συνεστραμμένως ἐν βραχυλογίαις ἐκδεδομένα· ἵδιον γὰρ τῆς σοφίας τὸ ἐκτείνειν λόγους. Ἐξέτεινα γὰρ (φησὶ) λόγους, καὶ οὐ προσείχετε. Ἐπειτα τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα εἰς οίκοδομὴν τῶν ἀκούοντων. Χρὴ τοίνυν τῇ ψυχῇ τοῦ μέλλοντος προφητεύειν τὴν ἐπιτηδειότητα προϋποκεῖσθαι ἐκ τοῦ ἐφ' ἡμῖν κινήματος, ἵνα ὁ ἐν τοῖς ὅλοις λόγος τὰς ἀρμονιωτέρας ψυχὰς ἐκλεγό μενος, ἐν αἷς οὐδὲ μικρόν τι κίνημα τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἀσύμφωνόν ἐστι πρὸς τὸν λόγον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐνυπαρχούσης εὐαρμοστίας, τὴν ἐκ τοῦ θείου Πνεύ ματος ἐνέργειαν ἐπαγγάγη. Οὐ μόνον δὲ ἡ τῶν παθῶν κα ταστολὴ ἀναγκαία εἰς τὸν εύτρεπισμὸν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Πνεύματος,

άλλα καὶ τὸ μέτρον τῆς περὶ τὴν πίστιν δια θέσεως, καὶ τὸ συμφέρον αὐτοῦ τε τοῦ ὑποδεχομένου τὴν χάριν, καὶ τῶν κατὰ καιρὸν ἀκουόντων, ἥ καὶ εἰς ὕστερον μεθεξόντων τῆς ἐκ τῶν Προφητῶν ὡφελείας. Δίδοται γὰρ (φησὶν) ἔκάστῳ ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμ φέρον· καὶ πάλιν· Κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως. Ἀνέ φικτον μέντοι τὸ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, παρατῆσαι τὸν λόγον τῆς διαφόρου ἐνεργείας παρὰ τοῦ θείου Πνεύματος τοῖς ἀξίοις ἐγγινομένης. Καθ' ὃν ὁ μὲν προφητείαν πιστεύεται, καὶ ταύτην ἐπὶ τοσόνδε· ὃ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων λαμβάνει, καὶ ταῦτα τηλικάδε· καὶ ἄλλος ἐνεργήματα δυνάμεων, μειζόνων ἥ μικροτέρων. Ταῦτα γὰρ μόνος οἶδεν ὃ τῇ ἔκάστου ψυχῆς ἀξίᾳ ἐνατενίζων, καὶ τοῖς ἀθεωρήτοις τῆς δικαιοσύνης μέτροις διαιρῶν ἔκάστω τὰ πρὸς ἀξίαν. p.3 Πῶς προεφήτευον αἱ καθαραὶ καὶ διαιρεῖς ψυχαῖ; Οἰονεὶ κάτοπτρα γινόμενα τῆς θείας ἐνεργείας, τὴν ἔμφασιν τρανήν καὶ ἀσύγχυτον καὶ οὐδὲν ἐπιθολουμένην ἐκ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς ἐπεδείκνυντο. Πᾶσι μὲν γὰρ πάρεστι τὸ ἄγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ τοῖς μὲν καθαρεύουσι τῶν παθῶν τὴν ἴδιαν ἔμφασίνει δύναμιν· τοῖς δὲ τὸ ἡγεμονικὸν συγκεχυμένον ἔχουσιν ἀπὸ τῶν τῆς ἀμαρτίας σπίλων, οὐκέτι. Δεῖ δὲ πρὸς τῇ καθαρότητι καὶ τὸ ὅμαλὸν τῆς εὐσταθοῦς κατα στάσεως ἐπιδείκνυσθαι· οὐ γὰρ ὃ ἀνωμάλως ἔχων περὶ σωφροσύνην, καθαρός· ἀλλ' ὃ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ὑποτάξας τῷ Πνεύματι. Ὡσπερ γὰρ αἱ τῶν προσώπων ἐμφάσεις οὐκ ἐν πάσαις ταῖς ὄλαις γίγνονται, ἀλλὰ ἐν ταῖς λειότητά τινα καὶ διαφάνειαν κεκτημέναις, οὕτως οὐκ ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς ἥ τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια, ἀλλ' ἐν ταῖς μηδὲν σκολιὸν ἔχουσαις, μηδὲ στραγγαλιῶδες. Ἡ χιὼν λαμπρά· ἀλλ' εἰκόνας τῶν ἐγκυπτόντων οὐ δείκνυσι, διότι τραχεῖά ἐστιν ἐκ πεπηγότων ἀφρῶν συγκειμένη. Τὸ γάλα λευκόν· ἀλλ' οὐ παραδέχεται τὰς εἰκόνας, διότι καὶ αὐτῷ μικρά τινές εἰσι πομφόλυγες. "Υδατί δὲ, καὶ μέλανι, μορφὴ ἐμφαίνεται, διὰ λειότητα. Οὕτως ἄρα τὸ ἀνώμαλον τοῦ βίου πρὸς ὑποδοχὴν θείας ἐνεργείας ἀνεπιτήδειον. "Οταν οὖν ψυχὴ πάσῃ ἀσκήσει ἀρε τῆς ἑαυτὴν ἐπιδοῦσα, τῷ σφιδρῷ περὶ Θεὸν φίλτρῳ διηνε κῶς μνήμην Θεοῦ ἐντυπωθεῖσαν αὐτῇ διασώζῃ, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ οἰονεὶ ἔνοικον αὐτῇ τὸν Θεὸν εἴναι κατασκευάσῃ, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν σφιδροτάτης ἐνατενίσεως, καὶ τοῦ ἀρέ ρήτου φίλτρου θεοφορουμένη, ἀξία τοῦ κατὰ τὴν προφητείαν χαρίσματος γίνεται, διδόντος θείαν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς διανοίγοντος εἰς κατανόησιν ὃν βούλεται θεαμάτων. Διὸ καὶ οἱ Προφῆται ἔμπροσθεν βλέ ποντες ἐκαλοῦντο· παρὰ τὸ ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα προορᾶν. Προσαχθησόμεθα δὲ μᾶλλον εἰς τὸ ἴδειν τὸ προφητικὸν κίνημα, ἐκ τῶν κατ' ὅναρ φαντασμάτων. Ὡσπερ γὰρ ἐν ταῖς καθ' ὑπὸν φαντασίαις τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς ἡμῶν τυπου μένου, πόλεων ἥ τόπων μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ἥ ζώων ὑπὲρ τὴν φύσιν γινόμεθα θεαταί, ἥ καὶ λόγων τινῶν μνήμην διὰ τῆς ἀκοῆς ἐμπεσόντων, πολλάκις παρακατέχομεν (καὶ τοσούτων περὶ ἡμᾶς θεαμάτων τε παραδόξων καὶ ἀκουσμά των ὄντων, οὕτε τι εἴδομεν κατὰ ἀλήθειαν σωματικῇ αἰσθήσει, οὕτε ἡκούσαμεν) οὕτω καὶ τὸν θείων καὶ μακαρίων ἀν δρῶν νοῦν, ποτὲ μὲν ὑπαρ, ἄλλοτε δὲ ὅναρ τυπούμενον, λόγων τε θείων καὶ θεαμάτων πληροῦσθαι· οὕτε δι' ὀφθαλμῶν τὰς εἰκόνας τῶν δρωμένων ἀναμαξάμενον, οὕτε δι' ὥτων ἀέρος πληγὴν ἐκ τῶν φωνητικῶν ὄργάνων προελθοῦσαν ὑποδεξά μενον. Οὐ γὰρ ἔξωθέν τι ὑποκείμενον ἦν ψηλὸς θρόνος καὶ ἐπηρμένος, οὐδὲ ὁ ἐπ' αὐτοῦ καθήμενος, ὃν εἴδεν δ 'Ησαΐας· οὐδὲ ἀνθρωποειδῆς ὁ ἡλέκτρινος μὲν τὰ ἀπὸ ὀσφύος ὅνω, πυρινὸς δὲ ἀπὸ ὀσφύος ἐπὶ τὰ κάτω, διὰ παρὰ τῷ Ἱεζεκιήλ. Ἀλλ' ὁ μὲν νοῦς αὐτῶν, δυνάμει κρείττονι, ἐν θεωρίᾳ τούτων ἐγένετο, δι' αἰνιγμάτων τοῦ Πνεύματος τὴν θείαν φύσιν παραδεικνύντος. p.4 Ὁρῶσι δὲ οἱ Προφῆται οὐ τὰ μέλλοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν παρόντων τὰ λανθάνοντα, ὡς φησι Παῦλος· Ἐὰν δὲ προφητεύητε, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἥ ἵδιωτης, τὰ κρυπτὰ τῆς

καρδίας αύτοῦ φανερὰ γίνεται· ἡ ως ὁ Ἐλισσαῖος· Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύετο μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἀνέστρεψεν ὁ ἀνὴρ, μετὰ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, εἰς συνάντησίν σοι; "Εστι δὲ προφητεία καὶ ἡ δι' ὀνείρων πρόγνωσις, ως τῷ Ἰω σήφ ἐν Αἴγυπτῳ καὶ τῷ Δανιὴλ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας ἐδείκ νυτο. Πῶς οὖν καὶ Φαραὼ, καὶ Ναβουχοδονόσορ; "Οτι περὶ τῶν κοσμικῶν καταστάσεων τοὺς κρατοῦντας ἔδει προβλέ πειν, ἵνα πιστεύηται. Πῶς δὲ καὶ Βαλαὰμ προφητεύει καὶ Καϊάφας; "Οτι κάκεῖνοι τοὺς πειθομένους εἶχον· καὶ ὁ μὲν ως ἀρχιερεὺς, ὁ δὲ ως μάντις. Οὐ γάρ ψυχῆς καθαρότης ἐνταῦθα, οὐδὲ διαύγεια νοῦ ἐνορῶντος Θεὸν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν δύναμιν ἐπισπῶντος· ἀλλ' οἰκονομικῶς ἐν αὐτοῖς ὁ λόγος, οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν καιρόν. Ζητήσεις δὲ εἰ τὰ παρὰ τῷ Ἡσαΐᾳ καὶ τῷ Ἱεζεχιῇλ ὅπτασίαι εἰσὶ, διὰ τοιῶνδε φαντασιῶν ἔωραμέναι, ἡ θεολογίαι, δι' αἰνιγμάτων τοῦ Πνεύματος τὰ τῆς θεότητος ἡμῖν ἰδιώματα καταγγέλ λουσαι. p.5 Φασὶ δέ τινες ἔξεστηκότας αὐτοὺς προφητεύειν, ἐπικαλυπτομένου τοῦ ἀνθρωπείου νοῦ παρὰ τοῦ Πνεύματος. Τοῦτο δὲ παρὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἐστὶ τῆς θείας ἐπιδημίας, ἔκφρονα ποιεῖν τὸν θεόληπτον, καὶ, δτε πλήρης γέγονε τῶν θείων διδαγμάτων, τότε καὶ τῆς οἰκείας ἔξιστασθαι διανοίας, καὶ ἄλλους μὲν ὀφελοῦντα δι' ἑαυτοῦ, αὐτὸν δὲ τῆς ἐκ τῶν ἰδίων λόγων ἀπολείπεσθαι ὀφελείας. "Ολως δὲ, τίνα λόγον ἀκόλουθον ἔχει ἐκ τοῦ τῆς σοφίας Πνεύματος, μεμηνότι παραπλήσιον γίνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ τῆς γνώσεως Πνεύματος τὸ παρακολουθητικὸν ἀποβάλλειν; 'Αλλ' οὔτε τὸ φῶς τυφλότητα ἐμποιεῖ, ἀλλὰ τὴν ἐκ φύσεως ἐνυπάρ χουσαν ὀρατικὴν δύναμιν διεγείρει οὔτε τὸ Πνεῦμα σκό τωσιν ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν τὸν ἀπὸ τῶν τῆς ἀμαρτίας κηλίδων καθαρεύοντα νοῦν διανίστησι. Πονηρὰν μὲν οὖν δύναμιν συγχυτικὴν εἶναι διανοίας, ἐπιβουλεύουσαν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐκ ἀπίθανον· θεί ου δὲ Πνεύματος παρουσίαν ταύτο τοῦτο λέγειν ἐνερ γεῖν, ἀσεβές. "Ἐπειτα, εὶ σοφοὶ οἱ Ἀγιοι, πῶς οὐκ ἐπηκολούθουν τοῖς προφητευομένοις; Σοφὸς γάρ (φησι) νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος· ἐπὶ δὲ χείλεσι φορεῖ ἐπιγνωμοσύνην. Εἰ δὲ ὅτι ἔξεστη Ἰσαὰκ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ νίοῦ αὐτοῦ, καὶ Δαβὶδ εἴπεν ἐν τῇ ἐκστάσει αὐτοῦ, διὰ τοῦτο τὴν παρα φορὰν καταψεύδονται τῶν ἀγίων, γινωσκέτωσαν τὴν ἔκπλη ξιν ἐκστασιν εἰρησθαι· ως τὸ Ἔξεστη ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ ἔφριξε. Χρὴ δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ὡριμηνούς, περὶ Θεοῦ τὰ ἐναντιούμενα, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, διμολογεῖν, μὴ νοεῖν. Οἶον, κατὰ τὰς κοινὰς προλήψεις ἐστὶ τὴν θείαν φύσιν ἀγαθὴν, καὶ ἀόργητον, καὶ δικαίαν διμολογεῖν. p.6 'Ἐὰν οὖν ὀργιζόμενον, ἡ λυπούμενον, ἡ μεταμελόμενον, ἡ μὴ κατ' ἀξίαν τινὶ χρώμενον, ἡ Γραφὴ λέγει, ζητεῖν προς ἡκει τὸ τῆς λέξεως βούλημα, καὶ μεριμνᾶν τίνα τρόπον ἀποκαταστῆσαι δυνηθῶμεν, οὐχὶ δὲ ἀνατρέπειν τὰς ἀξιο λόγους περὶ Θεοῦ ὑπολήψεις. Καὶ οὕτως ἀπροσκόπως ἐντευ ξόμεθα ταῖς Γραφαῖς, ἀπὸ μὲν τῶν εὐλήπτων ὀφελού μενοι, ἐκ δὲ τῶν ἀσαφεστέρων οὐ παραβλαπτόμενοι. 'Ἐὰν δέ τις ἐγκαλῇ τῇ θείᾳ Γραφῇ, ως οὐ διδασκαλικῇ, οὐδὲ ἐνεργητικῇ τῶν ὀφελεῖσθαι δυναμένων, καταμανθανέτω πᾶσαν τὴν τῶν ἀνθρωπίνων διακόσμησιν, οὐκ ἐν τοῖς πνευ ματικοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑποδεεστέροις καὶ τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν· ὅτι τοῖς μὲν ἀλόγοις εὔκολον ἔδωκε τὴν πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμήν· τροφὰς αὐτομάτους καὶ σκέπην αὐτοφυᾶ, καὶ τὰ ἐκ τριχῶν καὶ πτερῶν ἐνδύματα, ἡ τὰ σύμπαντα οἰκονομοῦσα δύναμις ἔχαριστο· τὸν δὲ ἄν θρωπὸν γυμνὸν παραγαγοῦσα, λόγον ἔδωκεν ἀντὶ πάντων, δι' οὐ αἴ τε ποριστικαὶ συνέστησαν τέχναι, οἰκοδομικὴ, ὑφαν τικὴ, γεωργία, χαλκευτική, τὸ τοῖς σώμασιν ἐνδέον ἀνα πληρούσης τῆς ψυχῆς τῇ παρουσίᾳ τοῦ λόγου. "Ωσπερ οὖν ἐν τούτοις οὐχὶ βασκαίνων ἡμῖν πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμῶν παραπλησίως τοῖς ἀλόγοις συναπογενθῆναι πάντα ὁ δημιουργὸς ἡμῶν οὐ συνεχώρησεν, ἀλλὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων γυμνάσιον ἡμῖν τῆς διανοίας ἐμηχανήσατο, οὕτω καὶ τὴν ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀσάφειαν ἐπ' ὀφελείᾳ τοῦ νοῦ, διε

γείρων αύτοῦ τὴν ἐνέργειαν, ἐπετήδευσε. Πρῶτον μὲν, ἵνα τούτοις ἐνασχολούμενος τῶν χειρόνων ἀφέλκηται· ἔπειτα ὅτι τὰ πόνω κτηθέντα μᾶλλον πως ἀγαπᾶται, καὶ τὰ διὰ μακροῦ χρόνου προσγενόμενα μονιμώτερον παραμένει· ὃν δὲ ῥᾳδία ἡ κτῆσις, οὐ περισπούδαστος ἡ ἀπόλαυσις. Εὐ καταφρόνητος γάρ ἡ τῶν προχείρων παρουσία, καὶ οὐδεὶς μιᾶς φυλακῆς ἀξιούμενη τοῖς ἔχουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ὄνειρων φύσις ἀσαφῆς καὶ πλαγία, καὶ οὐ μικρᾶς δεομένη τῆς ἐκ τοῦ νοῦ ἐντρεχείας· καὶ πολλὴ συγγένεια πρὸς τὰ ἐκ τῶν ὄνειρων αἰνίγματα τοῖς κατὰ ἐπίκρυψιν ἐν τῇ Γραφῇ δηλουμένοις. Ὅθεν καὶ Ἰωσὴφ καὶ Δανιὴλ τῷ προφητικῷ χαρίσματι τὰ ὄνειρατα διεγίνωσκον, ἐπειδὴ οὐκ αὐτάρκη τὰ τῶν ἐννοιῶν πρὸς τὴν θήραν τῆς ἀληθείας. Πρὸς δὴ τοῦτο χρεία τῆς ἐν τῷ βίῳ καθαρότητος, ὥστε καὶ πρὸς τὴν τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς ἐπιτήδευσιν τὸ ἐν ταῖς Γραφαῖς κεκαλυμμένον διαγνωσθῆναι. Χρεία δὲ πρὸς τῇ καθαρότητι τοῦ βίου καὶ τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς διατριβῆς, ἵνα τὸ σεμνὸ πρεπὲς καὶ μυστικὸν τῶν θείων λογίων ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης ἐντυπωθῇ τῇ ψυχῇ. Ὅτι δὲ βίου ὅλου δεῖται ἡ τῶν θείων λόγων μελέτη, συνίστη σιν ὁ Μωϋσέως βίος, διὸ ἐπὶ μὲν τῇ πρώτῃ τεσσαρακονταετηρίδι ἐπαιδεύθη τὰ Αἴγυπτίων, ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ τεσσαρακονταετηρίδι ἐπιμέλειαν κατηνέχθη. Καὶ οὐδὲ τότε διηνεκῶς τῷ πρακτικῷ παρέμενε βίω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐποπτικὸν ἐπανήγειρο πολλάκις. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτια κὴν εἰδωλομανίαν ὅλα ὑπηνέχθη τὰ πλήθη, τῷ Θεῷ συν ὄντος τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς ἐν τῷ ὅρει. Τοιοῦτος δέ τις καὶ ὁ Ἡλίας, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὅχλον ἀποδιδράσκων καὶ περὶ τὰς ἐρημίας φιλοχωρῶν. p.7 Εἰ τοίνυν τοῖς Ἅγιοις μετὰ πάσης εὐσταθείας τοῦ ἡγεμοῦ νικοῦ ἐπονεῖτο τῆς ἀληθείας ἡ ζήτησις, πῶς οὐκ ἄλογον τοὺς καρποὺς τῶν μυρίων καμάτων ἄνευ τινὸς πραγματείας ἐπιζητεῖν; Τήρει γάρ καὶ Ἡλίαν, μεθ' ὅσας ἀναχωρήσεις καὶ ἡσυχίας καὶ καμάτους ἰδεῖν Θεὸν ἡξιώθη. Ὑπόθεσις τοῦ βιβλίου ἡ φανερὰ καὶ αὐτόθεν ληπτή. Ἐπειδὴ κατὰ χρόνους γέγονεν ὁ Προφήτης, ἐν οἷς ἐπλεόνασεν ἡ κα κία, τὰ μεγέθη τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς κακῶν διηγεῖται καὶ τὴν αἵτιαν τῆς ὄργης τοῦ Θεοῦ προτάσσει, ἵνα εἰς μετά νοιαν αὐτοὺς ἐναγάγῃ. Πρῶτον μὲν ἄρχεται τῶν κατὰ τῆς Ἰουδαίας λόγων. Ἐπειδὴ (κατὰ τὸν Πέτρον) Ὁ καιρὸς ἦντοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Φυσικῶς γάρ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα χαλεπαίνομεν, ὅταν εἰς ἡμᾶς ἔξαμαρτάνωσι. Καὶ ἐν τῷ Ἱεζεκιὴλ ὁ Κύριος, προστάσσων κολάζεσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας, Ἀπὸ τῶν ἀγίων μου ἄρ ξασθε (φησί). Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἐκλεκτῆς τοῦ Θεοῦ χώρας ἥρξατο, καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐν ᾧ τὸ ἀγιαστήριον, ἀπαγγέλ λων τὰ ἐπικείμενα· δεύτερον Βαβυλῶνος, εἴτα τῆς Μωα βίτιδος, εἴτα Δαμασκοῦ· πέμπτον Αἴγυπτου, εἴτα τῆς ἐρήμου, εἴτα τῆς Ἰδουμαίας, εἴτα τῆς φάραγγος Σιών, εἴτα Τύρου, εἴτα τῶν τετραπόδων. Ἐφεξῆς τούτοις ἔστι τὰ περὶ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος τῆς βασιλείας Ἐζεκίου γεγενημένα· μεθ' ἂ προφητεῖαι εἰσιν ἄνευ τινὸς προγρα φῆς πάθη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Ἰουδαίας προαγγέλλουσαι, καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ, καὶ περὶ τῆς τού των ἐπανόδου, μετὰ τὸ ἐκπληρωθῆναι τὴν δίκην· καὶ τὰ περὶ Χριστοῦ πάσῃ τῇ προφητείᾳ ἐνεσπαρμένα, ἐκάστου τῶν καθ' ίστορίαν λεγομένων, καὶ τοῦ μυστικοῦ συγκαταπεπλεγ μένων.

1.t ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΡΗΤΟΥ

1.8 Ὄρασις, ἦν εῖδεν Ἡσαΐας, υἱὸς Ἀμὼς, ἦν εῖδε κατὰ τῆς Ἰουδαίας, καὶ κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐν ἡμέραις Ὁζίουντι Ἰωάθαμ καὶ Ἀχάζ καὶ Ἐζεκίου, βασιλέων

'Ιούδα Τῶν παρ' ἡμῖν αἰσθητηρίων τὸ ἐνεργεστάτην, τὴν κατάληψιν ἔχον τῶν αἰσθητῶν, ὅρασίς ἔστιν. Οὕτε γὰρ τὰ φοβερὰ δι' ἀκοῆς δύνατόν ἔστι γνωρίσαι, ὡς δι' ὁράσεως· οὕτε τῶν ἐπιθυμητῶν ἄλλη τις οὕτως ἀντιλαμβάνεται δύναμις, ὡς ἡ ὅρασις. Διόπερ ἡ τῶν ἀληθῶν θεωρία (διὰ τὸ ἐναργὲς καὶ ἀναμφίβολον) ὅρασις προσηγόρευται. "Οθεν καὶ ὁ ὄρων ἐκαλεῖτο ὁ Προφήτης, καὶ ὁ ἔμπροσθεν ὄρων. Ἐν μὲν γὰρ τῷ Ἀμώς μεμαθήκαμεν, διὰ τοῦτον οὐπέπειτι κοὶ τοῦ μέλλοντος ἡσαν, ἔμπροσθεν ὄρωντες ἔχρημάτιζον· καθ' ὃ δὲ θεωρητικοὶ τοῦ θείου βουλήματος ἡσαν, ὄρωντες προσηγορεύοντο. 1.9 Ἡμέτερον μὲν οὖν ἔργον ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοῦ νοῦ, ἵνα γένηται διορατικὸς διὰ τῶν καταλλήλων γυμνασιῶν τελειούμενος· Θεοῦ δὲ δωρεὰ, ἐλλάμψαι ἡμῖν τὸ Πνεῦμα πρὸς τὴν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ κατανόησιν. "Ορασιν δὲ προτάξας, λόγων ἀπαγγελίαν ἐπήγαγεν, ἵνα δείξῃ διὰ οὐδικοῦ ἀκοῆς ἐδέξατο, ἀλλὰ τῷ νῷ ἐντυπωθεῖσαν τοῦ λόγου τὴν διάνοιαν ἔξαγγέλλει. Καὶ γὰρ ἡμῖν φωνῆς μὲν χρεία πρὸς τὸ σημᾶναι ἡμῶν τὰ νοήματα· ὃ δὲ Θεὸς, αὐτοῦ τοῦ ἡγε μονικοῦ τῶν ἀξίων ἀπτόμενος, τὴν τοῦ ἰδίου βουλήματος γνῶσιν αὐτοῖς ἐντυποῖ. Τίς ή τοῦ πατρὸς προσθήκη; "Ινα δείξῃ διὰ πατρι κὸν αὐτῷ τῆς προφητείας τὸ χάρισμα. "Ην εἶδε κατὰ τῆς Ιουδαίας. Τί βούλεται ή ἐπανάληψις; "Οτι μὲν διὰ τοῦ πρώτου, τὸ κοινὸν τῆς ὁράσεως· διὰ δὲ τοῦ δευτέ ρου, τὸ ἴδικὸν ἥδη σημαίνει, τίς καὶ ποταπὴ καὶ τίνι δια φέρουσά ἔστιν ἡ ὅρασις. Λόγοι οὖν ὄρατοι, τουτέστι νῷ θεωρητοὶ, οὓς ἑώρακεν ὁ Προφήτης, κατὰ τὸ ἐν τῇ Ἐξόδῳ εἰρημένον, διὰ Πᾶς ὁ λαὸς ἐώρα τὴν φωνήν. Προοιμιά σαντο δὲ καὶ ἄλλοι Προφῆται παραπλησίως. "Ορασις Ἀβδίου· τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῇ Ἰδουμαίᾳ. Ἀκοὴν ἥκου σα παρὰ Κυρίου, καὶ περιοχὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξαπέστειλε. Καὶ ἐπὶ τὸν Ναούμ· Λῆμμα Νινευή· βιβλίον ὄράσεως Ναοὺμ, τοῦ Ἐλκεσαίου. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀμβακούμ· Τὸλημμα, διεῖδεν Ἀμβακούμ ὁ Προφήτης. Καὶ ὁ Μαλαχίας λῆμμα εἰπεν ἄνευ τῆς ὄράσεως, οὕτω λέγων· Λῆμμα λόγου Κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ἐν χειρὶ Ἀγγέλου αὐτοῦ. Καὶ ἐοίκασιδιὰ τοῦ λῆμματος ἐμφαίνειν, διὰ οὐκ ἀφ' ἔαυτῶν ἔχουσι τῆς προφητείας τὴν δύναμιν, ἀλλὰ λαβόντες· ὥστε τὸ λῆμμα ἵσον δύνασθαι τῷ δόμα παρὰ Θεοῦ. Οὕτοι μὲν οὖν ὄράσεως εἶναι τὰ βιβλία φασίν· οἱ δὲ λοιποὶ Προφῆται λόγους ἀκηκοέναι παρὰ Θεοῦ φασιν. 'Ο λόγος γὰρ (φησὶ) Κυρίου, δις ἐγενήθη πρὸς Ὥσηὲ, τὸν τοῦ Βεηρὶ, ἐν ἡμέραις Ὁζίου καὶ Ἰωάθαμ καὶ Ἀχὰζ καὶ Ἐζεκίου, βασιλέως Ιούδα· καὶ ἐν ἡμέραις Ιεροβοάμ, υἱοῦ Ἰωᾶς, βασιλέως Ισραήλ. Ἀρχὴ λόγου Κυρίου πρὸς Ὥσηέ. 'Ἐν δὲ τῷ Ἀμώ Λόγοι Ἀμώς, οἵ ἐγένοντο ἐν Ἀκκαρεὶ μέτρον θεκουέ, οὓςείδε περὶ Ιερουσαλήμ ἐν ἡμέραις Ὁζίου, βασιλέως Ιούδα, καὶ ἐν ἡμέραις Ιεροβοάμ βασιλέως Ισραὴλ, πρὸ δύο ἑτῶν τοῦ σεισμοῦ. Ἀντέστραπται ἡ τάξις ἐνταῦθα, ὡς πρὸς τὸν Ἡσαΐαν· ἐκεῖ μὲν ὅρασις προτέτακται, καὶ λόγοι ἐπήχθη σαν· Ἀκουε, οὐρανέ. Ἐνταῦθα δὲ, λόγων προκειμένων, ὅρασις ἐπηκολούθησε. Λόγοι γὰρ Ἀμώς, οὐχὶ ὅρασις Ἀμώς· οὐχὶ οὓς ἥκουσεν, ἀλλὰ Οὓς εἶδεν. 'Ἐν δὲ τῷ Μιχαίᾳ· Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Μιχαίαν τὸν Μωρασθεὶ, ἐν ἡμέραις Ἰωάθαμ καὶ Ἀχὰζ καὶ Ἐζεκίου, βασιλέων Ιούδανπερ ὥν εἶδε περὶ Σαμαρείας καὶ Ιερουσαλήμ. Καί· Λόγος Κυρίου, δις ἐγενήθη πρὸς Ιωὴλ, τὸν τοῦ Βαθουήλ. Καί· ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ιωνᾶν. Καί· Λόγος Κυρίου, δις ἐγενήθη πρὸς Σοφονίαν, τὸν τοῦ Χουσὶ υἱὸν, τοῦ Γοδολίου, τοῦ Ἀμορίου τοῦ Ἐζεκίου, ἐν ἡμέραις Ἰωσίου, τοῦ υἱοῦ Ἀμώς, βασιλέως Ιούδα. 'Ιδιότροπος δὲ καὶ ἡ τῶν χρόνων ἐπισημείωσις καὶ ἡ τοῦ λόγου ὑποδοχὴ παρὰ τῷ Ἀγγαίῳ εἴρηται· 'Ἐν τῷ δευτέρῳ γὰρ (φησὶν) ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως, ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἔκτῳ, μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐν χειρὶ Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου. Δοκεῖ δέ μοι τὸ ἐνταῦθα εἰρημένον 'Ἐν χειρὶ, ἵσον δύνασθαι τῷ παρὰ τοῖς ἄλλοις

άναγεγραμμένω λήμματι. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ζαχαρίου δέ· Ἐν τῷ ὄγδόῳ μηνὶ ἔτους δευτέρου, ἐπὶ Δαρείου, ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν, τὸν τοῦ Βαραχίου, υἱὸν Ἀδδὼ, τὸν Προφήτην. 1.10 Ἐν ἡμέραις Ὁζίου καὶ Ἰωάθαμ καὶ Ἀχὰζ καὶ Ἐκίου. Ἡ τῶν χρόνων παρατήρησις ἀναγκαία, ἵνα φανῇ τὰ πρὸ πόσου χρόνου προρήθεντα μετὰ πόσον χρόνον ἀπήν τησε, καὶ ὅτι ὅτε ἐπλεόνασεν ἡ ἀσθένεια, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιμέλεια. Σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι συν ἐδραμον ἀλλήλοις κατὰ τὸν χρόνον· Ὡσηὲ, ἐν ἡμέραις Ὁζίου καὶ ἐν ἡμέραις Ἱεροβοάμ· Μιχαίας ἐν ἡμέραις Ἰωάθαμ καὶ Ἀχὰζ· Σοφονίας ἐν ἡμέραις Ἰωσίου, υἱοῦ Ἀμώς. Τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἀχρόνως ἀνέγραψαν τὰς πρὸ φητείας, οἱ δὲ τὰς τῶν βαρβάρων βασιλείας, ὡς γνωριμω τέρας διὰ τὸ κρατεῖν τηνικαῦτα, παρεσμήναντο. Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, Ἀβδίας τε καὶ Ναοὺμ καὶ Ἀμβακούμ, Ἰωνᾶς καὶ Μαλαχίας τῶν χρόνων οὐκ ἐμνήσθησαν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ πλείους πατέρων. Καὶ τάχα οἱ μὲν ἐξ ἐπισήμων πα τέρων ἡδύναντο εύπαράδεκτοι γενέσθαι. Πιστότεροι γὰρ οἱ γνωριμώτεροι· οἱ δὲ ἀσήμων γονέων, παρεσιωπήθησαν. Οὐ μὴν οὗτος Ἀμώς, δὸν τοῖς δώδεκα συντεταγμένον ἔχομεν, πατήρ ἐστι τοῦ Ἡσαΐου· οὕτε γὰρ ἡ ἐκφώνησις ἡ αὐτὴ, οὕτε τὸ ὑπὸ τῆς φωνῆς σημανόμενον. Τὸ μὲν γὰρ δασυτέρῳ τῷ πνεύματι ἀναφωνεῖται, τὸ δὲ ψιλοτέρῳ. Καὶ τὰ δηλού μενα διάφορα· τὸ μὲν γὰρ τοῦ πατρὸς Ἡσαΐου ὄνομα καὶ τὸ τῆς φωνῆς ἰδίωμα, στερέωσιν καὶ δύναμιν καὶ ἴσχὺν ἐμ φαίνει· τῷ δὲ τοῦ Προφήτου, λόγος σκληρὸς δηλοῦται. Πρὸ δὲ τοῦ Ἡσαΐου ἔοικεν εἶναι ἡ προφητεία τοῦ. Ὡσηὲ, διὰ τὸ εἰρῆσθαι· Ἀρχὴ λόγου Κυρίου πρὸς Ὡσηέ. Γνωστέον μέντοι ὅτι ὁ Ὁζίας οὗτος ὁ αὐτὸς καὶ Ἀζαρίας εἴρηται· ἐν γὰρ τῇ προτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων Ὁζίας εἴρηται, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, Ἀζαρίας, πλὴν καὶ πατρὸς τοῦ αὐ τοῦ καὶ μητρός. Ἡ μὲν γὰρ μῆτηρ, Χαλία· ὁ δὲ πατήρ, Ἀμασίας. Καὶ χρόνος τῆς βασιλείας ὁ αὐτός· πεντήκοντα δύο ἔτη. Ἐπὶ Ὁζίου προεφήτευσεν Ἡσαΐας, Ὡσηὲ καὶ Ἀμώς· ἀλλ' ἐπειδὴ Ἀρχὴ λόγου Κυρίου πρὸς Ὡσηέ, μήποτε πρῶτος ἥρξατο προφητεύειν; Καὶ, ἐπειδὴ ὁ Ἀμώς πρὸ δύο ἔτῶν τοῦ σεισμού, μήποτε πρὸ τῆς ὄρασεως τοῦ Ἡσαΐου, ἐν ᾧ φησι· Καὶ ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυρον; 1.11 Ἀκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. Ἐπειδὴ κατὰ γενεὰν πονηρὰν ἡ προφητεία ἐγένετο, οὐκ ἔχων ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἀκούοντας, οὐρανῷ καὶ γῇ διὰ λέγεται. Ἐπὶ γὰρ τούτων τῶν μαρτύρων ὁ νόμος ἐδόθη, Μωϋσέως εἰπόντος· Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ πάλιν· Πρόσεχε, οὐρανὲ, καὶ λαλήσω· καὶ ἀκούέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. Ἐπει πεν οὖν τοὺς ὅτε ἐδίδοτο ὁ νόμος παραληφθέντας μάρτυρας, τοὺς αὐτοὺς κληθῆναι ἐπὶ τῷ ἐλέγχῳ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου. Ἐκκλησιάσατε γὰρ (φησὶ) πρός με τοὺς φυλάρχους ὑμῶν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὑμῶν καὶ τοὺς κριτὰς καὶ τοὺς γραμματοεισαγωγεῖς, ἵνα λαλήσω εἰς τὰ ὡτα αὐτῶν, καὶ διαμαρτύρομαι αὐτοῖς τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Πα ρατετήρηται δὲ ὅτι ἐναντίως ἔχει ὡς πρὸς τὴν ὡδὴν ὁ λόγος, ἐνθάδε. Ἐκεῖ μὲν γάρ· Πρόσεχε, οὐρανὲ (ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἐκδόσεις) Ἐνωτίζου, οὐρανέ· καὶ ἀκούέτω γῆ. Ἐνταῦθα δέ· Ἀκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ. Ὅτι δταν μὲν τὰ ὑψηλὰ φρονῇ ὁ λαὸς, καὶ Θεοῦ μὴ ἀποστῇ, ὡς ἐκ τοῦ συνεγγὺς ὅντα τὸν οὐρανὸν προσκαλεῖται, καὶ ἐντίθεσθαι εἰς τὰ ὡτα τοὺς λόγους παρακαλεῖ· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ Ἐνωτίζου. Ὅταν δὲ μακρυνθῇ τῶν οὐρανίων, ὡς μακρὰν ὅντι αὐτῷ διαλέγεται· Ἀκουε, οὐρανέ. 1.12 Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο Μωϋσῆς μὲν ὡς ἐγγὺς ἔχων τὸν οὐρανὸν, διὰ τὴν προκοπὴν τοῦ λαοῦ· Πρόσ εχε, οὐρανὲ, ἦ· Ἐνωτίζου, ὡς οἱ λοιποί. Ἡσαΐας δὲ, ἐν ἀμαρτίαις ὅντος τοῦ λαοῦ, καὶ τὰ γῆινα φρονοῦντος, ὡς συνεγγὺς τὴν οὔσαν, τὴν γῆν εἰς τὰ ὡτα τοὺς λόγους δέ χεσθαι ἐπιτάσσει. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐνωτίζεσθαι. Ἡ με τωνυμικῶς οὐρανὸν μὲν τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ κατοικοῦντας, ὡς πόλιν λέγομεν τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ γῆν τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας, πρὸς τὸ μὴ ἐντεῦθεν περιελκυσθῆναι ἡμᾶς ἔμψυχα

νομίζειν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Οὕτω γάρ καὶ θρόνος Θεοῦ λέγεται ὁ οὐρανὸς, ἐκ τοῦ τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις παγίως ἐν αὐταῖς τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν ἐνιδρυμένην ἔχειν. Καὶ ἡ γῆ, ὑποπόδιον, διὰ τὸ τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους τὰ τελευταῖα τῶν περὶ Θεοῦ μόλις χωρῆσαι δύνασθαι. Κατὰ τοῦτο εἴρηται· Ἀνὴρ πανοῦργος, θρόνος αἰσθήσεως· θρόνος δὲ ἀτιμίας, γυνὴ μισοῦσα δίκαια. Ὡσπερ καὶ αἰσθήσεως θρόνος, ὁ αἰσθητικὸς καὶ ἔμφρων, οὕτως Θεοῦ θρόνος, ὁ χωρῆσας τὰ ἀνωτάτω περὶ Θεοῦ διηγήσεως. Ὄτι Κύριος ἐλάλησε. Φοβερὸν τὸ παρακούειν τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων. 1.13 Υἱὸν ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δέ με ἡθέτησαν. Ὡ τῆς φιλανθρωπίας. Δικαιολογεῖται ὁ Δεσπότης, ἵνα μετὰ τὰς ἀποδείξεις ἐπαγάγῃ τὰ πρὸς ἀξίαν. Υἱὸν ἐγέννησα καὶ ὑψωσα. Σύνθετος ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ἡ σάρξ, ἀπὸ τῆς γῆς· ἡ ψυχὴ, οὐρανία. Ἐπεὶ οὖν πρὸς ἀμφότερα αὐτῷ ἡ συγγένεια ἐστιν, ἐπὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ τὴν ἀμαρτίαν ἐλέγχει. Υἱὸν ἐγέννησα καὶ ὑψωσα. Γενέσεως εἴδη δύο. Ἡ μὲν, ἡ κατὰ Θεὸν μόρφωσις, ἐξ ἔργων καὶ παραδοχῆς δογμάτων ἐπιτελουμένη· ὡς γεννᾶ Παῦλος διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὸν ἐκπεσόντας ὡδίνει, καὶ διαμορφοῦ ἀναπλάσσων αὐτοὺς εἰς εὐσέβειαν. Ἡ δέ τίς ἐστιν, ἡ εἰς τὸν βίον εἰσοδος, ὡς τὸ Αὔτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ἀμφοτέρας οὓντος προφέρει, καὶ ὀνειδίζει, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς γένεσιν ἀχθέντες, καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενόμενοι (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καὶ γεννηθῆναι καὶ ὑψωθῆναι) οὔτε ὡς Κτίστη ηὑχαριστήσατε, οὔτε ὡς πατρὶ ἑαυτοὺς ὡμοιώσατε· ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον τροπῆς ἡθέτησαν μὲν τὸν Θεὸν, πατέρα δὲ ἔαυτῶν ἐποίησαν τὸν διάβολον. Πᾶς γάρ ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, ἐκ τοῦ δια βόλου γεγέννηται. Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς πονηρευομένοις φησίν· Ὅμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ. Μεγάλη μὲν οὖν κατηγορία, καὶ τὸν νίδν τὸν δοκίματα καὶ τῆς σωματικῆς γενέσεως τετυχηκότα, ἀγνώμονα εἶναι περὶ τὸν γεννήσαντα. Ἀφορήτου δὲ μίσους ἄξιος ὁ καὶ ὑψωθεὶς τῷ γενέσθαι τῶν οὐρανίων μέτοχος, καὶ μηδὲ οὕτως ἐπιμένων τῇ πρὸς τὸν εὐεργέτην ἀγάπη. 1.14 Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ δοκίματα τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκε. Βοῦ καὶ δοκίμως συγκρίνεται ὁ ἀθετήσας Θεόν. Ἐπειδὴ γάρ Ἐν τιμῇ ὧν, οὐ συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνησι τοῖς ἀνόήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. Τοιοῦτοι δέ εἰσιν οἱ μὴ κατὰ λόγον, ἀλλὰ κατὰ πάθος ζῶντες, ἐκ τῆς ἀλογίας πρὸς τὸν κτηνῶδη βίον ὑποφερόμενοι. Τὰ σύντροφα δὲ τοῖς ἀνθρώποις καὶ γνώριμα πρὸς τὴν εἰκόνα παρέλαβεν, ἵνα αἰσχυνώ μεθα, καὶ τούτων δοκίματα ἀσυνετώτεροι, καὶ μηδὲ ἡς παρὰ τῶν ἀλόγων εύνοιας τυγχάνομεν, ταύτης αὐτοὶ τῷ κτίσαντι ἡμᾶς μεταδιδόντες. Βοῦς μὲν γάρ, ὁ συνεργὸς ἡμῖν εἰς γεωργίαν παραδοθεὶς, καὶ φωνῆς τοῦ τρέφοντος ἐπαισθά νεται καὶ τὸν συνήθως αὐτῷ προσφέροντα τὴν τροφὴν ἐπὶ γινώσκει. Ὄνος δὲ αὐτομάτως ἐπὶ τοὺς τῆς καταλύσεως συνήθεις τόπους ὁρμᾷ. Εἰ οὖν τοῖς ἀλόγοις τοσαύτη πρὸς τὸν ἐπιμελούμενον ἡ συνήθεια, πόσον ἡ λογικὴ φύσις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης τὸ μέτρον ἀπαιτηθήσεται; Παρατήρει δὲ, ὅτι ὁ βοῦς πλείονα τὴν σύνεσιν ἔχειν παρὰ τὸν δοκίμον μεμαρτύρηται· ὁ μὲν γάρ αὐτὸν ἔγνω τὸν κτησάμενον, ὁ δὲ τὴν φάτνην μόνον, δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι τὸ γαστρίμαργον ζῶν τὸν τῆς ἡδονῆς μόνον γνωρίζει τόπον· ὁ δὲ ἔχει τινὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ ὠφελίμου σύνεσιν. Διόπερ, ὡς ἀνοικείως ἔχόντων τῶν ζώων πρὸς ἄλληλα, ἐν Δευτερονομίᾳ ἀπηγόρευται ἀροτριῶν ἐν μόσχῳ καὶ δοκίμῳ ἐπὶ τὸ αὐτό· τουτέστι, τὸ γαῦρον τῆς ψυχῆς καὶ φιλόπονον τῷ φιληδόνῳ καὶ παθητικῷ μὴ συζεύξῃς. Οὐ γάρ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς πάντως ἐγράφη. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν συνέζευκται· Μακάριος γάρ ὁ σπείρων ἐπὶ πᾶν ὄντος, οὗ βοῦς καὶ δοκίμος πατεῖ, τουτέστι ὁ τῷ διδακτικῷ λόγῳ τὸ τε φιλόπονον τῆς ψυχῆς ἐπεγείρων, καὶ τὸ φιλήδονον αὐτῆς θεραπεύων. Ὡσπερ γάρ τὸ ζῶον ἀχθοφορικὸν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς τῷ βάρει τῆς ἀμαρτίας

καταπεφόρτισται. 1.15 Καὶ βοῦς μὲν τὸν κτησάμενον ἔγνω, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, τὸν Κτίσαντα· καὶ ὅνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐπέγνω, Ἰσραὴλ δέ με οὐ συνῆκε. Καὶ φάτναι μὲν πολ λαὶ, ἀλλ' ὅνος τῆς τοῦ κεκτημένου αὐτὸν φάτνης οὐκ ἀποσφάλλεται. Θεὸς δὲ εῖς, καὶ ὁ ἀγνῶμων λαὸς ἐπὶ τοὺς μὴ ὄντας θεοὺς ἀποπλανᾶται. Ἐμὲ οὐ συνῆκε, τὸν δι' οὐ ρανοῦ γνωριζόμενον· τὸν διὰ γῆς καὶ θαλάσσης δεικνύ μενον, τὸν διὰ ἡλίου, καὶ σελήνης, τὸν διὰ τῶν ἀστέρων, τὸν διὰ πάσης τῆς κτίσεως καταμηνύμενον. Οἰκείως δὲ τῇ μὲν τοῦ βοὸς εἰκόνι δ Ἰσραὴλ ἀποδέδοται, τῇ δὲ τοῦ ὄνου ὁ ἀπλῶς λαός. "Οση γάρ βοῦ πρὸς ὄνον ἡ διαφορὰ, τοσοῦ τον τοῦ Ἰσραὴλ, δς ἐρμηνεύεται ὁ ὄρων Θεὸν, πρὸς τὸν ἀπλῶς λαὸν χρηματίζοντα τὸ διάφορον. 1.16 Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλὸν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ ἄνομοι. "Ἐθνος καὶ λαὸς πολλαχοῦ συνεζευγμένως λέγεται· ὡς τὸ Ἐν πολλῷ ἔθνει δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκλείψει λαοῦ συντριβὴ δυ νάστου. Καὶ τὸ Ἰνα τὶ ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Νυνὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ἔθνος εἶναι ἀμαρτωλὸν ἀρξάμενοι, κατὰ τὴν ἐν πονηρίᾳ αὔξησιν γίνονται λαὸς πλήρης ἀνομιῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρμα πονηρὸν εἶναι, ἐπὶ τὸ γενέσθαι υἱοὶ ἄνομοι. 'Ως γάρ ἡ κατ' ἀρετὴν προκοπὴ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ τὰ μείζω τὴν αὔξησιν ἔχει, οὕτως ἡ τῆς κακίας χύσις ἀπὸ τῶν ὑποδεεστέρων τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὸ ἀνήκεστον φέρεται. Σπέρμα δὲ πρὸς υἱοὺς πολὺ τὸ ἀκόλουθον καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἔχει· ἀπὸ τοῦ σπέρματος γάρ εἰς τὸ υἱοὺς γε νέσθαι προκόπτει, οὐ μόνον κατὰ τὰς σωματικὰς γενέσεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐν ψυχῇ αὔξησιν, ἐκ τῶν τῆς διδασκαλίας σπερμάτων, εἰς τὴν πρὸς τοὺς διδάξαντας ἔξομοιώσιν τῶν ὑποδεξαμένων τὰ διδάγματα προκοπτόντων, καὶ διὰ τοῦτο υἱῶν χρηματίζόντων, ἥτοι υἱῶν τῆς βασιλείας, δταν τὰ σωτήρια δεξάμενοι σπέρματα, κατ' αὐτὰ τελειοῦνται· ἡ τῆς γεέννης υἱῶν, ἐὰν ἐκ πονηρῶν διδαγμάτων τῇ ἀπωλείᾳ προσοικειῶνται. Μεγάλη δὲ κατηγορία, δλον ἔθνος ἀμαρτωλὸν χρηματίζειν, ὡς μηδένα ἐν αὐτῷ κατορθοῦν· καὶ λαὸν πλήρη ἀμαρτιῶν, ὡς πᾶν εἶδος ἀνομίας ἐπιτηδεύεσθαι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κακίας πρὸς ἔαυτὴν ἐναντιώ ματα εὑρίσκεσθαι, καθὼς εἴρηται· Πεπληρωμένους πάσης ἀδικίας· καὶ τὸ Οὕπω γάρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων· καὶ παρὰ τοῦ Σωτῆρος δέ· Πληρώσατε καὶ ύμεις τὸ μέτρον τῶν πατέρων ύμῶν. 1.17 Σπέρμα πονηρόν. Τὸ παρὰ τοῦ ἔχθροῦ ἀνθρώπου τῷ καθαρῷ σίτῳ ἐπισπα ρὲν ζιζάνιον, δ, εἰς τελείωσιν ἐλθὸν, υἱὸς ἐγένετο ἄνομος, υἱὸς ὧν ἀπωλείας καὶ υἱὸς γεέννης. Διὰ τοῦτο καὶ θρήνου ἀξιοῦνται οἱ, ἀντὶ τοῦ υἱοὶ 'Υψίστου εἶναι, υἱοὶ γενόμενοι ἄνομοι· καὶ ἀντὶ τοῦ μεῖναι ἐν τῇ θειοτέρᾳ γεννήσει, σπέρμα γενόμενοι πο νηρόν. Πλὴν δτι ἡ ἐν ἔθει πονηρίᾳ αὐτῶν πρῶτον τῶν ἔχόντων ἐστὶ φθαρτική· τὸ γάρ ἔσχατον ἐν πονηρίᾳ καὶ πρὸς ἔαυτό ἐστιν ἀσύμφωνον. Ἐγκαταλίπατε τὸν Κύριον καὶ παρωξύ νατε τὸν Ἀγιον τοῦ Ἰσραὴλ. Τίς μείζων κακίας ἀπόδειξις, ἡ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐγκατάλειψις; καὶ πονηρίας ὑπερβολή, τὸ παροξῦναι τὸν ἀγαθὸν καὶ πρᾶον; Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ κατηγοροῦνται· Ἐμὲ γάρ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος. Κατὰ δὲ τὴν ποσότητα τῆς ἐγκαταλείψεως τὸ μέτρον ἔκαστος ἔαυτῷ θησαυρίζει τῆς ἐν τῇ ἀνταπόδοσει ὄργης. Ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὄπισω. Τοῦτο ἀπὸ τοῦ Θεο δοτίωνος προσετέθη, οἵονεὶ ἐρμηνεία τοῦ ἐγκαταλιπεῖν, τὸ ἀπαλλοτριοῦσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀποπτώ σεως. 'Ωσπερ γάρ ὁ τελειούμενος τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεί νεται, οὕτως δ ἀμαρτάνων εἰς τὸ κατόπιν ἀναποδίζει, μακρύνων ἔαυτὸν τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τοῦτο ἀπολλύμενος. Ἰδοὺ γάρ (φησὶν) οἱ μακρύνοντες ἔαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπὸ λοῦνται. Οὕτως οὖν βιώσωμεν, ὡς μηδέποτε τὰ παρελ θόντα κρείττονα εἶναι τῶν μελλόντων, ἡ τῶν ἐνεστηκότων. Τοῦτο γάρ καὶ δ Ἐκκλησιαστὴς ἀπαγορεύει· Μὴ εἴπῃς, δτι ἡμέραι αἱ πρότεραι ἀγαθαὶ ἥσαν ὑπὲρ ταύτας· δτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἐπηρώτησας περὶ τούτου. 'Εὰν γάρ αἱ προάγουσαι ἡμέραι βελτίους ὥσι τῶν μετὰ

ταῦτα, λεχθήσεται ἡμῖν· τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, ἀμαυρουμένων τῶν καλῶν ὑπὸ τῆς ἐν τοῖς ὕστερον ἀμελείας. Ὁ γὰρ Ἱεζεκιήλ φησιν· Ἐν τῷ ἀποστρέψαι δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν κατὰ πάσας τὰς ἀνομίας, ἃς ἐποίησεν ὁ ἀνομος, πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι, ἃς ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν· ἐν τῷ παραπτώματι αὐτοῦ, ὡς παρέπεσε, καὶ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ, αἵς ἡμαρτεν, ἐν αὐταῖς ἀποθανεῖται. 1.18 Τί ἔτι πληγῆτε, προστιθέντες ἀνομίαν; Τὸ λεγόμενον τοιοῦτον ἔστι· ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν παὶ δεύτερων ὑμᾶς ἐμαστίγουν. Μὴ μετανοοῦσιν, ἀλλ' ἔτι ἐξαμαρτά νουσιν ἐπῆγον ἀεὶ καὶ προσετίθουν τὰς μάστιγας, ὡς πᾶν μέρος τοῦ σώματος ἀπὸ τῶν ἐν νουθεσίᾳ πληγῶν κατειλῆφθαι. Τοῖς μὲν ίάσιμα ἀμαρτάνουσιν ἀπειλεῖ ὁ λόγος, ἐπισκέπτεσθαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν καὶ ἐν μάστιξι τὰς ἀδικίας αὐτῶν· τοῖς δὲ ἀνιάτως ἔχουσι λέγει· Τί ἔτι πληγῆτε; Πάσας διεξεληλυθότες τὰς πληγὰς, πασῶν κατεφρονήσατε τῶν ἐπιστρεπτικῶν μαστίγων. Συντριμμὸς ὑμᾶς μένει. Ἀποροῦντος ἡ φωνὴ καὶ ἀπογιγνώσκοντος τὴν διόρθωσιν, ὡς ἐν τῷ Ἱεζεκιήλ· Ὁ ζῆλός μου ἀποστήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐ θυμωθήσομαι ἐπὶ σοί. Τῶν δὲ περιστατικῶν συμβαινόντων, τινὰ μὲν ἀμαρτημάτων ἔνεκα γίνεται, τινὰ δὲ εἰς διόρθωσιν τοῦ ἥθους τῶν πειραζομένων, ἄλλα δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐκτριβῆναι τοὺς ἀπεγνωμένους, ὡς ἐπὶ τοῦ Φαραὼ. Τούτοις οὖν ὡς ἀπεγνωσμένοις οὐκέτι πληγαί, οὐδὲ μάστιγες, ἀλλ' ἀφανισμὸς ἀπειλεῖται. Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. Τί ἔτι πληγῆτε, ὡν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ ψυχαὶ μεμαστίγωνται καὶ οὐδαμοῦ ἡ διόρθωσις, πάσης κεφαλῆς ὀδυνομένης καὶ πάσης καρδίας σκυθρωπαζούσης; Οὐ πάντως τὸ μέλος τοῦ σώματος λέγει τὴν κεφαλὴν, ὡς περὶ αὐτὴν μόνην τῆς ὁδύνης ἐστηριγμένης· ἀλλὰ Πᾶσα κεφαλὴ, ἀντὶ τοῦ τὸν καθ' ἔνα ἄνθρωπον, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Γραφῆς· Λάβετε γάρ ἀπαρχὴν πάσης συναγωγῆς Ἰσραὴλ, κατὰ συγγενείας, κατὰ δήμους, κατ' οἴκους πατριῶν, κατὰ ἀριθμὸν ἐξ ὀνόματος αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν. Ἐπειδὴ γάρ ὅλον τὸ ἔθνος ἀμαρτωλὸν καὶ πᾶς ὁ λαὸς πλήρης ἀνομιῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ κόλασις ἐπὶ πάντας ἔφθασε, καὶ πᾶσα καρδία λυπηρά, εἰς αἰχμαλωσίαν ἀγομένου τοῦ λαοῦ διὰ τὰ ἀμαρτήματα. Ἀπὸ ποδῶν ἔως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία, οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα. Τὸ Κεφαλὴ ἐπὶ ὅλου ἔλαβε τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ ποδῶν ἔως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία, οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα, διὰ τὰς ἐφ' ἐκάστω ἀμαρτήματα παρὰ τοῦ ἐπιμελουμένου αὐτῶν ἐπενεχθείσας μάστιγας. Εἴτα ἐπειδὴ τραῦμα λύσις ἔστι τῆς τοῦ σώματος συνεχείας, κατὰ μικρόν τι μέρος τῆς συναφείας διακοπείσης, καὶ ὡς ὁ μώλωψ ἵχνος ἔστι πληγῆς ὑφαιμον, θλασθέντος τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἀντιτυπίας τοῦ πλήξαντος, καὶ τοῦτο δὲ κατά τι μέρος συνίσταται καὶ ἡ φλεγμονὴ δύγκος ἔστι πυρώδης, συρρέοντων ἐπὶ τὸ ἀσθενῆσαν μέρος τῶν ὑγρῶν καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός, ὁ λόγος τί φησι περὶ τῶν ὅλων δι' ὅλου, τῇ ἀσθενείᾳ κατει λημένων; Ὅτι οὐχ ὡς τραῦμα (φησὶν) οὐδὲ ὡς μώλωψ, οὐδὲ ὡς πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὕτως ὑμῶν ἡ ἀρρώστια ἥψατο, ἀλλὰ ἡνωμένως ἐπίκειται ὑμῖν τὸ κακὸν, ὡς πάντα εἶναι συγκεχυμένα, καὶ τραῦμα εἶναι, καὶ μώλωπα, καὶ πληγὴ. Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κατὰ δέσμους. Ἐπειδὴ ὑπὲρ τραῦμα καὶ μώλωπα καὶ πληγὴν φλεγμαίνουσαν ἡ ἀρρώστια ἔστιν, οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, ὡς πρὸς τὴν πληγὴν, οὐδὲ ἔλαιον, ὡς πρὸς τὰ τραῦμα ματα. Οὐ χρεία (φησὶ) τῆς ἀπὸ τούτων βοηθείας· μείζονα γάρ τὰ συμπτώματα, ἡ ὥστε τούτοις ἐνδοῦναι. Τραῦμα μὲν οὖν ἔστι τὰ ἐν Ἑκκλησίᾳ σχίσματα· μώλωπες δὲ, αἱ ὑπουλοὶ καρδίαι· φλεγμονὴ δὲ, ἔπαρσις ψυχῆς, ἔξ ἀλόγου οἰήσεως ὄγκουμένης, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαιρομένης κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ. Μάλαγμα μὲν οὖν ἔστιν ὁ μετὰ πραότητος καὶ ἐπιεικείας ταπεινωτικὸς τῶν ματαίων φυσιώσεων λόγος· ἔλαιον δὲ, ὁ μετὰ οἴκτου καὶ

συμπαθείας τὸ δολερὸν καὶ ὑπουλὸν καὶ τραχὺ τῶν ἐν ὑποκρίσει ψευδολό γων καταλεαίνων· κατάδεσμος δὲ, λόγος ὁ τὰ πρὸς διάστα σιν ἐπειγόμενα συγκρατῶν.

1.19 Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος· αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι· τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτὴν, καὶ ἡρήμωται, κατεστραμμένη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. Ἐπειδὴ ἀπέγνω τῆς διορθώσεως, ἀπειλεῖ τὸν ἀφανισμόν. Ταῦτα δὲ οὐκ ἐπὶ τῶν χρόνων Ἡσαΐου γέγονεν ἀλλὰ σύνηθες τῇ προφητείᾳ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι ὡς ἡδη γενόμενα, λέγειν, ὡς τὸ "Ἐδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὅξος. Διὰ γὰρ τὴν ἐπὶ τῇ ἐκβάσει τῶν προαγορευθέντων πεποίθησιν, ὡς ἀναντιρρήτως ἐκβησσο μένων, τὸ μέλλον ἕσεσθαι τῷ παρελθόντι συνάπτεται. Συμβέβηκε δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας, τὴν τε γῆν κενωθῆναι τῶν οἰκητόρων καὶ τὰς πόλεις ἐμ πρησθῆναι καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Μηδείας ἀποσταλέντων ἐποίκων τὴν χώραν ἐσθίεσθαι, βλεπόντων τῶν καταλειφ θέντων· ὅτε καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ χώρα κατεστραμμένη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. Κατὰ δὲ τὰς ὑψηλοτέρας ἐννοίας, τὰς ἡμῖν προσοικειούσας τὰ παλαιὰ, ὅταν ἀποστῶμεν ἀπὸ Θεοῦ τοῦ ἡμετέρου καὶ διαπετάσωμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀλλότριον, παραδιδόμεθα ἀλλοτρίοις τοῖς ἔρημοῦσιν ἡμᾶς καὶ καταστρέφουσιν. "Ἐξεστι γὰρ θεωρῆσαι πάντα τὰ ἡπειρημένα συμβαίνοντα τοῖς ἀμαρτάνουσιν. Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος. Γῆν πολλαχοῦ τὴν ψυχὴν ὁ λόγος λέγει, τὴν ὑποδεχομένην τὰ τοῦ λόγου σπέρματα, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγε λίῳ δεδιδάγμεθα διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου, ὅτι τὰ μὲν ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, τὴν δεκτικὴν μαθημάτων θείων, καὶ πρὸς καρποφορίαν εὔθετον. "Ἐρημος δὲ, ἡ σοφίαν μὴ ἔχου σα, μηδὲ λόγον, μηδὲ κατὰ δικαιοσύνην βιοῦσα, μηδὲ ἐν ἀλη θείᾳ πορευομένη. Αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι. Πόλις ἐστὶ σύστημα ἀνθρώπων, ἐκ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ κοινωνίᾳ βίου συγκεκροτημένον· ὅπερ διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν τὴν ἐν τοῖς ἔργοις ματαιότητα, ξύλα, χόρτον καὶ καλάμην, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καταπίμπραται, καὶ γίνεται τὰ συστήματα τῶν ἀσεβῶν πυρίκαυστα. Τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν, ὅταν ἐκ προτέρου βίου καὶ πολιτείας ἀγαθῆς πεπληρω μένης τῆς ψυχῆς τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος (ἀγάπης, χαρᾶς, εἰρήνης, μακροθυμίας, χρηστότητος) ἐπιπεσόντες ἀλλότριοι λογισμοὶ, καταναλίσκωσι τὰ προπεπονημένα. Ἄλλὰ ἐὰν καὶ ἐν τῇ πράξει τῶν κατὰ τὸν βίον τὸ πρακτὶ κὸν τῆς ψυχῆς ἔκδοτον δῶμεν δαιμονίοις ἀκαθάρτοις, γί νεται ἡ γῆ ἡμῶν κατεστραμμένη ὑπὸ ἀλλοτρίων. Θεοῦ γὰρ γεώργιον, Θεοῦ οίκοδομή ἐσμεν. "Ἔως ἐσμὲν κλήματα, μέ νοντα ἐν τῇ ἀμπέλῳ, τῷ Χριστῷ φέροντα τοὺς καρποὺς τοὺς ἐπιβάλλοντας ἡμῖν, Θεὸν ἔχομεν γεωργόν· ἐὰν δὲ ἀποστῶ μεν τῆς ζωοποιοῦ ρίζης, τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ξηραινό μενοι βαλλόμεθα ἔξω, καὶ καιδίμεθα. Καὶ ἡ ἐκ τῆς διδασκαλίας οίκοδομὴ ἡμῶν, παρὰ τὸ καθῆκον βιούντων, καταστρέφεται. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐπιμένωμεν τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων, ἐποικοδομοῦντες τὰ τίμια, ὡς μὴ ἔχοντες θεμέλιον καταρρήγνυ μεθα, καὶ γίνεται τὸ πτῶμα ἡμῶν μέγα· οίονεὶ γὰρ κατεσθίει σωφροσύνην μὲν ἡ ἀκολασία· καὶ τὸ ἀπλοῦν ἐν μεταδόσει ἡ φιλαργυρία καὶ τὸ ἀγαπητικὸν ἡ φιλεχθρία. Ἐλεεινὸν οὖν τὴν εὐθηνοῦσαν τῇ ἀγαθῶν καρποφορίᾳ ψυχὴν κατάβρωμα γίνεσθαι τοῖς ὑπεναντίοις, οἵ οὐκ ἀρκοῦνται ἡμῶν τῇ ἔρη μώσει, ἐὰν μὴ καὶ τὴν καταστροφὴν ἐπαγάγωσιν. Ἡ μὲν γὰρ καταστροφὴ ἐν τῶν πονηρῶν διδαγμάτων γίνεται, οἷον ἐδαφιζομένης τῆς ψυχῆς τῶν ἀποσφαλλομένων· ἡ δὲ ἔρη μωσις στέρησίς ἐστι τῶν προπεπολιτευμένων. Τοῦτο δὲ ῥάδίως γίνεται περὶ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Ὁρα γάρ μοι νέον τινὰ ἐκ παιδὸς τεθραμμένον ἐν βίῳ σεμνῷ, εἰς οἴκους ἀπαντῶντα τῶν προσευχῶν φιλοπόνως, τῆς κατὰ δύ ναμιν εύποιίας μὴ ἀμελοῦντα, μεμνημένον κρίματος αἰωνίου, ἀντεχόμενον λόγου διδασκαλίας. Εἴτα δλισθήσαντα εἰς τὴν πορνείαν, πῶς μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τῆς σωφροσύνης καὶ τὴν ἔρήμωσιν τῶν καρπῶν,

λοιπὸν καὶ ἡ παντελὴς αὐτῷ καταστροφὴ ἀκολουθεῖ. Οὐκ ἄγει δὲ αὐτὸν ἡ πονηρὰ συν εἰδησις εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, διότι ἐν τῇ τάξει τῶν πιστῶν οὐχ ἔστηκεν ἔξεπεσε γάρ· ἐν δὲ τῇ τῶν ὑπὸ κλαιόντων χώρᾳ οὐχ ἵσταται, αἰσχύνεται γάρ. Ἐντεῦθεν ὅκνος εἰς προσευχὴν, προφάσεις πεπλασμένας ἐπινοῶν πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας. Ὁ δεῖνά με (φησὶν) ἐπείγει καὶ οὐκ ἀναμένω τὴν σύναξιν. Καὶ διὰ τόδε πάλιν πρὸ τῆς τῶν πιστῶν εὐχῆς ὑπεξῆλθεν, ὅ τι ἀν τύχῃ πλασάμενος. Εἴτα ἐκ τῆς κατὰ μικρὸν συνηθείας μελέτη αὐτῷ πρὸς ἀποστασίαν ἐγγίνεται, καὶ εἰς παντελῆ ἀπώλειαν περιάγεται. Καθόλου δὲ ἴδιον τῶν πονηρῶν δυνάμεων, μετὰ τὸ ἐρήμους ἀποδεῖξαι τῶν καρπῶν τῆς δικαιοσύνης, μὴ ἀφίστασθαι, πρὶν ἂν καὶ τοῖς κατὰ τὴν γνῶσιν σφάλμασι περιβάλωσιν. 1.20 Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών, ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὁπωροφυλάκιον ἐν σικυηράτῳ. Ἀπόδειξιν τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίας ἔχει ἡ τῶν δμοίων ἀντίδοσις. Ἐγκατέλιπε Κύριον, διὰ τοῦτο ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών. Ἔτι δὲ ἔχεται τῆς φιλανθρωπίας, θυγατέρα ὀνομάζει, ἐκ τοῦ προτέρου αὐτὴν ὀνόματος ἀνακαλῶν, ὃ εἶχε πρὶν ἀλλοτριωθῆναι. Ἐγκαταλειφθήσεται ὡς σκηνὴ ἐν ἀμ πελῶνι. Εἰς φρουρὰν τῶν ἐν ταῖς ἀμπέλοις καρπῶν αἱ σκηναὶ πήγνυνται. Ὅταν μὲν οὖν εὐθηνῇ τοῖς οἰκείοις καρποῖς ἡ ἀμπελος, σπουδάζεται ἡ σκηνὴ καὶ πάσης ἀξιοῦται ἐπὶ μελείας, ὥστε ἀπ' αὐτῆς κατοπτεύειν τὸν φύλακα, μήποτε τρυγῶσιν αὐτὴν οἱ παραπορευόμενοι τὴν δόδον· ὅταν δὲ ἄκαρ πος ἦ, ἀμελεῖται ἀναγκαίως τῆς ἀμπέλου τὰ φυλακτήρια. Διὰ τοῦτο τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ τὴν ἐγκατάλεψιν ἀπειλεῖ, ὡς μὴ καρποφοροῦντος τὰ ἐπιβάλλοντα. Φοβηθῶμεν οὖν εἶναι ἄκαρποι, μὴ ἐγκαταλειφθῶμεν ὑπὸ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Θεοῦ. Τὸ φυλάσσον ήμᾶς, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐστι. Ὅταν μὲν οὖν καρποφορῇ ἡ ψυχὴ ἄξια τῶν αἰώνιων ἀποθηκῶν, παρα μένει καὶ φυλάσσει καὶ πόρρωθεν ἀπείργει τὰς τοῦ μονιοῦ τοῦ ἀγρίου ἐπιβουλάς. Ὅταν δὲ σταφυλὴν χολῆς γεωργῇ καὶ βότρυν πικρίας ἐκφέρῃ, ἐγκαταλιμάνει τὴν ἄκαρπον ψυχὴν, καὶ τότε ὑπὸ παντὸς λογισμοῦ θηριώδους, καὶ πάσης ἀλό γου ἐπιθυμίας καταπατεῖται. Πολλαχοῦ δὲ τροπικῶς ἀμπελῶνα τὸν Ἰσραὴλ ὁ λόγος προσ αγορεύει, ὡς τὸ Ἀμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας· καὶ Ἀμπελὼν ἐγενήθη τῷ ἡγαπημένῳ· καὶ Ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἀμπελο λον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινήν. Εἰ δὲ ὁ Ἰσραὴλ ἀμπελῶν, σκηνὴ δὲ τῆς ἀμπέλου ταύτης ὁ οἶκος τάχα ὁ τοῦ ναοῦ. Σκῆνωμα γὰρ δόξης ἐλέγετο, καὶ Σκήνωμα, οὗ κατεσκήνωσεν ἐν ἀνθρώποις. Ἔως μὲν οὖν ὅτε ἐποίει καρπὸν πολὺν, καὶ ἡ σκηνὴ διὰ τὴν τῶν καρπῶν φυλακὴν συνειστήκει. Ἐπεὶ δὲ ὁ φυτεύσας αὐτὴν ἔμεινε τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας (αἵ τὸν Κύριον ἐστεφάνωσαν) καὶ ἐστράφη πᾶσα εἰς πικρίαν, ἐποίει γὰρ σταφυλὴν χολῆς καὶ βότρυν πικρίας, (διὸ καὶ εἰς τὸ βρῶμα ἔδωκαν τῷ Κυρίῳ χολήν) διὰ τοῦτο ἐγκατελείφθη ἡ σκηνὴ τοῦ ἀμπελῶνος. Ἰδού γὰρ (φησὶν) ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Τότε ἐπληρώθη ἡ ἀπειλὴ αὕτη· ἐγκατελείφθη γὰρ Ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι· ἐξ ἐκείνου λοιπὸν καὶ ταῖς νεφέλαις ἐνετείλατο τοῦ μὴ βρέξαι ἐπὶ τὸν ἀμπελῶνα. Διὰ τοῦτο οὐκέτι προφῆται παρ' αὐτοῖς, οὐκέτι οὐρανία χάρις, ἀλλὰ γέγονεν εἰς χέρσον καὶ κατα πάτημα. Οὕτε γὰρ φραγμοὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνου καθηρέθησαν, ὁ ὑπερασπισμὸς τῶν ἀγίων Δυνάμεων· κάν τι ἐργάσωνται κατὰ τὸν νόμον, εἰς ἀπώλειάν ἐστι. 1.21 Διὰ τοῦτο νῦν μὲν Τρυγῶσιν οἱ παραπορευόμενοι τὴν δόδον καὶ ὅτις ἐκ δρυμοῦ ἐλυμήνατο, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο, νῦν δὲ αἱ ἀόρατοι δυνάμεις καταπατοῦσιν αὐτούς. Καὶ ὡς ὁπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ. Εἴς φυλακὴν τῶν σικύων τὰ φυλακτήρια τῆς ὁπώρας κατασκευάζεται. Σικυήλατον οὖν ἐστι τόπος προσκαίρων καὶ ὀλιγοχρονίων καρπῶν οἰστικὸς, τέρψιν τινὰ μᾶλλον, ἢ ὀφέλειαν παρεχο μένων. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ νόμος, ὀλιγοχρόνιον ἔχων τὴν χρῆσιν. Πρόσκαιρος γὰρ ἡ λατρεία καὶ πρὸς ὀλίγον ἀνθή σασα· εἴτα τῇ ἀληθινῇ καὶ στερεωτέρᾳ τροφῇ, τῇ

κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διδασκαλίᾳ τὴν πολιτείαν μεταπαρέδωκεν. Ἐγκαταλειφθήσεται οὖν ἡ Σιών, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον, τὸ φυλακτήριον τῆς ὀπώρας. Ἡ δὲ ὀπώρα οὐχὶ στερεὰ τροφὴ καὶ μόνιμος, ἀλλ' ἀπαλὴ καὶ πρόσκαιρος. Τοιοῦτος δὲ ὁ νόμος, μίμημα ἔχων λατρείας, οὐκ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· διότι ὑπόδειγμά ἔστι καὶ σκιὰ τῶν ἐπουρανίων. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ καθέκαστον ψυχὴ ἀμπέλῳ παρεικάζεται, ὡς ἐν ψαλμῷ· Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα· καὶ ὁ Κύριος Ἔγὼ (φησὶν) ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· μήποτε καὶ εἰς ἡμᾶς φθάνῃ τὰ ἥπειλημένα, δταν μὴ ἀποδίδωμεν τοὺς ἐπιβάλλοντας ἡμῖν καρπούς. Τάχα γὰρ σκηνὴ μέν ἔστι τὸ σῶμα, ᾧ ἐνοικεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐκ οἴδατε (γάρ) δτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἀγίου Πνεύματός ἔστιν; Ἀμπελῶν δὲ ἡ ψυχὴ, τὴν καρποφορίαν ἀξίαν τῆς ἐξ ἀρχῆς φυτείας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ γεωργίας ἀπαιτουμένη. Ἐφυτεύθη γὰρ ἀληθινὴ κατ' εἰκόνα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ γενομένη· γεωργεῖται δὲ ταῖς κατὰ μέρος ἐπιμελείαις τοῦ Κτίσαντος, δς τὸ μὲν καρποφοροῦν καθαίρει, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἐὰν γὰρ ἔαυτοὺς ἐπιδῶμεν τῇ καθαρότητι τοῦ βίου, συλλαμβάνεται ἡμῖν πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν παθῶν κάθαρσιν ὁ Θεὸς, τελειῶν τὴν περὶ τὸ ἀγαθὸν σπουδὴν καὶ προθυμίαν. Ὡσπερ οὖν κλαδεύεται ἄμπελος ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς περιττοῖς φορᾶς κωλυομένη, οὕτω καὶ ψυχῆς τὴν περὶ τὰ μάταια σπουδὴν περικόπτομεν, πᾶσαν αὐτῆς τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν τῶν σπουδαίων ἔργων καρποφορίαν ταμιευόμενοι, μήπως, ὑλομανήσασα ἐν τῷ ἐπιδεικτικῷ κόσμῳ, πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀρέσκειαν τὴν δλην ἔαυτῆς δύναμιν ἐκκενώσῃ, οίονεὶ περὶ φύλλα καὶ ἔλικας, τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου, ἀσχοληθεῖσα. Ἄλλὰ καὶ σκάπτεται ἡ ψυχὴ πάντα εἰς τὴν ἴδιαν τροφὴν, οἱ κειοῦσα τὰ παρακείμενα, καὶ οὕτως ἔαυτὴν εὔτρεπτίζουσα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν διδαγμάτων τοῦ Πνεύματος. Ὡσπερ γὰρ μὴ σκαφεῖσα ἄμπελος ἀδιάπνευστός ἔστι καὶ τῆς ἐκ τοῦ ὕδατος ὡφελείας διὰ τὴν πυκνότητα τῆς παρακειμένης γῆς ἀνεπίδεκ τος, οὕτως ἡ μὴ ἀποσκευασμένη τὰ σωματικὰ ψυχὴ καὶ ἐκ τοῦ βάρους αὐτῶν ἀναπνεύσασα, ἀγονος διαμένει τῷ βάρει τῶν ὑλικῶν πεπιλημένη, καὶ διὰ τοῦτο, τῆς ἄνωθεν μὴ με ταλαμβάνουσα βοηθείας, ἀκαρπος μένει. Τῆς δὲ ἀκάρπου ψυχῆς ἀφίσταται μὲν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· πίπτουσι δὲ οἱ φραγμοὶ, αἱ τῶν Ἀγγέλων βοήθειαι· εἰσπίπτουσι δὲ οἱ ζένοι, οἱ διοδεύοντες ἡμᾶς, αἱ τῶν περὶ τὴν γνῶσιν ἀμαρτη μάτων ἐνεργητικαὶ δυνάμεις. Τά τε πάθη προκαταλαβόντα λυμαίνει, ὑὸς δίκην ἀλόγιστα ὄρμῶντος καὶ καλινδουμένου ταῖς δυσωδίαις. Καὶ τότε πληροῦται ἐπὶ τὴν τοιαύτην ψυχὴν τὸ Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών, ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι. Ἄλλὰ Καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηράτῳ. Οἱ μὴ τὰ ἄξια τῆς θείας ἀποθήκης καρποφοροῦντες, ἀλλὰ τοῖς εὐφθάρτοις καρποῖς τοῦ κόσμου τούτου ἐπαγαλλόμενοι, οἱ πλούτῳ πεποιθότες, οἱ δόξῃ ἐπαιρόμενοι, οἱ ἐπ' εὐ γενείᾳ προγόνων, ἡ εὐεξίᾳ σωματικῇ μέγα φρονοῦντες, σι κυηράτῳ ἐοίκασιν, ἀτροφον καρπὸν γεωργοῦντες, φυσή ματος ἀλαζονικοῦ ὑποπιμπλῶντα καὶ δγκω ματαίῳ τὴν ψυχὴν ἔξοιδαίνειν καὶ ὑπερφυσᾶσθαι παρασκευάζοντα. Ὡν ἐφιέμενος ὁ ἐπιθυμητὴς λαὸς, ἐτάφη ἐν ἐρήμῳ. Ἐκλαιον γὰρ (φησὶ) μνησθέντες τῶν σικύων καὶ τῶν πεπόνων, τῶν Αἰγυπτιακῶν βρωμάτων, ἢ οὐκ ἀν φάγοι Ἰσραηλίτης, ὁ τῷ οὐρανῷ ἄρτῳ, τῷ μάννα τρεφόμενος, δν ἔξουδενοῦντες οἱ τότε, τῶν κρομμύων ἐπεθύμουν. Ἄ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἡδονικὸν βίον τοῦ λογικοῦ προτιμῶντες. Κρομμύοις γὰρ τῷ ὄντι καὶ σκορόδοις αἱ διὰ τοῦ σώματος ἡδοναὶ προσεοί κασι, πολὺ μὲν τὸ δριμὺ καὶ ἐρεθιστικὸν παρεχόμεναι, δυσωδίαν δὲ χαλεπήν καὶ δυσέκνιπτον ἐναφιεῖσαι τῷ βάθει, οἵ ἀν ἐγγένωνται, δακρύων δὲ πλῆθος τοῖς δεχομένοις αὐτὰς προξενοῦσαι. Ἐν ταῖς ἀπειλαῖς δέ ἔστι καὶ τὸ ὡς πολιορκούμενην πόλιν ἐγκαταλειφθήσεσθαι. Περικαθέζονται ἡμᾶς οἱ πο λέμιοι, ἐπιτηροῦντες ὑμῶν τὴν ἄνεσιν ἵνα ἀφυλάκτοις ἡμῖν ἐπιθῶνται. Ὡσπερ οὖν ἐκπολιορκηθεῖσα πόλις, διαρ πασθέντος τοῦ πλούτου τοῦ ἐναποκειμένου αὐτῆ, οὐ πύ λας ἔχει κεκλεισμένας, οὐ

φύλακας ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀγρυ πνοῦντας, οὕτω ψυχὴ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ παρὰ τῆς θείας δωρεᾶς θησαυρῶν ἐκκενωθεῖσα, ὡς ἀναξία λοιπὸν τῆς θείας φρουρᾶς ὑπερορᾶται. Διὰ τοῦτο εἴρηται τὸ Πάση φυ λακῆ τήρει σὴν καρδίαν. Πρὸς οὖν τὸ οὕτω γρηγορεῖν καὶ νήφειν, εὐχόμεθα, ἵνα καὶ διὰ τοῦ αὐτοὶ ἐπαγρυπνεῖν ἡμῶν τῇ φυλακῇ ζητῶμεν, ἵνα μὴ νυστάξῃ, μηδὲ ὑπνώσῃ ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραὴλ· Ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἥγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Ὅταν δὲ διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐγκαταλείπῃ ἡμῶν τὴν φρουρὰν, ἔτοι μοι εἰς διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίας καὶ ἀπαγωγὰς τοῖς πολεμίοις ἐκκείμεθα. 1.22 Καὶ εἰ μὴ Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἀν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρά ἀν ὡμοιώ θημεν. Εἰ δλον τὸ ἔθνος ἀμαρτωλὸν καὶ δλος ὁ λαὸς πλήρης ἀνομιῶν καὶ πάντες υἱοὶ ἄνομοι, ποῖον ἐναφείθη σπέρμα τῷ Ἰσραὴλ, τὸ κωλῦσαν τὰ Σοδόμων καὶ Γομόρρας αὐτὸν ὑπομεῖναι παθήματα; Τὸ μὲν γὰρ ἐνυπάρχον σπέρμα τῷ Ἰσραὴλ, σπέρμα ἦν πονηρὸν, οὐχὶ σωτηρίας αἵτιον, ἀλ λ' ἀπωλείας ἄξιον. Ποῖον οὖν ἦν τοῦτο; Μήποτε περὶ οὗ εἴρηται ἐν ἐπαγγελίαις τῷ Ἀβραὰμ τὸ Σοὶ δώσω καὶ τῷ σπέρματί σου; Οὐ γὰρ εἶπε (φησὶ) καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἐνός· Καὶ τῷ σπέρματί σου, δς ἐστι Χριστός. Τοῦτο οὖν τὸ σπέρμα, τοὺς, δσον ἐπὶ τῇ ἀξίᾳ τῶν βεβιωμένων, δφείλοντας, παθεῖν τὰ Σοδόμων καὶ πυρὶ καὶ θείῳ ἐκτριβῆναι διὰ τὴν κακίαν φθάνουσαν εἰς τὸ Σο δομητικὸν μέτρον, τῇ παρ' ἐαυτοῦ παρουσίᾳ ἐκώλυσεν. Ἄλλ' ὅμως καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀμαρτίαν, Τὸ μὲν λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος ἐσώθη· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώ θησαν, οἱ καὶ παρεδόθησαν τῇ καταστροφῇ, ὡς φησιν Ἀμώς· Κατέστρεψα γὰρ ὑμᾶς, καθὼς κατέστρεψε Κύριος Σόδομα καὶ Γόμορρά· καὶ οὐδὲ οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με, λέγει Κύριος. Καίτοι πολλάκις ἀπειλήσας, πολλάκις ἐφεί σατο· ὕστερον δὲ ἐπίγγαγε τῇ ἀμετανοήτῳ καρδίᾳ τὰ ἄξια τῶν ἔργων πάθη. Ἐν γάρ τινι Προφήτῃ ὄρμῃ μὲν πρὸς τὴν ἐκδίκησιν διὰ τὴν ἀδικίαν τοῦ λαοῦ· ἐπέχει δὲ διὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν· Τί σε διαθῶ, Ἐφραΐμ; τί σοι ποιήσω, Ἰούδα; Ως Ἀδαμα θήσομαι σε καὶ ὡς Σεβοΐμ. Αύται δέεσί της Σοδομητικῆς πενταπόλεως. Εἴτα ὑπερβολῇ φιλαν θρωπίας εὐθὺς ἐπάγει· Μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ, συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου. Οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὄργην τοῦ θυμοῦ μου. Ἄλλ' ὅμως δτε εἰς τὴν ἐσχάτην παρανομίαν ἐξέπεσαν, κατεπρήσθη μὲν τὸ ιερὸν, ἡ δὲ πόλις πᾶσα πυρίκαυστος γέγονε, λιμῷ δὲ καὶ λοιμῷ καὶ στάσει καὶ ἐπιβουλαῖς ταῖς κατ' ἀλλήλων ἐξανηλώθησαν. Τὸ μέντοι μέρος τῶν πιστευσάντων εἰς Χριστὸν διεσώθη ἀπὸ τοῦ παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν ὀλίγοις εὐρήθείσης τῆς ἐκλογῆς· δπερ ὡς ζύμη γενόμενον τοῖς ἔθνεσι, πάντας πρὸς τὴν οἰκείαν εἴλκυ σεν ὄμοιότητα, ὥστε καὶ ἀπ' ἐκείνου καὶ Ἰσραὴλ χρημα τίζειν καὶ λαὸν Κυρίου, καὶ εἴναι τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰου δαῖον καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπαγγελιῶν κληρονόμον, τὸν ἔξ ἔθνῶν πεπιστευκότα. Ἐπεὶ δὲ Σόδομα ἐρμηνεύεται ἐκ κλισις, Γόμορρά δὲ στάσις, καὶ τοιοῦτόν τινα νοῦν ἡμῖν ὑπὸ βάλλει ἡ ἐρμηνεία τῶν ὀνομάτων, δτι εἰ μὴ ἥλθε τὸ σπέρμα δ ἐπίγγελτο, οὐδὲν ἐκώλυεν ἡμᾶς εἰς παντελῇ ἀπώλειαν ἐκπεσεῖν, ἐκκλίναντας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰ μὴ εἰρήνη ἡμῖν ἐπεφάνη ἔξ ὑψους, Ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, ἔκαστος ἀν ὑπὸ τῆς ιδίας στάσεως καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος. αὐτῷ πολέμου ἐξανηλώθημεν· τὰ γὰρ πάθη τῆς ἀμαρτίας καὶ πᾶσαι αἱ κατὰ ἀλογίαν κινήσεις, θορύβους ἀσινήτους καὶ στάσιν ἀδιάλ λακτον ἐμποιεῖν πεφύκασι ταῖς ψυχαῖς. 1.23 Αἰσθομένη οὖν τῆς ὠφελείας ἐκ τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας, δς ὡς σπέρμα μικρὸν διὰ τῆς ἀνθρωπείας σαρκὸς ἐνέπεσεν ἡμῶν τῷ βίῳ, ταῦτα λέγει ἐν εὐχαριστίας εἴδει ἡ Ἐκκλησία· Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ, λαὸς Γομόρρας, ἵνα δείξῃ, δτι ἡ τοῦ σπέρματος τοῦ ἐγκαταλειφθέντος αὐτῇ παρὰ Κυρίου Σαβαὼθ παρουσία αἵτια αὐτοῖς γέγονε τῆς σωτηρίας. Ἐπεὶ, δσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, τοῖς παθήμασι τῆς Σοδομηνῆς ὑπόδικοι ἥσαν,

άρχοντας αύτούς Σοδόμων καὶ λαὸν Γομόρρας προσ αγορεύει ὑπὲρ τὴν κακίαν τὴν τῶν ἀρχόντων, διὰ τὸ οίονεὶ μητρόπολιν μὲν εἶναι τῆς πονηρίας τὰ Σόδομα, ταύτης δὲ αὐτῆς κατὰ κακίας ὑπερβολὴν ὑπερέχειν τοὺς ἄρχοντας. Διὰ τί δὲ ἄρχοντες Σοδόμων; "Ἡ διότι καθάπερ ἐκεῖνοι παρητοῦντο τὸν τὰ δίκαια κρίνοντα Λὼτ, ὅτε ἔξαιρεῖσθαι τοὺς παρ'¹ αὐτῷ ἐπιξενωθέντας ἐσπούδαζε, λέγοντες· Εἰσῆλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνειν, οὕτω καὶ οὗτοι τὸν δίκαιον Κριτὴν παρητοῦντο, κράζοντες· Σταυροῦ, σταυροῦ· αἵρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. Πολλῷ δὲ μείζων ἐνταῦθα ἡ μοχθη ρίᾳ· οἱ μὲν γὰρ εἰς ξένους καὶ μηδὲν ἡδικηκότας ἡσέλ γαινον· οἱ δὲ εἰς Τὸν τὰ μεγάλα αύτοὺς καθ' ὑπερβολὴν εὐεργετήσαντα· κάκεῖνοι μὲν εἰς ξένους, οὗτοι δὲ Τὸν εἰς τὰ ἴδια ἐλθόντα· κάκεῖνοι μὲν εἰς Ἀγγέλους, οὗτοι δὲ εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο δικαίως τῆς τῶν Σοδομιτικῶν ἀρχόντων προσηγορίας ἡξίωνται. 'Ἄλλ'² δῆμως τούτους εὐεργετῶν ὁ Θεός εἰς τὴν τῶν ὡφελί μων αὐτοῦ λόγων ἀκοήν προκαλεῖται, τὸν δὲ ὑπὸ τούτων ἀρ χόμενον λαὸν καὶ ἐκ τῶν πονηρῶν διδαγμάτων Γομόρρας λαὸν χρηματίζοντα, εἰς τὴν τοῦ νόμου προσοχὴν ἐπιστρέφει, τοῖς μὲν ἐντρεχεστέροις τὸ ἀκοῦσαι προστάσσων, τοῖς δὲ ἀσυνέτοις τὸ προσέχειν, ἥ τὸ ἐνωτίζεσθαι, ὅπερ ἔτεροι ἐκδεδώκασιν. "Οση δὲ λόγου πρὸς νόμον διαφορὰ, τοσαύτη καὶ τοῦ ἀκούειν πρὸς τὸ ἐνωτίζεσθαι· ὁ μὲν γὰρ νόμος κανὼν δικαίων ἐστὶ καὶ ἀδίκων, προστακτικὸς μὲν ὡν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὡν οὐ ποιητέον, οὗ φυλακτικός ἐστιν ὁ πολὺς, κὰν τὸ ἐν αὐτῷ ὡφέλιμον ἀγνοῇ· ὁ δὲ λόγος καὶ τῆς αἰτίας ἐστὶν ἀπὸ δοτικὸς, καθ' ἥν τάδε τινὰ διατέτακται. Καὶ μάλιστα ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος, ὑψηλῶς τὸν νόμον καὶ πνευματικῶς ἔξιγού μενος, τιμιώτερός ἐστι τῆς ψιλῆς κατὰ τὸ γράμμα παρατη ρήσεως. Τί δὲ τὸ ἀκούειν τοῦ ἐνωτίζεσθαι διαφέρει; "Οτι τὸ μὲν ἀκούειν διανοίας ἐστὶν, ὡς δηλοῖ ὁ Κύριος, διεγείρων εἰς τὸ συνετῶς κατακούειν τοῦ βουλήματος τῶν λεγομένων, 'Ο ἔχων ὥτα ἀκούειν, ἀκουέτω· τὸ δὲ ἐνωτίζεσθαι, ψιλὸν τὸν ἥχον ἐντίθεσθαι τοῖς ὡσί. Διὸ καὶ ὁ λαὸς ἐν τῇ Ἐξόδῳ φησί· Πάντα, ὅσα ἔὰν εἴπῃ ὁ Θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσό μεθα. (Καίτοιγε ἀκολουθότερον ἥν είπειν, ἀκουσώμεθα καὶ ποιήσωμεν). 'Άλλὰ τὸ μὲν ποιήσαι παντός ἐστι τοῦ παχυτά του τὴν διάνοιαν, οἷον τηρῆσαι σωματικῶς τὸ σάββατον καὶ ἀπέχεσθαι βρωμάτων καὶ περιτεμεῖν τῇ ὄγδοῃ καὶ τὸ τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁρθῆναι ἐν τῷ ναῷ· τοῖς δὲ λόγοις τούτων ἐπιβαλεῖν, τοῦ τελείου ἥδη καὶ ἐπὶ πολὺ διαβεβηκότος τῇ γνώσει. Φασὶ δὲ μίαν ταύτην αἰτίαν εἶναι, τὴν κινήσασαν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Προφήτου ἐπιβουλὴν τοὺς τότε. Οἱ δὲ ἄρχοντες Σοδόμων πότερον διὰ τὸ πονηρῶν ἀρχεῖν προσηγορεύθησαν, ἥ διὰ τὸ πονηροὶ εἶναι; Δύναται γάρ τις κακῶν ἄρχων αὐτὸς ἀπηλλάχθαι τῆς κακίας τῶν ἀρχομένων. 'Άλλ'³ εὶ μὲν περὶ τοῦ λαοῦ ἀπεσιωπήθη, τυχὸν ἀν εἰχε τινα χώραν ἥ ἀμφιβολίᾳ· νῦν δὲ τῷ λαὸς Γομόρρας ὁ λαὸς ὡν μάσθαι, τὸ ἥττον ψεκτὸν τοῦ λαοῦ παρὰ τοὺς ἄρχοντας αὐ τῶν, τοῦ λόγου δηλοῦντος διὰ τὸ προκαθέζεσθαι τὰ Σόδομα τῆς πενταπόλεως, καὶ αὐτὴν ἔχειν τὰ οίονεὶ ἀρχεῖα τῆς πο νηρίας, καὶ τῆς ἐν πᾶσι κακοῖς ὑπεροχῆς ἡξιωθαι. 'Ἄρ χοντας δὲ Σοδόμων ἥ ἵστορία οὐ παραδέδωκε, πλὴν τῶν βασιλέων τῶν ἡττηθέντων· διὰ μέντοι τὸν πεπαρόρησιασμένον τούτων τῶν ἀδικούντων ἐλεγχον, ὁ Ἀπόστολός φησι περὶ τοῦ Ἡσαΐου· Ἀποτολμᾷ καὶ λέγει. Χρήσεται δέ ποτε τούτοις ὁ ἐν δόγμασιν ὑγιέσι καὶ ἀνεπιλήπτῳ βίῳ τυγχά νων πρὸς ἄρχοντας Ἐκκλησιῶν παρανόμως βιοῦντας, καὶ λαὸν ἐκκλίνοντα καὶ ἀχρείως πολιτευόμενον. 1.24 Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. "Ἐν τῶν ὁφειλόντων ἀκουσθῆναι παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ φυλαχθῆναι, τὸ Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα Κυρίω. Πῶς δὲ διὰ θυσιῶν τῶν ἐν πλήθει προσαγομένων ἀνευ ἀξιολόγου μετανοίας ἐλπί ζετε εὐρήσειν τινὰ ἀπολύτρωσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν; Οὐ γὰρ ἐν αἴματι ζώων, οὐδὲ ἐν σφαγαῖς ἐπιβωμίοις, ἀλλ' ἐπὶ καρδίᾳ συντετριμμένη Θεός ίλασκεται. Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ

πνεῦμα συντετριμμένον. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐν δαπάναις μὲν ἀφειδεῖς, μὴ μετανοοῦντας δὲ διὰ τῶν ἔργων, ἀρμόσει λέ γεσθαι. Διὰ τοῦτο οὐχὶ καθόλου θυσίας παραιτεῖται ὁ λόγος, ἀλλὰ τὰς Ἰουδαϊκάς· Τί γάρ μοι πλῆθος (φησὶ) τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἀποπέμπεται· μίαν δὲ θυσίαν ἐπιζητεῖ. Αὐτὸς ἔκαστος ἔαυτὸν προσαγέτω τῷ Θεῷ, παριστῶν ἔαυτὸν θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, διὰ τῆς λογικῆς λατρείας θύων τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. Ἐπει δὴ δὲ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τὸν νόμον θυσιῶν ὡς ἀχρεῖον ἐκβέβληται, μία θυσία προσεδέχθη, ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν τῆς ἀμαρτίας ἀνενεχθεῖσα· ὁ γὰρ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ἦρε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἔαυτὸν ἀνενεγκὼν προσ φορὰν καὶ θυσίαν εἰς ὀσμὴν εὐώδιας.

1.25 Πλήρης εἰμί. Ἐνταῦθα καλῶς ἔχει περιορισθῆναι τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς ἄρξασθαι τῶν ἔξης. Τὸ μὲν γὰρ πε πληρῶσθαι τῆς ἰδίας μακαριότητος καὶ ἀνενδεῶς ἔχειν ἔαυτοῦ, πρεπωδέστατον τῷ Θεῷ· τὸ δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ὀλο καυτωμάτων κνίσης καὶ τοῦ αἴματος τῶν σφαζομένων πεπληρῶσθαι λέγειν, ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ. Πλήρης οὖν ἐστιν, ἀφ' οὗ τοῦ πληρώματος ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ Ἐν ὡ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς. Δαί μοι μὲν γὰρ διὰ τὸ φιλήδονον καὶ ἐμπαθὲς αἱ θυσίαι φέ ρουσι τινα ἡδονὴν καὶ χρείαν, ἐκθυμιώμεναι, διὰ τῆς καύ σεως ἔξατμιζομένου τοῦ αἵματος, καὶ οὕτω διὰ τῆς τοιαύ της λεπτοποιήσεως εἰς τὴν σύστασιν αὐτῶν ἀναλαμβανομένου. "Ολοι γὰρ δι' ὅλων τρέφονται τοῖς ἀτμοῖς, οὐ διὰ μασσήσεως καὶ κοιλίας, ἀλλ' ὡς αἱ τρίχες τῶν ζώων καὶ ὄνυχες καὶ ὄσα τοιαῦτα, εἰς ὅλην ἔαυτῶν τὴν οὐσίαν τὴν τροφὴν κατα δέχεται. Διὰ τοῦτο λίχνως περὶ τὰς κνίσας ἐπτόνται καὶ τὸν ἐκ τοῦ λιβανωτοῦ καπνὸν, ὡς ἐπιτήδειον αὐτοῖς εἰς τροφὴν, ὑπερασπάζονται. Καὶ τάχα ἐστί τις ἐν τοῖς ζώοις πρὸς τὰς ἰδιότητας τῶν δαιμονικῶν σωμάτων οἰκείωσις. Καὶ οἵ γε τὸ βούλημα αὐτῶν ἐκλαβόντες, τόδε τῷδε ὡς οἰκείοτερον εἰς τροφὴν προσκομί ζουσι. Θεῷ δὲ πρέπουσα φωνὴ τὸ Πλήρης εἰμί. Οὐδενὸς οὖν ἐφίεμαι, ἀλλ' ἐμαυτοῦ τὰ πάντα. Τὸ ἀγαθὸν γάρ ἐστι, οὐ πάντα ἐφίεται. Ἀγαθὸς δὲ ἀληθινῶς ὁ Θεός. Πηγή εἰμι πλὴροτήτος. Οὐχὶ γὰρ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος. Καὶ Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο αὐτός τε εἰμὶ ἀνενδεής καὶ οἵ ἀν προσγένωμαι, τὴν πληρότητα ἐπάγω. Ἀπ' ἐμοῦ πληροῦνται οἱ Ἅγιοι. Στέφανος πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως, ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. Καὶ Παῦλος μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν πλήρης Πνεύματος ἄγιου ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐκ ταύτης τῆς πληρώσεως καὶ Ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν. Καὶ ἐν τῷ ἐπιστρέφοντι λαῷ ἡμέραι πλήρεις εὐρεθήσονται. 1.26 Ὁλοκαυτώματα τῶν κριῶν καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, οὐ βούλομαι. Καὶ ταῦτα τοῦ λόγου ἐστὶ τοῦ ἀκούομένου καὶ τοῦ νόμου τοῦ παραδεχθῆναι ταῖς ἀκοαῖς ὀφείλοντος. Σκόπει δὲ εἰ μὴ ἀν τινομοθετεῖ ταῦτα καὶ ἀντιδιατάσσεται τοῖς διὰ Μωϋσέως· εἴπερ ἐκεῖ μὲν ἐπιζητεῖ, ἐνταῦθα δὲ ἀποστρέφεται. Καὶ πῶς ἵωτα ἐν ἦ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἐκ τοῦ νόμου, ἔως πάντα γένηται; "Η μήποτε ὁ λόγος παρίστησιν, διτὶ τὸ μὲν σωματί κὸν τοῦ νόμου παρεντάσσει, πνευματικῶς δὲ καὶ ὑψηλῶς ἐν μεγαλονοίᾳ προσῆκεν αὐτὸ ἐξηγεῖσθαι; Οὐ γὰρ κριὸν τὸ ζῶον πάντως (φησὶν) ἐπεζήτησα, ἀλλὰ τὸν νοῦν τὸν ἡγεμο νικὸν τῆς ψυχῆς, μὴ μεριζόμενον ταῖς γηίναις μερίμναις, οίονεὶ διὰ πυρὸς καθαρέντα καὶ δόκιμον ἀποδειχθέντα ὅλον ἐπιζητῶ ἐμοὶ ἀναπεμφθῆναι. Οὐδὲ στέαρ ἀρνῶν ἀποκνισσοῦ σθαι πυρὶ πρὸς τὸ λεπτότατον, ἀλλὰ τρόπων ἀπλότητα ἀπὸ τῆς ἀκάκου ψυχῆς ἐμοὶ ἀνατίθεσθαι. Καὶ οὐχὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων προσχεῖσθαι τῇ βάσει τοῦ θυσιαστηρίου· ἀλλὰ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς διὰ φιλοπό νου προσευχῆς, καὶ τῆς εἰς τὰ ἄγια προσεδρείας ἔξαναλί σκεσθαι. Τήρει δέ, διτὶ οὐχὶ πᾶν αἷμα εἶπε μὴ βούλεσθαι, ἀλλὰ τόδε τὸ αἷμα, τὸ ἐκ τῶνδε τῶν ζώων. Αἷμα γὰρ τὸ ἐπ' ἐσχά των τῶν αἰώνων ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν (ὅ καὶ

κρείττον λαλεῖ παρὰ τὸ τοῦ Ἀβελ) οὐκ ἂν εἶπε μὴ βού λεσθαι, ἀλλὰ μετατίθησι τὰς θυσίας ἐπὶ τὸ πνευματικὸν, ἐπειδὴ καὶ ἴερωσύνης μετάθεσις μέλλει γίνεσθαι. Εἰ γὰρ παραίτεῖται τὰς σωματικὰς θυσίας, παραίτεῖται δηλονότι τὸν κατὰ νόμον ἀρχιερέα. Πῶς γὰρ τελειωθῶσι τὰς χεῖρας οἱ κατὰ νόμον ἀρχιερεῖς, τοῦ κριοῦ τῆς ὄλοκαυτώσεως, ὡς ἐπειθεσαν τὰς χεῖρας, μηκέτι προσαγομένου; Πῶς δὲ ὁ ἀντισθῶσιν οἱ μηκέτι διὰ τοῦ αἵματος ὁ ἀντιζόμενοι; Οὕτως οὖν ἀμφότερα ἵσταται, καὶ ὁ κατὰ Μωϋσέα νόμος, καὶ ἡ παρεισαγωγὴ τοῦ κρείττονος. Ἐκβάλλονται τοίνυν οἱ ἐκ τοῦ σπέρματος Ἄαρὼν, ἵνα ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲχ ἀντεισέλθῃ. Οὐκέτι αἱ τοῦ ἐνδελεχισμοῦ θυσίαι· οὐκέτι αἱ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἰλασμοῦ· οὐκέτι ἡ σποδὸς τῆς δαμάλεως καθαρίζουσα τὸν κεκοινωμένους. Μία γὰρ θυσία, ὁ Χριστὸς, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν νέκρωσις τῶν Ἅγιών· εἰς ὁ ἀντισμὸς, τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας· ἔν ἀμαρτίας λυτήριον, τὸ ἐκχυθὲν ὑπέρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου αἷμα. Διὰ τοῦτο ἀθετεῖ τὰ πρῶτα, ἵνα τὰ δεύτερα στήσῃ. Οὔδ' ἂν ἔρχησθε ὁ φθῆναι μοι. Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, οὐ βούλομαι. Οὐ μόνον τὸν περὶ θυσιῶν νόμον ἀθετεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τοῦ δεῖν ὄρασθαι πᾶν ἀρσενικὸν τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνώπιον Κυρίου. Ἐπεὶ οὖν οὐ μετεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ ἄδικοι εἶναι καὶ σκολιὰ ἔχειν τὰ ἐπιβούλια, ἔξεβαλεν αὐτοὺς τῶν ἐνιαυτοῦ ὁ φθαλμῶν. Ὁφθαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, Καὶ Εὐθύ τητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ὁργὴν δὲ τὴν εἰς οἰκέτας ἐμφαίνει δεσπότου, τὸ ἀφαιρεῖσθαι τὴν παρρήσιαν αὐτῶν τῆς ἐντεύξεως. Τὸ δὲ εἰς τρὶς τὴν περὶ Θεοῦ θεωρίαν ἐκ τείνεσθαι, δηλοῖ τὴν ἐν Τριάδι τῆς θεολογίας ἐπίγνωσιν. Διὰ τοῦτο δὲ ἄρρενας ὡς ἀξίους τῶν θείων ὁ φθαλμῶν προε τίμησεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι συντόνους ψυχὰς παγίως καὶ κρατιῶς ἐπιτελούσας τὰ δόγματα, ἀλλὰ οὐχὶ ἀπαλάς καὶ εὐκόλους καὶ ἐκτεθηλυμένας, ὁ λόγος ἐπιζητεῖ. Διὰ τοῦτο Τρις τοῦ ἐνιαυτοῦ (φησὶν) ὁ φθῆσται πᾶν ἀρρενικὸν ἐνώπιόν μου· ὃ καὶ αὐτὸ σωματικῶς παρὰ τοῦ σαρκίνου Ἰσραὴλ ἀγόμενον παραίτεῖται. 1.27 Τίς γὰρ ἔξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; "Εδειξε ποῖα ταῦτα, τὰ σωματικὰ τοῦ νόμου· τὸν κριόν τὸν ὄλοκαυτούμενον καὶ τὸ στέαρ τῶν ἀρνῶν καὶ τὸ αἷμα τῶν ταύρων καὶ τράγων, καὶ τὸ τῷ σώματι ἀπαντᾶν εἰς τὸν ναὸν, ὡς τῶν θείων ὁ φθαλμῶν προσεγγισμοῦ δεομέ νων εἰς τὸ ἰδεῖν, ἀλλως δὲ μὴ φθανόντων ἐπὶ τοὺς πόρρω. Ταῦτα (φησὶ) τὰ οὕτω ταπεινὰ καὶ γήινα τίς ἔξεζήτησεν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Ὁρᾶς ὅσην βίαν καὶ ἀνάγκην ἐπάγει πνευματικῶς πως ἐκλαμβάνειν τοῦ νόμου τὸ βούλημα. Εἰ γὰρ παρὰ Θεοῦ μὲν ὡμολόγηται δεδόσθαι τοῦ νόμου τὰ ρήματα, ταῦτα δὲ νῦν γινόμενα οὐ φησιν ἐκζητεῖν ὁ Θεὸς, σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως ἀνάγειν ἡμῶν τὸν νοῦν ἐπὶ τὴν πνευματικὴν θεωρίαν τοῦ νόμου βιάζεται· μονονουχὶ κράζων καὶ διαμαρτυρόμενος: "Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν· καὶ ἐπὶ γνωσιν Θεοῦ, μᾶλλον ἢ ὄλοκαύτωσιν. Καὶ τὸ Εἴ ἀνηγγέλη σοι, ἄνθρωπε, τί καλὸν καὶ τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ· ἀλλ' ἢ τὸ ποιεῖν κρίμα, καὶ ἀγαπᾶν ἔλεον καὶ ἐτοιμάζε σθαι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καὶ τὸ Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. Καὶ ἔσικεν ὁ πᾶς περὶ θυσιῶν καὶ ὄλοκαυτωμάτων λό γος ἐν τῷ περὶ ἔλέους καὶ ἀγάπης ἐμπεριέχεσθαι λόγω, ἐπεὶ καὶ ὅλος ὁ νόμος ἀνακεφαλαιοῦται ἐν τῷ Ἀγαπή σεις τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. Καὶ ὁ περὶ τῶν ἔορτῶν δὲ τόπος τῷ αὐτῷ εἶδε τῆς ἔξηγήσεως ὑπαχθήσεται, ὥστε καὶ τὸ Πάσχα μὴ ἔορτάζειν ἡμᾶς Ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονη ρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. Θυομένου πρὸς ἐσπέραν, τουτέστιν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος, τοῦ ἀληθινοῦ προβάτου Χριστοῦ, οὗ ἡ σὰρξ ἀληθῶς ἔστι βρῶσις, καὶ κατοικεῖν ἐν σκηναῖς οὐχὶ τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς παροικίας ἡμῶν, ἀναμένοντας τὴν ἀληθινὴν πατρίδα, ἣς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς, καὶ Πεντηκοστὴν ἄγειν ἐπτὰ ἑβδομάδων συντελουμένων, του τέστιν, ὡς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ὄντας ἀπεγνωκέναι τοῦ βίου. 1.28 Πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε.

Φοβερὰ ἀπειλὴ τοῖς αἰσθανομένοις. Ἀλλὰ τῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τινὲς πρὸς τὴν ζημίαν ταύτην ἀναισθητοῦσι, καὶ οἱ μὲν δυνάμενοι ἀπαντᾶν, ὁφθυμοῦσιν· οἱ δὲ δι' ἀμαρτήματα καταδικασθέντες, ἀδιαφοροῦσιν. Ἐνδείκνυται δὲ ὁ λόγος τὴν ὑβριστικὴν εἶσοδον τῶν κατηγορουμένων, ὡς καταπατούν των τὰ ἄγια. Ὁ μὲν οὖν τέλειος εἰς αὐτὰ φθάνει τὰ Ἀγια τῶν Ἀγίων εἴσω τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι διαβάς τὰ σωματικὰ, γυμνῇ τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων νοημάτων ὅμι λήσει· ὁ δὲ ὑποδεέστερος, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ κατὰ τὴν τῶν σωματικῶν λατρείαν διακονικοῦ ἐφάψεται. Ὁ δὲ ἄρτι εἰσαγόμενος εἰς τὴν εὔσεβειαν, τῇ αὐλῇ μόνῃ ἐντυχεῖν ἐπιτρέπεται· ὁ δὲ καὶ ταύτης ἀπεωσμένος, ἔξω ἐστὶ τῶν τόπων τῆς εὔσεβείας. Ἡλίκος οὖν ὁ κίνδυνος, καὶ ὁ δοκεῖ τις ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀφαιρεθῆναι. Ὁ μέντοι Ἀγιος ὑπεραγαπῶν τὸν Θεὸν, πάντα τὰ τοῦ Θεοῦ σύμβολα ὑπερασπάζεται, λέγων· Ἐπι ποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. Οἶδε γὰρ ὅτι ἄλλως ἀδύνατον ἔξανθῆσαι, καὶ ἀρχὴν λαβεῖν εἰς καρποφορίαν, μὴ ἐν ταῖς αὐλαῖς γενόμενον τοῦ Κυρίου. Εὐεργετῶν δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς, τῆς Ἰουδαϊκῆς αὐλῆς αὐτοὺς ἔξοικίζει, ἵνα τῇ αὐλῇ τῶν Χριστοῦ προβάτων προσ φύγωσι, καὶ γένηται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν. 1.29 Ἐὰν φέρητε μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέ λυγμά μοί ἐστι. Τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα ὑμῶν, καὶ ἡμέραν μεγάλην, οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. Σαφῶς παρωθεῖται τὴν σωματικὴν ἐκδοχὴν, ἐπαγγειλάμε νος νόμον Θεοῦ καὶ εἰς προσοχὴν μετὰ μεγάλων ὀνειδῶν τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν διεγείρας. Οὐδὲν μὲν γὰρ παρ' ἔαυ τοῦ ἀπαγγέλλει, τὰ δὲ παλαιὰ διαγράφει, τοῦτον λέγων εἶναι νόμον Θεοῦ καὶ διαταγὴν Θεοῦ, τὸ μηδὲν γίνεσθαι τῶν νῦν τε λουμένων. Ἐὰν φέρητε μοι σεμίδαλιν, μάταιον. Πολλαχοῦ χρῆται ἐπὶ τῶν θυσιῶν τῇ σεμιδάλει· ποτὲ μὲν ἀκατάσκευον ἐλαίου μόνου ἐπιχυθέντος, ποτὲ δὲ ἄνευ ἐλαίου, ὡς ἐπὶ τῆς ζηλοτυπίας, ἄλλοτε λάγανα, ἄλλοτε ἄζυμα, ἄλλοτε μόνον φύραμα, ἀναπεποιημένης ἐλαίω τῆς σεμιδάλεως. Νῦν ταύτης τὴν χρῆσιν ματαιώσας, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν θυσιῶν διέ γραψε. Τί οὖν ἐστιν ὁ λέγει; Ὅτι ἄλλα τοῦ λόγου αἰνισσο μένου, ἀφέντες τὸ βούλημα τοῦ νομοθέτου, τὴν πᾶσαν πραγ ματείαν περὶ τὴν ματαιότητα τῶν σωματικῶν ἐπιδείκνυσθε. Ἔδει γὰρ τὸν σῖτον εἰς τὸν λόγον μεταλαμβάνειν (σπερ ματικῶς ὑμῶν ἐγκείμενον ταῖς ψυχαῖς) καὶ πάσης αὐτὸν κοσμικῆς ἐννοίας ἀπογυμνώσαντας, αὐτῷ χρῆσθαι καθ' ἔαυ τὸν ἐν τῇ ἀϋλῷ καὶ καθαρῷ θεραπείᾳ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο ἐστι πνευματικὴ σεμίδαλις, λόγος περὶ Θεοῦ σω ματικῆς ἐννοίας κεχωρισμένος. Ἡ μὲν οὖν σωματικῶς νουσ μένη καὶ προσφερομένη κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπον σεμίδαλις, μάταιον. Τὸ θυμίαμα δὲ ἥδη καὶ βδέλυγμά ἐστι τῷ Κυρίῳ. Βδελυκτὸν γὰρ τῷ ὅντι τὸ οἵεσθαι τὰς διὰ δσφρήσεως ἥδονάς τὸν Θεὸν θηρώμενον, τοῦ θυμιάματος τὴν σύνθεσιν προστε ταχέναι, καὶ μὴ νοεῖν ὅτι θυμίαμα Κυρίῳ ὁ ἐν σώματι ἀγιασμὸς, ὑπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν σωφροσύνης ἐπιτελούμενος, ίσοκρατῶς ἔχόντων καὶ ἀστασιάστως πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς. Λάβε γὰρ (φησὶ) σεαυτῷ ἥδύσματα· στακτὴν, ὅνυχα, χαλβάνην ἥδυσμοῦ καὶ λίβανον διαφανῆ. Τέσσαρα ταῦτα πρὸς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἔξ ὧν τὰ σώματα σύγκειται, τὴν δμοιότητα ἔχοντα· ἡ μὲν στακτὴ πρὸς τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ ὄνυξ διὰ τὸ ξηρὸν, πρὸς τὴν γῆν· ἡ δὲ χαλβάνη, διὰ τὴν θερμότητα, πρὸς τὸ πῦρ· ὁ δὲ λίβανος διὰ τὸ διαφανὲς πρὸς τὸν ἀέρα. Ἰσον ἴσω ἐσται, τουτέστι τὰς ἐκ δυσ κρασίας γινομένας δρμάς (εἰς ἐπιθυμίας ἀτόπους) κολάζων ἐπανισώσεις. Καὶ συγκόψεις ἐκ τούτων λεπτόν, τουτέστι πνευματικὸν ποιῆσαι φιλοπονήσεις, ἔξαφανίζων τῆς ψυχῆς τὸ τῆς σαρκὸς παχὺ καὶ ὑλῶδες. Καὶ οὕτω θήσεις ἀπέναντι τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ σκηνῇ, δθεν γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν. Ὅταν γὰρ ἐγγένηται τῇ ἀκριβεῖ κοινωνίᾳ, καὶ ἀπολεπτυνθῇ, τότε ἄξιός ἐστιν εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ ἄγια, καὶ τῇ γνώσει τῇ περὶ Θεοῦ προσεγγίζειν. Θή σεις γὰρ αὐτὰ (φησὶν) ἀπέναντι τοῦ

μαρτυρίου, δόθεν γνωσ θήσομαί σοι ἐκεῖθεν. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἀπηγόρευται ἔαυ τῷ τινα ποιεῖν εἰς ἀπόλαυσιν· τουτέστιν, ἔαυτῷ ἐπὶ γράφειν τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν τῶν καλῶν τὴν αἰτίαν ἀνάγειν. Τοιοῦτον ἦν θυμίαμα Παῦλος, ὁ λέγων· Χριστοῦ εὐδοξία ἐσμέν. Καὶ πάλιν· Χάρις τῷ Θεῷ, τῷ πάν τοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι ἐν ἡμῖν. 1.30 Τὸ δὲ σωματικὸν θυμίαμα καὶ τοῖς κατὰ τοὺς μυ κτῆρας πόροις ἐμπίπτον καὶ τὴν αἰσθησιν συγκινοῦν, βδέ λυγμα τῷ ἀσωμάτῳ εἰκότως νενόμισται. Νουμηνίας δὲ πρε πούσας αἰωνίοις ἔτεσι παρὰ τῶν συνετῶν νοεῖσθαι ὁ λόγος βούλεται, οὐ τὴν διὰ τῶν τριάκοντα ἡμερῶν τῆς σελήνης ἀποκατάστασιν, ἐπικαταλαμβανούσης τὸν ἥλιον καὶ πάλιν ἀφισταμένης. Ἀλλ' ἐπειδὴ Ὁ ἄφρων ὡς σελήνη ἀλλοιοῦται, τὴν πρὸς τὸ φῶς ἐπάνοδον, δῆπερ ἐξέλιπεν ὁ ἄφρων καὶ τὴν (διὰ μετανοίας) εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν ἔορτὴν ἡγεῖ σθαι τὸν φιλάδελφον καὶ συμπαθῆ, ὁ λόγος βούλεται· οἵονεὶ νουμηνίαν ἄγων τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν φωτὶ βίου· ἐπειδὴ ἐξέλιπε μὲν τὸ φῶς διὰ τὴν εἰς τὸ χειρὸν τροπὴν, ἐπαλινδρόμησε δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς. Ἐξῆς ἂν εἴη περὶ τῶν μισουμένων σαββάτων εἰπεῖν, τὸ μὴ αἴρειν βάσταγμα καὶ μὴ ἐξέρχεσθαι ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ μὴ καίειν πῦρ ἐν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ αὐτῶν. Ταῦτα τὸ ἀδύνατον εἰς τήρησιν καὶ ἀκριβῆ φυλακὴν αὐτόθεν ἐμφαίνοντα, ὑπόδικον ποιεῖ τῇ κατάρᾳ τὸν σωματικῶς ἀκούοντα. Μὴ κινεῖσθαι γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου ἀμήχανον· καὶ πᾶν τὸ ἐπαιρόμενον, κἄν ἐλα φρότατον ἦ, βάσταγμα λέγεται, οἷον ἴμάτιον, ἡ ἄρτος, ἡ τι τῶν ἀναγκαίων. Ἀλλὰ καὶ πῦρ καίειν οὐ κελεύει, του τέστιν ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς μὴ ἀναφλέγεσθαι· μὴ ἐπαίρειν δὲ βάσταγμα, τουτέστι μὴ τῷ βάρει τῆς ἀμαρτίας κατα φορτίζεσθαι, καὶ τῆς ἐν Θεῷ διαμονῆς μὴ μεθίστασθαι, ἐδραῖον μένοντα καὶ ἀμετακίνητον ἐν τῇ πίστει. Οὕτω δὲ τελειοῦντας τὰ σάββατα, οὐκ ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀργίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν καθηκόντων, εἰκότως ἀποστρέφεται καὶ οὐκ ἀνέχεται αὐτῶν, ὡς ψευδῶν. Τοιαῦτα γάρ εἰσι τὰ παρὰ τῷ Προφήτῃ ταλανιζόμενα σάββατα· Οὐαὶ οἱ ἔγγιζοντες καὶ οἱ ἐφαπτόμενοι ψευδῶν σαββάτων. Σάββατα δὲ ἀληθῆ, ἡ ἀποκειμένη ἀνάπαυσις τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ· ἅπερ διὰ τὸ ἀληθινὰ εἶναι ἀνέχεται ὁ Θεός. Καὶ φθάνει γε ἐπ' ἐκεῖνα τὰ σάββατα τῆς ἀναπαύσεως, παρ' ὃ ὁ κόσ μος ἐσταύρωται, ἀποστὰς δηλονότι τῶν κοσμικῶν καὶ ἐπὶ τὸν ἵδιον τόπον τῆς πνευματικῆς ἀναπαύσεως καταντήσας, ἐν οἷς ὁ γενόμενος οὐκέτι κινηθήσεται ἀπὸ τοῦ ἱδίου τὸ που, ἡσυχίας καὶ ἀταραξίας περὶ τὴν κατάστασιν ἐκείνην ὑπαρχούσης. Καὶ πῦρ οὐ καύσει ἐν τῇ αἰωνίᾳ κατοικήσει, διὰ τὸ μὴ ἐπικομίζεσθαι ὅλην πῦρ ἀνάπτουσαν, ξύλα, χόρ τον, καλάμην. Καὶ βάσταγμα οὐκ ἀρεῖ ὁ μὴ ἔχων τὸ βαρὺ φορτίον τῆς ἀνομίας αὐτῷ ἐπικείμενον, ἀλλ' ὅντως σάββατα τρυφερὰ ἀναπαύσεται. 1.31 Ἄντὶ δὲ τῆς μεγάλης ἡμέρας, οἱ λοιποὶ ἐκδεδώκασι Κλητήν. Ὁ μέντοι Θεοδοτίων· Κλητὴν ἐπίκλητον οὐκ ἀνέχομαι· ὁ δὲ Σύμμαχος· Κλητὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀνέξομαι. Ὅθεν λογιζόμεθα μὴ μίαν ἐξαίρετον μεγάλην εἰρῆσθαι· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν προαγορευθεῖσαν κλητήν. Περὶ γὰρ τῶν ἀζύμων φησίν· Ἡ πρώτη ἐπίκλητος, δτι ἀγία ἔσται ὑμῖν. Καί· Ἡ ἡμέρα ἡ ἐβδόμη κλητὴ ἀγία ἔσται ὑμῖν. Καί· Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ τῶν νέων, δταν προσφέρητε θυσίαν τῶν ἐβδομάδων, ἐπίκλητος ἀγία ἔσται ὑμῖν. Καὶ πάλιν· Τῇ δε κάτῃ τοῦ ἐβδόμου μηνὸς τούτου, ἐπίκλητος ἀγία ἔσται ὑμῖν. "Εοικεν οὖν διὰ μιᾶς φωνῆς πολλὰς παραίτεσθαι ἡμέρας, τὰς τῷ αὐτῷ ὄνόματι κεχρημένας, καὶ σχεδὸν πάσας τὰς ἐπισήμους ἔορτὰς ἐν τῷ νόμῳ. Ταύτας οὖν παραίτού μενος, ποίαν δέχεται; Περὶ ἣς εἴρηται· Τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην, ἣν οὐχὶ ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἥλιος ποιήσει, ἀλλ' ἀνατολὴ τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἁλίου καταφωτίσει, ἢτις μία ἔσται καὶ διηνεκής, διάδοχον νύκτα μὴ ἔχουσα, ἀλλὰ τῷ αἰῶνι παντὶ συμπαρεκτεινομένη. Ἀληθῶς μὲν οὖν καὶ κυρίως μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ὁ δὲ σωματικὸς Ιουδαῖος ἐν ταύταις ζητεῖ τὴν μεγάλην,

περὶ ὧν ὁ μακάριος Ἰακώβ ἀπεφήνατο, ὅτι μικραὶ καὶ πονηραί εἰσι. Τέσσαρες δέ εἰσι τῶν μνημονευθέντων διαφοραί· τὰ μέν ἐστι μάταια, τῶν γινομένων Ἰουδαϊκῶς· τὰ δὲ βδελυκτά· τὰ δὲ οὐκ ἀνεκτά· τέταρτόν ἐστι τὰ μισητά, ἐν οἷς καὶ ἡ νηστεία ἐστὶ τῶν Ἰουδαίων. Ὡσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶναι μέν τι τὸ ἀπόβλητον, εἶναι δέ τι τὸ εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ ἐδείκνυτο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς νηστείας· τὴν μὲν πρὸς ἐπίδειξιν γινομένην νην ἀποχὴν τῶν βρωμάτων (ἐν τῷ Μὴ ἄψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς) τὸ τέλος ἔχειν, μισεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου· τὴν δὲ ἐπὶ τῷ δουλαγωγῆσαι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς παραλαμβανομένην ἀγαπᾶ, διὰ τοῦ ὑπωπιασμοῦ τῆς σαρκὸς τὸν ἀγιασμὸν κατορθοῦσαν. Οὐκ ἔξαρκει δὲ καθ' ἐαυτὴν ἡ ἀποχὴ τῶν βρωμάτων, πρὸς τὸ ἐπαινετὴν ποιῆσαι τὴν νηστείαν· ἀλλὰ δεῖ καὶ τὴν λοιπὴν ἀγωγὴν προσεῖναι, ἵνα τε λόγοις καὶ ἀναστροφαῖς, καὶ τῇ πρὸς τοὺς ὥφελεῖν δυναμένους συνουσίᾳ· ὥστε τὸ κατὰ τὰ βρώματα παρακο λούθημα εἶναι τῆς ἀσκήσεως. Τὰ πολλὰ μὲν οὖν κατὰ νοῦν ἐνεργοῦντος τοῦ σπουδαίου, καὶ περὶ τὴν τῆς ἀληθείας θήραν ἐσχολακότος, ὀλιγάκις δὲ πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς σαρκὸς καταβαίνοντος· εἴτα, μετὰ τὸ λει τουργῆσαι τὰ ἀναγκαῖα τῷ σώματι, ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀ πραγματεύτως διαιτώμενον, εὐθὺς ἀποπηδῶντος τῆς ἀσχολίας τῶν ἀνωφελῶν, καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ἐαυτοῦ ζωὴν ἀνα τρέχοντος. Ἡ γὰρ τοιαύτη ἀγωγὴ πᾶσαν ἀφορμὴν, δι' ἣς τρέφεται τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔξαίρει, ὡς μηκέτι κατὰ δυναστεύειν τοῦ πνεύματος, μηδὲ ποιεῖν τὰ οἰκεῖα ἔργα τὴν σάρκα, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν. Νεκρώσαντες οὖν ἐαυτῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διὰ λόγων ἐπιπληκτικῶν καταστελλόντων τὰ πάθη καὶ διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν βρωμάτων νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐά ρεστον τῷ Κυρίῳ. Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν βρωμάτων κωλυτικὴ τῶν κατὰ γαστέρα ὀρέξεων, καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα. Καὶ ὁ φιλόπονος δὲ χρησίμως τούτοις ἐνδιατρίψει, ἔχων ὑπόδειγμα τὸν Ἡλίου βίον, τὸν Μωϋσέως, τὸν Δανιὴλ, τὸν Ἰωάννου, καὶ τὸν τῶν λοιπῶν Ἅγιων, Ὡν οὐκ ἦν ἄξιος κόσμος, οἱ περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἵγειοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. Ἄλλ' οὕπω τὸ ἐν ἀποχῇ βρωμάτων εὔτονον, ἰκανὸν εἰς τελείωσιν, ἐὰν μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἐν παντελεῖ ἀποχῇ τῶν τρεφόντων κακίαν ὑπάρχῃ. Ὡσπερ γὰρ διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος, ἐκ ψυχῆς συνεστώς καὶ σώματος, οὕτω καὶ αἱ τροφαὶ διπλαῖ, κατάλ ληλοι τῇ ἐκατέρου συστάσει τυγχάνουσαι, εὔτονώτερον πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἀποτελοῦσι τὸ τρεφόμενον. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς γυμναστικοῖς αἱ ἀθλητικαὶ τροφαὶ, μετὰ τῶν καταλλήλων γυμνασίων τοῖς σώμασι προσαγόμεναι, ὅσον κατακρατοῦνται ὑπὸ τῆς τῶν τρεφομένων δυνάμεως, τοσοῦ τον εἰς εὐεξίαν μείζονα τὸ σῶμα ἔξαίρουσι καὶ προσθήκη αὐτοῦ γινόμεναι, διὰ τοῦ εἰς τὴν τοῦ σώματος ἀναλαμβάνεσθαι σύστασιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ τῆς εὐσεβείας ἀσκήσει τὰ τῆς πίστεως δόγματα καὶ οἱ διορθωτικοὶ λόγοι τῶν ἡθῶν, συνεχῶς προσαγόμενοι τῇ ψυχῇ, καὶ ταῖς κατὰ μικρὸν αὐ τὴν προσθήκαις αὔξοντες, δυνατωτέραν αὐτὴν καὶ φιλο πονωτέραν εἰς τὸ μειζόνων καὶ τελειοτέρων τῶν ἐν δόγ μασι διδαγμάτων ἐπορέγεσθαι παρασκευάζουσιν. 1.32 Ἀπὸ τῆς οὖν ἐν τῷ κρυπτῷ νηστείας φυλακτέον ἡμῖν, τῆς κατὰ δικαίαν κρίσιν μισεῖσθαι λεγομένης ὑπὸ τοῦ Κυρίου, περὶ ἣς καὶ ὁ Προφήτης ἀπεύχεται, λέγων· Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὰς δικαίων. Οὐ γὰρ περὶ τοῦ σωματικοῦ λιμοῦ λέγει (ἢ γὰρ ἀν εἴπε, σώματα δικαίων) ἀλλὰ περὶ τοῦ ψυχικοῦ· Οὐ γὰρ λιμοκτονήσει ψυχὰς δι καίων· οὕτω δ' ἀν καὶ ἐναντίωμα ἦν πρὸς τὸν τῶν Μακαρίων βίον· εἴπερ Παῦλος μὲν ἐν τοῖς καυχήμασιν ἀριθμεῖ τὸ Ἐν νηστείαις πολλάκις, καὶ τὸ Ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ. Τὸν δὲ λιμὸν ἀπεύχεται τοῖς δικαίοις. Ἄλλα βέλτιον τούτων ἔκαστον κατὰ τὸν ὑψηλότερον περὶ ἐνδείας νοῦν ἔξακούειν. Τοιοῦτον ἐστι καὶ τὸ Οὐκ εἶδον δίκαιον ἔγκαταλελειμμέ νον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. Μεμνήμεθα γὰρ Ἡλίου ζητήσαντος ἄρτον παρὰ τῆς Σιδωνίας, ἀλλὰ

καὶ τὸ σπέρμα Ἰακὼβ, τοῦ δικαίου, ἄρτους ἐζήτει εἰς Αἴγυπτον. Ἐὰν δὲ φύγωμεν τὴν ταπεινὴν ἔννοιαν, καὶ ἡ ἐν τοῖς ἐναντιώμασιν ἀτοπίᾳ συνδιαλυθήσεται. Ταύτας οὖν ἐνή στευον τὰς νηστείας οἱ Ἰουδαῖοι, λιμοκτονοῦντες ἔαυτῶν τὸν ἔσω ἄνθρωπον, διὰ τὸ φθάσαι ἐπ' αὐτοὺς τὴν λέγουσαν ἀπει λὴν, ὅτι Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐπάξω ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην λιμὸν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου. Ταύτας οὖν τὰς νη στείας μισεῖν λέγει ὁ Κύριος, τῶν ἐκτηκόντων μὲν ἔαυτῶν τὸν νοῦν ἐν ἀτροφίᾳ τῶν σωτηρίων καὶ ζωοποιῶν διδαγμάτων, ὑπερπιαινόντων δὲ καὶ κατασαρκούντων τὸν ἔξω ἄνθρωπον. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐν ζυγοῦ ῥοπῇ, ὅταν βαρῆται τὸ ἔτερον, ἀν υψοῦται πως τὸ ἀντικείμενον, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου συμ βαῖνον ἵδοι τις ἀν· σαρκὸς μὲν γὰρ πληθυνομένης, συμ βαίνει τὸν νοῦν πως ἀσθενέστερον γίνεσθαι· τοῦ νοῦ δὲ πάλιν εὐεκτοῦντος, τὴν σάρκα πολλάκις καταλεπτύνεσθαι. Καὶ τοῦτο ἐστιν ὁ φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται. Καὶ τὸ Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Τῆς γὰρ δαψιλοῦς καὶ παχείας τροφῆς αἰθαλώδεις τινὲς ἀνα θυμιάσεις ἀναπεμπόμεναι, νεφέλης δίκην πυκνῆς τὰς ἀπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐγγινομένας ἐλλάμψεις εἰς τὸν νοῦν διακόπ τουσι. Διὸ καὶ Μωϋσῆς πρὸς θεωρίαν Θεοῦ ἀναβαίνων διὰ τοῦ νοῦ, ἀσιτος καὶ ἀποτος ἡμερῶν τεσσαράκοντα διετέλεσεν, ἀθόλωτον διαμένειν αὐτῷ τὸ ἡγεμονικὸν διοικούμενος. Ἡλίας τε ὁμοίως, ὅτε ἔμελλεν ἐκζητεῖν τὸν Θεὸν, ἐν ἵσω χρόνῳ τῶν τροφῶν ὑπερεῖδεν, ὥστε μηδεμίαν τῷ νῷ γενέσθαι ἀπὸ τῶν τροφῶν ἐπισκότησιν. Ὁ μέντοι Κύριος ἐναντίως, ἀναστὰς μὲν ἀπὸ νεκρῶν, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἐπανιών, τροφῆς ἥψατο, τὴν φύσιν τοῦ σώματος τοῦ ἀνισταμένου πιστούμενος· συγκαταβαίνων δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἐνήστευσε, δεικνὺς ὅτι τῷ μέλλοντι πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῶν πειρασμῶν ἀποδύεσθαι ἀναγκαίᾳ ἡ ἀσκησις. Οίονεὶ γὰρ παιδοτριβεῖ πρὸς τὴν νίκην ὁ τοῦ σώματος ὑπωπιασμός. Οὐχ οὕτω μέντοι χρηστέον τῇ σαρκὶ, ὥστε παραλῦσαι αὐτῆς τὸν φυσικὸν τόνον διὰ τὴν ἔνδειαν, οὐδὲ εἰς παντελῆ ἀπραξίαν, ἥπου καὶ ἀπαρακολου θησίαν, τὸν νοῦν ὑπὸ τῆς ἄγαν ἐκλύσεως ἐκβιάσασθαι. 1.33 Ἐπειδὴ δὲ ἐκελεύσθημεν, παρόντος τοῦ νυμφίου, μὴ νηστεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου νηστείαν (ώς μὴ τρεφομένων τῷ ἄρτῳ τῷ ἔξ οὐρανοῦ καταβάντι καὶ ἀποστρεφομένων τὴν βρῶσιν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου, ζωῆς οὖσαν αἵτιαν) τὴν τοιαύτην νηστείαν μισεῖν ὁ Κύριος λέγει. Ἐν τῶν μισου μένων ἐστὶν ὑπὸ Κυρίου καὶ ἡ ἀργία, ἀπραξία τις οὖσα τῶν καθηκόντων. Καὶ ἔοικέ γε πάσης ἔορτῆς ἐπακολούθημα ἡ ἀργία, διὰ τὸ ταῖς κληταῖς προσκεῖσθαι τὸ Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε· καὶ διὰ τὸ ἐν ταῖς ἔορταῖς σχολήν ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν βίον ἄγοντας πᾶσαν ἀτοπίαν ἐπιτελεῖν, δικαίως μισητὴν ἀργίαν ἄγειν ἐλέγοντο. Πῶς δὲ οὐ μισητὸν ἡ ἀργία, μύρμηκος καὶ μελίσσης χεί ρονα ποιοῦσα τὸν ἀνθρωπον, δς γε καὶ ἔξ ἀρχῆς πλασθεὶς, ἐτέθη εἰς τὸν παράδεισον ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν αὐτόν; Ὡστε τὸ πρῶτον καὶ οίκειότατον τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ περὶ τὰ ἔργα σπουδὴ, καὶ οίονεὶ παρὰ φύσιν αὐτῷ ἡ ἀργία, ἦν μισεῖν εἰπεν ὁ Κύριος. Ἄλλὰ πῶς ἡμᾶς ἀργεῖν βούλεται; Μὴ ἔργα ζομένους τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, μὴ ὀφθαλμοὺς αἴρειν ἐπὶ τὰ μάταια, μὴ ἀκοὴν ματαίαν τοῖς ωσὶ παραδέχεσθαι, τὰς χεῖρας ἀποσείεσθαι ἀπὸ δώρων, μὴ ὀξεῖς ἔχειν τοὺς πόδας ἐκχέαι αἷμα, καὶ πάσας ἐνὶ λόγῳ τὰς σπουδὰς, τὰς περὶ τὸ σῶμα μὴ ἐνεργεῖν. 1.34 Οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν. Ἀπειρηκότος φωνὴ πρὸς τὰς συνεχεῖς ἐπὶ κακίαν ὑποστρο φὰς τοῦ εὐεργετούμενου. Οὐκέτι ἀνήσω. Πολλάκις προσεκα λεσάμην εἰς μετάνοιαν· ἐδόξατε ὑπακούειν, εἶτα ἐπαλινδρομή σατε. Ἀπογνοὺς ὑμῶν τῆς ἀμετανοήτου καρδίας, οὐκέτι ἀνή σω ὑμᾶς τῆς ὀφειλομένης ὑμῖν καταδίκης. Οὐ γὰρ ὁ εἰπὼν «ἡμαρτον» εἶτα ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, οὗτος ἔξομολογεῖ ται· ἀλλὰ ὁ, κατὰ τὸν Ψαλμὸν, εὐρὼν τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καὶ μισήσας.

Τί γάρ ὄφελος τῷ ἀρρώστοῦντι ἡ παρὰ τοῦ ἰατροῦ ἐπιμέλεια, ὅταν τὰ φθαρτικὰ τῆς ζωῆς ὁ κάμνων ἐπιτηδεύῃ; Οὕτως οὐδὲν ὄφελος ἀδικημάτων συγχωρου μένων τῷ ἔτι ἀδικοῦντι, καὶ ἀκολαστημάτων ἀφιεμένων τῷ ἔτι ἀκολασταίνοντι. Ἀλλὰ πῶς ἀφίεται ψυχῆς ἀμαρτήματα; Ἐπειδὴν ἡ ἀρετὴ κρατήσασα τῆς ψυχῆς καὶ δῆλην αὐτὴν τοῖς οἰκείοις λόγοις καὶ ταλαβοῦσα, διαβολὴν αὐτῇ πρὸς τὴν ἐναντίαν διάθεσιν ἐμποι ἡση· ὥστε ἐν μὲν καιρῷ πλεονεξίας ἐκουσίως ὅρμαν ἐπὶ τὴν ὡς τοῦ ἵσου τιμὴν, καὶ ὥρᾳ διακείμενον ὑπὸ τῆς ἐν ἔαυτῷ ἔξεως, δυνατὸν ἀφεθῆναι τῶν προτέρων ἀδικημάτων. Κατὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡ σωφροσύνη ἔξιν καὶ πῆξιν λαβοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ, ἀπολύει τῶν ἀκολαστημάτων. Σώφρονα δὲ λέγομεν, οὐχ ὡς ἀπεμαράνθησαν ὑπὸ γήρως, ἢ νόσου, ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς συμπτώματος αἱ τῆς ἀκολασίας ὀρέξεις (τούτῳ γάρ ἡ μὲν κακία ἐνυπάρχει, ἡ δὲ ἐνέργεια ἐκ τῆς τῶν ὀργάνων ἀσθε νείας παραποδίζεται) ἀλλὰ σωφροσύνη ἐστὶν ἀληθής ἐπὶ στημονικὴ δύναμις, ἐντυπωθεῖσα τῇ ψυχῇ διὰ βάθους καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα ἔχην τῶν αἰσχρῶν κινημάτων ἔξαφανίζουσα. Τῷ οὕτως ἔαυτὸν ἔξιωμένῳ, διὰ τοῦ ἀναλαμβάνειν τὴν ἐναντίαν τῇ ἀμαρτητικῇ διάθεσιν, καὶ ἡ παρὰ τῆς συγχωρήσεως χάρις ὠφέλιμος. Ὁ δὲ λόγος ἐνταῦθα τοὺς ἀπὸ πολλῶν πτωμάτων πολ λάκις διαναστάντας ἐκ τῆς κατὰ φιλανθρωπίαν χειραγω γίας, εἴτα ὕστερον ὑπὸ τῶν ἀσθενειῶν κρατηθέντας, ἀπει λεῖ παντελῶς ἀφήσειν. Ἐνταῦθα τὸ Οὐκέτι ἔμφασιν ἡμῖν παρέχει τοῦ πολλάκις ἥδη πρότερον ἐπὶ τοῖς δμοίοις συγκεχωρηκέναι. Χωρὶς γάρ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀφέ σεως, ἐπιδιόναι τινὰ ἔαυτὸν τῷ κατ' ἀρετὴν βίῳ, ἀμή χανον. Διὰ τοῦτο δ σοφῶς ἡμῶν οἰκονομῶν τὴν ζωὴν, τὸν ἐν τισιν ἀμαρτίαις ἔξετασθέντα, εἴτα ἀνατρέχειν ἐπὶ τὸν ὑγῆ βίον ἐπαγγελόμενον, βούλεται πέρατι μὲν ὄρίζειν τὰ παρελθόντα, ἀρχὴν δὲ τινὰ ποιεῖσθαι μετὰ τὰ ἡμαρτη μένα, οίονεὶ διὰ τῆς μετανοίας ἀναβιώσκοντα· συνεχῶς δὲ ταῦτα ἐπαγγελλόμενον, καὶ συνεχῶς αὐτῶν ἀποπίπτοντα, ώς παντελῶς αὐτὸν ἀπεγνωσμένον τῆς φιλανθρωπίας ἐκ κλείει. 1.35 Ὄταν ἔκτείνητε τὰς χεῖρας, ἀποστρέψω τοὺς ὄφθαλ μούς μου ἀφ' ὑμῶν. Οἱ μέχρι σχήματος προσευχόμενοι τὰς μὲν χεῖρας ἔκτείνουσι, τοὺς δὲ θείους ὄφθαλμοὺς ἐπιβλέποντας αὐ τῶν εἰς τὴν προσευχὴν οὐκ ἔχουσι. Πάλιν δὲ τοῦτο σύνηθες τοῖς Ἅγιοις τὸ σχῆμα τῆς προσευχῆς, ώς παρὰ Δαβὶδ μεμαθήκαμεν, λέγοντος· Διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖρας μου· καὶ Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή· Μωϋσέως δὲ, πολεμουμένου τοῦ Ἰσραὴλ μέχρις ἡλίου δυσμῶν, ἐν τῇ ἔκτάσει τὰς χεῖρας ἔχοντος. Καὶ πρὸς ταῦτα δὲ τὸ ἀποστολικὸν, ἐν παντὶ τόπῳ προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας. Τάχα δέ τι καὶ βαθύτερον ὁ λόγος παραδηλοῦ· ὅτι ὁ τὰ μεγάλα καὶ οὐράνια καὶ ὑψηλὰ ἐργαζόμενος, οίονεὶ διηρμένην ἔχων τὴν πρακτικὴν δύνα μιν, ἐπαίρειν τὰς χεῖρας λέγεται· ὁ δὲ ταπεινὰ καὶ γῆνα καὶ τῇ φθορᾷ ὑποκείμενα ἐνεργῶν, κάτω ὁπούσας καὶ κατα βεβλημένας τὰς χεῖρας ἔχει. Τοῦτο καὶ ἡ κατὰ Μωϋσέα παραινίσσεται ίστορία, ὅτι διὰ τὸ τοὺς προκόπτοντας μὴ ἔξομαλίζειν τὰς πράξεις, ἀλλὰ ποτὲ μὲν κρείττον βιοῦν, ποτὲ δὲ δι' ἀτονίαν ἐκλύεσθαι καὶ ἀσθενέ στερον ἐνεργεῖν, τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως σύμβολα ἦν τὰ τότε γινόμενα· εἰ μὲν γάρ ἐπῆρε τὰς χεῖρας, ἐνίσχυεν ὁ Ἰσραὴλ· ὅτε δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυσεν Ἀμαλήκ. Τούτεστι καταπιπτούσης μὲν ἡμῶν τῆς δραστικῆς δυνάμεως, ισχύει τὰ ἀντιπαλαίοντα ἡμῖν· ὑψουμένης δὲ καὶ διαιρομένης, δυνα τώτερον γίνεται τὸ διορατικὸν ἐν ἡμῖν, ὅπερ Ἰσραὴλ λέγεται. Τήρει δὲ, ὅτι ἐνταῦθα οὐκ εἴρηται «ὅταν ἐπαίρητε τὰς χεῖρας» ἀλλ' Ὄταν ἔκτείνητε. Ἐπαίρει μὲν γάρ ὁ τὰ ἄνω ζητῶν, ἔκτείνει δὲ ὁ τῆς εἰς τὰ σωματικὰ βοηθείας ἐπιδεό μενος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔκτασις πολλάκις κατὰ διάθεσιν παρὰ τῶν νηπίων πρὸς τροφοὺς, ἢ μητέρας γίνεται, δεικνὺς τῶν εύχομένων τὸ ἀδιάθετον, οὐκ εἶπεν «ὅταν ἔκτείνητε πρὸς μέ» ἀλλ' ἀπλῶς· Ὄταν ἔκτείνητε (φησί) τὰς χεῖρας, ἀπὸ στρέψω τοὺς

όφθαλμούς μου· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει· “Οτι αἱ χεῖρες ὑμῶν τοῦ αἵματος πλήρεις. 1.36 Καὶ ἔὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι. Οἱ ἐν μὲν τῷ βίῳ μηδὲν κατορθοῦντες, ἐν δὲ τῇ παρατάσει τῆς προσευχῆς νομίζοντες δικαιοῦσθαι, τούτων ἀκούέτωσαν τῶν ὅρμάτων. Οὐ γάρ ἀπλῶς τὰ ὥρματα τῆς προσευχῆς ὡφελεῖ, ἀλλὰ τὸ μετὰ σπουδαίας διαθέσεως ἀναπέμπεσθαι. Ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἐδόκει πληθύνειν τὴν δέησιν· ἀλλὰ τί φησιν ὁ λόγος; Σταθεὶς δὲ ὁ Φαρισαῖος, ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν προσηγέρχετο (οὐχὶ πρὸς τὸν Θεόν)· ἐπανήρχετο γὰρ πρὸς ἑαυτὸν, ἐπείπερ ἐν ἀμαρτίᾳ τῆς ὑπερηφανίας ἐγίνετο. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτήρ· Προσευχόμενοι δὲ (φησὶ) μὴ βατ τολογῆτε, ὡς καὶ οἱ Ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακούσθησονται. Μὴ οὖν ὅμοιωθῆτε αὐτοῖς. Καὶ τὸ Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἀμαρτίαν. Χρὴ οὖν αἴτει σθαι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ μὴ τὰ σωματικὰ καὶ ἐπίγεια. Διὰ τοῦτο ὁ Ψαλμός· Μίαν ἡτη σάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ζητήσω, τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου. 1.37 Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. Τοῦτό ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἀποστρέψεσθαι τοὺς ὄφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐκτανθῶσιν αἱ χεῖρες, διότι τὰ τῆς ἱκετηρίας σύμβολα παροξυσμοῦ εἰσιν ἀφορμά. Ὡσπερ ἀν εἴ τις, υἱόν τινος φονεύσας ἀγαπητὸν, ἔτι ἡμαγμένας ἐκ τοῦ φόνου τὰς χεῖρας ἔχων, προτείνοι αὐτὰς τῷ πατρὶ χαλεπαίνοντι, δεξιὰν φιλίας αἰτῶν καὶ συγγνώμην ἔχειν παραιτούμενος, ἀρ' οὐχὶ φανὲν τοῦ τέκνου τὸ αἷμα ἐν τῇ χειρὶ τοῦ παιδοφόνου μᾶλλον εἰς ὀργὴν τὸν ἡδικημένον ἐγείρει; Τοιαῦται νῦν εἰσιν αἱ τῶν Ἰουδαίων εὐχαὶ, ὅταν ἐκτείνωσι τὰς χεῖρας, τῆς εἰς τὸν Μονο γεννῇ Υἱὸν ἀμαρτίας ἀναμιμνησκόντων τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καὶ καθ' ἑκάστην ἔκτασιν τὰς χεῖρας ἑαυτῶν τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ πλήρεις ἐπιδεικνύντων. Οἱ γὰρ ἐπιμένοντες τῇ πω ρώσει, τῆς πατρικῆς μιαιφονίας κληρονόμοι ὑπάρχουσι. Τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ (φησὶν) ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. 1.38 Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε. Δοκεῖ πως ἐναντίωμα, ὡς πρὸς τὸ ὅρτὸν ὁ λόγος ἔχειν καὶ οίονεὶ ψευδολογίαν τινὰ τοῦ Θεοῦ κατηγορεῖν. Εἶπε γὰρ ὅτι Οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν. Καὶ τὸ Ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Νῦν, ὡς ιασίμων ὅντων ἐκείνων, Λούσασθε, καθαροὶ (φησὶ) γένεσθε. “Οτι ἐν μὲν τοῖς ἀνω τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου εἰς σωτηρίαν τοῖς βουλομένοις κατ' αὐτὸν βιοῦν ἀπελέγχεται· ἐν τούτοις δὲ ἐτέρα ὁδὸς εἰς σω τηρίαν δείκνυται. Κάκεινο μὲν ἀθετεῖ τὴν κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον αἰσθητὴν πολιτείαν· τοῦτο δὲ τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς τὰς ἀρχὰς ὑποδείκνυσιν· Ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμα· τὸ στέαρ τῶν ἀρνῶν, τὸ αἷμα τῶν ταύ ρων οὐ βούλομαι. Τί οὖν ποιήσωμεν; τί προσενέγκωμεν; Μὴ τάχα, διὰ τὸ τὰς ύλικὰς ἀπεστράφθαι θεραπείας, ἐπὶ τὰς ἑορτὰς μεταβῶμεν, διὰ τούτων λατρεύσομεν; Τὰς νεο μηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀν ἔχομαι. Οὐκοῦν νηστεύσωμεν; Ἄλλὰ τὰς νηστείας ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. Ὑπόλοιπον οὖν ἱκετεύειν Ἰουδαϊκῶς καὶ προσεύχεσθαι κατὰ τὸν νόμον; Ἄλλ' ἔὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· καὶ, ἔὰν ἐκτείνητε τὰς χεῖ ρας, οὐ δυσωποῦμαι τὴν ἱκεσίαν, ἀλλὰ παροξύνομαι ἐπὶ τῷ αἵματι. Τί οὖν ποιήσωμεν; Πῶς σε ἰλεωσόμεθα; πῶς τὸ αἷμα ἀπονιψόμεθα; Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε. Ναὶ, φησὶ· μεμνήμεθα γὰρ Μωϋσῆς τί εἶπε περὶ λουτροῦ. Ὁ γὰρ ἀψάμενος (φησὶ) τινὸς τῶν ἀκαθάρτων, καὶ μιανθεὶς, πλυ νεῖ τὰ ἴματια καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι καὶ καθαρὸς ἔσται. Ἄλλ' οὐκ εἶπε «λούσασθε ἐφ' ἑκάστῳ μολυσμῷ» ἀλλὰ Λούσασθε μόνον. “Ἐν βάπτισμα, μία κάθαρσις. Ἐκεῖ πλυνεῖ τὰ ἴματια καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι· ἐνταῦθα «ἀφέ λετε τὰς πονηρίας» οὐχὶ τὸν ρύπον «ἀπὸ τῶν ψυχῶν» οὐκ ἀπὸ τῶν ἴματίων. Μηκέτι περιεργάζου λίβανον καὶ χαλ βάνην καὶ ὄνυχα καὶ στακτήν· μηκέτι ἀναζήτει δάμαλιν ἀκριβῶς πυρὸν, ὡς μηδεμίαν ἄλλην τινὰ χρόαν ἔχειν, ἃς τρεῖς μόλις ὁ σύμπας χρόνος τῆς νομικῆς λατρείας ἥνεγκε. Μὴ νήστευε Ἰουδαϊκῶς. Μὴ ἐμποδίζου

ἐν ταῖς ἀργίαις. Ἐνός σοι χρεία, ἀπλοῦ καὶ συντόμου, οὗ αὐτοὶ ὑμεῖς ἔστε κύριοι. Τί οὖν ἔστι τοῦτο; Μάθετε καλὸν ποιεῖν. Οὗ παν τελῶς νῦν ἀπειθῶς καὶ ἀπαιδεύτως ἔχετε. Ἐπεὶ οὖν διδακτὸν τὸ καλὸν, ὁ δὲ νόμος ὑμᾶς οὐκ ἐδίδαξεν (έκβεβληται γὰρ αὐτοῦ, ὡς οὐ καλὰ, τὰ διδάγματα) πᾶσα ἀνάγκη λοιπὸν, ἐπὶ τὸ εὐαγγελικὸν διδασκαλεῖον καταφυγεῖν· Νόησόν μοι τὴν μέθοδον τῆς οἰκονομίας τοῦ λόγου ἀπὸ ὑπὸ δείγματος ἐναργοῦς. Ἐστω τις τῶν πολυτελῶν καὶ πλουσίων, καὶ τὰ παρασκευασθέντα αὐτῷ ποικίλα τὰ πρὸς τὴν δίαιταν ἔχετω δὲ οὗτος πρὸς μὲν τὰ λοιπὰ δυσαρέστως, πρὸς ἓν δὲ μόνον ἐπιτηδείως, εἴτα καθ' ἕκαστον αὐτῷ τῶν ἀβουλήτων ἀποπεμπομένων, εἰς ἀνάγκην ἀγέτω τοὺς θεραπεύοντας εἰς ἐκεῖνο ἐλθεῖν τὸ κατὰ φύσιν λανθανόντως ἐπιζητούμενον· οὕτω καὶ νῦν, πάντων ἐφεξῆς ἐκβεβλημένων τῶν νομικῶν, ἀναγκαίως ἡ παραδοχὴ τοῦ Εὐαγγελίου κατασκευάζεται. Λούσασθε. Καὶ τί τὸ κέρδος; Ἰνα καθαροὶ γένησθε. Εἰς τί δὲ χρεία καθαρότητος; Ἰνα τὸν Θεὸν ἴδητε. Ἄρ' οὖν ἔξαρκεῖ λουσάμενόν με καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς προτέροις λαβόντα συγχώρησιν ἡσυχάζειν; Ἡ τινος καὶ ἐτέρου χρεία; 1.39 Ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπὸ ἐναντίων ὅφθαλμῶν μου. Ἡ μὲν γὰρ διὰ λουτροῦ κάθαρσις τῆς φιλανθρωπίας ἥρτηται τοῦ Δεσπότου· ἡ δὲ τῆς πονηρίας ἀπόθεσις, ἔργον τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελείας ἔστιν. Ἰνα δὲ μὴ μόνη τῇ ἀπὸ τοῦ λουτροῦ χάριτι ἐπελπίζοντες, ἀπρακτοί μείνωμεν ἀπὸ τῶν Ἐντολῶν, διὰ τοῦτο ἐπισυνάπτει πᾶσαν τοῦ βίου τὴν συναγωγήν· Ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Οίονεὶ ἐκριζώσατε ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ τὰς πονηρὰς ἐννοίας, ὡς μήτε λόγον, μήτε τι ἔργον ἀπογεννᾶ σθαι τῶν μοχθηρῶν. Ἀπέναντι τῶν ὅφθαλμῶν μου. Ἐπειδὴ πολλὰ τῶν κατὰ τὸν σπουδαῖον βίον παρὰ τῶν ἔξω τῆς πίστεως ἐπιτηδεύεται (οἷον ἀποχὴ τῶν ἐν συνουσίαις καὶ βρωμάτων ἡδοναῖς καὶ τὸ ἐν ἥθει εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον) οὐκ ἡρκέσθη τῷ εἰπεῖν· Ἀφέλετε τὰς πονηρίας, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ Ἀπέναντι τῶν ὅφθαλμῶν μου, ὡς οὐδεμιᾶς πράξεως καθηκόντως ἐπιτελεῖσθαι δυναμένης, εἰ μὴ μετὰ τῆς εἰς Χριστὸν εὔσεβείας γένοιτο. Ἡ ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ βλέπει ἐν τῷ κρυπτῷ, Ἀπέναντι τῶν ὅφθαλμῶν μου, ἀπὸ τῶν τό πων λέγει, τῶν ὑπὸ Θεοῦ βλεπομένων· ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῶν πράξεων αὐτὴν περιέλωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν δια λογισμῶν. Τοῦτο δὲ διὰ τῆς τελείας ἀγάπης περιγίνεται· διότι Ἡ ἀγάπη (κατὰ τὸν Παῦλον) οὐ λογίζεται τὸ κακόν. 1.40 Μάθετε καλὸν ποιεῖν. Οὐ γὰρ σαφῆς ὁ ἡθικὸς λόγος, οὐδὲ πᾶσιν αὐτόθεν ἐκκεί μενος· εἴπερ διδακτόν ἔστι τὸ ποιεῖν τὰ καλά. Δικαίως γὰρ (φησὶ) τὸ δίκαιον διώξεις· τούτεστι μετὰ τῶν περὶ δικαιοσύνης λόγων τὴν δικαίαν πρᾶξιν ἐπιτελέσεις. Ὡς γάρ ἔστι τι ποιῆσαι ιατρικὸν, ἀλλ' οὐκ ιατρικῶς, οὕτως ἔστι τι ποιῆσαι δίκαιον, καὶ μὴ δικαίως. Οἶον ιατρικὸν μὲν, αὐτὴ ἡ τῆς βοτάνης χρῆσις· ιατρικῶς δὲ, ὁ λόγος καὶ τὴν δύναμιν τῆς βοτάνης καὶ τοῦ πάθους τὴν ἰδιότητα καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸ μέ τρον καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως ἐπεσκεμμένος. Διαφέρει δὲ τὸ κατ' ἐπιστήμην τοῦ αὐτομάτου· ὁ μὲν γὰρ κατὰ τὴν τέχνην ποιῶν, ἀεὶ τὰ αὐτὰ ποιήσει, ἔως ἂν ἔχῃ τὸν λόγον· ὁ δὲ αὐτομάτως, οὐκ ἀεὶ συντρέχοντα ἔχει τὰ ὀφελοῦντα· ἀλλ' εἰ σήμερον ἔσωσε, τοῖς αὐτοῖς ποτε καὶ διέφθειρεν. Οὕτω καὶ ἡ τοῦ καλοῦ πραγματεία κατ' ἐπιστήμην ἐνεργούμενη, δύμαλῶς ἀποδίδοται, ἔως ἂν ἐνοικῶν ὁ λόγος οὗτος ἐκάστῳ τῶν γιγνομένων ἐπιστατῇ. Δείκνυσι δὲ ἐν ἄλλοις τὸ ἀναγκαῖον τῆς τῶν ποιητῶν μαθήσεως, εἰπών· Πᾶς, δος οὐ μὴ μάθῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλήθειαν οὐ μὴ ποιήσει. Δαβὶδ δὲ καὶ τὸν φόβον τὸν θεῖον ἐν τοῖς διδακτοῖς τίθεται, λέγων· Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. 1.41 Ἐκζητήσατε κρίσιν, ἢτοι τὴν τοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν κρίνων ἡμᾶς, ἀποδίδωσιν ἡμῖν τὰ κατ' ἀξίαν, ἣν ἔὰν μὴ ἐκζητῶμεν, μηδὲ πρὸ ὅφθαλμῶν ἔχωμεν, ἐπιμένειν τῇ ποιήσει τῶν καλῶν οὐ δυνάμεθα. Παιδαγωγὸς γάρ ἔστι πρὸς εὔσεβειαν ἡ ἐννοία τῶν κεκηρυγμένων, ἡμῖν φοβερῶν ἐν τῇ κρίσει. Ἡ δτι πάντα

έξητασμένα καὶ κεκριμένα ἔσται, μηδενὸς ἀκρίτως, μηδὲ ως ἔτυχε γιγνομένου. Μετὰ βουλῆς γάρ (φησὶ) πάντα ποίει. Καί· Λογισμοὶ δικαίων, κρίματα. Χρὴ οὖν ὥσπερ δικαστὴν τὸν λόγον τὴν ἀνωτάτῳ χώραν παρ' ἡμῖν λαχόντα, ἔκαστα κρίνειν καὶ ἔξετάζειν, τά τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, καὶ μὴν καὶ ταῖς συγκαταθέσεσι τῶν πραγμάτων καὶ ταῖς ὄρμαις τῆς ψυχῆς μετὰ ἀκριβοῦς ἐπικρίσεως ἐπιτρέπειν. Τοῦτο γάρ ἔστιν ὁ φησιν ὁ Παῦλος· Εἰ γάρ ἔαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. Ῥύσασθε ἀδικούμενον. Ἐπειδὴ διττὸν τὸ ἀδικεῖσθαι· ἡ γάρ εἰς τὰ σωματικὰ ἀδικοῦνταί τινες (οίονεὶ εἰς χρήματα καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐκτὸς) ἡ εἰς αὐτὴν τὴν ψυχήν. Ἀδιορίστως δὲ προς τετάγμεθα τὸν ἀδικούμενον ρύεσθαι. Ἰστέον ὅτι πλείονός ἐσμεν σπουδῆς χρεῶσται τοῖς εἰς τὰ καιριώτατα βλαπτομένοις· τοὺς καταδυναστευθέντας παρὰ τοῦ διαβόλου, καὶ αἱχμα λώτους παρ' αὐτοῦ κατεχομένους, ἀνταιχμαλωτίζειν πάσῃ σπουδῇ· καὶ ἄγειν αὐτῶν τὰ νοήματα εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ. Πειρατέον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν σωματικῶν ἀδικη μάτων ἔξαιρεῖσθαι τοὺς καταδεεστέρους, ὅταν ἄρπαξι καὶ βιαίοις περιπεσόντες, ὥσπερ ὑπὸ χειμάρρου τῆς βίας αὐτῶν παρασύρωνται· οὖς ἄραι μὴ ἔξαρκοῦντες, τοῖς τῆς παρα κλήσεως λόγοις τὴν ὑπομονὴν αὐτοῖς τῶν ἐπιπόνων παρα σκευάζωμεν, μηδενὸς μὲν φειδόμενοι τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἀποτυγ χάνοντες δὲ τῶν κατὰ πρόθεσιν, διὰ γοῦν τῆς φιλαδελφίας τὸ συμπαθὲς ἐπιδεικνύμενοι. 1.42 Κρίνατε ὁρφανῶ, διὰ τὸ εὐκαταφρόνητον τῆς ἡλι κίας, οὕτε εἰς κρίσιν ἀγαγεῖν τοῖς ὁρφανοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ῥάδιον. Κρίνατε οὖν τοῖς ὁρφανοῖς τοῖς ἐστερημένοις τῶν συνηγόρων, παρ' ἔαυτῶν αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἡλικίας ἐνδέον ἀναπληρώσατε· ὥστε ἔχειν τὸ καύχημα τοῦ Ἰώβ· Ἐγὼ ἡμην πατήρ ἀδυνάτων. Μήποτε δὲ πνευματικώτερόν ἔστι τῆς λέξεως τὸν νοῦν διηγήσασθαι· ἐπειδὴ τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείαν ἀσπαζομένων πατήρ λέγεται δ Θεὸς, ἐάν τις διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου ἀλλοτριωθεὶς τοῦ Θεοῦ, οίονεὶ ἀπορφανισθῆ τῆς προνοίας αὐτοῦ, κρίσει δικαίᾳ καὶ ἐπιστημονικῇ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν αὐτὸν ἀποκαταστῆσαι σπούδασον, μήτε ἀκρίτως συγχωρῶν, μήτε ἀσυμπαθῶς τῇ ἀποτομίᾳ κατ' αὐτοῦ κεχρημένος, ἀλλὰ καὶ κρίνατε αὐτῷ τοὺς ὡφελίμους τρό πους τῆς μετανοίας ὑποτιθέμενοι. Καὶ ἐπειδὴ πᾶς ὁ ποι ᾗν τὴν ἀμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται, εἴ τις ἐκουσίως τῆς συγγενείας ἐκείνης ἔαυτὸν ἡλλοτρίωσε τοῦ πονηροῦ πατρὸς καὶ προσέρχεται τῇ κατ' εὐσέβειαν διδα σκαλίᾳ, ὥστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀναγεννηθῆναι διὰ τοῦ Εὐαγ γελίου, ως μακαριστῶς ὁρφανισθεὶς, τῆς ἐπιβαλλούσης ἐπὶ μελείας παρὰ τῶν οἰκονομούντων τὰ κοινὰ τυγχανέτω. Ὄτι γάρ ἔστι τις ὁρφανία λυσιτελής, ὁ Ψαλμὸς δείκνυσι, τοῖς Ἰούδα τέκνοις τὴν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ στέρησιν ἐπευχόμενος· οὕτως γάρ τὸ εὔλογον ἡ εὐχὴ φανήσεται ἔχουσα, ἡ λέγουσα· Γεννηθήτωσαν οἱ νιοὶ αὐτοῦ ὁρφανοί, ἵνα μὴ ἔχωσι πονηρὸν τοῦ βίου διδάσκαλον, διὰ τὴν νόσον τῆς φιλαργυρίας τὰ τοῦ κλέπτου καὶ τοῦ προδότου καταδεξάμενοι ὀνείδη. Καὶ δικαιώσατε χήραν. Καὶ τοῦτο δι' ἀσθένειαν ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ τὸν βίον ἐλαττούμενόν ἔστι πρόσωπον. Εὑεπίβατος γάρ τοῖς βουλομένοις ἀδικεῖν ἡ χηρεία· ἡς παντοίως ἀντιλαμ βάνεσθε, τὸ ὀφειλόμενον δίκαιον ἀποδιδόντες αὐτῇ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὅντως ἡ χήρα, μεμονωμένη ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώ πων ἐπικουρίας, πᾶσαν δὲ τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὸν Θεὸν ἔχουσα καὶ προσμένουσα ταῖς δεήσειν, ως καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπὸ πάσης κηλīδος διὰ τὴν ἀσκησιν καθαρεύειν. Ἐπειδὴ δὲ ως περὶ νύμφης ἔαυτοῦ τῆς τοῦ ἀνθρώ που ψυχῆς πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς ὁ Θεὸς διαλέγεται, εἴη ἂν χήρα καὶ ἡ δι' ἀποστασίαν Χριστοῦ διὰ τῆς εἰδωλολατρείας νοητῶς ἐκπορνεύσασα, καὶ τῆς τοῦ νυμφίου Λόγου συναφείας ἐστερημένη, ἡν δεῖ δικαιούσθαι διὰ τὸ τῆς μετανοίας δικαίωμα παιδευομένην. "Ἡ ἐπειδὴ ἡ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ἐκκλησία χήρα ἔστιν (ἐλευθε ρωθεῖσα τοῦ ζυγοῦ τῆς κατὰ νόμον δουλείας, ὥστε μηκέτι μοιχαλίδα χρηματίζειν, γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ, τῷ καθαρ μοζομένω

αύτήν είς σωτηρίαν, Χριστῷ), καὶ ταύτην δικαιοῦσθαι χρὴ παρ' ἡμῶν, τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ δικαιοσύνην μανθάνουσαν. 1.43 Καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. Καὶ ἐὰν ὁσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὁσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. Πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς τοιαύτας ἔχομεν λέξεις, ὡς ὁμοτίμως τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις εἰς κρίσιν συγκαταβαίνοντος. Τοιοῦ τον γάρ ἐστι καὶ τὸ Αὐτὸς ὁ Κύριος ἥξει εἰς κρίσιν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ· καὶ τὸ ἐν τῷ Μιχαΐᾳ, οὕτως ἔχον· Ἀκούσατε δὴ λόγον Κυρίου. Κύριος εἶπεν· Ἀνάστηθι, κρίθητι πρὸς τὰ δρη, δτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ διαλεχθήσεται. Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; ἢ τί παρηνώχλησά σοι; Ἀποκρίθητί μοι. Καὶ πρέπον γέ ἐστι τὴν θείαν κρίσιν μὴ τυραννικὴν εῖναι, ἀλλὰ κοινωνικὴν μᾶλλον τῶν ἐν ἀνθρώποις δικαστῶν, τόπον ἀπολογίας τοῖς δικαζομένοις παρεχομένην, ἵνα βλέπων τις τὴν δίκην σαφηνίζο μένην αὐτῷ καὶ ἐπὶ τῇ κολάσει, συνευδοκῇ τοῖς ἀναντιρρήτοις κρίμασι τοῦ Θεοῦ, ὡς κατὰ πᾶσαν δικαιοσύνην προσαχθεῖσιν αὐτῷ συντιθέμενος, ἵνα καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν συγχωρουμένων θεωρήσῃ, λόγω καὶ τάξει περὶ αὐτὸν γιγνομένην. Ταῦτα δὲ προσωποποιεῖ ἡ Γραφὴ, οὐχ ὡς πρὸς ἔκαστον ἡμῶν πεύσεις προσάγειν καὶ ἀποκρίσεις ἐπάγειν μέλλοντος τοῦ κριτοῦ πρὸς τὸν δικαζόμενον· ἀλλ' ἵνα μέριμναν ἡμῖν ἐμ ποιήσῃ καὶ μὴ ἀμελετήτως ἔχωμεν τῆς ἀπολογίας. Εἰκός δὲ ὅτι ἀφάτῳ τινὶ δυνάμει ἐν ῥοπῇ καιροῦ πᾶσα ἡ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν πραγματεία, οἷον ἐν τινὶ πίνακι τῷ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐντυπωθήσεται. Καὶ οὕτως ἀκουσόμεθα τοῦτο καὶ νῦν· Ἐκύκλωσαν αὐτοὺς τὰ διαβούλια αὐτῶν· ἀπέναντι τοῦ προσώπου μου ἐγένοντο. Καὶ αἱ ἐν τῷ Δανιηὴλ δὲ βίβλοι φερό μεναι, τί ἄλλο δηλοῦσιν, ἢ τὸ ἀνακινεῖσθαι Κύριον ἐν τῷ μνημονευτικῷ τῶν ἀνθρώπων τοὺς περὶ τῶν πεπραγμένων τύπους, εἰς τὸ μνημονεύειν ἔκαστον τῶν ἰδίων, ἵνα βλέπω μεν δι' ἀκολαζόμεθα; 1.44 Μετὰ οὖν τὸ λούσασθαι καὶ ἀποκαθαρθῆναι τοῦ ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν ῥύπου καὶ ἀφελεῖν τὰς πονηρίας ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ καὶ παύσασθαι ἀπὸ τῶν πονηριῶν καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν καλῶν ἔργων ἀναλα βεῖν, καὶ ἐκζητῆσαι κρίσιν, καὶ ῥύσασθαι ἀδικούμενον, καὶ κρίνειν ὄφρανῷ καὶ δικαιῶσαι τὴν χήραν, τότε ἐπὶ τὸ διε λεγχθῆναι καλεῖται, ἐπαγγελίαν λαμβάνων, ἢ ὡς χιὼν, ἢ ὡς ἔριον λευκανθήσεσθαι. Οὕτως αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τὸ λουτρὸν οὐκ ἔξαρκεῖ πρὸς τὴν χιόνος ἢ ἔριου λευκότητα τὸν λουσά μενον ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ πράξεων χρεία καὶ ἐπιμελείας οὐ τῆς τυχούσης. Ὡστε τὸ μὲν λουτρὸν καθαρότητός ἐστι τῆς ἀπὸ ῥύπου ποιητικόν· ἡ δὲ κρίσις τοῦ ὄφρανοῦ καὶ ἡ δι καίωσις τῆς χήρας, καὶ τὴν ἴσα χιόνι ἡ ἔριω λευκότητα προξενεῖ. Δύναται γάρ καὶ φοινικοῦν τι ὑπάρχον καθαρὸν μὲν εῖναι, μὴ μὴν λευκασμοῦ ἥξιωσθαι. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν φοινικοῦ ὑδαρῶς πεφοίνικται, τὸ δὲ κόκκινον βαθύτερόν ἐστι καὶ κατακόρως ἐρυθρόν, τὸ μὲν πρὸς χιόνα, τὸ δὲ πρὸς ἔριον λευκὸν τὴν ἀναλογίαν ἔχειν ἐκρίθη. Ἐρυθρῷ μὲν οὖν χρόᾳ παρεικάζονται αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν, διὰ τὸ φονικαὶ εῖναι τῶν ψυχῶν. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς βάμμασι τὸ μὲν πολλάκις καὶ φιλοπόνως καταβαφὲν, μονιμωτέραν πως καὶ ἀνέκπλυτον τὴν βαφὴν καταδέχεται, τὸ δὲ ἐπιπολαίως καὶ ἐκ τοῦ πα ρατυχόντος ἐπιχρωσθὲν, εὐκίνητον ἔχει καὶ εὐαπόπλυτον τὴν βαφήν, οὕτω καὶ ψυχὴ ποιωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐν ἔξει τοῦ κακοῦ γενομένη, δυσέκνιπτον καὶ οίονεὶ ἐγκεκαυ μένον τὸν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων ἀνεμάξατο σπῖλον. Ἐπ' ἔλατ τὸν δὲ, καὶ οίονεὶ ἐπιπολαίστερον προσδιατρίψασα τῷ κακῷ, ὑδαρέστερον ἐχρώσθη καὶ κατεσπιλώθη τῷ ἀμαρτήματι, κατὰ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων ἀναλογίαν ἐπὶ πλέον, ἢ ἐπ' ἔλαττον τῆς χρόας ἐπελθούσης. Διὰ τί δὲ τῶν λευκῶν χιὼν καὶ ἔριον εἰς τὴν εἰ κόνα παρελήφθη; Ὅτι φυσικῶς λευκὸν ὑπάρχον τὸ ἔριον, ἑαυτοῦ ἐξ ἐπιμελείας λευκότερον γίνεται. Καὶ

άνθρωπου τοίνυν ό βίος τὰς φυσικὰς ἀφορμὰς ἐξ ἀσκήσεως τελει ὅν, ἐπὶ πολὺ προελθεῖν τῆς ἀρετῆς δύναται. Καὶ ἡ χιῶν τοίνυν, ὕδωρ οὗσα τῷ ὑποκειμένῳ, τῇ τοῦ ἀέρος προσθήκῃ λευκὴ γίνεται, δταν ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος βίας τὸ ἐν ταῖς νεφέλαις ὑγρὸν ἀνακοπτόμενον ὑπὸ μὲν τῆς σφοδρᾶς κι νήσεως εἰς ἀφρὸν ἐξοιδαίνει, ὑπὸ δὲ τῆς ἐν τῷ ἀέρι ψύξεως συμπηγνύμενον, σύστασιν λαβόν τινα καὶ βάρος, τῇ φυσικῇ ρόπη φέρεται πρὸς τὸ κάτω. Οὕτω καὶ ψυχὴ, τὰς φυσικὰς ἀφορμὰς οίκειά τε ἀσκήσει καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Πνεύματος συναυξήσασα, ἀξία γίνεται ἐν τῇ δικαίᾳ τοῦ Θεοῦ κρίσει τῆς χάριτι τοῦ Θεοῦ, δεδομένης λαμπρότητος τοῖς ἀγίοις. 1.45 Καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητε μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητε μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. Τὸ αὐτεξούσιον ἐντεῦθεν παριστῶν μάλιστα τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως. Πᾶσι γὰρ τοῖς προκειμένοις ἡγούμεθα τὴν ἐπαγγέλην ταύτην ἀρμόζειν. Ἐὰν γὰρ ἀποστῆτε (φησὶ) τῆς κατὰ τὸ ἀποκτεῖνον γράμμα λατρείας, ἐὰν λούσηθε καὶ καθαροὶ γε νόμενοι, πρὸς τὸ ἐφεξῆς ἀποδῶτε τὴν ἐκτεθεῖσαν ὑμῖν πολιτείαν ἵαν ἥξετε εἰς κρίσιν, ἐν τοσῇδε ἡ τοσῇδε περισσείᾳ γενήσεσθε καὶ τῆς ἐν ἐπαγγελίᾳ τρυφῆς ἀπολαύσετε, τῆς κολαστικῆς καὶ φθαρτικῆς μαχαίρας κατάβρωμα οὐκ ἔσεσθε. Τοῖς μὲν τα πεινῶς ἀκούουσι γήϊναι ἐπαγγελίαι τῆς ὑπακοῆς μισθὸς δίδο ται τοῖς δὲ πνευματικῶς τοῦ βουλήματος τῆς Γραφῆς ἐπακού ουσι γῆς ἀγαθὰ τῆς πνευματικῆς λέγεται, ἦν οἱ μακαριζόμενοι πραεῖς κληρονομήσειν λέγονται. Ὁμοίως καὶ μάχαιρα ἔμψυχος νοεῖται, περὶ ἣς εἴρηται, ὅτι ἐμεθύσθη ἀπὸ αἵματος τραυματιῶν· καὶ, ἐν τῷ οὐρανῷ φάγεται κρέα. Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Τάχα τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὸ ἐνεργῆσαν ταῦτα γραφῆναι, στόμα νῦν εἴρηται, παρὰ τὸ καὶ ἐκ στόματος τοῦ Θεοῦ λέγεσθαι προεληλυθέναι. “Ωστε σε μὴ καταφρονητικῶς ἀκοῦσαι τῶν ἀπειλῶν, τὸ ἀψευδεῖς στόμα ἐπεμαρτύρατο ἡμῖν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, τὸ ταῦτα λαλῆσαν. Τίς δὲ οὕτω ταπεινὸς καὶ σάρκινος τὴν διάνοιαν, ὥστε τὰ εἰς ἀντίδοσιν τῆς εὐπειθείας παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ τεταμιευμένα τοῖς ἀνθρώποις, βρώματα εἶναι νομίζειν, καρποὺς τῆς γῆς εἰς φθορὰν δεδομένους τῇ ἀποχρήσει; Ἀλλὰ δηλονότι, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἐν τῇ καλῇ γῇ σπέρμα καρδία ἐστὶ καλὴ καὶ ἀγαθὴ, ἀκούουσα τοῦ λόγου, καὶ κατέχουσα καὶ καρποφοροῦσα ἐν ὑπομονῇ.” Αξιον οὖν ἐπαγγελίας Θεοῦ, ἡ τῶν ἡδίστων καρπῶν τῆς καρδίας ἀπόλαυσις. Καρποὶ δὲ καρδίας, τὸ ἐν θεωρίᾳ τοῦ θείου κάλ λους τερπνόν. Οὗτοι δὲ οἱ καρποὶ ἐκ τῆς εἰς τὸ πνεῦμα σπορᾶς γεωργοῦνται, θεριζόμενοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὃν δὲ συνάγων ἐν ἀγαλλιάσει τὰ δράγματα, κατατρυφᾶ τοῦ Κυρίου, λαμβάνων παρ' αὐτοῦ τὰ αἰτήματα. Πρότερον μέντοι θελῆσαι δεῖ, καὶ τότε εἰσακούσαι, ἵνα τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀκατανάγκαστον ἦ. Καὶ πάλιν· Ἐὰν μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητε μου. Ἐκ τοῦ μὴ θελῆσαι, τὸ μὴ εἰσακοῦσαι. Οὕτω πᾶσα μακαριό της, καὶ ἡ ἐν κολάσει ἐν τοῖς ἐπιπόνοις διαγωγὴ ἐκ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἥρτηται. 1.46 Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών, πλήρης κρίσεως; ἐν ἦ δικαιοσύνῃ ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταί. Θαυμαστικὴ ἡ ἐπαπόρησις, πολὺ τὸ ἐκπληκτικὸν ἐμφαῖ νουσα ἐπὶ τῷ παραδόξῳ, περὶ τοῦ τίνα τρόπον ἡ πιστὴ πόλις καὶ πλήρης κρίσεως, ἐν ἦ δικαιοσύνῃ ἐπανεπαύσατο, αὐτῇ ἐγένετο πόρνη καὶ φονευτῶν οἰκητήριον. Πῶς γὰρ οὐ θαύματος ἄξιον λυπηροῦ, πόλιν ὅλην ἀπὸ τῆς ἐν πίστει καθαρότητος εἰς τὴν ἐκ πορνείας ἀκαθαρσίαν μεταπεσεῖν, δπου γε καὶ μίαν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ παγίως πιστεύειν εἰς τὴν ἐξ ἀπιστίας πορνείαν περιτραπήναι, τῶν παραδόξων; Πότε δὲ ταῦτα κατηγορεῖται, ἦ ὅτε πονηρὰ γενεὰ καὶ μοιχαλὶς γενομένη, τὴν διακύψασαν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναπαυσαμένην ἐν αὐτῇ δικαιοσύνην ἐφόρευσαν, τὸν Χριστὸν καὶ Κύριον ἡμῶν; “Ο καὶ ἐπιτείνει τὸ θαῦμα, καὶ μεῖζον ποιεῖ τὸ πα ράδοξον, εἰ δτε ἡ δικαιοσύνη παρῆν, ὑπερπλεόνασεν ἦ ἀδικία. Καὶ ταῦτα ἐποίει, τοὺς ὑγιεῖς περὶ κρίσεως λόγους οὐκ ἀγνοοῦσα. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ Πλήρης κρίσεως. Σημειωτέον δὲ, ὅτι μήτηρ ἐστὶ

πορνείας ή ἀπιστία. Τίς γάρ (πιστεύων εῖναι πανταχοῦ τὸν Θεὸν καὶ παρεῖναι τοῖς γινομένοις καὶ ἔκαστη πράξει παρεστάναι καὶ ταῖς βουλαῖς τῶν καρδιῶν ἐνορᾶν) ἢ τὴν ἔννοιαν τὴν πονηρὰν παραδέχεται, ἢ τελεσιουργεῖ τὸ κακόν; Ἀλλ' ἡ μὴ ἐφορᾶν τὸν Θεὸν, ἢ μὴ μέλειν αὐτῷ τῶν γιγνομένων ὑπολαμβάνοντες, οὕτως ὅρμῶσι πρὸς τὰς ἀνοσίας πράξεις οἱ ἄνθρωποι. Λέγεται δέ ποτε καὶ ἐπὶ Ἐκκλησίας (ὅπερ ἀπείη λεχθῆναι ἐπὶ τῆς ἡμετέρας) τὸ Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών; Ὅταν, ἀποβάλλουσα τὸν λόγον τῆς πίστεως (ῷ ἐξ ἀρχῆς, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων, συνενυμφεύθη, τῶν παραστησάν των αὐτὴν ἐνὶ Ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν) πολλὰ καὶ ποικίλα παραδέχεται τοῦ λόγου σπέρματα παρὰ τῶν τὴν σεμνότητα τῶν μυστηρίων ἐκπορνευσάντων, καὶ ἐπὶ διαφθορᾶ τῶν ψυχῶν τὰ δόγματα τῆς ἀσεβείας διασπειρόντων. Λεχθήσε ται καὶ ἐπ' αὐτῆς δικαίως τὸ Πῶς ἐγένετο πόρνη ἡ πόλις πιστὴ Σιών; Οἱ γάρ ἄγιοι Ἀγγελοι, οἱ τῶν Ἐκκλησιῶν τὰς προστασίας πεπιστευμένοι, γνωρίζοντες τὰ ἀρχαῖα, ἀφορῶντες καὶ πρὸς τὰ νῦν, πρὸς τούτους, ἐροῦσι θαυμαστικῶς Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστῇ; Ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς καὶ φονευτὰς συναθροίσασα, φονευτὰς οὐχὶ σωμάτων, ἀλλὰ ψυχῶν· ἐν δολιότητι καὶ ἀπάτῃ τὴν ζωὴν ἀφαιρου μένους τῶν ἀπλουστέρων; οίονει ξίφει τινὶ τῷ λόγῳ διὰ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας εἰς πιθανολογίαν ἡκονημένοι, θανά σιμα τραύματα ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦσιν. Εἴτα ἡ τῆς αἰτίας ἀπόδοσις, δι' ἣν αἰτίαν ἐγένετο πόρνη ἡ πρότερον πιστή. 1.47 Τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον. Τουτέστιν ὁ τῆς πίστεως λόγος παρατετυπωμένος ἔστι καὶ παράσημος, τὸν ἀκριβῆ χαρακτῆρα τῆς βασιλικῆς εἰκόνος μὴ διασώζων. Ὅτι γάρ εἰς τοῦτο φέρει τὸ αἰνιγμα καὶ ἀργύριον ὀνομάζει τὸν λόγον τῆς πίστεως, πολλαχόθεν δείκνυται· καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ Τὰ λόγια Κυρίου, λόγια ἀγνά, ἀργύριον πεπυ ρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ. Ἐρευνήσατε οὖν ὑμῶν τὰ ταμεῖα τῶν καρδιῶν. Πάντα μοι περισκέψασθε ἐν ταῖς κρυπταῖς ἀπὸ Θήκαις, μὴ που κίβδηλος ἢ δραχμή, τουτέστι μή που δόγμα παραπεποιημένον, οὐκ ἐκ τοῦ Πνεύματος σημειωθὲν ἐν τοῖς ἴδιοις αὐτοῦ τῆς ἀληθείας χαράγμασιν, ἢ διὰ Προφητῶν ἡμῖν καὶ Ἀποστόλων ἔχαρισατο, ἀλλ' ὑπὸ ἀνδρῶν ἐπιβούλων ὑπὸ τῆς ἴδιας ἐπινοίας λαθραίως καὶ δυσφωράτως παρακοπ τόντων, οἱ τὰ ἀλλότρια νομίσματα, τὴν τοῦ ἔχθροῦ μορφὴν περικείμενα, τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς ἐπεισάγοντες, τὸν τε μέγαν πλοῦτον διέφθειραν καὶ ἀμφιβολίαν τῆς ἐκλογῆς τοῖς πολλοῖς ἐνεποίησαν. Ὄλιγοι, γάρ οἱ δόκιμοι τραπεζίται. Ὄλιγοι, οἱ πάντα δοκιμάζειν δυνάμενοι καὶ τὰ μὲν καλὰ κατέχειν, ἀπὸ δὲ παντὸς εἰδούς πονηροῦ ἀπέχεσθαι. 1.48 Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι. Ἀκούσατε μὲν καὶ ψιλοῦ τοῦ ὥρματος, οἱ τὸν οἶνον πωλοῦν τες, καὶ μὴ δολοῦτε τὴν κτίσιν. Οὐ γάρ παιδιὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ κακὸν τῆς μεγίστης κατηγορίας ἡξιωμένον. Πλὴν ἀλλ' ἐπὶ τὸν πνευματικὸν νοῦν ὁ λόγος ἐπείγεται. Οἶνός ἔστιν εὑφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου, τουτέστι τὸν νοῦν καὶ τὸ ἡγε μονικὸν τῆς ψυχῆς, τὰ διδάγματα τῶν Γραφῶν, διὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν εἰς εὐφροσύνην αἰώνιον οἰνοχοοῦντος ἡμῖν τοῦ Πνεύματος. Ἀπερ οἱ πολλοὶ καπη λεύοντες, τὸν λόγον ἔξυδαροῦσιν, ἐπιμιγνύντες τὸν ἑαυτῶν νοῦν ἐπιβλαβῶς τοῖς ἀκούουσι· καταχαριζόμενοι γάρ αὐ τῶν ταῖς ἡδοναῖς καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας κολακεύοντες, αὐτῶν τὰ πάθη τρέφουσιν εἰς ἀπώλειαν· τὸ αὐστηρὸν καὶ εὔτονον καὶ ὡφελίμως ἐπιστῦφον τῶν Γραφῶν ὑπεκλύοντες, φιλανθρωπίας τινὰς ἀπαιδεύτους καὶ συγχωρήσεις ἀμαρ τημάτων ἀκρίτους, καὶ τοιαῦτά τινα κεχαρισμένα τοῖς πολ λοῖς ἐπὶ καταστροφῆ τῶν ἀκουόντων διεξίοντες, ἐπὶ πλεῖον τῶν φιληδόνων τὰς ψυχὰς ἐκθηλύνουσιν. 1.49 Οἱ ἀρχοντές σου ἀπειθοῦσιν. Ἡμεῖς οἱ κάπηλοι, ἡμεῖς καὶ οἱ ἀρχοντες, οἱ διὰ τὸ ἀπειθεῖν καὶ μὴ πιστεύειν πρῶτοι ποιοῦντες τὰς πόλεις τὰς πιστὰς μεταπίπτειν εἰς τὰς πορνείας. Πρὸς γάρ τὸ τῶν κρατούντων ἥθος πλάττεσθαι πέφυκεν, ὡς τὰ πολλὰ, τὸ ἀρχόμενον· ὥστε ὁποῖοι

ποτ' ἀν οἱ ἄγοντες ὥσι, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ ἀγό μενον εῖναι. Ἐπειδὴ οὖν ποτε τῆς πιστῆς πόλεως οἱ ἄρχοντες ησαν ἀπειθοῦντες, συνεξομοιωθεῖσα αὐτοῖς καὶ ἡ πόλις, ἀποθεμένη τὸ εἶναι πιστή, μετέπεσεν εἰς πορνείαν. Μὴ γε νώμεθα καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, καὶ ἀπιστία ἡμῶν οὐ κυριεύσει. Οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ἀπειθοῦσι. Δηλονότι Θεῷ ἀπειθοῦσιν, ἐκκλίνοντες ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τοῖς διατεταγμένοις ὑπ' αὐτοῦ μὴ ἔμμενοντες. Ἐν δὲ τοῖς προστάγμασιν ἦν τὰς χεῖρας ἀποσείσθαι ἀπὸ δώρων, μὴ συντρέχειν τοῖς κλέπτουσιν· οἱ δὲ ὑπὸ φιλαργυρίας, αἰσχροῦ κέρδους χάριν, κοινωνοὶ κλεπτῶν ἐγένοντο. 1.50 Οὐ πάντως κλέπτας νοητέον τοὺς βαλαντιοτόμους τούτους, ἢ ἐν τοῖς λουτροῖς λωποδυτοῦντας· ἀλλὰ κἄν τινες, στρατοπέδων ἡγεμονίαν πιστευθέντες, ἢ πόλεων καὶ ἐθνῶν ἀρχὰς παραλαμβάνοντες, τὰ μὲν λάθρᾳ ὑφαιρῶνται, τὰ δὲ δημοσίᾳ βιάζωνται. Λαμβάνων δὲ παρὰ τῶν τοιούτων ὁ νομιζόμενος ἄρχων τῆς Ἑκκλησίας, ἥτοι εἰς ιδίαν αὐτοῦ ἀπόλαυσιν, ἐπὶ προφάσει τῆς ἐπιβαλλούσης αὐτῷ τιμῆς διὰ τῆς προστασίας, ἢ ἐπὶ λόγῳ τῆς τῶν πτωχευόντων ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ οἰκονομίας, κοινωνός ἐστι κλοπῆς· ἀντὶ τοῦ ἐλέγχειν καὶ νουθετεῖν καὶ ἀφιστᾶν τῆς ἀδικίας τοὺς κλέπτοντας, ῥᾳδίως ὑπέχων τὴν χεῖρα τῷ λήμματι καὶ μακαρί ζων αὐτόν, δέον μειζόνως αὐτὸν μισεῖν, ὅσῳ μείζονα κλέπτει. Ὁ δὲ ἐπαινοίη αὐτὸν δορυφορῶν καὶ παραπέμπων καὶ περὶ τὰς θύρας στρεφόμενος καὶ τῶν χειρῶν ἀπτόμενος, αἷς πάντα δόμοίς ιδία καὶ δημοσίᾳ διεκλάπη. Τῷ δοντι, ταῦτα ποιοῦντες, κοινωνοὶ κλεπτῶν ὀνομαζόμεθα. Δέον καταπα τεῖν ἡμᾶς τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ κόσμου παντὸς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φαντασιῶν. Ὄταν ἵδωμεν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοὺς μικροὺς κλέπτας ὑπὸ τῶν μεγάλων κολαζομένους, καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας μισοῦμεν, διὰ ταῦτα, τούτους δὲ θαυμάζομεν. Τοὺς μὲν γὰρ, δτι κλέπται εἰσὶν, ἐκτρεπόμεθα· τοὺς δὲ, δτι πλουτοῦσιν ἐκ τῆς κλοπῆς, ἐκπλησσόμεθα. Τί ἄλλο κατηγοροῦνται οἱ ἄρχοντες; 1.51 Ἀγαπῶντες δῶρα. Πάνυ ἀκριβῶς εἴρηται τὸ Οἱ ἀγαπῶντες δῶρα, οὐχὶ λαμβά νοντες δῶρα. Οὕτω γὰρ ἀν καὶ τὰ καθηκόντως ἐν ταῖς τοῦ βίου κοινωνίαις διδόμενα διεβέβλητο· ἀλλ' Ἀγαπῶντες δῶρα, του τέστι προστετηκότες τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ τοῦ λαμβάνειν. Κατηγορία δὲ τῶν ἀρχόντων, περὶ τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ γήινα τὴν ιερὰν ἀγάπην ἐκκεχυμένην ἔχειν. Κύριον γὰρ τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν δεῖ πάσῃ τῇ ἐνυπαρχούσῃ ἡμῖν πρὸς τὸ ἀγαπᾶν δυνάμει καὶ ἀγαπᾶν παρὰ τὸν πλησίον καὶ ἀγαπᾶν καὶ τοὺς ἔχθροὺς, ἵνα ὡμεν τέλειοι, μιμούμενοι τὴν χρηστότητα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς, τοῦ τὸν ἥλιον ἔαυτοῦ ἀνατέλλοντος ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. Εἰς ἄλλα δὲ τὴν τοῦ ἀγαπᾶν δύναμιν παραναλίσκειν, οὐ συγκεχώρηται. Εἰ δὲ πονηρόν ἐστι καὶ διοιην ἀγαπᾶν παρὰ τὰ εἰρημένα, δ ἀγαπῶν ἀργύριον οὔτως, ὡς ἀγαπᾶν ὥφειλε Κύριον τὸν Θεὸν, ἐξ ὀλης τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐξ ὀλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἐξ ὀλης τῆς διανοίας αὐτοῦ, δ τοιοῦτος ἀντὶ τοῦ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, δουλεύει τῷ Μαμ μωνᾶ, τὸ τῷ Θεῷ ὀφειλόμενον τῆς ἀγάπης μέτρον ἐπὶ τὸ ἀργύριον μεταθείς. Διὰ τοῦτο γίνεται ἡ πλεονεξία εἰδωλολα τρεία, ἐπειδὰν τὰ Κυρίω τῷ Θεῷ προσφερόμενα δῶρα ἐπὶ τὰ γήινα μετενέγκῃ. Προστετάγμεθα οὖν μὴ ἀγαπᾶν τὰ δῶρα, ὥστε τού των ἔνεκα πολλὰ τῶν ἀπηγορευμένων συγχωρεῖν τοῖς προσιοῦσι. Καθόλου δὲ, οὐδὲ τὰ τοιαῦτα δῶρα ἀγαπᾶν ἡμῖν δ λόγος δίδωσιν, οὐδὲ ἐμπαθῶς διακεῖσθαι περὶ αὐτά, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίαν αὐτῶν τὴν λειτουργίαν ὑποδεχόμενοι. Ἀμήχανον γὰρ τὸ Ἐξ ὀλης καρδίας, μερισμόν τινα εἰς ἔτερον ἐπιδέξασθαι. Ὡσπερ γὰρ ἐν ἀγγείω πεπληρωμένω τινὸς ὑγροῦ, δσον ἀν ἐκρυῆ πρὸς τὰ ἔξω, τοσοῦτον ἀνάγκη τῆς πληρώσεως ἀποδεῖν, οὔτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς δσον ἀν αὐτῇ κενωθῆ τῆς ἀγάπης, ἐφ' ἀ μὴ προσῆκε, τοσοῦτον ἐν δεῖν ἀνάγκη πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ ἄπαξ ὄρμήσας ἀγαπᾶν ἀργύριον, πᾶσαν ἐκεī μετακενοī τὴν ἀγάπην. Ὁ γὰρ ἀγαθού πῶν ἀργύριον, οὐ πλησθήσεται ἀργυρίου. 1.52 Διώκοντες ἀνταπόδομα. Μέγιστον κατηγόρημα ἄρχοντος, πρόχειρον εῖναι πρὸς ἄμυ ναν καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπινοεῖν κατὰ τῶν λελυπηκότων τὴν τῶν

δόμοίων ἀντίδοσιν. Πῶς γὰρ διδάξει ἔτερον, μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόναι, ὁ πάντα ποιῶν εἰς τὸ ἀμύνασθαι καὶ ἀντίλυπον πῆσαι τὸν βλάψαντα; μὴ μιμούμενος τὴν πραότητα τοῦ Δα βίδ, λέγοντος· Εἴ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά· μήτε δὲ τοῦ Ἱερεμίου, μεμνημένος ὅτι Ἀγαθὸν ἀνδρὶ, ὅταν ἄρη ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθήσεται καταμόνας, καὶ σιω πήσεται, ὅτι ἥρεν ἐφ' ἑαυτῷ. Δώσει τῷ παίοντι αὐτὸν σια γόνα, χορτασθήσεται ὄνειδισμῶν. Τί δὲ δεῖ λέγειν περὶ τῶν τοῦ Κυρίου διδαγμάτων, ὅπως αὐτῶν καταφρονοῦσιν οἱ διώ κοντες ἀνταπόδομα; τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Παντὶ μὲν οὖν κατηγόρημα τὸ διώκειν ἀνταπόδομα, μάλι στα δὲ ὅταν ἀπὸ τῆς ἀρχοντικῆς ἔξουσίας τοῦτο ποιῇ τις, δέον ἔργω διδάσκαλον τῶν ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς καλῶν γίνεσθαι τῷ λαῷ. Οἶον γὰρ θέαμα, πῶς σεμνὸν καὶ θαυμάσιον καὶ μικροῦ τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἐκβαῖνον, πολλὰ λοιδο ρηθέντα καὶ που καὶ πληγὴν δεξάμενον ἐπὶ κόρρης καὶ ἄλλα μυρία παθόντα καὶ λόγω καὶ ἔργω πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀτι μίαν φερόντων, μὴ ὑπερζέσαι θυμῷ, μηδὲ διαναστῆναι πρὸς ἄμυναν· ἀλλὰ πράως καὶ ἀοργήτως ἀναστάντα, προσεύξασθαι ὑπὲρ τοῦ ὑβριστοῦ· ὡστε καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς φθάσασιν αὐτῷ ἀμαρτίαν συγχωρηθῆναι, καὶ πρὸς τὸ ἔξῆς τῆς πρεπούσης παρὰ Θεοῦ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι, ὡστε ἀσελγαίνοντα παύ σασθαι. Νῦν δὲ ήμεῖς οἱ ἀρχοντες, μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν, καὶ τοῦτο μάλιστα ἀμαρτάνομεν, διώκοντες ἀνταπόδομα, οὐδὲ καὶ ἵσω τῷ μέτρῳ ἀντιδιδόντες, ἀλλὰ μεθ' ὑπερβολῆς ἀμυνό μενοι, οὐκ ἐὰν ὑβρισθῶμεν μόνον, ἀλλ' ἐὰν μὴ καὶ τιμηθῶμεν, παροξυνόμενοι, ἔχθροὺς ἡγούμενοι καὶ τοὺς ἔλαττον ἡμᾶς τιμῶντας, ὃν ἀξίους ἔαυτοὺς ὑπειλήφαμεν. 1.53 Ὁρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει χήρας οὐ προσ ἔχοντες. Τὰ λοιπὰ εἰρηται καὶ ἐν τοῖς κατόπιν, τὰ περὶ ὁρ φανῶν καὶ χήρας· ἐνταῦθα δὲ ἐπίστησον τῷ Οὐ προσ ἔχοντες πόσην ἐμφαίνει ἀλαζονείαν τοῦ ἀρχοντος, ὅπως αὐτὸν καὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας ἀγριώτερον δείκνυσιν· εἴγε ὁ μὲν μετὰ πολλὰς ἐντεύξεις, εἰ καὶ ἄλλως ἀσυμπαθῆς ἦν, ἀλλὰ διὰ τὸ φιλόπονον τῆς χήρας, προσέσχε τῇ κρίσει, τὸ ἐπὶ πλεῖον ὑπὸ αὐτῆς κοποῦσθαι περιστάμενος. Περὶ δὲ τούτων εἰρηται ὡς, καθόλου, κρίσει χήρας προσέχειν μὴ καταδεχομένων. 1.54 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει ὁ Δεσπότης Κύριος Σαβαώθ· Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες Ἰσραήλ. Ἰδίωμα τῆς Γραφῆς, οὕτω σχηματίζειν τὴν λέξιν· Ἀντὶ τοῦ τοῖς ἰσχύουσιν, Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες, εἴπε τὴν ἐπὶ δυσ υπομονήτοις πόνοις ἐκπεμπομένην φωνὴν ταύτην ἀρμόζειν λέγον τοῖς μικρὸν ὕστερον ἐν βασάνῳ δυσφορωτάτῃ γενησομέ νοις, τοῖς ἰσχύουσι τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ τοῦτο οὐ στοχαστικῶς εἴρηται παρὰ τοῦ Προφήτου, ἀλλὰ κατὰ ἀπόφασιν, τὴν ἀπὸ τοῦ ἀψευδοῦς στόματος προελθοῦσαν. Τοὺς ἰσχύοντας δὲ τοὺς αὐ τοὺς νοητέον τοῖς ἀρχουσιν, οἱ, πρὸς τῷ ἀπειθεῖν τῷ Θεῷ, καὶ ἀγαπῶσι δῶρα καὶ διώκουσιν ἀνταπόδομα καὶ τὰ λοιπὰ, ἀ κατηγοροῦνται. Οὐαὶ τοῖς ἰσχύουσι καὶ ἀπειθοῦσι. Τοῖς γὰρ ἀσθενεστέροις τάχα συγγνώμῃ· Ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνω στός ἐστιν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐταῦθησονται. Καὶ Ὡ πολὺ παρέθεντο, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς πλουσίοις οὐαὶ, ὅτι ἰσχύοντες εἰς τὸ παρα μυθεῖσθαι τοὺς πένητας, οὐ κέχρηνται τῇ δυνάμει τοῦ πλούτου, εἰς ἀ εἰλήφασι. Καὶ εἴ τις ἐτέρου τὴν διάνοιαν ἐντρε χέστερος, μὴ ἀποχρῆται τῇ ἰσχύῃ τῆς φύσεως πρὸς τὴν τῶν θείων ἔρευναν, καὶ τούτω οὐαὶ, ὅταν ἀπαιτῆται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν δεδομένων τὸ ἔργον. Καὶ εἴ τινες δὲ προστα σίας ἐκκλησιαστικῆς ἐπειλημμένοι, μὴ κοσμοῦσι τὸ ἔργον τῇ πρεπούσῃ τῷ ἐπαγγέλματι πολιτείᾳ, καὶ τούτοις οὐαί. Οὐ πάντεσται γάρ μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπεναντίοις. Υπε ναντίοι Θεῷ, οἱ ἀντιβαίνοντες αὐτοῦ τοῖς Προστάγμασιν· οἵτινες ἐφ' ὅσον εἰσὶν ὑπεναντίοι, οὐ παύσεται ὁ λεγόμενος θυμὸς τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν. Ἐπιμένοντες μὲν γὰρ ταῖς πονηρίαις, ἐξάπτομεν ἐφ' ἑαυτοὺς τὸν θυμὸν τοῦ Θεοῦ, οἷον πυρὶ ὥλην τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν

παρατιθέντες, κατὰ τὸ εἰρη μένον, ὅτι Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου. Παυσαμένων δὲ ἡμῶν τῆς ἀμαρτίας· Κρίσιν ἐκ τῶν ἔχθρῶν μου ποιήσω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ (φησὶν) οὐ μὴ κριθῇ· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἥδη κέκριται. Τῆς οὖν κρίσεως αἴτιοι οἱ ἔχθροι, κατὰ τὸ εἰρημένον· Διὰ ταῦτα ἔρχεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν, ὅτι Οὐ παύσεται μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπεναντίοις, ἵνα μὴ ἄκριτον τὴν ἐπὶ τοὺς παροξύνοντας ὄργην εἴναι τοῦ Θεοῦ νομίσωμεν. Εἴγε καὶ θυμοῦμαι ἐν τοῖς ὑπεναντίοις, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀκρίτως ἐπάξω αὐτοῖς τὰς κολάσεις, ἀλλὰ κεκριμένας κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸ μέτρον τῶν ἐπταισμένων. Τοῦτ' ἔστι τὸ Κρίσιν ἐκ τῶν ἔχθρῶν μου ποιήσω. Ἐχθροὶ δὲ τῷ Θεῷ, οἱ τὰ ἀδικα πράσσοντες. Ἐχθρὰ τῷ ἀγαθῷ ἡ πονηρία· Ἐχθρὰ τῷ δι καίῳ ἡ ἀδικία· τῷ ἀγίῳ ἡ ἀκαθαρσία· τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος. Ἐπὶ τούτοις οὖν οὐ παύσεται ὁ θυμός, ἔως ἂν ὕσιν ὑπεναντίοις οὐδὲ ἄκριτον αὐτοῖς ἐπάξειν ἔφη τὴν κόλασιν. 1.55 Καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σὲ, καὶ κυρώσω σε εἰς καθαρόν. Ὅρα τὸ ἀγαθὸν τέλος τῆς δικαίας κρίσεως καὶ τῶν κατὰ τὴν κρίσιν προσαγομένων κολάσεων. Οὐ παύσεται μου ὁ θυμός, κρίσιν ποιήσω· ἐπάξω τὴν χεῖρα, πυρώσω. Καὶ τί; Ἰνα καθαρὸν ἀποδείξω. Οὕτω θυμοῦται ὁ Θεός, ἵνα εὐεργετήσῃ τοὺς ἀμαρτωλούς. Οὐ γὰρ εἰς ἀφανισμὸν κολάζει· ἀλλὰ παιδεύει εἰς ἐπανόρθωσιν. Ἐπάγει δὲ τὸ πῦρ τοῦτο ἐπὶ τὸ ἔξαφανίσαι τὸ διὰ τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ διαβόλου ἐμβληθὲν τῇ ψυχῇ, τῇ μὴ ἔχούσῃ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἢ ἐμπεσὸν, κατασβέννυσι τοῦ πονηροῦ τὰ το ξεύματα· καὶ γίνεται τὸ θεῖον πῦρ, πυρὸς ἔτερου καθάρσιον, τοῦ εἰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς ἡμᾶς ἐπιθυμίας ἐκκαίοντος. Διὰ τοῦτο φησιν αὐτὸς ὁ Κύριος· Εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χω νευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων. Καὶ καθιεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὡς τὸ ἀργύριον, καὶ ὡς τὸ χρυσίον. Καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν ὄφελος; Ἔσονται (φησὶ) τῷ Κυρίῳ, προσάγοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ. Καὶ ἀφελῶ πάντας ἀνόμους ἀπὸ σοῦ. Μεγάλη εὐεργεσία ψυχῇ, τῇ παρὰ τὴν αἵτιαν τῶν κακῶν προϊσταμένων εἰς Θεοῦ ἀλλοτρίωσιν ἐκπεσούσῃ, τὸ ἀφαιρεῖται αὐτῆς τοὺς ἀνόμους. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν τύποι τοὺς ἐν ἀπηγορευμένοις παραπτώμασιν εὑρεθέντας χωρίζουσι τοῦ λοιποῦ σώματος, ἵνα μὴ μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα δολώσῃ. Ὡστε κατὰ ἀγαθὸν Θεόν ἔστι τὸ ἀφελεῖν ἀνόμους ἀπὸ λαοῦ. Οὐ γὰρ οἱ ἄνομοι συνεισε λεύσονται τοῖς Ἅγιοις εἰς τὰ ἄγια, ἐπείπερ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Κυρίου. Ἄλλ' οἱ νῦν ὡς ἄνομοι χωριζόμενοι τοῦ λαοῦ, πράως φέρουσι τὰ γιγνόμενα, οὐ νοοῦντες ὅτι τύπος ταῦτα τῶν ἐν τοῖς φοβεροῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ γενησομέ νων. Ἡλίκη δὲ βλάβη τὸ μὴ ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἀνόμους τῆς πρὸς τὰ ἄγια μέλη τοῦ Χριστοῦ ἐπιμιξίας, ὁ Ἀπόστολος ἐδήλωσεν, ἐπιτιμῶν Κορινθίοις, διότι οὐκ ἐπένθησαν, ἵνα ἔξαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ τὸ πονηρὸν ἐργασάμενος. 1.56 Καὶ ἐπιστήσω τοὺς κριτὰς σου, ὡς τὸ πρότερον. Διὰ τί, ὑπερβάς τοὺς βασιλεῖς, τῶν κριτῶν ἐμνήσθη; καίτοι καὶ ἐν βασιλεῦσιν ἥσάν τινες, οἱ ἐπαινετῶς ἄρξαντες τοῦ λαοῦ. Ἡ ὅτι ἡ κατὰ τοὺς κριτὰς πολιτεία ἐλευθεριωτέρα ἦν, κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὑπάρχουσα, αὐτονομούμενου τοῦ λαοῦ, καὶ Θεὸν μόνον βασιλέα γνωρίζοντος· ἡ δὲ τῶν βασιλέων κατάστασις ὑστερον ἐκ τῆς ἴδιας ἀβουλίας αὐτῶν ἐπεγένετο. Ἔδει οὖν εὐεργετουμένους ἐπὶ τὴν μακαρίαν κατάστασιν ἐπανελθεῖν. Διὰ τοῦτο οὐχὶ βασιλεῖς, ἀλλὰ κριτὰς ἐπιστή σειν ἐπηγγείλατο, χαριζόμενος αὐτοῖς τὸ ἐλευθέριον· οὐ γὰρ ἦν βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἔκαστος τὸ εὐθὲς ἐν ὄφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. Ἡ ἐπειδὴ οὐκέτι βασιλέων καιρὸς ἦν, μετὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ ἀληθινοῦ Βασιλέως, κριτὰς ἐπηγγείλατο παρέξειν παραπλησίους τοῖς πρότερον, τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, περὶ ὧν εἴρηται, ὅτι Καθήσετε ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. 1.57 Καὶ τοὺς συμβούλους σου, ὡς τὸ ἀπαρχῆς. Πάλιν ἐνταῦθα τὸ αὐτεξούσιον αὐτοῖς διασώζων, οὐχὶ τὸν προτάσσοντα, ἀλλὰ τὸν συμβουλεύοντα αὐτοῖς ἔφη παρέ ξεσθαι· Βασιλέως μὲν γὰρ ἴδιον ἐπιτάσσειν τοῖς

άρχομένοις· συμβούλου δὲ, πείθειν ύπερ τῶν συμφερόντων τοὺς βουλευο μένους. Οὐ γὰρ αὐτάρκης ἔκαστος ἀφ' ἐαυτοῦ εύρισκειν τὸ δέον. Διὰ τοῦτο εὐεργετῶν ὁ Θεὸς συμβούλους, ἀλλ' οὐχὶ ἔξουσιαστὰς δίδωσιν. "Ωστε καὶ ἡμῶν ἔκαστος μὴ ὡς ἄρ χοντα ἐαυτὸν, ἀλλ' ὡς σύμβουλον παρὰ Κυρίου δεδομένον τῷ λαῷ λογιζέσθω. Πάντες οὖν οἱ Προφῆται, οἱ τὰ συμφέροντα παραινέσαντες, σύμβουλοι· καὶ πρὸ πάντων Μωϋσῆς. Παραπλησίους οὖν τοῖς ἀπαρχῆς συμβούλοις ἀναστήσειν, εὐεργετῶν τὸν λαὸν, ὁ Κύριος ἐπαγγέλλεται, τοὺς Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὰς, οἵος ἦν ὁ Παῦλος σύμβουλος, ὁ διάκονος τῆς Καινῆς Διαθήκης, λέγων· Γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἡλεγμένος ύπὸ Κυρίου. Μεγάλη δὲ εὐεργεσία συμβούλου φρονίμου καὶ εύνοϊκῶς ἔχοντος παρουσία, ἀναπληροῦντος τὸ τῆς συνέσεως ἐλλεῖ πον τῶν βουλευομένων. "Οσον δὲ ἀπὸ τῆς συμβούλης ὅφε λος, δείκνυσι μάλιστα Μωϋσῆς, ὁ πάσῃ Αἴγυπτίων σοφίᾳ παιδευθείς, ὁ τῷ Θεῷ διαλεγόμενος, ὡς ἀν εἴ τις λα λήση φίλος φίλῳ. Οὗτος ἔλαβε γνώμην παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ἰοθὼρ, ὃστε καταστῆσαι χιλιάρχους καὶ ἐκατον τάρχους καὶ δεκάρχους ἐπὶ τῷ κρίνειν τὸν λαόν. Καὶ Δα βίδ δὲ συμβούλω ἔχρήσατο τῷ Χουσὶ, δι' οὗ διεσκέδασε στρατηγικὴν γνώμην τοῦ Ἀχιτόφελ. Καὶ ὅλως ιερόν τι πρᾶγμα ἡ συμβούλη, γνώμης ἔνωσις, ἀγάπης καρπὸς, τα πεινοφροσύνης ἀπόδειξις. Ἀλαζονεία γὰρ δεινή, τὸ μη δενὸς οἰεσθαι χρήζειν, ἀλλ' ἐαυτῷ προσέχειν, ὡς μόνω τὰ κράτιστα βουλεύσασθαι δυναμένω. Ἡμεῖς δὲ ὀκνοῦμεν ἔα τοὺς ἐπιδοῦναι τοῖς τὰ δέοντα εἰσηγουμένοις, καὶ αἰσχυ νόμεθα τοὺς συνετωτέρους ἡμῶν κατὰ τὸν βίον δύολογεῖν. "Επειτα ὁ τὸν σύμβουλον ἀναμένων, καὶ τοῖς ἴδιοις λογι σμοῖς καιρὸν δίδωσιν, ἐν χρόνῳ πλείονι μετὰ βασάνου καὶ προσοχῆς ἀνιχνεῦσαι τὸ δέον. 1.58 Καὶ μετὰ ταῦτα κληθήσῃ πόλις δικαιοσύνης, μητρό πολις, πιστή Σιών. "Εδειξεν εἰς ποῖον καταλήγουσι τέλος αἱ κατὰ μέρος εὐερ γεσίαι. Ἀντὶ γὰρ τοῦ τῶν φονευτῶν εἶναι πόλιν, πόλις δι καιοσύνης· καὶ ἀντὶ τοῦ πόρνη πόλις, μητρόπολις, τουτέστι καὶ ἄλλαις καθηγουμένη πρὸς σωφροσύνην. Καὶ πάλιν πι στὴ, ὅπερ ἦν πρὸ τοῦ βεβηλῶσθαι ἐκ τῆς πορνείας. Ἡ οὖν τοῖς πρέπουσιν ἐαυτῇ κόσμοις κεκοσμημένη, συμβού λοις τε καὶ κριταῖς, ἡ ἐν Χριστῷ Ἑκκλησίᾳ, μητρόπολις ἀν χρηματίζοι, οἵον ἀποικίας τινὰς τοῦ κατὰ Θεὸν βίου παρ' ἐαυτῆς ἀποστέλλουσα. Μετὰ γὰρ κρίματος σωθῆσται ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς, καὶ μετὰ ἐλεημοσύνης. Οὐδὲν ἐν τοῖς ἄνω περὶ πολεμίων αἰσθη τῶν, οὐδὲ περὶ αἰχμαλώτων εἰπών, τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς αἰχμαλωσίας ἀφεσιν λέγων, ὑποβάλλει ἡμῖν νοεῖν, ὡς ἐκάστου ἡμῶν ύπὸ ἀμαρτίαν γινομένου, ὅταν κατακυριευθῶμεν ύπὸ τοῦ ἔχθροῦ, οίονεὶ δέσμιοι τῆς ἀμαρτίας γινόμενοι, καὶ ἀπα γόμενοι ύπὸ τοῦ πονηροῦ εἰς τὸ παραστῆσαι τὰ μέλη ἡμῶν δοῦλα τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν. Διὰ τοῦτο κριταὶ σώ ζοντες, ὡς Βαρὰκ καὶ Σαμψὼν καὶ Γεδεὼν καὶ Ιεφθάε, ὑπερμαχοῦντες τοῦ λαοῦ, ἔξαιρούμενοι ἀπὸ τῶν πολεμίων. Διὰ τοῦτο σύμβουλοι τὰ πρὸς σωτηρίαν ὑφηγούμενοι, ἵνα ἀξία γένηται ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς σωθῆναι. Τοῦτο γάρ ἔστι τὸ μετὰ κρίματος σωθῆναι, τουτέστι κεκριμένως καὶ ἐξ ητασμένως. Εἴτα ἐπειδὴ ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ, οὐδεὶς ὑποστήσεται, συνῆψε τὴν ἐλεημοσύνην τῷ κρίματι, ἵνα τὸ τῆς κρίσεως ἀκριβὲς πραΰνθῃ τῇ ἐπικράσει τῇ τοῦ ἐλέους. Διὰ μὲν οὖν τὸ κρίμα παρεδόθῃ τῇ αἰχμαλωσίᾳ, διὰ δὲ τὸν ἔλεον ἀνεκλήθη. 1.59 Καὶ συντριβήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἄμα. Μετὰ τὸ τοὺς ἀξίους τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπὶ τὰ ἔξ ἀρχῆς μετὰ κρίματος σωθῆναι καὶ μετὰ ἐλέους, οἱ πάντη ἄνομοι καὶ οἱ ἐπιμένοντες τῇ ἀμαρτίᾳ, Συντριβήσονται ἄμα· οἱ μὲν, δτι Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν· οἱ δὲ, δτι διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζουσιν. Εἰσὶ δὲ ἄνομοι μὲν, οἱ παντελῶς ἀνήκοοι τῶν θείων νόμων, ἥ ἀποστατήσαντες αὐτῶν, ἥ μηδὲ τὴν ἀρχὴν προσελθόντες· ἀμαρτωλοὶ δὲ, οἱ ἔκουσίως ἀμαρτάνοντες μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Τάχα δὲ καὶ οὓς εὐεργετεῖ ὁ Θεὸς, βουλόμενος

αύτοὺς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσαι, συντρίβει αὐτῶν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμ μένον. Συντρίβεται γάρ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, τὸ ἐνεργῆσαν τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα τὸ εὐθὲς ἐγκαινισθῇ τοῖς ἐγκάτοις. Καὶ συντρίβεται ὁ βραχίων τοῦ ἀμαρτωλοῦ, τουτέστιν ἡ πρακτικὴ τῆς ἀμαρτίας δύναμις, ἵνα ζητηθῇ ἡ ἀμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ. Τοιοῦτόν ἔστι καὶ τὸ Ἐγώ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι. Ἀποκτενεῖ γάρ τὸν κα κῶς ζῶντα, ἵνα μετὰ τὴν κάθαρσιν τῆς χείρονος ζωῆς, τὴν καινὴν αὐτῷ χαρίσηται. 1.60 Διὰ τοῦτο Συντριβήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἄμα, ἵνα παύσωνται ἀνυπότακτοι εἰναι καὶ παρα κούοντες. Καὶ οἱ ἐγκαταλιπόντες τὸν Κύριον συντελεσθή σονται, οίονεὶ οὐκέτι ἡ τοῦ ἐγκαταλείπειν τὸν Κύριον ἀμαρτία ἐνεργηθήσεται. Τοιοῦτόν ἔστι καὶ τὸ παρὰ τῷ Ψαλμῷ· Συντελεσθήτω δὴ πονηρίᾳ ἀμαρτωλῶν. "Ωσπερ ἀν εἴ τις ἰατρὸν παρακαλοίη συντελεσθῆναι τὴν νόσον τῶν ἀρρώστων, ἢ τὴν νομὴν τῆς σήψεως κωλυθῆναι διὰ τῆς τέχνης. Οὐ πάντως δὲ ἡ συντέλεια τοῦ παντελοῦ ἀφανι σμοῦ ἔστι σημαντική, ἀλλὰ τῆς κατὰ τόδε ἐνεργείας τῶν ἐνεργούντων κωλυτική. Καὶ γὰρ ὁ Παῦλος, περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας προφητεύων Θεοσαλονικεῦσιν, ἔφη· "Ον ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀναλώσει πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἡ ἀνάλωσις παντελής ἔστιν ἀφανισμὸς, πῶς ὁ μηκέτι ὃν καταργεῖται; Ἀλλὰ δηλονότι τὸ ἐν τῷ ἀνόμῳ ψεῦδος τῷ πνεύματι τοῦ στόματος τῆς ἀληθείας ἔξαφανίζεται καὶ οὕτω καταργηθήσεται τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας τοῦ Χρι στοῦ. Πολλαχοῦ δὲ τετηρήκαμεν, δτι αἱ κακίαι ἔξαφανίζον ται, οὐκ αὐταὶ αἱ οὔσιαι, αἵ συμβεβήκασιν, ὡς ἐν τῷ Καὶ δόδον ἀμαρτωλῶν ἀφανιεῖ· καὶ Ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται. 1.61 Διότι αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν, ἢ αὐτοὶ ἡβούλοντο. Εὔρεγεσία μεγάλη, καὶ τὸ αἰσχυνθῆναι ἐπὶ πράγματι, ὡς πρὸ τούτου ἐπηγάλλετο, ὑπὸ ἀναισθησίας τὸ ἐν αὐτῷ αἰσχρὸν συνιδεῖν μὴ δυνάμενος, ἀλλὰ τὴν δόξαν ἔχων ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ. Τὸ οὖν αἰσχύνεσθαι ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἐπ' ἀγαθῷ τῶν αἰσχυνομένων ἐνεργεῖται. "Οπερ οὐκ ἄλλως γίνεται, ἢ εἰς ἔννοιαν ἐλθόντων τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τῶν τέως εἰδωλολατρούντων. Τότε γὰρ ἐγκαλύπτεται, εἰς συναίσθη σιν ἐλθὼν τοῦ ἀτόπου, ὁ τοῖς ἀψύχοις, ὡς δύναμιν εἰς τὸ σώζειν ἔχουσι προσευχόμενος. Καὶ πᾶς δὲ ὁ φιλήδονος, ὥπερ ἀν ἡ δεδουλωμένος τῶν ἀπηγορευμένων, τοῦτο θεοποιήσας, οἷον εἰδωλόν τι ἔχει ἐν ναῷ βεβήλω, τῇ ἔαυτοῦ καρδίᾳ, καθ ιδρυμένον, ἀεὶ συνὼν αὐτῷ διὰ τῆς φαντασίας καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ἐπιθυμητοῦ ἐν ἔαυτῷ περιφέρων. Οὗον ὁ φιλόπλουτος, ὃπου ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ, ἐκεῖ ἔχων τὴν καρδίαν, τῷ ἐκ τῆς πλεονεξίας εἰδώλῳ λατρεύει. 'Ο γαστρὶ μαργος ταῖς ἐν βρώμασιν ἐπιθυμίαις δεδουλωμένος, θεὸν ἔχει τὴν ἔαυτοῦ κοιλίαν. 'Επικατάρατος δὲ ἄνθρωπος δστις ποιήσει γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, βδέλυγμα Κυρίω. Μακάριοι δὲ οἱ κατὰ τὴν συμβουλὴν Ἰακὼβ περιαιροῦντες ἔαυτῶν θεοὺς ἀλλο τρίους, καὶ ἀλλάσσοντες στολὰς, ἀναβαίνοντες εἰς Βαιθήλ, τουτέστιν εἰς οἶκον Θεοῦ, τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ. Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ εἰδῶλα καὶ ἀλλάξωμεν τὰς στολὰς, ἐκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· καὶ ἔτι πρότερον τὰ ἐνώπια τὰ ἐν τοῖς ὡσὶν ἡμῶν ἀποθώμεθα, τουτέστι τὰ παλαιὰ διδάγματα, οἵς ἐκαλλωπὶ ζόμεθα. Ταῦτα διὰ τὸ Αἰσχυνθήσονται ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν, ἢ αὐτοὶ ἡβούλοντο. Οὐδὲ γὰρ μὴ βουλόμενός τις ἔχει τὰ εἰδῶλα τὰ προαποδεδομένα ἡμῖν· διότι ἐπιθυμήσαν τες τῶν παθῶν, οὕτω θεοποιοῦμεν αὐτά. 1.62 Καὶ ἐπησχύνθησαν ἐπὶ τοῖς κήποις αὐτῶν, ἢ ἐπεθύ μησαν. 'Επαμφότερα παραληφθεῖσαν τοῦ κήπου τὴν προσηγο ρίαν εὐρίσκομεν, ὡς ἐν μὲν τῇ Γενέσει κατὰ τὸν Ἀκύλαν· Καὶ ἐφύτευσε Κύριος ὁ Θεός κήπον ἐν Ἐδέμ. Πάλιν δὲ ἡ γῆ Αἴγυπτου διαβαλλομένη κήπος εἴρηται λαχανίας. Πάλιν ψεκτὴ μνήμη κήπου· ἡνίκα Ἀχαὰβ ἐπεθύμει τὸν κλῆρον Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλίτου κήπον λαχάνων ποιῆσαι. 'Επαινετῶς δὲ μέμνηται ὁ Ἐκκλησιαστὴς λέγων· 'Ἐποίησά μοι

κήπους καὶ παραδείσους. Ηὐλόγηται δὲ ὁ κῆπος, ἐνῷ τὸ μνῆμα, τὴν πρόσκαιρον τοῦ θανάτου οἰκονομίαν ὑποδεξάμε νον ἐν τῷ σώματι τοῦ Κυρίου. Ἐνταῦθα μέντοι διαβέβλη ται ὡς αἰσχύνην προξενῶν τοῖς ἐπιθυμήσασιν. Καὶ ἔοικέ γε νῦν τὰ ἄλση λέγειν τὰ τοῖς εἰδώλοις εἰς κόσμον παρὰ τῶν ἡπατημένων περιφυτευόμενα, ἅπερ χρὴ νοεῖσθαι τὰς πεπλα νημένας ἐπιτηδεύσεις καὶ τοὺς ἔξωθεν σχηματισμοὺς, οἵς τὰ πάθη ἡμῶν ἐπισκιάζομεν. Οἶον εἴ τις ἐν ἡδοναῖς καλιν δούμενος, σεμνότητα σχηματίζοιτο· καὶ εἴ τις δεδουλω μένος χρήμασι, μεγαλόψυχος εἶναι δοκεῖν ἐπιτηδεύοι· οἵς ἐπαισχυνθήσονται οἱ ἐπιθυμήσαντες, ὅταν αἱ βουλαὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀποκαλύπτωνται. 1.63 Ἔσονται γάρ ὡς τερέβινθος ἀποβεβληκυῖα τὰ φύλλα, καὶ ὡς παράδεισος ὕδωρ μὴ ἔχων. Ως μὲν πρὸς τὸ ῥήτον, δοκεῖ τῶν κήπων λέγειν τῶν ἐπιθυ μητῶν τοῖς εἰδωλολατροῦσιν, ὅτι ἀτερπέστεροι ἔσονται τερε βίνθου γυμνωθείσης καὶ παραδείσου ἀποξηρανθέντος ὑπὸ ἀνυ δρίας. Ως δὲ πρὸς τὸν ἡθικὸν νοῦν, ὅτι οἱ τῷ ἔξωθεν σχη ματισμῷ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν θηρώμενοι, μετὰ τὴν φανέρωσιν τῶν κρυπτῶν, ὅταν γένηται πάντα γυμνὰ καὶ τε τραχηλισμένα καὶ μηκέτι ἡ μηδεμίᾳ κτίσις ἀφανῆς, ἀωρότερον ἔσονται θέαμα, τῆς νῦν περὶ αὐτοὺς ἀπάτης ἀφανισθείσης, ὥστε δρυῖ τὸ κατ' αὐτοὺς παρεικάζεσθαι. Οὕτω γάρ οἱ ἄλλοι τὴν τερέβινθον ἐκδεδώκασιν, ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ Γενέσει τὴν αὐτὴν καὶ δρῦν καὶ τερέβινθον μεμαθήκαμεν. Ἔσονται οὖν ὅμοιοι τερεβίνθῳ, ἥτοι δρυῖ, μετὰ τῆς κόμης ἀπόθεσιν, τὰ ὑπὸ τῶν φύλλων τέως καλυπτόμενα προδεικνύσῃ. Πυκνοτέρα γάρ τῇ κόμῃ τῶν φύλλων κεκόσμηται, καὶ τῇ ἐκ τούτων εὐχροίᾳ τὸ τραχὺ τῶν κλάδων αὐτῆς συσκιάζεται. Καὶ ταύ της οὖν ἔσονται (φησὶν) ἀτερπέστεροι, μετὰ τῶν βεβιωμέ νων τὸν ἔλεγχον. Καὶ ὡς παράδεισος δὲ, ὕδωρ μὴ ἔχων. Τοιοῦτος δ' ἀν εἴη καὶ ὁ Ἰσραὴλ, φύλλα μὲν ἔχων παραπλησίως δρυῖ, τὴν ἐκ τοῦ νόμου σκιὰν, ἣν ἀπέβαλεν ἀφ' ἔαυτοῦ ἐν τῷ πληρώματι τῶν καιρῶν. Καὶ ὡς παράδεισος πεφυτευμέ νος παρὰ Κυρίου, διὰ τὴν ἔξ ἀρχῆς κτίσιν, ἀποξηραν θεὶς δὲ, διὰ τὸ ἀπολωλεκέναι τὸ ἐν τοῖς δόγμασι ζωτικόν. Φιλοτιμητέον τοίνυν πιστεύειν ἀληθινῶς εἰς Χριστὸν, ἵνα ποταμοὶ πνευματικοὶ ἐκ τῆς κοιλίας ἡμῶν ῥέωσι, μήτε ἀτερπεῖς, μήτε ἀκάρπους ἡμᾶς συγχωροῦντες γενέσθαι. 1.64 Καὶ ἔσται ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ὡς καλάμη στυπείου, καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν, ὡς σπινθῆρες πυρός. Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἐκάστῳ τὰ ἔργα αἴτια τῶν ἐν κολάσει πόνων γενήσεται ἔαυτοὺς ἡμῶν καὶ ἐπιτηδείους καύσει παρα σκεβαζόντων, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ὥσπερ σπινθῆρας πυρὸς εἰς ἔξαψιν τῆς ἐν γεέννῃ φλογὸς ἐπαγομένων, ὡς καὶ ὁ κατα ξηραινόμενος ἐν τῇ φλογὶ πλούσιος ὑπὸ τῶν ἴδιων ἡδονῶν κα τεφρύσσετο. Κατὰ γάρ τὴν ἀναλογίαν ὃν δεχόμεθα βελῶν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, τῆς εἰς πλέον ἡ ἔλαττον καύσεως μεθέξομεν. Καὶ κατακαυθήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἄμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων. Δίς ἥδη συνήφθησαν ἀλλήλοις ὑπὸ τῆς προφητείας οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοί· ἄνω μέν· Καὶ συν τριβήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοί· ἐνταῦθα δέ· Καὶ κα τακαυθήσονται. Μηδεὶς ἔαυτὸν ἔξαπατάτω ἀπαιδεύτοις λό γοις, ὅτι εἱ καὶ ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ Χριστιανός. Οὐκ ἐμπεσοῦ μαι οὖν εἰς γέενναν, δπου οἱ εἰδωλολάτραι· βοηθήσει μοι αὐτὸ τὸ δνομα τοῦ Χριστιανοῦ, εἱ καὶ τὰς Ἐντολὰς αὐτοῦ παρέβην. Ἀκουε γάρ ὅτι Κατακαυθήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἄμα. Ἀμφοτέροις τὰ τῆς καύσεως αἴτια. Στυπείου καλάμη ἐν ἀμφοτέροις, τουτέστιν εύκατάπρη στος ζωὴ καὶ φλογὸς δεκτική. Σπινθῆρ δικαίως ψυχὴν ἐμπο ρεύεται καὶ τούτῳ κάκείνω. Νῦν μὲν ὡς ἐν σποδιᾷ κεκαλυμ μένος, καθόσον ὑπὸ τῶν τῆς σαρκὸς σκεπασμάτων περικα λύπτεται· ἀναφθήσεται δὲ ὑπὸ τῆς θείας κρίσεως, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκδικήσεως ἐκ τῶν ἔλέγχων ἀναρρίπιζόμενος καὶ ἔξαπτόμενος.

2.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ β'

2.65 'Ο λόγος ό γενόμενος πρὸς Ἡσαΐαν, υἱὸν Ἀμῶς, περὶτῆς Ἰουδαίας καὶ περὶ Ἱερουσαλήμ. Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς προτέρας ὀράσεως, ἐγένετο οὗτος ὁ λόγος πρὸς Ἡσαΐαν, υἱὸν Ἀμῶς. Διὰ τί δὲ ἐκεῖ μὲν Ὁρασις, ἐνταῦθα δὲ Λόγος; "Οτι ἡ μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ δύναμις κατὰ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν τοῖς Ἅγίοις αὐτοῦ διδομένη μία. (Γνῶσις γάρ ἐστι τῶν ἀγνοούμενων, δι' ἀποκαλύψεως καὶ φωτισμοῦ ταῖς καρδίαις τῶν Ἅγιων ἐγγινομένη)· κατὰ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων διαφορὰν περὶ ἡ γνῶσις, ἡ ὄρασις, ἡ λόγος τὸ ἀποκαλυπτόμενον λέγεται. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὰ παρόντα ἔδεικνυτο· ἡ κακία τοῦ λαοῦ, ἡ ἀλλοτρίωσις ἀπὸ Θεοῦ, τὸ περὶ τὸν εὑεργέτην ἀχάριστον· ἐνταῦθα δὲ τὸ μέλλον προαγο ρεύεται. Διὰ τοῦτο Λόγος. "Οτι ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις. Οὕτε μέντοι ἐκεῖ δι' ὀφθαλμῶν ἡ ὄρασις, οὕτε ἐν ταῦθα δι' ὥτων ἡ γνῶσις· ἀλλὰ φωτισμός ἐστιν ἐν καρδίᾳ παρὰ τοῦ Πνεύματος, ἡ τὰ παρόντα δεικνύντος, ἡ προαναφω νοῦντος τὸ μέλλον. Πάλιν μέντοι καὶ ἐνταῦθα περὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ περὶ Ἱερουσαλήμ. Μέλλει μὲν γάρ τι καὶ περὶ τῶν ἄλλων διηγεῖσθαι ἔθνῶν· οὐ γὰρ Ἰουδαίων μόνον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἔθνῶν· ἐπείπερ εἰς ὁ Θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως· ἀλλὰ προηγουμένων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῆς μερίδος ἑαυ τοῦ μέμνηται. Ζητήσεις δὲ, εἰ μὴ κατά τινα νοῦν βασάνου δεόμενον, πῆ μὲν πρόσκειται τῷ λόγῳ τὸ τοῦ Κυρίου, πῆ δὲ ἄνευ τῆς προσθήκης τῆς τοῦ Κυρίου· οἵον Λόγος Κυρίου, ὃς ἐγε νήθη πρὸς Ὡσῆ ἐτὸν τοῦ Βεηρεί· καὶ ἐνταῦθα· 'Ο λόγος ὁ γενόμενος πρὸς Ἡσαΐαν. Καὶ περὶ τῆς ὀράσεως, παρὰ μὲν τῷ Ἱεζεκιήλ· Ἕνοίχθησαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδον ὄρασιν Θεοῦ· παρὰ δὲ τῷ Ἡσαΐᾳ· Ὁρασις ἦν εἶδεν Ἡσαΐας. Καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ· 'Ο λόγος ὁ γενόμενος πρὸς Ἱερεμίαν. "Οτι ἐπειδὴ λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι καὶ πάντῃ ἀποστα τήσαντι τοῦ Θεοῦ διελέγοντο, ἀπεσιώπων τὸ ὄνομα Κυρίου, οἰκονομοῦντες τὸ παραδεχθῆναι αὐτῶν τοὺς λόγους. Διὰ γὰρ τὸ οἴεσθαι μὴ μέλειν τῷ Θεῷ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων, ἐμυκ τήριζον τοὺς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου διαλεγομένους αὐτοῖς, ὡς δηλοὶ Ἱερεμίας λέγων· 'Ολην τὴν ἡμέραν διετέλεσα μυκτηριζόμενος. 2.66 'Οτι ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ ὁ οἴκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὁρέων. "Εσχαται ἡμέραι αἱ προσεγγίζουσαι τῇ συντελείᾳ τοῦ χρό νου τούτου λέγονται. Συναπαρτίζεται γὰρ τῷ φθαρτῷ τούτῳ κόσμῳ καὶ ἡ τοῦ χρόνου φύσις τοῦ παραβρέοντος. Οἰκείως γὰρ ἔχει καὶ συγγενῶς τοῖς βλεπομένοις· συναπερχόμενος μὲν τοῖς φθειρομένοις, συνυψιστάμενος δὲ τοῖς γινομένοις, συμπροσδοκώμενος δὲ καὶ συνελπιζόμενος τοῖς ἔτι μέλλου σιν. Ἐπεὶ οὖν ἡμέραι καὶ νύκτες, καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοὶ, τὰ χρονικὰ διαστήματα, ἀπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῆς φορᾶς τοῦ στερεώματος τὴν γένεσιν ἔχουσιν, ἀνάγκη τῇ τούτων φθορᾷ καὶ τοῦ χρόνου τὸ τέλος ἐπεσθαι. Πρὸς οὖν τῇ συντελείᾳ τοῦ κόσμου τούτου, ἐμφανὲς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου ἔσται, καὶ ὁ οἴκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὁρέων. Καὶ ὁ μὴ μόνη τῇ λέξει δουλεύων καὶ ψιλῷ τῷ γράμματι πα ριστάμενος, ἀναγκασθῆσται μὴ ἐναπομένειν τοῖς αἰσθητοῖς. Πῶς γὰρ τότε ἐμφανήσεται τὸ ὄρος Κυρίου; πῶς δὲ ἐπ' ἄκρων τῶν ὁρέων ὁ οἴκος γενήσεται τοῦ Θεοῦ; Οὕτε γὰρ ἄλλοι οὖν τοῦ Θεοῦ δευτέρου οἴκου κατασκευὴν ἐπ' ἄλλη λων κορυφῶν ἐσομένην ὁ σάρκινος Ἰσραὴλ ἀναμένει. Τὸ δὲ Σιών ὄρος καὶ ὁ ναὸς, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς προφη τείας τοῦ Ἡσαΐου ἐφαίνετο. Τί οὖν τὸ λεγόμενον; Οὐχ ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανῆ ταῦτα γενήσεται· ἀλλ' ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, εἰς ἀθέτησιν τῆς ἀμαρτίας, ἡ μεγά λη καὶ ὑψηλὴ περὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων οἰκονομία φανήσεται. Τὸ γὰρ μυστήριον, τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, ἐπὶ τῇ συντελείᾳ τῶν χρόνων ἐφανερώθη. "Ορει δὲ ἡ τοῦ Κυρίου κάθοδος ἐπὶ γῆς παρεικάσθη, διότι τὸ ὄρος γῆ

έστιν ύψηλή. Καὶ ἡ σὰρξ δὲ (ἡ τοῦ Κυρίου) γῆ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν ὑπάρχουσα, διὰ τῆς συναφείας τῆς πρὸς Θεὸν, ἀνυψώθη. Καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἐπ' ἄκρων τῶν ὁρέων, ἡ Ἔκκλησία ἔστι κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνήν. Εἰδέναι γάρ φησι, πῶς δεῖ ἐν τοῖς ὅρεσι τοῖς ἀγίοις· ὡκοδόμηται γὰρ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν. “Ἐν τῶν ὁρέων ἦν καὶ ὁ Πέτρος, ἐφ' ἣς καὶ πέτρας ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος οἴκοδομήσειν αὐτοῦ τὴν Ἔκκλησίαν. Τὰ γὰρ ύψηλὰ καὶ διηρμένα φρονήματα καὶ ύπερανεστηκότα τῶν γηίνων, εἰκότως ὅρη προσαγορεύεται. Πέτρα δὲ ύψηλὴ ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὡνόμασται, διὰ τὸ παγίως ἐνερβίζωσθαι τῇ πίστει, καὶ στερρῶς καὶ ἀνεν δότως ἔχειν πρὸς τὰς ἐκ πειρασμῶν ἐπαγομένας πληγάς. Πάντες οὖν οἱ χωροῦντες τὴν τῆς θεότητος γνῶσιν διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νοῦ πράξεων, τετελειω μένοι τῷ ύγιει βίῳ, τὰ ἄκρα εἰσὶ τῶν ὁρέων, ἐφ' ὧν οἴκοδο μεῖται ὁ τοῦ Θεοῦ οἶκος. 2.67 Καὶ ύψωθήσεται ύπεράνω τῶν βουνῶν. Καὶ οἱ βουνοὶ γήλοφοί τινές εἰσιν, εὐπερίγραπτον ἔχοντες τὴν ἀπὸ γῆς ἐπανάστασιν, τῶν μὲν ταπεινῶν ύπερέχοντες, τῶν δὲ ύψηλοτάτων ἀπολειπόμενοι. Ἐπεὶ οὖν ἀσυνείκαστος ἡ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Κυρίου ύπεροχὴ, πρὸς πάντας ὅμοῦ τοὺς ἐν οἷς δήποτε διαφανέντας κατορθώμασι, διὰ τοῦτο ύπεράνω τῶν βουνῶν εἶναι τὸ ἐμφανὲς γενησόμενον τοῦ Κυρίου ὅρος, ἐλέχθη. Μείζονος γὰρ δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἡξίωται, καθό σον μείζονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου, ὁ κατασκευάσας αὐτόν. “Οσον δὲ μείζων τοῦ Ἀβραάμ; Ἀβραάμ (φησὶν) ἡγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνανθρωπήσεως· καὶ εἶδε καὶ ἔχαρη. Καὶ Ἀβραάμ μὲν δεκάτην ἔδωκε τῷ Μελχισεδέχ· Μελχισεδέχ δὲ τύπος ἦν τοῦ Κυρίου. Ταῦτα, ἵνα τὴν σω ματικὴν ύπεροχὴν παραστήσωμεν. Μὴ γένοιτο γὰρ ἡμᾶς τὴν θεότητα ἐκ τῆς πρὸς τὰ δοῦλα ύπεροχῆς δοξάζειν. Ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον οἰκονομία, ύπερ τοὺς ἐν ἀνθρώποις δικαίους· ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε μόνος· τῆς δὲ θεότητος ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια ύπεράνω τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἡξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη. Προϊὼν ὁ λόγος γυμνοτέραν ἐκφαίνει τὴν προφητείαν, τὴν συνδρομὴν τῶν ἔθνῶν τὴν ἐσομένην ἐπὶ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ φαίνων. Ἡξουσι γὰρ κληθέντα διὰ τοῦ κηρύγματος ἐπὶ τὴν πίστιν πάντα τὰ ἔθνη· Κηρυχθήσεται γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ· καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἔξηλθεν ὁ εὐαγγελικὸς φθόγγος τῶν Ἀποστόλων. 2.68 Καὶ πορεύσονται (φησὶ) ἔθνη πολλά. Τὴν ἀκρίβειαν τῆς λέξεως μὴ παραδράμης ἀβασανίστως. Πῶς ἐν μὲν τῷ “Ἡξουσι πάντα εἴρηται, ἐν δὲ τῷ Πορεύσον ται, οὐκέτι πάντα, ἀλλὰ πολλά; “Οτι τὸ μὲν “Ἡξουσιν, ἐπὶ τοῦ πιστεύειν τέτακται· τὸ δὲ πορεύεσθαι, ἐπὶ τοῦ πολιτεύεσθαι. Ἐπεὶ οὖν τὴν μὲν πίστιν ὅμολογοῦμεν πάντες, οὐκέτι δὲ πάντες κατὰ τὰς Ἐντολὰς πολιτεύομεθα, διὰ τοῦτο ἡξουσι μὲν πάντα τὰ ἔθνη, πορεύσονται δὲ πολλά. “Οτι δὲ τὸ πο ρεύεσθαι ἐπὶ τοῦ βιοῦν κατὰ τὸν νόμον λαμβάνεται· Μακάριοι (φησὶν) οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. Ἄλλα πῶς τοῦ Κυρίου εἰπόντος, διτὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρύσκοντες τὴν ὁδὸν, ἡμεῖς λέγομεν ἔθνη πολλὰ πορευθήσε σθαι; “Οτι πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὸν ἴδιον ἀριθμὸν τῶν ἐθνῶν εὐαριθμητα· οἱ δὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἀνθρωποι, πολλοί. Ἐνταῦθα οὖν ὁ λόγος φησὶν, διτὶ πολλὰ μὲν ἔθνη κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον βιοῦν καταδέχεται, οὐχὶ πάντα, καὶ πάντες ἔαυτοὺς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ὄνομάζωσιν. Οὐ μὴν ἐπειδὴ πολλὰ ἀριθμεῖται τὰ ἔθνη, ἥδη καὶ οἱ καθ' ἓν θρωποι, δοσοι τῇ κοινῇ προσηγορίᾳ τοῦ ἔθνους συμπεριλαμβάνονται, πάντως ἀκολουθοῦνται τῷ ἀριθμῷ. Δύναται μὲν γὰρ ἔθνη ἀριθμεῖσθαι, τὸ Καππαδοκῶν καὶ Γαλατῶν καὶ Ἀρμενίων, ἢ Σύρων, ἢ Αἴγυπτίων, ὥστε λέγεσθαι τοσάδε εἶναι ἔθνη τὰ πορευόμενα ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου· οὐ μὴν καθ' ἔκαστον ἔθνος τοὺς ἐμπεριεχομένους ἀνθρώπους συμφώ νως τὸν τῆς πολιτείας σκοπὸν καταδέχεσθαι. ‘Ως μὲν οὖν πρὸς τὰ ἐβδομήκοντα δύο ἔθνη (ἢ

όπόσα δήποτε) κατὰ τὴν οἰκου μένην ἄπασαν ἀριθμούμενα, πολλὰ τὰ πορευόμενα τὴν ἐν τῇ ζωῇ πορείαν· ὡς δὲ πρὸς τὸν δλον τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων ἀριθμὸν, ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι· οὕτω καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἀληθεύει, καὶ ἡ προφητεία οὐ μάχεται. Πάντα τὰ ἔθνη δου λεύσουσιν αὐτῷ, προσκυνήσουσι δὲ ἀπὸ τῶν πολλῶν ὀλίγοι· Πάντες (φησὶν) οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. Καὶ ὁ Σοφονίας· "Ἡξουσι τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἔνα. 2.69 Καὶ ἐροῦσι· Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὅρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Οἱ προκόπτοντες τῇ γνώσει, οἵονεὶ προκαταλαβόντες τὰ ἄνω, προκαλοῦνται εἰς τὴν ὄμοιάν ἔαυτοῖς ἀνάβασιν τοὺς ἔτι ἐμφιλοχωροῦντας περὶ τὰ κάτω καὶ ταῖς ταπειναῖς τοῦ βίου μερίμναις προσδιατρίβοντας. Ο συνεγερθεὶς τῷ Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητῶν, καλείτω τοὺς τὰ ἐπίγεια φρονοῦντας, καὶ χειρ αγωγείτω αὐτῶν τὰ νοήματα πρὸς τὰ ἄνω. Ἐπεὶ διπλῆ τίς ἔστιν ἡ σωματικὴ πρὸς τὸ ὅρος σχέσις, νῦν μὲν ἐξ ὑπὸ ρειῶν ἐπὶ κορυφὴν ἀνιόντων, νῦν δὲ ἐκ τῆς ἀκρωρείας κα ταβαινόντων ἐπὶ τοὺς πρόποδας, κατὰ τὴν διάφορον τοῦ σώματος σχέσιν, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἐνεργείας διαφόρως ἐκτελουμένης. Μήποτε δὲ τὸ διπλοῦν τοῦτο τῆς ἐπινοίας καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἐφαρμόσει, ὥστε νοεῖν ἡμᾶς ὅρος τὴν ἐνανθρώπησιν, νῦν μὲν τῆς σαρκὸς διὰ τῆς πρὸς Θεὸν συναφείας εἰς οὐρανὸν ὑψουμένης, νῦν δὲ τῆς θεότητος διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον κοινωνίας ἐπικαταβαίνουσης τοῖς ὥδε. 2.70 Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν. Προσβῶμεν τῷ ὑψει τῆς θεολογίας, ἀπὸ τοῦ Πάθους ἀρχόμενοι. Καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Ἀνωτέρω μὲν ὁ οἶκος ἀπλῶς εἴρηται τοῦ Θεοῦ, ἔνταῦθα δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Τίς οὖν ἡ αἰτία; "Ἡ γάρ ἐκεῖ λείπει, ἥ ἐνταῦθα παρέλκει. Ἀλλ' οὐδὲν ἀργὸν τῶν τοῦ Πνεύματος. Δείκνυσι γάρ ὁ λόγος, ὅτι μὲν πρῶται συγ καταθέσεις κατὰ τὰς κοινὰς περὶ Θεοῦ προλήψεις γίνονται· τὸ δὲ ἀκριβὲς τῆς πίστεως τελειοῦται, τρανουμένης ἥδη ἐν ταῖς καρδίαις τῶν προκοπτόντων ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἰδιότητος τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο τοῖς μὲν εἰσαγομένοις εἰς γνῶσιν ἀπλῶς εἴρηται οἶκος Θεοῦ, τοῖς δὲ στοιχειωθεῖσι λοιπὸν καὶ τίνος Θεοῦ, ὅτι τοῦ Ἰακώβ, ὡς ἔχαριστο τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείοτητα. Ἐγὼ γάρ (φησὶν) ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. Τοῦτο μοί ἔστιν ὄνομα αἰώνιον. "Ινα γάρ ἀεὶ μνημόνευτον ποιήσῃ τὴν τιμὴν τοῖς Ἅγιοις, συνῆψεν ἔαυτῷ τὰ τῶν δούλων ὄντα· ὥστε ὀσάκις ἄν γένηται μνήμη Θεοῦ, τοσαυτάκις κάκείνων τὴν μνήμην συναναφέρεσθαι. Τοῖς οὖν προσελθοῦσιν ἥδη τὸ οἰονεὶ γνώρισμα τοῦ Θεοῦ προσέθηκεν, εἰπών· Καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ Ἰακώβ ἔτι τοῦπτερνιστοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ ἔστιν ὄνομα (Ἰακώβ γάρ πτερ νιστῆς προσαγορεύεται διὰ τὴν πρὸς τὰ ἀντικείμενα πάλην, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν νίκην ἀθλον ἔλαβε τὸ Ἰσραὴλ ὄνομά ζεσθαι) ὁ ἔτι προκόπτων τέως μανθάνει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, τὰ ὑποδεέστερα καὶ ἔαυτῷ ἐφικτά· ὕστερον δέ ποτε καὶ τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ διδαχθήσεται, ὁδῷ καὶ τάξει τῶν τελειοτέρων παραδόσεων οἰκονομουμένων περὶ αὐτόν. 2.71 Καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ πορευ σόμεθα ἐν αὐτῇ. Ἐὰν μὴ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὅρος, οὐκ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Ἐὰν μὴ ἀναγγείλῃ ἡμῖν, πῶς πορευσόμεθα; Τοιτέστιν· ἐὰν μὴ δεξάμεθα τὸ Εὐαγγέλιον, πῶς βιωσό μεθα κατ' αὐτό; Οἱ δὲ ἐπιζητοῦντες μαθεῖν ὁδὸν, δηλο νότι οὐκ ἡδεισαν. Πῶς οὖν ἀναβαίνωμεν εἰς τὸ ὅρος, τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντες; "Ἡ τὸ Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν, τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπειγομένων ἐμφαίνει· οὕπω μέντοι παρίστησι τῶν ἐπιθυμητῶν τὴν ἐπίτευξιν. Ἡγησώμεθα γάρ τινας τῶν νῦν ἐπὶ τὴν πίστιν ἐπειγομένων ἀλλήλους προσφωνεῖν καὶ παρορμᾶν· δεῦτε, ἀποστῶμεν τῶν χαμερ πῶν· δεῦτε, φρονήσωμεν τὰ οὐράνια, εἰσέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ μαθησόμεθα τὴν ὁδὸν, δι! ἦς ἐπὶ τὸ κοινῶς προκείμενον ἄπασι πέρας διὰ τῆς τελειότητος καταντήσομεν. 2.72 Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Ἐρώτησον τὸν τῆς κατατομῆς ἄνθρωπον, τὸν κατὰ σάρκα Ἰουδαῖον,

περὶ ποίου νόμου λέγει καὶ ποίου λό γου; Τοῦ διὰ Μωϋσέως δοθέντος νόμου; Ἐλλὰ πῶς οὗτος ἀπὸ Σιών, δεικνύτωσαν. Μωϋσῆς γάρ οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως, τὸ δὲ Σιών ἐν τῇ Ἰου δαίᾳ. Ἔσφαλται οὖν κατ' αὐτοὺς ἡ Γραφή, ἀντὶ ἄλλου ὀνόματος ἄλλο λέγουσα· ἀντὶ γὰρ τοῦ Σινὰ ἡ τοῦ Χωρῆβ, τὸ Σιών εἴρηκεν. Ἐλλὰ περὶ ἀγίου νόμου λέγει. Ποίου; τοῦ πότε δοθέντος; τοῦ ποῦ γεγραμμένου; Καὶ λόγον ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ. Τὸν προφητικὸν λέγει. Ἐλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἱουδαίας γεγένηται, οὐκ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ δὲ μόνον, καὶ κατὰ τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ αἱχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν Νινευῇ, καὶ πολλαχοῦ τῆς γῆς. Ἀγχέσθωσαν οὖν ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ καταδεχέσθωσαν τὴν τοῦ Κυρίου νομοθεσίαν, ἀπὸ τοῦ σκοπευτηρίου γινομένην, ἀπὸ τῆς Σαρκὸς τῆς θεοῦ φόρου, ἀφ' ἣς ἐπεσκόπει τὰ κατὰ ἀνθρώπους πράγματα. Καὶ λόγος Κυρίου ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖθεν γὰρ ἀρξάμενον εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐπεσπάρη τὸ κήρυγμα. 2.73 Καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἔθνῶν. Ὁ Θεὸς ἐν μὲν συναγωγῇ θεῶν στὰς, θεοὺς διακρινεῖ· ἐν δὲ τοῖς ἔθνεσι Κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἔθνῶν. Τοῖς μὲν γὰρ Ἀγίοις τὸ διακρίνεσθαι πρέπει εἰς τὴν τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐπίγνωσιν· τοῖς δὲ μάτην βεβιωκόσι τὸ κρίνεσθαι. Μήποτε δὲ ἐντεῦθεν δείκνυται τὸ διάφορον εἶναι τῶν ἔξω τῆς εὔσεβείας ἔθνῶν τὴν κόλασιν, ἀλλὰ μὴ μίαν καὶ τὴν αὐτήν· καθ' ὃ μὲν γὰρ ἐκπε πτώκασι τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ, πάντες βασάνων καὶ κο λάσεων ἄξιοι· καθ' ὃ δὲ διάφορα αὐτῶν τὰ κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδεύματα, ἐν τε τοῖς πάθεσι τῆς ἀτιμίας καὶ ἐν ταῖς εἰς τοὺς πλησίον πονηρίαις, δεῖται κρίσεως κατὰ τῶν ἔθνῶν τῆς διαλαμβανούσης περὶ τῶν εἰς τοὺς πέλας πεπλημμε λημένων. Καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. Ἰνα δείξῃ ἡμῖν τὸ δίκαιον καὶ ἀναντίρρητον τῆς δικαίας κρίσεως, ἐπήγαγε τὸ Καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. Ἐλέγξω γάρ σε (φησί) καὶ παραστήσω κατὰ τὸ πρόσωπόν σου. Ἐνταῦθα μὲν οὖν μάρτυρας παριστᾶ ὁ κατίγορος εἰς ἔλεγχον τῶν ἐγκλημάτων τοῦ κατηγορουμένου, ἐν δὲ τῷ τῶν κρυπτῶν δικαστηρίῳ αὐτὰ τὰ πράγματα ἡμῖν παρίσταται ἐν τῷ ἴδιῳ σχήματι, ἐκάστης ἀμαρτίας παρισταμένης τοῖς ἡμαρτηκόσιν. Ἐκεῖ μὲν οὖν ἔλεγχος εἰς σύστασιν τῆς δικαιοκρισίας παραλαμβάνεται, ἐνταῦθα δὲ εἰς διόρθωσιν τῶν ἐφ' οἷς ἐλέγχεται. Ἐφ' ᾧ τὸν Τιμόθεον χρῆσθαι ὁ Ἀπόστολος παραινεῖ. Πᾶς μέντοι ἔλεγχος, ἐναρ γῶς καθαπτόμενος τοῦ ἐλεγχομένου, ίσχυρῶς αὐτὸν βάσα νίζει, παριστὰς τὸ αἰσχος τοῦ ἀμαρτήματος, ὥστε μεγάλα εὐεργετεῖν τὸν ἀναισθητοῦντα τῶν ἴδιων πταισμάτων εἰς τὴν συναίσθησιν ἄγων καὶ μεταμέλειαν ἀληθινήν. Ποῖον γὰρ τραῦμα σωματικὸν οὕτω δριμεῖαν ἐμποιεῖ τὴν ὁδύνην, διοίαν βάσανον ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ λόγος πληκτικός, καθι κνούμενος τοῦ συνειδότος τῶν ἐνεχομένων τῇ αἰσχύνῃ τῶν κακῶς πεπραγμένων; 2.74 Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. Τοῦτό ἔστι τὸ εὔχρηστον τέλος τῶν ἐλέγχων, μεταβαλεῖν πρὸς εἰρηνικὴν κατάστασιν τοὺς φιλοπολέμους καὶ ταραχώ δεις. Δῆλον δὲ παντὶ, δτι ὁ Χριστοῦ νόμος καὶ λόγος, τὸ εἰρη νικὸν καὶ συμβατικὸν ἔχων, εἰρήνην ἐκήρυξε τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς· ὥστε καὶ τοὺς Ἱουδαίους καὶ τοὺς ἔξ έθνῶν κατα θεμένους τὰ πολεμιστήρια, τά τε πρὸς τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐν τοῖς συστάδην γινομένοις ἄγωσι συμπλοκὴν (ἄτινα εἶπε μά χαιραν) καὶ τὰ πρὸς ἄμυναν τὴν διὰ μακροῦ παρεσκευασμένα (ἄτινα εἶναι δόρατα καὶ ζιβύνας φησί)· ταῦτα δὲ εἰς τὰ τῆς γεωργίας ἐργαλεῖα μετασκευάζειν τὸν λόγον τὸν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ· ὥστε τὴν φθαρτικὴν μάχαιραν σπερμάτων ζω ποιῶν, τῶν ἐκ τῆς σοφίας ἐγγινομένων ταῖς λογικαῖς ψυχαῖς, εἶναι παρασκευαστικήν· ἄροτρον γενομένην ἀπαλῦνον τὰ πεπωρωμένα, ἀκάνθας ἀνατρέπον, οὐρανίας χάριτος φυλα κτηρίων ποιητικόν. Ἡ δὲ ζιβύνη, τὸ πόρρωθεν κατακοντίζον καὶ ἀπωθού μενον, εἰς τὸ συνακτικὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ κοινωνίας συνδετικόν. Τοιαῦται γὰρ αἱ δρεπάναι συνάγουσαι τὰ διε σκορπισμένα καὶ εἰς κοινωνίαν δράγματος συνδέουσαι τοὺς ἀστάχυας. Ἐστιν οὖν τι καὶ λογικὸν

θέρος, εἰς ὁ χρεία τῶν ἐπιτηδείων ὄργάνων, περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι Ἐπά ρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ ἰδετε, ὅτι αἱ χῶραι λευκαὶ εἰσιν. Οὐδεὶς οὖν πολεμοποιὸς πρὸς τὸν θερισμὸν ἐπιτήδειος. Ἀλλὰ τοὺς ἰδίους μαθητὰς πρὸς τὸν θερισμὸν τοῦτον ἀπέστειλε, περὶ ὧν καὶ εἶπεν· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. Τούτοις οὖν τοῖς θερισταῖς, διὰ τὸ μὴ ἔχειν πολέμου ὄργανον ἐν ταῖς καρδίαις, ἔδωκε δύναμιν τοῦ ἐναφιέναι εἰρήνην τοῖς οἴκοις, εἰς οὓς ἀν εἰσέλθωσιν. 2.75 Καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν. Ἔως μὲν ἐνηργεῖτο διαπύρως ὁ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας λόγος, ἀλλήλων τὰ ἔθνη κατεπανίσταντο, σφοδρῶς ἡκονημένην τῇ μελέτῃ καὶ τῇ πιθανότητι στίλβουσαν τοῦ λόγου τὴν μάχαιραν ἀλλήλοις ἀντεπιφέροντες. Ἐπειδὴ δὲ ἥλθεν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, καὶ κατηγγέλη δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰ ρήνη, ἅπαν ὁμοῦ τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ ὑπεσιώπησεν. Ὡσπερ ὀρνέων λάλων πολυφωνίᾳ ἀθρόως κατεσιγάσθη, ἀετοῦ πόθεν αὐτοῖς ἐπιφανέντος ἄνωθεν, οὐκέτι τοὺς ἀλλήλων καταβάλ λουσι λόγους· ὁ μὲν, μὴ εἶναι Πρόνοιαν τὸ παράπαν, ὁ δὲ μέχρι σελήνης προδιήκειν αὐτὴν λέγων. Οὐκέτι περὶ ψυχῆς· ὁ μὲν θνητὴν, ὁ δὲ ἀθάνατον ἀποφαινόμενοι. Τὰ περὶ εἰ μαρμένης, ὁ μὲν πάντων αὐτὴν κρατεῖν, ὁ δὲ μηδὲ εἶναι αὐτὴν τὸ παράπαν. Ἐπειδὴ δὲ ἥλθεν ἡ μωρία τοῦ κη ρύγματος, καὶ ὁ Ἐσταυρωμένος δοξάζεται, καὶ ἀνάστασις πι στεύεται, καὶ κρίσις ἐλπίζεται, τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον τὰ ἔθνη καταλύσαντα, τὴν ἡσυχίαν ἄγει. Φοβοῦμαι δὲ μὴ θεαταὶ λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου πολέμου γίνωνται ... Καὶ ἐπειδὴ πρὸ τούτου ἄπας ὁ βίος αὐτοῖς ἐν τῇ τῶν ματαίων λόγων μαθήσει καταναλίσκετο, ὡς τῆς διαλεκτικῆς πολεμικῆς οὕσης διαλόγου, Οὐ μὴ (φησὶν) μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν, ἀντὶ τοῦ οὐκέτι τοῖς διδασκάλοις τῆς λογομαχίας προσδιατρίψου σιν. 2.76 Καὶ νῦν, οἴκος τοῦ Ἱακὼβ, δεῦτε καὶ πορευθῶμεν τῷ φωτὶ Κυρίου. Δευτέρα κλῆσις, ἐπὶ τὰ τελειότερα προκαλουμένη τοὺς εὐεργετουμένους. Μετὰ γὰρ τὸ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος Κυ ρίου καὶ ὑπερκύψαι τὰ γῆινα, οἵον καθαρωτέρας μεταλα βόντα αὐγῆς, φωτί ἐστιν ἐντυχεῖν θείω, φωτίζοντι ψυχῆς ὄφθαλμοὺς εἰς κατανόσιν τῶν μακαρίων καὶ νοητῶν θεα μάτων καὶ θείων θεωρημάτων. Ὁμοιον τούτῳ καὶ τὸ παρὰ τῷ Ψαλμῷδῷ· Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτί σθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ. Οὐ καταισχύνεται γὰρ, ἐφ' οὓς ἀν σημειωθῇ τὸ φῶς τοῦ προσ ὡπου Κυρίου. Ὁ δὲ τὰ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ οἴκος τοῦ Ἱακὼβ φῶς αὔταρκες τὴν ἐκ τοῦ νόμου διδασκαλίαν καὶ ἔαυτὸν ὑπείληφεν ἡπατημένως ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, διορθούμενος αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν ὁ λόγος, φησί· Δεῦτε καὶ πορευθῶμεν (μὴ τῷ προ φητικῷ, μὴ τῷ νομικῷ φωτὶ, ἀλλὰ) τῷ φωτὶ τοῦ Κυρίου. Καὶ γὰρ καὶ λύχνοι χρήσιμοι, ἀλλὰ πρὸ ἡλίου· ἀστέρες τερ πνοὶ, ἀλλ' ἐν νυκτί. Εἰ δὲ γελοῖος, ἡλίου λάμποντος, ὁ λύχνον ἔαυτῷ παραφαίνων, πολλῷ γελοιότερος ὁ, Εὐαγγελίου κη ρυσσομένου, τῇ σκιᾷ τῇ νομικῇ παραμένων. 2.77 Ἀνῆκε γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν οἴκον τοῦ Ἰσραὴλ. Χαλεπωτάτη ζημία ἡ ἀπὸ Θεοῦ ἐγκατάλειψις. Οίονεὶ ἀπὸ ἴσχυρᾶς κατοχῆς χειρῶν, τῇ ἀνέσει τῶν δακτύλων, οἵ τέως περιεδέδρακτό τις τοῦ κατεχομένου, ἀφῆκεν αὐτὸ τῆς ἰδίας συντηρήσεως ἐκπεσεῖν, οὕτως ὁ λόγος ἐμφαίνει ἀπερικρά τητον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν εἶναι. Διὰ ποίας δὲ αἰτίας ἀφίεται τις τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, τὰ ἐφεξῆς διδάσκει· Ὅτι ἐνεπλήσθη ὡς τὸ ἀπαρχῆς ἡ χώρα αὐτῶν κληδονισμῶν, ὡς ἡ τῶν ἀλλοφύλων. Ὁρᾶς ἡλίκον κακὸν τὸ κληδονίζεσθαι. Ἐξω τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπιμελείας ποιεῖ τὸν προσέχοντα αὐτῇ. Πολλοῖς δὲ τῶν Χριστιανῶν ἀδιάφορον ὡτακουστεῖν καὶ φήμας θηρᾶσθαι καὶ συμβόλοις προσέχειν. Ἐπταρέ τις (φησὶν) ἐπὶ τῷ λόγῳ, καὶ τόδε σημαίνει. Κατόπιν μέ τις ἀνεκάλεσε· καὶ ἐμπόδιον τοῦτο. Ὁ ποὺς προσέπταισεν ἔξιόντος· τὸ ἴμάτιον ἐνεσχέθη. Καὶ τῶν πάνυ γνωρίμων καὶ τῶν ἀναμενόντων Κριτὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν τινες, τούτοις ἀδιαφόρως τοῖς βλαβεροῖς περι πίπτουσιν. Ἄλλ' ἄκουε ὅτι ἀπερρίφη ὁ λαὸς ὁ ταῦτα περι

εργαζόμενος. Πάλαι γάρ καὶ ἐκ τοῦ Μωϋσέως νόμου, κλη δόνες καὶ μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ὄρνιθοσκοπίαι διαβέ βληνται ὡς δαιμόνων εύρέματα. Οὐκ οἰονεῖσθε γάρ (φησί) οὐδὲ ὄρνιθοσκοπήσεσθε. Τὰ γάρ ἔθνη (φησὶν) οὖς Κύριος ὁ Θεὸς ἔξολοθρεύσει πρὸ προσώπου αὐτοῦ, οὗτοι κληδόνων καὶ μαντειῶν ἀκούσονται· σοὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔδωκε Κύριος, ὁ Θεός σου. "Ἄτοπον γάρ, τὸν ἔχοντα τὴν ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ συμβουλίαν, πρὸς τὴν ὑπὲρ οὐ πρακτέων σκέψιν συμβούλους ἔαυτοῦ παραλαμβάνειν τὰ ἄλογα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ συμβούλους, ἀλλὰ διδασκάλοις χρῆσθαι καὶ νομοθέταις. Καὶ τὸν μὲν ἔαυ τοῦ κίνδυνον παρακείμενον καὶ ἐν ὄφθαλμοῖς δόντα οὐκ εἶδεν ὁ ὄρνις· σοὶ δὲ τὸ μέλλον προαγορεύει· καὶ τῆς μὲν κα λιᾶς ἀποπτὰς, τροφὴν πορίσαι τοῖς νεοσσοῖς, ἀπρακτος ἐπ ανῆλθε πολλάκις· σοὶ δὲ μαντεῖον γέγονεν ἀψευδὲς καὶ τοῦ μέλλοντος ἀποκάλυψις ἡ ματαία τοῦ ὄρνιθος κίνησις. Εἰ δὲ ἀπὸ δαιμόνων ἐνεργείας ἀπατηλὰ περιπέτονται, μή μοι καθέζου δαιμόνων ἀπάταις προσκεχηνώς, μηδὲ γίνου δια βολικαῖς ἔκδοτος ἐνεργείαις· ὃς ἐπειδὴν ἄπαξ λάβῃ ψυχὴν εὐάγωγον εἰς ἀπώλειαν, πάντα τρόπον αὐτῇ παραχρώμενος, οὐκ ἀνίησιν. 2.78 Ἄλλὰ καὶ κρώζοντες κόρακες καὶ ἀλύοντες ἀετοὶ δι' ἀπορίαν θήρας, τὴν δεισιδαίμονα καρδίαν πτήσουσι. Καὶ τοσαύτη τοῦ ἔχθροῦ ἡ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὕβρις, ὥστε καὶ γαλῆ παραφανεῖσα, καὶ κύων διακύψας, καὶ ἄνθρωπος ἐπιφα νεὶς ἔωθεν, κἄν τῶν εύνουστάτων ἦ, ὄφθαλμὸν δὲ ἦ σκέλος δεξιὸν πεπληγῶς, ἀπεπήδησε καὶ ἀπετράπη καὶ ἐπεκαλύ ψατο πολλάκις τοὺς ὄφθαλμούς. Τί ἐλεεινότερον τοῦ τοιούτου βίου, πάντα ὑποπτεύειν, ὑπὸ πάντων ἐμποδίζεσθαι, δέον πανταχόθεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν πρὸς Θεὸν ἐπανάγειν; "Οταν ἴδης ὄρνιθας διαπετομένους τὸν ἀέρα, μὴ τὰ σχήματα τῶν πτήσεων περιεργάζου, εὶ κύκλους ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν περιγράφουσιν, ἦ ἀντιπρόσωποι φέρονται, ἦ ἐκ τῶν κατόπιν ἐφίπτανται, ἥ πρὸς τὰ πλάγια μεταβαίνουσι. Ταῦτα καταλι πῶν, τοῦ Δημιουργοῦ τὴν ἐπ' αὐτοῖς σοφίαν καὶ διακόσμησιν θαύμασον· πῶς βάρος τοσοῦτον δι' ἀέρος φέρεται, πῶς ἡ ἀπαλὴ τοῦ ἀέρος φύσις ὅχημα γίνεται τῷ πτερῷ, πῶς τῇ μὲν ἐκτάσει τῶν πτερῶν ἐπινήχονται τῷ ἀέρι, τῇ δὲ οὐρᾷ οἴον πηδαλίῳ τὴν πτῆσιν ἔαυτῶν ἀπευθύνουσι· πῶς ὅσα βα δίζειν ἐστὶν ἀνεπιτήδεια, τῷ πτερῷ τὴν χρείαν τῶν ποδῶν ἐκπληροῖ. "Οσα νηκτικὰ, ὅσα ἀρπακτικὰ, πρέπουσαν τῷ βίῳ τὴν κατασκευὴν ἔχει τοῦ σώματος. Τοῖς μὲν γάρ ὅρ γανα πρὸς τὴν ἀρπαγὴν, οἱ ὄνυχες· τοῖς δὲ οίονεὶ κῶπαι οἱ ὑμένες εἰσὶ τῶν ποδῶν· ὥστε τῷ πλάτει τῆς βάσεως ρῶν διωθεῖσθαι τὸ ὕδωρ κατὰ τὴν κίνησιν. Πάντα γέμει τῆς σο φίας τοῦ Θεοῦ. Πάντα γὰρ ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν. 'Ο δὲ μικρόψυχος καὶ ταπεινὰ φρονῶν, τὰς τῶν ἀλόγων κινήσεις τῷ ἰδίῳ σκο πῷ συναρμόζειν ἐπιχειρῶν, καταλιπὼν Θεὸν, δαίμοσιν ἐπι βούλοις ἔκδοτον ἔδωκεν ἔαυτὸν, οἱ τῷ κρατεῖν τοῦ ἀέρος ὥδε καὶ ὥδε στρέφειν ἐπινοοῦντες τοὺς ὄρνιθας, ἀθεράπευ τον τὴν ἀπάτην τῶν ἀνοήτων συνέχουσι. Ταῦτα εὶ καὶ παρεκβατικώτερον εἴρηται· ἀλλ' οὐκ ἀχρήστως ὁ λόγος τῇ ἐκ τοῦ ῥήτορο ἀφορμῇ εἰς θεραπείαν τῶν ἀνοήτων ἔχρήσατο. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸν κληδονισμὸν ἴδιον ἐπιτήδευμα τῶν Φυλιστιαίων ἡ Γραφὴ παραδίδωσι, τουτέστι τῶν Πα λαιστινῶν· τούτους γὰρ καὶ μόνους ἀλλοφύλους ἔθος αὐτῇ ὀνομάζειν. "Ωσπερ γάρ Χαλδαῖοι γενεθλιαλογίαν, καὶ Αἱ γύπτιοι φαρμακείας καὶ ἐπαοιδὰς, καὶ Κρῆτες οἰωνιστικήν, οὕτω καὶ οἱ ἀλλόφυλοι τὸν κληδονισμὸν ἴδιωσαντο. Πρὸς οὖν τὰ ἴδια ἔαυτῆς κακὰ ἐπανῆλθεν ἡ χώρα, γενομένη ὡς τὸ ἀπαρχῆς. 2.79 Καὶ τέκνα πολλὰ ἀλλόφυλα ἐγενήθη ἐν αὐτῇ. "Οταν πόλις, ἔθη μοχθηρὰ παραδεξαμένη, κατ' αὐτὰ βιοῦν ἔληται, τοῖς ἐπιγινομένοις λοιπὸν ὥσπερ νόμος γίνεται τὸ τῶν πατέρων ἀμάρτημα, καὶ εὐθὺς ἐκ γενέσεως ἀλλόφυλά ἐστι τὰ τέκνα, ὑπὸ τῆς πονηρᾶς ἀγωγῆς ἀλλοτριούμενα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. 'Επεὶ δὲ καὶ οἱ καρποὶ τῆς ψυχῆς τέκνα πολλά κις λέγονται, εἴποι ἄν τις τὸν παρὰ τὸ βούλημα τῆς θείας Γραφῆς συλλεξάμενον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τῆς θεοσεβείας

λό γους ούχ ύγιεις, καὶ παραδεξάμενον αὐτοὺς, τὰ τέκνα ἀλλό φυλα ποιεῖσθαι. 2.80 Ἐνεπλήσθη γὰρ ἡ χώρα αὐτῶν ἀργυρίου καὶ χρυσίου, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. Ἡλίκον ἀμάρτημα τὸ φιλοπλούτεῖν, δτὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τηλικούτων ἀμάρτημάτων ἔτάχθη. Μετὰ γὰρ κληδονισ μῶν καὶ τέκνων ἀλλοφύλων, τῶν ἐκ τοῦ πληθυνθῆναι τὴν πορ νείαν γεννωμένων τάχα ἐν τῷ Ἰσραὴλ, συγκατηρίθμηται καὶ τὸ ἐμπλησθῆναι τὴν χώραν ἀργυρίου καὶ χρυσίου. Θεοσεβεῖ μὲν γὰρ ψυχῇ ἀφορμὴν πρὸς εύποιίαν, κατὰ τὴν μεταδοτι κήν κοινωνίαν ὁ πλοῦτος γίνεται· φιληδόνω δὲ καὶ φιλοσω μάτω, ἐφόδιον τρυφῆς καὶ ἀκολασίας γίνεται. Πενία μὲν γὰρ παιδαγωγός ἐστιν εἰς εὔσεβειαν, πλοῦτος δὲ ὑβρεώς ἐστιν ἀφορμή. Εἰ δὲ δλον ἔθνος ἐγκαλεῖται περιουσίαν χρημάτων, σκοπείτωσαν οἱ πλουτοῦντες, πῶς ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἀπὸ λογήσονται. Ἐὰν δέ τις οἴηται, ἐκ τινος εὐλόγου προφάσεως νομίζομένης πλουτῶν, μὴ ἀμαρτάνειν, ἀναμνησθήτω τοῦ εὐαγγελικοῦ προστάγματος, σαφῶς ἀπαγορεύοντος μὴ θησαυρίζειν ἑαυτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. 2.81 Καὶ ἐνεπλήσθη ἡ γῆ ἵππων καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν ἀρμάτων αὐτῶν. Πανταχοῦ παραιτησαμένους τοὺς Ἀγίους τετηρήκαμεν τὴν τῶν ἵππων χρῆσιν, ἐπὶ τε τῶν πολεμικῶν παρατάξεων καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς κατὰ τὸν βίον χρείαις. Δι' ὅ καὶ ἐνταῦθα τοῖς λοιποῖς κατηγορήμασι καὶ ἡ τῶν ἵππων συγκατηρίθμηται. Τοῦ γὰρ Θεοῦ βουλομένου τῆς παρ' αὐ τοῦ βοηθείας αὐτοὺς ἐξηρτήσθαι, καὶ μὴ ταῖς οἰκείαις παρασκευαῖς αὐτοὺς ἐπελπίζειν ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαγορεύσαντος μὴ ποτε πληθύνης σεαυτῷ ἵππον, οἱ τότε ἐγκαλούμενοι τοσοῦτόν τι πλῆθος ἵππων περιεβάλ λοντο, ὥστε καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαίνειν. Τοῦτο δὲ ἦτοι ὑπερ βολικῶς ἐκδεξώμεθα, ἡ παρὰ τὸ τὰ φαῦλα καὶ ὄλλως ἄτιμα μὴ ἀριθμεῖσθαι ἐν τῇ Γραφῇ, νομίσωμεν εἰρῆσθαι, τὸ μὴ εἶναι ἀριθμὸν τῶν ἀρμάτων. Τήρει γὰρ δτὶ ἐν Ἀριθμοῖς οὐ γυνὴ ἀριθμεῖται, ὡς ἀσθενής· οὐ παιδίον, ὡς εὐκαταφρόνη τον, πλὴν πρωτοτόκων καὶ Λευιτικῶν· οὐ δοῦλος, διὰ τὸ ἄτιμον· οὐχ ὁ ἐπίμικτος, διὰ τὸ ἀλλότριον. Οὕτως οὖν καὶ τὰ κακῶς κτηθέντα ἄρματα ἔξω εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ λογι ζόμεθα. 2.82 Καὶ ἐνεπλήσθη ἡ γῆ βδελυγμάτων τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν. Τὰ ἐθνικὰ ἐπιτηδεύματα ἀπὸ κληδονισμῶν τὴν ἀρχὴν λαβόντα, διὰ φιλαργυρίας καὶ ἱππομανίας προκόψαντα, εἰς εἰδῶλολατρείαν ἔξωκειλε. Διὰ γὰρ τὸ ἀποστῆναι συμβου λίας Θεοῦ καὶ κληδόσι προσέχειν, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ Θεὸν πεποιθέναι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλούτου ἀδηλότητι, διὰ τὸ τοῖς ψευδέσιν εἰς σωτηρίαν ἵπποις, ἀλλὰ μὴ τῷ δυνατῷ συντρίβειν πολέμους, ἐπιστηρίζεσθαι, ἐκ τοῦ ἀκολούθου προῆλθον εἰς τὸ ἐμπλῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν βδελυγμάτων. Πᾶσα μὲν οὖν πρᾶξις, ἡ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνερ γουμένη, βδελυγμά ἐστι τῷ Θεῷ. Ὡς οἱ στομαχῶντες καὶ εὐανάτρεπτοι τὰ μυσαρὰ τῶν θεαμάτων ἐκτρέπονται, οἵον περιττωμάτων ἐκβολὰς καὶ ἔλκη δυσώδη καὶ τὰ τοι αῦτα, οὕτω καὶ αἱ κατὰ ἀκαθαρσίαν ἐνέργειαι βδελυγμά εἰσι τῷ Ἀγίῳ. Ἐπειδὴ κυρίως τὰ εἰδῶλα βδελύγματα λέγειν ἔθος τῇ Γραφῇ, πᾶσαι αἱ μοχθηρὰὶ φαντασίαι κατὰ ἀναζω γράφησιν ἐναποτυπούμεναι τῇ ψυχῇ, βδελύγματά εἰσι πλη ροῦντα τὴν χώραν, τουτέστι τὴν εύρυχωρίαν πᾶσαν τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς. Καὶ προσεκύνησαν οῖς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν. "Ω ὑπερβολῆς μανίας, Θεὸν νομίζειν τὸ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον, καὶ μὴ συνορᾶν τὴν ἀτοπίαν τοῦ γινομένου. Εἰ μὲν γὰρ τὴν ὅλην θαυμάζεις, τί δήποτε καὶ τὸν ἀτύπωτον χαλκὸν, ἡ λίθον οὐ προσκυνεῖς; Εἰ δὲ διὰ τὴν τέχνην, τὰς χεῖρας σαυ τοῦ προσκύνει, τὰς ἐπιβαλούσας αὐτῷ τὴν μορφὴν, ἡ τὰ ὅργανα, δι' ὧν ἀπήρτισας. Πόσην δὲ καὶ τὴν ἄνοιαν ἔχει τὸ ἐν τοσαύτῃ χρόνου τριβῆ, καθ' ἣν ἐγλύφετο, ἡ ἔχωνεύετο τὸ ἀφίδρυμα, μὴ λαβεῖν ἔννοιαν τοῦ γινομένου; Τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει τὸ Καὶ προσεκύνησαν οῖς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐ τῶν. "Ἐπειτα μέντοι καὶ τῶν δύο τὸ ἔτερον ἐλέσθαι ἀναγ κασθήσεται· ἡ μὴ ἔχειν Θεὸν πρὶν μορφῶσαι δι' ἑαυτοῦ, ἡ γηράσαι τὸν προϋπάρχοντα, διὰ τὸ

έπιδεηθῆναι ἔτέρου. Ἐπικατάρατος δὲ πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσει γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, ἔργον χειρῶν τεχνίτου. 2.83 Καὶ ἔκυψεν ἄνθρωπος καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ. Σχετλιαστικῶς ἡγοῦμαι ταῦτα εἰρῆσθαι, οὐ φέροντος τῶν ἀνθρώπων τὴν τῆς ἀξίας κατάπτωσιν. Ὑπέκυψε (φησὶ) τῷ εἰ δώλω ὁ ἄνθρωπος εἰς προσκύνησιν, τῶν ἐπὶ γῆς ζώων τὸ τι μιώταν, τὸ μετὰ Ἀγγέλους ἐν λογικοῖς τεταγμένον, ὁ τῇ εἰκόνι τοῦ Θεοῦ τετιμημένος, ὁ τῇ τοῦ λόγου δυνάμει τέχνας ἔξευρών. Τὰ ἐν τῇ γῇ ἐπιγνοὺς, φυτῶν καὶ ρίζῶν καὶ καρπῶν δυνάμεις, θαλάσσης κατατολμήσας, ἀέρος φύσιν, ἀνέμων γένεσιν, ἀστέρων θέσιν, κινήσεις τούτων, ἀποστήματα, συνδρομάς· τὴν ἐπὶ γῆς διακόσμησιν, τὰς πόλεις, τοὺς νό μους, τὰς στρατηγίας, τῶν τεχνῶν τάς τε πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίας καὶ τὰς πρὸς καλλωπισμὸν καὶ ἐπίδειξιν, οὗτος ὑπέπεσεν εἰδώλῳ, ὃς τῆς παρ' αὐτοῦ δεόμενος σωτηρίας, ὁ ἔμψυχος τοῦ ἀψύχου, ὁ λογικὸς τοῦ ἀναισθήτου. Ὁ θηρία ὑπὸ χεῖρα λαβὼν, ὡς πάντα ὑποτέτακται εἰς δουλείαν τὰ ἄλογα (διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἡμῖν Θεὸν, ὃς ἐν τούτῳ ἔδωκεν ἡμῖν τὸ κατ' εἰκόνα, ἐν τῷ κατακυριεύειν τῶν τε ἐνύδρων ὄμοῦ καὶ τῶν χερσαίων) οὗτος οὐχ ἐνὶ τῶν ἀλόγων τῶν ἐν ἰσχύῃ διαφερόντων, ἀλλὰ μιμήματι ζώου ἐνὸς τῶν ἀλόγων, ἥπου καὶ γυναικός τινος ἀσχήμονος, ἢ ἀνδρὸς αἱ σχίστου, οὐδὲ παρεστάναι τολμᾶ ἀπὸ τοῦ ἵσου, ἀλλὰ φοβού μενος, καὶ εἰς τὴν γῆν κεκυφώς, ἄξιος ὡν μηδὲ ἀνανεύειν πρὸς τὸν οὐρανὸν ... διὰ τὴν εἰς τὸν οὐράνιον ἀμαρτίαν. 2.84 Καὶ ἔκυψεν ἄνθρωπος καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ. Ἐπίτασις τοῦ κακοῦ, ἀνδρα τὸν ἀρχικώτερον, τὸν τελειό τερον ἐν τῇ νοήσει, δυνατώτερον ἐν ταῖς πράξεσι, τοῦτον τοῦ ἰδίου ἄξιώματος ἐπιλαθόμενον ταπεινώθῆναι ὑπὸ τὸ εἰδώλον. Ὁ εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων, δικεφαλὴν ἔχων ἔαυτοῦ τὸν Χριστὸν, ἐταπεινώθη ὑπὸ τὸ εἰδώλον· καὶ ταῦτα ἀνήρ. Τοῦτο ἐστὶ τῆς συμφορᾶς τὸ χαλεπώτατον. Εἰ γάρ παιδίον, εἰ γάρ γυνή, ἢν ἂν τις τῷ μὲν ἐκ τῆς ἡλικίας, τῇ δὲ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀσθενείας, συγγνώμη. Νῦν δὲ ἀνήρ ἐταπεινώθη, ὃ πᾶσαν ὑπεραίρει αἰσχύνης ὑπερβολήν. Καὶ οὐ μὴ ἀνήσω αὐτούς. "Ω τῶν ἀπειλουμένων. Ἄρα μὴ διὰ τὴν αἰώνιαν κόλασιν ταῦτα· Οὐ μὴ ἀνήσω αὐ τούς; "Ἐως γάρ ἐκληδονίζοντο, ἔως ἀλλότρια τέκνα ἐπλήθυναν παρ' ἔαυτοῖς, ἔως ἐπτόηντο εἰς ἀργύριον, ἔως ἵππι κὸν ἔξηρτύνοντο, ἢν ἐλπὶς καὶ ἀνέσεως προσδοκίᾳ ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν εἰδώλολατρείαν, τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν ἐκπε πτώκασι, καὶ τοῦ ἰδίου ἄξιώματος μὴ αἰσθανόμενοι, τῷ εἰδώλῳ τὰς ἰσοθέους τιμὰς ἀπονέμουσιν, Οὐ μὴ ἀνήσω. Καὶ τοῦτο ἐπ' εὔεργεσίᾳ ὁ Ἀγαθὸς ἐνεργεῖ. Ἐπεὶ γάρ ἡ ἀνεσις ἀκολασίας ἐστὶν ἀφορμὴ, Οὐ μὴ ἀνήσω αὐτούς, ἵνα ἡ θλίψις γοῦν ἀνάγκην αὐτοῖς τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης παράσχῃ. "Ωστε οὐκ ἀπειλὴ βλαβερὰ, ἀλλὰ παιδαγωγία σωτήριος τὸ μὴ ἀνεθῆναι. Οὐ μὴ γάρ σε ἀνῶ (φησὶν) οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω. 2.85 Καὶ νῦν εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας καὶ κρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης ἰσχύος αὐτοῦ, δταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. "Ἄλλη παράκλησις αὕτη πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἱακώβ ἐπὶ τὸ συμφέρον παρακαλοῦσα. Ὡς γάρ Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ δρός τοῦ Κυρίου, Δεῦτε καὶ πορευθῶμεν τῷ φωτὶ Κυρίου, οὗτω καὶ τὸ νῦν Εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας καὶ κρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου. Ἄρα τίς ἐστιν οὕ τω συκοφάντης τῆς Γραφῆς, ὥστε οἴεσθαι, συμβουλεύειν φεύ γειν τινὰς ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, ἐν ταῖς κοιλότησι τῶν πετρῶν ἔαυτοὺς κατακρύψαντας; Ἄλλα· Ποῦ πορευθῶ (φησὶν) ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εῖ. Καὶ πάλιν ὁ Κύριος· Ἐὰν κατακρυβῶσιν εἰς τὸν Κάρμηλον, ἐκεῖ θεν λήψομαι αὐτούς· ἐὰν φύγωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῷ δράκοντι, καὶ δήξεται αὐτούς. Πῶς οὖν σκέπην ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου συνεβούλευσε προβαλέσθαι τὴν πέτραν; Ἄλλὰ μήποτε μίαν λέγει τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν, ὅσα ἐν τοῖς κατόπιν ἀπηριθμήσατο, τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκέπην τῆς πέτρας, τουτέστιν εἰς τὸ στερέωμα

τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. "Οπου καὶ Μωϋσῆς ἐτέθη, μέλλων τὸν Θεὸν βλέπειν. Ἐκεῖ (φησὶν) Εἰσέλθετε, καὶ κατακρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν, τουτέστι θάψατε ἑαυτούς. Ἰνα τί; Ἰνα συνταφέντες Αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ συναπό θανόντες, ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσητε, ἀποθανόντες τῇ ἀμαρτίᾳ. Συνάγαγε δὲ τὰ περὶ πέτρας ἐν τῇ Γραφῇ, ὡστε σοι τρανωθῆναι τὸν τόπον. Ἐν πέτρᾳ ὑψώσας με. Καὶ ἐκ πέ τρας ἔπιεν ὁ λαός, ἀλλὰ καὶ μέλι εἶχεν ἐκ πέτρας, Καὶ ὁ Ψαλμωδός φησι· Πέτρα καταφυγὴ τοῖς λαγωοῖς. Τὸ καθαρὸν πρὸς κόρον· καὶ ἔλαιον δὲ, ὡ ἔχριοντο, ἡ στερεὰ πέτρα παρεῖχε, κατὰ τὴν ὥδην τὴν Μωϋσέως. Ἐὰν οὖν εἰσέλθητε εἰς τὴν πέτραν, δυνήσεσθε ἐκκλῖναι ἀπὸ τοῦ φόβου Κυρίου, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν, ὅταν μέλλῃ ἀφανίζειν τὰ γῆινα, καὶ ἀφανίζειν τὸν χοϊκὸν ἐπὶ τῷ ἀνεμπό διστον παρέχειν τῷ πνευματικῷ τὴν ζωήν. Φθάσαι οὖν δεῖ τὴν μετὰ δόξης καὶ ἰσχύος αὐτοῦ ἀνάστασιν, διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου ἐπιμεληθέντας ἑαυτῶν. 2.86 Οἱ γὰρ ὄφθαλμοὶ Κυρίου ὑψηλοὶ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ταπεινός. Ἰνα μὴ νομίσῃς σωματικήν τινα τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἀναχώρησιν συμβουλεύειν, ἐπίγαγε τὸ Οἱ ὄφθαλμοὶ Κυρίου ὑψηλοὶ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ταπεινός. Τὸν ἔξ ὑψους ἀποσκο πεύοντα οὐδὲν τῶν κάτω λανθάνει, πάντων ὑπ' ὄψιν ὄντων καὶ μηδενὸς ἐπισκοτοῦντος τοῖς ὄφθαλμοῖς. Ταπεινὸς δὲ ἄνθρωπος, ἢ ὁ τῇ συγκρίσει τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας τὸ μηδὲν ἑαυτὸν λογιζόμενος, ἢ ὁ διὰ μετριοπάθειαν τὸ ἀλό ζονικὸν ἀποθέμενος φρόνημα, ἢ ὁ διὰ τῆς ἀμαρτίας ἐκ τοῦ προτέρου ὑψους ἑαυτὸν καταρρίψας. Καὶ ταπεινωθήσεται τὸ ὑψος τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τοῖς κα τόπιν τὸ ὑψος ἐταπεινοῦτο καὶ κατηγορίας ἄξιος ὁ ἄνθρωπος· Ἐκυψε γὰρ ἄνθρωπος καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ. Ἐνταῦθα δὲ ὠφέλιμος ἡ ταπείνωσις. Ἡ γὰρ ἀπόθεσις τοῦ ματαίου φρονήματος καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἐπάρματος καὶ ὑψους ἀλαζὸν νικοῦ καὶ οἰήματος διακένου τὴν οἰκείαν ἀξίαν ἐπάνοδος, ταπείνωσίς ἐστιν ἐπαινετή. Τῶν γὰρ προσφυγόντων τῇ πέτρᾳ καὶ ἐν τῇ γῇ ἑαυτῶν ποιησάντων τὸ σῶμα ἐν ἐλπίδι τῆς μετὰ Χριστοῦ ἀναστάσεως, πίπτει μὲν τὰ ἔξ ἀλογίας ὑψώματα καὶ ἡ περὶ ἑαυτῶν ὑπόληψις αὐτῶν ματαία· ἀναπέμπεται δὲ παρ' αὐτῶν μόνῳ τῷ Θεῷ ἡ ἀληθῆς μαρτυρία τοῦ ὑψους. 2.87 Καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὡς ἐπιγινωσκομένην ἡμέραν καὶ ὑπὸ πάντων ὁμολογου μένην ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναπέμπει. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῇ ἐσχάτῃ πασῶν ἡμερῶν, ἢ οὕτε νῦν διακόπτει, οὐ χρόνος περιορίζει, οὐ σωματικὸν φῶς ἀρχὴν αὐτῇ παρέχει καὶ τέλος, ἀλλὰ μία ἐστὶν ὁμοία πρὸς ἑαυτὴν, ἀκίνητος, ἀνέσπερος, ἀδιάδεκτος. Ἐν οὖν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος, ὅτε πεσεῖται μὲν πᾶν ὑπερηφάνων φρόνημα, πᾶσα δὲ λαμπρότης τῶν μακαρίων δυνάμεων τῇ ὑπερβολῇ τῶν μαρμαρυγῶν τῆς δόξης ἐκείνης ἐναφανίζεται. Κἀν Προφῆτης ἡ, κἀν Ἀπόστολος, κἀν ἄγιαι Δυνάμεις ὡσι καὶ ὑπερ κόσμοι· ἐκφανέντος τοῦ ἀληθινοῦ "Ὑψους, πάντα ταπεινὰ λογισθήσεται. Νόησόν μοι ἀπό τίνος τῶν κατὰ τὸν βίον ὑποδείγμα τος τὸ λεγόμενον. Ἐστω τις πόλις χειροτεχνῶν ἀνδρῶν, ἐκ τῆς ἐφ' ἡμέραν ἐργασίας μόλις τὰ ἀναγκαῖα τὰ πρὸς τὸν βίον ποριζομένων· εἴναι δέ τινας ἐνταῦθα τῶν καθ' ὑπερ βολὴν πενήτων εὐπορωτέρους, μακαριζομένους τέως ὑπὸ τῶν πτωχεύοντων καὶ ἀποβλεπομένους. Εἴτα ἐπιδημῆσαί τινα τῇ πόλει βασιλέα, πάντων βασιλέων πλουσιώτατον, πο λὺν μὲν τὸν χρυσὸν ἔχοντα, πολὺν δὲ τὸν ἄργυρον, πολλοὺς δὲ λίθους τῶν πολυτιμήτων, τοὺς μὲν ἐν τῷ βασιλικῷ ἐπὶ κειμένους, τοὺς δὲ εἰς ἐπίδειξιν προβεβλημένους. Ἐσθῆτός τι κάλλος καὶ πλῆθος ἀμήχανον, οἰκετῶν καὶ δορυφόρων πλῆθος ἀριθμὸν ὑπερβαίνον· δαπάνην ἀμύθητον· καμήλων καὶ ἡμιόνων ἀμύθητόν τι χρῆμα τὸν πλοῦτον σκευαγωγούν των· ἵππους χρυσῷ καὶ τάπησιν ἀλουργοῖς κατακεκοσμη μένους, τοὺς μὲν ὑπηρετοῦντας, τοὺς δὲ προπομπεύοντας. Τί ἀν ἐπὶ τῇ τούτου θέᾳ παθεῖν τὸν πτωχὸν δῆμον ἐκεῖνον, τὸν τέως τὰ μικρὰ θαυμάζοντα, τοὺς ἑαυτῶν ὑπερέχοντας; Οὐχὶ αἰσχυνθῆναι μὲν ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ κρίσει; Πάντων δὲ κα

ταφρονήσαι τῇ πρὸς τὸ ὑπερέχον συγκρίσει; Μόνω δὲ δόξαν καὶ πλοῦτον τῷ ἀληθῶς πλουσίῳ προσμαρτυρεῖν; Οὕτω τοίνυν ὅσον ἀποκρύπτεται τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος τῆς σοφίας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, πολλὰ δόξει εἶναι τὰ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα παρὰ τοῖς ἐν ἐσχάτῃ πτωχείᾳ χαθεστηκό σιν· ἐπὰν δὲ ἐκφανῇ τὸ ὄντως σοφὸν καὶ τὸ ἀληθινῶς δυνα τὸν, οὐδεὶς οὔτε σοφὸς, οὔτε δυνατὸς λογισθήσεται. Οὕτω ποτὲ καὶ Μωϋσῆς ἰσχνόφωνον καὶ βραδύγλωσσον ἔαυτὸν ὡμολόγει, ἐπειδὴ Θεοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἥκουσε. Καὶ Ἀβραὰμ, δτε Θεὸν εἶδεν, ἔαυτὸν γῆν καὶ σποδὸν ὡμολόγει. Οὐδεῖς οὖν ἀξιούμενος ἐνορᾶν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι καὶ σοφίᾳ, δυνήσεται ἦ ἔαυτῷ, ἢ ἄλλῳ σοφίαν ἦ δύναμιν μαρ τυρῆσαι. Οἱ γὰρ Ἅγιοι πάντες οἵον φῶς εἰσι λυχνιαῖον ἐν μεσημβρίᾳ σταθηρᾶ ὑπεραυγαζόμενον τῷ ἡλίῳ. Διὰ τοῦτο ὑπερυψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 2.88 Ἡμέρα γὰρ Κυρίου ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν καὶ ὑπερ ἡφανον. Τάχα πρώτη ἀμαρτίᾳ ὕβρις καὶ ὑπερηφανία· εἴπερ διάβολος, ἔξυβρίσας τῷ κόρῳ τῶν περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν, ἀπέστη Θεοῦ καὶ συναπέστησεν ἔαυτῷ τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις, λέγων· Ἐπάνω τῶν ἀστρων θήσομαι τὸν θρόνον μου· καὶ καθιὼ ἐν ὅρει ὑψηλῷ ἐπὶ τὰ ὅρη τὰ ὑψηλὰ, τὰ πρὸς βορρᾶν. Ἀναβήσομαι ἐπάνω τῶν νεφελῶν, ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ. Διὰ τοῦτο ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐκδίκησις ἄρχεται. Καὶ εἴ τις μέντοι τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέπτωκε τοῦ δια βόλου, μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ οίονεὶ δημιουργοῦ τῆς ὑπερ ηφανίας καταδικασθήσεται· Κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντι τάσσεται. Ἔοικε πως ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανίας ἦ ὕβρις εἶναι. Ό γὰρ διαπτύων τοὺς ἄλλους καὶ τὸ μηδὲν ἡγούμενος, ἀλλὰ τοὺς μὲν πτωχοὺς, τοὺς δὲ δυσγενεῖς, τοὺς δὲ ἀμαθεῖς ὑπολαμβάνων, ἐκ τῆς ὕβρεως ταύτης εἰς τὸ μόνον ἔαυτὸν οἰεσθαι εἶναι σοφὸν, συνετὸν, εὐγενῆ, πλούσιον, δυνατὸν ὑποφέρεται, ἀρχὴν πρὸς τὸ ὑπερηφανεύεσθαι τὴν ὑπεροψίαν λαμβάνων. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὑπερηφανεύεσθαι, τὸ ὑπερ φαίνεσθαι τῶν πολλῶν ἐπιχειρεῖν. Ἐν δὲ τῷ τοῦτο ποιεῖν, ἔξουδενοὶ μὲν τὸν πλησίον, ἔαυτὸν δὲ ἀποσεμνύνει. Καὶ ἐστιν ἡ ὕβρις ὑπερηφανίας ἀρχὴ καὶ ἡ ὑπερηφανία κα κὸν ἔγγονόν ἐστι τῆς ὕβρεως. Διὰ τοῦτο ἡ ἐκδίκησις ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον. Αἱ συγγενεῖς γὰρ ἀμαρτίαι ὁμοιοτρόπως κολάζονται. Ἐπάξει οὖν ἡ διαβόητος ἡμέρα τοῦ Κυρίου τὴν ἐκδίκησιν ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἔλεεινοὶ, πᾶσαν ἡμέραν ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις στρεφόμενοι, οὐδὲ συνίεμεν ὅποια κακὰ ἀμαρτάνομεν. Λοίδοροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Καὶ ἡμεῖς λοιδοροῦμεν, ἐν αὐτῷ τῷ λοιδορεῖν μὴ συνιέντες, ὅτι ταῦτα, ἃ νῦν ἀφίημι ῥήματα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἀντιστήσεται μοι καὶ διακόψει μου τὴν ὁδὸν καὶ ὕσπερ τειχίον γενή σεται, ὑπερβαθῆναι μὴ δυνάμενον. Τίς ἡμῶν ἔαυτὸν οὐχ ὑπεραίρει; τίς τὸν πλησίον οὐ διαπτύει; Ἡ δὲ ὕβρις πλέον τί ἐστι τῆς λοιδορίας. Ἡ μὲν γὰρ γλώσσης ἐστὶ μόνον ἀτιμίᾳ· ἡ δὲ ὕβρις καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ὑβριζομένων ἐπίνοιαν ἔχει. Δυνατὸν μέντοι σήμερον βου ληθέντι τῷ ὑψηλῷ κατελθεῖν εἰς τὴν τῶν ταπεινῶν ταπεί νωσιν· καὶ τῷ νῦν μέντοι ταπεινῷ κίνδυνος ἀντιμεταστῆναι εἰς τὸ τῶν ὑπερηφάνων ὕψωμα· αὐτὸ γὰρ τὸ ὑπολαβεῖν περὶ ἔαυτοῦ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ταπεινώσεως ἐληλυθέναι, ὑψώματός ἐστιν ἀφορμὴ, καὶ τὸ τοῦ σφόδρα δοκοῦντος ἐν ἀμαρτίαις εἶναι κατεπαρθῆναι, ὑπερηφανία δεινὴ, ἥν ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος κατὰ τοῦ Τελώνου. 2.89 Καὶ ἐπὶ πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον. Τῆς αὐτῆς κακίας ἐστὶ καὶ ὁ ὑψηλὸς καὶ μετέωρος, διαφέ ρων πρὸς τὸν ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον τῇ σχέσει μόνον. Ό μὲν γὰρ καθ' ἐτέρων τῇ ὕβρει καὶ τῇ ὑπερηφανίᾳ κέχρηται· ὁ δὲ, καὶ μόνος ὧν, ἔαυτὸν ὑπεραίρει, καὶ μετεωρίζει τῇ ματαιό τητι τοῦ νοὸς, καὶ ἀνυψοῖ. Καὶ ἴνα μου νοήσης τὸν ἀκριβῶς μετέωρον, ἀνάμνησον σεαυτὸν ἐν τῇ ματαιότητι τῆς νεότητός σου, εἴ ποτε κατὰ σαντὸν γενόμενος, ἔλαβες ἔννοιαν τοῦ βίου καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων· πῶς εὐκόλως κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ νοῦ ἐπέδραμες ἀρχὰς ἐξ ἀρχῶν, δυναστείας ἐκ

δυνα στειῶν. Πλοῦτον περιεβάλου, οἰκίας ὡκοδόμησας, χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀπέθου· κτήσεις συνήγαγες, τόσα καὶ τόσα τὰ λαντα κατ' ἔτος προσκομιζούσας· οἰκέτας ἔσχες μυρίους, τέχνας παντοδαπάς, τὰς ἐκ τούτων προσόδους· ἀγέλας ἵπ πων, ποίμνια καὶ βουκόλια, τὰ ἐκ τούτων χρήματα· γυναικα καὶ παῖδας καὶ τούτων τὰ ἔκγονα· φίλους εὐηργέτησας, ἔχθροὺς ἡμύνω· ἥρξας πόλεων, εἴτα ἔθνῶν, τὸ τελευταῖον καὶ ἐβασίλευσας. Ὁρᾶς πῶς ὑπὸ κουφότητος ὁ τοιοῦτος νοῦς ὑψηλός ἐστι καὶ μετέωρος; Οὐδαμοῦ ἐστήρικται, ἀλλ' ὑπὲρ τὰ ἀδύνατα, ὑπὲρ τὴν φύσιν φέρεται. Ἀπειλεῖται οὖν καὶ τοῖς μετεώροις τὰ φοβερὰ τῆς ἡμέρας. Ἀμαρτία γάρ ἐστι (φησὶν) ὁ μετεωρισμός. Ἄκουε γάρ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. Καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐν τοῖς κατορθώμασι ἀριθμεῖ τὸ μὴ μετεωρισθῆναι, μηδὲ ὑψωθῆναι· Κύριε γάρ (φησὶν) οὐχ ὑψώθῃ ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἐστι μέντοι καὶ ἐπαινετῶς ὑψωθῆναι, δταν μὴ μικροπρεπῆς ἦς, μηδὲ τα πεινὰ μεριμνῶν, ἀλλὰ διεγηγερμένος τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀναστήματι τῆς ἀρετῆς ὑπὸ μεγαλοψυχίας καὶ μεγαλονοίας κεκοσμημένος. Τὸ τοιοῦτον ὕψος τῆς γνώμης ἀποδεκτὸν, τὸ ἀταπείνωτον ἐν θλίψει, τὸ ὑπερφρονοῦν τῶν ἐπὶ γῆς. Τοιοῦτος ὁ τὸ πολίτευμα ἔχων ἐν οὐρανοῖς, ὁ τὴν καρδίαν ἐπτοημένην ἔχων εἰς τοὺς ἐκεῖ θησαυρούς. Καὶ ἔοικε τοῦτο τὸ ὕψος τῆς διανοίας, πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τύφου ἐπαρσιν, τὴν αὐτὴν ἔχειν διαφορὰν, ἦν ἀληθινὴ εὔεξία πρὸς τὴν ἐξ ὑδέρου γινομένην τῆς σαρκὸς ἐπανάστασιν· ὥγκωται μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἀλλ' ὑπουλόν ἐστι καὶ νοσεῖ. 2.90 Καὶ ἐπὶ πᾶσαν κέδρον τοῦ Διβάνου τῶν ὑψηλῶν καὶ μετεώρων. Ποία κακία (φησὶ) τῆς κέδρου, δτι καὶ τὸ ταύτης ὑψη λὸν, ὅπερ ἐκ φύσεως αὐτῇ πρόσεστιν, εἰς ἔξετασιν ἄγε ται; Διὰ τί δὲ ὅλως καὶ ταῖς ἐν τῷ Λιβάνῳ κέδροις ἀπειλεῖ τὴν ἡμέραν ὁ λόγος; Ὅτι μὲν οὖν περὶ ἐμψύχων ὁ λόγος τῶν πεφυσιωμένων καὶ μετὰ ἀναισθησίας ἔχόντων τὴν ἐπαρ σιν, οὐδεὶς ἀντερεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί κέδροι; καὶ διὰ τί, τοῦ Λιβάνου; Αἱ κέδροι φυτόν εἰσιν, ἀχρήστων καρπῶν οἰστικαὶ, εἰς ὕψος μήκιστον αὐξανόμεναι καὶ ἀεὶ ἐπιδι δοῦσαι κατὰ τὴν προσθήκην τοῦ χρόνου, οὔτε γηρῶσαι ῥᾳδίως, οὔτε εὐκόλως κατασηπόμεναι. Ὁ δὲ Λίβανος ὄρος εἰδωλολατρείας τὸ παλαιὸν ἦν. Ἰνα οὖν τὰς ἐκεῖ ἐμφι λοχωρούσας ὀλεθρίους δυνάμεις ἐνδείξηται ἡμῖν, κέδρους ὀνόμασε τοῦ Λιβάνου τὰ ὑψώματα τῆς πονηρίας, τὰ ἐπαὶ ρόμενα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, περὶ ὧν καὶ ὁ ψαλμός φησιν, δτι Συντρίψει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Δύναται δὲ τὰ ἐν ἀνθρώποις ἀλαζονικὰ ἡθη ἄνευ αἰτίας τινὸς ἀκολούθου πρὸς τὴν φυσίωσιν ἐπαιρόμενα διὰ τῶν κέδρων αἰνίσσεσθαι. Ἐστι γάρ καὶ ἐν φυσιώσει ἦ πιθανή τις αἰτία τὴν ἐπαρσιν ἐμποιοῦσα, ἥ πάντη ἄλογος. Οἶον, φρονεῖ τις ἐφ' ἔαυτῷ δι' ἐγκράτειαν, φρονεῖ διὰ σωφρο σύνην, φρονεῖ διὰ τὸ ἐν ταῖς προσευχαῖς ἐπίμονον. Κακῶς μὲν ποιεῖ παρ' ὃ δεῖ φρονῶν, πλὴν ἀλλ' ἔχει ἀκολουθίαν τὸ ὕψωμα. Ὁ τοιοῦτος ὑψηλὸν μέν ἐστι φυτὸν, ἀλλ' ἔγκαρ πον. Ὁ δὲ ἄνευ ἐργασίας τινὸς ἀγαθῆς, ἥ διὰ πλοῦτον, ἥ δι' εὐγένειαν, ἥ διὰ σώματος ἰσχὺν μετεωριζόμενος, κέδρος ἐστὶν, ἀκάρπω ζωῆ καὶ ἀνονήτῳ ἐπαγαλλόμενος. Διὰ τί δὲ καὶ τοῦ Λιβάνου; Ὅτι ὕσπερ τὰ ἐπὶ τῶν ὄρῶν πεπηγότα φυτὰ ὕψει ἀλλοτριώ συγκέχρηται, οὕτως οἱ πλοῦτον, ἥ δύναμιν, ἥ δόξαν προγόνων ὑποβαλλόμενοι, τοῖς κατ' οὐδὲν προσήκουσιν εἰς ἀφορμὴν τῆς οἰκείας ἐπάρσεως ἀποκέ χρηνται. Εἰσὶ μέντοι καὶ ἐπαινούμεναι κέδροι. Χορτασθήσεται τὰ ξύλα τοῦ Κυρίου, αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἀς ἐφύτευσε. Καὶ εἰς τὴν δοξολογίαν παραλαμβάνεται ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι, ἵνα δειχθῇ δτι οὐδὲν τῇ φύσει πονηρὸν, οὐδὲ ἡλλοτριωμένον Θεοῦ, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔαυτῶν αἰτίαν ἔκαστα ἥ ἀφίσταται ἀπὸ Θεοῦ, ἥ προσοικειοῦται αὐτῷ. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ εἰς κατασκευὴν τοῦ ναοῦ συντελέσασαι κέδροι ἐκ τοῦ Λιβάνου ἥσαν κατακεκομισμέναι, τῆς ἴστορίας παραδεικνυούσης, δτι δυνατὸν ἐξ εἰδωλολατρείας εἰς ἀγια σμὸν μεταβαλεῖν. Διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν συντρίβεται κέδρος, δταν ἀχώριστος ἥ τοῦ Λιβάνου.

ποτὲ δὲ, ὅταν καταλιποῦσα τὰ ἀρχαῖα, ἀξία τοῦ ἀγιάζεσθαι γένηται. Καθόλου μέντοι καὶ τὰ τῶν ζώων ἥθη καὶ τὰ τῶν φυτῶν εἴδη εἰς τὸ ποικίλον τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων λαμβάνεται. 2.91 Καὶ ἐπὶ πᾶν δένδρον βαλάνου Βασάν. Ἐλλου φυτοῦ μνήμη, πρὸς ἔνδειξιν ἀνθρωπείου βίου ὑποπε σεῖν ἀπειλούμενον τῇ κρίσει. Τὰ γὰρ σκληρὰ ἥθη καὶ δύ σεικτα, ἀντιτύπως πρὸς πάντα καὶ ἀντιβατικῶς διακείμενα, καὶ ἡ κοινὴ συνήθεια δρυῖ παριεκάζει. Φέρει δὲ τὸ δένδρον τοῦ το καρπὸν, ἀλλὰ χοίρων τροφήν. Διὰ τοῦτο δένδρον αἰσχύνης ὠνόμασε· τὸ γὰρ Βασάν εἰς τὴν αἰσχύνην μεταλαμβάνουσιν. Ὡν οὖν ἡ δόξα τῆς καρποφορίας αἰσχύνη ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐσται ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Καὶ δὴ καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν αἰσχύνην εὔρομεν λεγο μένην, ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν Ἡλίας λέγει πρὸς τὸν Ἀχαάβ· Καὶ νῦν ἀπόστειλον καὶ συνάθροισον πρός με πάντα Ἰσραὴλ εἰς ὄρος τὸ Καρμήλιον, καὶ τοὺς προφήτας τῆς αἰσχύνης καὶ τοὺς προφήτας τῶν ἀλσῶν, τετρακοσίους ἄνδρας, ἐσθίοντας τράπεζαν Ἱεζάβελ. Ἐπεὶ οὖν Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται, ἡ τοῦ Κυρίου ἡμέρα καὶ τοῖς δένδροις τῆς αἰσχύνης ὡς φο βερὰ ἀπειλεῖται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βασάν "Ωγ προσηγόρευται. "Ωγ δὲ ἔρμηνεύεται διάφραξις, ὡς τῶν ἔργων τῆς αἰσχύνης τὴν ὁδὸν ἡμῖν τῆς σωτηρίας ἀπὸ φρασσόντων. Πόρνοι γὰρ καὶ μοιχοὶ καὶ μαλακοὶ καὶ ἀρσε νοκοῦται καὶ πάντες τῆς αἰσχύνης ἐργάται, ὑπὸ τοῦ "Ωγ βασιλεύοντος, τοῦ τὴν ἀπὸ Θεοῦ διακοπὴν ἐνεργοῦντος· ὃν συντρίβει ὁ Κύριος ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν κρατουμένων. Ἐξομο λογεῖσθε γὰρ τῷ Κυρίῳ, ὅτι χρηστὸς, τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, τὸν Σηὼν καὶ τὸν "Ωγ. 2.92 Καὶ ἐπὶ πᾶν ὄρος καὶ ἐπὶ πάντα βουνὸν καὶ ἐπὶ πάντα πύργον ὑψηλόν. "Ωσπερ τὰ ὄρη πρὸς τοὺς βουνοὺς τὴν κατὰ μέγεθος ἔχει διαφορὰν, τῷ δὲ λοιπῷ τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις ἐστίν, οὕτω καὶ αἱ ἐναντίαι δυνάμεις τῇ μὲν προαιρέσει ἀλλήλαις ἐοί κασι, τῷ δὲ μεγέθει τῶν ἀδικημάτων, διενηνόχασιν. Εἰ κότως οὖν καὶ κατὰ τούτων ἡ ἡμέρα Κυρίου Σαβαὼθ ἐν στήσεται. Τί δὲ βούλεται τὸ Καὶ ἐπὶ πάντα πύργον; Ὁ πύργος ἐστὶν ὑψηλὸν σκοπευτήριον πρὸς φυλακὴν πό λεως καὶ γνῶσιν ἐφόδων πολεμικῶν ἐπιτήδειον. Τοιοῦτος ἡμῖν δέδοται καὶ ὁ νοῦς, φυλακτικὸς τῶν ἀγαθῶν, προορα τικὸς τῶν ἐπιβούλων. Τοῦτον οὐ χρὴ ἐν ἑαυτῷ οὐδὲ διὰ τῶν γηῖνων τὴν εἰς οὐρανὸν ἄνοδον πραγματεύεσθαι· κατὰ βαίνει γὰρ ὁ Κύριος πρὸς αὐτὸν κάτω πεσόντα διὰ τὸ φρό νημα καὶ τὴν πρὸς τὸ κακὸν αὐτοῦ συμφωνίαν διασπᾶ ἐπ' εὐεργεσίᾳ καὶ σωτηρίᾳ. Περὶ τῆς τούτου οίκοδομῆς κε λεύει ἡμᾶς ὁ Κύριος καθίσαντας ψηφίσαι, εἰ ἔχομεν τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν, ὡς δηλοὶ αὐτὴ ἡ σύμφωνας τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸν οὖν ὑψηλόφρονα νοῦν καὶ ὑπέρογκον καὶ πάντας ἔξευτελίζοντα καὶ ἑαυτὸν μακαρίζοντα, φοβεῖσθαι ὁ λόγος τὴν ἡμέραν Κυρίου βούλεται. Καὶ ἐπὶ πᾶν τεῖχος ὑψηλόν. Πάλιν τεῖχος ἔρυμά ἐστι πρὸς φυλακὴν πόλεων πεποιημένον, καὶ τὰς προσβολὰς τῶν πολεμίων ἀποκρουόμενον. Οὕτως εἰσί τινες καὶ λό γοι, οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτῆς περικείμενοι ἡμῖν, τὸ ἀκαθαίρετον τῶν σωτηρίων δογμάτων διατηροῦντες· οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν ἐποιοίας πρὸς ὄχυρωσιν ψεύδους καὶ φυλακὴν ματαιότητος ἐπιτετηδευμένοι. Ἡ γὰρ τῆς διαλεκτικῆς δύναμις τεῖχός ἐστι τοῖς δόγμασιν, οὐκ ἐῶσα αὐτὰ εὐδιάρπαστα εἶναι καὶ εὐάλωτα τοῖς βουλομένοις. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν τῆς Ιερουσαλήμ τείχη ἀνάγραπτά ἐστιν ἐπὶ τῶν χειρῶν τοῦ Κυρίου· τὰ δὲ Ιεριχοῦντος ὑπὸ Ιησοῦ καθαιρεῖται, φωνῇ μόνῃ διαλυόμενα. Ἄνω μὲν οὖν μόνα τὰ ὑψηλὰ κατηγορεῖται· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰ ἰσχύν τινα μετὰ τοῦ ὕψους ἔχοντα, τὴν ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις πιθανότητα ἐπὶ πολὺ κραταιωθεῖσαν καὶ ὑψωθεῖσαν, τεῖχος ὑψηλὸν τροπικῶς λέγοντος τοῦ Προφήτου, καὶ καθαιρε θήσεσθαι αὐτὸ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου διαβεβαιουμένου. 2.93 Καὶ ἐπὶ πᾶν πλοῖον θαλάσσης. Αἰνίγματά ἐστι πρὸς τὴν γυμνασίαν τοῦ νοῦ ἡμῶν προ βεβλημένα, μὴ ἀργῶς ἀκούωμεν τῆς Γραφῆς, ἵνα

μὴ χαμαὶ τὸν νοῦν καταβάλωμεν. Εἰπὼν περὶ τοῦ νοῦ, τοῦ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντος καὶ μὴ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγομένου, ἀκολούθως ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει τῆς ἐπικρύψεως καὶ περὶ σωμάτων διαλέγεται. Οὐ γάρ φοβερὰ τοῖς ἀψύχοις πλοίοις ἡ τοῦ Κυρίου ἡμέρα, ἀλλὰ τοῖς διὰ τῶν σωμάτων ἐν τῷ ἀλμυρῷ κλύδωνι τοῦ βίου τούτου σαλευομένοις. Ὁσπερ γάρ τὰ πλοῖα, καταβαρυνόμενα τῷ φόρτῳ, δυσάγωγά ἔστι καὶ εὗ κολα πρὸς ναυάγιον, οὕτω καὶ τὰ σώματα, ὅσα πολλῇ καὶ δαψιλεῖ τῇ τρυφῇ εἰς πολυσαρκίαν καταπεφόρτισται, διὰ φιληδονίαν τῷ βυθῷ τῆς ἀπωλείας ἐπινηχόμενα, πλοῖα θαλάσσης λέγεται. Ἐστὶ μέντοι καὶ ἐπαινούμενα πλοῖα, τὰ ὑπηρετοῦντα τοῖς καταβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ποιῆσαι ἐργασίαν ἐν ὄντας πολλοῖς, καὶ περὶ ὃν ἐν τῷ ψαλμῷ τῆς δοξολογίας εἴρη ται ὅτι Ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύονται. Τὰ γάρ διαβαίνοντα τὴν θάλασσαν πλοῖα, ἀλλὰ μὴ ἐναπομένοντα αὐτῇ, μηδὲ καταβαπτιζόμενα τοῖς κύμασιν, ἐπαινεῖται· καὶ οἱ ἐν σαρκὶ δὲ ζῶν τες, καὶ μὴ κατὰ σάρκα στρατευόμενοι, καταπατοῦντες τὸν κλύδωνα τοῦ βίου καὶ ὑψηλότεροι αὐτοῦ ὄντες, ποιοῦσιν ἐργασίαν ἐν ὄντας πολλοῖς. Ὅσοι συγκαταβαίνουσι τῷ βίῳ ἐπὶ τῷ κερδῆσαι τινας τῶν βεβυθισμένων. Διὰ τοῦτο εἴδοσαν τὰ ἔργα Κυρίου, μισθὸν τῆς ἐργασίας τὴν σύνεσιν τῶν ἔργων Κυρίου καὶ τῶν ἐν τῷ βυθῷ θαυμασίων λαμβάνοντες. Καὶ ἐπὶ πᾶσαν θέαν πλοίων κάλλους. Ἀκουέτωσαν οἱ περὶ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ σώματος ἔχοντες, καὶ οἱ περὶ τὴν τούτων θέαν περιέργως ἐσχολακότες. Οὐ γάρ ἡ τῶν πλοίων θέα βλαβερά, ἀλλ' ἡ πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦ σώματος κατανόησις. Ἐσται οὖν ἡ ἡμέρα Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν θέαν πλοίων κάλλους, διότι ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμίαν μῆσαι, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐμοίχευσε· καὶ ἡ καλλωπιζομένη γυνὴ πρὸς τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐφ' ἔαυτὴν τῶν ἀκολάστων κινῆσαι, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς ἥδη μεμοίχευται.

2.94 Καὶ ταπεινωθήσεται πᾶς ἄνθρωπος. Ἐκ τούτων ἔδειξεν ὁ λόγος, ὅτι τὰ προάγοντα πάντα ἐν αἰνίγματι καὶ περικεκαλυμμένως περὶ ἀνθρώπων εἴρητο. Μετὰ γάρ τὸν ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον καὶ μετὰ τὸν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, μετὰ πᾶσαν κέδρον τοῦ Λιβάνου, μετὰ πᾶν δένδρον βαλάνου Βασάνην, μετὰ πάντα πύργον ὑψηλὸν, μετὰ πᾶν τεῖχος ὑψηλὸν, μετὰ πᾶσαν θέαν πλοίων κάλλους, τότε φησί· Ταπεινωθήσεται πᾶς ἄνθρωπος, τουτέστι πᾶσα ἰδέα τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν καταπεσεῖται. Εἰσήχθημεν δὲ ὥσπερ εἰς κοινὸν διδασκαλεῖον, τὸν κόσμον τοῦτον, οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκελεύσθημεν, νοῦν τε λα βόντες καὶ ὀφθαλμοὺς εἰς κατανόησιν ἔχοντες, οἵον ἀπὸ γραμμάτων τινῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν τοῦ παντὸς τὸν Θεὸν ἀναγνῶνται, ἵνα οἱ θέλοντες περὶ τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν καταγίνεσθαι, ἐξ ὃν εἰλήφασιν ἀφορμῶν, ἱκανῶς παρασκευσάμενοι καὶ τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θέας τῶν καλῶς ζητηθέντων ἀξιωθῶσιν, ἥ παρὰ πολὺ τῆς ἀληθείας παρενεχθέντες, ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῷ ψεύδει καταισχυνθῶσιν· ὅτι, Γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν, ἥ ηὐχαρίστησαν. Τῶν μὲν γάρ Ἀγίων ὁ νοῦς οὐχ ὁρᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκούει τῆς κτίσεως τὰ περὶ δόξης Θεοῦ διηγουμένης· Οἱ οὐρανοὶ γάρ (φησὶ) διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· οἱ δὲ τῶν φαινομένων πλέον μηδὲν συνιέντες, Ἐματαιώθησαν καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα.

2.95 Καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 2.95 Φωτὸς ἀναφανέντος, ἀφανίζεται σκότος· καὶ ὑγείας παρούσης, τὰ ὀχληρὰ τῆς νόσου πέπαυται· καὶ ἀληθείας ἀπὸ δειχθείσης, τοῦ ψεύδους ἥ φύσις ἐλέγχεται. Καὶ τοῦ ἀληθινῶς ὑψηλοῦ γνωρισθέντος, ὅσον ἐστὶν ὑπὲρ πάντα νοῦν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, καὶ πάσης τῆς ἀληθινῆς θεωρίας κατὰ ληφθείσης, τὰ πρότερον ὑψηλὰ καὶ μετέωρα εὐκαταφρόντη δόξει. Μόνω οὖν Θεῷ τὸ ἀληθινῶς ὑψηλὸν καὶ μέγα παρὰ πάσης λογικῆς φύσεως μαρτυρηθήσεται, τῶν τέως ἡπατη μένων τὰς ἐπὶ τοῖς καθ' ἔκαστον ψευδοδοξίας ἀποθεμένων. 2.96 Καὶ τὰ χειροποίητα πάντα κατακρύψουσιν, εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν, καὶ εἰς τὰς τρώγλας

τῆς γῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. Ἐπειδὴ πολλάκις ἡ Γραφὴ ὁμοίως περὶ τε τῆς ἐν σαρκὶ ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ κρίσει δια λέγεται, καὶ περὶ τῶν δύο παρουσιῶν ἐπιπελεγμένως ἀπαγγέλλει ἐνίοτε, ἥγούμεθα τὰ νυνὶ ταῦτα περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως λέγεσθαι, εἰ καὶ ὅτι μηδὲ πρὸς τὰ μέλλον τα καὶ προσδοκῶμενα ἀπάδει τῶν προκειμένων ἡ ἐν νοιᾳ. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν, ἡ περὶ τὰ χειροποίητα σπουδὴ παρέρριπται· οὐκέτι μὲν ἀγαλματο ποιοὶ σπουδάζονται, οὐδὲ ὅσα ἦν ἐκ παλαιοῦ θεραπευόμενα τῆς ἵσης ἐπιτυγχάνει σπουδῆς, ἀλλ' ἐν σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς καὶ τοῖς ἀφανεστάτοις παρερρίφη τόποις. Εἴδον γὰρ, τοῦ φωτὸς ἀναλάμψαντος, τὰ ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας τέως διαλανθάνοντα, τὸ ξύλον ὡς ξύλον, καὶ τὸν λίθον ὡς λίθον· οὐκέτι ἐκ τοῦ περικειμένου χαρακτῆρος αὐτοῖς ἀπατώμενοι, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπαρχούσης φύσεως ἐπιγινώσκοντες. Φοβερὰ γὰρ δαίμοσιν ἡ σωτήριος τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ Χρι στοῦ ἐπιδημίᾳ· καὶ καταλελοίπασι νῦν τοὺς περιβοήτους τό πους, τὰ τῆς ἀπάτης ἔργαστήρια. Οὐκέτι Δελφοὶ, οὐκέτι τὰ χρηστήρια· καὶ σιωπᾶ μὲν ἡ πρόμαντις· πίνεται δὲ ἡ Καστα λία, καὶ σωφρονοῦσιν οἱ πίνοντες· φυγὰς ὁ Ἀμφιάραος· ὁ Ἀμφίλοχος οὐδαμοῦ, καὶ τὰ ἀφιδρύματα ἔξηφάνισται· καὶ αἱ ἀόρατοι δυνάμεις ὑποκεχωρήκασιν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ ὀνομάζεται ὁ σταυρὸς, ἐφυγαδεύθη τὰ εῖδωλα. Εἴδωλα μέντοι ἔστι καὶ τὰ ἐκάστη τῇ ψυχῇ ἐντετυπωμένα φαντάσματα τῶν τὰ ψευδῆ ὑπολαμβανόντων, εἴτε περὶ Θεοῦ, εἴτε περὶ οὔτινος οὖν τῶν ζητουμένων. Καὶ ὅσον μὲν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ τῆς ἀληθείας φανέρωσις οὐ νοεῖται, ἔκαστος περιέ πει τὰ ἴδια ἀναπλάσματα· ἐπὰν δὲ τὸ ὄψος καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ὄντως ὄντος ἀληθοῦς ἐκφανῆ, τότε ἔκαστος τῶν ἴδιων δογμάτων κατεγνωκῶς, ὡς ψευδῶς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς φαντασίαι σπουδάζει τὰ τοῦ ψεύδους νοήματα, οίονεὶ σπηλαίοις καὶ τρώγλαις ἐγκατακρύψας αὐτά, ὄρῶν λοιπὸν ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς τὰ φοβερὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἐπὶ τῷ ἐξαφανίσαι τὰ ὑλικὰ πάντα, καὶ οίονεὶ θραῦσαι τὰ γῆνα, ἵνα τὰ πνευματικὰ φανερωθῆ. Καὶ δεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ ἐξαφανισθῆναι, ἵνα ἡ τοῦ ἐπουρανίου ἀναφανῆ. “Ωστε καὶ οἱ ψευδεῖς περὶ Θεοῦ ὑπολήψεις ἔχοντες, τινὰ νοητὴν εἰδωλολατρείαν εἰδωλοποιοῦντες ἐν ἑαυτοῖς, τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα ἔχουσι, καὶ ὑπόδικοι οὕτοι γίνονται τῇ κα τάρᾳ, τῇ λεγούσῃ· Ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, δς ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτὸν (βδέλυγμα Κυρίω, ἔργον χειρῶν τεχνίτου) καὶ θήσει αὐτὸν ἐν ἀποκρύφῳ. 2.97 Τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβαλεῖ ἄνθρωπος τὰ βδε λύγματα αὐτοῦ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, ἢ ἐποίησαν προσκυνεῖν τοῖς ματαίοις καὶ ταῖς νυκτερίσι, τοῦ εἰσελ θεῖν εἰς τὰς τρώγλας τῆς στερεᾶς πέτρας καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. Ἐν τοῖς κατόπιν λόγοις κατακρύπτεσθαι ἐλέγετο τὰ εῖδωλα, νῦν δὲ ἐκβάλλεσθαι· διότι ἐπαισχυνθῆναι πρότε ρον δεῖ τῷ ψεύδει, εἴτα ἐκβάλλειν αὐτὸν ἐκ τῆς καρδίας. Ἐκβάλλει οὖν τὰ εῖδωλα τὰ ἀργυρᾶ ὁ τοὺς ἐν πάσῃ πι θανότητι κατασκευάζοντας τὸ ψεύδος λόγους τῶν κρυπτῶν ἔαυτοῦ ἔξορίζων· καὶ τὰ χρυσᾶ, ὁ τοὺς ἐν τῇ διανοίᾳ περὶ τοῦ ψεύδους ἐγγινομένους τύπους ἐξαφανίζων. Ταῖς δὲ νυκτερίσι προσκυνεῖ ὁ τὴν τῶν δαιμόνων δύναμιν συγγενῆ οὕσαν τῷ σκότει θεοποιῶν. Ἡ γὰρ νυκτερίς ζῶόν ἐστι νυκτὶ φίλον καὶ σκότει ἐνδιαιτώμενον, αὐγὴν ἡλίου μὴ φέρον, ἐν ἐρημίαις φιλοχωροῦν. Τί δὲ οἱ δαίμονες; Οὐ τοιοῦτοι; ἐρημοποιοὶ, τὸ φῶς ἀπὸ φεύγοντες τὸ ἀληθινὸν, τὸ τοῦ κόσμου παντός; Ἡ νυκτερίς καὶ πτηνόν ἐστι καὶ οὐκ ἐπτέρωται, ἀλλ' ὑμένι σαρκίνω δια πέταται τὸν ἀέρα. Τοιοῦτοι καὶ οἱ δαίμονες· ἀσώματοι μέν εἰ σιν, οὐκ ἐπτέρωνται δὲ τῷ θείῳ πόθῳ, ἀλλ' οίονεὶ ἀπεσαρκώ θησαν, ταῖς τῶν υλικῶν ἐπιθυμίαις προστετηκότες. Ἡ νυκτε ρίς καὶ πτηνόν ἐστι καὶ τετράπουν, ἀλλ'

ούτε τοῖς ποσὶν ἀσφα λῶς ἐστήρικται, οὔτε τὴν πτῆσιν βεβαίαν ἔχει. Τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ δαίμονες· οὔτε Ἀγγελοί εἰσιν, οὔτε ἄνθρωποι· τῶν μὲν τὴν ἀξίαν ἀπολέσαντες, τῶν δὲ τὴν φύσιν μὴ ἔχοντες. Καὶ ὁδόντας ἔχουσιν, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν ὅρνιθες· ἀμυντικοὶ δὲ καὶ οἱ δαίμονες, ὅπερ οὐ ποιοῦσιν Ἀγγελοι. Ἀλλὰ καὶ οὐκ ὡτοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ὅρνιθες· ἀλλ' εὐθὺς ζῶα τίκτουσι. Τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ δαίμονες· εὐθὺς καὶ σὺν πολλῷ τῷ τάχει τελεσιουργοῦντες τὴν πονηρίαν. Ὡστε οἱ δαίμοσι προσκυνοῦντες, νυκτερίσι τροπικῶς εἴρηνται προσκυνεῖν. Ὄταν δέ τις ἀποθῆται τὴν ματαιότητα τῶν εἰδώλων καὶ παύσηται προσκυνεῖν ταῖς νυκτερίσι, τότε ζητήσει εἰσελθεῖν εἰς τὰς τρώγλας τῆς στερεᾶς πέτρας καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν. Οἶμαι δτι τρώγλαι αἱ πολλαὶ μοναὶ, αἱ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐκάστῳ διήρηνται· καὶ σχισμαὶ πετρῶν τὸ πάθος ἐστὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὡς οἱ σωζόμενοι προσφυγεῖν καὶ ἐγκατακρυφθῆναι αὐτοῦ τῇ σκέπῃ εὔχονται. 2.98 Παύσασθε ἀπὸ ἀνθρώπου, ὡς ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ· δτι ἐν τίνι ἐλογίσθη αὐτοῖς; Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς κοινῆς ἐκδόσεως, οὐ κεῖται τοῦτο, ἀλλ' ἐν τῷ Ἐβραϊκῷ κείμενον, ἐκ τῶν λοιπῶν μετε κομίσθη. Ὁ δὲ νοῦς τοιοῦτός ἐστι· Φείσασθε τοῦ ἀνθρώπου, προσπαλαίειν αὐτῷ καὶ στρατεύεσθαι κατ' αὐτοῦ· δς τοιαύ της ἐστὶ κατασκευῆς οὕτως ἀσθενοῦς, ὥστε τὴν ζωτικὴν ἀναπνοὴν ἔχειν ἐν τῷ μυκτῆρι, ἢς ἐπισχεθείσης μικρὸν, οὐκ ἔτι ἐστίν. Ἔοικεν οὖν ταύταις προστάσσειν ταῖς δυνά μεσιν, ἀς νυκτερίδας τροπικῶς ὡνόμασε, τοῦ ἀποσχέσθαι λοιπὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ἀνθρώπων· οἱ ἀσθενεῖς μέν εἰσι κατὰ τὴν σάρκα, ἐν τοῖς τιμίοις δέ εἰσι καταλελογισμένοι παρὰ Θεῷ, καὶ οὐδὲν ἀζήτητον τῶν κατ' αὐτούς.

3.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ'

3.99 Ἰδοὺ δὴ ὁ Δεσπότης Κύριος Σαβαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν. Μετὰ τὸ βουλεύσασθαι τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν βουλὴν πο νηρὰν κατὰ τοῦ Κυρίου, ὁ σταυρωθεὶς παρ' αὐτῶν ἐξ ἀσθενείας τῆς σαρκικῆς, ζήσας δὲ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ Πα τρὸς, τὴν ἀσθενείαν ἐκείνοις ἐναφῆκεν. Ἐναποθανεῖσθε γάρ (φησὶ) ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν· ἡμῖν δὲ τὸ δυνατὸν τῆς ἀναστά σεως ἔχαρισατο· Ὁ γάρ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἀν ἀποθάνῃ, ζήσεται. Οἱ μὲν γάρ ἄπιστοι ἐνασθενοῦσι τῇ διὰ τὸν σταυρὸν ἀπιστίᾳ· οἱ δὲ δίκαιοι μετὰ πεποιθήσεως λέγουσι· Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με, Χριστῷ. Ὁ οὖν μὴ ἔχων τὸν Χριστὸν, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, τὴν ἰσχὺν οὐκ ἔχει. Διὰ τοῦτο ἀφελεῖ Κύριος ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ Ἰουδαίας ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν, ὅποια ἦν Σάρρα, ἰσχύουσα καὶ ἄρχουσα τοῦ τηλικούτου Ἀβραὰμ, κατὰ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Πάντα δσα ἐρεῖ σοι Σάρρα, ἄκουε αὐτῆς. Ὁποία Ρεβέκκα, διὰ φιλοξενίαν ἀντλοῦσα καὶ ἐνισχύουσα διὰ τὴν ἀρετήν· Δεββῶρα στρατηγοῦσα· Ἰαὴλ ἀριστεύ ουσα· Ἀννα εἰσακονομένη· καὶ Ἐλισάβετ προφητεύουσα. Οὐκέτι ἰσχύοντες, οὐδὲ ἰσχύουσαι. Καὶ ἡ αἵτια τῆς ἀσθενείας ἐπῆκται· διὰ τὸ μὴ εἶναι παρ' αὐτοῖς ἰσχὺν ἄρτου καὶ ἰσχὺν ὕδατος. Ὡσπερ γάρ τὰ σώματα ἡμῶν ταῖς καταλλήλοις τροφαῖς ἐνδυναμοῦνται, οὕτως ἐστί τι καὶ τὸ τὴν ψυχὴν τρέφον καὶ παρέχον αὐτῇ τὴν περὶ τὰ καλὰ εὐτονίαν. Τί οὖν ἐστι τοῦτο; Ὅ εἶπεν ὁ Κύριος, δτι Ἡ σάρξ μου ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθής ἐστι πόσις. Οἱ δὲ ταῦτα μὴ πρόσεστιν, ἰσχὺς ἄρτου καὶ ἰσχὺς ὕδατος οὐχ ὑπάρχει. Ὁπου δὲ αἱ τροφαὶ ἀσθενεῖς, ἐκεῖ ἀνάγκη καὶ τοὺς τρεφομένους εἶναι τοιούτους. 3.100 Ἀλλὰ μὴ γένοιτο παθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν τὰ ἀμαρτήματα τῆς Ἰερουσαλὴμ, ὥστε ἀφαιρεθῆναι αὐτῆς ἰσχύοντα ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καὶ λόγῳ, τῷ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας· ἰσχύοντα ἐν νηστείαις, ἰσχύοντα ἐν προσευχαῖς· ἰσχύοντα ἐν πειρασμοῖς, ἰσχύοντα ἐν

ύπομονή, ἐν ταπει νοφροσύνη· ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν Ἐντολῶν, τῇ ἀγάπῃ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἰσχύουσαν, ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἐν σεμνότητι, ἐν ἐλεημοσύνῃ, ἐν τῇ προσεδρίᾳ τῶν δεήσεων, ἐν τοῖς κόποις τῆς ἀργυπνίας. Μηδὲ τὴν τοῦ ἄρτου καὶ ὕδατος ἰσχὺν τῆς τροφιμωτάτης τοῦ λόγου δυνάμεως τὴν ἀφορμὴν ἀφαι ρεθῆναι· ὡς ἐπέλιπεν Ἰουδαίους ἡ ἰσχὺς τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, καὶ κατάδιψοι λόγου τυγχάνουσιν, ἐπιθυμοῦντες λόγου Θεοῦ, καὶ μὴ ἔχοντες. Ἀφεῖλε γὰρ Κύριος ἰσχὺν ἄρτου καὶ ἰσχὺν ὕδατος. Ἐστι μὲν οὖν τις καὶ παρ' ἡμῖν τροφὴ, ἰσχὺν μὲν οὐκ ἐντιθεῖσα, ἀποθνήσκειν δὲ οὐκ ἐπιτρέπουσα, ὅποιαν Παῦλος τοῖς ἔτι νη πίοις ἐν Χριστῷ Κορινθίοις παρασκευάζει. Ἐστι δὲ καὶ λάχα να, ἀσθενούντων τροφή· ἔστι δὲ καὶ τελείοις ἐπιτήδειον ἡ στε ρεὰ τροφὴ, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόν των πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Καὶ ἔάν ποτε ἀπορῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν στερβάτων εὔτονα δόγματα καὶ πεπληρωμένα τοῦ θείου νοῦ παραδιδόντων, γνώρισμά ἔστι τοῦ ἀφαιτεῖσθαι αὐτῆς τὴν ἰσχὺν τοῦ ἄρτου. Ἐστι δὲ καὶ ἐν ὕδατι ἰσχὺς καὶ ἀσθένεια, καθ' ἣ φησιν ὁ Κύριος· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· δος δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ Ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα. Ὡσπερ δὲ τὴν στερεὰν τροφὴν κατὰ προηγούμενον λόγον προσφε ρόμεθα, τὴν δὲ ὑγρὰν ὥστε ὅχημα γενέσθαι τῇ ξηρᾷ καὶ χειραγωγῆσαι αὐτὴν πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, οὕτως ἀν εἴη καὶ ἐν τῇ τροφῇ τῆς ψυχῆς· ὁ μὲν νοῦς, ἡ πρώτη καὶ οἰκείο τάτη τροφὴ τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ λόγος, διὰ τῆς οἰκείας ἐνερ γείας ὁδοποιῶν τοῖς δόγμασι, τὴν ἀνάληψιν ἐργάζεται. Ἀνοῖξαι δὲ δεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα τούτου τοῦ ἄρτου ἐμπλησθῶμεν καὶ τοῦ ὕδατος. Διάνοιξον γὰρ (φησὶ) τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἐμπλήσθητι ἄρτων. Καὶ ἐν Γενέσει δέ· ἡνοίγησαν τῆς Ἀγάροις ὁφθαλμοὶ καὶ εἶδε τὸ ὕδωρ. 3.101 Γίγαντα καὶ ἰσχύοντα καὶ ἀνθρωπον πολεμιστὴν καὶ δικαστήν. Ἐπὶ καλοῦ τεταγμένην τὴν τοῦ γίγαντος προσηγο ρίαν ἐνταῦθα εύρομεν, καὶ εἴ που, κατὰ τὸ σπάνιον. Ὡς τὸ Ἀγαλλιάσεται ώς γίγας δραμεῖν ὁδόν. Ἀφελεῖ οὖν γίγαντα. Τοὺς ἔχοντάς τινα ἐκ φύσεως προτερήματα καὶ κατὰ τὴν σύγκρισιν τῆς σαρκὸς πολλῶν διαφέροντας, εἰς ἀνάληψιν ἐπιστήμης, ἢ εἰς ἀσκησιν ἀρετῆς, τούτους ἡγού μεθα γίγαντας λέγεσθαι· ἰσχύοντας δὲ, τοὺς ἐκ τῆς ἴδιας ἐπιμελείας καὶ μελέτης τὸ ἐκ φύσεως ἀγαθὸν τελειώσαντας. Οὐκέτι παρὰ Ἰουδαίοις πολεμισταί, οὐδὲ γὰρ ἐναριθμοῦν ται τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις· ἀλλ' οὐδὲ δικαστής· παρεδόθησαν γὰρ δικασταῖς τοῖς αἰχμαλωτεύσασιν αὐτοὺς, διὰ τὸ ἐκλείπειν ἄρχοντα ἐξ Ἰουδα. Ἐκαστα μέντοι τῶν ἐκείνοις διὰ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἀπιστίαν ἀπειληθέντων, δυνατὸν καὶ ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι, ἐὰν ἀπειθῶμεν. Ἐπιλείπουσι γὰρ καὶ ἡμᾶς πολεμισταὶ, οἱ ἀναλαμβάνοντες τὴν τοῦ Κυρίου πανοπλίαν, καὶ ιστάμενοι γενναίως πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, δταν κατακρατήσῃ ἡμῶν ἡ ἀπιστία, καὶ παραδοθῶμεν τοῖς ὑπεναντίοις. Ἀλλὰ δεώμεθα τοῦ Κυρίου, μὴ ἀρθῆναι ἀφ' ἡμῶν πολεμιστὴν, ἄνδρα τῷ θώρακι τῆς πίστεως ὡχυρωμένον καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σω τηρίου σκέπουσαν αὐτοῦ τὰ καίρια περικείμενον, καὶ τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου ἡσφαλισμένον, ἐσπα σμένον δὲ καὶ τὴν μάχαιραν ἐτοίμως ἔχοντα ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν· καὶ τὸ δλον, ώς καλὸν στρατιώτην Χριστοῦ συγκακοπαθοῦντα τῷ Εὐαγγελίῳ, μὴ ἐμπλεκόμενον ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. 3.102 Ἐχει δὲ καὶ δικαστὰς ἡ Ἐκκλησία, τοὺς δυναμένους ἀδελφὸν μετὰ ἀδελφοῦ συμβιβάσαι, ἐφ' ὃν καὶ ὁ κόσμος κρίνεται, οἱ καὶ Ἀγγέλους κρινοῦσιν. Ἐὰν οὖν ποτε πληθυνθῶσι ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, διδάσκοντες ἢ μὴ δεῖ, ἀνατρέποντες δλους οἴκους αἰσχροῦ κέρδους χάριν, καὶ ὁ ἐπιστομίζων ἐν Ἐκκλησίᾳ τοὺς τοιούτους μὴ ἦ, μηδὲ καθαιρῶν αὐτῶν τὰ ἐπαιρόμενα ὑψώματα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εἰδέναι δεῖ, δτι διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν παρακοήν αὐτῆς ἐγκαταλέλειπται. Καὶ ἐὰν μηδεὶς ἦ σοφὸς, ὁ δυνάμενος κρίνειν ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀπίστων

κρίνωνται δι' ἀπορίαν Ἀγίων, σημεῖον καὶ τοῦτο ἐγκαταλείψεως· ἀφεῖλε γὰρ Κύριος καὶ δικαστήν. Καὶ Προφήτην καὶ στοχαστήν. Πᾶσα προφητεία παρὰ Ἰου δαίοις, μέχρι Ἰωάννου· τὸ δὲ ἀπ' ἐκείνου, ἐπιλέλοιπεν αὐτούς. Καὶ ὁ τοῦ νόμου δὲ πνευματικῶς στοχαζόμενος τοῦ βουλήμα τος παρ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι, διὰ τὴν πώρωσιν τὴν γενομένην τῷ Ἰσραὴλ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χάρισμά ἔστι προφητικὸν, διὰ τὸν θέμενον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον Προφήτας. Ἐὰν οὖν ποτε εἰσέλθωσιν ἄπι στοι ἡ ἰδιωταὶ, καὶ μὴ ἐλεγχθῶσι, μηδὲ ἀνακριθῶσι, γνώ ρισμα καὶ τοῦτο ἐγκαταλείψεως· Ἐὰν γὰρ (φησὶ) προφητεύητε, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἡ ἰδιωτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται. Οὐκοῦν Προφήτης μέν ἔστιν, διὰ τὰ ἀποκάλυψιν τοῦ Πνεύματος προαγορεύων τὸ μέλλον· στο χαστής δὲ, διὰ σύνεσιν ἐκ τῆς τοῦ ὅμοιον παραθέσεως, διὰ τὴν πεῖραν τῶν προλαβόντων, τὸ μέλλον συντεκμαιρόμενος· ὁ λέγων· «Ἐὰν ποιήσωμεν τὰ Σοδόμων, ὅμοια ἔκείνοις πει σόμεθα» ἢ ὅτι «Ἐὰν μετανοήσωμεν ὡς οἱ Νινευῖται, παραπλησίως ἔκείνοις ἐλεηθησόμεθα». 3.103 Καὶ πρεσβύτερον. Ἐν τοῖς ἀπειλουμένοις ἔστι καὶ ἡ τοῦ πρεσβυτέρου ἀφαίρεσις, ὡς ὅφελος οὐ μικρὸν ἐκ τοῦ παρεῖναι παρέ χοντος. Ἄρ' οὖν ὁ ὀπωσοῦν τῆς προεδρίας ἀξιωθεὶς καὶ ἐγκαταλεγεὶς τῷ πρεσβυτερίῳ, οὗτος πρεσβύτερος; ἢ ὁ φέρων τὸν χαρακτῆρα τοῦ πρεσβυτέρου ἀνεγκλήτως, μάλιστα μὲν ἀπείρατος γυναικός; Εἰ δὲ ἄρα, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου νόμον, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα· μὴ αὐθάδης, μὴ ὀργίλος, μὴ πάροινος, μὴ αἰσχροκερδής· ἀλλὰ φιλόξενος, φιλάγαθος, σώφρων· ὅσιος, δίκαιος, ἐγκρατής· ἀντεχό μενος τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ὡς δυνατὸς εἶναι καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, οὗτος πρεσβύτερος, δὲν ἀπὸ τοῦ ἀμαρτάνοντος λαοῦ ἀφαιρεῖται Κύριος. Ὡς ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν, ὡς ἰσχὺν ἀρτου καὶ ἰσχὺν ὅδα τος, ὡς πολεμιστὴν, ὡς δικαστὴν, οὕτω καὶ πρεσβύτερον. Ὄταν οὖν ἴδης ὄντας μέν τινας ἀξίους τοῦ ἐγκατατάσσεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, λανθάνοντας δὲ, ἢ ἀμελουμένους, καὶ ἀντ' αὐτῶν τοὺς ἀναξίους προβεβλημένους, γίνωσκε ὅτι ἀπὸ τοῦ τοιούτου λαοῦ ἀφεῖλεν ὁ Κύριος πρεσβύτερον. Ἡλίκου δέ ἔστι χρεία τραπεζίτου, ὥστε μὴ διαλανθάνειν αὐτὸν τὸν ἐν τούτοις δόκιμον, ἔδειξεν ὁ Θεὸς τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ θεράποντι Μωϋσεῖ, τὴν τῶν τοιούτων ἐκλογὴν ἐπιτρέψας· Συνάγαγε γάρ μοι (φησὶ) ἐβδομήκοντα ἄνδρας, ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ Ἰσραὴλ, οὓς αὐτὸς σὺ οἶδας, ὅτι οὗτοί εἰσι πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ· καὶ συνάξεις αὐτοὺς ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου τοῦ λαοῦ, καὶ στήσονται ἐκεῖ μετὰ σοῦ. Καὶ ἀφελῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπὶ σοί, καὶ ἐπιθήσω ἐπ' αὐτοὺς καὶ συναντιλήψην τοῦ λαοῦ τὸν ὄρμην τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ οὐκ οἴσεις αὐτοὺς σὺ μόνος. 3.104 Τούτους δὲ χρὴ εἶναι προσήκοντας καθ' ἡλικίαν, πολλῶν μὲν πεπειραμένους διὰ τὸν χρόνον, καὶ τὸ εὐσταθὲς τῶν ἡθῶν ἐκ τῆς ἐπανθούσης αὐτοῖς πολιάς ὑποφαίνοντας. Δόξα γὰρ πρεσβυτέρων, πολιά. Εἰ δέ που καὶ ἐν ἡλι κίᾳ νέᾳ πρεσβυτικὸν εὑρεθείη φρόνημα, οὐκ ἀτιμαστέον τὸ δῶρον, ἀλλὰ πιστευτέον τῷ λέγοντι· Πολιά δέ ἔστι φρόνημα ἐν ἀνθρώποις. Πλεῖον γὰρ τῷ ὄντι εἰς πρεσβυτέρου σύστασιν τῆς ἐν θριξὶ λευκότητος, τὸ ἐν φρονήσει πρεσβύτερου τικόν. Μήποτε γὰρ τοῦτο βούλεται καὶ ὁ λόγος· Ἀπὸ προσώπου πολιοῦ, ἔχαναστήσῃ καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβύτερου τέρου. Ἐὰν γάρ τις ἦ, κατὰ τὸν σοφὸν Δανιὴλ, νέος μὲν τὸ σῶμα, πολιὸς δὲ τὴν φρόνησιν, δικαιότερος προτιμᾶσθαι τῶν τὰς σωματικὰς πολιὰς ἐν ἀκολάστῳ τῇ προαιρέσει προφερόντων, κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας πρεσβυτέρους, τοὺς πεπαλαιωμένους ἡμερῶν κακῶν. Διὸ καὶ ἐπὶ τὸν Δανιὴλ, παιδάριον ὄντα καὶ νεώτερον κατὰ τὴν αἰσθητὴν ἡλικίαν, τὴν δὲ νοητὴν πολιὰν ἐπὶ τῆς φρονήσεως ἔχοντα, μετῆλθε τοῦ πρεσβυτερίου τὸ χάρισμα. Οὐ γὰρ ἐψεύδοντο λέγοντες· Δεῦρο καὶ κάθισον ἐν μέσω ἡμῶν, ὅτι σοι

έδωκεν ό Θεός τὸ πρεσβυτέριον. Οὕτως ἐνδέχεται ποτε, πρεσβυτέρων ῥαθύμως καὶ ἡμε λημένως βιούντων, προτιμοτέρους εὐρίσκεσθαι νέους. Ψευ δώνυμοι τοίνυν οἱ παρὰ Ἰουδαίοις πρεσβύτεροι· ἀφεῖλε γάρ ὁ Θεός, ὃς πολεμιστὴν καὶ Προφήτην, οὕτω καὶ πρεσβύτερον, ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτῶν. Ἡ δὲ Ἔκκλησία εὐχέσθω, μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτῆς πρεσβύτερον, τὸν τῆς προσηγορίας ἄξιον ταύτης. Τοῦτο δὲ ἡλίκον ἐστὶν, ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ με μαθήκαμεν· δτι πολυχρονιώτεροι μὲν αὐτοῦ πολλοὶ κατη ρίθμηνται ἐν ταῖς ἄνω γενεαῖς· ἔζησε δὲ Ἀδὰμ ἐννεακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη, καὶ ἔζησε Μαθουσάλα ἐννεακόσια καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ ἀπέθανε· καὶ ἔζησε Νῶε ἐννεακόσια ἔτη· καὶ πρεσβύτερος ἐκείνων ούδεις. Ἀλλ' Ἀβραὰμ πρεσβύτερος κατὰ τὴν μαρτυρίαν Σάρρας, λεγούσης· Οὕπω μέν μοι γέγονεν ἔως τοῦ νῦν, δὲ κύριός μου πρεσβύτερος ρος. Πρεσβύτερος δὲ ἦν διὰ τὴν πολιώσασαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀρετήν.

3.105 Καὶ πεντηκόνταρχον. Ἀφαιρήσειν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπειλεῖ Κύριος Σαβαὼθ καὶ πεντηκόνταρχον τῶν Ἰουδαίων. Τί τοῦτο λέγων; “Οτι πᾶσαν τὴν εὔτακτον περὶ αὐτοὺς οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν ἀφίσι συγχυθῆναι, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον λέγων. Χιλιάρχων γάρ καὶ ἑκατοντάρχων καὶ πεντηκοντάρχων καὶ δεκάρχων, κατὰ τὴν συμβουλὴν Ἰοθὼρ, ὑπὸ Μωϋσέως καταστάντων (ῷστε δια βαστάζειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ τὰ ἥσσονα κρίματα τῶν δεομένων κρίσεως ἐφ' ἔαυτοὺς ἀναδέχεσθαι) ἡ ἀπειλὴ αὐ τοῖς ἐστι, τὴν διακόσμησιν ταύτην ἀφαιρεθῆσεσθαι. Διὰ τοῦτο ἀφαιρεθῆσεσθαι αὐτῶν καὶ πεντηκόνταρχον ἀπειλεῖ, πολεμιστὴν καὶ δικαστὴν καὶ στοχαστὴν καὶ Προφήτην καὶ πρεσβύτερον.

3.106 Καὶ θαυμαστὸν Σύμβουλον. Πολὺ τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον ἐκ τῆς συμβουλῆς τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸ ἔνα μηδένα ἔαυτῷ ἔξαρκειν πρὸς πάντα, ἀλλὰ δεῖσθαι κοινωνῶν πλέον κατὰ τὴν τῶν συμφερόντων ἔκλογην, ἡ κατὰ τὰς ἐνεργείας τὰς σωματικάς. Ὡστε ἀσυμβούλευτος ἀνθρωπος πλοιόν ἐστιν ἀκυβέρνητον, ὃς ἔτυχε ταῖς φοραῖς τῶν πνευμάτων ἐκδεδομένον. Εἰ τοίνυν ἐν ταῖς περὶ τῶν τυχόντων σκέψεσι συμβούλους παραλαμβάνομεν, δταν ὑπὲρ ψυχῆς καὶ τῶν διαφερόντων αὐτῇ βου λευώμεθα, πῶς οὐχὶ τοὺς θαυμαστοὺς συμβούλους ἐπιζητη τέον ἡμῖν; Ἰουδαῖοι τοίνυν ἀφ' οὗ τὸ πονηρὸν συμβούλιον ἐποιήσαντο τὸ πῶς παραδώσουσι τὸν Κύριον, ἀφεῖλεν αὐτῶν ὁ Κύριος τὸν θαυμαστὸν Σύμβουλον, οὗ τὰς μὲν συμβουλὰς ἔθαύμαζον· Ἐξεπλήσσοντο γάρ ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ταῖς δὲ παραι νέσεσιν οὐ προσεῖχον. Πῶς δὲ οὐ θαυμαστὸς Σύμβουλος, ὁ ἀντὶ τοῦ Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ, συμβουλεύων, τῷ ῥᾳ πίζοντι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφειν αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην; μὴ ὀργίζεσθαι, μὴ δικάζεσθαι, μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν αἰσχρῶν· ἔχθρὸν μὴ ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἀγαπᾶν τὸν μισοῦντας; μὴ μεριμνᾶν περὶ τῶν φθαρτῶν, μὴ μετεωρίζεσθαι τὴν διάνοιαν· μὴ ζητεῖν παρὰ Θεοῦ τὰ μικρά, ἐν οὐρανῷ τὴν καρδίαν ἔχειν, ἐκεῖ μετατιθέντα τοὺς θησαυρούς; Θεῷ συνεῖναι, φιλάδελφον εἶναι; συμπαθῆ, κοινωνικὸν ὅν ἔχει; μὴ ἐν βρώμασι τὸ μιαρὸν, ἀλλ' ἐν καρδίᾳ καὶ προαιρέσει τίθεσθαι; Τοῦτον τὸν τὰ τοιαῦτα συμβουλεύοντα, οὕτω θεῖα καὶ θαυμαστὰ, διὰ τὸ μὴ δεχθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀφεῖλεν ὁ Κύριος. Ούκετι οὖν θαυμαστὸς παρ' αὐτοῖς Σύμβουλος. Εὐχώμεθα δὲ μὴ ἀποστερηθῆναι θαυμαστοῦ Συμβούλου τὴν Ἔκκλησίαν ταύτην, ἵνα, ἐπειδὰν καταλάβῃ τινὰ καιρὸς τῆς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων βουλῆς, ἀπαντήσας εἰς τὸν οἴκον τοῦτον (τὸ κοινὸν τῶν ψυχῶν βουλευτήριον) εῦρη λόγον παρακλήσεως, οἵον τι φῶς πρὸς τὴν εὔρεσιν τῶν ἀναγκαίων ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦντα. Ὁ δὲ, παρούσης συμβουλῆς ἀγαθῆς, τῷ θε λήματι τῆς καρδίας αὐτοῦ πορευόμενος τῆς ματαίας, δομοίς ἐστι τῷ Ῥοβοὰμ, δς, ἀτιμάσας τὴν σώζουσαν γνώμην τῶν πρεσβυτέρων, ἡκολούθει τοῖς νεωτέροις, τοῖς συνεκτραφεῖσιν αὐτῷ, δι' οὓς καὶ τῶν δέκα φυλῶν τῆς βασιλείας ἔξεπεσεν.

3.107 Καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα. Μετὰ τὸ ἀρθῆναι ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων τὴν ὡφέλειαν τοῦ θαυμαστοῦ Συμβούλου (δς ἐδείκνυτο ὅν ὁ Κύριος

ήμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς) ἥρθη ἀπ' αὐτῶν καὶ ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων, καὶ ἐγένετο Ἀπόστολος ἐθνῶν, ὁ Ἐβραῖος ἐξ Ἐβραίων, ὁ κατὰ νόμον Φαρισαῖος, Παῦλος, δοῦλος γενόμενος Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὸν ἐδίωκε. Τίς ἡ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης ἀπόδειξις; Αὐτὸς γάρ φησιν· Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα. Οἶμαι δὲ, ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἀρχιτεκτονεῖ Ἑκκλησίαν Θεοῦ, κατ' αὐτὸν τὸν Παῦλον λέγοντα· Συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι, καὶ τὸ διὰ τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ Πνεύματος συνοικοδομεῖσθαι καὶ αὔξειν εἰς ναὸν ἄγιον ἐν Κυρίῳ. Τοὺς οὖν ἀποβάλλοντας τὸν θαυμαστὸν Σύμβουλον, τὸν Θεὸν Λόγον, ἐρήμους ἐποίησε τοῦ σοφοῦ Ἀρχιτέκτονος, τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντες τὸν συναρμολογοῦντα αὐτὸὺς καὶ συμβιβάζοντα, λελυμένοι εἰσὶ καὶ ἐσχισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, γενέσθαι ναὸς Θεοῦ διὰ τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς, μὴ δυνάμενοι. Ἄλλ' ἡμεῖς εὐξώμεθα, ἔχειν τὴν Ἑκκλησίαν τὴν ἐπιχορηγίαν τοῦ Πνεύματος, ὥστε ἀναδείκνυσθαι ἡμῖν τοὺς πνευματικοὺς ἀρχιτέκτονας, ὅποιος ἦν ὁ Βεσελεὴλ, δὸν ἐνέπλησεν ὁ Θεὸς Πνεῦμα θεῖον, Πνεῦμα συνέσεως καὶ ἐπιστήμης, ἀρχιτεκτονεῖν κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονίας. Καὶ συνε τὸν ἀκροατήν. Εἰ κατὰ τὸν Σολομῶντα, Λόγος πολυτελὴς εἰς οὓς εὐήκοον, ὅπου λόγος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀκοῆς χρεία. Ἐπεὶ οὖν ἥρθη ὁ θαυμαστὸς Σύμβουλος, ἀκολούθως συναφηρέθη καὶ ὁ συνετὸς ἀκροατής. Ὅπου γὰρ ἀργύριον οὐκ ἔστι, τρα πεζίτης ἀργεῖ. Λυπηρὸν δὲ καὶ ὅταν λόγος μὲν ἦ πλήρης νοημάτων καὶ κατὰ πραγμάτων φερόμενος, ὁ δὲ συνετῶς αὐτῶν ἐπαισθανόμενος μὴ παρῇ, τῷ μὴ ἔχειν τὰ ὡτα τῆς ψυχῆς, ἀ ὁ Κύριος πρὸς τὴν τῶν ἴδιων λόγων ἀκρόασιν ἐπιζητεῖ, λέγων· Ὁ ἔχων ὡτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 3.108 Καὶ ἐπιστήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν καὶ ἐμ παῖκται κυριεύσουσιν αὐτῶν. Διπλῆ τιμωρία, καὶ ἀφαιρεθῆναι τὰ ἀγαθὰ, καὶ παραδοθῆναι τοῖς χείροσι. Μετὰ γὰρ τὸ ἀφελεῖν τὸν Δεσπότην Κύριον ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἵσχυν ἄρτου καὶ ἵσχυν ὕδατος, γίγαντα καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστὴν καὶ δι καστὴν, καὶ στοχαστὴν καὶ πεντηκόνταρχον, καὶ θαυμαστὸν Σύμβουλον, καὶ σοφὸν Ἀρχιτέκτονα καὶ συνετὸν ἀκροατήν, τότε ἡπείλησεν ὁ λόγος αὐτοῖς ἐπιπεμφήσεσθαι νεανίσκους ἄρχοντας. Οὕτω χαλεπωτάτην οἶδε τιμωρίαν, ὑπὸ νεανίσκων ἄρχεσθαι καὶ διοικεῖσθαι πόλιν. Κοῦφον γὰρ ἡ νεότης καὶ εὐκίνητον πρὸς τὰ φαῦλα· ἐπιθυμίᾳ δυσκάθεκτοι, ὅργαι θηριώδεις, προπέτειαι, ὕβρεις, ὑπερηφανίαι καὶ φυσιώσεις, σύντροφα τῇ νεότητι πάθῃ· φθόνοι πρὸς τὸ ὑπερέχον, ὑποψίαι πρὸς τὸ οἰκεῖον. Μυρίων κακῶν ἐσμὸς συνέζευκται τῇ νεότητι· ὃν πάντων ἀνάγκη ἀπολαύειν τοὺς ἀρχομένους, διότι τὰ τῶν ἀρχόντων κακὰ συμφοραὶ τοῖς ἀρχομένοις γίγνονται. Ἐπιστήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν. Τὰ μὲν ἀγαθὰ ἐνικῶς ἀπηγγέλλετο (ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν, πολεμιστὴν, δικαστὴν, προφήτην, στοχαστὴν, πεντηκόνταρχον, θαυμα στὸν Σύμβουλον, σοφὸν Ἀρχιτέκτονα, τὸν συνετὸν ἀκροα τήν) τῶν δὲ κακῶν ἡ ἀπειλὴ εἰς πλῆθος ηὔξησε· Νεανί σκους ἄρχοντας, καὶ Ἐμπαῖκται κυριεύσουσιν ὑμῶν. Οὐχ ὁ τὴν ἡλικίαν νέος κατηγορεῖται, ἀλλ' ὁ νεαρὸς τὸ ἥθος· οὐ γὰρ ὁ τῷ χρόνῳ ἐλλείπων πάντως ψεκτός, ἀλλ' ὁ κατὰ πάθος ζῶν. Ὁποῖος ἦν δὸς Ροβοάμ, περὶ οὓς γέγραπται, διτι Καὶ Ροβοάμ ἦν νεώτερος καὶ δειλὸς τῇ καρδίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἑκκλησιαστής· Οὐαί σοι πόλις (φησὶν) ἦς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος καὶ οἱ ἄρχοντές σου πρωτὶ ἐσθίουσιν. Οὐ γὰρ ὁ τὴν ἡλικίαν νέος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν ἀτελῆς, νεώ τερος καὶ ἐνταῦθα λέγεται. Ἐπεὶ τὸ γε τῆς ἡλικίας διτι οὐκ ἐμπόδιον τῷ βουλομένῳ ζῆν κατ' ἀρετὴν, ἐν τοῖς πρὸς Ἱερεμίαν λόγοις ὁ Κύριος ἔδειξεν, εἰπὼν· Μή λέγε, διτι νεώτερος εἰμι. Οὐ γὰρ ἡρνήσατο αὐτὸν εἶναι νεώτερον· ἀλλ' ἔφη μὴ εἶναι ἐμπόδιον αὐτῷ τὴν νεότητα διὰ τὴν τελείω σιν τῆς ψυχῆς· Ὅτι πρὸς πάντας, πρὸς οὓς ἐὰν ἐξαποστελῶ σε, πορεύσῃ. Τῷ γὰρ φρονήματι ἐώρακα πρεσβυτικὸν τυγ χάνοντα, ὁ βλέπων τὴν σεμνότητα τῆς ἐν τῷ

κρυπτῷ πολιᾶς. 3.109 Ἐμπαῖκται δὲ κυριεύσουσιν, τῶν παραστησάντων ἐαυτοὺς δούλους τῇ ἀμαρτίᾳ. Ἐὰν γὰρ γένηται κύριος αὐτῶν ὁ κοινὸς ἔχθρός, οὐχὶ ὡς ἴδιοις κέχρη ται, ἀλλὰ παρακέχρηται ὡς ἀλλοτρίοις. Ἐμπομπεύει γὰρ τῷ παγιδευθέντι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ὁ κοινὸς ἡμῶν πολέμιος, ἐπεμ βαίνων καὶ κατεπαιρόμενος ἡμῶν, καὶ οὐχὶ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὗ ἀπεστασίασεν ἡμᾶς, καὶ δημοσιεύων ἡμῶν τὴν ἀσχημοσύνην, οὐ παύεται θριαμβεύων τοὺς αἰχμα λώτους καὶ ἐμπαίζων τοῖς ὑποχειρίοις. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς πε ποίηται εἰς τὸ ἐγκαταπαίζεσθαι (Τοῦτο γάρ ἐστι, φησὶν, ἀρχὴ πλάσματος Κυρίου, πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ ὁ ψαλμός· Δράκων οὗτος, δν ἔπλασας, ἐμπαίζειν αὐτῷ) περιτρέψας ἡμῖν ἅπερ αὐτὸς πάσχειν ὥφειλεν, κυριεύει ἡμῶν διὰ τῶν ἐμπαιγμῶν. Ὅθεν δὲ τῆς ἐκ τοῦ διαβόλου ἐνεργηθείσης εἰς αὐτὸν ἀμαρτίας αἰσθό μενος, "Οτι αἱ ψόαι μου, φησὶν, ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων. Καὶ σχεδὸν ὥσπερ ὁ Σαμψὼν, λάφυρον γενόμενος διὰ τῆς πορνείας τοῖς ἀλλοφύλοις, ἀποτυφλωθεὶς παρ' αὐτῶν, προ ἤχθη τοῦ ἐμπαιχθῆναι, οὕτω καὶ πᾶς, δν ἄν ἀποτυφλώσῃ ἡ ἀμαρτία, ἐμπαίζεται παρὰ τῶν ἀλλοτρίων. Τούτους δὲ τοὺς ἐμπαίζοντας οὐκ αὐτὸς ἐπιστήσειν διό Κύριος ἀπειλεῖ, ὥσπερ τοὺς νεανίσκους ἄρχοντας, ἀλλ' ἀφ' ἐαυτῶν ἔφη κυριεύσειν, ἐξ ὃν ἄν ἔκαστος ἐαυτῷ διὰ τῶν ἔργων τὸ κυ ριεύθηναι παρ' αὐτῶν ἐπισπάσηται. Τάχα οὖν διὰ τὸ ἐμπαῖξαι τῷ Κυρίῳ πρὸ τοῦ σταυροῦ τοὺς μέλλοντας σταυροῦν, παρε δόθησαν νεωτέρᾳ ἀρχῇ τῇ τῶν Ῥωμαίων· ἐμπαῖκται δὲ κατεκυρίευσαν αὐτῶν, οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἔχοντες παρ' ἔαν τοῖς. Κἀντικρυς τὰ πρὸ τῆς ἀλώσεως Ἱεροσολύμων (τῆς τελευ ταίας ταύτης, μεθ' ἦν τῇ διασπορᾷ παρεδόθησαν) διηγεῖται διό Προφήτης, οὐκέτι δι' αἰνιγμάτων προφητικῶν προάγων τὸν λόγον, ἀλλὰ γυμνῶς καὶ ἀναφανδὸν αὐτὰ τὰ πράγματα διη γούμενος· δτε, συμπεσόντες ἀλλήλοις, στάσεως καὶ φόνου τὴν πόλιν ἐνέπλησαν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν περιεστοιχισμένων αὐτοῖς πο λεμίων, εἰς τὴν ἀναγκαίαν δύμονοιαν συνελαυνόμενοι, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐσχάτων ἀγωνιῶντες, τῆς πόλεως ἥδη λαμβανομένης, τῶν τειχῶν καταρρίπτομένων, τῶν πολεμίων εἰσχεομένων, ὑπὸ φι λαρχίας καὶ φιλοπρωτείας ἀλλήλοις ἀντεπήσαν. Καὶ ταῦτα ἔπασχον διὰ τὸ ἀρθῆναι ἀπ' αὐτῶν Προφήτην καὶ στοχαστὴν καὶ πρεσβύτερον καὶ θαυμαστὸν Σύμβουλον· ἐπιστῆναι δὲ αὐτοῖς ἄρχοντας νεανίσκους καὶ ἐμπαίκτας αὐτῶν κυριεῦ σαι. Καὶ προσκόψει τὸ παιδίον πρὸς τὸν πρεσβύτην, διό ἄτι μος πρὸς τὸν ἔντιμον. Ἐπεξέρχεται τοῖς τῆς συγχύσεως ἰδιώμασιν. Ἰδιον γὰρ στάσεως τὸ μηδὲν διακρίνειν, ἀλλὰ καὶ τὸν παῖδα δυσαρεστεῖσθαι τῷ πρεσβύτῃ, καὶ προς κόπτειν αὐτοῦ τοῖς διδάγμασι· καὶ ὁ ἄτιμος διὰ τὸ ἐν πάθει ἀτιμίας ἐνυβρίσθαι, σεμνότερον ἐαυτὸν βουλήσεται νομίζε σθαι τοῦ τιμίου. Φοβοῦμαι δὲ μὴ καὶ ἐφ' ἡμᾶς φθάνῃ ταῦ τα, καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ ὕσιν αἱ προφητεῖαι αῦται· δτε παῖδες νέοι τὴν ἡλικίαν, νεαρώτεροι τὸν τρόπον, τοῖς πρεσβυτέροις τῆς Ἑκκλησίας προσκόπτουσι, μήτε τὰς ἱερουργίας αὐτῶν προσιέμενοι, μήτε τὴν πρέπουσαν εύτα ξίαν τῆς Ἑκκλησίας φυλάσσοντες. Καὶ δταν δὲ οἱ κακῶς βεβιωκότες κατὰ τῶν εὐπολιτεύτων στρατεύωνται, οἱ ἄτι μοι τοῖς ἐντίμοις προσκόπτουσιν. "Η γὰρ οὐχ ὁρῶμεν ἄνδρας καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀπὸ μέθης καὶ γαστριμαργίας, ἀπὸ τῶν χαμαιτυπιῶν ἀνισταμένους, καὶ περὶ Θεοῦ διαλε γομένους καὶ κρίνοντας τοὺς τιμίους τοῦ λαοῦ; 3.111 "Οτι ἐπιλήψεται ἄνθρωπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, λέγων· Ἰμάτιον ἔχεις· ἀρ χηγὸς ἡμῶν γενοῦ· καὶ τὸ βρῶμα τὸ ἐμὸν ὑπὸ σὲ ἔστω. Σαφῶς καὶ ταῦτα ἐπὶ τὸν καιρὸν φέρει τῆς Ἰουδαϊκῆς

άλωσεως, δτε ἐκτετηκότες λιμῷ, ώς καὶ εἰς ἀλληλοφαγίαν αὐτοὺς ἐκπεσεῖν, τοῖς δοκοῦσιν εύπορεῖν προσεχώρουν τὰς προστασίας αὐτῶν ἐπικαλούμενοι· Ἰμάτιον ἔχεις· ἀρχηγὸς ἡμῶν γενοῦ. 'Ο ἀληθῶς ἄρχων οὐκ ἐκ τῶν ἔξωθεν συμβόλων γνωρίζεται, οἶον πορφύρας, χλανίδος καὶ διαδήματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἔχειν τὴν ἀρχικὴν ἀρετήν. 'Ο γάρ ἀρχόμενος ὑπὸ τῶν ἡδονῶν καὶ ἀγόμενος ἐπιθυμίαις ποικίλαις, δοῦλος ὧν τῆς ἀμαρτίας, ἀνεπιτήδειός ἐστι πρὸς τὸ ἄρχειν. 'Ἐν ταῦθα μέντοι ἡ μαρτυρία τοῦ δύνασθαι ἄρχειν οὐκ ἀπὸ τοῦ τὴν ψυχὴν κεκοσμῆσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν ἰματίων περι βολῆς. Ἀλλ' ἡμεῖς εὐξώμεθα, τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ καθηγουμένους τοῦ λαοῦ μὴ ἐκ τῆς ἔξωθεν περιβολῆς καὶ τοῦ ἐπιφερομένου σχηματισμοῦ τὴν μαρτυρίαν ἔχειν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ὥστε λέγειν ἡμᾶς· οὐκ ἐπει δὴ τὸ ἔξωθέν σου κεκόσμηται καὶ ἱκανῶς σοι πλάσμα τῆς εὐσεβείας κατώρθωται, ἀλλ' ἐπειδή σου τὴν ψυχὴν ἐνέδυσεν ὁ Θεὸς ἰμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης καὶ παντὶ πλούτῳ σε ἐμεγάλυνεν, ἀρχηγὸς ἡμῶν γενοῦ, ὅπως ἀν ἀπὸ τῆς ἐν λόγῳ καὶ σοφίᾳ καὶ ἔργοις ἀγαθοῖς περιουσίας εὐθηνίαν ἡμῖν ἐκ τῆς σῆς διακονίας τῶν πνευ ματικῶν εὔρωμεν ἀπολαύσεων. Καὶ τὸ βρῶμα τὸ ἐμὸν ὑπὸ σὲ ἔστω, τουτέστι τὸ σιτομέτριον ὑπὸ σὲ ἔστω. 3.112 Καὶ ἀποκριθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρεῖ· Οὐκ ἔσομαι ἀρχηγὸς ὑμῶν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οἴκῳ μου ἄρτος, οὐδὲ ἰμάτιον. "Ετι τὰ κατὰ τὴν στάσιν, ώς πρὸς τὴν ἱστορίαν, δ λό γος αἰνίσσεται, τὴν εἰς ἔσχατον πτῶσιν τοῦ λαοῦ διηγούμε νος, ώς μηδὲ μέχρις ἐνὸς ἰματίου εὐπορούντων, τῶν εἰς προστασίαν παρ' αὐτῶν ἐλκομένων. Δείκνυσι δὲ τὸ στασια στικὸν τῆς στάσεως τῶν πραγμάτων, τὸ μὴ ἐκ συμφώνου, μηδὲ ἐκ συμπνοίας πάντας ὀρμᾶν ἐπὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ δυναμένου ἄρχειν αὐτῶν· ἀλλ' ἔκαστον τοῦ προστυ χόντος ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ μὴ τὸν ἄξιον αἱρεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν αὐτῷ οἰκεῖον μηδὲ τὸν σώζειν δυνάμενον, ἀλλὰ τὸν κατὰ γένος αὐτῷ διαφέροντα· Ἐπιλήψεται γάρ (φησὶν) ἄνθρωπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἰκείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. "Οπερ ἀπείη ἐν ταῖς τῶν Ἐκκλησιῶν προστασίαις γε νέσθαι, ὥστε τὸν τυχόντα τοῦ τυχόντος ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸν ἀποροῦντα γαμικῶν ἐνδυμάτων καὶ κόσμου τοῦ πρέποντος ἐστερημένον· πτωχεύοντα βρωμάτων πνευματι κῶν, καὶ οὐκ ἔχοντα ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἄρτον ἀληθινὸν καὶ ζῶντα, δυνάμενον στηρίζειν τὴν καρδίαν ἀνθρώπου. Νῦν δὲ φοβοῦ μαι, μὴ ἐν μὲν τῇ Ἰουδαϊκῇ στάσει ἥσάν τινες, οἱ ἀναξίους ἐαυτοὺς τοῦ ἐτέρων ἄρχειν ἡγούμενοι, διὰ τὴν συναίσθησιν τῆς ἐνυπαρχούσης αὐτοῖς πτωχείας· ἐπὶ δὲ τῶν παρόντων, κἀν μὴ ὡσὶ τινες ἐνδεδυμένοι Χριστὸν, μηδὲ σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, κἀν ἐπιλάβηταί τις, οὐκ ἀντιλέγουσι, κἀν μὴ ἐπιλάβηται, εἰσωθοῦνται πολλοὶ, σπου δάρχαι δὲ πολλοὶ αὐτοχειροτόνητοι, τὴν παροῦσαν λαμπρό τητα διώκοντες, τὴν δὲ μέλλουσαν κρίσιν μὴ προορώμενοι. 'Αλλ' οὐ Μωϋσῆς τοιοῦτος· ἀλλ' ὁ πάντα εὐπειθής καὶ εὐήκοος, δτε ἀπεστέλλετο πρὸς τὸν λαόν· Δέομαι (φησὶ) Κύριε, προχείρισαι ἄλλον, δν ἀποστελεῖς. Δι' ὃ καὶ οίονεὶ φιλονεικότερον ἀντέχεσθαι αὐτοῦ τὸν Θεὸν κατεσκεύασεν, αὐτῇ τῇ παραίτησει καὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἀσθενείας τὸ ἄξιος εἶναι τοῦ προεστάναι δεικνύς. Διὸ καλῶς ἔχει τὸ παράγ γελμα· Μὴ ζήτει γενέσθαι κριτῆς, μήπως οὐκ ἰσχύσεις ἔξαραι ἀδικίας. 'Ο μέντοι προφητικὸς λόγος τὴν παραί τησιν τῶν ἐλκομένων ἄρχειν ὑπὸ τῶν στασιαζόντων οὐ καθόλου φησὶ γεγενῆσθαι· οὐ γάρ εἶπεν ἀπλῶς· Οὐκ ἔσομαι ἀρχηγός· ἀλλὰ μετὰ προσθήκης· Οὐκ ἔσομαι ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τούτου· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν. 3.113 "Οτι ἀνεῖται Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ Ἰουδαία συμπέπτωκε, καὶ αἱ γλώσσαι αὐτῶν μετὰ ἀνομίας τὰ πρὸς Κύριον ἀπειθοῦσιν. 'Η γάρ τέως συνεχομένη ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Κυρίου Ἱε ρουσαλήμ τῷ δεσμῷ τῆς συναφείας, ἀνεῖται νῦν καὶ ἐκβέ βληται. Καὶ ἡ Ἰουδαία συμπέπτωκε, τῶν στηριγμάτων αὐτῆς ὑφαιρεθέντων. Καὶ οὐχὶ τὰ μὲν πάθη τοιαῦτα; ἐπι μέλεια δὲ

τίς τοῦ εὐαρεστῆσαι Θεῷ καὶ σπουδὴ εἰς με τάνοιαν, ὥστε ἐντεῦθεν ἐλπίδα εῖναι παυθήσεσθαι τὰ δει νά; Ἄλλ' Αἱ γλῶσσαι αὐτῶν τὰ πρὸς Κύριον ἀπειθοῦσιν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἀπειθοῦσιν, ἀλλὰ Μετὰ ἀνομίας. Ὡς, διὰ τὸ τὴν καρδίαν ἡλλοτριῶσθαι ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀνυπότακτον εῖναι τοῦ θείου νόμου, τῆς γλώσσης αὐτῶν, δέον μελετᾶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν νόμον Κυρίου, ἀντιλεγούσης καὶ ἀπειθούσης. Τίνος οὖν ἄρξω; (φησί). Τῆς Ἱερουσαλήμ; Ἄλλὰ ἐκβέβληται καὶ ἀνεῖται. Τῆς Ἰουδαίας; Ἄλλ' οὐκέτι ἔστηκεν ὄρθῃ· συμπέπτωκε γάρ. Τῶν μετανοούντων; Ἄλλ' ἀπειθοῦσι ταῖς γλώσσαις αὐτῶν. Τάχα τοίνυν διὰ τὴν προϋπάρχουσαν δόξαν, σεμνὸν τὸ ἄρχειν τῶν τοιούτων. Ἄλλ' Ἐταπεινώθη (φησὶν) ή δόξα αὐτῶν, καὶ ή αἰσχύνη τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀντέστη αὐ τοῖς. Τουτέστιν, οὐδὲ παρέρησία αὐτοῖς ἀνανεύειν πρὸς τὸν Θεὸν, διὰ τὸ τὴν ἀμαρτίαν μὴ τὴν τυχοῦσαν εῖναι, ἀλλὰ τῇ Σοδομιτῶν ἀξίαν εῖναι παραβάλλεσθαι, ἦν οὐχὶ λάθρᾳ, οὐδὲ ἐπαισχυνόμενοι πεποιήκασιν, ἀλλ' οίονεὶ ἐπαγαλλόμενοι τῇ ἐργασίᾳ τῶν πονηρῶν, ἀνήγγειλαν πᾶσι καὶ ἐνεφάνισαν, ὡσ περ ἔκεινοι, ἐπὶ τὰς παρανόμους ἡδονὰς ὄρμῶντες, οὐχὶ ρή μασιν εὐπροσώποις τὴν ἀσέλγειαν συνεκάλυπτον. Ποῦ γάρ εἰσι (φησὶν) οἱ ἄνδρες, οἱ εἰσελθόντες παρὰ σοί; Ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα αὐτοῖς συγγενώμεθα. Ἐκείνην ἐμιμήσαντο τὴν ἀμαρτίαν. Τὴν γὰρ ἀμαρτίαν αὐ τῶν, ὡς Σοδόμων, ἀνήγγειλαν καὶ ἐνεφάνισαν. Ταῦτα δὲ ἐντυ χὼν τῇ ἱστορίᾳ διηγουμένη τὰ πρὸ τῆς καταστροφῆς Ἱερουσα λὴμ πάθη, τῆς προφητείας τὸ ἐναργὲς ἐκπλαγήσεται. Δύο τοί νυν αἵτιαι παραιτήσεως εὐλόγου τῶν εἰς προστασίαν ἐλκομέ νων τοῦ λαοῦ· ή οἰκεία αὐτοῦ ἀδυναμία, καὶ ή τῶν πραγμάτων δυσκολία, δυσδιορθώτων ὄντων τῶν λαῶν διὰ τὴν πολλὴν χύ σιν τῆς ἀμαρτίας. Ἀπερ ἀμφότερα δὲ προκείμενος περιέχει λόγος· περὶ μὲν τῆς ἰδίας ἀδυναμίας, τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔξομνυ μένου, λέγοντος. Οὐκ ἔστιν ἄρτος ἐν τῷ οἴκῳ μου, οὐδὲ ἴματιον. Τὸ δὲ τοῦ λαοῦ ἀνίατον, ἐκ τοῦ εἰπεῖν. Οὐκ ἔσσο μαι ἄρχων τοῦ λαοῦ τούτου, δτι ἀνεῖται Ἱερουσαλήμ καὶ ή Ἰουδαία συμπέπτωκε. Καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μετὰ ἀνο μίας τὰ πρὸς τὸν Κύριον ἀπειθοῦσι. Τὴν γὰρ ἀνομίαν αὐτῶν ὡς Σοδόμων ἀνήγγειλαν καὶ ἐνεφάνισαν. Οὐδὲ γὰρ Σοδο μίτας εἰς ἄν ἐγένετο δυνατὸς περισώσασθαι, ἀλλ' ἔχρηζον δικαίων δέκα τὸ ἐλάχιστον, τῶν ἔξαιτουμένων αὐτούς.

3.114 Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, δτι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἐαυτῶν, εἰπόντες· Δήσωμεν τὸν δίκαιον, δτι δύσχρηστος ήμιν ἔστι. Τοίνυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Ταῦτα λοιπὸν δὲ Προφήτης μετὰ τὸ ἰδεῖν τὸν λαὸν παραπλησίως Σοδόμοις ἀπερυθριάσαντα πρὸς τὸ ἀμαρ τάνειν, ὡς μηδὲ μετὰ ἐπικαλύψεως καὶ ἐπικρύψεως πταί ειν, ἀλλ' ἐμπαρέρησιάζεσθαι ἀναισχύντως καὶ ἐπισεμνύ νεσθαι τοῖς αἰσχροῖς, ἀποθρηνῶν αὐτοὺς, φησίν. Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, δτι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἔαυ τῶν, λέγοντες· Δήσωμεν τὸν Δίκαιον, δτι δύσχρηστος ήμιν ἔστιν. Αἱ κατὰ τῶν δικαίων βουλαὶ ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βουλευομένων, ὕσπερ ἀπὸ στερβῶν καὶ ἀντιτύπων σωμάτων τὰ προσπεσόντα βέλη πρὸς τοὺς ἀφιέντας ἐπάνεισι. Διὰ τοῦτο φησίν· Ἐβουλεύσαντο βουλὴν καθ' ἐαυτῶν, εἰπόντες· Δήσωμεν τὸν Δίκαιον, δτι δύσχρηστος ήμιν ἔστι. Ταῦτα δὲ ἐποίουν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Κυρίου· δήσαντες γὰρ αὐτὸν, ἥγαγον πρὸς Καϊάφαν. Ἐδέσ μουν τὰς χεῖρας τὰς εὐεργετούσας, οὐ φέροντες τῆς Δι καιούνης τὴν ἐπιδημίαν, διότι πονηρίας ὑπῆρχεν ἀφα νιστική. Δύσχρηστος γὰρ τοῖς ἀδικοῦσιν ή δικαιοσύνη, ὕσπερ ὁφθαλμιῶσιν δ ἥλιος. Διό φησι· Τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Ταῦτα δὲ ἔκεινων τῶν ἔργων τὰ γεννήματα· ή αἰχμαλωσία, ή διασπορὰ, ή καταστροφὴ τοῦ ναοῦ, ή ἀπὸ τῆς δόξης κατάπτωσις, ή αἰσχύνη τοῦ προσ ώπου αὐτῶν, οὐκ ἔωσα αὐτοὺς πρὸς Θεὸν ἀναβλέπειν, διὰ τὴν εἰς τὸν Μονογενῆ ἀμαρτίαν. Ἀπώλεσαν οὖν τὴν προτέραν παρέρησίαν, μήτε Προφήτας, μήτε λατρείαν ἔχοντες· δή σαντες δὲ τὸν Λόγον, δήσαντες τὴν ἀλήθειαν, δήσαντες τὸ φῶς,

δήσαντες τὴν δικαιοσύνην, δήσαντες τὸν Σωτῆρα, δήσαντες τὸν ἰατρὸν, δήσαντες τὸν ἐλευθερωτήν (ἄπερ πάντα ἔστι, κατὰ ποικίλην τὴν περὶ αὐτοῦ ἐπίνοιαν, ὁ Χριστός) ἐστέρηνται φωτὸς, ἐστέρηνται λόγου, ἐστέρηνται ἀληθείας· ἀδικίᾳ συζῶσιν, ἀνίατα νοσοῦσιν. Ταῦτα ἔστι τὰ γεννή ματα τῶν ἔργων, ἢ ἐσθίουσιν. 3.115 Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ. Πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ. Περὶ τῆς θείας κρίσεως, τῆς ἀνταποδιδούσης ἑκάστῳ τὰ πρὸς ἀξίαν, ταῦτα εἰρῆσθαι φαμεν. Εἴ δὲ διὰ τοῦτο· Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, ὅτι Πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ, ὃ μὴ προεχώρησεν εἰς ἔργον ἡ ἀδικία, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας συνετελέσθη, ἀρα οὐκ ἐπαχθήσεται ἡ κόλασις, ὥστε ἐφαρμόσαι τὸ Οὐαὶ καὶ αὐτῷ; "Ἡ τὸ τέλειον εἰπὼν ἐν κακίᾳ, σοὶ νοεῖν τὸ λεῖπον ἐξ ἀναλογίας κατέλιπε. Τελεία μὲν γὰρ κακία, τὸ καὶ γνώμῃ καὶ πράξεσιν ἀμαρτίαν εἶναι· ἡμισυ δὲ τοῦ κακοῦ, ἐπὶ τῆς ὄρμῆς τῆς κατὰ διά νοιαν στῆναι τὴν ἀμαρτίαν. Οὐ πάντη οὖν ἀτιμώρητος ὁ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνων, ἀλλ' ὅσον ἐλλείπει τοῦ κακοῦ, τοσοῦτον αὐτῷ τῶν πόνων ὑφαιρεθήσεται. Οὐαὶ οὖν τῷ ἀνό μω, ὅτι πονηρὰ αὐτῷ κατὰ τὰ ἀνομήματα καὶ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ, διότι αἱ χεῖρες ὅργανά εἰσι τῆς ἐννοίας. Ὡς ἂν οὖν κινῇ τὸ κατάρχον, οὕτω κινεῖται τὸ ἐνεργοῦν. 3.116 Λαός μου, οἱ πράκτορες ὑμῶν καλαμῶνται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύουσιν ὑμῶν. Ἀνακαλουμένου τὸν λαὸν ἡ φωνὴ καὶ συναλγοῦντος τοῖς κα κουμένοις, Λαός μου. Πρὶν δῆσαι τὸν Δίκαιον, πρὶν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ παραιτήσασθαι, τί πεπόνθατε; Νῦν κατάχρεοι γεγένη σθε πολλῶν ὁφλημάτων. Διὰ τοῦτο τοῖς ἐκπράσσουσιν ὑμᾶς τὴν ὁφειλὴν ἔκδοτοι γεγένησθε, οἱ ἐπειδὴ δράγματα ἐν ὑμῖν οὐχ εὐρίσκουσιν, οὐδὲ καρπῶν εὐθηνίαν, καλαμῶνται ὑμᾶς, μικροὺς καὶ εὔτελεῖς, κατακεκλασμένους καρποὺς τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκλέγοντες. Τοιοῦτοι δέ ἐσμεν, μικροπρεπῶς καὶ εὐ τελῶς καὶ ἀκάρπως μετανοοῦντες. "Ο γὰρ σπείρει ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ὁ τοίνυν τῇ ἀξιολόγῳ μεταμελείᾳ πλου σίως σπείρων εἰς τὸ Πνεῦμα, ἐλεημοσύνην, εὐσπλαγχνίαν, ίκε σίαν, δικαιοσύνην, δάκρυον διηνηκές, οὗτος, σπείρων ἐν δάκρυ σιν, ἐν ἀγαλλιάσει θερίσει, αἴρων τῆς μετανοίας τὰ δράγματα, ὥστε τῷ πράκτορι ὅλον ἀποτίσαι τὸ χρέος. Ὁ δὲ, μεταμελείᾳ τῶν προημαρτημένων, μικρὰ σπείρων ἐν ἐλεημοσύνῃ, ἐν προσευχῇ, ἔρημον καρποῦ καλάμην τρέφων, οὐδὲ ταύτην ὑπὸ τοῦ πράκτορος ἔχειν συγχωρηθήσεται. Τίς δὲ ὁ πράκτωρ οὗτος, ἐκ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον παραι νέσεως διδαχθῶμεν, τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δός ἔργασίαν ἀπηλλάχθαι αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν Κριτὴν, καὶ ὁ Κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλῃ εἰς φυλακήν. Νόησον γὰρ ἐκεῖ τὸν ἀντίδικον καὶ τὴν ὁδὸν· εἴτα τὸν ἄρχοντα τὸν προεστῶτα τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν. Ὄδος μὲν γὰρ, ὁ βίος ἡμῶν· ἀντίδικος δὲ, ἡ ἀντιπαλαίουσα ἡμῖν δύναμις καὶ παρεπομένη τῷ βίῳ, πάσῃ μεθοδείᾳ μηχανω μένη ἐκτρέψαι ὑμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν ἀγούσης ὁδοῦ· ἄρχων δὲ (ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων) περὶ οὗ ὁ Κύριος εἴρηκε· Νῦν ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὺ ρήσει οὐδέν. Ἀλλ' ἐν μὲν τῷ Κυρίῳ εὑρεῖν οὐδὲν, διότι Ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, τῷ πεπειραμένῳ κατὰ πάντα καθ' ὅμοιότητα, χωρὶς ἀμαρτίας. 3.117 Ἐπειδὰν οὖν εὕρῃ ἐν ἡμῖν πολλὰ, πολλαῖς ὑμᾶς σειραῖς, αἵς ἔαυτοὺς κατεδήσαμεν, τῶν ἔαυτοῦ ἀμαρτιῶν ἐπισυρόμενος, παραδώσει τῷ Κριτῇ. Ὁ δὲ Κριτής, ὡς πᾶσαν κρίσιν ἔδωκεν δ Πατήρ, παρὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐκδικητοῦ ἐλεγχέντας ἐπὶ πολλοῖς ἐγκλήμασι παραλαβὼν παραδώσει τῷ πράκτορι, τῷ ἐπὶ τῶν κολάσεων τεταγμένῳ· δος βαλεῖ εἰς τὴν φυλακήν, τουτέστιν εἰς τὸν τόπον τῆς κολάσεως, δι' ἐπιπόνων μαστίγων ἀπαιτῶν καὶ ἐκπράσσων μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων καὶ μετὰ καταφρονήσεως παρ' ἡμῶν ἀμαρτίαν τανομένων. Διὸ συμβουλεύει ὁ Κύριος, ἔως ἐσμὲν ἐν τῇ ὁδῷ μετὰ τοῦ ἀντιδίκου, δοῦναι ἔργασίαν ἀπηλλάχθαι αὐ τοῦ, τουτέστι ποιεῖν

τὰ ἔργα πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ἔχθροῦ, καὶ μὴ ἀναμένειν ποτὲ ἀχθῶμεν, δόποτε ἐλθῇ ἡ τελευταία ὥρα· ἐν ᾧ ἐπιστὰς ὁ ἄρχων διερευνήσεται ἡμᾶς· δος ἐὰν πολλὰ τῶν ἔαυτοῦ ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν εὔρη, παραδώσει ἡμᾶς τῷ Κριτῇ, ἐλέγχων ἡμᾶς καὶ τὴν ἄρνησιν μὴ συγχωρῶν, ὑπομιμήσκων ἡμᾶς τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐποιοῦμεν τὴν ἀμαρτίαν, ὡς μεθ' ἡμῶν ὑπάρχων καὶ συνεργῶν ἡμῖν τὸ κακὸν, τοῦ τρόπου δὲ πεπειθαίσθαι, δῶμεν ἔργασίαν ἀπηλλάχθαι τοῦ ἀντιδίκου. Καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύουσιν ὑμῶν. Οἱ τοὺς πένητας πολλοῖς ὀφλήμασιν ὑποκειμένους ἀπαιτοῦντες, ἔλκουσιν εἰς δουλείαν. Καλὸν μὲν οὖν, μὴ ὀφλισκάνειν· δεύτερον δὲ τὸ μὴ ἀπορεῖν πρὸς τὴν διάλυσιν τοῦ ὀφλήματος. Εἰ δὲ μὴ, πᾶσα ἀνάγκη δοῦλον εἶναι τῶν ἐπαγομένων αὐτῷ ἀπαιτῆσεων. Ταῦτα διὰ τὸ Οἱ πράκτορες ὑμῶν καλαμῶνται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύουσιν ὑμῶν. 3.118 Λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσουσιν. Οἱ ὑπὸ νεανίσκων ἀρχόμενοι καὶ ὑπὸ ἐμπαικτῶν κυριεύομενοι, οἱ ὑπὸ τῶν πρακτόρων καλαμώμενοι καὶ διὰ τὸ ἀπορεῖν πρὸς τὴν διάλυσιν εἰς δουλείαν ἀγόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ τῆς ἄγαν πενίας ἀπολωλεκότες, τοῦ ἐλεεῖσθαι ἀξίως πράσσουσι μᾶλλον, ἢ τοῦ μακαρίζεσθαι. Ό οὖν μακαρίζων τοὺς τοιούτους, κόλακος ποιῶν ἔργον, καταχαριζόμενος παρὰ τὸ προσῆκον, πλανᾶς βλάπτων οὐ μέτρια, τὴν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήσιν αἴσθησιν ἀφαιρούμενος· τῶν δὲ ἀπατωμένων ἐπὶ τῷ παρὰ τὴν ἀξίαν μακαρισμῷ καὶ ἡ τρίβος τῶν ποδῶν συνταράσσεται. Διότι αἱ μὲν θλίψεις ἐπὶ ταπείνωσιν προκα λοῦνται, δὲ μακαρισμὸς φυσίωσιν ἐμποιεῖ. Καθόλου δὲ εἴπεν, Λαός, δηλῶν ὅτι οὐχὶ οὗτος μόνον ταπει νῶς διακείμενος, ὡς ἐν τοῖς ἀπηριθμημένοις εἶναι παθήμασιν, ἀλλὰ πᾶς οὖν ὁ καθόλου λαὸς, τῷ ἄθροισμα εἶναι ἀνθρώ πων, ἐκ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων καὶ ἡλικιῶν καὶ βίων συνει λεγμένος, ὑφ' ἔνα πίπτειν μακαρισμὸν ὁμοτίμως οὐ δύναται. Ἀλλαι γὰρ ἄλλως ἴδιαι ἔκαστον συμφοραὶ κατατρύχουσι· τὸν μὲν τὰ τοῦ γήρως ἐπίπονα, τὸν δὲ τὰ τῆς δουλείας κακά· ἄλλον πενία, ἐτέρους οίκείων ἀποβολή· ἄλλους νόσοι. Πῶς οὖν οὐκ ἀπατηλός ἐστιν ὁ μακαρισμὸς ὁ λαῶ παντὶ προσαγόμενος; Ό μέντοι Κύριος, εἰ καὶ πλῆθος ἐμφαίνει διὰ τοῦ μακαρισμοῦ (Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, καὶ Μα κάριοι οἱ πεινῶντες, καὶ Μακάριοι οἱ κλαίοντες) ἀλλὰ τῷ πρὸς παρόντας ἀποτείνεσθαι δείκνυσι τὸ εὐαρίθμητον τῶν μακαριζομένων. Δῆλον γὰρ, ὅτι περὶ τῶν μαθητῶν ἐποιεῖτο τὸν λόγον, τῶν δεδιδαγμένων τὴν ἐπαινετὴν τα πεινοφροσύνην, καὶ κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔξομοίωσιν, τὸν δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα, τὴν ἐν τῷ φρονήματι πτωχείαν ἀνει ληφότων. Διὰ τοῦτο φησιν, ὅτι 'Υμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ τὸ Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Εἰ δὲ στενὴ ἡ ὁδὸς καὶ ὀλίγοι οἱ εύρισκοντες αὐτὴν, ποῦ δυνατὸν πολλοὺς εἶναι τοὺς μακαριζομένους; 'Ωστε πάντως ὁ λαὸν δόλον μακαρίζων, πλανᾶς καὶ ταράσσει αὐτὸν, μὴ ἐῶν ὁδεύειν εἰρηνικῶς.' Εστι δὲ ῥάδιον ἀλῶναι τῷ πάθει τῶν ἐπαίνων τοὺς μὴ προσέχοντας, ὑπὸ φιλαυτίας ἔκαστου ῥάδίως ταῖς ἐκ τῶν κο λακειῶν ἀπάταις ὑπαγομένου. Ἀνδρὸς δὲ ὡφελημένου, μήτε ταῖς κακηγορίαις τινῶν ὑποπίπτοντα ταπεινοῦσθαι, μηδὲ συστέλλεσθαι παρὰ τοῦτο, μήτε ὑπὸ ἐπαίνων ἀγνοίᾳ τῶν καθ' ἔαυτὸν ἔξοιδαίνειν ῥάδίως καὶ φυσιοῦσθαι. 'Ἐπεὶ δὲ τρί βος ἐστὶν ἡ προτετριμένη καὶ διωδευμένη ὑπὸ τῶν προλα βόντων ὁδός, ὁ μὴ ἐῶν εἰς αἴσθησιν ἐλθεῖν λυπηρὰν τοὺς ἀπολειπομένους τοῦ ζήλου τῶν προαγόντων, ἀλλ' ὡς κατ ὄρθοῦντας μακαρίζων τοὺς ἀμαρτάνοντας, τὴν τρίβον τῶν ποδῶν αὐτῶν συνταράσσει. 3.119 Ἀλλὰ νῦν καταστήσεται εἰς κρίσιν Κύριος καὶ στήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν αὐτοῦ. Πάντα κρίσει θείᾳ καὶ συνέσει κατὰ τὴν δυσδιήγητον σο φίαν ἐπιμερίζεται ἔκάστω πρὸς τὴν ἀξίαν, τά τε νῦν ἐπα γόμενα, τά τε κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. 'Ἐπεὶ οὖν τοι αῦτα (φησὶν)

ήνομησεν ό λαδς, τοιαῦτα δὲ αὐτῷ ἐπήγαγεν ό Κύριος. Διὰ τὸ οίονεὶ ἀποδειχθῆναι ὁφείλειν τὰ περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐχ ὑπερέβη τὸ μέτρον τῶν ἀδικημάτων ἐν τῷ πλήθει τῆς τιμωρίας, εἴρηται τὸ Ἀλλὰ νῦν καταστήσεται εἰς κρίσιν Κύριος, ἵνα τὸ Νῦν τοῦτο τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀντιδιαστέλληται. "Η μήποτε τὸ Νῦν ἐφ' ἡμῶν μὲν τὸ ἀκαριαῖον καὶ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ χρόνου σημαίνει· ἐπὶ δὲ Θεοῦ πάντα κατὰ τὴν τοῦ Νῦν αἰσθησιν παράκειται. Οὐδὲν γάρ αὐτῷ παρῆλθεν, οὐδὲ μέλλει, ἀλλὰ πάντα ἐνέστηκε· καὶ τὰ πόρρω θεν ἡμῖν προσδοκώμενα, ὡς ἡδη παρόντα ὑπὸ τοῦ θείου ὄφθαλμοῦ καθορᾶται, ὥστε ἐπὶ Θεοῦ τὸ Νῦν καὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα συμπαραλαμβάνειν. Ἐπεὶ οὖν οὐ μακράν ἐστιν ως πρὸς τὸν Θεὸν, ό ώρισμένος τῆς κρίσεως καιρὸς, ἐπὶ τὴν καθολικὴν κρίσιν ἀναφέρεσθαι τὸ Νῦν ἔξειλήφα μεν. Καταστήσεται δὲ εἰς κρίσιν, ἔξαπλῶν τοὺς λόγους τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καθ' οὓς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἔργοις δικαίαν ποιεῖται τῶν τοιῶνδε κολάσεων τὴν ἀνταπόδοσιν, ὥστε καὶ τοὺς καταδικαζομένους συντίθεσθαι τὴν κατ' αὐτῶν ἀποφανθεῖσαν κρίσιν ως δικαιοτάτην. 3.120 Καὶ στήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν τὸν Ἰσραηλιτικόν. "Οσοι γάρ ἐν νόμῳ ἡμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται, τοὺς δὲ λοιποὺς λαοὺς, οὐκέτι διότι "Οσοι ἀνόμως ἡμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ Οἱ ἀσεβεῖς οὐκ ἀναστήσονται ἐν κρίσει, ἀλλ' ἐν κατακρίσει. Παντὶ δὲ νομοθέτῃ πρὸς τοὺς κατὰ τὸν ὑπὸ αὐτοῦ γεγραμμένον νόμον κρινο μένους κρίσις ἐστὶν ἐν τῇ παρεξετάσει τῆς τε πράξεως καὶ τοῦ βουλήματος τοῦ νομοθέτου. Διὸ καὶ ὁ Κύριος· Ὁ λόγος (φησὶν) δὸν ἐλάλησα, αὐτὸς ὑμᾶς κρινεῖ, δτι οἱ λογισμοὶ ἀλλήλοις ἀντικαθίστανται· δ τε παρὰ τοῦ Κυρίου ὑπὸ βληθεὶς, καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐκκαλεσάμενος. Κατὰ γάρ τὸν Ὡσηὲ, κυκλώσει ἔκαστον τὰ διαβούλια αὐτοῦ. Ὁψόμεθα γάρ ἄμα πάντα οίονεὶ παρεστῶτα ἡμῖν τὰ ἔργα διὰ τῆς μνήμης, καὶ φαινόμενα ἀντιπρόσωπα τῇ διανοίᾳ ἡμῶν μετὰ τῶν ἴδιων τύπων, ως ἔκαστον πέπρακται, ἢ ως λελά ληται. Ἐπειδὰν γάρ ἐπιδείξῃ τὰ καθ' ἔαυτὸν πάντα ἀνελ λιπῶς πεποιηκότα περὶ τὴν, ὃν εἴληφεν, ἐθνῶν ἐπιμέλειαν ό Κύριος, νικᾶν λέγεται ἐν τῷ κρίνεσθαι πρὸς ἡμᾶς. Οὐ μὴν χρόνους γε προσήκει νομίζειν καταναλωθήσεσθαι εἰς τὸ ἔκαστον ἰδεῖν ἔαυτὸν μετὰ τῶν ἔαυτοῦ πράξεως, καὶ τὸν κριτὴν καὶ τὰ ἀκόλουθα τῷ θείῳ δικαστηρίῳ ἀφάτῳ δυ νάμει ἐν ροπῇ καιροῦ φαντασιούμενον τοῦ νοῦ καὶ πάντα ἀναζωγραφοῦντος ἔαυτῷ, καὶ οίονεὶ ἐν κατόπτρῳ τῷ ἡγε μονικῷ ἐνορῶντος τοὺς τύπους τῶν πεπραγμένων. 3.121 Αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυ τέρων τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. Πῶς καὶ σφοδροτέραν τὴν συγκίνησιν ό λόγος ἐμφαίνει ἐν τῷ Αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει· ἐπὶ μὲν γάρ τοῦ λαοῦ εἴρη ται τὸ Καταστήσεται εἰς κρίσιν Κύριος καὶ στήσει εἰς κρί σιν τὸν λαὸν αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχόν των τὸ Αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει. Πρῶτον μὲν, ἵνα δι δαχθῶμεν, δτι ἔκαστος ἐν τῷ ἴδιῳ τάγματι κριθήσομεθα ό λαδς, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ ἀρχοντες. Ὁ μὲν γάρ ἐλάχιστος σύγγνωστός ἐστιν ἐλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσον ται. Δῆλον δὲ δτι εἰς κρίσιν ἐρχόμενος, οὐκ ἐπὶ τῷ κρίναι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διακρίναι ἥξει. Οὐ γάρ τοῦ κρίνοντός ἐστι μετὰ τῶν κρινομένων ἐρχεσθαι πρὸς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τῶν κρινο μένων μετ' ἀλλήλων ἀπαντᾶν πρὸς τὸν κρίνοντα. Ἐλθὼν δὲ εἰς κρίσιν μετ' αὐτῶν, εὐθὺς καὶ ἐγκαλέσει ἐλεγκτικῶς, λέγων· "Υμεῖς δὲ τί ἐνεπυρίσατέ μου τὸν ἀμπελῶνα καὶ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οίκοις ὑμῶν; Τί ύμεῖς ἀδι κεῖτε τὸν λαόν μου; Βουλευσώμεθα, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀρχοντες τοῦ λαοῦ, τί ἀποκρινώμεθα τῷ ἐγκαλοῦντι· μᾶλ λον δὲ εὔξώμεθα, μὴ ἐφευρεθῆναι τὰ ἄξια τοῦ ἐγκαλεῖσθαι τὰ τοιαῦτα. Δῆλον γάρ, δτι πρὸς ἡμᾶς ό λόγος, τοὺς μὲν ἐν πρεσβυτερίῳ, τοὺς δὲ ἐν μείζονι τιμῇ τοῦ λαοῦ προε στῶτας. Ἐπίστευσα ύμιν ἀμπελον εύθηνοῦσαν, πᾶσαν ἀλη θινὴν, εἰς τὸ ποιεῖν αὐτὴν τοὺς δέοντας καρποὺς διὰ τῆς ἐπι μελείας ύμῶν· ύμεῖς δὲ οὐ μόνον ἀπεχερσώσατε αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ προσενεπρήσατε. Τοῦτο δὲ

γίνεται, ὅταν πρὸς τῷ μὴ διδάσκειν τὰ δέοντα, ἔτι καὶ τὸν ἐκ τῆς δυσσεβείας ἐμπρησμὸν, οἷόν τινα φλόγα ἔρπουσαν πανταχοῦ καὶ ἀεὶ τὰ συνεχῆ ἐπιλαμβανομένην καὶ εἰς τὸν ἀμπελῶνα παραδεξώμεθα. Οἱ τὰ τέως θάλλοντα καὶ εὐθηνοῦντα τὰ κλήματα ξηρὰ καὶ ἀπρεπῆ καὶ ἄκαρπα ἐπιδεικνύοντες, καὶ οἱ τὰ ἐκ τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ διαβόλου ἐγγινόμενα πάθη μὴ σβεννύντες, ἀλλὰ τῇ ἐκλύσει τοῦ βίου τοῦ καθ' ἔαν τοὺς πολλὰ γίνεσθαι συγχωροῦντες, ἐμπυρίζουσι τὸν ἀμ πελῶνα. Ἀλλὰ καὶ ὁ, διὰ τῆς ἡδείας πλεονεξίας, πολλοὺς εἰς τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν προκαλούμενος, ἐμπυρίζει τὸν ἀμπελῶνα. Ἐπισυνάπτει γοῦν τὸ Καὶ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. Ὡστε καὶ οἱ ἀδικον κτῆσιν ἀπὸ ἀρπαγῆς καὶ βίας συλλέγοντες, αἵτιαν τοῦ ἐμπρησμοῦ τῷ ἀμπελῶνι παρέχουσιν, ἐκ τοῦ πονηροῦ ὑποδείγματος τοῦ κατὰ τοὺς προεστῶτας καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς εἰς τὴν κατ' ἀλλήλων πλεονεξίαν παιδοτριβούμενου. Πρεσβύτεροι οὖν καὶ ἄρχοντες, οἱ μὴ διὰ τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας καὶ τῶν κατὰ τὸν ἴδιον βίον ἀγαθῶν ὑποδειγμάτων τὸν ἀμπελῶνα γεωργοῦντες, ταῦτα ἐγκληθησόμεθα. Εὐλόγως δὲ καὶ ἀκουσόμεθα τὸ Καὶ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν· ἐὰν τὰ εἰς λόγον τῆς ἀναπαύσεως τῶν πενήτων διδόμενα, ἐν τοῖς οἴκοις ἔχωμεν, ἀποστεροῦντες τοὺς ἐνδεεῖς. 3.122 Τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν καταισχύνετε; Ἐθος τοῖς ἀδικοῦσι καὶ ἀποστεροῦσιν, ἐπειδὸν ἐγκαλῶνται παρὰ τῶν ἡδικημένων, ὕβρεσι καὶ λοιδορίαις καταισχύνειν αὐτοὺς ἔξευτελίζοντες καὶ πληγάς ἀπειλοῦντες καὶ ως φιλο πράγμονας διαβάλλοντες. Οὐ μόνον οὖν (φησὶν) ἀδικεῖτε τὸν πένητα (εὐδιάρπαστον δόντα, καὶ εὐεπιβούλευτον διὰ τὴν ἐρη μίαν) ἀλλὰ καὶ καταισχύνετε τὰ πρόσωπα τῶν πτωχῶν. Τὴν ὑμῖν προσήκουσαν ἐκ τῆς ἀδικίας αἰσχύνην, ταύτην ἐκ τῆς τυραννίδος ὑμῶν τοῖς πτωχοῖς περιτρέπετε, μάρτυρας ἀνα πείθοντες, συνηγόρους μισθούμενοι, τοὺς δικάζοντας παρὰ πείθοντες, ἔως ἂν πρὸς τῇ λοιπῇ ἀδικίᾳ καὶ τὴν ἐκ τῆς συ κοφαντίας αἰσχύνην τοῖς πένησι περιστήσητε. Γίνεται δὲ καὶ ἄλλως ἡμέτερον τὸ ἐγκλημα, ὅταν ἐν τοῖς ὁμοίοις πταίσμασι τῶν μὲν πενήτων σφοδρῶς καθαπτώμεθα, δημοσιεύοντες μὲν αὐτῶν τὰ πταίσματα καὶ μηδενὸς ὀνείδους φειδόμενοι, ἐνεπιδεικνύμενοι δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ ζῆλον τοῖς πέ νησι καὶ ἐκ τούτου τὰ πρόσωπα αὐτῶν καταισχύνοντες. Ἐπεὶ δέ εἰσι τίνες πτωχοὶ μακαριζόμενοι, οἱ διὰ τὴν θεοσέ βειαν πάντων καταφρονήσαντες καὶ (ἐπ' ἐλπίδι τοῦ κατὰ Θεὸν πλούτου) τῆς κοσμικῆς περιουσίας ὑπεριδόντες, οἱ κακῶς προεστῶτες τοῦ λαοῦ, ἀντὶ τοῦ μακαρίζειν τοὺς οὓς τω πτωχεύοντας, διαβάλλοντες καὶ ἔξουθενοῦντες καὶ τὴν ἐπαινετὴν αὐτῶν ταπεινοφροσύνην ἔξευτελίζοντες, εἰκότως ἐγκαλοῦνται, μάλιστα ἐὰν πρεσβύτεροι ὕσιν, ἦ ἄρχοντες, ως τὰ πρόσωπα τῶν ἀγίων πτωχῶν καταισχύνοντες. Ὁποῖ ος ἦν πτωχὸς Ἰωάννης, μὴ οἴκον ἔχων, μὴ οἰκέτην, μὴ βοῦν ἀροτῆρα, μὴ γήδιον, μὴ κλίνην, μὴ τράπεζαν, μὴ ἄρτον. Ὁποῖος Ἡλίας. Ὁποῖος τῶν Ἀγίων ἔκαστος, οἵπεριηλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. 3.123 Τάδε λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν ὑψώθησαν αἱ θυγα τέρες Σιών καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ ἐν νεύ μασιν ὄφθαλμῶν καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἄμα σύρουσαι τοὺς χιτῶνας καὶ τοῖς ποσὶν ἄμα παίζουσαι, καὶ ταπει νώσει ὁ Θεὸς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών. Εἴ καὶ μείζονά τινα προηγουμένως ἐμφαίνει ὁ λόγος, ἀλλ' ὅμως ἔχει τι καὶ αὐτόθεν τοῖς πλήθεσι χρήσιμον καὶ ἐπι στρεπτικὸν τὰ λεγόμενα. Συστέλλει γὰρ ἀκολάστων γυναικῶν τὴν ζωὴν, καὶ σχήματι καὶ βλέμματι καὶ βαδίσματι καὶ στολῇ τὴν πρὸς πορνείαν εὔκολιάν ἐπιδεικνυμένων. Ὅταν γὰρ ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος μεγαλοφρονοῦσαι ὑπεραίρωσιν ἔαν τὰς τῶν λοιπῶν, ματαίω φρυάγματι κεχρημέναι καὶ ἐπαιρό μεναι πράγματι ταχὺ ἀπανθοῦντι καὶ ἀπορρέοντι, εἴτα ὑψη λὸν μὲν τὸν τράχηλον φέρουσιν, ὑπὲρ τοῦ πᾶσιν αὐτῶν τὰ πρόσωπα εἶναι καταφανῆ. Ἡ μὲν γὰρ σεμνὴ

γυνὴ καὶ κοσμία, εἰς γῆν κατανεύουσα ὑπὸ αἰδοῦς, ἐπὶ τὸ κάτω καθελκόμενον ἔχει τὸ πρόσωπον· ἡ δὲ πολλοὺς ἀγρεῦσαι τῇ παγίδι τοῦ κάλλους προαιρουμένη, πορεύεται ὑψηλῷ τρα χήλῳ. Καὶ ἐν νεύμασιν ὁφθαλμῶν. Γυναικὸς πορνείας πνεούσης τὸ κατηγόρημα, περίεργα βλέπειν τῷ ὁφθαλμῷ, τὴν ἀσέλγειαν τῆς ψυχῆς καταμηνύειν τῷ βλέμματι, ἐμμειδιᾶν, τοῖς ὁφθαλμοῖς ἐρεθίζειν πορνικῶς, ίόν τινα φθαρτικὸν ἔξαποστέλλειν τοῖς ὅμμασιν· ὅποιον δή τι καὶ ὁ περὶ τοῦ βασιλίσκου κα τέχει λόγος, ὃν φασι καὶ ἐκ μόνης τῆς ὄψεως διαφθείρειν τοὺς θεαθέντας. Δικαίως οὖν ἀγανακτεῖ ὁ λόγος κατὰ τῶν πορευομένων ὑψηλῷ τραχήλῳ, τουτέστιν ἀπερυθρια σμένω προσώπῳ καὶ ἐν νεύμασιν ὁφθαλμῶν. Τὸ δὲ ὑψηλὸν τοῦ τραχήλου, δεῖγμα τοῦ μηδὲ τῷ ζυγῷ τῆς σωφροσύνης ὑποκεῖσθαι· ἀβρυνομένης δὲ καὶ χλιδώσης, τὸν χιτῶνα ἐπισυνομένης βαδίζειν καὶ τὸ βάδισμα μὴ κατὰ φύσιν ποιεῖσθαι, ἀλλὰ πρὸς ρύθμὸν ἐκμελῇ ἐπιτετηδευμένον ἐκλύτως. Ἀντὶ οὗν τούτων Ταπεινώσει ὁ Θεὸς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών. Ἐπειδὴ ἐκουσίως τὸ ταπεινὸν οὐχ εἴλοντο, ἀλλ' ἐπορεύ θησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ, ταπεινώσει (φησὶ) τὰς ἀρχηγοὺς αὐτῶν, τὰς θυγατέρας Σιών. "Ετι καὶ νῦν ἔξεστιν ὀρᾶν πολλαχοῦ τὰς Ἰουδαίας γυναῖκας τοῖς ἐκάστου ποσὶν ἐπιπαιζούσας καὶ μὴ ἐντρεπομένας τὴν τοῦ Προφήτου φωνήν. Εἴθε δὲ μὴ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αἱ θυγατέρες τὰ αὐτὰ ἐγκαλοῦντο. Πολλαὶ γὰρ, ὡς ἐν πλήθει ἐπὶ τῶν προσιόντων τῷ θείῳ λόγῳ, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν, οὐκ εἰδυῖαι εὐφροσύνην πνευματικὴν, παιδιαῖς ἀσέμνοις ἑαυτὰς ἐπιδιδοῦσαι, κώμοις καὶ μέθαις ἐγκαλινοῦνται, καὶ μὴ τη ροῦσαι τὸ παράγγελμα τὸ λέγον, ὅτι Οἱ ὁφθαλμοί σου ὁρθὰ βλεπέτωσαν· ὑπολοξοῦσαι τὸ ὅμμα καὶ παρεκκλίνουσαι, δεῖγ μα πονηρᾶς ἐκφέρουσι προαιρέσεως. Πολλαχοῦ δὲ τὰ νεύ ματα τῶν ὁφθαλμῶν διαβέβληται, ὡς ἐν Παροιμίαις ἐπὶ τοῦ κακοῦ παρατετήρηται, ὅτι Ὁ δε αὐτὸς ἐννεύει μὲν ὁφθαλμῷ, σημαίνει δὲ ποδί. Καὶ πάλιν· Ὁ ἐννεύων ὁφθαλμῷ μετὰ δόλου, συνάγει ἀνδράσι λύπας. Καὶ τὸ Οἱ μισοῦντές με δωρεὰν καὶ διανεύοντες ὁφθαλμοῖς. Φθάνει δέ ποτε καὶ ἐπ' ἄνδρας τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα, τοὺς φρονήματι μὲν ἀλαζονικῷ ὑπερφρονοῦντας τῶν ὑποδεεστέρων, ὑπτιάζοντας δὲ τῷ σχήματι, καὶ τῷ νεύματι τῶν ὁφρύων τὴν ἀλαζὸν νείαν ἐνδεικνυμένους, σοβαρῷ δὲ καὶ διηρμένῳ βαδίσματι εὔρυθμα βαίνοντας, τὸ ἴμάτιον καθίεντας μέχρι τῶν σφυρῶν, ἀλαζονείαν ἐνδεικνυμένους, καὶ παιδιαῖς ἑαυτοὺς ἀμέτροις ἐκδεδωκότας, οὓς μένει τὸ ἀπειληθὲν πτῶμα τὸ διὰ τῆς ταπεινώσεως τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψους. 3.124 Καὶ Κύριος ἀνακαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν. Τοῦτο τὸ σχῆμα τὸ ὑπερήφανον καὶ πεποιημένον πρὸς ἔκ λυσιν καὶ πᾶσαν ἀκόλαστον ἔννοιαν, ταῖς καρδίαις τῶν ἀφу λάκτων ἐνεργαζόμενον, ἀνακαλύψει Κύριος, ὅταν ἐν τῇ φανε ρώσει τῶν κρυπτῶν τὰ μὲν τῆς σαρκὸς παραπετάσματα πε ριαιρεθῆ, γυμνὴ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν μετὰ τῶν ἔργων τῆς ἀσ χημοσύνης παραδειγματίζεται ἡ ψυχή. Ἐνεργεῖται δέ ποτε καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀποκάλυψις τοῦ σχήματος ἐπὶ καλῷ τῶν, περὶ οὓς ἡ ἐνέργεια, ὥστε, γυμνωθέντων, ἡ τέως πολλοὺς διαλαν θάνει καὶ εἰς γνῶσιν τοῖς πολλοῖς ἐλθούσης τῆς ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν ἀσχημοσύνης, ἐπιστρέψαι καταιδεσθέντας τοὺς τέως διὰ τὸ λανθάνειν ἐπιμένοντας τῷ κακῷ. Τοῦ Κυρίου οὗν ἔργον, ἀνακαλύψαι τὸ σχῆμα τὸ ἐπίπλαστον καὶ κατ εσχηματισμένον. "Ωστε καὶ εἴ τινες ἡμῶν τῶν τιμωμένων προσχήματι βίον ἀσεμνον ὑποκρύπτουσι, φοβηθήτωσαν τὸν ἀνακαλύπτειν ἡμῶν τὸ σχῆμα μέλλοντα καὶ φανεροῦντα τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ὥστε ἐν ταῖς πάντων προκεῖσθαι ὄψει τοὺς ἐν ἐκάστῳ γνωμένους χείρονας λογισμούς. Κυκλώσει γὰρ ἑκαστον ἡμῶν τὰ διαβούλια αὐτοῦ καὶ αἱ πράξεις ἐν τοῖς ἰδίοις γνωρίσ μασι περιστήσονται, αἰσχύνην καὶ ὀνειδισμὸν αἰώνιον ἡμῖν ἐπ ἀγουσαί, ὅταν ἐλέγχωνται ἐναντίως ἔχουσαι πρὸς τὸν λόγον, ὥστε τὸν κηρύσσοντα μὴ κλέπτειν, κλοπέα ἐφευρίσκεσθαι· τὸν λέγοντα μὴ μοιχεύειν, ἐν τοῖς μοιχοῖς ἔχοντα τὴν με ρίδα φωρᾶσθαι· τὸν

βδελυσσόμενον τὰ εἰδωλα, ιεροσυλίας τοῦτον μὴ ἀπεχόμενον. Οὐδὲν γάρ κρυπτὸν, ὃ οὐ φανερω θήσεται, οὐδὲ κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. 3.125 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τοῦ ἴματισμοῦ αὐτῶν καὶ τὸν κόσμον αὐτῶν. Ἐπειδὴ παρὰ τὸ πρέπον ἔχρησαντο τοῖς διδομένοις εἰς χρῆ σιν, Ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τοῦ ἴματισμοῦ αὐτῶν, ὃν ἐπὶ κακῷ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἐντυγχανόντων αὐταῖς περιεβάλλοντο. Ὡστε πᾶσα γυνὴ κακῶς κεχρημένη τῇ περιβολῇ τῆς ἐσθῆτος, τὴν ἀφαίρεσιν ἀπειλεῖται. Ἐπειδὴ καὶ ἐπορεύοντο (φησὶν) ἄμα σύρουσαι τοὺς χιτῶνας, ὡς μὴ χρώμεναι τῷ ἴματισμῷ, ἀλλὰ παραχρώμεναι, ἐκελεύσθησαν γυμνωθῆναι τῆς δόξης τοῦ ἴματισμοῦ. Ἀφαιρεῖται μέντοι καὶ ἀφ' ἡμῶν τὴν δόξαν τοῦ ἴματισμοῦ, ἐὰν ἀναξίως αὐτῷ κεχρημένοι φανῶμεν, καὶ ταπατοῦντες αὐτὸν καὶ τῶν σαρκίνων μολυσμάτων ἀναπίμ πλαντες. Τίς δέ ἐστιν οὗτος ὁ ἴματισμὸς, ἢ τὸ ἔνδυμα τῶν Ἀγίων, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός; Ὅσοι γάρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ὃν ἀφαιρεῖ Κύριος ἀπὸ τῶν διὰ τοῦ ἀμαρτάνειν τὸ σῶμα καταπατούντων καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγουμένων. Τούτου τοῦ ἴματισμοῦ σύμβολα ἦν τὰ ἴμάτια τοῦ Ἰσραὴλ, τὰ μὴ κατατρι βέντα, καθ' ὃς γέγραπται ἐν Δευτερονομίῳ, ὅτι Τὰ ἴμάτια ὑμῶν οὐ κατετρίβη, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ἡμῶν οὐκ ἐπαλαιώθη. Ἐπεὶ καὶ τὰ ὑποδήματα σύμβολα ἦν τῆς ἐτοιμασίας τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. “Ἡν γάρ δέδωκε διαθήκην καινὴν Χριστὸς Ἰησοῦς, μένει καινὴ, μηδέποτε παλαιούμενη. “Οσον γάρ χρώμεθα τούτῳ καὶ τοῖς ὑποδήμασι, τοσούτῳ καινότερα γίνεται, ἀεὶ προσφάτου καὶ νέας ἐπιγινομένης ἡμῖν τῆς ἐτοιμασίας τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ προκοπῇ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Καὶ τοὺς κοσύμβους. Ἀφαιρήσειν ἀπειλεῖ τῶν καλλωπιζομένων γυναικῶν διὰ τοῦ Προφήτου ὁ Κύριος καὶ τοὺς κοσύμβους. Οὐ πάνυ δὲ ἡ τοῦ κοσύμβου λέξις τῇ ἐλληνικῇ συνηθείᾳ καθωμίληται, ὅθεν οὐδὲ ὁ νοῦς αὐτῆς πρόδηλος. Πλὴν, ἡμεῖς, ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐσθῆτος, εὐρόντες χιτῶνα κοσυμβωτὸν, ἔχοντα ῥοῖσκους καὶ κώδωνας, ἀποδέσμους τινὰς τῶν κροσσῶν ἐνοήσαμεν τοὺς κοσύμβους, συναπηρημένους τοῖς κώδωσι τοῖς χρυσοῖς καὶ τοῖς ῥοῖσκοις ἀπὸ τῶν ἄκρων, οὓς ἐμιμοῦντο καθ' ὑπερβολὴν τρυφῆς καὶ αἱ θυγατέρες Σιών ἐν τῇ περιβολῇ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐσθῆτος· δι' ὧν ἐνύβριζον τοῖς ἱερατικοῖς ἴδιώμασιν, ὑακίνθινα καὶ κόκκινα ἐγκομβώματα κροσσῶν ἀπηρτημένα τοῦ λώματος περιφέρουσαι. 3.126 Καὶ τοὺς μηνίσκους καὶ τὸ κάθεμα καὶ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν. Κατ' εἶδος ἐπεξέρχεται τῷ γυναικείῳ κόσμῳ, τὸ περίεργον τοῦ καλλωπισμοῦ διασύρων. Ἀφελεῖ γάρ Κύριος Καὶ τοὺς μηνίσκους καὶ τὸ κάθεμα. Σαφέστερον δὲ τοὺς μηνίσκους ἔτε ρος ἐξέδωκεν, εἰπὼν Καὶ τοὺς μανιάκας, καὶ ἀντὶ τοῦ καθέμα τος εἰπὼν Χαλαστά. Μηνίσκος τοίνυν κόσμος ἐστὶ χρυσοῦς περιτραχήλιος, κυκλοτέρως ἀπειργασμένος, ὃν περιτιθέμεναι αἱ γυναῖκες, γυμνὸν ἐπιτηδεύουσι προδεικνύναι τὸν τράχη λον, καὶ ἀναισχύντως ἀπογυμνοῦν, ἢ συγκαλύπτειν εύσχημο νέστερον. Καὶ τὸ κάθεμα κόσμος τίς ἐστι καὶ αὐτὸς καθιέ μενος μέντοι καὶ ἐπικαταβαίνων τῷ στήθει, χαλαρῶν τινῶν ἀλύσεων ἀπηρωμένος, ὃς ἵνα προφαίνηται, πάντως ἀνάγκη μηδὲ τὰ περὶ τὸ στῆθος εύσχημόνως συνεσκιάσθαι. Καὶ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν. “Ἐστι τινὰ καὶ χρώ ματα πρὸς κόσμον ταῖς γυναιξὶν ἐπιτετηδευμένα τοῦ προσώ που· λευκόν τε καὶ ἐρυθρὸν καὶ ἔτερον μέλαν ὃν. Τὸ μὲν λευ κότητα τοῦ σώματος καταψεύδεται, τὸ δὲ ἐρυθρὸν ταῖς πα ρειαῖς ἐπανθεῖ, τὸ δὲ μέλαν μηνοειδῶς τὰς ὁφρῦς τοῖς ὁφθαλ μοῖς περιγράφει. “Ον καὶ αὐτὸν περιαιρήσειν ὁ Κύριος ἀπειλεῖ, ἵνα μὴ κλέπτηται (φησὶν) ἡ σωφροσύνη τῶν ἀνδρῶν, μηδὲ ταῖς ζωγραφίαις ταύταις ἐλεεινοὶ νεωτέρων ὁφθαλμοὶ συν αρπάζωνται. ”Η τότε ἀφαιρεθήσεται ταῦτα, ὅταν γυμνὰ πάντα παρίσταται τῷ Κριτῇ, ὅτε ὁφρὺς συμπεπτωκυῖα, πα ρειὰ κατηφής, χρώμα πελιδνὸν ὑπὸ τοῦ φόβου. Ἀφαιρεῖ οὖν καὶ τὸν κόσμον ὁ Κύριος. Καὶ τὴν

σύνθεσιν τοῦ κόσμου τῆς δόξης, οίονεὶ καὶ τὴν ὕλην τὴν κοσμοῦσαν καὶ αὐτὴν τὴν ἐκ τέχνης ἐπίνοιαν. Καὶ ἐπειδὴ ἐνὶ μὲν οὐκ ἔστιν ἐπαρ θῆναι τοσοῦτον, οὐδὲ φυσιωθῆναι ἐπ' αὐτῷ, ὁμοῦ δὲ πᾶσι συγκειμένοις τὸ ἀλαζονικὸν ἐπιγίνεται φρόνημα, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ κόσμου ἀφαιρήσειν ὁ Κύριος ἀπειλεῖ. Ὁποῖς δὲ ὁ κόσμος, τοιαύτη δηλονότι καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ δόξα· σω ματικὸς δὲ ὁ κόσμος καὶ μάταιος· φθαρτὴ οὖν καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ δόξα καὶ ἀνυπόστατος. 3.127 Καὶ τοὺς χλιδῶνας καὶ τὰ ψέλλια καὶ τὰ ἐμπλόκια. “Ολος μὲν ὁ κατηριθμημένος κόσμος χλιδώσης γυναικός ἔστιν ἐπιτήδευμα, τουτέστι τρυφώσης καὶ διακεχυμένης. Ἐξαιρέτως δὲ οἱ χλιδῶνες (παρώνυμοι ὅντες τῆς τρυφῆς) τάχα τοῖς βραχίοσι περικείμενοι. Ψέλλια δέ ἔστι τὰ τοῖς ἄκροις τῶν χειρῶν κατὰ τὸ προφανὲς προβαλλόμενα. ”Εστι δέ ποτε καὶ ἐπὶ καλοῦ παρειλημμένα τὰ ψέλλια, ὡς ὅτε τὴν ἀγίαν Ἐρεβέκκαν ὁ πρεσβύτερος τῆς οἰκίας κατεκόσμει. Ἐδει γὰρ τὴν μέλλουσαν συνοικεῖν τῷ πατριάρχῃ, ὑπὸ τοῦ μηνηστευομένου αὐτὴν τὸ πρακτικὸν τῆς ψυχῆς προπαι δευθῆναι. Διὰ τοῦτο ψελλίοις χρυσοῖς κατεκόσμει τὰς χεῖς ρας, τουτέστι πράξει τιμίαις. Δέκα δὲ χρυσίων ὀλκὴ αὐ τῶν· διότι ἐν δέκα κεφαλαίοις ἡ πᾶσα τήρησις τοῦ νόμου συμπεραιοῦται. Καὶ ἐνώτια, ἀνὰ δραχμὴν ὀλκῆς ἔχοντα, ὅτι τὴν ὑπακοὴν τῇ εἰς ἓνα Θεὸν πίστει προσῆκε κεκοσμῆ σθαι. Ἐνταῦθα μέντοι περιαιρεῖται τὰ ψέλλια, διὰ τὰς ἐπαι ρομένας τῷ κόσμῳ τῶν ψελλίων, καθόλου ἡμῖν ἐνδεικνυ μένου τοῦ λόγου, ὅτι ὁ ἐπὶ τῷ δεδυνῆσθαι τὰ κρείττονα ὑψηλοφρονήσας ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τῆς συνεχούσης αὐτὸν ἐπισκοπῆς. Τὸ δὲ ἐμπλόκιον ἔοικέ τι εἶναι συγκαταπλεκό μενον ταῖς θριξὶν, εἰς τὸ τῇ παρ' ἐαυτοῦ εὔχροιά διεγεῖραι τῶν τριχῶν τὴν χρόαν. Καὶ μηδενὶ ταῦτα μικροπρεπῆ νο μιζέσθω. Οὐ γὰρ σεμνότεροι τοῦ Πνεύματος ἡμεῖς, ὡς ἀπαξιοῦν τὰς ἐν τῇ Γραφῇ λέξεις διερευνᾶσθαι. Μεμαθή καμεν γὰρ ἐν τοῖς Ἀσμασι, τῆς ἐπαινούμενης νύμφης καὶ τὸ ἐμπλόκιον σεμνυνόμενον· Κεφαλὴ γάρ σου (φησὶν) ὡς ὁ Κάρμηλος καὶ ἐμπλόκιον κεφαλῆς σου ὡς πορφύρα. 3.128 Καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ τοὺς δακτυλίους. Ἐπαινετὴν μὲν τὴν χρῆσιν ἐνωτίων ἐν τῇ μηνησίᾳ τῆς Ἐρέκκας ἐδιδάχθημεν, σύμβολον τοῦ ἀγαθὰ μέλλειν αὐτῇ δι δάγματα περὶ τῆς ἐν τοῖς νοητοῖς ἀληθείας, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀβραάμ γενομένη παραδοθήσεσθαι. Κατηγορούμενα δὲ αὐ τὰ πολλαχοῦ κατειλήφαμεν. Πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ, ὅτε ἀναβαί νειν ἔμελλον εἰς Βεθὴλ, προσταχθῆναι παρὰ τοῦ Ἰακὼβ τὰς γυναῖκας περιελέσθαι αὐτὰ μετὰ τῶν θεῶν ἀλλοτρίων, ὡς ἐμποδίου ὅντος ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς τῶν ἐνω τίων χρήσεως πρὸς τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου. Βεθὴλ γὰρ οἶκος Θεοῦ ἔρμηνεύεται. Ἐπειτα ἐν τῇ Ἐξόδωκαταστασιασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ Ἀαρὼν εἰς τὸ ποιῆσαι εἰδωλον, ὡς ἐπιτηδείαν ὕλην εἰς κατασκευὴν τῶν ἀπηγο ρευμένων, τὰ ἐνώτια ἔξελέξατο. Περιείλαντο γάρ πᾶς ὁ λαὸς (φησὶ) τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ, τὰ ἐν τοῖς ωσὶν αὐτῶν, καὶ ἡνεγκαν πρὸς Ἀαρὼν, καὶ ἐπλασεν αὐτὰ μόσχον χωνευ τόν. Ἄλλα καὶ Γεδεὼν, ἐκ τῶν σκύλων τῶν Ἰσμαηλιτικῶν λαβὼν τὰ ἐνώτια παρὰ τοῦ λαοῦ, Ἐποίησεν αὐτὰ εἰς Ἐφούδ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἔξεπόρνευσε πᾶς Ἰσραὴλ ὄπίσω αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐγένετο τῷ Γεδεὼν καὶ τῷ οἴκῳ αὐ τοῦ εἰς σκάνδαλον. Καὶ ταῦτα νῦν τὰ ἐνώτια διὰ τὸ συν επαίρειν τὸ φρόνημα τῶν θυγατέρων Σιών διαβέβληται. Καὶ τὰ περιπόρφυρα καὶ τὰ μεσοπόρφυρα. Τὸν ἐν τῇ ἐσθῆτι κόσμον τῶν καλλωπιζομένων γυναικῶν ὡς περίεργον δια βάλλει, πορφύραν ποτὲ μὲν κατὰ τὰ ἄκρα παρυφαινόντων, ποτὲ δὲ κατὰ τὸ μέσον αὐτὴν ἐντιθέντων. Δόλου δὲ σύμβολον ἡ πορφύρα, τὴν κατὰ φύσιν χρόαν ἐπικαλύπτουσα, καὶ τὸ οἰκεῖον ἄνθος προφαίνουσα κατὰ τοὺς ἐν ἐπιφανείᾳ φαιδροὺς, ἐν δὲ τῷ βάθει τὸ κακὸν συσκιάζοντας. Ὅπερ κἀντα τὰ ἄκρα τοῦ βίου, κἄν τὸ μέσον ἐπέχῃ, φευκτόν. Διόπερ καὶ τὰ περι πόρφυρα παραιτεῖται ὁ λόγος. 3.129 Καὶ τὰ ἐπιβλήματα, τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν καὶ τὰ διαφανῆ Λακωνικά. Ὅπερβολὴν ἀσωτίας καὶ τρυφῆς ἀφειδοῦς ὁ λόγος ἐμ

φαίνει, τὰ ἐπιβλήματα τὰ κατ' οἶκον διαφανῆ λέγων εἶναι τῇ ύπερβολῇ τῆς λεπτότητος. Τὸ γάρ πρὸς ἐπίδειξιν δαπα νηρὸν, ἔχει σκοπὸν τὴν ἀνθρωπαρεσκείαν· τὸ δὲ καὶ μη δενὸς ὁρῶντος ἐφ' ἑαυτοῦ διάγοντα κατὰ τὴν οἰκίαν δια φανῆ περιβάλλεσθαι, πᾶσαν ύπερβολὴν παραχρήσεως τῶν πρὸς χρῆσιν συγκεχωρημένων ἡμῖν ἐπιδείκνυται, ὥστε μι μεῖσθαι τὰ τῶν Λακαινῶν ἐπιβλήματα, αἱ κατὰ τὴν ὅρ χησιν τὸ φανερῶς γυμνοῦσθαι ὡς ἄσεμνον παραιτούμεναι, ύπερβάλλουσαν λεπτότητι λινῆν ἐσθῆτα περιβαλλόμεναι, δι' αὐτῆς φαίνουσιν ἢ κρύπτειν ἔδει τὰς τῶν ἀρένων ὅψεις. Καὶ τὰ βύσσινα καὶ τὰ ὑακίνθινα καὶ τὴν βύσσον σὺν χρυσῷ καὶ ὑακίνθῳ συγκαθυφασμένα. "Ηδη δὲ καὶ τῆς ιερα τικῆς ἐσθῆτος μιμήματα, ἐν τῇ ἀσέμνῳ αὐτῶν ζωῇ δι' ὑπερ βολὴν τρυφῆς ἐμπαροινοῦσαι τοῖς ἀγίοις, αἱ θυγατέρες τῆς Σιών περιφέρουσι βύσσινα καὶ ὑακίνθινα, ὅποια ἐκεῖνοι σύμ βολα τῶν στοιχείων περιβαλλόμενοι, ἔξ ὧν τὰ πάντα συνέ στηκεν, εἰσήσαν εἰς τὰ ἄγια δι' ἑαυτῶν, ύπερ τοῦ κόσμου τὸν Θεὸν ἰλεούμενοι. Βύσσος μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ ύακινθος ἀντὶ τοῦ ἀέρος, καὶ πορφύρα ἀντὶ τοῦ ὅρα τος, καὶ τὸ κόκκινον ἀντὶ τοῦ πυρός. Αἱ δὲ οὐκ ἔξαρ κούμεναι τῷ ἔξ αὐτῶν κόσμῳ, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς συγκα θύφαινον, ύπερ ποικιλίας καὶ πολυτελείας πλείονος. Καὶ θέριστρα κατάκλιτα. "Εοικε τὸ θέριστρον ἐπίβλημα εἰ ναι θερινόν, ὡς καὶ περιβάλλειν δοκεῖν καὶ μὴ βαρύνειν ἐν τῷ καύσωνι· ὡς καὶ ἐν τῇ Γενέσει μεμαθήκαμεν τὴν Ῥεβέκκαν ἐν τῇ συναντήσει τοῦ Ἰσαὰκ περιβαλλομένην τὸ θέριστρον. "Α δὲ νῦν διαβάλλει ὁ λόγος, θέριστρα λέγεται, τὰ ἐν τῷ κατακλίνεσθαι δι' ύπερβολὴν τρυφῆς ταῖς κλίναις ἐπιβαλλόμενα. Καίτοι τὸ Κατάκλιτα οὐδὲ ἐκδεδώκασιν οἱ λοιποί· διὸ καὶ ὠβέλισται, ὡς οὐδένα νοῦν ἐμφαῖνον. 3.130 Καὶ ἔσται ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας, κονιορτός· καὶ ἀντὶ ζώνης, σχοινίω ζώσῃ· καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσίου, φαλάκρωμα ἔξεις διὰ τὰ ἔργα σου. Μέρος τρυφῆς ἔστι καὶ τὸ ἐν ταῖς ὀσμαῖς ὥδū, φαρμάκοις τισὶν ἐκθυμιωμένοις καταφαρμακευόντων τὸν ἀέρα καὶ ἡδεῖαν ἑαυτοῖς μηχανωμένων ἀναπνοήν. Ταῖς οὖν διακεχυμέναις ὑφ' ἥδονῆς καὶ ὀσμὴν ἡδεῖαν μηχανωμέναις τῇ ὀσφρήσει, κονιορτός ἀντιδοθήσεται ύπὸ τοῦ ἀπειλοῦντος. Λεπτὴ δέ ἔστι γῆ ἡ κόνις, ἀναπεποιημένη πρὸς τὸν ἀέρα, δυσκολίαν τινὰ περὶ τὴν ἀναπνοήν καὶ ἀηδίαν πολλὴν ἐμποιοῦσα διὰ τὴν ἔμφραξιν. Μύροις μὲν γὰρ καὶ θυμιάμασιν ἐπιτέρπεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ μύροις τοῖς πνευματικοῖς, ὅποιος ἦν ὁ λέ γων· Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν· καὶ Χάρις τῷ Θεῷ, τῷ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι ἐν παντὶ τόπῳ. Τοιαύ της ἀντελαμβάνετο ὀσμῆς ἀποπνεούσης τοῦ Ἰακὼβ, ὁ πατὴρ Ἰσαὰκ· Ἰδοὺ ὀσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡς ὀσμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν εὐλόγησε Κύριος. Καὶ αἱ ἐν τῷ Ἀσματι δὲ νεάνιδες, αἰσθόμεναι τῆς οὐρανίου εὐωδίας τοῦ Λόγου, ἔλεγον· Εἰς ὀσμὴν μύρων σου δραμοῦμεν. Καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν δὲ χρί σμα μύρον ἦν καλὸν καὶ τερπνὸν, ἀδελφῶν συναφείᾳ παρ εικάζεσθαι ἄξιον. Τὸ τοιοῦτον μύρον τεχνίτου δεῖται, ἀπὸ Θεοῦ λαβόντος τὴν μυρεψικὴν τέχνην, εἰς τὸ ποιῆσαι χρίσμα ἄγιον, ὃ οὐκ ἀναβήσεται εἰς σάρκα ἀνθρώπου. "Οταν μέντοι πρὸς ἀκολασίαν τὸ ὥδū τῆς ὀσμῆς ἐπιτηδεύη ται, ἔμφράσσεται ύπὸ τοῦ κονιορτοῦ ὁ πόρος τῆς αἰσθήσεως, εὐεργετοῦντος τοῦ ταῦτα αὐτοῖς οἰκονομοῦντος Κυρίου. Τάχα δὲ ἐπεὶ ἐν τῷ ναῷ ἦν τὰ ἡδύσματα τῆς ὀσμῆς, τό τε μύρον τῆς χρίσεως καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως (κατερρίφη δὲ ὁ ναὸς καὶ ἔστι νῦν ἐν κονίᾳ, ἀνατραπεὶς καὶ κάτω κείμενος) ἀντὶ τῆς ποτε ὀσμῆς τῆς ἡδείας (κατὰ τὴν νομικὴν λατρείαν) νῦν κονιορτός ἔστι, διὰ τὰς πορευθείσας ὑψηλῶ καὶ ἀνυπο τάκτω τραχήλω ψυχάς, οἵς καὶ εἴρηται· Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. "Ἐξεστι μέντοι αὐταῖς (ἐάν βούλωνται ἐκτιναξαμέναις τὸν χοῦν) ἀναπλησθῆναι τῆς εὐωδίας Χριστοῦ κατὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ λέγοντος· Ἐκτί ναξαι τὸν χοῦν σου καὶ ἀνάστηθι, Ιερουσαλήμ, καὶ ἔνδυσαι τὴν δόξαν τοῦ βραχίονός σου. 3.131 Καὶ ἀντὶ ζώνης, σχοινίω ζώσῃ. Ζώννυται μὲν τὴν ὀσφὺν ἐν

άληθεία, ό κατα Θεὸν ζωννύμε νος. Ὅποιος ἦν ὁ Πέτρος, ἐκτείνων τὰς χεῖρας καὶ ζωννύμε νος εἰς τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ πόλεμον ὑπὸ τῶν εἰς τὸ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας αὐτὸν μαρτύριον μέχρι θανάτου προκαλουμένων. Ὁ μὲν οὖν Ἀγιος περιζώνυνται δύναμιν· Ὁ Θεὸς γὰρ (φησὶν) περιζωνύων με δύναμιν· ὁ δὲ ἀπολέσας τὴν ζώνην ταύτην, τῷ δεσμῷ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν ζώνυνται, διότι Σειραῖς τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν ἔκαστος σφίγγεται. Ὡν σύμβολον ἦν τὸ ἐκ σχοινίων φραγέλλιον, ἔξελαῦνον τοῦ ἱεροῦ τοὺς βεβηλοῦντας τὰ ἄγια, δεικνύντος τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐκάστῳ μάστιγες αἱ οἰκεῖαι πλοκαὶ τῶν ἀμαρτιῶν γίνονται, καὶ μαστίζεται σχοι νίοις ἀμαρτιῶν τοῖς περιπλεκομένοις αὐτῷ. Ἀντὶ δὲ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσίου, φαλάκρωμα ἔξεις διὰ τὰ ἔργα σου. Ὡσπερ, ἐπὶ τῆς κατὰ τὰ ὀσφραντὰ περιεργίας τὰ παρὰ φύσιν ἐπιζητοῦσαι, καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἔξεπιπτον (οὐκ ἀνεχόμεναι γὰρ ἀναπνεῖν ψιλὸν ἀέρα, ἀλλὰ μύροις αὐτὸν καταχρωννῦσαι καὶ θυμιάμασιν, ὕστερον οὐδὲ καθαρὸν ἀέρα, ἀλλὰ κονιορτῷ τοῦτον ἀναμεμιγμένον ἀνέπνεον) οὕτως, ἐπειδὴ τῷ ἐκ τῆς φύσεως κόσμῳ τῶν τριχῶν (ὅς ἀντὶ περιβολαίου δέδοται ταῖς γυναιξὶν) οὐκ ἐπέμενον, ἀλλὰ, ἐμπλοκίοις τισὶ τὰς τρίχας συγκαταπλέκουσαι, φορτικῶς ἔαυτὰς ἐκαλλώπιζον, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν κόσμου ἀπεστερή θησαν, καὶ ἐγένοντο ἀωρότατον θέαμα ἐν τῇ ἀποβολῇ τῶν τριχῶν, ὃς οἰκεῖος καὶ συγγενῆς κόσμος παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ταῖς γυναιξὶ περιβέβληται. Εἴ γὰρ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, πόσῳ δήπου αἰσχιον φαλάκρωμα ἔχειν; (ἐπὶ συμφέροντι τὴν δυσμορφίαν ἐπάγον ταῖς κακῶς τὴν ὥραν διαθεμέναις). Ἀντὶ δὲ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου, περιζώσῃ σάκκον. Καὶ τοῦτο ἐπὶ συμφέροντι τῶν ὡραιῶν οἰκονομῶν δὲ Κύριος τὴν μεταβολὴν ταύτην γενέσθαι προστάσσει. Διότι ἡ μὲν πορφυρὶς ἀβρότητος καὶ ἀλαζονείας ἐστὶν ἀφορμή· ὁ δὲ σάκκος συντριμμοῦ καὶ ταπεινώσεώς ἐστιν ἔφόδιον. Καὶ ὁ μὲν τὴν ἀλουργίδα περικείμενος, πεσεῖν εἰς γῆν καὶ προσκυνεῖν τὸν Θεὸν κατοκνεῖ, φειδοῖ τοῦ κόσμου, μὴ τῆς ἐσθῆτος τὸ ἄνθος διαλυμήνηται· ὁ δὲ τὸν σάκκον περικείμε νος, πάντα τόπον ἐπιτήδειον ἔαυτῷ εἰς προσκύνησιν τίθεται. 3.132 Καὶ ὁ νιός σου δὲ κάλλιστος δὲν ἡγάπησας, μα χαίρα πεσεῖται. Τοῖς ἐν ἥθεσι μοχθηροῖς μέλλουσιν ἀνατρέφεσθαι, λυ σιτελέστερον πολλῷ προαπελθεῖν τῆς ἀκμῆς, ἢ ἐπὶ πλέον τῆς πονηρᾶς τῶν γονέων ἀγωγῆς ἀναπίμπλασθαι. Υἱὸν οὖν ἔσχες, ἥτοι τῷ σώματι κάλλιστον, ἢ τοῖς μητρικοῖς ὁφ θαλμοῖς τοιοῦτον φαινόμενον. Οὗτος ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ καὶ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας τεθνήξεται. Καὶ ἡ ἐπίτασις τοῦ κα κοῦ, οὐ τὸν αὐτόματον, οὐδὲ τὸν ἐκ τῆς φύσεως θάνατον, ἀλλὰ βιαίως ἐκ πολεμίας χειρὸς, τραυματίας μαχαίρᾳ. Καὶ οἱ ἴσχύοντες ὑμῶν μαχαίρᾳ πεσοῦνται. Καὶ ταῦτα παθοῦσα, οὐδὲ τὴν πρὸς τὸ ἀμύνασθαι δύναμιν ἔξει· παραμυθία γὰρ ἐν κακοῖς τὸ ἐπαμῦναι τοῖς ἀνηρημένοις καὶ τοῖς ἵσοις ἀντιπεριβάλλειν τοὺς λελυπηκότας. Σοὶ δὲ οὐδὲ τοῦτο ὑπάρξει· οἱ γὰρ ἐν ἡλικίᾳ πάντες τελευτήσουσιν ἐν πολέμῳ, ὕστε τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν περιλειφθῆναι, ἢ διὰ τὸ ἀβοή θητος εἶναι, εὔκολός ἐστι πάντα παθεῖν, ἀπερ ἀν δοκῇ τοῖς πολεμίοις. Καὶ ταπεινωθήσονται καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τοῦ κόσ μου ὑμῶν. Χρυσίου καὶ ἀργυρίου θῆκαι καὶ ἐσθῆτος πο λυτελοῦς καὶ λίθων βαρυτίμων, ἔως μὲν ἀν ἔχῃ τὰ κει μήλια, πολλῆς ἀξιοῦται σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας, ἐν οἴκοις ὀχυροῖς ἀποκείμενα, ἐπὶ ὑψηλῶν τόπων, καὶ μοχλοὶ καὶ κλεῖς καὶ σφραγῖδες καὶ φύλακες καὶ πάντα τὰ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν ἐπινοούμενα· ἐπειδὰν δὲ κενὰ τῶν κειμηλίων ἀποδειχθῆ, ἡμελημένα καὶ παραρ̄ιπούμενα παρ ὄρᾶται. Ταῦτα καὶ ἡμᾶς ὡφελείτω, ὅτι ψυχαὶ, αἱ δε ξάμεναι τοῦ θείου λόγου τὴν δωρεὰν, ἀποθῆκαι γεγόνασι τῶν τιμίων, τοῦ ἐν τοῖς θείοις θησαυροῖς ἀποκεῖσθαι ἄξιαι· ἐπειδὰν δὲ κεναὶ τῶν θείων κόσμων ἀποδειχθῶσι, ταπει νωθήσονται ἀπορρ̄ιφεῖσαι, ἀχρηστίαν καταγνωσθεῖσαι. Διὰ τοῦτο Ἡχρειώθη (φησὶν) Ἰεχονίας, ὡς σκεῦος, οὗ οὐκ ἔστι χρεία. Ἰνα οὖν

μένωμεν ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀποθήκαις, μὴ προδῶμεν τοῖς κλέπταις τὸν πολυτίμητον μαργαρίτην, δὲν ἐπιστεύθημεν.

4.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ δ'

4.133 Καὶ ἐπιλήψονται ἔπτὰ γυναικες ἀνθρώπου ἐνὸς, λέ γουσαι· τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα, καὶ τὰ ἴμάτια ἡμῶν περιβαλούμεθα· πλὴν τὸ ὄνομά σου κεκλήσθω ἐφ' ἡμᾶς· ἀφελε τὸν ὄνειδισμὸν ἀφ' ἡμῶν. Ὡς πρὸς τὸ ῥῆτὸν, δοκεῖ ὀλιγότητα ἀνδρῶν ἐκ πολέμων, ἢ νόσων ἐπιγενομένων τῷ λαῷ κατ' ὄργὴν τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος σημαίνειν· ὅστε ὑπὲρ τοῦ μὴ ἄγονον εἶναι μηδὲ στεῖραν (ἀπερ ἐν κατάρᾳ τοῖς πάλαι λελόγισται) ἀπερυ θριᾶν τὰς γυναικας καὶ ἐνὸς ἀνδρὸς πλείους ἐπιλαμβάνεσθαι· καὶ τὸν ἐπὶ τῇ προστασίᾳ πλειόνων γυναικῶν ἀγῶνα αὐ τοῦ παραμυθουμένας, λέγειν· Τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα καὶ τὰ ἴμάτια ἡμῶν περιβαλούμεθα. Ἀφεὶς οὖν τὴν ἐπὶ τῷ πορισμῷ ἀναγκαίαν μέριμναν, τὸ ὄνομά σου χρῆσον ἡμῖν εἰς τὸ διαφυγεῖν ἡμᾶς τὸν ἐπὶ τῇ ἐρημίᾳ ὄνειδισμόν. Τὸ μὲν κατὰ λέξιν, τοῦτο. Ἡ δὲ ὑπόνοια καὶ ἐπὶ μειζόνων ἔρευναν προκαλεῖται ἡμῶν τὸν νοῦν. Ὡς οὖν ἐν τόπῳ δυσθεωρήτῳ καὶ πολὺ τὸ ἐπεσ κιασμένον ἐκ τῆς ἀσαφείας ἔχοντι, τοιαύτῃ τις ἡμῖν περὶ τῶν ἔπτὰ γυναικῶν ἔννοια ὑποπίπτει, δτι πολλαχοῦ καὶ ὁ βίος οὗτος καὶ ὁ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ ἔπτὰ λαμβάνονται. Ὁ μὲν περὶ τὰ ἐν γενέσει πράγματα χρόνος, διότι ἀπὸ ἔπτὰ ἡμερῶν ἀνακυκλουμένων πληροῦται· δθεν καὶ ὁ μετὰ τὴν κατάστασιν ταύτην αἰών, ὁγδόη εἴρηται ἐν τῇ Γραφῇ· καὶ ψαλμοὶ ὑπὲρ τῆς ὁγδόης ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ τοῦ μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον, αἰώνος. Πολλαχοῦ δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖοι καὶ ἡ κατὰ αὐτοὺς πολιτεία ἐπὶ τοῦ ἔπτὰ λαμ βάνονται. Δὸς μερίδα (φησὶ) τοῖς ἔπτᾳ καὶ γε τοῖς ὀκτῷ, ὡς καὶ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ὀφειλούσης λαβεῖν τινα μαρτυρίαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἥκειν καὶ τῆς Καινῆς καὶ εἰς μίαν ἀλλήλαις ἐλθεῖν συμφωνίαν. Αἱ οὖν ἔπτὰ γυναικες, ἡ Διαθήκη ἡ παλαιά· ἐπιλήψεται ἀνθρώπου ἐνὸς (τοῦ Κυρίου, ὃς οὐχὶ εἰς τῶν πολλῶν ἔστιν, ἀλλ' εἰς ἔστι)· λέγουσαι, δτι Τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα, τουτέστι μενοῦμεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου μέτρου τῆς ὑποστάσεως. Σκιὰ γὰρ ἐσόμεθα τῶν μελλόντων καὶ εἰκόνες τῶν ἐπουρανίων. Μόνον τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα κεκλήσθω τῇ Παλαιᾷ, ἵνα ὁ ὄνειδισμὸς τῆς ἀχρηστίας ἀφαιρεθῇ. Δύναται δὲ καὶ ἡ συναγωγὴ Ἰσραὴλ (ἀποθανόντος τοῦ νόμου, ἐν ᾧ κατείχετο) ἐλευθέρα γενομένη, πρὸς τὸ ᾧ θέλει γαμηθεῖσα, μὴ χρηματίζειν μοιχαλὶς, τῷ νυμφίῳ Λόγῳ προσελθοῦσα καὶ οίονεὶ ἐρωτικῶς ἀντεχο μένη αὐτοῦ, λέγειν· Τὸ ὄνομά σου κεκλήσθω ἐφ' ἡμᾶς. 4.134 Είρηται δέ τισιν, δτι αἱ ἔπτὰ γυναικες ἔπτὰ πνεύ ματά εἰσιν, ἀ μικρὸν ὑστερὸν ὁ αὐτὸς οὗτος Προφήτης κα ταριθμεῖσθαι μέλλει, ὡς ἐπαναπαύμενα ἐπὶ τὸν ἐκ τῆς ρίζης Ἱεσσαὶ ἔξανθήσειν μέλλοντα πνεῦμα σοφίας καὶ συν ἐσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εύσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ· ἀπερ διὰ τὸ πάντας ἐκ κλίναι καὶ ἄμα ἀχρειωθῆναι, οὐκ ἔχοντα ᾧ ἐπαναπαύσεται ἀγαπητῶς, τοῦ κατὰ τὸν Κύριον ἀνθρώπου λαβόμενα, ποιεῖ τὰ ἀναγεγραμμένα. Ἀργεῖ γὰρ τὸ πνεῦμα τῆς γνώσεως καὶ τῆς εύσεβείας ἐν καιροῖς, δτε οὐκ ἔστιν ὁ συνιών, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζη τῶν τὸν Θεόν· καὶ οίονεὶ ὄνειδός ἔστι ταῖς ἀρεταῖς τὸ μηδένα εἶναι τὸν ἀντεχόμενον αὐτῶν, ἀλλ' οίονεὶ χηρεύειν αὐτὰς ἀπορίᾳ τῆς ὑποδεχομένης αὐτὰς ψυχῆς. Τὸ γὰρ μηδένα δυνηθῆναι ἐλεῖν τῷ οἰκείῳ κάλλει, ἀλλ' ἐναπομεῖναι τῇ ἐρημίᾳ, ὕσπερ καὶ τῶν ἀρετῶν δοκεῖ καθάπτεσθαι. Ὁ δὲ ἐν ἑαυτῷ πᾶν εἶδος ἀρετῆς κατὰ τὴν ἄκραν τελείωσιν ἐπιδεικνύαι μέλλων, ἀφαιρεῖ τὸν ὄνειδισμὸν ἀπ' αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ καὶ παρὰ τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν Θεόν δοκοῦσιν ἐπι τηδεύεσθαι γνῶσις καὶ σύνεσις καὶ βουλὴ καὶ ἰσχὺς καὶ σοφία, καὶ εύσέβεια, ἀξιοῦσι τὸ Χριστοῦ ὄνομα ἐπικεκλῆσθαι αὐταῖς. 4.135 Τῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιλάμψει ὁ Κύριος ἐν βουλῇ μετὰ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ

ύψωσαι καὶ δοξάσαι τὸ κατὰ λειφθὲν τοῦ Ἰσραήλ. Συνάδει ταῦτα τοῖς προαποδεδομένοις. Οὗ γάρ ἐπελάβοντο αἱ ἐπτὰ γυναῖκες ὡς ἀνδρὸς, οὗτος ὡς Κύριος ἐπιλάμψει. Ἐπειδὴ γὰρ ἀντεποιήθησαν τοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κεκλησθαι ἐπ' αὐταῖς, ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὴν προθυμίαν ὁ Θεὸς, Ἐπιλάμψει αὐταῖς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς, του τέστι κεκριμένως καὶ βεβουλευμένως τὸ ἐκ τῆς κρίσεως ἀγαθὸν χαριζόμενος, καὶ οὐκ ἀβουλεύτως οὐδὲ ἐκκεχυμένως. Ἡμέρα δὲ αὕτη ἐστὶν, ἐν ᾧ ἐπιλάμψει ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης· αὕτη ἦν αὐτὸς ποιεῖ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ διδάσκων περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ἔως ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς ἐστι τοῦ κόσμου. Διὸ καὶ παρήνει, ἐργάζεσθαι ἔως ἡμέρα ἐστί. Σημειωτέον δὲ, ὅτι κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἐπίνοιαν καὶ ἡμέρα λέγεται ὁ παρὼν βίος, καὶ νὺξ ἡ τῆς κρίσεως ἡμέρα. Καὶ πάλιν, νὺξ μὲν ἡ παροῦσα κατάστασις, ἡμέρα δὲ ὁ προσδοκώμενος αἰών. Τὸ μὲν γάρ Ἐργάζεσθε ἔως ἡμέρα ἐστί, σαφῶς εἰς τὸν βίον τοῦτον φέρει τὸν πεφωτισμένον τῇ Χριστοῦ ἐπιγνώσει, τὸ δὲ Ἐρχεται νὺξ, περὶ τοῦ μέλλοντος αἰώνος εἴρηται, διὰ τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἐπίπονον τῶν ἐν ἀμαρτίαις εύρισκομένων τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξιουμένου. Καθ' ὃ καὶ ὁ Προφήτης πρὸς τοὺς ἐν ἔργοις μὲν πο νηροῖς ὄντας, ἐπείγοντας δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως· Ἰνα τί ὑμῖν (φησὶν) ἡ ἡμέρα Κυρίου; Καὶ αὕτη ἐστὶ σκότος, καὶ οὐ φῶς. Ἐμπαλιν δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος νύκτα μὲν λέγει τὸν βίον τοῦτον, καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ σύγχυσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν βιωτικῶν φροντίδων ἐγγινομένην τῷ νῷ, ὡς τὰ πολλὰ, ἐπισκότησιν· ἡμέραν δὲ τὸν χρόνον τῆς ἀναστάσεως, ἐν τῷ λέγειν· Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἥγγικε. Καθ' ὅποτέραν οὖν ἐὰν βουληθῆται ἐκδοχὴν, Ἐπιλάμψει ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπεὶ οὖν μετὰ βουλῆς ἐπιλάμπει, ἐαυτοὺς ἀξίους ποιήσωμεν πρὸς τὸ χωρῆσαι τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ, ὥστε τὸν κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ ἐπιτηδειότητος τὴν ἔλλαμψιν χαριζόμενον, ἐν μείζονι τῇ κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν προθυμίᾳ, μείζονα καὶ τελειότερα καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ παρασχεῖν. Καὶ ὑψώσει τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἰσραήλ, τουτέστιν ἐπάνω ποιήσει τῶν ὑλικῶν καὶ τῇ θεωρίᾳ προσάξει τῶν ἀσωμάτων τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος λεῖμμα τοῦ Ἰσραήλ. Εἰ δὲ καὶ τὴν δόξαν, ἢν δοξασθήσονται οἱ Ἅγιοι, κατὰ τὸ ἀρέσκον τῇ Γρα φῆ ποθεῖς μαθεῖν, νόησόν μοι τὴν περὶ τὸ ἡγεμονικὸν τῶν τὰ μεγάλα καὶ θεῖα θεωρούντων ἱεροπρεπῆ κατάστασιν, δόπιά ἢν περὶ Μωϋσέα, ὅτε κατηξιώθη ἐν θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ γενέ σθαι. Ἐπεὶ οὖν ἐπιλάμψει ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης, πρὸς δύο ταῦτα δύο ἐπίγαγε· τὸ ὑψώσαι καὶ δοξάσαι· ὡς νοεῖσθαι βουλῆς μὲν ἔργον τὴν ὑψώσιν, δόξης δὲ τὸ δοξάσαι. 4.136 Καὶ ἔσται τὸ ὑπολειφθὲν ἐν Σιών, καὶ τὸ κατὰ λειφθὲν ἐν Ἱερουσαλήμ, Ἅγιοι κληθήσονται, πάντες οἱ γραφέντες εἰς ζωὴν ἐν Ἱερουσαλήμ. Τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος λεῖμμα τοῦ Ἰσραήλ, Ἅγιοι κληθήσονται καὶ ἐγγραφήσονται εἰς ζωὴν ἐν Ἱερουσαλήμ λὴμ οἱ φωτισθέντες τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑψωθέν τες τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Οὗτοι Ἅγιοι κληθήσονται, οὓς καὶ κατέλιπεν ἐαυτῷ ὁ Θεὸς, κατὰ μίμησιν τῶν μὴ καμψάν των γόνου τῇ Βάσαλ. Διὰ τί δὲ τοὺς μὲν ἐν Σιών, τοὺς δὲ ἐν Ἱερουσαλήμ; Ὄτι καὶ τῶν σωζομένων ἐστὶ διαφορὰ, ἐκάστου ἐν τῷ ἴδιῳ τάγματι τῆς ἀπολαύσεως τῶν παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν μεθέξοντος. Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγοι οἱ σωζό μενοι, οὐ πληθυντικῶς, ἀλλ' ἐνικῶς ὁ λόγος ἔξεδωκεν. Οὐ γάρ εἶπεν οἱ καταλειφθέντες, ἀλλὰ Τὸ καταλειφθέν. Ἔοικε δὲ τὸ μὲν ὑπολειφθὲν ἐν Σιών, τὸ ὑποδεέστερον εἶναι τάγμα, οίονει ἐναφεθὲν ὑπὸ τῶν ἐπειγομένων εἰς τὸ ἔμπροσθεν· τὸ δὲ τελειότερον, διὰ τὴν τῶν ἔργων ἀξίαν, τῆς ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ καθιδρύσεως ἡξιῶσθαι. Ὑποβάλλει δὲ ἡμῖν καὶ ἡ ἱστορία τῶν ταγμάτων τὸ διάφορον ἐκ τοῦ τὴν μὲν Σιών τὴν ἀρχαίαν εἶναι πόλιν καὶ ὑποδεστέραν· τὴν δὲ Ἱερουσαλήμ, τὴν βασιλεύουσαν, ἐν ᾧ τὸ ἀγίασ μα. Πάντες μέντοι οὗτοι γραφήσονται εἰς ζωὴν ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ μακάριος ὁ τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ καταγραφῆς ἀξιούμενος. Ἐν ἐκείνῃ γὰρ εἴοικεν εἶναι τῇ Ἱερουσαλήμ ἡ βίβλος τῶν ζώντων, ἐν ᾧ

γράφονται οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ· Χαίρετε γὰρ (φησὶν) ὅτι τὰ ὄνόματα ὑμῶν γεγραμένα ἔστιν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐπειδὴ δὲ πρόσκειται τῷ Οἱ γραφέντες ἐν Ἱερουσαλήμ, τὸ Εἰς ζωὴν, ἐπιστῆσαι ἀναγκαῖον, μήποτε εἰσὶ τινες οἱ γραφόμενοι μὲν, οὐκ εἰς ζωνὴν δὲ, κατὰ τὸν Ἱερεῖ μίαν, λέγοντα· Ἀφεστηκότες ἐπὶ τῆς γῆς γραφήτωσαν, ὥστε κατὰ τοῦτο δύο τινὰς καταγραφὰς νοεῖσθαι· τῶν μὲν εἰς ζωὴν, τῶν δὲ εἰς ἀπώλειαν· καὶ εἶναι πολλάκις καὶ μεταβολὴν τῆς Γραφῆς, δταν καὶ ἡμεῖς εἰς κακίαν ἀπὸ ἀρετῆς μεταπέσωμεν. Τὸ γὰρ Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν, καὶ τὸ Ἐξ ἀλειψον κάμε ἀπὸ τῆς βίβλου σου, ὡς ἥδη τῆς ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Θεοῦ καταγραφῆς ἡξιωμένων λέγεται. 4.137 Ὄτι ἐκπλυνεῖ Κύριος τὸν ρύπον τῶν νιῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιῶν, καὶ τὸ αἷμα Ἱερουσαλήμ ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν, ἐν πνεύματι κρίσεως καὶ ἐν πνεύματι καύσεως. Τρανῶς τὰ αὐτὰ τῷ Ἰωάννῃ ὁ λόγος προαγορεύει, περὶ τοῦ Κυρίου λέγοντι, ὅτι Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ· περὶ δὲ ἑαυτοῦ, ὅτι Ἔγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι, εἰς μετάνοιαν. Ἐπεὶ γοῦν ἀμφότερα συνηψεν ὁ Κύριος, τὸ τε ἐξ ὕδατος εἰς μετάνοιαν καὶ τὸ ἐκ Πνεύματος εἰς ἀναγέννησιν, καὶ ὁ λόγος αἰνίσσεται ἀμφότερα τὰ βαπτίσματα ... μήποτε τρεῖς εἰσιν αἱ ἐπίνοιαι τοῦ βαπτίσματος, ὃ τε τοῦ ρύπου καθαρισμὸς, καὶ ἡ διὰ τοῦ Πνεύματος ἀναγέννησις, καὶ ἡ ἐν τῷ πυρὶ τῆς κρίσεως βάσανος· ὥστε τὸ μὲν ἐκπλύνειν πρὸς τὴν ὥδε ἀπόθεσιν τῆς ἀμαρτίας λαμβάνεσθαι, τὸ δὲ πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως, πρὸς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμασίαν. Δέονται δὲ αἱ μὲν κατ' ἄγνοιαν ἀμαρτίαι, οἵονεὶ ῥύπος τις οὖσαι, τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ψυχῆς ἀφανίζουσαι καὶ τῷ φυσικῷ κάλλει αὐτῆς λυμαίνομεναι, τοῦ ἐκ τῆς πλύσεως καθαρισμοῦ· αἱ δὲ πρὸς θάνατον ἀμαρτίαι τῶν ἐκουσίως ἔξα μαρτανόντων, μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν, αἷμα προσα γορεύονται, δεόμεναι τῆς ἐν τῷ καύματι κρίσεως. Ἐπεὶ οὖν ὁ ἔξομολογούμενος καὶ πλυθῆναι ἀξιοῖ καὶ καθαρισθῆναι, καὶ τὴν μὲν ἀνομίαν πλύσεώς φησι δεῖσθαι, τὴν δὲ ἀμαρτίαν καθαρισμοῦ, λέγων· Ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μου καθάρισόν με. Οἱ μὲν πάντη ἀνήκοοι τῶν θείων Μαθημάτων, πρὶν μα θεῖν τὸν λόγον ἡμαρτηκότες, οἵονεὶ ἐρρυπωμένοι, τοῦ ἀπὸ τοῦ ὕδατος δέονται καθαρισμοῦ· οἱ δὲ μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ζωὴν ἐπιβουλεύοντες ἑαυτοῖς, αἷματι ὅντες ἔνοχοι, τοῦ ἐκ τοῦ πυρὸς δέονται καθαρισμοῦ. Ἔστι δὲ καὶ ἀπλούστερον ἐκλαβεῖν· ὅτι τὰ μὲν ἐπιπόλαια τῶν ἀμαρτημάτων ρύπω τινὶ ἔσοικε· τὰ δὲ διὰ βάθους, ἐκ διαθέσεως τῆς πρὸς τὸ κακὸν τῶν πλημμελούντων ἀμαρτανόμενα, αἷματι παρεικά ζεται· διὸ καὶ ἐκ μέσου τῶν ἡμαρτηκότων διὰ τῆς τοῦ πνεύματος καύσεως ἐκκαθαρίζεσθαι τὸ αἷμα λέγεται. 4.138 Καὶ ἔξει καὶ ἔσται πᾶς τόπος τοῦ ὄρους Σιῶν καὶ πάντα τὰ περὶ κύκλῳ αὐτῆς σκιάσει νεφέλῃ ἡμέρας, καὶ ὡς καπνοῦ καὶ ὡς φωτὸς καιομένου νυκτὸς, πάσῃ τῇ δόξῃ σκεπασθήσεται. Καὶ ἔσται εἰς σκιὰν ἀπὸ καύματος καὶ ἐν σκέπῃ καὶ ἐν ἀποκρύφῳ ἀπὸ σκληρότητος καὶ ὑετοῦ. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ λουτροῦ κάθαρσιν καὶ τὴν ἐκ μετανοίας ἀποκάθαρσιν, ἔξει καιρὸς δὲ πᾶς τόπος οἰκειωθήσεται τῷ ὄρει Σιῶν, τουτέστιν ὑψηλὸς καὶ τῶν οὐρανίων εἶναι σκοπευτικὸς καταξιωθήσεται. Μετὰ τὸ ἐπιλαβέσθαι ἀν δρὸς τὰς ἐπτὰ γυναικας, καὶ ἐπιλάμψαι Κύριον μετὰ δόξης ἐν βουλῇ, τοῦ ὑψῶσαι καὶ δοξάσαι τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἰσραήλ, δὲ καὶ Ἀγιοι ἐκλήθησαν, διὰ τὸ ἐκπλυθῆναι τὸν ρύπον τῶν θυγατέρων Σιῶν καὶ ἐκκαθαρισθῆναι τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ μέσου, τότε σκιάσει τὰ περὶ κύκλῳ τῆς Ἱερουσα λὴμ νεφέλῃ ἡμέρας, ὥστε παρασχεῖν σκιὰν ἀπὸ καύματος καὶ σκέπην ἀπὸ σκληρότητος καὶ ὑετοῦ· τὴν δὲ νύκτα ὑπὸ φωτὸς κατέχεσθαι καιομένου, καὶ εἶναι τὴν δόξαν οἵονεὶ καπνόν τινα τὰ πάντα ἐπιλαμβάνουσαν. Λογιζόμεθα δὲ ταῦτα ἐπαγγέλλεσθαι τοῖς ἀξίοις τῆς ἀναπαύσεως. Διότι, πολλῶν μονῶν οὐσῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ διαφόρου κληροδοσίας ἀποκειμένης ἐν τῇ γῇ τῆς κληρονομίας, ἦν

κληρονομήσουσιν οί πραεῖς, δῆλον ὅτι τινὲς μὲν ἐν τῇ φαιδρότητι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ φανείας, τινὲς δὲ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν οὐρανίων δυνά μεων ἀναπαύσονται, καὶ ἄλλοι ἐν τῇ δόξῃ, τῇ ἀπὸ τοῦ φω τὸς, ὡς ἀπὸ καπνοῦ, καλυφθήσονται. Τάχα δὲ αὐτῇ μὲν τῇ Σιών ἐπιλάμψει τὸ φῶς· τὰ δὲ περὶ κύκλῳ αὐτῆς ἐπὶ λάμψει νεφέλῃ ἡμέρας, ἡτις οὐκ ἄλλοθεν ἔχει τὴν γένεσιν, ἢ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ φωτός, ὥσπερ καπνὸς ἀπὸ πυρὸς, οὕτως αὕτη ἀπὸ τοῦ φωτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσα, ὑφ' ἦν οἱ διαι τῷμενοι μεγάλης τῆς δόξης ἀπολαύσουσιν, ὡς ὑπ' αὐτῆς τῆς νεφέλης καταλαμπόμενοι, ἐν καύματι μὲν ὑπερηπλῷ μένης τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ ἡδεῖαν ἐκ τοῦ ἐπισκιασμοῦ παρεχομένης ἀναπνοήν· ὅμβρων δὲ σκληρῶν καταρρήγνυ μένων, τὴν τῶν στεγανῶν σκεπασμάτων χρείαν ἀναπλῃ ρούσης, καὶ τοὺς διαλαθεῖν δεομένους ἰκανῶς περισκεπούσης, καὶ τῇ πυκνότητι τῇ παρ' ἔαυτῆς διειργούσης τὰς ὅψεις. Ὁποίᾳ τις ἦν κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου ἡ φω τεινή νεφέλη τοὺς μαθητὰς περιστείλασα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ στάσις καὶ οἶον ἡ σύμπηξις τῆς νεφέλης νηνεμίας ἐστὶ σημεῖον, τὸ ἀτάραχον τῆς τότε καταστάσεως διὰ τῆς κατὰ τὴν νεφέλην σκέπης ἐνδείκνυται. Ἐτὶ ὑπὲρ τοῦ τρανότερον ἰδεῖν, τί ἐστι τὸ Ἐν ἀποκρύφῳ σκέπης γενέσθαι, τοιούτῳ τινὶ παραδείγματι προσαγόμεθα. Ἐστω τις ζητούμενος μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὑπὸ δὲ τῶν οἰκείων ἔν τινι οἰκίσκῳ δυσευρέτῳ φρουρούμενος. Τοιοῦτον οὖν τι νοητέον γίνεσθαι περὶ τὸν Ἀγιον, ὑπὸ τῆς θείας ἐκείνης νεφέλης σκεπαζούσης αὐτὸν, πρὸς τὸ μὴ εὐεπιχείρητον εἴναι τοῖς πολεμίοις. Τοσαῦτα εἰς τὸ σαφέστερον νοηθῆναι τοῖς κύκλῳ Σιών τὴν γινομένην βοήθειαν, εἰς τὸ ἡμέρας μὲν σκιάζειν αὐτοὺς τὴν νεφέλην, ἵνα ῥυσθῶσιν ἀπὸ καύματος, νυκτὸς δὲ φῶς πυρὸς αὐτοῖς καίεσθαι, φωτίζον αὐτούς, ἀμφοτέροις δὲ τοῖς καιροῖς τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων ἀσφάλειαν ὑπάρχειν αὐτοῖς.

5.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε'

5.139 Ἄσω δὴ τῷ ἡγαπημένῳ ἄσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου τῷ ἀμπελῶνί μου. Τὰ ἄσματα πάντα φαιδροτέραν δοκεῖ περιέχειν πραγ μάτων κατάστασιν. Ἡ ἐν τῇ Ἐξόδῳ ὡδὴ ἄσμά ἐστιν ἐπινίκιον· Ἅσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γάρ δεδόξασται· τὸ ἄσμα τῶν ἄσμάτων ἐπιθαλάμιος ἐστιν ὡδὴ, δραμα τικῶς πεπλεγμένη. Ἐνταῦθα δὲ ἀπειλὴν ὁ λόγος ἔχει τὴν κατὰ τοῦ ἀμπελῶνος κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἐπαγομένην. Μήποτε δὲ καὶ αὐτὰ τὰ φοβερὰ, τῷ πρὸς τέλος χρηστὸν ἀναφέρεσθαι, πρεπόντως ἐγκατετάχθη τοῖς ἄσμασι; Πρόσωπον δὲ τὸ ἀπαγγέλλον τὴν ὡδήν ἐστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, δπερ ἄδει τὸ ἄσμα τῷ ἡγαπημένῳ ἀμπε λῶν. Ἐστι δὲ τὸ ἄσμα τοῦτο Ἀγαπητοῦ. Τίς δὲ ὁ φύσει Ἀγαπητὸς, ἢ ὁ Μονογενὴς, τὸ αὐτοάγαθον, οὗ πάντα ἐφίεται, οὗ ἡ ἀγάπησις φυσικῶς καὶ ἀρρήτως ταῖς πάντων τῶν λογικῶν διανοίαις ἐνέστακται; Ἐπεὶ οὖν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, ὁ Παράκλητος ἐκ τοῦ Μονογενοῦς λαμβάνει πάντα, καὶ ἀναγγέλλει ἡμῖν, καὶ τὴν ὡδὴν τοῦ Ἀγαπητοῦ φησιν εἴναι, ὡς παρ' αὐτοῦ λαβών. Ἡ δὲ αὐτὴ ὡδὴ μετανοοῦντι μὲν τῷ ποτε ἡγαπημένῳ ἀμ πελῶντι ἄσμά ἐστιν· ἐπιμένοντι δὲ τῇ ἀμαρτίᾳ θρῆνος γίνεται καὶ οὐαὶ, καθάπερ ἐν τῷ Ἱεζεκιὴλ μεμαθήκαμεν, ἐπὶ τοῦ αὐ τοῦ βιβλίου μέλος καὶ θρῆνον γεγραμμένον καὶ οὐαί. Καὶ ὁ τοῦ Κυρίου λόγος εἰς ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀπόλαυσιν οὐρανίων ἀγα θῶν προκαλούμενος, μέλος ἦν πρὸς εὔρυθμον καὶ ἐμμελῆ κίνη σιν καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαν τὰς ψυχὰς διεγέρων. Τὸ δὲ Ἰωάννου κήρυγμα, εἰς μετάνοιαν τοὺς ἀπειθεῖς ἐπιστρέ φον, θρῆνος ἦν, λύπην εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργαζό μενος. Εὑρίσκοντο δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας, μήτε τοῖς χρηστοῖς προτρεπόμενοι εἰς ζωὴν, μήτε ὑπὸ τῶν στυγνοτέρων ἐναγόμενοι εἰς μετάνοιαν. Οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐν χερσὶν ἄσμα καὶ ἐπαινον ἔχει τῆς

άρχαίας εύγε νείας καὶ τῆς περὶ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἐπιμελείας καὶ ἔλεγ χον τῆς παρούσης κακίας, καὶ ἀπειλὴν τῶν ἐπαχθησομένων δεινῶν. Καὶ ὅμως τὸν ἀπειθῆ λαὸν οὕτε ἐκεῖνα πρὸς τὴν οἰκείαν ἀξίαν ἀνακαλεῖται, οὕτε ταῦτα συστεῖλαι καὶ σωφρο νέστερον ποιῆσαι δύναται. 5.140 Ἀρχεται δὲ τῶν ἐγκωμίων τῆς παλαιᾶς εὐγενείας. Ἀμπελῶν ἐγενήθη τῷ ἡγαπημένῳ ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. Ἀμπελῶνα λέγει τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀμπελονγάρ (φησὶ) ἐξ Αἴγυπτου μετῆρας. Καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ διὰ τῆς αὐτῆς εἰκόνος ὀνειδίζεται ὁ λαός· Ἔγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἀμπελον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινήν. Πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν, ἡ ἀμπελος ἡ ἀλλοτρία; Ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. Περὶ τῆς γῆς λέγει τῆς κατασχεθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, κατ' ἐπαγγελίαν Θεοῦ τοῖς πατράσιν αὐτῶν δεδομένης. Ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. Μέγα ἐγκώμιον ἐν βραχεῖ. Τὸ κέρας ὑψηλότερόν ἐστι τοῦ παντὸς σώματος καὶ στερβότερον, δόμος μὲν κόσμον παρέχον τῇ κεφαλῇ, δόμος δὲ καὶ ὅπλον ὑπάρχον ἀμυντήριον. Ἄλλα ξηρόν ἐστι καὶ ἄνικμον. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ γεννώμενα ὑπὸ τῶν κερασφόρων ζώων, οὐκ ἐπὶ τὸ κέρας ὄρμα τῆς μητρὸς, ἀλλὰ τὴν θηλὴν ἀδιδάκτως ἐπιζητεῖ, τὸν ὑγρὸν τόπον καὶ πίονα. Δεικνὺς οὖν ὁ λόγος, ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἰουδαίων πρὸς ἀμφότερά ἐστιν αὐτάρκης, καὶ φυλακὴν τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων καὶ διαθρέψαι τοὺς ἐνοικοῦντας, ἀμφότερα συνῆψεν· Ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι· τουτέστιν ἐν στερβᾷ καὶ τροφίμῃ. Ἀπονται δὲ ἥδη τινὲς καὶ βαθυτέρου λόγου ἐν τῇ ἐξη γήσει τοῦ ῥητοῦ τούτου. Ὅτι ὥσπερ ἡ κεφαλὴ τῶν κερασφόρων ζώων πρώτη προκύπτει κατὰ τὴν γένησιν, τελευ ταία δὲ πληροῦται καὶ ὁψέ ποτε τὸν ἔδιον κόσμον ἀπολαμβάνει κατὰ τὴν ἔκφυσιν τῶν κεράτων, οὕτω καὶ ὁ Ἰσραὴλ πρῶτος πάντων τῶν ἐθνῶν εἰς οἰκείωσιν Θεοῦ κληθεὶς (Ἐγενήθη γάρ (φησὶ) λαὸς Κυρίου, μερὶς αὐτοῦ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ) μετὰ πάντας μέλλει τῆς τε λειώσεως ἀξιοῦσθαι· ὅταν γάρ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. 5.141 Λόγος δέ τις ἐστι καὶ τοιόσδε κατὰ τὴν ἄγραφον μνήμην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διασωζόμενος, ὡς ἄρα πρῶτον ἡ Ἰουδαία ἔσχεν οἰκήτορα τὸν Ἀδάμ, μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου ἐν ταύτῃ καθιδρυθέντα, εἰς παραμυθίαν ὃν ἐστερήθη. Πρώτη οὖν καὶ νεκρὸν ἐδέξατο ἀνθρωπον, ἐκεῖ τοῦ Ἀδάμ τὴν καταδίκην πληρώσαντος. Καινὸν οὖν ἐδόκει εἶναι τοῖς τότε θέαμα, ὀστέον κεφαλῆς, τῆς σαρκὸς περιόρ ρυείσης, καὶ ἀποθέμενοι τὸ κρανίον ἐν τῷ τόπῳ, κρανίου τόπον ὡνόμασαν. Εἰκὸς δὲ μηδὲ τοῦ Νῷ τοῦ ἀρχηγοῦ πάντων ἀνθρώπων ἀγνοῆσαι τὸν τάφον, ὡς μετὰ τὸν κατα κλυσμὸν ἀπ' αὐτοῦ διαδοθῆναι τὴν φήμην. Διόπερ ὁ Κύριος τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπείου θανάτου ἐρευνήσας, εἰς τὸν λε γόμενον κρανίου τόπον τὸ Πάθος ἐδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τῆς βασιλείας ἀρξηται· καὶ ὥσπερ ἴσχυσεν ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος, οὕτως ἀσθενήσῃ ἐν τῷ θανάτῳ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ Ἐν κέρατι, ὡς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀμυντήριον ἔχοντι τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ Πίονι, ὡς μετὰ τὸν παράδεισον τῶν κατὰ πάσης τῆς ὑφ' ἡλίῳ τῶν πρωτείων ἡξιωμένω. 5.142 Καὶ φραγμὸν περιέθηκα καὶ ἔχαράκωσα, καὶ ἐφύ τευσα ἀμπελον σωρήχ· καὶ ὡκοδόμησα πύργον ἐν μέσω αὐτῆς καὶ προλήνιον ὕρυξα ἐν αὐτῇ. Οὐ πάνυ τι ἡ ἀκολουθία τῆς λέξεως τῇ φύσει τῶν πραγ μάτων ἔπειται. Πρότερον γάρ ἐστι τὸ φυτεῦσαι τοῦ χαρα κῶσαι· εἴπερ οἱ χάρακές εἰσι βοήθεια τῇ ἀμπέλῳ πρὸς τὸ ἀνέχειν ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς καρπούς. Ἡ μήποτε ὁ προνοητικὸς γεωργὸς παρὰ τὴν πρώτην κατασκευὴν πάντα προευτρεπί σας, ὑστερὸν ἀρχεται τῆς φυτείας; Διὰ τοῦτο πρῶτον περι φράσσει, εἴτα χαρακοῦ, εἴτα φυτεύει ἀμπελον, οὐ τὴν τυ χοῦσαν, ἀλλὰ σωρήχ, ὅπερ Σύμμαχος ἐποίησεν ἐκλεκτήν. Τίς οὖν ὁ φραγμὸς, ἡ δηλονότι αἱ ἐντολαί, ἀς πρὸ τοῦ ἀγαγεῖν εἰς τὴν γῆς τῆς κατασχέσεως ἔδωκε τῷ λαῷ; Εἴτα δύναμις αὐτοῖς ἐδόθη παρὰ Θεοῦ κρατεῖν τῶν ὑπεναντίων καὶ ἐξολοθρεύειν τὰ προενοικήσαντα ἔθνη. Ὅπερ χάρακας εἶπε, διὰ τὸ ὑψηλοὺς ποιεῖν καὶ περιφανεῖς, τοὺς καρποὺς ἐγείροντας ἀπὸ τοῦ

πτώματος, πρὸς τὸ μὴ πάντη εὐεπιχειρήτους εῖναι. Μετὰ τοῦτο ἡ φυτεία τῶν ἐκλεκτῶν, διὰ τὸ ἐκ σπέρματος εῖναι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ πύργος, ὁ οἰκοδομηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἀμπελῶνος, δη λονότι ὁ ναός ἔστιν ἐν μέσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καθιδρυμένος. Προ λήνιον δὲ αὐτὴ ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, διότι ληνὸς μὲν κυρίως ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἐκ τῆς πανταχόθεν συλ λογῆς κεκοσμημένη, δι' ἣν καὶ τὰ ἐπιλήνια ἄσματα παρὰ τῷ Ψαλμῷδῷ ἀδεται. Προλήνιον δὲ καὶ ἡ προπαρασκευὴ ἡ διὰ τοῦ νόμου, καὶ προμελέτησις εἰς εὔσεβειαν· καὶ καθ' ὃ μὲν εἰς ἐνότητα ἄγει, ληνός· καθ' ὃ δὲ προπαρασκευὴ τε λειτέρων, ἐστὶ προλήνιον. Ἐμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Ἄκο λουθον ἦν ἐπὶ τῇ φυτείᾳ τῇ ἐκλεκτῇ, καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῇ τοσαύτῃ, τοὺς καρποὺς γλυκεῖς ἀποδίδοσθαι. Τὰ γὰρ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἀπαιτεῖται. Ἄλλ' ἀντίτης προσδοκηθείσης σταφυλῆς, ἐποίησεν ἀκάνθας, τουτέ στιν ἀντὶ τοῦ εὐφραίνειν καὶ ἀναπαύειν, ἔτοιμος πρὸς τὸ κατακεντεῖν καὶ καταξαίνειν καὶ αἴμασσειν τοὺς πλησιά ζοντας. Τίνα γὰρ τῶν Προφητῶν οὐκ ἀπέκτειναν, κατὰ τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολήν; Οὐ μόνον δὲ οἶμαι κατὰ τὸ φονικὸν ἀκάνθας ἐγκαλοῦνται πεποιηκέναι, ἀλλ' ὅτι, κατὰ λιπόντες τὸ εῖναι φιλόθεοι, φιλήδονοι μᾶλλον γεγόνασι καὶ ταῖς μερίμναις τοῦ βίου οίονεὶ ἀκάνθαις τὸν νοῦν συνεπνί γοντο. Ὡσπερ δὲ ἀκανθα σταφυλὴν οὐ φέρει, οὕτως οὐδὲ κληματὶς ἀκάνθας. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος· Μήτι συλλέγουσι (φησὶν) ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλάς; Ἄλλ' ὅμως οἱ Ἰουδαῖοι ποιοῦσιν, ἀντὶ σταφυλῶν, ἀκάνθας. 5.143 Καὶ νῦν, ἀνθρωπος τοῦ Ἰούδα καὶ οἱ ἐνοικοῦντες Ἱερουσαλήμ, κρίνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ἀμπελῶνος μου. Εἰ ὁ ἀμπελῶν τοῦ Κυρίου οἶκος τοῦ Ἰσραήλ ἔστι, καὶ ἀνθρωπος τοῦ Ἰούδα νεόφυτον ἡγαπημένον, πῶς ἐπὶ τοῦ ἀμπελῶνος δικάζεται κατὰ τοῦ ἀμπελῶνος; "Ἡ διὰ τὸ ἀναντίρρητον τῶν ἐλέγχων αὐτοῖς βούλεται καθ' ἑαυτῶν δικαστᾶς ὁ λόγος χρήσασθαι; "Ο καὶ ὁ Νάθαν ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ ἐποίησεν, αὐτὸν δικαστὴν καθίσας τοῦ ἴδιου ἀδικῆ ματος. Τὴν δὲ ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας συνίστησι τὸ εἰς ἰσότιμον κρίσιν τὸν Θεὸν τοῖς ἑαυτοῦ οἰκέταις συγκατα βαίνειν. Ὁμοῦ δὲ καὶ τοῦ δικαίου ἀπόδειξιν ἔχει, ὡς οὐδὲ οὐδὲν τῶν καταδικαζομένων ἔχοντων ἀντιλέγειν τῇ ἐναρ γείᾳ τοῦ δικαίου. Κρίνατε (φησὶ) μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀμ πελῶνός μου. Καὶ εἴπατε, τί τῶν πρὸς καρπογονίαν αὐτῷ συντελούντων οὐχὶ γεγένηται; Τί γὰρ (φησὶ) ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ; Τί τῶν ἐπιβαλλόν των μοι περὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιμελείας οὐχὶ πεποίηκα; Οὐ τόπος πίων καὶ καρτερὸς ὁ αὐτός; οὐ φραγμός; οὐ χάρακες; οὐ φυτεία εὐγενεστάτη; οὐ πύργος; οὐ προλήνιον; οὐχ ὅ τι ἀν εἴπη τις; Ταῦτα μέντοι γε νομιστέον λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ πρὸς ἡμᾶς, οἵ, κληθέντες ἐπὶ τῷ ποιεῖν τοὺς καρποὺς τῆς δικαιούνης, ὑπὸ φιλοπλούτιας ἐμπίπτομεν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας ἀνοίτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὅλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ἐμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. "Εχει τι ἀναγκαῖον ἡ ταύτολογία· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄνω ὁ τὴν ὥδην ἐπαγγέλλων ἔλεγεν. Ἐμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλὴν· ἐνταῦθα δὲ πρὸς τοὺς, ἐφ' ὧν κρίνεται, ποιεῖται τοὺς λόγους· Κρίνατε ἐν ἐμοὶ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ἀμπελῶνος μου· τὸ "Ἐμεινα τοῦ μοιῆσαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. 5.144 Νῦν δὲ ἀναγγελῶ ὑμῖν τί ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου. "Ιδιον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, τὸ μὴ σιωπῆ τὰς κολάσεις ἐπάγειν, ἀλλὰ προκηρύσσειν διὰ τῶν ἀπειλῶν προ καλουμένου εἰς μετάνοιαν τοὺς ἡμαρτηκότας· ὡς πεποίηκε Νινεύίταις διὰ τοῦ Ἰωνᾶ. Καὶ τῷ Ἰσραὴλ ἡμαρτηκότι οὐσιωπῇ ἐπήγαγε τὸν ἀφανισμὸν, ἀλλὰ κινῶν εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἱκεσίαν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα, προεκήρυσσε, λέγων· Καὶ νῦν ἄφες με καὶ ἔξαλείψω τὸν λαὸν τοῦτον. Παραπλησίως δέ τι καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περὶ τῆς κατὰ τὴν συκῆν παραβολῆς μεμαθήκαμεν, τοῦ δεσπότου αὐτῆς λέγοντος τῷ γεοργῷ· Ἰδοὺ, τρία ἔτη

έρχομαι ἐπὶ τὴν συκῆν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εύρίσκω. Ἐκκοψόν αὐτήν. Ἰνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἐρεθίζων μὲν τὸν γεωργὸν εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἐπιμέλειαν, διεγείρων δὲ τὴν ἄκαρπον ψυχὴν εἰς τὸ ποιεῖν τοὺς ἐπιβάλλοντας αὐτῇ καρπούς. Ὁ δὲ λέγομεν, σαφέστερον παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ ἐστὶν εὐρεῖν· Ἰδού γὰρ (φησὶ) ὡς ὁ πηλὸς τοῦ κεφαμέως, οὗτως ἐστὲ ὑμεῖς ἐν ταῖς χερσὶ μου, οἴκος Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος. Πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος, ἢ ἐπὶ βασιλείαν, τοῦ ἔξαραι αὐτοὺς καὶ ἀπολλύειν. Καὶ ἐπιστρέψει τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν κακῶν, ὃν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. Καὶ πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ ἐπὶ βασιλείαν, τοῦ ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ τοῦ καταφυτεύεσθαι. Καὶ ποιήσουσι τὰ πονηρὰ ἐναντίον μου, τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς μου· καὶ μετανοήσω περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὃν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα δεχόμεθα τὴν πρόρρησιν, οὐκ ἀπόφασιν τοῦ πάντως ἐκβησιμένου, ἀλλ' ἀπειλὴν ἐπιστροφὴν ἐμποιοῦντος ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Τί οὖν ἐστιν ἢ ἀπειλεῖ; 5.145 Ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς διαρ παγήν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα. Καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τημηθῇ, οὐδὲ μὴ σκαφῇ καὶ ἀναβήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα. Καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὸν ὑετόν. Ὁ γὰρ ἀμπελῶν Κυρίου, οἴκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐστι, καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα νεόφυτον ἡγαπημένον. Ἐμεινα τοῦ ποιῆσαι κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν· καὶ οὐ δικαιο σύνην, ἀλλὰ κραυγήν. Ἀναλαβόντες τοίνυν καὶ καθ' ἔκαστον τῶν ἡπειρημένων ἔξετασαντες καὶ βασανίσαντες αὐτῶν τὸν νοῦν, ἐρευνήσω μεν μήτι καὶ ἡμῶν ἄπτεται τὰ λεγόμενα. Καθελῶ (φησὶ) τὸν φραγμὸν αὐτοῦ. Προσήκει μὲν τὰς νομικὰς ἐντολὰς φραγμὸν ὑπονοῆσαι, ἥτοι τὸν Ἰσραὴλ, ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, λέγοντος, ὅτι Αὔτός ἐστιν ὁ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἐδόκει καὶ φυλακτήριον εἶναι τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ κωλυτικὸν τῆς ἐπιμι ξίας καὶ τῆς ἐνώσεως τῶν λαῶν, διὰ τὸν βαρὺν ζυγὸν τοῦ νόμου ἀποκνούντων εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ λόγου τῆς εὐ σεβείας. Ὁ οὖν ἐν δόγμασι, τουτέστιν ἐν θεωρήμασιν ὑψηλοῖς τὴν σαρκίνην καὶ ταπεινὴν τοῦ νομικοῦ γράμματος παρατήρησιν καταργήσας, αὐτὸς ἔλυσε τοῦ φραγμοῦ τὸ με σότοιχον, οὐκ ἀπειρίφρακτον καταλιμπάνων τὸν ἑαυτοῦ λαὸν, ἀλλὰ μιᾷ περιλαμβάνουν αὐλῆ, ἵνα γένηται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν. Νῦν οὖν ἀπειλεῖ ὁ λόγος καθαιρήσειν τὸν φραγμόν, τουτέστι πᾶν φυλακτήριον τοῦ Ἰσραὴλ περιαιρήσειν. Καὶ τάχα ἐπειδὴ Δι! Ἄγγελων ἐδόθη ὁ νόμος ἐν χειρὶ Μεσίτου, καὶ τὴν τῶν Ἄγγελων φυλακὴν, τῶν φρουρούντων τὰ ὅρια τοῦ Ἰσραὴλ, περιαιρήσειν αἰνίττεται. Μήποτε δὲ καὶ ἡμῶν ἔκαστος (ἔχων Ἅγγελον ἄγιον τὸν παρεμβάλλοντα κύκλῳ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον) ἐν ἀμαρτίαις ἔξετασθεῖς, ὑπόδικος γένηται τῇ ἀπειληθείσῃ πληγῇ, καὶ γυμνωθῇ τοῦ τείχους τῆς ἀπὸ τῶν ἀγίων Δυνάμεων ἀσφαλείας, αἵτινες, ὅσον ἢν παρῶσι χρόνον, ἀκαθαιρέτους διασώζουσι τοὺς παρ' αὐτῶν φρουρούμενους. Γυμνωθεῖσα δὲ πᾶσα ψυχὴ τῆς ἀσφαλείας ταύτης, ἔκκειται εἰς διαρπαγὴν τοῖς ἔχθροῖς, τουτέστι ταῖς ἀντικειμέναις ἐνερ γείαις, καὶ εἰς καταπάτημα τοῦ ἐγκαυχωμένου καὶ λέγοντος, ὅτι Ἐμπεριπατήσας τὴν οἰκουμένην, πάρειμι. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Ψαλμὸς περὶ ἀμπέλου φησίν· Ἰνα τί κα θεῖλες τὸν φραγμὸν αὐτῆς; Καὶ Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὃς ἐκ δρυμοῦ. Οἱ γὰρ μὴ πεφραγμένοι λόγω καὶ δυνάμει ἀγγελικῇ, ἔκδοτοί εἰσι τοῖς ἀλόγοις κινήμασι, καὶ, διὰ τὴν πλεονάζουσαν ἐν αὐτοῖς τῆς ἀμαρτίας δυσωδίαν, ἐπιτίδειοί εἰσι χοίρων ὑπὸ δοχῆς, ἐπὶ πλέον τῆς ἀμαρτίας τὸν βόρβορον ἀνακινούντων καὶ ἐγκαλινδουμένων αὐτῷ. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Ἀπόστολος λέ γει· Καὶ καθ' ὡς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα. Τουτέστιν οἱ τὴν ἐκ τοῦ λόγου φυλακὴν ἀπὸ

βάλλοντες, ἔκδοτοί εἰσι τοῖς βοσκηματώδεσι λογισμοῖς, καὶ πονηροῖς δαιμονίοις τοῖς τὰ ἀκάθαρτα ἐνεργοῦσιν. Ἐπὶ μέντοι τοῦ Ἰσραὴλ ἔφθασεν ἡ ἀπειλὴ, ὅτε διὰ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἀμαρτίαν ἔκδοτοι τοῖς ἔθνεσιν ἀφεθέντες, εἰς διαρ παγὴν ἐγένοντο καὶ καταπάτημα τῶν πολεμίων. 5.146 Εἴτα φησι· Καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα. Ἐν τοῖς ἄνω διηγούμενος τὰς παρ' ἔαυτοῦ εἰς τὸν λαὸν εὔρεγεσίας, Φραγμὸν (φησὶ) περιέθηκα καὶ ὡκοδόμησα πύργον· ἐνταῦθα δὲ Ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον, ἀντὶ πύργου (ώς οἶμαι) τὸν τοῖχον λέ γων· ἐπεὶ καὶ ὁ πύργος τέσσαρες εἰσι τοῖχοι κατὰ γωνίας ἀλλήλοις συναπτόμενοι, ὥστε κάκει πύργον νοεῖσθαι τὴν ύψηλὴν τοῦ ἀμπελῶνος τῶν τοίχων περιβολὴν, πρὸς τὸ ἀνέμβατον αὐτὸν εἶναι καὶ ἀνεπιχείρητον τοῖς ὑπεναντίοις. Καὶ ήμῶν δὲ τοῖχος καθαιρεῖται, ὅταν ἀναξίους ἔαυ τοὺς τῆς ἐκ τῶν θείων δογμάτων φυλακῆς διὰ ῥαθυμίας ποιήσωμεν. Τῷ μὲν γάρ δικαίῳ πύργος ἔστιν ὁ Θεὸς ἀπὸ προσώπου ἔχθροῦ· τοῦ δὲ ἀμαρτωλοῦ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν περιαιρεῖται πᾶσα ἀσφάλεια καὶ παντὸς ὀχυρώματος προ βολή. Καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνα μου καὶ οὐ μὴ τμηθῇ, οὐδὲ μὴ σκαφῇ. Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἡ ἀνεσις τῶν ἀμαρτωλῶν κατὰ ἐγκατάλειψιν γίνεται. Ὡν μὲν γάρ προνοεῖται, ὁ λόγος φησίν· Οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλείπω· ὃν δ' ἀν παντελῶς ἀπογνῶ, τούτους ἀνέτους ἀφίσι ποιεῖν τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν, ὡς τῆς παιδευτικῆς ἀνωφελοῦς αὐτοῖς ἐσομένης. Ἀνήσω οὖν (φησὶ) τὸν ἀμπελῶνα. Καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν αὐτῷ συμβαίνον; Οὐ μὴ τμηθῇ (φησὶν) οὐδὲ μὴ σκαφῇ ἔτι. Ὡσπερ γάρ οἱ τὴν ἄμπε λον τέμνοντες, συνέχουσιν αὐτῆς τὴν δύναμιν (ὥστε τετα μιευμένως καὶ σωφρόνως, διὰ τῆς τῶν ἀναγκαίων φορᾶς, προϊέναι) οὕτω καὶ ψυχὴ ἐπικαμπτομένη ταῖς θλίψεσιν, οίο νεὶ συστέλλεται καὶ ταπεινοῦται λυσιτελῶς, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἔαυτῆς ἐπιμέλειαν ἐπανάγεται, τὸ ἀναγκαῖον καὶ ὡφέλιμον ἐν τοῖς πράγμασιν αίρουμένη. Ἡ δὲ ἀφεθεῖσα ἀνετος, οἵον τις ἄμπελος ἀτημέλητος, ύλομανεῖ καὶ ἐκχεῖται περὶ τὰ ἀχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἀπά την πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων ἐπίδειξιν ποιουμένη. Ὁ γάρ τῶν φθαρτῶν τὴν ἔργασίαν ποιούμενος, ὅμοιός ἔστιν ἀμπέλῳ, ξύλα καὶ φύλλα καὶ ἔλικας ἐκτρεφούσῃ, οἵον δὲ εὐφρο σύνης ποιητικὸν, εἰς ἀποθήκας βασιλικὰς ἀποτεθῆναι δυνά μενον, μὴ ποιούσῃ. 5.147 'Ο οὖν ἀνεθεῖσα ἀμπελῶν δύο πάσχει δεινά· οὕτε τέμνεται (φησὶν) οὕτε σκάπτεται. Εἴρηται τί τὸ μὴ τέμνε σθαι, τουτέστι μὴ κατακονδυλίζεσθαι ταῖς περιστάσεσιν, δπερ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν θλιβομένων οίκονομεῖται. Σκάπτεται δὲ ὁ πᾶσαν τὴν περικειμένην αὐτῷ ὕλην διδασκόμενος πρὸς τὴν οἰκείαν ὡφέλειαν λαμβάνειν. Οἶον ἀσκαφός ἔστιν πλούσιος, ὁ τῷ βάρει τῶν γηίνων τὴν ψυχὴν πιεζόμενος· πρὸς δὲ οὕτε ὑετὸς οὐράνιος καταβαίνει· οὐ γάρ ἐφικνεῖται τῆς ρίζης, πολλῆς ἐπ' αὐτῆς συμπεφορημένης τῆς ματαίο τητος. Ὁ μέντοι τῷ κατανυκτικῷ λόγῳ ἀποσκευάσασθαι τὸν ὄχλον τῶν γηίνων πραγμάτων καὶ φθαρτῶν διδαχθεὶς, καὶ ἀναπνεύσαι μὲν ἀπὸ τῆς συνοχῆς, ἐκκαλύψαι δὲ ἔαυ τοῦ τὰ κρυπτὰ, ἀνατρέψαι δὲ τὰς τῆς πικρίας ρίζας, καὶ οίονεὶ ξηρᾶναι διὰ μετανοίας, οὗτός ἔστιν ὁ σκαφείς. Διόπερ καὶ ἡ τῶν ἀκανθῶν χύσις κωλύεται, τουτέστιν αἱ μέριμναι τοῦ βίου τούτου οὐδεμίαν ἔξουσι χώραν ἐν τῇ ἀνατροπῇ τῶν γηίνων. "Ετι πρὸς τὸ μὴ τμηθῆναι καὶ τὸ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ εἰρημένον παραληπτέον· Ἔγω εἰμὶ ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ γεωργός ἔστι. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. Ο μὲν οὖν κακὸς οίκονόμος Σκάπτειν (φησὶν) οὐκ ἰσχύω· ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος οίκονόμος ἐπιστημόνως περισκά ψει, τουτέστιν ἀνακινήσει πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ τῇ προηγουμένῃ ἔαυτοῦ ζωῇ προσσοικείωσει· δεικνὺς, ὅτι ὥσπερ ἡ γῆ, ἀφισταμένη μὲν τῆς ρίζης, τροφὴ τοῦ φυτοῦ γίνεται (ἐπικειμένη δὲ αὐτῇ, θλίβει αὐτὴν καὶ βαρύνει) οὕτω καὶ ἡ τῶν χρημάτων περιβολή, ἐπικειμένη μὲν

τοῖς πλουτοῦσι, βυθίζει αὐτῶν τὰς ψυχὰς, ἀλλοτριουμένη δὲ τῶν ἔχόντων εἰς τὴν τῶν δεομένων μετάδοσιν, τότε αὐτῶν οἰκεία γίνεται. Ἀκολουθεῖ δὲ τῷ μὴ τέμνεσθαι, μηδὲ σκάπτεσθαι, τὸ ἀναβαίνειν, ὡς εἰς χέρσον, ἄκανθαν. Τοὺς ἐνεχομένους ταῖς τοῦ βίου μερίμναις ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔφησεν εἶναι γῆν ἀκάνθας ἐκφύουσαν, δεχομένην μὲν τὸν τοῦ λόγου καρπὸν, συμπνί γουσαν δὲ ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν. Εἰς οὖν τὴν ἀγεώργητον ψυ χὴν πολὺ τὸ πλῆθος τῶν μεριμνῶν. Διό φησιν· Ἀναβήσονται εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς χέρσον, ἄκανθαι. 5.148 Τήρει δὲ ὅτι ἄνω μὲν εἴπεν· Ἐμεινα τοῦ ποιῆσαι σταψυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας ἐνταῦθα δὲ προσέθηκε τὸ Καὶ ἀναβήσονται. Μέγεθος γάρ τι τῆς κακίας καὶ τὴν ἐπὶ πολὺ χύσιν ὁ λόγος ἐμφαίνει διὰ τῆς τῶν ἀκανθῶν ἀναβά σεως. Εἴτα, ἐπειδὴ πονηρὰ τῆς ἀμπέλου τὰ βλαστήματα, αἴρεται αὐτῆς ὁ ὑετός, ἐπειδήπερ οὐκ εἰς δέον ἔχρησατο τῇ παρ' αὐτοῦ βοηθείᾳ. Ὡστε καὶ ἡμεῖς ὅταν ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομέναις ἡμῖν ἀφορμαῖς μὴ εἰς ἀγαθὸν κεχρημένοι ὡμεν, ἀφαιρεῖται ἡμῶν ἡ ἐξ οὐρανοῦ βοήθεια. Εἰ δὲ ἀμ πελῶν ὁ Ἰσραὴλ, ἀγεώργητος μένει διὰ τὸ μὴ ἀποδιδόναι τοὺς ἐπιβάλλοντας αὐτῷ καρποὺς τῷ Δεσπότῃ, ἀλλὰ πρό τερον μὲν τοὺς ἀπεσταλμένους δούλους δεῖραι καὶ λιθοβο λῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι, ὕστερον δὲ καὶ αὐτῷ τῷ υἱῷ τοῦ Δεσπότου τὰς χειρας εἰς φόνον ἐπιβαλεῖν. Αὕται δὲ πᾶσαι αἱ πονηραὶ καὶ ἀδικοι πράξεις ἀκανθαί εἰσιν ὡνομασμέναι διὰ τὸ γῆς κατηραμένης εἶναι βλαστήματα, εἰκότως ἐντολὰς λαμβάνουσιν αἱ νεφέλαι τοῦ μὴ βρέχειν ἐπὶ τὸν τὰ τοιαῦτα ἐκφέροντα ἀμπελῶνα. Τίνες οὖν αἱ νεφέλαι, καὶ τίς ὁ ὅμβρος; Ἐκ τῆς περὶ νεφῶν φυσιολογίας πειραθῶμεν εἰς ἔννοιαν τῶν εἰ ρημένων ἐλθεῖν. Ἐστι τοίνυν ἡ νεφέλη ἀήρ παχὺς, ἐκ τῆς ὑγρᾶς κατὰ γῆν ἀναθυμιάσεως συνιστάμενος· εἴτα μετεω ρισθεὶς τοῖς ἀνέμοις, ὅταν λάβῃ παρ' αὐτῶν ἀξιόλογον ἄθροισμα καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐνεσπαρμένης αὐτῷ νοτίδος βάρος ἱκανὸν ἐγγένηται, τότε σταγόνας εἰς τὴν γῆν ἀφίσι. Καὶ αὕτη τῶν ὅμβρων ἡ φύσις, ἀπὸ γῆς τὴν ἀρχὴν ἔχόντων, καὶ δι' ἀέρος πάλιν ἐπὶ τὴν γῆν φερομένων. Τοιοῦτοι ἥσαν καὶ οἱ Προφῆται, ἐκ μὲν τῆς κοινῆς φύσεως ὡρμημένοι, διὰ δὲ καθαρότητα ψυχῆς τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύμα τος ὑπερυψούμενοι καὶ λόγων γονίμων σταγόνας ταῖς ψυχαῖς ταῖς ἀγαθαῖς καὶ καρποφόροις ἐνστάζοντες. Τοιοῦτος ἦν Μωϋσῆς, λέγων· Προσδοκάσθω ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μου· καὶ πάλιν· Ὡς ὅμβρος ἐπ' ἄγρωστιν καὶ ὥσει νιφετὸς ἐπὶ χόρτον. Αὕται οὖν αἱ οὐράνιοι δυνάμεις ἐντολὴν λαμβάνουσι τοῦ μὴ βρέχειν ἐπὶ τὸν ἀκανθοφόρον ἀμπελῶνα, τὸν ταῖς ἀκάνθαις ταῖς οἰκείαις στεφανώσαντά μου τὸν Δεσπότην. Διὰ τοῦτο νῦν σιωπή ἐστι παρὰ τῇ συναγωγῇ ἐκείνῃ λόγου Θεοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι προφήτης, οὐδὲ ἄρχων, οὔτε ἡγούμενος, ἀλλ' αἰθρία δεινὴ καὶ ἀνέφελος, τῆς πάλαι κατάρας ἐπ' αὐτῆς βεβαιουμένης, δτι Καὶ ἔσται σοι ὁ οὐρανὸς ὑπέρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ· καὶ πάλιν· Δῷ οἱ Κύριος τὸν ὑετὸν τῆς γῆς σου κονιορτὸν καὶ χοῦς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβήσεται ἐπὶ σέ, ἔως ἂν ἐκτρίψῃ σε. Οὐκέτι γάρ αἱ νεφέλαι αἱ πνευματικαί, καὶ οὐκέτι προφή της, τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου βεβαίας φυλαττομένης. Κἄν αἱ νεφέλαι δὲ βρέχειν λέγωνται, οὐδὲν ἥττον οἱ Κύριος ἔστιν δι βρέχων. Οὐκ ἔστι γάρ (φησὶν δι Προφήτης) ὑετίζων ὥσπερ σύ. Καὶ πάλιν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ εἴρηται· Καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω· μερὶς μία βραχήσεται καὶ μερὶς, ἐφ' ἥν οὐ βρέξω, ξηρανθήσεται, οἰκονομοῦντος τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ τὴν μερίδα τῶν χειρόνων μὴ βραχῆναι, ὑπὲρ τοῦ ξηρανθῆναι ἐν αὐτῇ τὰ τῆς πονηρίας βλαστήματα. Σαφῶς παρέστησε τὸ βούλημα τοῦ λόγου, δτι ἀμπελῶνα τὸν Ἰσραὴλ λέγει, περὶ δὲ γενήσεσθαι τὰ ἐπαγγελθέντα καὶ προειρημένα ἡπείληται. 5.149 Καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα, νεόφυτον ἡγαπημένον. Διηρέθη ἡ προσηγορία τοῦ Ἰακὼβ εἰς τὸν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδαν, πρότερον μὲν ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σαοὺλ, μερισθέντος τοῦ λαοῦ εἰς τὸν υἱὸν Σαοὺλ καὶ τὸν Δαβὶδ, ὕστερον δὲ ἐπὶ τοῦ Ροβοὰμ, δτε Ἱεροβοὰμ

ἀπέστησε τὰς δέκα φυλὰς, υἱὸς Νάβατ, ὃς ἔξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν διπλῆς ἔτυχε τῆς προσηγορίας. Φαίνεται δὲ ἐκ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν, πλεῖον ἀμαρτῶν ὁ Ἰσραὴλ, διὸ καὶ τάχιον ἥχμαλωτίσθη. Καὶ ἐν τῷ Ἱεζεκιὴλ ἐννενή κοντά μὲν καὶ τρεῖς ἡμέραι ἐπὶ τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἀριθμοῦνται, τεσσαράκοντα δὲ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ὃ μὲν ἀκανθοφόρος ἀμπελὼν οἴκος τοῦ Ἰσραὴλ γίνεται· ὃ δὲ τοῦ Ἰούδα ἄνθρωπος, οὐκέτι ἀμπελών· ἀλλὰ νεόφυτον, οὐ κεχερσωμένον, ἀλλ' ἡγαπημένον. Τίς δὲ ὃ ἔξ Ἰούδα ἀνατείλας ἄνθρωπος, ἀκμάζων τῇ ζωῇ καὶ ἀληθινῶς ὑπάρχων ἀγαπητὸς, οὐ χαλεπὸν ἴδειν τῷ ἐπισταμένῳ τὰ τοιαῦτα θεωρεῖν. Ἐμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν. Ἐπείπερ, κατὰ τὸν Σο λομῶντα, Λογισμοὶ δικαίων κρίματα, ἀπαιτούμεθα πάν τα κρίσει ποιεῖν, καὶ μηδὲν ἀκρίτως. Ἐπεται μέντοι τῇ ἀκρίτῳ καὶ ἀνεξετάστῳ ζωῇ τὰ ἀνομα. Ό γάρ μη ἐπό μενος τῷ ὄρθῳ λόγῳ, μηδὲ κρίνων τὸ πρακτέον καὶ μή, κατὰ τὸν δεδομένον ἐκ τοῦ νόμου κανόνα, ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ οὐ δικαιοσύνης ἐστὶν ἐργάτης, ἀλλὰ κραυγῆς καὶ θορύ βου καὶ συγχύσεως αἴτιος. Διότι τοῖς μὲν δικαίοις κρί μασιν ἡ ἡσυχία τῶν κρινομένων ἀκολουθεῖ, εὔσταθῶς κατὰ δεχομένων τὰ ὄριζόμενα· τοῖς δὲ ἀδίκοις κραυγὴ καὶ θό ρυβος στασιαστικὸς, ἀγανακτούντων ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ. Περὶ δὲ τῆς κραυγῆς ταύτης καὶ ὁ Ἀπόστολος παραινεῖ, λέγων· Πᾶσα κραυγὴ καὶ θόρυβος ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. Ἐστι δέ τις καὶ κραυγὴ ἀστεία, ἷν ὁ Κύριος ἐστὼς ἐν τῷ ἰερῷ ἔκραξεν· ἢ καὶ Δαβὶδ ἐκέχρητο, λέγων· Φωνὴ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, τὸ αὐτὸ δνομα ἐπὶ τῶν ἐναντίων τετάχθαι, καὶ σημαίνειν νῦν μὲν τὸ ταραχῶδες καὶ σεσοβημένον, νῦν δὲ τὸ μεγαλόφωνον καὶ μεγαλοφυὲς τῶν οὐρανίων δογμάτων. Ἐπὶ μέντοι τῆς πα ρούσης λέξεως, ἡ κραυγὴ συγγενῆς ἐστι τῇ ἀπὸ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἀναβαίνούσῃ. 5.150 Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν καὶ ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τὸν πλησίον ἀφέλωνταί τι. Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Ἡκούσθη γάρ εἰς τὰ ὡτα Κυρίου Σα βαώθ ταῦτα. Ἐὰν γάρ γένωνται οἰκίαι πολλαὶ, εἰς ἔρημον ἔσονται· μεγάλαι καὶ καλαὶ, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς. Οὗ γάρ ἔργωνται δέκα ζεύγη βιῶν, ποιήσει κε ράμιον ἐν· καὶ ὁ σπείρων ἀρτάβας ἔξ, ποιήσει μέτρα τρία. Ταλανίζονται νῦν οἱ διὰ τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν τὰ τῶν πλησίον παρατεμνόμενοι, καὶ μήτε ἐν ἀγροῖς ταῖς οἰκείαις ἀρκούμενοι κτήσεσι, μήτε ἐν ταῖς οἰκήσεσιν ἀρκούμενοι τοῖς ἑαυτῶν· ἀλλὰ παρορίζοντες μὲν τοὺς πέλας ἐν τῇ γεωργούμενῃ, προσπεριβαλλόμενοι δὲ τὰ τῶν γειτόνων οἱ κήματα, ὑπὸ τῆς οἰκείας πλεονεξίας στενοχωρούμενοι καὶ μένειν ἐν τοῖς οἰκείοις δροῖς οὐκ ἀνεχόμενοι· ἀλλ' εὐλόγω δὴ ταύτη κατακεχρημένοι προφάσει πρὸς τὴν ἄμετρον φιλοκτημοσύνην, τῷ δοκεῖν προσεχῆ καὶ συνημμένα εἶναι τὰ τῶν γειτόνων. Πρὸς οὓς ἐλεγκτικώτατα ὁ λόγος ἀπήντησεν, εἰπών· Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Εἰ γάρ δτι γείτων ὁ τὴν ἔχομένην γῆν γεωργῶν ἀφαιρεθῆναι δίκαιος, δηλο νότι, τούτου ἐκβληθέντος, ἔτερός σοι πάλιν γείτων ἀνα φανήσεται· καὶ τὸ αὐτό σοι πάλιν καὶ πρὸς ἐκεῖνον λέ γειν ἡ πλεονεκτικὴ καρδία ὑποβάλλει, εὐλογὸν ὑποδει κνύουσα εἶναι σεαυτοῦ ποιήσασθαι τὰ πλησιόχωρα. Ὅταν δὲ κάκεῖνος γυμνωθεὶς ἀπέλθῃ τῶν ἴδιων, καὶ γένηται μέρος τῆς σῆς κτήσεως ἡ τοῦ τρίτου χώρα, πάλιν ἄλλος γείτων, ἄλλαι σπουδαὶ, ἀποδιῶξαι μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἐκεῖνον, ἔαν τοῦ δὲ ποιήσασθαι τὰ τοῦ τετάρτου γείτονος. Τίς οὖν ἔσται σοι δρος τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πλείονος; Πυρὶ γάρ ἔοικεν ἡ πλεονεκτικὴ καρδία, διὰ τῆς καιομένης ὕλης πορευομένω καὶ τὰ μὲν φθείροντι, τὰ δὲ ἐπερχομένω. Ἡπου καθάπερ τοῦ ἐμπρησμοῦ σβέσις γίνεται ἡ ἀπορία τῆς ὕλης, οὕτω καὶ τὴν πλεονεκτικὴν καρδίαν καὶ τὸν ἀπλήρωτον ὀφθαλμὸν ἐκεῖνο ἴστησι μόνον, τὸ μηδένα ἔχειν τὸν συνοριζόμενον τοῖς κτήμασι. Πόρρωθεν οὖν ἰώμενος ὁ λόγος τὸ πάθος, οίονεὶ ἐπάδων τῇ φιλοκτήμονι ψυχῇ, ταῦτα φησι· Μὴ

οίκη σετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; 5.151 Εἰ γὰρ ἐπιθυμεῖς τῶν τοῦ γείτονος (γείτων δέ σοι πάντως οὐ λείψει) ἀνάγκη σε δηλονότι ἐπὶ τὰ ἔσχατα φθάσαι τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης. Εἰ δὲ τοῦτο ἀμήχανον, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐννοίας παῦσον σεαυτοῦ τὴν πρὸς τὸ κακὸν ὄρμὴν, ὃ ἄνθρωπε, ἀρκούμενος οῖς παρέλαβες, ἐπιμένων οῖς ἔχεις, εἰδὼς ὅτι καὶ μεγέθη οἰκιῶν, διὰ τὸ ἐξ ἀδικίας συστῆναι, ἔρημά ἔστι τῶν οἰκητόρων καὶ πλῆθος χώρας, ἐκ πλεονεξίας περιβληθὲν, ἄγονον πολλάκις τῶν καρπῶν ἀπεδείχθη. Προλαμβάνει γὰρ πολλάκις τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἡ θεία δίκη, καὶ ἥδη τὰς ἀδίκως πεπορισμένας οἰκίας, εἰς ἄχρηστον περιστησιν, ἀπὸ τῆς πολυνανθρώπου οἰκήσεως καὶ τῆς λαμπρᾶς εὐθηνίας, ἔρημους τῶν οἰκητόρων ποιοῦσα. Πολλάκις γοῦν ἔγνωμεν ὅλα γένη ἄρδην ἀφανισθέντα, ὡς ἀπορίᾳ τῶν διαδεχομένων καταρρύσῃναι πρὸς γῆν τὰς με γαλοφυεῖς καὶ ὑπερηφάνους τῶν οἰκημάτων κατασκευάς. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι μετὰ παρορισμοῦ τῶν πλησίον τοὺς ὄρους τῶν οἰκείων κτήσεως ὑπερεξέτειναν, διὰ τὸ ἀπὸ στεναγμοῦ τῶν ἡδικημένων συμπεπορίσθαι τὰς κτήσεις, πάντως ἀλ λότριοι τῆς θείας ἀπεδείχθησαν εὐλογίας, ὥστε ἐνθα δέκα ζεύγη βιῶν είργαστο, μόγις κεράμιον ἐν τρυγηθῆναι καὶ ἐνθα ἐξ ἀρτάβαι κατεσπάρησαν, τρία μέτρα συνάγεσθαι τῶν καρπῶν, ἅπερ ἔστι πολλοστημόριον τῶν σπερμάτων.

5.152 Ἐχει μὲν οὖν πολὺ καὶ αὐτόθεν τὸ ὡφέλιμον ἡ λέξις· δυνατὸν δὲ τῷ φιλοπόνῳ κατὰ ἀναγωγὴν ἐπὶ πλεῖον ἄγειν τὸ ἀπὸ τῆς προφητείας χρήσιμον. Δύναται γὰρ οἰκία ἐκάστου νοεῖσθαι τὰ δόγματα καὶ αἱ πράξεις, διὰ τὸ πυκνὸν καὶ ἡνωμένον τῆς ἐν τοῖς νοήμασι κατασκευῆς, περὶ ἐκάστου δόγματος. Διότι, ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ θεμέλιος ὑπόκειται τῇ λοιπῇ κατασκευῇ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν δογμάτων ὑποθέσεις τινές εἰσι καὶ πρῶται ἀρχαὶ, οῖς ἐπερειδόμενοι δογματίζουσι, τὰ ἐφεξῆς ἀκολούθως καὶ συναφῶς ταῖς πρῶταις ἀρχαῖς συνυφαίνοντες. Ὅσοι οὖν τὸ τῆς πίστεως δόγμα, ὅπερ ἔχει θεμέλιον καὶ ἀρχὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δόγμασιν ἀλλοτρίοις καὶ ξένοις τῆς θεοσεβείας ἐπισυνάπτουσιν, οὗτοί εἰσιν οὓς ὁ λόγος ὀδύρεται παρὰ τὸ καθῆκον ποιοῦν τας ἐν τῷ συνάπτειν οἰκίαν πρὸς οἰκίαν. Ὄτι γὰρ οἰκία τὰ τῆς θεοσεβείας ὡνόμασται δόγματα, αὐτὸς ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς ἡμᾶς ἐδίδαξε, λέγων, ὅτι Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὅμοι ωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὥκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. Ἔοικε δὲ καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ διδάσκειν ἡμᾶς, ὅτι ἔκαστος ἔαυτῷ οἰκίαν οἴκο δομεῖ τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων. Θεμέλιον γὰρ (φησὶν) ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἔστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσὸν, ἀργυρὸν, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην ... Ἐπειδὴ δὲ τῶν κατασκευαζόντων τὰ δόγματα οἱ μὲν γέλωτος καὶ χλεύης ἄξια φρονοῦντες, οἵονεὶ γέλωτα οἰκοδομοῦσιν, οἱ δὲ ἀστειότεροι σπουδαῖα κατασκευάζουσιν, ὁ Μιχαίας, καθαιρῶν τὰ οἰκήματα τῶν καταγελάστων· Οἱ ἐν Γεθ (φησὶ) μὴ μεγαλύνεσθε· καὶ οἱ ἐν Ἀκαρεὶμ, μὴ ἀνοικοδομεῖτε ἐξ οἴκου κατὰ γέλωτα ὑμῶν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς, ἐπιπλήττων μοχθηροῖς διδασκάλοις, φησίν· Ἀκού σατε δὴ ταῦτα, οἱ ἡγούμενοι οἴκου Ιακώβ, καὶ οἱ κατά λοιποι οἴκου Ισραὴλ, οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα καὶ πάντα τὰ ὄρθα διαστρέφοντες, οἱ οἰκοδομοῦντες Σιὼν ἐν αἴμασι, καὶ Ιερουσαλήμ ἐν ἀδικίαις ... Πᾶς γὰρ ὁ τὰ ἀλλότρια καὶ τασκευάζων δόγματα, οἰκοδομεῖ τὴν Σιὼν, τουτέστι τὸ ἔαυτοῦ σκοπευτήριον, ἐν αἴμασι· καὶ ὁ συνιστὰς ἐκκλησίαν πονηρευομένων, οἰκοδομεῖ τὴν Ιερουσαλήμ ἐν ἀδικίαις. Εἰ οὖν δύο ἔστιν εἶδη οἰκοδομῶν (τὸ μὲν ἀγαθὸν, τὸ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ ἔτερον φαῦλον, δὲ καὶ καταγέλαστόν ἔστι καὶ ἀπωλείας αἴτιον) εἰκότως ὁ λόγος ταλανίζει τοὺς τὴν ἀγαθὴν οἰκίαν τῇ φαν λοτέρᾳ συνάπτοντας, καὶ οἵονεὶ μιγνύντας τὰ ἄμικτα. Ἐπιστήσεις δὲ μήποτε πάντες ἄνθρωποι, δὲ τι ποτ' οὖν περὶ ἀληθείας δογματίζοντες, ὑγιέσι τισὶ καὶ ἀληθέσι τοῖς προκατειλημμένοις κατὰ

τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ ἐνεσπαρ μένοις ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, καλὴν ἔχοντες οἰκίαν, ὅταν σφαλλόμενοι τῆς ἀληθείας, ἀλλότρια τῆς θείας διδασκαλίας ἐκ τῆς ἔξωθεν ἀπάτης ἐπεισάγωσιν, οἵον οἰκίᾳ καλῇ συν ἀπτουσιν οἰκίαν τὴν χείρονα. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸν περὶ τῆς οἰκίας λόγον. 5.153 Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀγιος οὐ μόνον Θεοῦ ἐστιν οἰκοδομὴ, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ γεώργιον, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος φησι, καὶ ἡ αὐτὴ ψυχὴ τεθεμελίωται ὡς οἰκία, καὶ ἐρρίζωται ὡς φυτόν (Ἐν ἀγάπῃ γὰρ (φησὶν) ἐρρίζωμένοι καὶ τεθεμελιώ μένοι) φέρε καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὸν ἀγρὸν προσεγγισμοῦ διαλάβωμεν, ὃν οἱ φαύλως ποιοῦντες καὶ ἐσφαλμένως, τῇ ἐγκειμένῃ κατακρίσει ὑπόδικοι γίνονται. "Οσα οὖν περὶ γεωργίας εἴρηται, ὡς συγγενῆ τοῖς προκειμένοις, συνεξε τάσωμεν. "Εστι μὲν οὖν ἀστεία φυτεία, ἡ κατὰ τὸν Σολο μῶντα, λέγοντα. Ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνα, ἐποίησά μοι κή πους καὶ παραδείσους, καὶ ἐφύτευσα ἐν αὐτοῖς ξύλον πᾶν καρποῦ. "Εστι δέ τις φυτεία, ἦν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ οὐράνιος Πατὴρ, ἢτις καὶ ἐκριζοῦται κατὰ, τὴν ἀπειλὴν τοῦ Κυρίου. Αὕτη δὲ ἡ φυτεία ἐκ φυτοῦ Σοδόμων τὴν ἄμπελον ἔχει, καὶ τὴν κληματίδα ἐκ Γομόρρας, καὶ σταφυλὴν χολῆς γεωργεῖ, καὶ βότρυν πικρίας φέρει τοῖς κεκτημένοις· Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. 'Ο οὖν καταφυτεύσας τὸ ἔαυτοῦ ἡγεμονικὸν πάσῃ καρποφο ρίᾳ πνευματικῇ, καὶ τοῖς ἐκ φύσεως ἐρρίζωθεῖσιν αὐτῷ πρὸς ἐπίδειξιν καρπῶν δικαιοσύνης παρὰ τοῦ Κτίσαντος ἐπιβα λῶν τὰ ἐκ τοῦ πονηροῦ γεωργοῦ, οὗτός ἐστιν ὁ διὰ τὸν ἀπηγορευμένον προσεγγισμὸν ἀγροῦ πρὸς ἀγρὸν ὑπὸ τοῦ λόγου ταλανιζόμενος. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπειλεῖ αὐτῷ τὴν ἀφορίαν, ὡς μὴ ἔξοισοντος ἀναλογοῦντα τῇ διδασκαλίᾳ τῇ περὶ αὐτὸν τὰ τῶν καρπῶν ἐπιδείγματα. Οὐ γὰρ ἐργῶνται δέκα ζεύγη βοῶν, ποιήσει κεράμιον ἔν. 'Η μὲν λέξις τὴν ἐγχώριον συνήθειαν λέγει τῶν κατὰ τὴν Φοινίκην διὰ βοῶν ἀροτριώντων τὴν ἄμπελον· ὁ δὲ λόγος ἐνδείκνυται περὶ τῶν ἐπαμφοτεριστῶν καὶ τῶν ἐναντίων δογμάτων ἐφαπτομέ νων καὶ συναπτόντων πρὸς ἄλληλα· ὃν ἄκαρποι εἰσιν αἱ ψυχαί. 5.154 Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώ κοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψε· ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει. Μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι· τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέ πουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι. Τῆς ἀποστολικῆς λέξεως τὴν ἔξήγησιν τὸ παρὸν τοῦτο μέ ρος τῆς προφητείας περιέχει· ἐκεī μὲν γάρ φησι· Μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν· ἐνταῦθα δέ· Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες. Σίκερα γὰρ πᾶν τὸ δυνάμενον μέθην ἐμποιῆσαι πόμα, τοῖς Ἐβραίοις ὀνομάζειν σύνηθες. Οἱ οὖν εὐθὺς ἀρχομένης τῆς ήμέρας, κατὰ τὴν Παροιμίαν, ἐπὶ τὰ ποτήρια καὶ τὰς φιάλας δι δόντες ἐαυτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ περισκοποῦντες ποῦ πότοι γίνονται, οἰνοπωλεῖα καὶ καπηλεῖα περιαθροῦντες, καὶ ἀλλήλους ἐπὶ τὰ συμπόσια παραλαμβάνοντες, καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς τὴν μέριμναν περὶ τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα καταναλίσκοντες. Οὗτοι ὑπὸ τοῦ Προφήτου καταθρη νοῦνται. Οἱ καιρὸν μὲν οὐδένα ἐαυτοῖς πρὸς τὴν τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ κατανόησιν παρέχουσιν, οὐδὲ διδόασι σχολὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνανεῦσαι πρὸς οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κάλλη, ὥστε ἐκ τῆς τούτων διακοσμήσεως τὸν γενεσιούργον ἐν νοεῖν· ἀλλὰ καὶ κοσμοῦντες ἐαυτῶν τὸ συμπόσιον τάπησι ποικίλοις καὶ ἀνθινοῖς παραπετάσμασι, περιττὴν δέ τινα σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν τῶν ἐκπωμάτων παρασκευὴν ἐπιδείκνυνται, ψυκτήρας καὶ ῥυτὰ καὶ φιάλας καὶ κισσύ βιον, καὶ κρατῆρας καὶ τὰ τοιαῦτα ὄνόματά τε καὶ σχή ματα τῇ παρασκευῇ τῆς μέθης ἐπινοῦντες, ὡς ἂν τὸ τῶν ἀγγείων διάφορον τὸν κόρον αὐτοῖς ὑποκλέπτοι, καὶ ἡ τῶν ἐκπωμάτων ὑπαλλαγὴ καὶ μετάβασις ἱκανὴν αὐτοῖς εἰς τὸ πίνειν διατριβὴν ἐμποιῆ. Εἴτα ἀντιπροπίνοντες ἀλλήλοις καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ πίνειν ἄμιλλαν καθιστάντες, τίνα ὑπερ βολὴν εἰς αἰσχύνην καταλείπουσιν; Οἱ ήττωμενοι, οἱ νι κῶντες, πάντες

μεθύουσιν. 5.155 Συμποσίαρχοι δέ τινες ἐπὶ τούτοις καὶ ἀρχιοι νοχόοι καὶ ἀρχιτρίκλινοι, καὶ τάξις ἐν ἀταξίᾳ καὶ διά θεσις ἐν ἀκόσμῳ πράγματι. Μεθύουσιν οἱ ἐπιστάται, με θύουσιν οἱ ὑπηρέται· πάντα γελώντων καὶ μεθυόντων γέ μει· ἐλεεινὸν θέαμα Χριστιανῶν ὄφθαλμοῖς. Εἴτα μέντοι, ὡσπερ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς ἔξωθεν ἡ σεμνότης τῶν δορυφόρων τὴν δυναστείαν παραύξει, οὕτω καὶ τῇ μέθῃ οἷον βασι λίδι θεραπείαν τινὰ περιστήσαντες, τὸ ἐπονείδιστον διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς σπουδῆς περιστέλλουσι. Στέφανοι ἐπὶ τούτοις καὶ ἄνθη κατασκεδαννύμενα τῷ συμποσίῳ, καὶ μύρα καὶ θυμιάματα, καὶ μυρίαι τινὲς ἔξωθεν θυμηδίαι προσμηχανώμεναι, πλείονα τὴν ἀσχολίαν τοῖς ἀπολλυμένοις παρασκευάζουσιν, ισόρροπον αὐτοῖς τῇ παρούσῃ φαιδρό τητι τὴν αἰώνιον κόλασιν προξενοῦντα. Εἴτα πόρρω, προϊόντος τοῦ πότου, αὐλοὶ καὶ κιθάραι καὶ τύμπανα, κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν ἀποθρηνοῦντα τοὺς ἀπολλυ μένους, κατὰ δὲ τὴν ἐπιτήδευσιν τῶν μεθυόντων· ὥστε αὐτοῖς πάσας τῆς ψυχῆς τὰς ἡδονὰς τῇ μελωδίᾳ διεγερθῆναι, ὡς, οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ οἴνου, τῇ παρ' ἔαυτοῦ θερμότητι σμῆνος ἐπὶ θυμιῶν τῇ ἀθλίᾳ ψυχῆς τοῦ πίνοντος ἐπεγειραί. Ἄλλ' ἵνα πᾶσαι αὐτοῖς αἱ αἰσθήσεις ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καταγοητευ θεῖσαι κατέχωνται, αἱ μὲν ἀκοαὶ καταυλοῦνται, αἱ δὲ ὁσφρήσεις ὑπὸ τῶν ἀναθυμιωμένων πληροῦνται, τὸ στόμα τῇ παρόδῳ τοῦ οἴνου ὑπηρετεῖ, ὄφθαλμοὶ βλέπουσι τὰ γι νόμενα, μᾶλλον δὲ παραβλέπουσι, τὴν ἀκρίβειαν τῆς αἱ σθήσεως ὑπὸ τῆς μέθης ἀφηρημένοι. Δι' ἂ εἴρηται τὸ Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψε καὶ διημερεύοντες ἐν τούτοις, ὡς μηδένα καιρὸν ἔαυτοῖς παρέχειν τὰ ἔργα Κυρίου ἐμβλέπειν, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ κατανοεῖν. Πότε γὰρ διδαχθῶσι περὶ Θεοῦ; Τὸ πρωΐ; Ἄλλ' εὐθὺς ἔξαναστάντες ἀπὸ τοῦ ὑπνου, τὸ σίκερα διώκουσιν. Ἄλλὰ μεσούσης ἡμέρας; Ἄλλὰ τότε δὴ μάλιστα αὐτοῖς αὔξησιν καὶ ἐπίδοσιν ὁ πότος ἔχει. Ἄλλ' ἐσπέρας; Ἄλλ' ἔτι πίνουσι. Καὶ ἡ μὲν ἡμέρα αὐτοὺς ἐπιλέλοιπεν, ἡ δὲ μέθη οὐκ ἐπιλείπει· ἀλλὰ μάλιστα δὴ τῆς νυκτὸς, ὡς ἴδιως αὐτοῖς διαφερούσης, ἀντέχονται. 5.156 Οὐαὶ οὖν οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψε. Εἴτα τὴν αἰτίαν τοῦ δύνασθαι αὐτοὺς διαρκεῖν ἐν τῷ πότῳ ὁ Προφήτης φησίν· 'Ο γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει, τὴν αἰτίαν λέγων καθ' ἣν ἀπλήρωτος αὐτοῖς ἐστιν ἡ τοῦ πίνειν ἐπιθυμία. "Οτι ἐπειδὰν πολὺς (φησὶν) ὁ ἄκρατος εἰσχεθῆ, πλείονα τὴν θερμασίαν ἐπεισαγαγών τῷ σώματι, τὴν φυσικὴν ἰκμάδα τοῦ πίνοντος καταφρύσσει. Εἴτα (οἶμαι) αὐτὸς ἔαυτῷ ὁ οἶνος ὑπέκ καυμα γινόμενος, ὁ προλαβὼν τὴν εύρυχωρίαν παρασκευάζει τῷ εἰσιόντι. "Ωσπερ δὲ αἱ χαράδραι, ἐπιρρέοντος μὲν τοῦ ὑγροῦ, πλήρεις εἰναι δοκοῦσι, παρελθόντος δὲ, ξηραὶ καὶ λιθώδεις καὶ ἄνικμοι καταλείπονται, οὕτω καὶ τὰ τῶν μεθυόντων σώματα ἀποχαραδρωθέντα τῇ ἀμετρίᾳ τοῦ οἴνου, καὶ τὴν ἐκ φύσεως ἰκμάδα προσκατασύρει. Οἱ μένοντες τὸ ὄψε. Διὰ τοῦτο μένουσι (φησὶ) τὸ ὄψε· ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει. Τὸ δὲ ἐκ τοῦ οἴνου πῦρ, ἐγγινόμενον τῇ σαρκὶ, ἔξαμμα γίνεται τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ ἔχ θροῦ. Τὸν μὲν γὰρ λογισμὸν καὶ τὸν νοῦν ὁ οἶνος καταβαπτίζει, τὰς δὲ ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἡδονὰς, ὡσπερ ἔλαιον, φλόγα ἔξαπτει· ὥστε τὸ είρημένον, δτι 'Ο οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει, οὐκ ἐπὶ τὴν εἰς τὸ πίνειν ἐπιθυμίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος πύρωσιν ἐκδεχόμεθα. Εἴτα παραύξων τὴν ἀτοπίαν ὁ λόγος πρόεισι· Μετὰ γὰρ κιθάρας (φησὶ) καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι. Κιθαρισταὶ γάρ τινες νέοι, οἱ κακῶς παραπεσόντες μεθύουσιν ὄφθαλμοῖς, καὶ αὐλητρίδες καὶ ψάλτριαι, κακῶς τὴν ὄραν διατιθέμεναι, καὶ χοροὶ καὶ συνωδία κακῶν πρὸς τὸ ἔκλυτον διατεθρυμμένοι τὰ σώματα καὶ ἐπὶ τῇ παν δῆμω μουσικῇ τὰς ψυχὰς κατακλῶντες, πρὸς πᾶσαν αἰσχρὰν καὶ παράνομον ἡδονὴν τοὺς ἐν τῇ μέθῃ διερεθίζουσιν. Ἐκ δὲ τούτου τί συμβαίνει; Τὰ ἔργα Κυρίου μὴ ἐμ βλέπειν καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ μὴ κατανοεῖν. Ἄλλὰ τὸ μὲν Ἐμβλέπειν τὴν δι' ὄφθαλμῶν

κατάληψιν τῶν ὄρατῶν ὑποφαίνει· τὸ δὲ Κατανοεῖν τὴν διὰ τοῦ νοῦ θεωρίαν τῶν ἀοράτων παρίστησιν. Ἐπεὶ οὖν τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθό ρᾶται, ὁ μὴ ἐμβλέπων τοῖς ἔργοις, οὐδὲ πρὸς τὴν διὰ τοῦ νοῦ νόησιν ὀδηγεῖται. 5.157 Τί οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; “Οτι μέθη ἀθεότητός ἐστιν ἀρχὴ, σκότωσις οὗσα τοῦ διανοητικοῦ, δι' οὗ μά λιστα ὁ Θεὸς ἐπιγινώσκεσθαι πέφυκεν.” Ἔργα δὲ χειρῶν καὶ ἡ προσδοκωμένη ἀντίδοσις, τὸ πῦρ ἐκεῖνο καὶ ἡ ἐν ἄδου κόλασις, γλῶσσα κατάξηρος μικρᾶς ῥανίδος παραμυθίαν ἐπιθυμοῦσα· φλὸς πανταχόθεν, οὐδὲ ἀέρος ἀναπνοὴν ἀνα ψύχειν τὸν καύσωνα, τὸν ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐῶσα. Ἀνθ' ὧν αὐληταὶ, ὁ στεναγμός· ἀντὶ τῆς ἀμέτρου μέθης, ἐπιθυμία σταγόνος, τῆς σαρκὸς τῶν μεθυόντων ἀποτηγανιζομένης ἐν τῇ καμίνῳ· ἀντὶ τῶν ἀσελγῶν θεαμάτων, τὸ σκότος τὸ βαθύ· ἀντὶ τῆς ἀκοιμήτου ἐπιθυμίας, ὁ ἀκοιμητὸς σκώληξ. Οἱ οὖν ἐν τῇ μέθῃ τὸν νοῦν ἔαυτῶν καταβυθίσαντες, κατανοεῖν ταῦτα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἀδυνατοῦσι· καὶ διὰ τὸ μὴ προβλέπειν τὰ ἀναμένοντα αὐτοὺς, εἰκότως ὡς ἥδη ἐν αὐτοῖς ὅντας τοῖς δεινοῖς ὁ λόγος ὀδύρεται. Ἀκουέτωσαν τούτων οἱ ἀντὶ τῶν Εὐαγγελίων τὰς κιθάρας καὶ τὰς λύρας ἐπὶ τῶν οἴκων φυλάσσοντες, ὅτι ὡς ἥδη ἀπολωλότας ὁ Προφήτης ἀνακαλεῖται, ἐκ τῆς κατ' ἀγάπην συμπαθείας θρηνῶν αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν. 5.158 Οὐαὶ (φησὶν) οἱ μετὰ κιθάρας καὶ αὐλῶν καὶ τυμπάνων καὶ ψαλμῶν τὸν οἶνον πίνοντες. Σοὶ δὲ χρυσῷ καὶ ἐλέφαντι πεποικιλμένῃ ἡ λύρα, ἐφ' ὃ ψηλοῦ τινος βωμοῦ ὕσπερ τι ἄγαλμα καὶ εἴδωλον δαιμόνων ἀνάκειται· καὶ γυνή τις ἀθλία, ἀντὶ τοῦ τὰς χεῖρας ἐρείδειν πρὸς ἄτρακτον διδαχθῆναι, διὰ τὴν ἐκ τῆς δουλείας ἀνάγκην ἐπὶ λύραν ἐκτείνειν ἐδιδάχθη παρὰ σοῦ, ἵσως καὶ μισθοὺς τελέσαντος, τάχα καὶ προαγωγῷ τινι γυναικὶ παραδόντος, ἢ μετὰ τὸ πᾶσαν ἀσέλγειαν ἐν τῷ ἴδιῳ σώματι ἀπαθλῆσαι, ταῖς νέαις προκάθηται τῶν δόμοιων διδάσκαλος. Ὅπερ ἡς σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως διπλοῦν τὸ κακὸν ἀπαντήσεται· ὧν τε αὐτὸς ἀσελγαίνεις, καὶ ὧν ἀθλίαν ψυχὴν διὰ πονηρῶν διδαγμάτων ἀπηλλοτρίωσας τοῦ Θεοῦ. Εἴτα παρίσταται τῇ λύρᾳ καὶ ἐπιβάλλει τοῖς φθόγγοις τὰς χεῖρας· γυμνὸς ὁ πῆχυς, ἀναιδὲς τὸ πρόσωπον. Εἴτα ἐπέστραπται τὸ συμπόσιον ἄπαν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐκεῖ φέρονται, καὶ ὡτα ὑποσιωπᾶ τοῖς κρούμασι· καὶ καταστέλλεται μὲν ὁ θόρυβος ἐκεῖ, κατασιγάζεται δὲ ὁ γέ λως καὶ τῶν ἀσελγῶν ῥημάτων ἡ ἄμιλλα. Ἐφησυχά ζουσι δὲ οἱ κατὰ τὸν οἶκον ἀπαντες τῇ ἀκολάστῳ με λωδίᾳ κατακηλούμενοι ... οὐχ ἡσυχάζει δὲ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, οὔτε ὑποσιωπᾶ ταῖς τοῦ Εὐαγγελίου φωναῖς, ὁ ἐκεῖ σιωπῶν. Εἰκότως. ‘Ο γάρ ἐκεῖ σιωπὴν ἐπιτάσσων ἔχθρὸς, οὔτος ἐνταῦθα τὸν θόρυβον ὑποβάλλει. Ἐλεεινὸν θέαμα σώφροσιν ὀφθαλμοῖς μὴ ἰστουργεῖν γυναῖκα, ἀλλὰ λυρωδεῖν· μὴ ὑπὸ ἱδίου γνωρίζεσθαι ἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλων ἀποβλέπεσθαι· πάνδημον εἶναι· μὴ ψαλμὸν ἄδειν ἔξομολογήσεως, ἀλλὰ ἄσματα πόρνης· μὴ Θεὸν ἱκετεύειν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γέενναν ἐπείγεσθαι· μὴ εἰς ἐκκλησίαν Θεοῦ σπουδάζειν, ἀλλὰ συνεκβάλλειν ἔαυτῇ καὶ ἐτέρους. Ἐχθρὰ μὲν ταύτῃ ἔρια· στήμονα δὲ καταγείν, ἢ κρόκην στρέφειν οὔτε οἴδεν, οὔτε θέλει. Μεθύουσι δὲ συνοῦσα, τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύει. Ὁντως ίστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν, οἷον ἐν στήμοσι τισι ταῖς ἐντεταμέναις νευραῖς τὰς χεῖρας ἔαυτῶν ἐπιβάλλουσαι, πυκνὰ δὲ τὸ κέντρον οἴον κερκίδα, ὡδε καὶ ὡδε μετα κομίσασαι, πέρας οὐδὲν τῆς ἐνεργείας ἐπιδεικνύουσι. Τῶν μὲν γάρ τεχνῶν, δσαι κατὰ τὸν βίον ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ τέλος ὀφθαλμοῖς ἐγκείμενόν ἐστιν, οἷον τεκτονικῆς τὸ βάθρον, οἰκοδομικῆς οἰκία, ναυπηγικῆς τὸ πλοῖον, ὑφαντικῆς τὸ ἴμάτιον, χαλκευτικῆς ἡ μάχαιρα· τῶν δὲ ματαιοτεχνῶν, οἷον κιθαριστικῆς, ἢ ὁρχηστικῆς, ἢ αὐλητικῆς, ἢ ἄλλων τοιούτων, παυσαμένης τῆς ἐνεργείας, τὸ ἔργον συναφανί ζεται. Καὶ ὅντως, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνὴν, τὸ τέλος τούτων ἀπώλεια. Ταῦτα τοῖς διὰ πολλὴν ἄνεσιν τρυφῆς χρωμένοις παρὰ δεῖπνον, ἥτοι συνεχῶς, ἢ ἐν οἷς ὑπολαμβάνουσι

καιροῖς εύφρο σύνης γάμων, ἥ ἐστιάσεων, αὐλοῖς καὶ κιθάραις, καὶ χοροῖς, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔξήτασται, ἵνα τὴν ἐκ τοῦ θείου λόγου διαβολὴν πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιτηδεύσεις καταμαθόντες, φόβῳ τῶν ἐπηρημένων δεινῶν, πρὸς γοῦν τὸ ἐφεξῆς τὴν πονηρὰν τοῦ βίου ὑμῶν συνήθειαν εἰς τὸ βέλτιον μεταβά λητε. ”Εστι δὲ καὶ τὴν διάνοιαν τῶν ῥητῶν καθ' ἐτέραν ἐκδοχὴν βασανίσαντας, εὔρειν τι καὶ ἔτερον ὠφελοῦν ἡμῶν τὰς ψυχάς. 5.159 Οὐαὶ (φησὶν) οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες. Τουτέστιν οἱ ἄμα τῷ λυθῆναι αὐτοῖς τὸν ἐκ τῆς ἀγνοίας σκότον διὰ τῆς εἰς θεογνωσίαν εἰσαγωγῆς, ἀνατείλαντος αὐτοῖς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης (ἀντὶ τῶν προτέρων ἀνόμων καὶ ἀσεβῶν θεοσεβεῖς χρηματίσαντες καὶ ἐγκαταλεγέντες Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ) οὗτως ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς κατα κρατούμενοι, ὥστε ἔξιστασθαι τῶν λογισμῶν καὶ ἀνατρέπεσθαι ἡμέρας ἔξισου τοῖς ὑπὸ μέθης ἐσκοτισμένοις. Τοὺς οὖν τοιού τους ὁ λόγος ταλανίζει, τοὺς μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ διδασκα λίαν ἐπιδιδόντας ἑαυτοὺς μέθῃ παθῶν, Οἶδε γάρ μεθύοντας καὶ χωρὶς οἴνου πολλάκις, ὁ λέγων· Οὐαὶ οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου. ”Ωσπερ γάρ ὁ οἶνος πλείων τῆς χρείας, ἥ τῆς δυνά μεως τοῦ πίνοντος εἰσρυεὶς, σκότωσιν ἐπάγειν τῷ λογισμῷ πέφυκεν, οὕτω καὶ πάθη ἐπιθυμίας, ἥ λύπης, ἥ θυμοῦ, κατακρατήσαντα τοῦ λογισμοῦ, ἔκφρονας ποιεῖ τοὺς ν' π' αὐτῶν κατεχομένους. ”Αθλιοι οὖν καὶ τρισάθλιοι οἱ μὴ μόνον ἀρχομένου τοῦ βίου τῇ μέθῃ βεβαπτισμένοι, ἀλλὰ καὶ μένοντες τὸ ὄψε, τουτέστιν οἱ μέχρι τῶν δυσμῶν τῆς ζωῆς πάθεσιν ἑαυτοὺς παραπέμποντες. Καθ' ἔνα μὲν οὖν τρόπον ὁ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ θεοῦ φωτισμὸς ἐγγινόμενος ταῖς καρδίαις πρωΐα λέγεται· καθ' ἔτερον δὲ, καθ' ὃν ἀρχόμεθα τῆς λογικῆς ζωῆς, συμπληρωθέντος τοῦ λόγου. Καθ' ἑκά τερον γάρ σκοτία καὶ νὺξ ὁ πρότερον βίος, ἦτοι τοῦ λόγου μήπω τετελειωμένου, καὶ τῆς ψυχῆς ἐν ἀλογίᾳ βεβαπτι σμένης ἥ διὰ τὴν ἀπὸ θεοῦ ἀλλοτρίωσιν, σκότῳ βαθεῖ τῆς διανοίας κεκαλυμμένης. 5.160 Οὐαὶ οὖν οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ, τουτέστιν οἱ ἄρτι τὴν ἐκ τῆς νεότητος ἄνοιαν ἀποθέμενοι καὶ, ἀντὶ τοῦ διὰ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως εὐτόνως καταπα λαίειν τὰ πάθη, ἀνατρεπόμενοι παρ' αὐτῶν καὶ οἵον τινα μέθην τὰ πάθη μεταδιώκοντες. Ταλανώτατοι μὲν γάρ οἱ, ἀρχομένου τοῦ βίου καὶ λήγοντος, τῆς τοιαύτης μέθης μὴ ἀπολήγοντες. Διαφοραὶ δὲ πολλαὶ τῶν μεθυόντων· οἱ μὲν γάρ εὐθὺς μετὰ τὸν ὅρθρον τῆς μέθης ἐπαύσαντο, οἱ δὲ ἐπὶ μικρὸν προελ θόντες ἔληξαν, οἱ δὲ ἐπὶ πλεῖον παρέτειναν. Καλὸν μὲν οὖν τὸ ἄμα τῷ ἐγερθῆναι, ζητῆσαι τὸ νηφαλίως ζῆσαι καὶ ιερατικῶς, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα τῆς εἰς τὰ ἄγια εἰσόδου, οἵον καὶ σίκερα μὴ πίνοντες. Γέγραπται γάρ· Καὶ ἔλαλησε Κύριος τῷ Ἀαρὼν, λέγων· Οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίεσθε, σὺ, καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἀν εἰσπορεύησθε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. ”Ἐπεὶ δὲ δύσκολον ἐν ἀνθρώπου φύσει κατορθωθῆναι τὸ ἀναμάρτητον, δεύτερος (φησὶ) πλοῦς εὐθὺς μετὰ τὴν πρωΐαν ἀναστῆναι ἀπὸ τῆς μέθης. Τῶν δὲ χρονιζόντων ἐν οἴνοις καὶ τῶν ζητούντων ποῦ πότοι γίνονται, ἀσχολός ἐστιν ἡ διάνοια περὶ τὴν τούτων ἔρευναν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἐμβλέπειν τοῖς ἔργοις Κυρίου, μηδὲ κατανοεῖν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. ”Ἀλλὰ κιθάρα καὶ ψαλτήριον τὴν μέθην αὐτοῖς συνεπιτείνει, τὰ εὐρήματα τοῦ Ἰουβὰλ, τοῦ ἐκ τῆς γενεαλογίας Κάϊν καθήκοντος. ”Ἐλαβε γάρ ἐαυτῷ (φησὶ) Λάμεχ δύο γυναῖκας· ὄνομα τῇ μιᾷ, Ἄδδα, καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ, Σελλά. Καὶ ἔτεκεν Ἄδδὰ τὸν Ἰωβῆλ. Οὗτος ἦν πατήρ οἰκούντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων. Καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰουβάλ· οὗτος ἦν ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κιθάραν. Τοιαύτης ἦν κιθάρας καὶ μουσικῆς ὁ Λάβαν οἰκεῖος, μεθ' ἣς ἐβούλετο παρα πέμπειν τὸν Ἰακώβ. Εἴ γάρ ἀνήγγειλάς μοι, ἐξαπέστειλα ἄν σε μετὰ εὐφροσύνης καὶ μετὰ μουσικῶν τυμπάνων καὶ κιθάρας. ”Ἄλλ' ἀπεδίδρασκεν ὁ πατριάρχης, ὡς ἐμπόδιον οὖσαν πρὸς τὸ ἐμβλέπειν τοῖς ἔργοις Κυρίου καὶ κατανοεῖν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. 5.161 ”Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐπὶ τοῦ ἐγκαίνι σμοῦ τῆς εἰκόνος, σάλπιγγος καὶ

σύριγγος καὶ κιθάρας καὶ σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου συμφωνίας, καὶ παντὸς γένους μουσικῶν συνηχούντων, οἱ μὲν λαοὶ καὶ αἱ φυλαὶ καὶ αἱ γλῶσσαι κατέπιπτον· οἱ δὲ τὸν Βαβυλώνιον οἶνον πίνειν πόρρωθεν μὴ ἀνασχόμενοι καὶ τὴν τρυφὴν βδελυξάμενοι τῆς βασιλικῆς τραπέζης, οὕτε πεσόντες προσεκύνησαν καὶ κατεφρόνησαν πάσης ἀνθρωπίνης δυναστείας καὶ αὐτὴν δὲ κατέσβεσαν τὴν δύναμιν τοῦ πυρός. Εἰ δὲ ἀμάρτημά ἐστι τὸ μὴ βλέπειν τὰ ἔργα Κυρίου καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ μὴ κατανοεῖν, ἐπάρωμεν τοὺς ὄφθαλμοὺς τῆς διὰ νοίας ἡμῶν καὶ εἰδῶμεν τοὺς δημιουργικοὺς λόγους τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς καλλονῆς τῶν κτισμάτων, ἀνάλογον τοῖς δημιουργηθεῖσι τὸν τῶν ποιημάτων γε νεσιουργὸν καθορῶντες. Καὶ ἐπειδὴ Τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἡ μὲν αἰσθητὴ τῶν ποιημάτων ἀντίληψις ὅρασις τάχα εἴρη ται, ἡ δὲ νοητὴ τῶν ὑπερκοσμίων κατάληψις νόησις προσ ηγόρευται. Διὰ τοῦτο· Τὰ ἔργα (φησὶ) τοῦ Κυρίου οὐκ ἐμ βλέπουσι (τουτέστι τοῖς αἰσθητοῖς διὰ τῶν ὅψεων οὐ προσ βλέπουσι)· καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι, τουτέστι διὰ τῆς τοῦ νοῦ ἐνεργείας τὴν κατάληψιν τῶν ἀοράτων οὐκ ἐκζητοῦσιν. Ἰνα δὲ ἔτι μᾶλλον ἡμῖν τὸ τῆς πρωΐας ὄνομα τρανωθῆ, ὅτι ἡ ἀπὸ σκότους ἐπάνοδος (εἴτε τοῦ κατὰ τὴν ἐκ τῆς νεότητος ἀλογίαν, εἴτε τοῦ τῆς ἀγνωσίας τοῦ Θεοῦ ταῖς ψυχαῖς ἐγγινο μένου) ἡ πρώτη εἰσόδος εἰς τὴν ἀλήθειαν πρωΐα λέγεται. Συνάξεις δὲ τὰ πολλαχοῦ τῶν Προφητῶν περὶ πρωΐας, ἡ περὶ ὄρθρου, ὑπὲρ τοῦ τῇ τῶν πλειόνων παραθέσει φανῆναι τὸ προ κείμενον. Οίον, Ἀπέστελλον ὄρθρου τοὺς Προφήτας· καὶ τὸ Πρωΐ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου· καὶ τὸ Πρωΐ παραστή σομαί σοι καὶ ἐπόψομαι· καὶ τὸ Ἐκ νυκτὸς ὄρθριζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σὲ, ὁ Θεός· καὶ Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὄρθριζω· καὶ τὸ Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτεινον πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς· καὶ τὸ Ἐσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθ μὸς, καὶ εἰς τὸ πρωΐ ἀγαλλίασις. Πῶς οὖν, ἐπιβαλλόντως τῇ τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίᾳ εἰς ἀνθρώ πους γινομένῃ, πρωΐ ἀποστέλλονται οἱ Προφῆται; Ὅτι πᾶς λόγος, ἀπὸ Θεοῦ ἐρχόμενος, ἡμῖν τοῖς δυναμένοις κατακούειν τοῦ θείου βουλήματος ἔρχεται, τῶν ἐν παιδικῇ ἀνοίᾳ ὄντων οὐ καθαπτόμενος, ἀλλὰ τῶν ἔχοντων ἥδη τὰς φυσικὰς ἐννοίας πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Περὶ τούτων οὖν ὁ λόγος, ὅτι ἅμα τῷ παρακύψαι αὐτοὺς εἰς τὴν νόησιν καὶ οίονεὶ ἐπᾶραι ἀπὸ τῆς πρὸ τούτου ἀγνοίας τοὺς τῆς ψυχῆς ὄφθαλ μοὺς καὶ δέξασθαί τινα αὐγὴν τοῖς τῆς καρδίας ὅμμασι, συν εισέπιπτεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τὰ πρακτέα καὶ τίμια διορίζων. Τοῦ αὐτοῦ ἔχεται νοῦ καὶ τὸ τοῦ ψαλμοῦ· Τὸ πρωΐ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου, τὸ πρωΐ παραστήσομαί σοι. 5.162 Ἔως μὲν γὰρ νῦν ἦ περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν καὶ μήπω ἐπανατείλη ὁ ἥλιος, οὐκ ἔστιν ἐπακουσθῆναι ὑπὸ Θεοῦ· ἐπειδὰν δὲ ἀποκαθαρθεῖσα ψυχὴ τῆς περὶ Θεοῦ ἀγνοίας ἀνενέγκη δεήσεις, ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς λογικῆς καὶ πνευ ματικῆς ἡμέρας γενομένη, εἰσακούοντα ἔχει τῆς φωνῆς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο φησι· Τὸ πρωΐ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπόψομαι. Εἰ γὰρ μέλλεις παρίστασθαι τῷ Θεῷ, μηδὲν πονηρῷ παρίστασο πράγματι, ἀλλὰ ποίει τὰ τῷ Μωϋσεῖ προστεταγμένα· σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι ἐνώπιόν μου, ἐδραῖος, καὶ ἀσάλευτος καὶ ἀμετακίνητος, τῇ πίστει παριστάμενος αὐτῷ, ἵνα ἄξιος γένη τοῦ κατοπτεύειν τὰ τῆς ἀληθείας θεάματα. Παραστήσομαί σοι (φησὶ) καὶ ἐπόψομαι. Ἔως μὲν γὰρ ἀν θεωρητικός τις ἦ τοῦ ἐν τοῖς ὄρατοῖς ἐμφαινομένου κάλ λους, φυσικός τις ἦ φυσιολόγος προσαγορεύεται· ἐπειδὰν δὲ ταῦτά τις ὑπερβάς, αὐτῷ παραστῇ τῷ Θεῷ, μετὰ τὸ γνῶναι τίνα τρόπον τὰ πάντα ἔστι καλὰ λίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τούτοις κάλλους ἐπὶ τὸ ὄντως καλὸν καὶ ἐράσμιον ἀναδραμεῖν, οὐ ἡ θέα μόναις ταῖς ψυχαῖς καθαραῖς φαίνεσθαι πέφυκε, τότε ἐπὶ τὰ τῆς φυσιολογίας ἀνώτερα προκόψας, τὰ καλούμενα παρά τισι μεταφυσικὰ, ἐποπτικὸς γενέσθαι δύναται. Ἐπειδὰν οὖν (φησὶ) σὸι παραστῶ καὶ αὐτῇ τῇ περὶ σοῦ θεωρίᾳ διὰ τοῦ νοῦ προσεγγίσω, τότε τὴν ἐποπτή

κήν ἐνέργειαν διὰ τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν φωτισμοῦ ἀναλήψομαι. Συνάδει δὲ τούτῳ τὸ εἰρημένον, ὅτι Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, οὐχ ὅτι φωνὴν αἰσθητὴν ἀφιᾶσι ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι ὁ τοῖς λόγοις τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως ἐγγυμνασάμενος καὶ γνωρίσας ἀπάντων τῶν κατ' οὐρανὸν τὴν διάθεσιν, διὰ τούτων οίονεὶ φωνὴν ἀφιέντων, τὸ μεγα λεῖον τῆς δόξης τοῦ πεποιηκότος αὐτοὺς διδαχθήσεται. Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης ἡμᾶς διανίστησι, λέγων Ἀναβλέψατε τοῖς ὄφθαλμοῖς ὑμῶν καὶ ἵδετε τίς κατέδειξε πάντα ταῦτα. Τὸ γάρ ὑψηλῶς θεωρῆσαι τὸ ἀναβλέψαι ἔστι καὶ τὸ διὰ τῶν ὄρωμένων τῇ τοῦ πεποιηκότος ἐννοίᾳ προσαχθῆναι. Τὸ δὲ ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζειν πρὸς τὸν Θεόν, τοιοῦτόν ἐστιν ὅταν ἡ νὺξ προκόψῃ, ἡ δὲ ἡμέρα ἐγγίσῃ, καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὔσχη μόνως περιπατεῖν ἀρξώμεθα, ἀποθέμενοι τὰ ἔργα τοῦ σκότους (κώμους καὶ μέθας, κοίτας καὶ ἀσελγείας) τότε δυ νάμεθα λέγειν τό· Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Εἴτα καὶ δηλοῦ διὰ τοῦ ἐπιφερομένου, τί ἐστι τὸ ἐν αὐτῷ ποιοῦν τὸν ὅρθρον· Διότι φῶς (φησί) τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς. Φῶς γάρ ἐστι τὰ προστάγματα, λύοντα τὸ τῆς ἀγνοίας σκότος διὸ καὶ Ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὄφθαλμούς. 5.163 Τὸ δὲ ἐν τῷ ἐκατοστῷ Ψαλμῷ εἰρημένον (ὅτι Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτενον πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς) παντί που δῆλον, ὅτι ἐν αἰνίγματι κεκαλυμμένως εἴρηται. Οὐ γάρ, ὅτι καθ' ἐκάστην ἀρχὴν τῆς ἡμέρας αἴματι ἀνθρώπων τὰς χεῖρας ἐμολυνόμην· οὐ τοῦτο φησιν ὁ λόγος. Τοῦτο γάρ πρὸς τῷ ἐναγεῖ ἔτι καὶ τὸ ἀπίθανον ἔχει· πῶς γάρ πάντων ἡδύνατο καθ' ἐκάστην πρωΐαν αὐτόχειρ γενέσθαι τῶν ἀμαρτωλῶν τῆς γῆς; Οὐ γάρ πάντων περιγίνεσθαι δυ νατὸν ἦν ἔνα, πολλῶν τῶν ἔξαμαρτανόντων ὄντων, ὡς τὸ εἰκός· καὶ εἰ πολέμῳ αὐτῶν κατεκράτησεν, ἐν μιᾷ πάντως ἀν ἀπέκτεινε πρωΐα τοὺς σύμπαντας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ καθ' ἐ κάστην πρωΐαν αὐτόχειρ αὐτῶν ἐγένετο. Τί οὖν ἐστι τὸ Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτενον πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς, τοῦ ἔξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τοὺς ἐργαζό μένους ἀνομίαν; Συνετώτερον τῶν λεγομένων ἐπακούσωμεν, ἵνα μὴ κατηγορήσωμεν τῶν προφητικῶν λογίων, ὁ μὴ θέμις. Πόλις τοῦ Κυρίου, ἡ σύστασίς ἐστι τῆς ἀνθρωπίνης κα τασκευῆς· Ἀμαρτωλοὶ δὲ γῆς οὐκ ἄλλοι τινές εἰσιν, ἡ περὶ ὧν φησιν ὁ Σωτήρ· ὅτι ἔσωθεν Ἐκ τῆς καρδίας ἔξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φθόνοι, φόνοι, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, ψευδο μαρτυρίαι καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Τούτους δὴ τοὺς τῆς γῆς ἀμαρτωλοὺς, τοὺς ἐκ τῆς γηίνης σαρκὸς προϊόντας, καθ' ἐ κάστην ἔννοιαν τὴν περὶ Θεοῦ ἔξαφανίζει ἐκ τῆς ἴδιας συσ τάσεως ὁ ἑαυτὸν ἐκκαθαίρων. Πρωΐα οὖν καὶ ὅρθρος ἐν ψυχῇ καθ' ἐκάστην σωτηρίου δόγματος ἀνατολὴν γίνεται· ἐν ᾧ ἔξαφανίζεσθαι δεῖ πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν λογισμούς. Εἰ γάρ μὴ τὰ πρῶτα πρὸς πονηρίαν κινήματα τῆς ψυχῆς ἐκτημηθείη, ἀναγκὴ εἰς ἔργον προχωρεῖν τὰς ἐνθυμήσεις. Οἶον γῆς ἀμαρτωλός ἐστιν ὁ τὴν μοιχείαν ὑποβάλλων λογισ μός, δοτις ἐνεργεῖ τὸ ἐμβλέψαι γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς. Ἐὰν οὖν μὴ ἀποκτανθῇ ἐκ τῆς ψυχῆς, οίονεὶ ζίφει τινὶ, τῷ τμητικῷ λόγῳ καὶ ἀφανιστικῷ τῶν παθῶν, καὶ τοῦτο γένηται ἐν πρωΐᾳ, τουτέστι κατὰ τὴν εἰς τὸ φανερὸν ἀποκά λυψιν, μετὰ τὴν ἐν καρδίᾳ μοιχείαν, καὶ ἐπὶ τὴν μείζονα ταύτης ἀμαρτίαν προάξει τὸν ἀνθρωπον, πρὸς τὴν διὰ τοῦ σώματος ἐνέργειαν αὐτὸν ἐκκαλούμενος. 5.164 Τοῦτῳ σύμφωνον ἡγούμεθα εἶναι τὸ παρὰ τοῦ Ἱερεμίου λεγόμενον· Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς καὶ ἀφαιρῶν μάχαιραν αὐτοῦ ἀφ' αἴματος. Δεῖ γάρ τὸν μέλλοντα φεύγειν τὸ τῆς κατάρας βαρὺ, μηδέποτε ἀνα παύειν τὴν πνευματικὴν μάχαιραν ἀπὸ τοῦ κατὰ τῶν τοιού των ἀμαρτωλῶν αἴματος. Τοιοῦτον οὖν ἐστι καὶ τὸ νῦν εἰρημένον περὶ τοῦ πρωΐ. Οὐαὶ τῷ ἀπὸ σκότους καὶ τῆς ἐν ἀγνοίᾳ νυκτὸς, μετὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, τοῦ λόγου ἐν αὐτῷ ἀνατείλαντος, ὅμοῦ τῷ διαναστῆναι ἐκ τοῦ ὄπνου, τὸ σίκερα διώκοντι. Οἱ δὲ ὑπὸ τῶν παθῶν νικηθέντες, οἱ μὲν ἔμειναν ἐν τῇ μέθῃ τοῦ πάθους, οἱ

δὲ ἀποκαθηράμενοι τὸν νοῦν, ἐμβλέπουσι μὲν τῷ κόσμῳ τῶν ὄρατῶν, κατανοοῦσι δὲ τὰς τῶν νοητῶν ὑποστάσεις καὶ οὐσίας. Τὰ μὲν γάρ ὄρατὰ ἐνατενίσεως δεῖται· διὰ τοῦτο Ἐμβλέπουσι. Τὰ δὲ νοητὰ χρήζει λόγου διεξοδικοῦ· διὸ εἴρηται Κατανοοῦσι. Πλὴν ὅτι πρῶτον δεῖ ἐμβλέψαι τοῖς ἔργοις Κυρίου, καὶ τότε εἰς τὸ κατανοῆσαι αὐτὰ προελθεῖν. Ὄποιος ἦν ὁ περὶ ἑαυτοῦ λέγων· Αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τροπῶν ἀλλαγᾶς, καὶ με ταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, πνευμάτων βίας καὶ διὰ λογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ρίζων. 5.165 Τοίνυν αἰχμάλωτος ὁ λαός μου ἐγενήθη, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸν Κύριον· καὶ πλῆθος ἐγενήθη νεκρῶν διὰ λιμὸν ἄρτου καὶ δίψος ὕδατος. Ταῦτα καθ' ίστορίαν δυνατὸν τυχεῖν τῆς ἐξηγήσεως ἐπὶ τῶν καιρῶν τῆς ἐσχάτης πολιορκίας τῶν Ἰουδαίων, τῶν μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντων, τῶν δὲ ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ διαφθα ρέντων. Καὶ ἡ αἵτια σαφὴς, δι' ἥν ταῦτα πεπόνθασιν· ὅτι ἐπιδημήσαντα αὐτοῖς τὸν Κύριον οὐκ ἐπέγνωσαν. Ὡστε δὲ καὶ ἡμῖν οἰκειωθῆναι τὴν ἐκ τῆς λέξεως παραίνεσιν. Ἐκεῖνα λέγομεν, ὅτι οἱ διώκοντες τὸ μέθυσμα καὶ μετὰ τῆς ἀπηγο ρευμένης μουσικῆς τὸν οἶνον πίνοντες, καὶ θεάμασι μὲν ἀτό ποις τὰς ὄψεις ἐνασχολοῦντες, τοῖς δὲ ἔργοις Κυρίου ἐμβλέ πειν μὴ ἀνεχόμενοι, διὰ τὸ φιλήδονοι εἶναι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, αἰχμάλωτοι γίνονται καὶ ὑποχείριοι τοῖς ὑπεναντίοις. Ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἐν αὐτοῖς νεκρῶν ἐγενήθη διὰ λιμὸν καὶ ὕδατος ἀπορίαν. Οἱ γάρ τὴν ἐπιβάλλουσαν ταῖς ψυχαῖς τροφὴν μὴ προσιέμενοι, νεκροὶ γίνονται τοῖς παραπτώμασι· καὶ οἱ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως μὴ ἐκτρεφόμενοι, μηδὲ ζητοῦντες πιεῖν ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕδατος, περὶ οὗ φησι πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν ὁ Κύριος, ὅτι “Ος ἀν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὐ ἐγὼ δῶσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, οὗτοι γίνονται νεκροί.” Ἀκουε γάρ, ὅτι πλῆθος νεκρῶν ἐγενήθη, οὐ διὰ λιμὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ δίψαν ὕδατος· ἐπειδὴ ἀπ' ἐκείνου ἔπινον τοῦ ὕδατος, οὐ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις· ὃς γάρ ἀν πίη (φησὶν) ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκείνου, διψήσει πάλιν· οὐκ ἔπιον δὲ ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Προτρεπτικὸν δὲ τοῦτο ἐπὶ τὴν γνῶσιν. Εἰ γάρ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸν Κύριον αἰχμά λωτοι γίνονται, ζηλωτέον ἡμῖν τὸ τῆς γνώσεως χάρισμα. Τάχα δὲ ἡ ἀληθὴς νέκρωσις οὐ διὰ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ διὰ δίψαν ὕδατος τούτου τοῦ αἰσθητοῦ, ἀλλὰ διὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνηκόων ἐγγί νεται. Οὐ γάρ ἐπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἀνθρωπος, ἀλλὰ ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. Διὰ τοῦτο Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὰς δικαίων· καὶ Νεώτερος ἐγενόμην (καὶ γάρ ἐγήρασα) καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκατα λελειμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. Καὶ Οἱ νίοι τοῦ νυμφῶνος, ὃσον μετ' αὐτῶν ἔστιν ὁ νυμφίος, οὐ δύνανται νηστεύειν. Ὅπου δὲ λιμὸς καὶ δίψα, ἐκεῖ καὶ ἡ νεκρότης. Ἰνα οὖν μὴ λιμοκτονηθῶμεν, ζητήσωμεν τὸν ἄρτον τὸν ἐπουράνιον· μηδὲ τῷ δίψῃ καταφρυγῶμεν, ζητήσω μεν τὸ ὕδωρ, περὶ οὗ εἴπεν ὁ Κύριος, ὅτι Ἐάν τις πίη ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ ἐγὼ δῶσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 5.166 Καὶ ἐπλάτυνεν ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διή νοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ διαλιπεῖν. Καὶ καταβήσονται οἱ ἐνδοξοὶ καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ λοιμοὶ αὐτῆς καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ. Καὶ ταπεινωθήσεται ἀνθρωπος καὶ ἀτιμασθήσεται ἀνὴρ, καὶ οἱ ὄφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται. Ἰνα τὸ ἀδρὸν τῶν ἀπολλυμένων ὁ λόγος ἡμῖν παραστήσῃ, πλατύνειν ἔφη τὸν ἄδην τὸ στόμα αὐτοῦ. Ὁσπερ ἐπὶ τῶν ζώων, ὃσα λάβρως ὑπὸ πολλῆς ἐνδείας τὴν τροφὴν διαρπάζει καὶ πλατύνει τὸ στόμα περιτεινόμενον τῇ τροφῇ, οὕτω (φησὶ) καὶ ὁ ἄδης τὸ ἔαυτοῦ στόμα εύρυχωρότερον ποιεῖν εἴρηται. Τάχα δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἐνδείκνυται, κοινόν τινα τόπον ἐν τῷ ἐσωτάτῳ τῆς γῆς, ἐπίσκιον πανταχόθεν καὶ ἀλαμπῆ, τὸ τοῦ ἄδου χωρίον εἶναι· στόμιον δέ τι ἐπὶ τὰ κοῖλα καθῆκον, δι' οὗ τὴν κάθοδον εἶναι ταῖς πρὸς

τὸ χεῖρον κατεγνωσμέναις ψυ χαῖς· ὃ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων, ὥστε ὑποδέξασθαι πάντας εύρυχωρότερόν φησι γεγενῆσθαι. Οὐ γάρ δὴ ζῶόν τι ὁ ἄδης, οὐδὲ δύναμίς τις ἐπιτεταγμένη τοῖς ἀποθνήσκουσι, κατὰ τὴν μυθοποιίαν τῶν ἔξωθεν. Οἱ οὖν διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸν Κύριον, αἰχμάλωτοι γενόμενοι καὶ λιμῷ καὶ δίψῃ τῆς πνευματικῆς τροφῆς ἐκτακέντες, εἰς ἄδου καταβαίνουσι, μετὰ τῶν ἐνδόξων καὶ μεγάλων καὶ πλου σίων καὶ λοιμῶν. Τρία δέ ἔστι τὰ περὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας ἀπειληθέντας αἰχμαλωσία καὶ νέκρωσις καὶ εἰς ἄδου κάθοδος. Αἰχμαλωσία μὲν γάρ ἔστιν ἡ ἀπὸ τῆς προηγουμένης ζωῆς κατάπτωσις, κατὰ ἀπάτην τοῦ ἔχθροῦ, ὑπεξάγοντος ἡμᾶς τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ μακαριότητος· νέκρωσις δὲ ἡ τῆς ζωοποιοῦ ἐντολῆς ἀλλοτρίωσις· εἰς ἄδου δὲ κατάβασις, ὁ διὰ τὴν πολλὴν τῆς ἀμαρτίας χύσιν καὶ τὴν ἐναντίαν τῷ ἀγαθῷ διάθεσιν, ἀπὸ Θεοῦ γινόμενος χωρισμός. Ὡσπερ γάρ ὁ δίκαιος ἥδη συνηγέρθη Χριστῷ καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, οὕτως ὁ ἄδικος αἰχμάλωτος ἥδη καὶ νεκρὸς καὶ εἰς ἄδου διὰ τῶν πρὸς θάνατον ἀμαρτημάτων κατα βεβηκὼς λέγεται. Διαφορὰς δὲ ταγμάτων καταβαινόντων εἰς τὸν ἄδην ὁ λόγος ἀπηριθμήσατο· πρῶτον τοὺς ἐνδόξους· οὗτοι δ' ἀν εἰεν οἱ ἐν ὑπολήψει τινὶ δεξιᾷ, οὐ πάντως ἔχοντες τῷ ἐπιφαινομένῳ σχήματι τὴν ἐκ τοῦ βίου μαρτυρίαν ἀκο λουθοῦσαν· εἴτα οἱ μεγάλοι, οἱ ἐν δυνάμει τινὶ καὶ ἀρχῇ τῶν πολλῶν ὑπερέχοντες· καὶ οἱ πλούσιοι, οἱ πολὺ πλῆθος χρημάτων ἄδικον περιβεβλημένοι, ἢ οἱ ἀκόρεστον τὴν ἐπὶ θυμίαν τοῦ πλείονος ἔχοντες· καὶ οἱ λοιμοὶ αὐτῆς, ὅσοι δίκην νόσου φθοροποιοῦ κατὰ διάδοσιν ἐπινεμομένης, τοὺς προσιόντας αὐτοῖς διαφθείροντες, ἥτοι ἐκ μοχθηρᾶς διδασκα λίας, ἢ ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐρεθισμοῦ, λοιμοὶ δι καίως προσαγορεύονται. Οἵτινες καταβαίνουσιν εἰς τὸν ἄδην. Καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος (φησὶν) ἐν αὐτῇ. Οὗτος δ' ἀν εἱη ὁ ἐν σαρκὶ Ἰουδαῖος, τῇ γηῖνῃ Ἱερουσαλήμ ἐναγαλλιώμενος, πρὸς δὲ τὴν ἀποκειμένην τοῖς Ἅγιοις τοῦ Θεοῦ μακαριότητα μὴ βλέπων. Τίρει δὲ ὅτι τὸ, Ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν κοινὴν συν ήθειαν εἴρηται· ως καὶ ἐπὶ τῶν ἴδιωτικῶν οἴκων πολλάκις τοὺς ὑπερέχοντας αὐτοὺς προσαγορεύεσθαι ὑπὸ τῶν ἐνοὶ κούντων σύνηθες. Τοιοῦτόν ἔστι καὶ τὸ Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὅρεσι τοῖς ἀγίοις. Καὶ ὁ τοίνυν ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ, εἰς ἄδου καταβήσεται. 5.167 Καὶ ταπεινωθήσεται ἄνθρωπος (φησὶ) καὶ ἀτιμα σθήσεται ἀνήρ. Οὐ τόπω παθεῖν ἔστι τὴν ταπείνωσιν, ὅσον ἐν προαιρέσει. Ὅψοῦται μὲν γάρ ὁ δίκαιος τῷ οὐρανίῳ φρονήματι, ταπεινοῦ ται δὲ ὁ ἀσεβῆς διὰ τὴν πρὸς τὰ κάτω συμπάθειαν. Ὅ μὲν γάρ κοινὸς ἄνθρωπος, ὁ μόνοις τοῖς κοινοῖς τῆς φύσεως πλεο νεκτήμασιν ἐπηρμένος, μὴ ζῶν κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ ἐκ τῆς πρώτης κατασκευῆς δύναμιν, ταπεινοῦται· ὁ δὲ ἥδη καὶ ἐν προκοπῇ τινι γενόμενος καὶ ἄξιος ἥδη τοῦ ἀνήρ χρημα τίζειν, ἐπειδὰν καταμαλακισθεὶς ἐνδῷ πρὸς τὰ πάθη, ἀτιμα σθήσεται. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἀνθρωπὸς ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ἀνήρ ἀτιμάζεται, ως ἔξουθεν τὸν Θεὸν διὰ τῆς τῶν Ἐντολῶν παραβάσεως. Οἱ γάρ ἔξουθενοῦντες αὐτὸν ἀτιμασθήσονται, ως ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν ἥκούσαμεν τοῦ Κυρίου, λέγοντος· Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ οἱ ἔξουθενοῦντές με ἀτιμασθήσονται. Ἀτι μασθήσεται οὖν ἀνήρ ὑπὸ τῆς ἴδιας ἀμαρτίας· ἀτιμοποιὸς γάρ ἡ ἀμαρτία. Ἀναστήσονται γάρ (φησὶν) οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμὸν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον. Ἐπειδὴ γάρ τιμῇ ἔστι γέρως ἀπόδοσις, γέρας δέ ἔστιν ἄθλον ἀρετῆς, τοῖς μὲν Ἅγιοις καὶ τιμῇ καὶ γέρας ἀπονέ μεται, τοῖς δὲ ἀσεβέσι τὰ ἐναντία. Τιμᾶ μὲν γάρ ὁ Θεὸς τοὺς ἄξιους· Αὐτὸς γάρ ἔστι τὸ δύντως τίμιον καὶ τιμῆς παρεκτικόν· διότι οὐ δύναται τὴν τιμὴν περιποιῆσαι ὁ ἡτι μωμένος. Ἀτιμάζει δὲ

έκαστον τὰ πάθη τῆς αἰσχύνης, ἐπὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀνακαλυπτόμενα. Καὶ οἱ ὁφθαλμοὶ (φησὶν) οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται. “Οσοι ἐπάραντες εἰς ὕψος ἔαυτῶν τὴν διάνοιαν, εἶδον τὸν καταδεῖ ξαντα ταῦτα πάντα, οὗτοι ἔχοντες μετεώρους τοὺς ὁφθαλμοὺς, τῷ ὑπεράνω πάντων σωμάτων ἀγαγεῖν τὴν διάνοιαν· εἴτα διὰ ψευδοδοξίας καὶ τῆς πολλῆς περὶ τὰ ὑλικὰ προσπαθείας, οὐ δὲν ἔτι τῶν μεγάλων θεωρεῖν ἡνέσχοντο, ἀλλ' ὅλοι γινόμενοι τῆς σωματικῆς ἀπολαύσεως, ταπεινοῦσθαι δικαίως λέγονται. 5.168 Καὶ ὑψωθήσεται Κύριος Σαβαὼθ ἐν κρίματι. Τουτέστι κατὰ τὴν δικαίαν ἐπὶ τῶν προειρημένων ἀνταπό δοσιν, ὑψοῦται Κύριος ὁ Θεὸς ἐν κρίματι, ὃς ἐν τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ συντεινόντων εἶναι καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀσεβέσι κρίμα κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων ἐγγινόμενον παρὰ τοῦ κριτοῦ ὥστε καὶ ἐν τῇ κρίσει θεωρεῖσθαι τὸ ὕψος τῆς συνέσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου. “Ωσπερ γὰρ οἱ θεωροῦντες τὴν σοφίαν τῆς διατάξεως τῶν οὐρανίων (κατὰ τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ φορὰν καὶ σχέσιν, ἢν ἔχουσι πρὸς ἄλλήλους) τῆς συνέσεως αὐτοῦ τὸ μεγαλεῖον νοοῦσιν (ώστε ἀν δύνασθαι εἰπεῖν, ὅτι Τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός) οὕτως οἱ βλέποντες τοὺς τῆς κρίσεως λόγους, οὐχ ἥττον θαυμάσονται τὸ ἐν τῇ κρίσει σοφὸν καὶ συνετὸν, καὶ μέχρι τῶν λεπτοτάτων, ἀνταποδοτικὸν ἔκαστῳ τοῦ πρὸς ἀξίαν. Τάχα οὖν καθ' ἔκαστον κατόρθωμα ὑψοῦμεν τὸν Θεόν, ὥστε ὑψοῦσθαι αὐτὸν ἐν τῇ σωφροσύνῃ ἡμῶν καὶ ὑψοῦσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ ἡμῶν. Ταῦτα δὲ ἐπειδὴ διὰ τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ κατορθοῦται, ὅταν ὑπολαβὼν ἡμᾶς ἀνορθώσῃ, ὑπερείδων ἡμᾶς τῇ συνεργίᾳ τῇ παρ' ἔαυτοῦ, καὶ στηρίζων, τότε λέγομεν· ‘Ὕψωσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με. Πολλαὶ δὲ αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ’ ἡ τε κατὰ γνῶσιν καὶ σύνεσιν· καὶ ἡ κατὰ τὴν διέξοδον τῶν μεγαλείων αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν τῶν κριμάτων αὐτοῦ θεωρίαν. Διὸ εἴρηται περὶ τοῦ δικαίου, ὅτι Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτοῦ. Εἴτα, ἐπειδὴ τῇ κατὰ θεωρίαν ὄρθοτητι τὸ ἐν τῇ πράξει εὔτονον συντέτακται, Καὶ ρομφαῖαι δίστο μοι (φησὶν) ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, τουτέστι λόγοι ἐκτέ μνοντες τῆς ψυχῆς καὶ ἐκριζοῦντες τὰ πάθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος Σαβαὼθ Κύριος λέγεται τῶν στρατιῶν, τότε αἱ στρατιαὶ, αἱ λειτουργοῦσαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κρίσεως καὶ ρὸν, ὑψώσουσι καὶ δοξάσουσιν ἐπὶ τῷ δικαίῳ καὶ ἀπαρα λογίστῳ κρίματι. Τοιοῦτον δέ τι ὑπονοοῦμεν, ὅτι κρινομέ νου τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν ἀνθρώπων (Αὐτὸς γὰρ Κύριος ἦξει εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ λαοῦ) μόνος ὁ Κύριος ὑψωθήσεται, οὐδενὸς δικαιουμένου κατενώπιον αὐτοῦ. Τίς γὰρ ὁ συνεξ εταζόμενος ταῖς ἀπὸ τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εὐεργεσίαις καὶ ποικίλαις ὅσαις οἰκονομίαις φθανούσαις κοινῶς ἐπὶ πᾶν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀποδοῦναι τὰ ἵσα καὶ ἄξια τῶν εἰς αὐτὸν ἐφθακότων ἀπὸ τῆς δωρεᾶς τοῦ Κυρίου δυνήσεται; Διόπερ ἀποροῦσιν οἱ ‘Ἄγιοι, Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ (λέγοντες) περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; 5.169 Καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἄγιος δοξασθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ. Ἀκολουθεῖ τῷ ὑψωθῆναι ἐν κρίματι τὸ δοξασθῆναι τὸν ‘Ἄγιον ἐν δικαιοσύνῃ. Οἱ τεθεωρηκότες αὐτὸν ὑψούμενον ἐν τοῖς κρίμασιν, οὗτοι καταλαμβάνουσι τὴν δόξαν τῆς δικαιο σύνης αὐτοῦ. Καὶ βοσκηθήσονται οἱ διηρπασμένοι ὡς ταῦ ροι, καὶ τὰς ἐρήμους τῶν ἀπειλημμένων ἄρνες φάγονται. ‘Ο γινόμενος αἰχμάλωτος λαὸς διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸν Κύριον καὶ τῷ περὶ τὸ μέθυσμα ἡμαρτηκέναι, τρόπον βουκολίου βοσκηθήσεται. Οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοί εἰσιν οἱ διηρπασμένοι, κατὰ τὸν τοῦ αἰχμαλωτίζεσθαι αὐτοὺς καιρόν. Δῆλον δὲ ὅτι, ἐπειδὴν ἡττηθῶμεν ἐν τῷ πολέμῳ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐνεργειῶν, αἰχμαλωτιζόμενοι ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ λάφυρα μετὰ τὴν νίκην διαρπαζόμεθα. Διαρπασθέντες δὲ, οὐκέτι τὰ τῶν λογικῶν ἴδια εἰς τροφὴν τὴν ἔαυτῶν παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ὑπὸ ἀλόγων κινημάτων (ώς ἔτυχε) φερόμενοι, τρόπον ταύρων ἐν τῇ ἐρημίᾳ τοῦ βίου τούτου διάζομεν. Διὰ τοῦτο δὲ οὐκ εἶπε βοῶν, ἀλλὰ ταύρων· ὅτι αἱ μὲν βόες ἀλλήλαις, συναγελάζονται, οἱ ταῦροι δὲ διὰ τὸ θυμοειδὲς ὄργιλως ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους,

διεσπασμένοι ἀπ' ἄλλήλων νέμονται. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν πολλὰ εἰκὸς ἐρημοῦσθαι (τῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπῆχθαι τοὺς οἰκήτορας) διὰ τοῦτο φησι· Καὶ τὰς ἐρήμους τῶν ἀπειλημμένων ἄρνες φάγονται. Οίονεὶ γὰρ, κατὰ ιστορίαν, ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας ἀποληφθέντες κατείχοντο οἱ ἀνάστατοι ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τὴν τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐπιστρατείαν γενόμενοι. Τὴν οὖν χώραν τὴν διαφέρουσαν τοῖς ἀπειλημμένοις καὶ κατεχομένοις ὑπὸ τῆς τοῦ πολέμου ἀνάγκης μηλόβοτον ὑπὸ πολλῆς ἔρη μίας γενομένην, ἄρνες (φησὶν) ἐπινεμήσονται, διὰ τὸ μηδὲν λείψανον παλαιᾶς οἰκήσεως φέρειν, ἀλλὰ βαθεῖαν καὶ ἀπαλὴν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐρημίας τὴν πόαν ἐκτρέφειν. Τάχα δὲ καὶ προφητικῶς ὁ λόγος αἰνίσσεται, ὅτι τῶν παραβεβηκότων τὰ θεῖα προστάγματα ἐκβληθέντων τῆς παλαιᾶς αὐτῶν ἐν τοῖς ἀγίοις διαγωγῆς, ἡμεῖς (οἱ τῷ παραπτώματι αὐτῶν πρὸς τὸ σωθῆναι οἰκονομηθέντες) ἄρνες τινὲς διὰ τὸ εἰς τὴν πίστιν ἀρτιγενὲς ὄνομαζόμενοι τοῖς τῶν ἀπειλημμένων τόποις ἐπινεμόμεθα, τῆς πνευματικῆς καὶ λογικῆς τροφῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, οὗτον τίνος πόας ἀπαλῆς ἀπὸ λαύοντες. Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοὺς ἀρτιγενεῖς κατὰ τὴν πίστιν ἄρνες προσηγόρευσεν, ἐν τῷ λέγειν Πέτρῳ. Σύμων Βἀρ Ιώνα, φιλεῖς με; Βόσκε τὰ ἄρνια μου. 5.170 Ούαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ καὶ ὡς ζυγοῦ ἴμαντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας, οἱ λέγοντες τὸ τάχος ἐγγισάτω ἢ ποιήσει, ἵνα ἴδωμεν· καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ Ἀγίου Ἰσραὴλ, ἵνα γνῶμεν. Οἱ ἀμαρτάνοντες δεσμοὺς ἔαυτοῖς καὶ σχοινία, οἵ δεδέμεθα κατασκευάζομεν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πλήθους ἡ μεγέθους τῶν ἀμαρτημάτων, ἡ μείζονα ἡ μικρότερα ἔαυτοῖς τῶν ψυχῶν τὰ δεσμὰ πλέκοντες, ὑφ' ᾧ κατὰ τὸν Ἱερεμίαν δέσμοι ἐγενόμεθα. Οἱ οὖν κεκρατημένοι ὑπὸ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς, οὗτοι γηῖνοις δεσμοῖς εἰσὶ κατειλημμένοι, ὑφ' ᾧ, μετὰ τὴν δικαίαν τοῦ κριτοῦ ἀπόφασιν, δεθέντες χειρῶν καὶ ποδῶν, οἱ καταδικασθέντες ἐκβάλλονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξωτερον· χειρῶν μὲν, διὰ τὸ πρακτικὸν, ποδῶν δὲ, διὰ τὸ πορευτικόν. Σειραῖς γὰρ, τῷ δόντι, τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν ἔκαστος σφίγγεται, ὥστε ἔκαστον τῶν ἐνεργησάντων τὴν ἀμαρτίαν μελῶν ἴδιῳ τινὶ δεσμῷ κολαζόμενον κατασφίγγεσθαι. Ούαὶ οὖν (φησὶν) οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, τουτέστιν οἱ συνείροντες τῷ προτέρῳ πταίσματι δεύτερα καὶ τρίτα καὶ καθεξῆς ἀσεβήματα καὶ ἀδικήματα καὶ ἀκολαστήματα. "Ἐδει γὰρ τοὺς προληφθέντας ἐν ταῖς ἀμαρτίαις, ἀντὶ τοῦ σωρεύειν καὶ ἐπισυνάπτειν τοῖς κακοῖς ἔτερα, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν κακῶν πλοκῆς καταλύειν ἔαυτῶν τὰ ἀμαρτήματα. Μὴ ἀμαρτεῖν μὲν γὰρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀμήχανον, διότι οὐκ ἔστι δίκαιος ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ποιήσει ἀγαθὸν, καὶ οὐχ ἀμαρτήσεται δυνατὸν δὲ (ἀπὸ τοῦ ἀμαρτεῖν κατὰ προπέτειαν ἡ συναρπαγὴν τοῦ ἐπιβουλεύοντος ἡμῖν) εὐθὺς μεταβαλλομένους μετανοεῖν καὶ μὴ ἐπισωρεύειν κακὰ κακοῖς. "Ωσπερ γὰρ οἱ τὰς σχοίνους πλέκοντες, δαπανᾶσθαι λοιπὸν μέλλοντος τοῦ συγκλωθομένου, ἔτερον παρεμβάλλουσι, μηκύνοντες αὐτὸν καὶ παραύξοντες, οὕτω καὶ οἱ τοῖς κακοῖς ἐμ βαθύνοντες· πρὶν τὴν προτέραν ἀμαρτίαν συντελεσθῆναι, δευτέρας ἄρχονται, κάκείνῃ πάλιν ἐπισυνάπτουσιν ἔτεραν. Καὶ οὕτως ὅλος αὐτοῖς ὁ βίος δι' ἀμαρτιῶν προϊὼν, πλεκομένω τινὶ ἔοικε σχοινίῳ μακρῷ, καὶ τὸ προλαβὸν συνδεδε μένον ἔχων, καὶ τὸ ἀεὶ παρὸν εἰς τὴν τοῦ προάγοντος ὅμοι ὄτητα συναπτόμενον. Διὰ τοῦτο, Ούαὶ (φησὶν) οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ. Νοήσωμεν καὶ ἀπὸ παραδείγματος τὸ λεγόμενον. "Εστω τις περὶ τὴν ἀμαρτίαν τῆς ἀκολασίας ἐπτερωμένος· σκόπει διὰ πόσων ἔαυτῷ τῶν ἐν τῷ μέσῳ τὴν ἀμαρτίαν ἐπισπᾶται τῆς ἀσελγείας· πρῶτον μὲν τὸ σῶμα ἔαυτοῦ τοιωσδε σχηματίζων, περικειρόμενος μὲν τοιωσδε τὰς τρίχας, περιβαλλόμενος νος δὲ τὴν ἐσθῆτα τοιωσδε, καὶ ταύτην οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ πρὸς καλλωπισμὸν ἐπιτετηδευμένην, μέχρι ζώνης, μέχρι ὑποδημάτων τὸ περίεργον τῆς περὶ αὐτὸν φιλοκαλίας ἐπὶ δεικνύμενος. Εἴτα χρήματα συμπορίζων, ὥστε δι' αὐτῶν

έξωνήσασθαι τὴν ὥραν τῆς ἐρωμένης· εἴτα προμνηστρίας ἔαυτῷ προαγωγοὺς περινοῶν, ρήματα ἐπιτηδεύων φθοροποιὰ, συντυχιῶν ἀφορμὰς ἔαυτῷ κατασκευάζων, πότους καὶ συμ πόσια, ὅμιλίας μακράς ... Διὰ τοσούτων, ὅσων τῶν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ κακὸν τῆς πορνείας προσάγων ἔαυτῷ, οὗτός ἐστιν ὁ ἐπισπώμενος τὴν ἀμαρτίαν ὡς σχοινίῳ μακρῷ· καὶ πᾶσα, ἀπαξαπλῷς εἰπεῖν, ἡ κατὰ τοῦ πλησίον κακία (μὴ ἐκ τοῦ περιτυχόντος ἐπιτελουμένη, ἀλλὰ ἐκ βουλῆς καὶ ἐνέδρας, διὰ μακρῶν κατασκευῶν συντελουμένη) σχοινίον ἐστὶ μακρὸν, δι' οὗ καὶ πόρρῳ κειμένας ἐπισύρονται ἔαυτοῖς τὰς ἀμαρτίας οἱ ἄνθρωποι. Οὕτω δὲ μακρὰ ὅντα τὰ σχοινία ταῦτα, δυσδιά λυτά εἰσι, διὰ τὸ ἐν κακίαις εὔτονον τῶν ἀμαρτανόντων, καὶ σφοδρῶς ἔαυτοῖς καὶ πυκνῷς ἐπιπλεκόντων τὰ ἀμαρτή ματα. 5.171 Διὰ τοῦτο φησι· Καὶ ὡς ζυγοῦ ἴμάντι δαμάλεως. Οἱ γὰρ ζυγόδεσμοι οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων ζευγῶν καὶ βιαίως ἐπισπώμενων τὰ βάρη εὐκόλως διαρρήγνυνται. Ἐπέ τεινε δὲ τὴν ἰσχὺν ὁ λόγος, τὸν ἴμάντα τοῦ ζυγοῦ ἐκ δαμά λεως εἶναι λέγων, τουτέστιν ἀπὸ ἰσχυροτάτου ζώου, οὕτε διὰ πόνων, οὕτε διὰ χρόνων ἡσθενηκότος. Οὐαὶ οὖν οἱ καὶ μακράς τιας κατασκευὰς πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν ἐπιτηδεύον τες, καὶ ταύτας εὐτόνως καὶ ἰσχυρῶς. Δυνατὸν μέντοι γε νόμενον δέσμιον ἀμαρτίας ἀκολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ἐροῦντι τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει· Ἀποκαλυφθῆναι. Ἐξελθόντες δὲ ἀπὸ φυλακῆς οἱ δέσμιοι καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους τῷ ἀληθινῷ φωτὶ διὰ τῆς μετανοίας ἐμβλέψαντες, ἔπονται Χριστῷ ἐξομολογούμενοι, δεδεμένοι ἐν χει ροπέδαις, ἔως ἢν ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν μεταβολῆς ἄξιοι γέ νωνται τοῦ λυθῆναι ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἀφύκτων τέως νομιζό μένων εἶναι δεσμῶν. Οὕτοι δὲ, οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρ τίας καὶ καταφρονοῦντες τῆς θείας κρίσεως, ἐπείγουσι πολλάκις τῷ λόγῳ τὰ ἀπειλούμενα, ὡς μηδὲν πεισόμενοι παρ' αὐτῶν, καὶ λέγουσι· Τὸ τάχος ἐγγισάτω ἢ ποιήσει, ἵνα ἴδωμεν· καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ Ἅγιου Ἰσραὴλ, ἵνα γνῶμεν. Ἄλλὰ τοῦτο σχοινίον μακρὸν, τὴν πόρρῳ κειμένην ἀμαρτίαν ἐπισυρόμενον. Δῆλον γὰρ, ὅτι ἀπιστοῦντες περὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ καταφρονοῦντες τῶν ἀπειλου μένων, τοιαῦτα λέγουσιν. Οὐ γὰρ ὁ φοβούμενος τὸ τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον καὶ ἀναλαμβάνων τῇ μνήμῃ τὰ ἐκ νεότητος ἡμαρτημένα, τολμήσει καταφρονητικῶς ἐπισπεύ δειν τὴν κρίσιν. Τὸ ἐναντίον μὲν οὖν, καὶ προθεσμίας ἔαυτῷ μακροτέρας ἐπιζητεῖ, πρὸς τὸ ἐν πλείονι χρόνῳ δυνηθῆναι τὴν ἔαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῶν ἀμαρτιῶν ἀποσμῆξαι. Τοῦ δὲ ἀλόγως ἐπείγεσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα, ἀπόδειξις Ἀχιτόφελ καὶ Ἰούδας, οἵ διὰ τὸ βαρύτερα κρίνειν τὰ παρόντα τῶν μετὰ ταῦτα, καὶ τὸν ἐν ἀνθρώποις ὀνειδισμὸν τῆς ἐν γεέννῃ κολάσεως, τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον τοῦ αὐτομάτου προετίμησαν. Οὐκ ἢν γὰρ πιστεύοντες περὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπηγχονίσαντο, ἀλλ' εἰ καὶ δυσηρεστοῦντο τῷ βίῳ, προσετίθεσαν ἢν τοῖς ἐνταῦθα, φοβερώτερα κρίνοντες τῶν παρόντων τὰ μέλλοντα. Ὁποῖος ἢν ὁ Ἰὼβ, λέγων· Ὅφελονδυναίμην ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ δεηθείς γε ἐτέρου καὶ ποιήσει μοι τοῦτο. Ἐκ τῶν τοιούτων γὰρ καὶ τὸ τῆς πλη γῆς δύσφορον ἐνεδείκνυτο καὶ τὸ περὶ τὴν ἔαυτοῦ ἐπιβουλὴν εὐλαβὲς διεσώζετο. Τοῖς γὰρ βιαίως ἔαυτοὺς ὑπεξάγουσι κατάκρισις ἀνδρο φονίας ἐπίκειται. Ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τῷ Παύλῳ εὐρή καμεν ὡς λεγόμενον ὑπὸ τινῶν τὸ Ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά, ἡγούμεθα κάκείνην τὴν ἐπιτήδευσιν σχοινίον εἶναι ἀμαρτίας μεγάλης ἐπακτικόν. Λέγεται γὰρ γεγονέναι ἐκ τῆς πολλῆς διαστροφῆς καὶ τοιαύτη τις γνώμη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ φθορὰ προσδοκᾶται (τῷ πλήθει τῆς ἀμαρτίας) γενήσεσθαι, φέρε ποιήσωμεν τὰ κακὰ καὶ τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς ἀδικίας πληρώσωμεν, ὥστε ἐπελθεῖν τὴν ἀλλαγὴν τῶν παρόντων, καὶ ἐν τῇ βελτίονι καταστάσει γενέσθαι τὰ σύμπαντα. 5.172 Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρόν· οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ τιθέντες τὸ γλυκὺ πικρὸν καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ.

Τελείου δέ ἔστι τοῦ διὰ τὴν ἔξιν γεγυμνασμένα ἔχοντος τὰ αἰσθητήρια, διακρίνειν δύνασθαι τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Καὶ δοκίμου τραπεζίτου τὸ καλὸν κατέχειν, ἀπὸ δὲ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθαι· διεφθαρμένον δὲ ἔχον τος τῆς ψυχῆς τὸ κριτήριον, ἐνηλλαγμένας τὰς μαρτυρίας περὶ τῆς ἐκάστου ἀξίας ἀποδιδόναι. Καὶ ἔοικε πολλή τις εὐχέρεια εἶναι τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει πρὸς τὸ τὰ ἐναντία δοξάζειν τῇ περὶ ἐκαστον ἀληθείᾳ. Καὶ εἴθε ἐπὶ μόνους τοὺς ἔξω τῆς κατὰ τὰς Γραφὰς πίστεως ἔφθανεν ἡ διαφωνία αὕτη, οἵ ισοπαλεῖς λέγοντες εἶναι τοὺς περὶ ἐκάστου πράγματος λόγους καὶ πᾶσαν ἐνάργειαν, τὸ δόσον ἐφ' ἑαυτοῖς, εἰς ἀμφιβολίαν ἄγουσι, μέλανα εἶναι τὸν ἄργυρον, ἐκ τοῦ ίοῦ δὲ ἀφίησι· καὶ μέλανα εἶναι τὸν ἥλιον, ἐκ τοῦ μελαίνειν τὰ σώματα, οἷς ἂν ἐπὶ πλέον προσομιλήσῃ, λέγοντες. Καὶ ἐκ τῶν τοιούτων τὸ τῆς ἐποχῆς κατασκευάζουσι δόγμα, ως τῆς αἰσθήσεως παραλογισμοὺς ἔχούσης, καὶ οὐχ οἴστι τῇ φύσει καταλαμβανούσης τὰ πράγματα, ἀλλ' ὑπὸ μὲν ζῷα γραφίας ἀπατωμένων τῶν ὀφθαλμῶν· ἐπὶ δὲ τοῦ τραχήλου τῆς περιστερᾶς, ἄλλοτε ἄλλας χρόας μεταλαμβανόντων πρὸς τὰς ἐκκλίσεις τοῦ ζώου, καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀκτῖνα σχέσεις, συμμεταβαλλομένης τῆς ὅψεως. Διὰ τοῦτο ἐπιστήσαντες τῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καταλήψει, οὔτε τῇ ἡμέρᾳ συντίθενται, οὔτε τὴν νύκτα ὁμολογοῦσιν· ἐκ δὲ τοῦ ἀκολούθου καὶ εἰς ἀθεότητα ἐκπίπτουσι, μήτε εἰ πρὸ νοίᾳ Θεοῦ διοικεῖται τὸ πᾶν, μήτε εἰ αὐτομάτως φέρεται συντιθέμενοι. Ἰδοις δὲ ἂν πολλοὺς καὶ τῶν πεπιστευκότων τοῖς νομικοῖς καὶ προφητικοῖς γράμμασι, τῇ περὶ ἐκαστον ἐνστάσει μετὰ πιθανότητος ἀπομαχομένους πρὸς τὴν ἐνάργειαν, ὥστε σαθροῦσθαι καὶ διασαλεύεσθαι τὸ ἐν τοῖς δόγμασιν ἀληθές. Ἀλλὰ πιστεύειν μὲν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ὁμολογοῦσί τινες, εὑρίσκονται δὲ μὴ Κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ, ἀλλ' εἰς τὰς ἐναντιωτάτας διαφωνίας ἀποσχιζόμενοι· οἱ μὲν διὰ ἴδιωτισμὸν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ οἱ διὰ φιλαρχίαν καὶ κενοδοξίαν, ἐνεπιδείκνυσθαι θέλοντες τοῖς πολλοῖς ως ἄρα εἶναι σοφοί, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὴν γνῶσιν ἔχουσι. Διὰ τοῦτο πάντα μαχομένων ἄλλήλοις καὶ ἀντιδογμα τιζόντων πεπλήρωται, ἐκάστου φιλονείκως τῷ ἴδιῳ δόγματι παρισταμένου, καὶ μετὰ διατάσεως σφοδροτάτης τὰ τοῦ ἐτέρου ἀνατρέπειν καὶ διελέγχειν βιαζομένου. Ὅφελον δ' οἱ αὐχοῦντες τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν τετηρηκέναι καὶ κατὰ διαδοχὴν ἀπ' ἐκείνων τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου παρειληφέναι, διὰ τῆς περὶ τῶν δογμάτων ὁμοφωνίας ἐδείκνυον, διτι μιᾶς εἰσὶ μέρη τῆς Χριστοῦ Ἔκκλησίας. 5.173 Οὐκ ἐπὶ τὴν γνῶσιν δὲ μόνον φθάνει αὕτη ἡ τα ραχή, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς πράξεις· εἴπερ Εἰσὶν δόδοι ἀνδρὸς δοκοῦσαι ὄρθαι εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς πυθμένα ἄρδουν. Καὶ Ἐστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ, καὶ ἀσεβὴς μένων ἐν κακίᾳ αὐτοῦ. Εἰ γάρ τι ἐστι δυσθεώρητον, τούτου τοῦ γένους ἂν εἴη καὶ ἡ ἀληθής δικαιοσύνη. Διὸ καὶ ὁ Σολομὼν, ως ὁμότιμα ταῦτα ἄλλήλοις συναριθμεῖ, λέγων· Νοῆσαί τε παραβολὰς καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα· νοῆσαι δικαιο σύνην ἀληθῆ καὶ κρίμα κατευθύνειν. Πολλοὶ οὖν κατὰ συναρ παγήν παρηλλαγμένας τὰς κρίσεις ἐκφέρουσι, πρὸ καταλήψεως τῆς ἔξιν ίκανοῦ λόγου καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐρευνηθέντος ἐγγινομένης, ἀβασανίστως κατὰ προπέτειαν τὰς περὶ ἐκάστου δόγματος ρίπτοῦντες συγκαταθέσεις. Ἡ δὲ τῆς διαλεκτικῆς φύσις μάλιστα πεπίστευται ταῦτα παρέχειν δύνασθαι· διαιρεῖν εὐκρινῶς τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις καὶ τὰ δόμογενη γνωρίζειν καὶ τὰ ἐναντία διακρίνειν. Διόπερ συνειδὼς ἔαυτῷ τὴν θείαν διαλεκτικὴν ἔχοντι, ἔλεγε τὸ Ἡδυνθείη σοι ἡ διαλογή μου. Ἡ γὰρ τῶν ἐριστικῶν καὶ φιλονείκως ἐπιβαίνοντων τοῖς πράγμασι διαλεκτικὴ οὐχ ἡδεῖα, ἀλλὰ παραπικραίνουσά τίς ἐστι. Τριῶν δὲ συζυγιῶν οὐσῶν (φωτὸς καὶ σκότους, καλοῦ καὶ πονηροῦ, πικροῦ καὶ γλυκέος) πότερον ἐν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ ταῦτα, ἡ κατὰ γένος ἄλλήλων ἀποδιέστηκεν; Ὡς μὲν οὖν πρὸς τὸ

άπλούστερον, σαφές ὅτι τὸ πονηρὸν ἐπὶ τῆς τῶν ἡθῶν μοχθηρίας τέτακται· καλὸν δὲ ὁρίζονται ἀγαθὸν ἐπαινετόν· πάλιν σκότος μὲν ἀήρ ἐστερημένος φωτός· φῶς δὲ, οὐσία διαλυτικὴ σκότους. Πάλιν γλυκὺ μέν ἐστι λειότης χυμοῦ ἢ χυλοῦ τὴν γευστικὴν ἡδύνουσα αἴσθησιν· πικρὸν δέ ἐστι γευστὸν ἐκτραχύνον τὴν γεῦσιν. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀπλουστέραν νόησιν, τοσοῦτον διέστηκε ταῦτα ἀλλήλων. Τίς οὖν οὕτως ἔκφρων, ὡς ἐν νυκτὶ βαθείᾳ ἐστὼς, φῶς ὄνομάζειν τὸ σκότος, καὶ συγκεχυμένων αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τῷ σκότει, ὡς ὑπὸ φωτὸς καταλαμπόμενος διακεῖσθαι; Τίς δὲ τῇ γεύσει τῶν πικρῶν ἀλγυνόμενος, ὡς ἐπὶ γλυκύτητος ἡδονῆς διάκειται; Τὸ δὲ αἰσθητὸν κάλλος τίνι τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ εὔγνωστον; "Οτι ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν συμμετρίᾳ μετὰ τῆς ἐπιφαινομένης εὐχροίας αὐτομάτω τινὶ καὶ φυσικῇ ὀλκῇ προσοικειοῦται τοὺς ἐντυγχάνοντας· καὶ μέντοι καὶ τὸ αἰσχρὸν αὐτόθεν ποιεῖ τὴν ἀποστροφὴν τοῖς ὄρῶσιν. 5.174 Ἄλλ' ἔστιν οὐ περὶ τῶν κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωρίμων ὁ λόγος εἶναι, ἀλλ' εἴπερ Ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὀφθαλμοὺς καὶ λύχνος τοῖς ποσὶ τοῦ δικαίου, ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ μὴ κατὰ ἀρετὴν ζῶν, ἀλλὰ τοῖς ὑλικοῖς πάθεσιν ἐγκυλιόμενος, οὗτος ἀνείη ὁ τὸν ἐν κακίᾳ βίον, ὥσπερ τι φῶς, ὑπερασπαζόμενος, τὸν δὲ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου οἵον τι σκότος ἀποστρεφόμενος. Καὶ ὁ τὰ γλυκέα τῷ λάρυγγι τοῦ δικαίου λόγια τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ μέλι ὄντα τῇ νοητῇ αὐτοῦ γεύσει, διὰ τὸ ἐπίπονον τῶν προσταγμάτων ἀποστρεφόμενος, συγκατατιθέμενος δὲ τῷ λείω τῆς ἡδονῆς, οὗτος ἀνέγοι τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν. Κατὰ ταῦτα δὴ καὶ περὶ τοῦ καλοῦ ἐστὶ διανοεῖσθαι, ὅτι τὸ ἀληθινῶς καλὸν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ σύμμετρόν ἐστι κατ' ἀρετὴν διακειμένη· μεσότης γάρ καὶ συμμετρία τις ἡ ἀρετή· αἱ δὲ ἐφ' ἐκάτερα τὴν ἀρετὴν ἐκβαίνουσαι ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις, ἀμετρία καὶ αἰσχος. Οἷον ἡ μὲν ἀνδρεία μεσότης· ὑπερβολὴ δὲ περὶ ταύτην θρασύτης, καὶ ἔνδεια ταύτης δειλία. Οὐκοῦν κάλλος μὲν ψυχῆς, τὸ κατ' ἀρετὴν σύμμετρον· αἰσχος δὲ, αἱ ἀπὸ κακίας ἐγγινόμεναι ἀμετρίαι. Τούτους οὖν ταλανίζει ὁ λόγος, τοὺς τὴν μὲν κακίαν ὡς ἀγαθὸν αἰρουμένους, τὴν δὲ ἀρετὴν ὡς πονηρίαν ἀποφεύγοντας. Ἐξεταστέον δὲ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν μὲν τοῦ καλοῦ τὸ λέγοντες εἴρηται, ἐπὶ δὲ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ γλυκέος οὐκέτι λέγοντες, ἀλλὰ Τιθέντες. Οὐαὶ γάρ οἱ λέγοντες τὸ καλὸν πονηρόν, καὶ οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς· καὶ Οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ γλυκὺ πικρόν. Μήποτε οὖν ὁ λόγος ἐνδείκνυ ται, ὅτι παρὰ τὰς πρώτας τοῦ βίου αἰρέσεις διὰ τοῦ λόγου μόνου σφαλλόμεθα, γενόμενοι δὲ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ μηδὲ μετὰ τὴν πειραν ἀφιστάμενοι τοῦ κακοῦ, οἷον ὅρους ἔαυτοῖς τῶν ἔργων τιθέμεθα, ἀκίνητα τιθέντες τῆς κακίας τὰ ἔργα; Ὁ γάρ ἀπὸ ἀκολασίας καὶ φιληδονίας μὴ μετατιθέμενος εἰς σωφροσύνην, τίθησιν ἔαυτῷ τὸ πικρὸν γλυκύ. Καὶ ὁ φεύγων μὲν τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν, τὸν δὲ κτηνῶδην καὶ ἄλογον βίον αἰρούμενος, τίθησιν ἔαυτῷ τὸ φῶς σκότος. Ὁ μέντοι συνηγορῶν τούτοις καὶ ἐμπαρρήσιαζόμενος ταῖς ἀτόποις πράξεσιν, οὗτος ἐστιν ὁ λέγων τὸ καλὸν πονηρόν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, μεμφόμενον τοῖς οὐ μόνον ποιοῦσιν αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. Τίθησι δὲ τὸ φῶς σκότος ὁ τὸν λύχνον τιθεὶς ὑπὸ τὸν μόδιον, ἢ καλύπτων τῷ σκεύει καὶ μὴ τιθεὶς αὐτὸν ἐπὶ τὴν λυχνίαν. Τὸ μὲν οὖν, λέγειν τὸ καλὸν πονηρὸν, ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν πράξεων ἔθι σμοῦ. 5.175 Οὐαὶ οὖν οἱ συνετοὶ ἐν ἔαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἔαυτῶν ἐπιστήμονες. Ἀπτεται δὲ ταῦτα οὐ μόνον τῶν κατὰ πράξεις σφαλλούσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἀπιστίᾳ καὶ τῇ ἀγνωσίᾳ, τῇ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατεχομένων. Ὁ γάρ μὴ πιστεύων εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἀλλὰ ποιῶν ἔαυτὸν τοῦ διαβόλου, οὗτος λέγει τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς. Ὡσπερ οὖν φῶς ἐστιν ὁ Κύριος, οὕτω καὶ γλυκύτης ἐστὶ τοῖς ἐπιστημόνως αὐτοῦ γευομένοις, ἡδεῖαν παρέχων καὶ πάσης θυμηδίας γέμουσαν

τὴν ἀπόλαυ σιν. Διὰ τοῦτο ὁ γευσάμενος αὐτοῦ καὶ ἐν πείρᾳ γενόμενος τῆς ἡδίστης καὶ προσηνοῦς ἀπολαύσεως, λέγει· Γεύσασθε καὶ ἔδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. Ὁ τοίνυν μὴ πιστεύων εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν, λέγει τὸ γλυκὺ πικρόν. Ὁ δὲ μὴ πιστεύωνείς τὸν Κύριον, οὐδὲ τῇ τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους συντίθεται φύσει, οὐδὲ καταδέχεται τὴν θεωρίαν αὐτοῦ. Οὐ γάρ ἐν τῇ εὐαρμοστίᾳ τῶν μελῶν, οὐδὲ ἐν εὐχροίᾳ τινὶ τῇ ἐπανθούσῃ τῷ σώματι, τὸ τερπνὸν ἔχοντι· ἀλλὰ μόνη τῇ διανοίᾳ τῇ καθ' ὑπερβολὴν κεκαθαρμένῃ τὸ κυρίως καλὸν ἐν τῇ θείᾳ φύσει γινώσκεται, κατὰ τὸν Ψαλμὸν, τὸν λέγοντα· Τῇ ὥραιο τητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. Ὁ οὖν τὰς ἀστραπὰς τοῦ θείου κάλλους τῷ ἔαυτοῦ ὅμματι μὴ παραδεχόμενος, οὗτος λέγει τὸ καλὸν πονηρόν· ἐν δὲ τῇ τούτου ἀρνήσει, συντίθεται δηλονότι τῷ ἐναντίῳ. Εἰ γάρ φῶς ὁ Κύριος, σκότος δηλονότι ὁ ἀντικείμενος· εἰ γλυκεῖα ἡ φύσις τῆς ἀληθείας, πικρὸν δηλονότι τὸ ψεῦδος· ἐν οὖν τῇ ἀρνήσει τοῦ Θεοῦ, συγκατάθεσις γίνεται τοῦ ἐναντίου. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔστι μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, οὐδὲ κοινωνία φωτὸς πρὸς σκότος, οὐδὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ· χωριστέον ταῦτα ἀλλήλων. Μεγάλης οὖν καὶ ἀκρι βοῦς τῆς προσοχῆς χρεία, πρὸς τὸ μὴ παραλογισθέντας ἡμᾶς τὸν μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτὸς, ὡς φῶς λογί σασθαι, μηδὲ τῇ πικρότητῃ τῆς κακίας ἐνευφραινόμενον, γλυκύτητος δόξαν τῷ φιληδόνῳ βίῳ προσμαρτυρῆσαι· μηδὲ σωμάτων κάλλει τὴν ψυχὴν δουλωθέντας, ἐν τούτῳ λογίζεσθαι εἶναι τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους τὴν φύσιν. 5.176 Οὐαὶ οὖν οἱ συνετοὶ ἐν ἔαυτοῖς καὶ ἐνώπιον ἔαυτῶν ἐπιστήμονες. Δύναται ταῦτα λέγεσθαι περὶ τῶν ἔαυτοὺς δεδοκηκότων, ὅτι εἰσὶν συνετοὶ καὶ ἐπιστήμονες, μὴ ὄντων δὲ τοιούτων· δύ ναται δὲ καὶ περὶ τῶν ἔχοντων μὲν κατὰ ἀληθειαν τὸ τῆς συνέσεως καὶ ἐπιστήμης χάρισμα, μὴ κοινωνούντων δὲ καὶ ἔτεροις. Σοφία γάρ κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανῆς, τίς ὡφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; Οἱ οὖν τοιοῦτοι ἐνώπιον ἔαυτῶν εἰσὶν ἐπιστήμονες· οὐχὶ δὲ καὶ ἐνώπιον ἔτερων, ὡς ὁ τὸ τάλαντον κρύψας παρ' ἔαυτῷ. Ἄλλ' οὐδὲ ἐνώπιον Θεοῦ ἐπιστήμων, ὁ μὴ εἰς δόξαν Θεοῦ τῇ ἐπιστήμῃ κατακεχρημένος. Καὶ τρίτη δ' ἄν τις τοιαύτη εἶναι δοκεῖ ἐκδοχὴ τῶν συνετῶν καὶ ἐπιστημόνων· οἱ μὲν ἀπὸ Θεοῦ ὄντες τοιοῦ τοι, οἱ αἰσθανόμενοι τῆς παρ' αὐτοῦ δωρεᾶς· οἱ δὲ μὴ ἀναφέροντες ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν τῆς συνέσεως, ἔαυτοῖς δὲ τὰ κατορθώματα ἐπιγράφοντες, συνετοί εἰσιν ἐν ἔαυτοῖς καὶ ἐνώπιον ἔαυτῶν ἐπιστήμονες. Πρὸς οὓς εὔκαιρον εἴπειν· Τί δὲ ἔχεις, δὲ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Καὶ τὸ Ἐὰν μὴ ὁ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Λέγεται τοίνυν σύνεσις οἷον εὐπαρακολουθησία ψυχῆς, ὀξέως εἰς ἐν συναγούσης τὰς τῶν πραγμάτων ἐννοίας, ἥτις κατὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τῶν ἐν ἡμῖν λογικῶν σπερμάτων συνίσ τασθαι πέφυκεν. Ἡ ἔστι σύνεσις ἐντρέχεια διανοίας εὐπαρα κολουθήτως τῷ ἐκάστῳ πράγματι οἰκεῖον καὶ πρέπον ἔξεν ρίσκουσα. Ἐπιστήμη δὲ ἔξις ἐν ἔαυτῇ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀμετάπτωτος ὑπὸ τοῦ λόγου. Ἐπιστήμων δὲ ὁ κατὰ τὸ ἐμπεριειληφέναι τὰ ἀναγκαῖα τῶν εἰς μακαριότητα θεωρη μάτων, καθ' ὃ ἥδη ἐκτικῶς καὶ βεβαίως συνέχει ἐν ἔαυτῷ. Σοφίαν δέ φησιν εἶναι ἐπιστήμην θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τῶν τούτων αἰτιῶν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοσοφία ὁ Χριστός ἔστι, σοφὸν ἐροῦμεν τὸν κατὰ μετοχὴν Χριστοῦ, καθ' ὃ σοφία ἔστι, τετελειωμένον. Ὁ δὲ συνετὸς νοεῖται κατὰ ἀπαρτισμὸν τῶν ἐν ἡμῖν τῆς συνέσεως σπερμάτων. Ὁ δὲ ἐπιστήμων, κατὰ τὸ ἐμπειριειληφέναι τὰ ἀναγκαῖα εἰς μακαριότητα θεωρήματα, μετὰ τοῦ ἥδη ἐκτικῶς καὶ παγίως συνέχειν ἐν ἔαυτῷ. Ήδρομεν δὲ ἐν τῇ Ἐξόδῳ τὸν χρηματισμὸν, λέγοντα περὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων· Ἐμπλήσω αὐτοὺς Πνεῦμα θείον συνέσεως καὶ ἐπιστήμης. Διὰ τοῦτο οὐαὶ τῷ μὴ ἀνατιθέντι τὴν αἰτίαν τῆς συνέσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης Θεῷ. Μηδεὶς οὖν ἔαυτῷ λαμβανέτω τὰ τηλικαῦτα, μήτε ἐπιστήμονα ἔαυτὸν, μήτε συνετὸν λέγων, μήτε σοφόν. Ἐπειδήπερ ἡ σοφία ἐπισ τήμη ἔστι θείων

καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τῷ ἀγίῳ Πνεύ ματι τὴν τούτων αἰτίαν ἀνατιθέτω· Ἐξελεύσεται γὰρ ῥάβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαὶ καὶ ἀνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται. Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸ Πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, καὶ τὰ ἔξης. 5.177 Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν καὶ οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, καὶ οἱ δυνάσται οἱ κιρνῶντες τὸ σίκερα. Καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀπαγορεύει ὁ νόμος, εἰσερχομένοις εἰς τὰ ἄγια, οἴνῳ καὶ σίκερα κεχρῆσθαι, καὶ τοῖς καλουμένοις Ναζὶ ραίοις, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, τοῦτον τὸν τρόπον· Ἐλάλησε γὰρ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Ἄνηρ ἦ γυνὴ, ὃς ἀν μεγάλως εὔξηται εὐχὴν ἀφαγνίσασθαι ἀγνείαν Κυρίω, ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα ἀγνισθήσεται. Καὶ ἐν ταῖς Παροιμίαις ὁ Σολομών φησιν· Οἱ δυνάσται θυμάδεις εἰσὶν, οἴνον μὴ πινέ τωσαν, ἵνα μὴ πιόντες ἐπιλάθωνται τῆς σοφίας. Πρέπει γὰρ τοῖς θεραπευταῖς τοῦ θείου λόγου καὶ τοῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένοις, πάντῃ ἀπέχεσθαι τῶν ἐμποὶ ούντων θόλωσιν τῷ ἡγεμονικῷ. Ἐπειδὰν γὰρ πολὺς εἰσπέσῃ ὁ ἄκρατος, οἴόν τις τύραννος ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμὼν, ἀπὸ τῆς ἄκρας κορυφῆς ἀσιγήτους θορύβους ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ, οὐδενὸς παρανόμου φειδόμενος ἐπιτάγματος, ἀλλ' αὐτὸν δουλωσάμενος πρῶτον τὸν λογισμὸν, πᾶσαν τὴν τε ἐκ παιδεύσεως ἐνυπάρχουσαν διακόσμησιν συγχεῖ καὶ κατα ράσσει, γέλωτας κινῶν ἀπρεπεῖς, φωνὴν θορυβώδη, ὄργας προπετεῖς, ἐπιθυμίας ἀχαλινώτους, οἰστρον καὶ μανίαν ἐπὶ πᾶσαν παράνομον ἡδονήν. Διὰ τοῦτο μὴ πινέτωσαν οἱ δυνάσται οἴνον, εἴτε οἱ ἀρχήν τινα πεπιστευμένοι καὶ δημοσίων πραγμάτων οἰκονομίαν, εἴτε οἱ διὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας ἐν δυνάμει ὄντες σωματικῇ. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι, φύσει τυγχάνοντες πρὸς τὰς ὄργας εὐερέθιστοι, ἐπειδὰν καὶ τὸ τοῦ οἴνου προσλάβωσιν ἔξαμμα, οἴόν τινα φλόγα ἀφθόνω χορηγίᾳ τῆς καιομένης ψύλης ἐπὶ τὸ μέγα ἔξαίρουσιν. Ἐπεὶ δέ· Ὁ μὲν ἐλάχιστος σύγγνωστός ἐστιν ἐλέους δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. Διὰ τοῦτο οὐαὶ τοῖς ἰσχύοις ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου βλάβης καὶ τοῦ σίκερα. Ὡ γὰρ πολὺ παρέθεντο, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν. 5.178 Εἰ οὖν ἐγκεχειρισταί σοι οἰκονομία μυστηρίων, λό γος σοφίας, δύναμις γνώσεως, σὺ δὲ οἴνῳ βεβαπτισμένην τὴν ψυχὴν περιφέρεις; Πῶς οὐχὶ δικαίως ὀδύρεται σε ὁ Προ φήτης; Ὅτι ἔχων ἰσχὺν πνευματικὴν, ἀσθενὴ αὐτὴν ποιεῖς τῇ ἀμετρίᾳ τοῦ οἴνου. Καὶ ὁ δόπιω δήποτε πάθει τῆς ψυχῆς κεκρατημένος, οἵονει εἰς μέθην ἐναχθεὶς κατὰ τὴν ἐγγενο μένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πάθους ἔκστασιν, πίνειν οἴνον λέγεται καὶ κιρνᾶν ἔαυτῷ σίκερα, δπερ ἐρμηνευόμενον ἔγνωμεν μέθην τὸ γάρ ἀπαρακολούθητον δομίως καὶ ἀπὸ λύπης καὶ ἀπὸ φόβου, καὶ ἡδονῆς, καὶ ἐπιθυμίας, ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ, τοῦ λογισμοῦ κεκρατημένου ὑπὸ τοῦ πάθους. Ὅστε ἡμεῖς οἱ δυνάσται, οἱ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ ἐγκεχειρισμένοι, κἄν ἐπὶ ποσὸν ὑπὸ τοῦ πάθους κρατώμεθα καὶ δοκῶμεν αὐτὸ κατακιρνῶντες τῷ λογισμῷ, χαλινοῦν τῷ λόγῳ καὶ ἐπέχειν, οὐκ ἔξω ἐσμὲν τοῦ ταλανίζεσθαι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. Μέθη γὰρ δεινή, φιλοδοξία καὶ φιλαρχία· δεινὸν μέθυσμα φθόνος, δεινὸν ἡ ύπόκρισις, καὶ ἡ τοῦ πλησίον καταλαλιά· οἵς μεθυσθεῖσα ἡ ψυχὴ ἐπιλανθάνεται τῆς σοφίας. Οὐδὲν γὰρ οὕτω συγχεῖ τὰ ἀπὸ σοφίας θεωρήματα, ὡς τοῦτο τὸ πάθος καὶ πᾶσα ἀμαρτία. Πῶς δὲ ὁ ἔχων σοφίαν θυμάδης ἐστίν; (Ὅτι οὕπω τὸν ἀπαθῆ λέγει, ἀλλὰ τέως περὶ τοῦ μετριοπαθοῦ διαλέγεται). Καθ' ἂ καὶ ἐν ἑτέροις λέγει· Ἀφρων αὐθημερὸν ἔξαγγέλλει ὄργὴν, σοφὸς δὲ τα μιεύεται κατὰ μέρος. Τεταμιευμένως οὖν τὴν ὄργὴν προ φέρειν λέγει τὸν λογισμῷ ἡνιοχοῦντα τὸ πάθος, καθ' ὁ εἴρηται· Ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἀμαρτάνετε. Ο δὲ Κύριος τὰ τελείτερα διατάσσων, φησὶν ἐκτεμεῖν καθόλου τὸ πάθος, οὐχὶ κολάζειν κελεύει. 5.179 Οὐαὶ οἱ δικαιοιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἔνεκεν δώρων καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. Σαφὲς τὸ ρῆτὸν, κατακρίνον τοὺς ἐν τοῖς δικαστηρίοις, δὰ τὴν πρὸς τὸν μαμωνὰν φιλίαν, ἀφανίζοντας μὲν τὸ εὐθὺ τῆς κρίσεως, προστιθεμένους δὲ τῇ δωροδοκίᾳ, καὶ τὸν μὲν

άσεβη δίκαιον όνομάζοντας, τὸν δὲ δίκαιον ἐπ' ἀδικίᾳ καταδικάζον τας. Λογισμὸς γὰρ φιλαργυρίᾳ προειλημμένος τρυτάνη ἔστιν ἐπὶ τὸ βαρὺ τοῦ κανόνος τὴν ῥοπὴν καταφέρουσα. Ἐπὶ μελέστερον δὲ ἑαυτοῖς προσέχωμεν, μήποτε ἀσεβῆ τινα ἢ ἄνθρωπον ἢ λόγον δικαιώσωμεν, κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς χάριν προσαχθέντες αὐτῶν τῇ συγκαταθέσει, μήποτε ὑποπέσωμεν τῷ ἐγκειμένῳ ταλανισμῷ. Διὰ τοῦτο δὲ τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς ἀνημμένης, ἢ ρίζα αὐτῶν ὡς χνοῦς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀνα βήσεται. Οὐ γὰρ ἡθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου Σαβαὼθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν. Ἀπειλεῖ ὁ λόγος συγκαυθήσεσθαι τὰς ρίζας τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ εἰς χνοῦν λεπτοποιηθήσεσθαι, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸν ἀνα βήσεσθαι. Ἀκολούθως τοῖς προαποδεδομένοις νοήσωμεν τὰ ἐπαγόμενα. Περὶ γὰρ τῶν οὕνω κεχρημένων ἀμέτρως ἐν τοῖς κατόπιν διαλεχθεὶς καὶ τοὺς τὰ δῶρα λαμβάνοντας ἐν ταῖς κρίσεσι διαβάλλων, νῦν συγκαυθήσεσθαι τὰς ρίζας αὐτῶν λέγει, ὡς καλάμην ὑπὸ ἄνθρακος πυρός. Ἔστι δὲ κάλαμος φυτὸν, ἐπὶ ἀσθενοῦς τῆς ρίζης βεβηκὸς, λεῖον μὲν τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, διάκενον δὲ τὰ ἔνδον, ἀνώ μαλον δὲ τὴν αὔξησιν, γόνασι πυκνοῖς διειλημμένον, διὰ τὸ ἀσθενῆ οὖσαν τὴν δύναμιν, ὑψ' ἡς αὔξεται, μὴ δύνασθαι ὄμαλῶς αὔξησαι τὸ φυτὸν, ἀλλὰ δεῖσθαι τίνος ἀναπαύσεως ἐν τῷ μεταξύ. Διὸ καὶ τὸ γόνυ ἀποτελεῖται τῇ ἐνηρεμήσει τῆς δυνάμεως· ὅταν γὰρ μικρὸν προκύψῃ, εἴτα ἵσταται, καὶ οὕτω τῇ ἐπιπλεῖον ἐπιμονῇ τὸ γόνυ ἀποτελεῖ. Εἴτα πάλιν οὕνων βάθρῳ τινὶ καὶ θεμελίῳ τῷ γόνατι κεχρημένῃ, ἡ δύναμις πάλιν προκύπτει, καὶ οὕτως ἀεὶ ἀναπαυομένη ἀποτελεῖ τὸ φυτόν. Τοιοῦτοι δὲ οἱ ἀπὸ τῶν τοῦ κόσμου τούτου πραγμάτων γνώριμοι, ἐπὶ σαθρᾶς βεβηκότες τῆς βάσεως, διάκενοι τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τῇ ἀνωμαλίᾳ τῶν τοῦ κόσμου τούτου πραγμάτων συζῶντες. Διὰ τοῦτο δὲ τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς, οὕτω φησὶ καταφλεγήσεσθαι τὰς ρίζας αὐτῶν ὑπὸ φλογὸς ἀνημμένης. 5.180 Ἀνθραξ δέ ἔστι πῦρ γεῶδες, μετὰ τὴν τῆς φλογὸς πάροδον τῇ παχυτέρᾳ ὥλῃ ἐναπομεῖναν. Ἐπεὶ οὖν οἱ ἐμπα θῶς ζῶντες οἰκεῖον ἔχουσι τὸ τῶν παθῶν πῦρ (ὡς ὁ πλούσιος ἔνδον εἶχε τὴν αἵτιαν τὴν καταφρύσσουσαν αὐτὸν τῷ δίψει) διὰ τοῦτο τοῖς πίνουσι τὸν οἴνον ἀπειλεῖ ὡς οἰνόφλυξι τὸν ἐκ τῆς καύσεως ἀφανισμόν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἔνεκεν δώρων τὸ δίκαιον διαστρέφουσι, καὶ τὴν ρίζαν αὐτῶν συγκαυθήσεσθαι φησιν ὑπὸ φλογὸς ἀνημμένης (ρίζαν λέγων τὴν φιλαργυρίαν δηλονότι, περὶ ἡς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀπεφήνατο, ὅτι Ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἔστιν ἡ φιλαργυρία). Ἀπὸ δὲ τοιαύτης ρίζης ὅποιον τὸ ἄνθος εἰκὸς ἀναβαίνειν, ἡ κονιορτῷ παρα πλήσιον, ἀστάτῳ φύσει καὶ σκεδαννυμένη εἰς ἀέρα; Ἡ μήποτε, ὥσπερ ὁ κονιορτὸς ἐμποδίζων ταῖς ἀναπνοαῖς, ἐπιβουλεύει ἡμῶν τῇ ζωῇ, οὕτω καὶ τὰ τῆς φιλαργυρίας ἄνθη, αἱ πλεονεξίαι, αἱ ἀδικίαι, τὸ ψεῦδος, αἱ συκοφαντίαι, τὰ ἀλλα ὅσα τῆς πονηρᾶς ρίζης ἔστι βλαστήματα, ἀναιρετικὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἔστι, τῇ καθαρότητι τοῦ πνεύματος ἐμποδίζοντα. Σφόδρα δὲ παρατετηρημένως οὐκ εἶπε καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν, ἀλλὰ Τὸ ἄνθος αὐτῶν. Ἀτελῆ γὰρ τὰ τῆς κα κίας βλαστήματα, ἐν αὐτῇ τῇ βλαστήσει καὶ τῷ πρώτῳ ἄνθει ἀφανιζόμενα· Εἶδον γὰρ τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον· καὶ παρῆλθον, καὶ ίδοὺ οὐκ ἦν. Ὁ μὲν οὖν δίκαιος, ὡς τὸ ξύλον ἔστι τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, διηνεκεῖ τῇ ἐπιρροῇ τῆς ζωῆς καταρδόμενος· τοῦ δὲ ἀμαρτωλοῦ ἡ ρίζα συγκαυθήσεται· Καὶ τὸ ἄνθος ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται. Διότι οὐκ ἡθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου Σαβαὼθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν. Νόμον καὶ λόγιον διαφόρους λέγει προσηγορίας Κυρίου· διὰ τοῦτο ὡς περὶ ἐμψύχου τοῦ λογίου ὁ Προφήτης φησί· Τὸ λόγιον Κυρίου παρώξυναν. Νόμος γὰρ ζῶν καὶ Λόγος Θεοῦ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. 5.181 Καὶ ἐθυμώθη ὁργῇ Κύριος Σαβαὼθ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἐπέβαλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπά ταξεν αὐτούς. Καὶ

παρωξύνθη τὰ ὅρη, καὶ ἐγενήθη τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν ὡς κοπρία ἐν μέσῳ ὁδοῦ. Καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ὑψηλή. Ἡ τῶν ἰσχυόντων καὶ τῶν δυναστῶν ἀμαρτία ὀδὸν ἐποίησε τῇ ὄργῃ τῇ κατὰ τοῦ λαοῦ κινουμένη παρὰ Κυρίου. Διὰ τούτο πρότερον τὸ Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν καὶ οἱ δυνάσται· ἔπειτα· Καὶ ἐθυμώθη ὄργῃ Κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, δηλονότι καὶ αὐτοῦ, κατὰ μίμησιν τῶν προεστώτων, ἐν ἀμαρτίαις γενομένου καὶ ἀξίου ὅντος παθεῖν τὰ ἀπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὄργῆς τοῦ Κυρίου. Ἐστι δὲ θυμὸς ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἴματος, παρὰ τὸ οἰονεὶ ἔξι ἀναθυμιάσεως τῶν χυμῶν, συνιστάμενον οἴδημα περὶ τὴν καρδίαν ὡνομασ μένος· ὄργῃ δέ ἐστιν ὅρεξις ἀντιλυπήσεως. Ὡστε τὸ μὲν ὀξεῖαν ἔχει τοῦ πάθους τὴν κίνησιν, τὸ δὲ μονιμωτέραν καὶ παρατεταμένην ἐμφαίνει τὴν ἐπὶ τῇ λύπῃ ἐκπλήρωσιν. Ἐπὶ μέντοι Θεοῦ οὐδέτερον αὐτῶν κυρίως λέγεσθαι εὔσεβές ἐστι παραδέξασθαι, ἀλλὰ τροπικαὶ αἱ φωναί. Οὐ γὰρ πάθος Θεοῦ, οὐδὲ αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συμβεβηκός· ἀλλ' ἡ περὶ ήμᾶς τοιάδε ἐνέργεια θυμὸς προσηγόρευται. Καὶ τάχα, ἡ μὲν ἐπίπονος παίδευσις, ὄργῃ· ὁ δὲ ταραχὴν ἥμῶν ἐμποιῶν τοῖς λογισμοῖς ἔλεγχος, θυμὸς προσηγόρευται. Ταράσσει μὲν γὰρ τῷ θυμῷ, μηδέπω λόγου ἀξιῶν τοὺς οὓς θυμοῦται ὁ Θεός, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι Ἐν θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς· διδασκαλίας δὲ ἐν ὄργῃ οἱ παιδευόμενοι ἀξιοῦνται, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὄργῃ αὐτοῦ. Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγχόμενος ἐπὶ τοῖς ήμαρτημένοις, οὕπω πε παίδευται· ὁ δὲ παιδευόμενος, ἥδη ἐγγύτητα τινα πρὸς ἐπι στήμην ἐμφαίνει. Εἰ οὖν παιδεύει μὲν ὄργῃ, ἔλέγχει δὲ θυμὸς ἀνυσιμώτερον ἡ ὄργὴ τοῦ θυμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερε μίας· Παίδευσον ήμᾶς, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει καὶ μὴ ἐν θυμῷ. Οὐ γὰρ εἶπε καὶ μὴ ἐν ὄργῃ, πλὴν χρηστοτέρα ἡ παίδευσις, ἡ ἀπὸ κρίσεως, τῆς ἀπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὄργης. Οἱ γὰρ ἐν κρίσει παιδευθεὶς, φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ λόγου, ὡφεληθήσεται ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων πρὸς τὸ μηδὲν ἀκρίτως πράσσειν, ἀλλὰ πάντα κρίσει ὑγιεῖ ἐπιτελεῖν, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἔχειν τοὺς λογισμοὺς κεκριμένους, κατὰ τὸ εἰ ρημένον· Λογισμοὶ δικαίων, κρίματα. Κατὰ μέντοι τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, ὅταν ἐπιβάλῃ τῷ λαῷ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅρη παροξυνθήσεσθαι λέγεται, δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συνεπιτίθεται τῇ ἐκδικήσει τῶν ἀμαρτωλῶν. Ὡς γὰρ, ἐπὶ τῶν πληγῶν τῶν Αἰγυπτιακῶν, πανταχόθεν αὐτοῖς ὁ πόλεμος (ἀπὸ ἀέρος, ἀπὸ γῆς, ἀπὸ ὕδατος) οὗτω καὶ νῦν, ὅταν ἐπιβάλλῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαὸν ὁ Κύριος, τοῦ πατάξαι αὐτὸν· καὶ τὰ ὅρη παροξυνθήσεται, τὰ δὲ θνησιμαῖα τοῦ λαοῦ, ὡς κοπρία διὰ τὴν ἀτιμίαν ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ κείμενα, καταπατηθήσεται. Νόησόν μοι τοὺς ἐν ἀμαρτίαις γενομένους, ἐναπομείναντας τοῖς πράγμασι τοῦ βίου τούτου καὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων καταπατουμένους, ὃν διὰ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου φησὶν, οὐκ ἀποστραφήσεσθαι τὸν θυμὸν, ἀλλὰ ἔτι μένειν τὴν χεῖρα ὑψηλήν, τουτέστιν ἐπηρμένην εἰς ἐκδίκησιν (χεῖρα λέγων τὴν κολαστικὴν δύναμιν, κατὰ τὸν Ἱώβ· Χεὶρ γὰρ Κυρίου ἡ ἀψαμένη μού ἔστι· καὶ ἐν τούτῳ τοῦ διαβόλου χεῖρα λέγοντος ἐν τῷ καιρῷ τῆς κολάσεως· Οὐ μὴν δε, ἀλλὰ ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ἄψαι τῶν ὀστῶν αὐτοῦ. 5.182 Τοιγαροῦν ἀρεῖ σύσσημον ἐν τοῖς ἔθνεσι, τοῖς μα κράν καὶ τοῖς ἐγγὺς, καὶ συριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς. Καὶ ἴδού ταχὺ κούφως ἔρχονται. Κατὰ μὲν τὸ ρήτον, δόξει τὴν Ἀρωμαϊκὴν δύναμιν τὴν ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ πολιορκίᾳ ἐπελθοῦσαν τῇ Ἱερουσαλήμ ὁ λόγος προφητεύειν. Ἐν ἐκείνῳ γὰρ οἱ στρατιωτικοὶ κατάλογοι συνε πληροῦντο, ἐν τῶν μακρὰν ἔθνῶν καὶ ἐκ τῶν σύνεγγυς, τῶν περὶ τὴν Συρίαν καὶ Ἀραβίαν, καὶ ἀλλα ἔθνη, ὅσα παρα κείμενα τῇ Ἰουδαΐᾳ, ἐστρατολογεῖτο παρὰ τῶν Ἀρωμαίων. Τὸ μὲν οὖν σύσσημον ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἥρθη, τουτέστι τὸ ση μεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ ἀναδειχθέντος. Καὶ τὰ μὲν ἔθνη ἐπὶ τὴν πίστιν ἐκλήθη, ἡ δὲ Ἱερουσαλήμ τῇ καταστροφῇ παρε δόθη. Οὗτω δὲ ταχὺ καὶ κούφως ἔρχοντο, τοσαύτην ἔχοντες

προθυμίαν εἰς τὸ πολεμεῖν, ὡστε καὶ τῶν τροφῶν ἐπιλανθά νεσθαι καὶ μηδὲ τὰ σιτηρέσια ἀναμένειν, μηδὲ ἀναπαύσεως δεῖσθαι, μηδὲ ἀποτίθεσθαι τὸ τῶν πολεμούντων σχῆμα. Οὗτοι ὡσπερ στερεὰ πέτρα ἐλογίσθησαν καὶ τὰ ἄρματα αὐτῶν ὡς καταιγίδες· δόμοιοι λέουσι τὴν ἴσχυν, καὶ σκύμνοις λεόντων τὴν ὁρμήν· ὃν ἡ βοή ὡς θαλάσσης κυμαίνούσης, ὅτε καὶ οὐδὲν ἄλλο ὁ πολεμούμενος λαὸς ἔώρα, ἀλλ' ἡ σκότος σκληρὸν ἐπὶ τῆς γῆς ...

6.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ σ'

6.183 Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὁζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον. Καὶ ἐπεστάλη πρός με ἐν τῶν Σεραφίμ. Πρὸς τοὺς ἀπὸ κτίσεως καὶ καταβολῆς κόσμου Ἅγίους ἀεὶ ἀποστέλλονται θεῖαι δυνάμεις, τὸ σαθρὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπανορθούμεναι. Ἀπεστάλη τοίνυν καὶ πρὸς Ἡσαΐαν, ἐπὶ τῷ περιελεῖν αὐτοῦ τὰς ἀμαρτίας καὶ καθαρίσαι. Ἀπεστάλη δὲ ἐπειδὴ ἥκουσεν ὁδυρομένου τὰς ἰδίας ταλαιπωρίας, καὶ διολογοῦντος τὴν ἐν λογισμοῖς αὐτοῦ ἀμαρτίαν. Εἶπε γὰρ τὸ "Ω τάλας ἔγω, ὅτι κατανένυγμαί, ὅτι ἀνθρωπος ὃν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἔγω οἴκω. Ταῦτα ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος· Ταλαιπωρος ἔγω ἀνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; Εἴτα καὶ αὐτὸς, ὡς τυχὼν θείας ἀντιλήψεως, ἐπάγει· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶπε δὲ τὸ "Ω τάλας ἔγω, διορατικῶς εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ τοῦ καθημένου ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πεπληρωκότος τῆς δόξης αὐτοῦ τὸν τηλικοῦτον κόσμον. Πρὶν γὰρ ἐννοῆσαι Θεὸν, οὐ φαίνεται εἰπών τὸ "Ω τάλας ἔγω. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραὰμ, ὅτε ὥφθη αὐτῷ ὁ Θεὸς, τότε ἀναγέγραπται εἰρηκώς τὸ Ἔγω δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. Οὕτω δὲ καὶ Μωϋσῆς, παιδευόμενος μὲν πάσῃ σοφίᾳ Αἴγυπτίων καὶ, ὡς εἰκὸς, διαβαίνων πάντας αὐτοὺς τῇ εὐφυΐᾳ καὶ τῇ συνέσει, οὐκ ἥσθάνετο ἔαυτοῦ ἰσχνοφώνου ἢ βραδυγλώσσου· δέ τε δὲ ἥκουσε τοῦ χρηματίζοντος, τότε τῆς ἀφωνίας αὐτοῦ καὶ τῆς περὶ τὴν γλῶσσαν βραδύτητος ἥσθετο.

6.184 Καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἶχεν ἀνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου. Οἱ μὲν Ἰουδαϊκῶς ἔξηγούμενος τὸ ῥητὸν, ἐρεῖ ὡς ἄρα ὁ Κύριος ἔωραται ἐπὶ τῷ κατὰ Ιερουσαλήμ τόπῳ, καθή μενος ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ Σεραφίμ κύκλῳ αὐτοῦ ἐστηκότα· καὶ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων τὸ πῦρ ληφθὲν παρὰ τοῦ Σεραφείμ προσ ηνέχθη τῷ στόματι τοῦ Προφήτου, εἰς καθαρισμὸν τῶν χειλέων αὐτοῦ. Ἡμεῖς δὲ οἱ πεπιστευκότες, ὅτι ὑπόδειγμά τι καὶ σκιὰ τῶν ἐπουρανίων ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν νόμον, οἵκον μὲν λέγομεν τὸ σύμπαν σύστημα τῆς νοητῆς καὶ αἰσθητῆς κτίσεως, θρόνον δὲ ἐπηρμένον τὴν ἐπὶ πάντων ἀρχὴν καὶ δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ· Σεραφίμ δὲ τὰς ὑπερκοσμίους δυνάμεις. Εἰ γὰρ (ὅπερ ἐφαντάσθησάν τινες) τὰ δύο τοῦ οὐρανοῦ ἡμισφαίρια, ἀνὰ μέρος ὑπὲρ γῆς φαίνομενα, ἔξ μερesin ἐκατέρων, οίονεί τισι πτεροῖς, πρὸς τὴν ὁξείαν κίνησιν κεχρημένων, πῶς ἀπεστέλλετο τὸ ἔτερον τούτων, ἢ πῶς ἀπεσπάτο ἀπὸ τοῦ ἄλλου, συνημμένης τοῦ οὐρανοῦ τῆς φύσεως οὖσης; Ἄλλ', ὅπερ εἶπον, δυνάμεις ὑπερκόσμιαι, τῆς ἐγγυτάτω στάσεως διὰ τὴν ἐν ἀγιασμῷ ἀκρότητα κατηξιω μέναι· ὃν ἡ μία ἥλθε πρὸς τὸν Προφήτην. Ὡς γὰρ ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς οὐκ ἀπαξιοῖ διακύπτειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ αἱ μερικαὶ δυνάμεις τὴν διακονίαν ὑπὲρ εὐεργεσίας τῶν ἀνθρώπων ἀρνοῦνται. Ἐλαβεν οὖν τὸ Σεραφείμ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῇ λαβίδι. Ἐνθυμήθητι πηλίκον τὸ θυσιαστήριον, δπως δυσπρόσιτον, ὡς μὴ κατατολμῆν αὐτοῦ τὸ Σεραφείμ τῇ χειρὶ προσάπτεσθαι, ἀλλὰ διὰ τῆς λαβίδος λαμβάνειν τὸ πῦρ εἰς τὴν χεῖρα. Καὶ ἔλαβεν ἀνθρακα. Λαμβάνει τὸ πῦρ εἰς τὴν χεῖρα. Ποδαπὸν τοῦτο τὸ πῦρ, ὃ ἀμαρτίας

καθαίρει; "Η μήποτε συγγενές ἐκείνω, περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι Αὔτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύ ματι ἀγίῳ καὶ πυρί; Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθραξ πῦρ ἔστι, τῇ παχυτέρᾳ ἥδη καὶ γεωδεστέρᾳ ὕλῃ ἐναπομεῖναν (μετὰ γὰρ τὸ παραδραμεῖν τὸ ἀνθηρὸν τῆς φλογὸς, ἡ περὶ τὴν παχεῖαν ὕλην τοῦ πυρὸς ὄμιλίᾳ ἄνθρακες ὀνομάζονται) τάχα οὖν σημαίνει τὴν ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ Κυρίου ἐπιδημίαν. Φησὶ γάρ· Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ἡ σὰρξ τὸν ἐκ τῆς θεότητος φωτισμὸν ὑποδεξαμένη, κατὰ μὲν τὸ σωματικὸν αἰσθητή, κατὰ δὲ τὴν πρὸς Θεὸν ἔνωσιν, διαυγῆς καὶ ἐκλάμπουσα. Ἐκείνη δὲ ἡ σὰρξ ἥρε τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου καὶ τὰς ἀνομίας ἡμῶν περιεκάθηρεν· ἦν δι' αἰνίγματος ἡμῖν ἡ προ φητεία παρέστησε. Ναδάβ μὲν γὰρ καὶ Ἀβιοὺδ κατεκάη σαν, ἀλλοτρίω πυρὶ χρησάμενοι· τὸ δὲ Σεραφεὶμ ἀπὸ τοῦ ἀγίου πυρὸς τοῦ ἐν τῷ νοητῷ θυσιαστηρίῳ τῶν ἀληθινῶν ὄλοκαρπωμάτων, τὸν ἄνθρακα ἔλαβεν, οὐχ ἔαυτῷ, ἀλλὰ τῇ λαβίδι. Ἰνα δὲ δείξῃ, ὅτι τὸ πῦρ τὸ οὐράνιον οὐχὶ καίει, ἀλλὰ καθαίρει, τῇ χειρὶ ὑποδεξάμενον, οὕτω προσάγει τοῖς χείλεσι. Συγγενές ἦν τούτῳ τῷ πυρὶ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς βάτου, ὃ εἶδεν Μωϋσῆς ἐπικείμενον μὲν τῷ φυτῷ, μὴ κατακαῖον δὲ τὴν βάτου. Τάχα δὲ ἡ λαβίς ἔστιν ἡ ἐν ἑκάστῳ ἐνυ πάρχουσα ἐπιτηδειότης πρὸς τὴν τῶν ἀπὸ Θεοῦ δεδομένων ἀγαθῶν ὑποδοχὴν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑπάρ χούσης πρὸς τὸ καλὸν οἰκειώσεως. 6.185 Καὶ ἥκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος· Τίνα ἀποστείλω; Καὶ τίς πορεύσεται; Μωϋσέα μὲν οὐκ ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὡς ἔχων ἔτοιμον (φησὶ) Καὶ νῦν δεῦρο· ἀποστελῶ σε πρὸς Φαραὼ, βασιλέα Αἰγύπτου. Πρὸς μέντοι τὸν Ἡσαΐαν φησί· Τίνα ἀποστείλω; Καὶ τίς πορεύσεται; Τίς οὖν ἡ αἰτία; Ὄτι ἐκεῖ μὲν ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ λαοῦ ἀπεστέλλετο Μωϋσῆς, ἐνταῦθα δὲ σκυθ ρωπῶν πραγμάτων διακονία πρόκειται. Διὰ τοῦτο ἐκείνῳ μὲν πρόσταγμα, τούτῳ δὲ ἐπὶ ἔξουσίας ἀφείθη ἡ ὑπουργία, διότι πεφύκαμεν οἱ ἄνθρωποι, ἀπερ ἀν ἐκόντες ἐλώμεθα, κὰν ἐπίπονα ἦ, καταδέχεσθαι. Διὰ τοῦτο αὐτὸν βούλεται ἐκόντα καταδέξασθαι τὴν ἀποστολὴν ὁ Κύριος. Καὶ ὅτι μὲν χρεία τῆς ἀποστολῆς, ἔδειξε· τὸ δὲ εὕθετον εἰς διακονίαν πρόσω πον ἔξ αὐτῆς βούλεται τῆς προθυμίας ἀναφανῆναι. Διὰ τοῦτο Μωϋσῆς μὲν ἐπὶ περιφάνειαν βίου καὶ λαοῦ τοσούτου προστασίαν καλούμενος, παραιτεῖται· Τίς εἰμι, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραὼ, βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἔξαξω τὸν λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου; Καὶ πάλιν· Δέομαι, Κύριε, οὐχ ἱκανός εἰμι πρὸ τῆς χθὲς, οὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, οὐδὲ ἀφ' οὐ ἥρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου. Καὶ πάλιν· Δέομαι, Κύριε, προχείρισαι ἄλλον δυνάμενον, δν ἀποστελεῖς. Ἡσαΐας δὲ, οὐδὲν τοιοῦτον ἀκούσας, ἀλλὰ μόνην τὴν χρείαν διδαχθεὶς τῆς ἀποστολῆς, ἐκὼν ἔαυτὸν ἐπέδωκε καὶ μέσοις ἐνέβη τοῖς δεινοῖς τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀγάπης, μηδὲν τῶν μελλόντων ἐπάγεσθαι αὐτῷ παρὰ τοῦ λαοῦ λογισάμενος. Παρατήρει δὲ τὸ ἀκριβὲς καὶ περιεσκεμμένον τοῦ Προφήτη του. Πρὸς γὰρ δύο λόγους, μίαν ποιεῖται τὴν ἀπόκρισιν· Τίνα ἀποστείλω; Καὶ τίς πορεύσεται; Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι· ἀπόστολόν με. Οὐκέτι προσέθηκεν· καὶ ἐγώ πορεύσομαι. Τὸ μὲν γὰρ δέξασθαι τὴν ἀποστολὴν, ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ δυναμωθῆναι πρὸς τὴν πορείαν, τοῦ διδόντος τὴν χάριν ἐκ τοῦ ἐνισχύοντος, Θεοῦ. "Ωστε, δὲ μὲν τῆς προαιρέσεως ἦν, εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ἀπόστολόν με· δὲ τῆς χάριτος ἦν, τῷ Κυρίῳ κατέλιπεν. Οὐ γὰρ ἐπηγγείλατο πορευθήσεσθαι, διὰ τὸ ἐπαισθάνεσθαι τῆς ἔαυτοῦ ἀσθενείας. Ἀκούει δὲ φωνῆς Κυρίου καὶ ὁ μὴ πληγεὶς τὴν σωματικὴν ἀκοὴν, τοῦ ἡγεμονικοῦ τυπουμέ νου ἀπὸ Θεοῦ, οἵς ἀν ἐθέλῃ τὸ βούλημα φανεροῦν ὁ Θεός. Ἀφάτῳ γάρ τινι δυνάμει φαντασιούμενοι τὸν νοῦν, οἱ ἀπ ερίσπαστον αὐτὸν καὶ καθαρὸν ἔχοντες, οίονεὶ ἐνηχοῦντα ἔαυτοῖς, ἔχουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κὰν ὁ ἀὴρ μὴ δέξηται τοὺς τύπους, μηδὲ τῇ ἀκοῇ παραπέμπῃ. Οίονεὶ γὰρ βιβλίῳ τινὶ, τὸ ἔαυτοῦ θέλημα ἐγγράφει ὁ Θεὸς τῇ ψυχῇ τοῦ Προ φήτου· καὶ ἀκούειν λέγεται ὁ τὰ θεῖα νοήματα ὑποδεξά μενος τῇ ψυχῇ. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ Ἰδού εἰμι ἐγώ, ἀπόστει λόν με, διότι Προφήτης εἰπὼν, τὸ ἐφεξῆς ἀπεσιώπησεν. Οὐ γὰρ εἶπεν «ἐγώ πορεύσομαι», διότι

μεῖζον καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸ ἐπάγγελμα. "Οπερ οὐκ ἔλαβεν ἑαυτῷ, τοῦτο ὁ Κύριος ἔχαρισατο. Εἶπε γὰρ αὐτῷ· Πορεύθητι καὶ εἰπὸν τῷ λαῷ τούτῳ. 'Ο μέντοι λέγων· 'Ιδού εἴμι ἐγώ, τεθαρρηκὼς ἥδη, ώς μεταλαβὼν τοῦ "Οντος, ἐν τοῖς οὖσιν ἀριθμεῖν ἑαυτὸν ἀποτολμᾶ· καὶ τοῦτο εἶπε μετὰ, τὸ καθαρθῆναι αὐτοῦ τὰ χείλη. 'Ο δὲ ἐν ἀνομίαις τυγχάνων καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ "Οντος μὴ καταξιούμενος, οὐ δύναται ἑαυτῷ μαρτυρεῖν τὸ 'Ιδού εἴμι ἐγώ. 'Επειδὴ δὲ ἔθετο ὁ Θεὸς πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον Προφήτας, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας πρῶτον τὸ τῆς ἀποστολῆς δέχεται χάρισμα. Καὶ Μωϋσῆς δὲ τῶν Ἀποστόλων ἐστί· Δεῦρο γὰρ (φησὶν) ἀποστελῶ σε πρὸς Φαραὼ, βασιλέα Αἰγύπτου. Καὶ Ἱερεμίας δὲ ἀκούει, ὅτι Πρὸς πάντας, οὓς ἀν ἔξαποστείλω σε, πορεύσῃ. 6.186 Πορεύθητι καὶ εἰπὸν τῷ λαῷ τούτῳ· Ἄκοη ἀκού σετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 'Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου καὶ τοῖς ὡσὶ βαρέως ἥκουσαν καὶ τοὺς ὄφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυ σαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὄφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὡσὶν ἀκού σωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ίασο μαὶ αὐτούς. Τοῦτο τὸ ῥῆτὸν ἀνέγραψεν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξε σι. Καὶ ἀπεστάλη πρὸς με ἐν τῶν Σεραφίμ. "Οτι δύναμίς τίς ἐστιν ὑπερκόσμιος, καθαρτικὴ ἀνομιῶν, διακο νίαν πεπιστευμένη, τὸ Σεραφεὶμ τὰ γεγραμμένα παρίστησιν. 'Ἄπεσταλται οὖν ταῦτα τὰ λειτουργικὰ πνεύματα πρὸς ἡμᾶς, τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. "Ἐρχεται δὲ οὐκ αὐθεντικῶς, οὐδὲ αὐτεξουσίως ἐπισκεπτόμενα ἡμᾶς· καὶ γὰρ προηγουμένη μὲν αὐτῶν ζωὴ καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάλλει τοῦ Θεοῦ ἐνατενίζειν καὶ αὐτὸν δοξάζειν διηνεκῶς· περὶ στατικὴ δέ τίς ἐστιν ἐνέργεια ἡ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐπιστροφὴ καὶ ἐπιμέλεια. Διὰ τοῦτο Ἀπεστάλη (φησὶ) πρὸς με ἐν τῶν Σεραφίμ. "Εοικε δὲ ὁ Προφήτης, ὅτε εἶδε τῶν Σεραφίμ τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲν ἄλλο ποιούντων ἡ ἀγιαζόντων τὸν Θεὸν, τότε εἰς συναίσθησιν τῆς ἐν τοῖς ἰδίοις χείλεσιν ἀκαθαρσίας ἐληλυθέναι, ὅτι καὶ ἀνθρώπινα λαλεῖ, καὶ ἐμόλυνεν ἑαυτοῦ τὴν γλῶσσαν πολλάκις τοῖς περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου ῥήμασι. Τῇ οὖν πρὸς ἐκεῖνα συγκρίσει κατανυγεῖς (καὶ ὅτι τὰ μὲν οὐδὲν ἔτερον φθέγγεται, ἡ τὸν ἀγιασμὸν τῆς θεότητος ἐκβοᾷ, αὐτὸς δὲ τὸ πλεῖστον τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι τὴν ἑαυτοῦ φωνὴν ἐνασχολουμένην ἔχει) διὰ τοῦτο εἶπεν· "Ω τάλας ἐγώ, δτι κατανένυγμαι, δτι ἄνθρωπος ὃν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσω λαοῦ οἰκῶ, ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος. Οὕτω καὶ Μωϋσῆς τέως οὐκ ἡσθάνετο ἑαυτοῦ ἰσχνοφώνου ὄντος καὶ βραδυ γλώσσου, δς γε πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων πεπαίδευτο καὶ διέβαινε πάντας αὐτοὺς τῇ εὐφυΐᾳ καὶ τῇ συνέσει· ὅτε δὲ ἥκουσε τοῦ χρηματίζοντος, τότε εἶδεν ἑαυτοῦ τὴν ἀσθέ νειαν. Καὶ Ἀβραὰμ, ὅτε ὥφθη αὐτῷ ὁ Θεὸς, τότε εἶπεν ἑαυτὸν γῆς καὶ σποδόν. Παραπλησίως οὖν τούτοις καὶ ὁ Ἡσαΐας, μετὰ τὸ ἰδεῖν τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καὶ θεωρῆσαι τὴν δόξαν τὸν σύμπαντα οἶκον τοῦ κόσμου πεπληρωκυῖαν καὶ τὰ κύκλω αὐτοῦ Σεραφίμ, μετὰ ἐκπλήξεως ἐκείνην τὴν φωνὴν ἀναφέροντα, τότε ἑαυτὸν ταλαίπωρον προσηγόρευσε, τότε τὴν ἐν τοῖς χείλεσιν ἑαυτοῦ ἀκαθαρσίαν ἐπέγνω, διὸ καὶ ἡξιώθη τῆς διὰ τῶν Σεραφίμ καθάρσεως. Παραπτήρει δὲ, ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσαν πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν ἦν αὐτοῦ τὰ παραπτώματα κεχυμένα, ἀλλὰ μέχρι χειλέων καὶ λόγων ὑπῆρχε μόνον συνεσταλμένα. 6.187 Καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου. "Εοικε μὲν, ώς πρὸς τὸ ῥῆτὸν, περὶ τοῦ ἐν τῷ ναῷ θυσιασ τηρίου ὁ λόγος εἶναι, ἀφ' οὐ ἔλαβε τὸ Σεραφεὶμ εἰς τὴν χειρα ἑαυτοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαρπωμάτων ἄνθρακα· ώς δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν λατρείαν ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ τῶν ἐπουρανίων λατρεύειν, ἐπουρά νιόν τι χρὴ νοεῖν θυσιαστηρίον, τουτέστι χωρίον καθα ρισμοῦ ψυχῶν, δθεν ἐκπέμπεται ταῖς ἀγιαζομέναις δυνάμεσι τὸ καθάρσιον πῦρ. Τοιούτῳ πυρὶ Κλεόπα καὶ Σίμωνος ἐκαίετο ἡ καρδία, ὅτε διήνοιγεν αὐτοῖς ὁ Κύριος τὰς Γρα

φάς· τοιούτω θερμαίνονται πυρὶ τὴν καρδίαν οἱ τῷ πνεύ ματὶ ζέοντες· τοιοῦτον ἔλαβε πῦρ Ἱερεμίας, διὸ καὶ ἔλεγε· Καὶ ἐγένετο πῦρ ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, καὶ παρεῖμαι πάν τοθεν. Ἐμφαίνει δὲ πολλὴν τὴν περὶ τὸ θυσιαστήριον τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, τὸ μὴ καταθαρσῆσαι τῇ ἴδιᾳ χειρὶ ἐφάψασθαι τὸ Σεραφεῖμ, ἀλλ', οἵονει μεσίτῃ τινὶ, χρήσασθαι τῇ λαβίδι. Νοήσωμεν οὖν ἄνθρακα λόγον ἀληθῆ, διαπύρως καὶ ἔλεγ κτικῶς καθαίροντα τὸ ψεῦδος, οἷς ἀν ἀπὸ τῆς δραστηρίου δυνάμεως προσενεχθῆ. Τὴν γὰρ χεῖρα τοῦ Σεραφεῖμ ἐνέρ γειαν χρὴ νοεῖν ἀγαθῶν παρεκτικήν. Καὶ εἰπεν· Ἰδοὺ, ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἀμαρτίας σου περικαθαριεῖ. Οὐ πρὸς μόνον Ἡσαΐαν νομιστέον εἰρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας, ὃν καθάπτεται ὁ διάπυρος καὶ ἀληθῆς λόγος, περιαρῶν τὰ ἔξω τοῦ θείου νόμου ἐπιτελούμενα καὶ ἐκ τῶν ἀμαρτητικῶς πραττομένων καθαίρων. Δεξώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς θείου Λόγου ἐπιδημίαν, ἵνα οἵονεὶ ἐγκαθεζόμενος τοῖς στόμασιν ἡμῶν καὶ μηδεμίαν χώραν παρέχων τῷ ψεύδει, καθαρίσῃ ἡμῶν τὰ χείλη καὶ ἀφέλῃ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἀπιθάνως δὲ ὁ ἄνθραξ εἰς τὴν τοῦ λόγου φύσιν μεταληφθῆ σεται, κατὰ τὴν τοῦ ψαλμοῦ μαρτυρίαν, λέγοντος· Πεπυρω μένον τὸ λόγιον σου σφόδρα, καὶ ὁ δοῦλός σου ἡγάπησεν αὐτό. 6.188 Καὶ ἥκουσα φωνῆς Κυρίου λέγοντος· Τίνα ἀποστεί λω, καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; Καὶ εἴπον· Ἰδού εἴμι ἐγώ· ἀπόστειλόν με. Ζητήσεως ἄξιον, τί δήποτε Μωϋσῆς μὲν παραιτεῖται πεμπόμενος καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀπομάχεται τὴν ἀποστολὴν παραιτούμενος· Ἡσαΐας δὲ οὕτω προχείρως ἔστιν ἐπιδίδωσι. Μωϋσῆς μὲν γὰρ οὐχὶ ἐρωτᾶται Τίνα ἀποστείλω; ἀλλ' αὐτὸς εἰς πρόσωπον δέχεται τὸ ἐπίταγμα· Καὶ νῦν (φησὶ) δεῦρο· ἀπόστείλω σε πρὸς Φαραὼ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου, τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἐκ γῆς Αἴγυπτου. Ἡσαΐας δὲ, ἀορίστως τοῦ λόγου τὸν διακονούμενον τῇ ἀποστολῇ ἐπιζη τοῦντος, ἔστιν ὑποβάλλει. Τί οὖν φαμεν; Οὐκ ἀπομαχό μεναὶ εἰσὶ τῶν Ἅγιων αἱ διαθέσεις περὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐναντίως ἔχουσαι πρὸς ἀλλήλας. Ἀλλ' ὅτι Μωϋσῆς μὲν ἥδει τὴν ὑπόθεσιν, ἡς ἔνεκεν ἀπεστέλλετο, διὰ τοῦτο ὕκνει πρός τε τὸ ἀνένδοτον τῆς καρδίας τοῦ Φαραὼ ἀποβλέπων καὶ πρὸς τὸ δυσπειθὲς πάλιν καὶ δυσάγωγον τοῦ λαοῦ. Πειραν γὰρ εἶχε τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν Ἰουδαίων, ὅτι καὶ εὐεργετηθέντες, ἐφυγάδευσαν αὐτόν. Διὸ καὶ τὴν κακίαν αὐτῶν μὴ φέρων, πρὸς τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡσυχίᾳν ἀνεχώρησεν· ἐπὶ προφάσει τοῦ ποιμαίνειν, τοὺς τῶν πόλεων καὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων θορύβους ἀποδιδράσκων. Διὰ τοῦτο φησι· Τίς εἴμι, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραὼ καὶ ὅτι ἐξάξω τὸν λαὸν ἐκ γῆς Αἱ γύπτου; Οὔτε γὰρ Φαραὼ ἄνευ μεγάλων κακῶν ἐξαποστέλλει λει τὸν λαὸν, καὶ ὁ λαὸς οὐκ εὔκολος μεταχειρισθῆναι, ἀν τιβαίνων ἀεὶ τοῖς πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ἐπιμελομένοις. Δείκνυσι δὲ τὴν διάνοιαν Μωϋσέως καὶ τὰ ἐφεξῆς. "Οτε γὰρ μετὰ τὴν μοσχοποιίαν δοὺς τὴν χάριν τῷ θεράποντι αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς συγχωρήσεως τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ λαοῦ ὁ Θεός, τελευταῖόν φησι· Πορεύου καὶ ὁδήγει τὸν λαὸν τοῦτον καὶ ἐξαποστελῶ Ἀγγελόν μου ἔμπροσθέν σου, τί οὖν Μωϋσῆς; Δέομαι, Κύριε, εἰ μὴ αὐτὸς σὺ προπορεύῃ ἡμῶν, μὴ ἀνα γάγης ἡμᾶς ἐντεῦθεν. Τί οὖν ἡ διάνοια τοῦ ἀνδρός; "Οτι ἀμαρτωλὸς ὁ λαὸς καὶ χρήζει τοῦ Ἀφιέντος ἀμαρτίας, ὅπερ Ἀγγέλοις ἀδύνατον. Τιμωροὶ μὲν τῶν ἀμαρτανομένων Ἀγγελοί, συγχωρητικοὶ δὲ τῶν πλημμελουμένων, οὐκέτι. Διὰ τοῦτο ἐπιζητεῖ αὐτὸν ἐλθεῖν, τουτέστιν δὲ καὶ νῦν φησι· Προχείρισαι ἄλλον, δὲν ἀποστελεῖς, τουτέστιν ἐλθέτω ὁ ἀληθινὸς Νομοθέτης, ὁ δυνατὸς Σωτὴρ, ὁ μόνος ἔχων ἔξουσίαν ἀφίει ναι ἀμαρτίας. Ἐπειδὴ δὲ οὕπω ἥλθε τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν καὶ ἔδει ἐν τοῖς τύποις προεθισθῆναι τὴν ἀνθρω πότητα, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσηκούσθη τοῦ Προφήτου ἡ αἴτησις. Ἡσαΐας μέντοι, μετὰ τὸ ἀφεθῆναι τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἴρηκεν, ὅτι Ἐν μέσω λαοῦ ἐγῶ οἰκῶ, ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος, εἴτα ἥκουσε· Τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; Νομίσας ἐπὶ τῷ τὰ παραπλήσια

κάκείνους εύεργε τηθῆναι ζητεῖσθαι τὸν ἀποστελλόμενον, ὑπὸ περιχαρείας ἔαυτὸν ὑποβάλλει, ἵνα κάκείνοις ἀφεθῶσιν αἱ ἀμαρτίαι. Ἰδού φησιν ἐγώ· ἀπόστειλόν με. Ὡστε εὔλογος κάκείνου ἡ παραίτησις καὶ τούτου ἡ προθυμία. Ἀσφαλής μέντοι ἡ ἀπόκρισις τοῦ ἀγίου, ὡς ὥφελημένου ἥδη ἐκ τῆς διὰ τῶν ἀνθράκων καθάρσεως. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Κυρίου Τίνα ἀποστείλω, καὶ Τίς πορεύσεται, πρὸς μὲν τὸ Ἀποστείλω, ἵδού εἴμι ἐγώ· πρὸς δὲ τὸ Τίς πορεύσεται, οὐκέτι εἶπεν, δτι καὶ πορεύσομαι· οἶδε γὰρ δτι Θεοῦ συνεργοῦ χρεία πρὸς τὴν ἐνέργειαν. Διόπερ δὲ μὲν προαιρέσεως ἦν, τοῦτο ἐπέ δωκεν· δὲ τοῦ τελειοῦντος ἔχρηζε, τοῦτο ἀπειώπησε. Πῶς δὲ ἀκούει τῆς φωνῆς Κυρίου, πολλάκις εἴρηται, ὡς ἄρα τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ ἀξιουμένου τῆς τοιαύτης χάριτος ἀφάτῳ τινὶ δυνάμει φαντασιοῦται λόγον Θεοῦ, τῆς θείας δυνά μεως ἐνηχούσης τοῖς ἀξίοις, οὐ διὰ τῆς σωματικῆς ἀκοῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τῶν κεκαθαρμένων τὴν διάνοιαν τὸ πούσης, καὶ οἰονεὶ ἐγγραφούσης αὐτοῖς τὰ νοήματα κατὰ τὸ σιωπῶμενον· δπερ ἡμῖν διὰ τῆς αἰσθητῆς φωνῆς πλησσο μένη ἡ ἀκοὴ ἐπὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ψυχῆς παραπέμπει. Νοητῆς οὖν ἡκουσε φωνῆς, τῇ καρδίᾳ ἐγγενομένης, δπερ καὶ ἐν τοῖς ὑπνοῖς συμβαίνει γίνεσθαι· ἀκούειν γὰρ δο κοῦμεν, μηδενὸς φθεγγομένου, ἀλλ' οὐχὶ αἰσθητῆς διὰ τοῦ ἀέρος πρὸς τὸ πόρους τῆς ἀκοῆς ἐνεχθείσης. Οὕτως οὖν λαλεῖ ὁ Θεὸς καὶ οὗτως ἀκούουσιν οἱ Ἅγιοι. 6.189 Πορεύου (φησὶ) καὶ εἴπον τῷ λαῷ τούτῳ· Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου καὶ τοῖς ὡσὶν αὐτῶν βαρέως ἡκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὡσὶν ἀκούσωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ίάσομαι αὐτούς. Τοῦτο τὸ ῥήτον σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως ἐπὶ τοὺς χρόνους φέρων τῆς τοῦ Κυρίου ἐπιδημίας, ὁ Μακάριος Παῦλος ἔλεγεν ἐν ταῖς Πράξεις, τοῖς ἐν Ῥώμῃ Ἰουδαίοις διαλεγόμενος· Καλῶς γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ Προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν, λέγον· Πορεύθητι καὶ εἴπον τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ τοῦτο μάλιστα τὸ ῥήτον τὸν Προφήτην, ὃς θεόθεν ἀποφθεγγόμενον παρασκευ ἀζει· ἐπείπερ ἡκουσεν ὁ λαός τὸν Ἰησοῦ λόγον καὶ οὐ συνῆκε, καὶ βλέπων τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα τεράστια, οὐχ ἔώρα. Εἰς μέλλοντα γὰρ χρόνον ἐκκλῖνον τὸ ῥήτον ἐμφαίνει τὴν εἰς ὑστέρους χρόνους τῶν προφητευομένων ἀναφορὰν, καὶ ἐν τούτῳ τὸ εὔλογον τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως ἀναφαίνεται. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Ἡσαΐου, δτι Ἀκάθαρτα χείλη ἔχω καὶ (συνάψαντος καὶ περὶ τοῦ λαοῦ) δτι Ἐν μέσῳ λαοῦ οἰκῶ, ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος, αὐτῷ μὲν ἐδόθη ἡ χάρις τῆς συγχω ρήσεως καὶ ἡ κάθαρσις δι' ἐνὸς τῶν Σεραφίμ, τῷ δὲ λαῷ οὐκέτι ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν διάθεσιν ὅμοίαν εἶχον δ τε Προφήτης καὶ ὁ λαός· Ὁ μὲν γὰρ εἶδε Κύριον Σαβαὼθ, καθήμενον ἐπὶ θρόνου, καὶ ἐπίστευσεν οῖς ἐθεάσατο· οἱ δὲ βλέποντες ἐπιδη μοῦντα τὸν Κύριον, οὐκ ἐπίστευον· καὶ ὁ μὲν ἀκούσας τῶν Σεραφείμ, συνῆκε τὴν δοξολογίαν αὐτῶν· οἱ δὲ ἀκούοντες τῶν ῥημάτων τοῦ Σωτῆρος, οὐ κατεδέχοντο· καὶ τοῦ μὲν ἡ καρδία κατανυγεῖσα, συνήσθετο τῆς ἴδιας ἀμαρτίας, διὸ εἶπεν· Ὡ τάλας ἐγώ, διότι κατανένυγμαι· τῶν δὲ ἐπα χύνθη ἡ καρδία, πρὸς τὸ μηδεμίαν λαβεῖν ἔννοιαν ὡν ἡμάρ τανον, μηδὲ προσελθεῖν τῷ δυναμένῳ αὐτοῖς ἀφιέναι τὰς ἀμαρτίας. Διὰ τοῦτο δὲ μὲν ἐκαθαρίσθη, οἱ δὲ ἀφείθησαν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις, ὡς καὶ ὁ Κύριος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δτι Ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν. 6.190 Τάχα δέ τις ἀντιστήσεται ὑμῶν τῷ λόγῳ, διὰ τὸ είρησθαι· Εἴπον τῷ λαῷ τούτῳ, οὐ προσιέμενος ἐπὶ τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος ταῦτα προφητεύεσθαι. Εἰ γὰρ τὸ Τούτῳ δεικτικὸν ἔστι, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ δεικνυμένου λαοῦ ἡμελλεν ἀκούειν τοῦ Σωτῆρος, ἢ βλέπειν αὐτοῦ τὰ θαυμάσια, πῶς ἀρμόζει τὸ Τῷ λαῷ τούτῳ τοῖς τοσοῦτον τοῦ Προφήτου μεταγενεστέροις; Ἡμεῖς δὲ ἐξ ἄλλων ῥημά των προφητικῶν ῥαδίαν λύσιν ἐπινοήσωμεν τῷ προβλήματι. Εἴρηται γὰρ ἐν τινι τῶν Δώδεκα· Λαός

μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; ἢ τί παρηνόχλησά σοι; Ἀποκρίθητι μοι. Διότι ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἴγυπτου, καὶ ἔξ οίκου δουλείας ἐλυτρωσάμην σε καὶ ἔξαπέστειλα ἔμπροσθέν σου τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ; Ὡσπερ γὰρ τότε οὐχὶ ὁ κατὰ τὸν Προφήτην λαὸς εἶδε τὴν Αἴγυπτον, ἢ ὡδηγήθη παρὰ τῶν προειρημένων, καὶ ὅμως αὐτὸς ὀνειδίζεται ὡς ἐπὶ ταῖς ἐργασίαις ταύταις ἀγνωμονῶν, οὕτω καὶ νῦν δείκνυται μὲν τὸ σύστημα τοῦ λαοῦ τὸ κατὰ τὸν Προφήτην· ἐκβαίνει δὲ αὐτῷ τὰ προφητευθέντα κατὰ τὴν γενεὰν τῆς τοῦ Κυρίου ἐπιφανείας. Πέφυκε δὲ καὶ ἡ συνήθεια κεχρῆσθαι τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὃν καὶ ἀλλοιούμενόν τινες προσαγορεύειν εἰώθασιν. Οἶν, τὸν αὐτὸν νοοῦντες χορὸν, τὸν ἐκ τοσῶνδε ἀνδρῶν συνε στῶτα· εἴτα ἐνὸς ὑπεξελθόντος καὶ ἐτέρου ἐκείνου τόπον ἀντιπληρώσαντος, ὁ αὐτὸς λέγεται μένειν χορός. Καὶ εἰ δεύτερος δὲ ὑπεξέλθῃ καὶ εἰ τρίτος, καὶ τοῦτο ἐπὶ πολὺ γένοιτο, καὶ ἐκάστῳ ἔτερος ἀντεισαχθείη τις, κατὰ μικρὸν ὑπαλλοιουμένου τοῦ χοροῦ, οἱ μὲν καθ' ἔνα διημείφθησαν, ἡ μέντοι προσηγορίᾳ τῷ χορῷ ἡ αὐτὴ διασώζεται. Οὕτω καὶ πόλις ἡ αὐτὴ εἶναι λέγεται καὶ στρατόπεδον τὸ αὐτό, οὐ τῷ τὸν καθ' ἔκαστον διαμένειν, ἀλλὰ τῷ τὴν προσηγορίαν τῷ συστήματι τὴν αὐτὴν διασώζεσθαι. Οὕτως οὐδὲν κωλύει καὶ νῦν τὸν ἐπὶ τοῦ Ἡσαΐου δεικτικῶς θεωρούμενον λαὸν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἐπὶ τοῦ Κυρίου, οὐ τῇ διαμονῇ τῶν καθ' ἔκαστον, ἀλλὰ τῇ κοινῇ τοῦ ἔθνους ὀνομασίᾳ. 6.191 Καὶ εἶπα· Ἐως πότε, Κύριε; Καὶ εἶπεν· Ἐως ἂν ἐρημωθῶσι πόλεις παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ οἵκοι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους, καὶ ἡ γῆ καταλειφθήσεται ἔρημος. Καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ οἱ καταλειφθέντες πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς· Καὶ ἔτι ἐπ' αὐτῆς ἔστι τὸ ἐπιδέκατον· καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνο μὴν, ὡς τερέβινθος καὶ ὡς βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς. Σπέρμα· Ἄγιον, τὸ στήλωμα αὐτῆς. Ἐπειδὴ σκυθρωπὰ τὰ διηγηθέντα ἦν παρὰ τοῦ Κυρίου, ἀπαραίτητον τὴν κρίσιν ἡγούμενος, τὸν γοῦν χρόνον πόσος ἔστιν, ἐν ᾧ ἡ καταδίκη αὐτοῖς αὕτη ἐπιτεθήσεται, ἀξιοῖ δι δαχθῆναι. Σαφῶς ταῦτα ἐπὶ τοὺς χρόνους τῆς Ῥωμαϊκῆς δυναστείας λοιπὸν ἀναφέρεται. Μετὰ γὰρ τὸ μὴ ἀκοῦσαι τῶν ῥήμάτων τοῦ Κυρίου καὶ μὴ θελῆσαι ἐνιδεῖν ὄφθαλμοῖς εὐγνώ μοσι τὰ ὑπὲρ ἀνθρωπον αὐτοῦ τεράστια, ἡρημώθησαν αἱ πόλεις, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ οἵκοι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους, καὶ ἡ γῆ καταλειφθῇ ἔρημος, λιμῷ καὶ φυγαῖς καὶ αἰχμαλωσίᾳ τῶν οἰκητόρων θανατωθέντων. Τὸ δὲ ἐπαγόμενον, δτι Μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀναφέρεσθαι μοι δοκεῖ ἐπὶ τὴν τῶν Ιουδαίων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτρίωσιν, οἵς ἀπὸ μέρους ἐγένετο πώρωσις, ἵνα τὸ πλήρωμα τῶν ἔθνων εἰσέλθῃ. Ἀλλὰ Καὶ οἱ κατα λειφθέντες (φησὶ) πληθυνθήσονται. Τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; Ἡ περὶ ὧν εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, δτι Λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν, οἵτινες καὶ πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, τῷ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν λοιπὸν εἶναι τοὺς μαθητευομένους τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ; Εἰ γὰρ καὶ οὐκ ἐπέτυχεν δ ἐπι ζητεῖ ὁ πᾶς Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ ἐπέτυχε, περὶ ὧν φησι τῷ Ἡλίᾳ· Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἐπτάκις χιλίους ἄνδρας, οἱ τινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυν τῇ Βάαλ. Οὗτοι οὖν εἰσι, περὶ ὧν εἴρηται· Καὶ ἔτι ἐπ' αὐτῆς ἔσται τὸ ἐπιδέκατον. Τὸ δὲ Καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομὴν, ὡς τερέβινθος καὶ ὡς βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς, δοκεῖ μοι δηλοῦν τὴν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν Ιουδαϊκῶν ἔθων ἐπὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείαν μεταβολήν. Πάλιν γὰρ ἔσονται οὗτοι εἰς προνομὴν συνηγμένοι, ὡς συνάγεται ὁ καρπὸς τῆς τε ρεβίνθου, καὶ ὡς ἡ βάλανος, ἡ ὥριμος ἥδη πρὸς συλλογήν. Τότε γὰρ ἐκλύεται ἀπὸ τοῦ πρὸς τὴν θήκην δεσμοῦ ἡ πε φεῖσα ἥδη τῷ χρόνῳ καὶ τελειωθεῖσα. Τάχα δὲ καὶ διὰ τὸ ἐκπεπτωκέναι τῆς Ιουδαϊκῆς χώρας καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ γεγενῆσθαι, βαλάνῳ παρεικάζεται ἐκπιπτούσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς. Τὸ δὲ Σπέρμα ἄγιον τὸ στήλωμα αὐτῆς, ἐκ τῶν Θεοδο τίωνος πρόσκειται, μὴ κείμενον

παρὰ τοῖς ἔβδομήκοντα, ἀξιόλογον νοῦν, ὡς πρὸς τὴν τῶν προαποδεδομένων ἀκολουθίαν ἔχον. Συνάγονται γὰρ οὗτοι ὡς τερέβινθος, καὶ ὡς βάλανος, ἐν τῷ γενέσθαι Σπέρμα ἄγιον ἐν τῇ στάσει καὶ βεβαιότητι ἑαυτῶν. Ἀκολούθως δὲ τοῖς πολλαχοῦ παρὰ τῇ Γραφῇ κειμένοις καὶ ἐνταῦθα φαίνεται τὸ χρηστὸν τέλος τῶν ἐπ' εὐεργεσίᾳ κολαζομένων. Πατάξω γὰρ (φησὶ) κάγὼ ἰάσομαι. Καὶ αὐτὸς ἀλγεῖν ποιεῖ καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν. Οἱ οὖν πρότερον ἀκοῇ ἀκούοντες καὶ μὴ συνιέντες, καὶ τὰ ἔξῆς ποιοῦντες, μέχρι τοσούτου, ἔως τοῦ μὴ κατοικεῖσθαι πόλεις καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ γενόμενοι, ὡς μόλις τὸ ἐπὶ δέκατον τοῦ λαοῦ περισωθῆναι, οὗτοι πάλιν πληθυνθήσονται καὶ πάλιν καρποφορήσουσι, παραπλησίως τερεβίνθῳ καὶ βαλάνῳ, Σπέρμα ἄγιον φέροντες, ἐν τῷ ἐστηκέναι ἐδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι καὶ ἐρρίζωσθαι ἐν ἀγάπῃ.

7.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ

7.192 Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀχάζ τοῦ Ἰωάθαμ, τοῦ νίοῦ Ὁζίου, βασιλέως Ἰούδα, ἀνέβη Ῥασὶν, βασιλεὺς Ἀράμ, καὶ Φακεὲ, υἱὸς Ῥομελίου, βασιλεὺς Ἰσραὴλ, ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ, πολεμῆσαι αὐτὴν, καὶ οὐκ ἡδυνήθησαν πολιορκῆσαι αὐτὴν. Καὶ ἀνηγγέλη εἰς τὸν οἶκον Δαβὶδ, λέγοντες· Συνεφώνησεν Ἀράμ πρὸς τὸν Ἐφραῖμ. Καὶ ἐξέστη ἡψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἐν δρυμῷ ξύλον ὑπὸ πνεύματος σαλευθῆ. Ὁ τῆς λέξεως νοῦς τοιοῦτός ἐστι· Δύο βασιλεῖς, ὁ τῆς Συρίας καὶ ὁ τοῦ Ἰσραὴλ ἀνέβησαν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ εἰς πόλεμον, καὶ οὐκ ἡδύναντο πολιορκῆσαι αὐτὴν. Ὅνομα δὲ τῷ μὲν βασιλεῖ Συρίας, Ῥασὶν, τῷ δὲ βασιλεῖ Ἰσραὴλ, Φακεέ. Ἡλθον δὲ ἄγγελοι, καταμηνύοντες τῷ βασιλικῷ οἴκῳ τὴν συμφωνίαν τῶν βασιλέων, τοῦ τε Σύρου καὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ γὰρ Σύρος, Ἀράμ κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Ἐβραίων καλεῖται· ὁ δὲ Ἰσραὴλ, Ἐφραῖμ ὀνομάζεται, διὰ τὸ ἐκ τῆς φυλῆς ἐκείνης ὥρμησθαι τὸν τὴν ἀποστασίαν ἐξ ἀρχῆς πε ποιηκότα, Ἱεροβοάμ. Κατεπλάγη οὖν ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἄπας ἐπὶ τῇ ἀκοῇ, καὶ οὕτως ἐσείσθη καὶ ἐταράχθη, ὥστε ὅμοιωθῆναι τὸν κλόνον αὐτῶν ξύλῳ δρυμοῦ, ἀπὸ σφο δροτάτου πνεύματος ἀνέμων σαλευομένῳ. Ἡ μὲν οὖν ἀπλῆ διήγησις τῶν ῥημάτων αὕτη. Βα σανίζων δ' ἄν τις τὸ ῥητὸν, εὔροι τινὰ οἰκείοτητα πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ιστορου μένων. Τίνες οὖν εἰσιν οἱ συμφωνήσαντες ἀλλήλοις βασιλεῖς, κατὰ δύναμιν ἔξετάσωμεν. Ἕγοῦμαι τοίνυν τὸν μὲν ἐπαὶ ρόμενον τῇ σοφίᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου κατὰ τὴς γνώσεως τοῦ Θεοῦ λόγον δηλοῦσθαι διὰ τὸν Ἀράμ· ἐρμηνεύεται γὰρ ὁ Ἀράμ, μετέωρος. Τοιοῦτος δὲ ὁ λόγος τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀστρονομίαις προσέχων καὶ κινήσεσιν ἀστέρων καὶ συμπλοκαῖς καὶ σχήμασι, κἀκεῖθεν τῶν ἀνθρω πίνων πραγμάτων τὰς αἰτίας ἡρτῆσθαι λέγων. Μετέωρος δὲ καὶ διὰ τὴν οἵσιν καὶ τὸ ἀλαζονικὸν αὐτοῦ ἔπαρμα, ὃ μόνος οἶδε καθαιρεῖν τοῖς λόγοις τῆς ἀληθείας ὁ Ἅγιος, τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος καταβάλλων πᾶν ὕψωμα ἐπατρό μενον, κατὰ τὴς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Τὴν δὲ κατὰ παραδοχὴν τῶν θείων Γραφῶν συστᾶσαν, ἐκτετραμένην τῆς εὐθείας καὶ ψευδώνυμον γνῶσιν, Ἐφραῖμ ἡγούμεθα προσαγορεύεσθαι. Ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῆς ὥρμητο Ἱεροβοάμ, ὁ πρῶτος ἀποσχίσας τοῦ σπέρματος Δαβὶδ τὰς δέκα φυλὰς, ὃς καὶ δραπέτης ποτὲ τοῦ Σολομῶντος γενόμενος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆλθε, καὶ τὴν ἀδελφὴν Θεκεμίνας, τῆς γυναικὸς Φαραὼ, πρὸς γάμον ἔλαβεν. Ὅς καὶ τὰς χρυσᾶς δαμάλεις ἀνέπλασε, καὶ ἔօρτὰς ἀνέπεμψεν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ὅταν οὖν ὁ ἔθνικὸς λόγος, ὁ μέγα φρονῶν ἐπὶ διαλεκτικαῖς ἐπιχειρήσεσιν, ἐπιπλακῇ τῷ αἰρετικῷ καὶ παρατετραμένῳ, συμφωνεῖν λέγεται ὁ Ἀράμ πρὸς τὸν Ἐφραῖμ, ἐπιθυμίαν ἔχων καθελεῖν τὰ τοῦ Δαβὶδ οἰκοδομήματα καὶ ἐκπορθῆσαι τὸν τόπον τῆς ἀληθινῆς λατρείας. Οὐ μήν γε περιγίνεται τοῦ σκοποῦ. Οὐ

γάρ δυνήσεται ἐκπολιορκῆσαι διὰ τὸν ὑπερασπίζοντα αὐτῆς Κύριον. Τάχα δὲ οὐδὲ δύνανται συμφωνῆσαι οὗτοι, ἐὰν μὴ ἡ ἀμαρτία ἡμῶν πλεονάσῃ· ἐπειδὴ καὶ οἱ κατὰ τὴν ἴστορίαν συμφωνήσαντες, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀχάζ, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐπεδείκνυντο συμφωνίαν διὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ Ἀχάζ, ὃς οὐκ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ καὶ ἔθυμιά ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. Ταράσσει μέντοι τὸν οἶκον Δαβὶδ καὶ ἔξιστησι τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, ὥστε καὶ ἀκάρπω ξύλῳ πρὸ σεοικέναι, διὰ τὸν ἀπὸ τῆς ταραχῆς ἐγγενόμενον κλόνον, ἡ τῶν πονηρῶν βασιλέων κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιχείρησις. Ἐλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, θεραπεύων αὐτῶν τὴν ταραχὴν, πέμπει προφητικὸν λόγον, ἔξελαύνοντα τὸν φόβον τῶν καρδιῶν τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦ λέγειν· Μὴ φοβοῦ, μηδὲ ἡ ψυχὴ σου ἀσθενείτω ἀπὸ τῶν δύο ξύλων τῶν καπνιζομένων τούτων. 7.193 Ὁρα δὲ εἰ δύνασαι καὶ ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐρ μηνείας ἀφορμὰς λαβεῖν τοῦ ἔτι τρανότερον τὰ κατὰ τὸν τόπον ἰδεῖν. Ἐρμηνεύεται γάρ ὁ Ἀχάζ, κατάσχεσις· Ἰωάθαν, Ἰαῶ συντέλεια· ὁ δὲ Ὁζίας, ἰσχὺς Ἰαῶ· ὁ δὲ Ἀρὰ(ώς προείπαμεν) μετέωρος· ὁ δὲ Φακεὲ, διάνοιξις· ὁ δὲ Ῥομελίας, μετέωρος περιτομῆς. Συμφωνεῖ οὖν ὁ μετέωρος λόγος, καὶ ὁ ἐπαγγελλόμενος σαφηνιστὴν εἶναι τῶν θείων Γραφῶν λόγος. Τοῦτο γάρ ἐμφαίνει ὁ Φακεὲ, ἐρμηνεύο μενος διάνοιξις, οίονεὶ σαφηνισμὸν τῶν ἀποκεκλεισμένων τῆς Γραφῆς μαρτυριῶν δι' ἑαυτοῦ ὑπισχνούμενος. Ὅτι δὲ ἡ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ συμφωνία τῶν δύο βασιλέων (τοῦ τε ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου φρονοῦντος καὶ τοῦ ἐπαγγελ λομένου τὰ κεκαλυμμένα τῆς Γραφῆς ἀναπτύσσειν) ἐν δόγ μασι καὶ λόγοις ἐναντίοις γίνεται, προσδοκῶντων ὑποχεῑ ρίους λήψεσθαι τοὺς τὰ τῆς Ἐκκλησίας δεδιδαγμένους, ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἀποδείκνυται. Ἐβουλεύσαντο γάρ βουλὴν πονηρὰν ὁ Ἀράμ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ῥομελίου, λέγοντες· Ἀναβησόμεθα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συλλαλήσαντες αὐτοῖς, ἀποστρέψομεν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς. Σαφῶς γάρ ὁ λόγος παρίστησιν, δτι διὰ τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι πιθανότητος ἐλπίζουσι τὸν οἶκον Δαβὶδ ἀποστρέψαι πρὸς ἑαυτούς. Ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ βασιλέα καταστήσειν τὸν υἱὸν Ταβεήλ· ἐρμηνεύεται δὲ ὁ Ταβεήλ, ἀγαθὸς Θεός. Ἰδιον δὲ τῶν ἐπιτιθεμένων τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπισχνεῖσθαι παραδώσειν τὰ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης χρηστολογίας ἔξαπατῶσι τοὺς ἀκεραιοτέρους. Ὅτι δὲ ταῦτα αἰνίγ ματά ἔστι, διὰ τῆς ἴστορίας πρὸς τὴν νῦν κατάστασιν τῶν Ἐκκλησιῶν φέροντα, σαφῶς ὁ λόγος προϊὼν ἀπογυμνοῦ, λέγων· Ἐὰν μὴ πιστεύσῃτε, οὐδὲ μὴ συνῆτε. 7.194 Καὶ εἴπε Κύριος πρὸς Ἡσαΐαν· Ἐξελθε εἰς συνάντησιν Ἀχάζ, σὺ καὶ ὁ καταλειφθεὶς Ἰασούβ, ὁ υἱὸς σου, εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς ἄνω ὁδοῦ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως, καὶ ἐρεῖς αὐτῷ· Φύλαξαι τοῦ ὑσυχάσαι καὶ μὴ φοβοῦ, μηδὲ ἡ ψυχὴ σου ἀσθενείτω ἀπὸ τῶν δύο ξύλων τῶν δαλῶν τῶν καπνιζομένων τούτων. Ὅταν γάρ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ μου γένηται, πάλιν ἱάσομαι. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀράμ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ῥομελίου, δτι ἐβουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν περὶ σοῦ, λέγοντες· Ἀναβησόμεθα εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ συλλαλήσαντες αὐτοῖς ἀποστρέψομεν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, καὶ βασιλεύσομεν αὐτῆς τὸν υἱὸν Ταβεήλ. Τάδε λέγει Κύριος· Οὐ μὴ μείνῃ ἡ βουλὴ αὕτη, οὐδὲ ἔσται· ἀλλ' ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀράμ, Δαμασκός, καὶ ἡ κεφαλὴ Δαμασκοῦ, Ῥασίν. Ἐλλ' ἔτιξήκοντα καὶ πέντε ἑτῶν, ἐκλείψει ἡ βασιλεία· Ἐφραΐμ ἀπὸ τοῦ λαοῦ· καὶ ἡ κεφαλὴ Ἐφραΐμ, Σομόρων, καὶ ἡ κεφαλὴ Σομόρων, ὁ υἱὸς τοῦ Ῥομελίου. Καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσῃτε, οὐδὲ μὴ συνῆτε. Ἡγοῦμαι τοίνυν, δτι οὐ διὰ τῆς αἰσθητῆς ἀκοῆς πλησ σομένου τοῦ ἀέρος συνίεσαν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον οἱ Προφῆται· ἀλλ' ἐπειδή ἔστιν ὡτα νοητῆς ψυχῆς, ἐπ' ἐκεῖνα ἔφθανε, γυμνὰ φωνῆς, τὰ σημαίνομενα. Καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐγίνετο, τῆς αὐγῆς τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς φθανούσης αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ διακονούσης τῷ φωτισμῷ τῶν Προφητῶν. Ταύτης δὲ ἀντελαμβάνοντο τῆς φωνῆς οἱ γενόμενοι ἔξω τῶν φθαρτῶν αἰσθητηρίων, καὶ οἱ

σπεύδοντες πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔξοδον. "Οτε μὲν γὰρ πρὸς τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων γίνεται ἡ ψυχὴ, συλλέγουσα ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ σῶμα ἐπιπλοκῆς, ἔξιέναι λέγεται· δταν δὲ πρὸς τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐστὶν, ἡ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, ἡ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐπιπλέον ἐκτείνεσθαι πρὸς τὰ διαφέροντα, οἵονεὶ ἔξωθεν ἐπὶ τὰ ἔσω πάρεισιν, ὥσπερ εἰς οἴκιαν τινὰ, ἡ εἰς πόλιν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ σῶμα συμπά θειαν ἐπιστρέφουσα. Ἐπεὶ οὖν ἔδει λόγων Θεοῦ ἀκοῦσαι τὸν Προφήτην, διὰ τοῦτο πρὸ πάντων αὐτῷ εἴρηται τὸ "Ἐξελθε σὺ καὶ ὁ νίος σου. Τοιοῦτον δέ πώς ἐστι καὶ τὸ ἐν Γενέσει κατὰ τὸν πρῶτον χρηματισμὸν εἰρημένον τῷ Ἀβραάμ· "Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. Τελειοτάτη γὰρ ἔξοδος, ἡ ἀπὸ πάντων τῶν σωματικῶν ἀνάβασις, ἅτινα εἴρηται γῆ· καὶ ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων φυγὴ, ἄπερ ὡνόμασται συγγένεια· καὶ τὸ ἀποστραφῆναι τὸν ὑπαίτιον βίον, ἐν ὦ φέρειώτῳ πρὸ τερον τοῖς ἐναντίοις ἐπιτηδεύμασιν, ἄπερ οἴκος εἴρηται τοῦ πατρός. Καὶ μετ' ὀλίγον δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀβραάμ γέ γραπται· δτι Ἐξήγαγεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἔξω. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸ ἔξελθεῖν προθυμίαν, αὐτὸς αὐτὸν πρὸς τὸ τέλειον τῆς ἐνεργείας ἔχειραγώγησεν. Αὐτὸς γὰρ καθ' ἑαυτὸν οὐχ οἶδε τε ἦν ποιῆσαι· διὰ τοῦτο, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου προστάγματος, εἰ ἔξελθοι ἔξω, ἐπαγγε λίαν λαμβάνει τῆς ἀπολαύσεως. "Οτε δὲ ἔξήγαγεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐδίδασκεν αὐτὸν τὰ ἄνω ζητεῖν, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν. 7.195 Καὶ Μωϋσῆς δὲ, δτε τῶν ἀνθρωπίνων ἔξω ἐγένετο, ἀποσχολάζων τῷ νῷ πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν λογίων, ἔπηξεν ἔξω τῆς παρεμβολῆς μακρὰν τὴν ἑαυτοῦ σκηνήν. Διὸ καὶ πᾶς ὁ ζητῶν τὸν Κύριον, ἔξεπορεύετο εἰς τὴν σκηνήν. "Ωστε ὁ ἐπὶ πλέον διαβεβηκὼς ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων, ἔξω τὴν ἑαυτοῦ καταπήξει σκηνὴν, ἵνα παγεῖσα καὶ ἔδρασθεῖσα ἀσά λευτος αὐτοῦ ἡ ζωὴ διαμείνῃ. Διὸ καὶ νῦν μέλλοντα προ φητεύειν καὶ λέγειν τὰ προστασόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔξελ θεῖν ὁ Κύριος ἐπιτάσσει· οὐ μόνον δὲ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ καταλειφθεὶς Ἰασοὺβ, ὁ νίος αὐτοῦ. Ἐμφαίνεται δὲ, δσον ἐκ τοῦ λόγου, δτι ἐκ πολλῶν εἰς αὐτῷ περιελέλειπτο νίος, δν καὶ αὐτὸν ἔβούλετο ὁ λόγος μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς τοῦ πατρὸς ἔξεως, ἀλλὰ συνεξιέναι τῷ πατρὶ, ἐφ' ἂ προεκαλεῖτο αὐτὸν ὁ Θεός. Ἐπειδὴ δὲ ἐρμηνεύεται Ἰασοὺβ, ἐπιστρέφων, πᾶσιν ἡμῖν, τοῖς ἐκ μετανοίας βουλομένοις ἔξελθεῖν ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς, ἐνδείκνυται ἡ Γραφὴ, δύνασθαι μετὰ τοῦ Προφήτου γενομένοις, κατορθοῦν τὴν ἔξοδον. Κελεύεται δὲ ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν ἄνω ὁδὸν, τὴν οὔσαν πρὸς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως. "Εστι μὲν οὖν, καὶ κατὰ τὴν ἴστορίαν, ἐπίσημος ὁ τόπος οὗτος· γέγραπται γὰρ, δτι ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων Ῥαψάκην ἐκ Λάχις εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἔστη ἐν τῷ ὑδρα γωγῷ τῆς κολυμβήθρας τῆς ἄνω, ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως. Τάχα δέ τι καὶ διδακτικὸν ἔχει πρὸς ἡθῶν παί δευσιν ὁ λόγος, δτι χρὴ ἀφίστασθαι τῶν ταπεινῶν καὶ χαμαὶ κειμένων, καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ἐπείγεσθαι· δπου γενομένοις ὕδωρ εἰς ἀποκάθαρσιν καὶ ἀγρὸς γναφέως, τοῦ τὸν ῥύπον ἀποκαθαίροντος, εύρεθήσεται· ὁ χρησιμεύει ἡμῖν πρὸς τὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ παράγγελμα, λέγοντος· Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσάν σου τὰ ἴματια λαμπρά. Κελεύει δὲ καὶ ὁ χρηματίζων τῷ Μωϋσεῖ, πλύνειν τὰ ἴματια τὸν μέλλοντα ἀκούειν τοῦ Θεοῦ· Καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ καὶ ἄγγισον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἴματια αὐτῶν καὶ ἔστωσαν ἔτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην. Ὁ δὲ ἐκεῖ φθάσας, καὶ τὸ τοῦ γάμου ἔνδυμα ἔτοιμον ἔξει, πρὸς τὸ μὴ, δεθεὶς χεῖρας καὶ πόδας, ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος εἰς τὸ σκότος ῥίπτεσθαι τὸ ἔξωτερον. Εἶπον οὖν (φησι) τῷ Ἀχάζῃ· Φύλαξαι τοῦ ἡσυχάσαι. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμῖν χρήσιμόν ἐστι, πρὸς τὸ πάση φυλακῇ τηρεῖν ἡμᾶς τὴν ἑαυτῶν καρδίαν· Ἐὰν γὰρ ἰσχυρὸς φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν ἐγρηγόρως, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ὃς καὶ ἡσυχάζει, τὸν ὄχλον καὶ τὸν θόρυβον ἀποσειόμενος καὶ μὴ φοβού μενος τὸν

παθητικὸν φόβον, μηκέτι ἀσθενῶν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ τῷ πνεύματι τῆς ἰσχύος καθωπλισμένος. 7.196 Μηδὲ δειλιάσῃς ἀπὸ τῶν δύο ξύλων τῶν δαλῶν τού των, τῶν καπνιζομένων. Πρόσταγμα ἡμῖν, μὴ δειλιᾶν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πιθανο τήτων καὶ ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις δυσφημιῶν, ἄτινά ἔστι δύο ξύλα, μᾶλλον δὲ δύο δαλοὶ, ἀπολέσαντες μὲν τοῦ φυτοῦ τὸ ζωτικὸν καὶ τοῦ ξύλου τὸ ἰσχυρὸν, μὴ ἔχοντες δὲ τὸ τοῦ πυρὸς φωτεινὸν, ἀλλὰ δαλοὶ καπνιζόμενοι, μελαίνοντες μὲν τοὺς ἀπτομένους αὐτῶν καὶ σπιλοῦντες, δακρύειν δὲ τοὺς ὁφθαλμοὺς τῶν ἐγγιζόντων παρασκευάζοντες. Εἰ δὲ θέλεις νοῆσαι τὴν ἀπὸ τῶν καπνιζομένων δαλῶν βλάβην, γινομένην ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτοῖς καπνοῦ, μνήσθητι τοῦ Σολομῶντος, λέγον τος· “Ωσπερ ὅμφαξ ὀδοῦσι βλαβερὸν καὶ καπνὸς ὅμμασιν, οὕτω παρανομίᾳ τοῖς χρωμένοις αὐτῇ. Οἶμαι γὰρ ὅμφακα μὲν εἱρῆ σθαι τὴν ἀπὸ τῶν τῆς κακίας πράξεων ἀμαρτίαν, καπνὸν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως βλάβην, τὸ διορατικὸν τῆς ψυχῆς ἡμῶν συγχέουσαν. “Οταν δὲ γένηται (φησὶν) ὁργὴ τοῦ θυμοῦ μου, πάλιν ίάσομαι, τουτέστι μετὰ τὰς ἐπιστρεπτικὰς πληγὰς, ἐπειδὰν ίκανῶς ἔχουσαν ἵδω τὴν διόρθωσιν, οὐκ ἀφῆσω αὐτοὺς ἐν τοῖς σκυθρωποτέροις, ὕσπερ ἂν εἴ καὶ ίατρὸς λέγοι τοῖς κάμνουσιν· ὅταν τέμω καὶ ὅταν καυτηριάσω, οὕτε τὴν τομὴν, οὕτε τὰ ἀπὸ τοῦ καυτῆρος ἔλκη ἀτημέλητα καταλείψω. ‘Ἐπειδὰν γὰρ ἀνυσθῆ τοῦτο, δι' ὃ τὰ ἐπίπονα παραλαμβάνεται, τότε τὴν λειπομένην θεραπείαν ἐπαγγαγὼν, εἰς τὴν ὑγείαν ἀποκαταστήσω. 7.197 Καὶ ὁ νίδος τοῦ Ἀράμ καὶ ὁ νίδος τοῦ Ῥομελίου, ὅτι ἔβουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν, λέγοντες· Ἄναβησόμεθα εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ συλλαλήσαντες αὐτοῖς, ἀποστρέψομεν αὐτὸὺς πρὸς ἡμᾶς, καὶ βασιλεύσομεν αὐτῆς τὸν νίδον Ταβεήλ. Τάδε λέγει Κύριος Σαβαώθ· Οὐ μὴ μείνῃ ἡ βουλὴ αὗτη, οὐδὲ ἔσται. ‘Ἐπεὶ οὖν συμφωνοῦσι δύο λόγοι, οἱ ἔξα τῆς ἀληθείας, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτε νίδος τοῦ Ἀράμ (ὅ μετέωρος λόγος, ὁ ἐπαιρόμενος κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ) καὶ ὁ νίδος τοῦ Ῥομελίου (ὁ λόγος ὁ ἐκ τῆς μετεώρου περι τομῆς) ὃς, προφάσει γνώσεως καὶ ἐμφάσει τῆς περὶ ὑψηλὸ τέρων διδασκαλίας, ἀφίστησι τῆς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἀληθείας· ἔβουλεύσαντο τοίνυν οὗτοι βουλὴν πονηρὰν, ὅτι συνομιλήσαντες τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τουτέστι τοῖς ἐν τῇ ἔξομολογουμένῃ ψυχῇ (ἔξομολόγησις γὰρ Θεοῦ, ἡ Ἰουδαία μετονομάζεται) ἥντινα διὰ τῆς ἐν τῇ διαλεκτικῇ πι θανότητος ἀποστρέψωμεν πρὸς ἑαυτοὺς, ἐπαγγελλόμενοι μὴ ἄλλον τινὰ δώσειν βασιλέα, ἢ τὸν νίδον τοῦ Ταβεήλ, του τέστι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ· ὃν ἀγαθοῦ μὲν Θεοῦ νίδον λέγουσιν, ἀγαθὸν δὲ αὐτὸν οὐκ ὀνομάζουσι, πρὸς ἐπήρειαν κεχρημέ νοι τῇ τοῦ Εὐαγγελίου φωνῇ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εῖς, ὁ Θεός. “Οταν οὖν ἴδης ἐτεροδόξους ἐπαγγελλομένους γνῶσιν, ἐπαγομένους τὴν ἐκ τῶν ἔθνῶν σοφίαν, ἐπιστρατεύοντας τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐνθυμοῦ ὅτι καὶ νῦν ὁ νίδος τοῦ Ἀράμ καὶ ὁ νίδος τοῦ Ῥομελίου βουλεύονται βουλὴν πονηράν. Πρὸς δὲ τὴν πονηρὰν βουλὴν τοῦ (ώς ἀποδεδώκαμεν) νίδον Ἀράμ καὶ νίδον Ῥομελίου, ταῦτα φησιν ὁ Κύριος· ὅτι ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ βουλὴ ἔστηκε καὶ μένει, ἡ δὲ τῶν ἀγωνιζο μένων κατὰ τῆς ἀληθείας, οὐ στήσεται, ἀλλὰ πεπτωκυῖα καὶ ἀνατετραμένη κείσεται. Διότι φησί· Κεφαλὴ τοῦ Ἀράμ Δαμασκὸς, καὶ ἡ κεφαλὴ Δαμασκοῦ Ῥασίν· τουτέστιν ἡ τῶν μετεώρων κεφαλὴ ἐναγής τίς ἔστι καὶ αἴματος πλήρης (ἐπεὶ περ ἡ Δαμασκὸς ἐρμηνεύεται αἴμα σάκκου). Σάκκος μὲν οὖν σύμβολόν ἔστι μετανοίας· ὁ δὲ ἐν αἴματι πεφυρμένος, οὐκ ἔστι καθαρός. Δύναται οὖν λαμβάνεσθαι εἰς τὴν νομιζομένην μετάνοιαν, οὐκ οὖσαν δὲ ἀληθινὴν μετάνοιαν, διὰ τὸ μὴ ἐν ὑγίεσι δόγμασι γεγενῆσθαι. Κεφαλὴ δὲ πάλιν Δαμασκοῦ, τῆς μὴ καθαρᾶς μετανοίας, ἀλλὰ πεφυρμένης ἐν ταῖς πρὸς θάνατον ἀμαρτίαις, ὁ Ῥασίν λέγεται, σύμβολον ὧν καὶ αὐτὸς οὐδενὸς ὑγιοῦς, οὐδὲ καθαροῦ δόγματος. 7.198 Ἀλλ' ἔτι ἔξήκοντα καὶ πέντε ἔτη (φησὶν) ἐκλείψει ἡ βασιλεία Ἐφραΐμ ἀπὸ λαοῦ· καὶ ἡ κεφαλὴ Ἐφραΐμ Σομόρων, καὶ ἡ κεφαλὴ Σομόρων ὁ νίδος

τοῦ Ρομελίου. "Εστιν οὖν ἡ βασιλεία τοῦ Ἐφραῖμ ἔτεροδόξων τις ἐπικρά τεια, διὰ τὸ ἐκ τοιαύτης φυλῆς εἶναι τὸν ἀποσχίσαντα τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ Ἰούδα. Κεφαλὴ οὖν τοῦ Ἐφραῖμ ἡ Σομόρων, τουτέστιν ἡ Σαμάρεια. Καὶ ἡ Σαμάρεια δὲ ἐχθρῶν τινών ἔστι χώρα, τῶν παραχαραξάντων τὸν ὑγιαίνοντα λό γον, διὰ τὸ ἀποκλῖναι τοὺς Σαμαρείτας ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. "Ωσπερ δὲ τῆς Συρίας ἦν κεφαλὴ Δαμασκὸς, Δαμασκοῦ δὲ κεφαλὴ ὁ Ῥασίν, οὗτω Σαμάρεια μὲν κεφαλὴ τοῦ Ἐφραῖμ, Σαμαρείας δὲ κεφαλὴ ὁ νίδος τοῦ Ρομελίου. Κακῶν τινες ἐπιτάσεις καὶ ὑπερβολαὶ διὰ τοῦ λόγου ἥμιν παραδίδονται, ὥστε μὴ εἶναι δυνατὸν τὴν παρὰ τῶν τοιούτων συμφωνίαν ἐπικρατῆσαι, μηδὲ ἰσχύν τινα ἔχειν κατὰ τῶν οἵ ἐπιβου λεύειν ἐπιχειροῦσι. Καὶ ἐὰν μὴ πιστεύητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε. Πιστεῦσαι μέντοι δεῖ τοῖς Γράμμασιν, ὡς περιέχουσι θεῖον νοῦν, καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν τῶν ἐγγεγραμμένων σύνεσιν. Δεῖ γὰρ ὑπερβάν τας τοὺς τύπους, οὕτω καταλαβεῖν τὴν τῶν ἐνδειχθέντων ἥμιν ἀλήθειαν. Πρότερον γὰρ δεῖ ἀπλῇ πιστεύειν πίστει ταῖς Γραφαῖς, δτὶ θεόπνευστοι καὶ ὡφέλιμοι· ἔπειτα λεπτῶς καὶ ἔξεταστικῶς τὸν ἐναποκείμενον αὐταῖς νοῦν διερευνᾶσθαι. 7.199 Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι τῷ Ἀχάζ, λέγων· Αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου εἰς βάθος, ἡ εἰς ὕψος. 'Ἐν μὲν τοῖς κατόπιν διὰ τοῦ Ἡσαΐου διδάσκεται, ἄ χρὴ ποιεῖν ὁ Ἀχάζ, φυλάσσεσθαι τοῦ ἡσυχάζειν καὶ μὴ δειλιᾶν ἀπὸ τῶν δύο δαλῶν τῶν καπνιζομένων. Νυνὶ δὲ, ὡς τὴν διὰ τοῦ Προφήτου διδασκαλίαν εύπειθῶς ὑποδεξάμενος, αὐ τὸς ἀξιοῦται τῶν θείων χρηματισμῶν· Προσέθετο γὰρ Κύριος αὐτῷ λαλῆσαι τῷ Ἀχάζ. Καὶ τάχα διδασκόμεθα, δτὶ ὁ διά τινος ὑπηρετουμένου τῷ θείῳ βουλήματι μαθητευθεὶς, ὥστε ρον προκόπτων δυνήσεται καὶ αὐτὸς ὑποδέξασθαι τοὺς τοῦ Κυρίου χρηματισμούς. Εἰσὶ μέντοι τινὲς, οἱ μὴ δι' ἀνθρώ πων πρότερον μαθητευθέντες Θεῷ, ἀρχῆθεν δεδύνηται, ὡς καθαροὶ, χωρῆσαι τὰς ἐμφάσεις τοῦ Πνεύματος. 'Οποῖος ἦν Ἀβραὰμ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας καὶ Ιερεμίας, καὶ εἰ τινες ἐκείνοις παραπλήσιοι. Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι. 'Η προσθήκη τοῖς προά γουσι συνάπτει τὸν λόγον. Καὶ ἀκόλουθόν γε ἦν μετὰ τὴν προ φητείαν, τὴν περὶ τοῦ ἐκλείψειν τὸν Ἐφραῖμ, τουτέστι τὸν ἀποστατήσαντα Ἰσραὴλ, τότε προφητεύεσθαι, τίνα τρόπον ἐπιδημήσει διὰ τῆς ἀμιάντου Παρθένου ὁ Ἐμμανουήλ. Τί οὖν ἔστιν ὁ προστάσσει τῷ Ἀχάζ ὁ λόγος; Αἴτησαι (φησὶ) σεαυτῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου, τοῦ Θεοῦ σου, εἰς βάθος, ἡ εἰς ὕψος. "Εστι μὲν οὖν σημεῖον πρᾶγμα φανερὸν, κεκρυμμένου τινὸς καὶ ἀφανοῦς ἐν ἑαυτῷ τὴν δήλωσιν ἔχον, ὡς τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τὴν εἰς ἄδου κάθιδον, καὶ πάλιν ἐκ νεκρῶν ἄνοδον, παρίστησι τοῖς δυναμένοις ἐκλαμβάνειν τὸν μυστικὸν λόγον τῶν γινομένων. Δεῖ δὲ ἀεὶ τὸ μὲν σημεῖον παρεῖναι, καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς θεωρεῖσθαι· τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ σηματινόμενον πρᾶγμα τοῖς τρισὶ πολλάκις συγκαταμερίζεσθαι χρόνοις· ἔστι γὰρ καὶ παρόντα παρόντων σημεῖα, ὡς ὁ ἔξιὼν ἐκ τῆς οἰκίας κα πνὸς τοῦ ἔνδον καιομένου πυρός. "Εστι δὲ καὶ παρόντα μελλόντων, ὡς ἡ ὀρωμένη τῶν νεφῶν συνδρομὴ, τοῦ ἐσο μένου ἐπὶ τὴν γῆν ὑετοῦ. "Ετι δὲ καὶ παρόντα παρεληλυ θότων, ὡς τὰ τῆς ἀνθρακιᾶς λεύφανα τοῦ κεκαῦσθαι ἐπ' αὐτῆς τὴν πυρκαϊάν. 'Η μέντοι Γραφὴ τὰ παράδοξα καὶ παραστατικά τινος μυστικοῦ λόγου σημεῖα καλεῖ. Τί δὲ ἄν παραδοξότερον, ἡ θειότερον ἄκουσμα, ἡ θέαμα τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν διὰ Παρθένου γεννήσεως; Διὰ τοῦτο Αἴτησαι παρὰ Κυρίου, τοῦ Θεοῦ σου (ώς οὐδενὸς ἐτέρου δυναμένου δοῦναι) τὸ εἰς βάθος, ἡ εἰς ὕψος σημεῖον. "Εστι τοίνυν ἐν τῇ τοῦ κόσμου θέσει, τὸ μὲν φύσει λαχὸν τὴν κάτω χώραν ἡ γῆ· τὸ δὲ ἀνωτάτω πάντων τῶν ὀρωμένων, ὁ οὐρανός. 'Επεὶ οὖν ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἡ προφητεία, διὰ μὲν τοῦ εἰς βάθος, τὴν γῆν σημαίνει, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς λαμβανομέ νην Σάρκα· διὰ δὲ τοῦ εἰς ὕψος, τὸν ὑπερουράνιον λόγον, τὸν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, τὸν ἐν ἀρχῇ ὅντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ θεὸν ὅντα Λόγον. "Η τάχα βάθος σημαί νει τὰ κατώτατα τοῦ ἄδου, ὕψος δὲ τὴν ὑπερουράνιον χώραν,

ώς ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν παρίστησι λέγων· Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου «Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν»; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ «Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον» τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Ἐπεὶ οὖν Ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ Ὁ ἀναβὰς, τὸ εἰς βάθος καὶ εἰς ὕψος σημεῖον περὶ τῆς καθόδου ἀν εἴη λεγόμενον τῆς τοῦ Κυρίου· Καὶ ὁ ἀναβὰς, αὐτός ἐστιν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. 7.200 Καὶ εἶπεν Ἐχάζ· Οὐ μὴ αἴτήσω, οὐδ' οὐ μὴ πει ράσω Κύριον. Ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ δωρεὰ μεγάλη καὶ πλουσία καὶ δα ψιλῆς. Ὁ δὲ Ἐχάζ, ὃς μήπω δεδιδαγμένος αἴτειν τὰ μεγάλα καὶ ἐπουράνια, παραπειταὶ ζητῆσαι σημεῖον, ὃς μεῖζον ὑπάρχον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ ὃς παρὰ τὴν ἐντολὴν μέλλων ποιεῖν, τὴν εἰποῦσαν· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. Ἀναγκαίως δὲ οἱ περὶ τῶν τηλικούτων λόγοι τῷ τότε κεκρατηκότι βασιλεῖ γίνονται, ἵνα δι' αὐτοῦ εἰς πάντας διαλαληθῇ τὰ προφητευόμενα. Ἡσαΐας μὲν γὰρ ἀν Ἰωάννης ἡπιστήθη (ἢ φθόνῳ τῶν κατ' αὐτὸν ἀνθρώπων, ἢ τῇ λοιπῇ περὶ τὸν βίον ταπεινότητι) ὃς μὴ δεξάμενος τῆς ἐπιδημίας τοῦ Ἐμμανουὴλ παρὰ τοῦ Κυρίου χρηματισμὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας καρδίας ἀναπλάσας τὸν λόγον. Ἐχάζ δὲ οὕτως ἐδέξατο τὴν περὶ τῶν ἐσομένων προφητείαν, ὃς Λάβαν, ὃς Ἀβιμέλεχ, ὃς Ναβουχοδονόσορ, ὃς Φαραὼ, ὃς Καϊάφας τὸ τελευταῖον, οὐ διὰ τὴν τοῦ βίου ἀξίαν, ὅσον διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος προσοῦσαν αὐτῷ ἀξιοπιστίαν. Οὐ γὰρ δὴ εὐλαβείᾳ τινὶ παρητεῖτο τὴν αἴτησιν τοῦ σημείου ὁ Ἐχάζ· εἰ γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ συμφέρον, οὐδ' ἀν ἐπέταξε τὴν ἀρχὴν ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐπιφερόμενα μέμψιν περιέχει, τὴν εἰς τὸν Ἐχάζ· ἀποστρέψας γὰρ τὸν λόγον ἐπὶ τὸν Δαβίδ, Ἀκούσατε δὴ (φησὶν) οἶκος Δαβίδ· μὴ μικρὸν ὑμῖν παρέχειν ἀνθρώποις ἀγῶνα; καὶ πῶς Κυρίω παρέχετε; Διὰ γὰρ τούτων πρὸς τὸ ἀπειθὲς ἔοικε δυσχεραίνειν τοῦ Ἐχάζ. Τρανότερον δέ πως ἔμφαίνει τὴν διάνοιαν ταύτην ἔτερα ἔκδοσις, εἰποῦσα· Μὴ ὀλίγον ἀφ' ὑμῶν μοχθοῦν ἄνδρας, ὅτι μοχθεῖτε καί γε τὸν Θεόν; Πῶς δὲ Θεῷ ἀγῶνα παρέχει ἀνθρωπος, εἴπερ ἡ ἀγωνία φόβος ἐστὶ διαπτώσεως; Ἄλλὰ τοῦτο οὐχὶ πάθος περὶ τὸν Θεόν λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀντιδιά θεσιν τῶν ἀνθισταμένων αὐτοῦ τοῖς προστάγμασι, διὰ τῆς τοῦ ἀγῶνος προσηγορίας, παρίστησιν. 7.201 Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. Καὶ μὴ αἴτουμένοις (φησὶ) δώσει. Κὰν μὴ εὐρίσκῃ τὸν τῆς ὑποδοχῆς ἄξιον, ἀλλ' ὅμως, διὰ τὴν προωρισμένην οἰκονομίαν τῆς διὰ σαρκὸς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, αὐτὸς (φησὶ) δώσει Κύριος ὁ Θεὸς σημεῖον. "Ἐδει μὲν γὰρ συνεῖναι τὸν Ἐχάζ, ὅτι ἄλλην τὰ ἀνθρώπινα διόρθωσιν οὐκ ἐπιδέχεται, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου εἰς ἀνθρώπους ἐπιδημίας, καὶ αἴτησαι τὸ εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος σημεῖον. Ἐπειδὴ δὲ αἰνάξιον ἔκρινεν ἔαυτὸν (ἀπαιδεύτως ἔχων τὴν τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων σημείων αἴτησεως) διὰ τοῦτο φησι· Δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον, οὐ διά τινος ὑπηρέτου καὶ διακόνου καὶ λειτουργοῦ δίδωσιν, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἔαυτοῦ ἵν' ἐκ τούτου δηλωθῇ τοῦ διδομένου τὸ μέγεθος. Τὸν μὲν γὰρ νόμον διετάξατο δι' Ἀγγέλων, ἐν χειρὶ Μεσίτου, Μωϋσέως· τὸ δὲ σημεῖον αὐτὸς ἔδωκε τῷ οἴκῳ Δαβίδ. Δίδοται δὲ οὐκέτι τῷ Ἐχάζ, ἀλλὰ παντὶ τῷ οἴκῳ Δαβίδ, διότι ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ Κύριος· καὶ διὰ τοῦτο πάσῃ διέφερε τῇ συγγενείᾳ τοῦ Δαβὶδ τὸ περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον. 7.202 Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ. Ἀνθίστανται οἱ Ἰουδαῖοι τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐβδομήκοντα, λέγοντες μὴ κεῖσθαι παρὰ τῷ Ἐβραίῳ τὸ Ἡ παρθένος, ἀλλ' Ἡνεᾶνις, ὃς δυναμένης νεάνιδος ὄνομάζεσθαι τῆς ἀκμαζούσης καθ' ἡλικίαν, οὐχὶ δὲ τῆς ἀπειρογάμου γυναικός. Πρὸς οὓς ῥάδία καὶ αὐτόθεν ἡ ἀπάντησις. Εἴ γὰρ σημεῖον ἐστι τεραστίου τινὸς καὶ παρηλλαγμένου τὴν κοινὴν συνήθειαν τῶν ἀνθρώπων ἐπίδειξις, τί θαυμαστὸν ἦν, μίαν τῶν πολ λῶν γυναικα, ἀνδρὶ συνοικοῦσαν, μητέρα γενέσθαι παιδίου; Πῶς δ' ἀν καὶ τὸ ἀπὸ θελήματος σαρκὸς γεννηθὲν Ἐμμανουὴλ προσηγορεύετο; "Ωστε, εἰ μὲν σημεῖον ἐστι τὸ διδό μενον,

παράδοξος ̄στω καὶ ἡ γέννησις. Εἰ δὲ κοινὸς ὁ τρόπος τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου, μήτε σημεῖον λεγέσθω, μήτε Ἐμμανουὴλ προσαγορευέσθω. “Ωστε εἰ μὴ παρθένος ἡ τεκοῦσα, ποῖον τοῦτο σημεῖον; Καὶ εἰ μὴ θειοτέρα ἡ κατὰ τοὺς πολλοὺς ἡ γέννησις, πῶς ἡ τοῦ Ἐμμανουὴλ παρουσία;” Οτι μέντοι ἡ νεᾶνις ἐπὶ παρθένων ἴδιως ὡνομάσθη, δῆλον ἐκ τῶν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ οὕτως εἰρημένων· Ἐὰν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὗρῃ τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην καὶ βιασά μενος κοιμηθῆ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον, καὶ τῇ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδὲν, ὅτι οὐκ ̄στι τῇ νεάνιδι ἀμάρτημα θανάτου· ὅτι ὡς εἴ τις ἐπαναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ φονεύσῃ αὐτόν· οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἐν τῷ πεδίῳ εὗρεν αὐτήν· ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν. Ἡ τοίνυν βοῶσα, πρὸ τῆς φθορᾶς, παρθένος ἦν, δηλονότι. Ἰσον οὖν δύναται εἰπεῖν, ἐβόησεν ἡ παρθένος, καὶ ἐβόησεν ἡ νεᾶνις. Καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν, ἡ Σωμανīτις, ἡ συνθάλπουσα τὸν Δαβīδ, παρθένος οὖσα καὶ ἀνδρὸς ἀπείρατος, νεᾶνις προσαγορεύεται. Εὗρον γὰρ (φησὶ) τὴν Ἀβισάκ καὶ ἥνεγκαν αὐτὴν πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἡ νεᾶνις καλὴ ἔως σφόδρα καὶ ἐλειτούργει τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγνω αὐτήν. Ἐκ Παρθένου τοίνυν Ἀγίας ὁ Ἐμμανουὴλ, τῆς εἰπούσης· Πῶς ̄σται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Πρὸς ἦν ὁ Ἀγγελος, ὅτι Πνεῦμα Κυρίου ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί. Αὕτη ὑπόδικος οὐκ ̄στι τῷ περὶ κα θαρισμοῦ νόμῳ. Γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ, ὅτι Γυνὴ, ἡτις ἀν σπερματισθῆ καὶ τέκη ἄρσεν, ἀκάθαρτος ̄σται ἐπτὰ ἡμέρας. Αὕτη δὲ ἐπειδὴ μὴ σπερματισθεῖσα ἐγένετο μήτηρ τοῦ Ἐμμανουὴλ, καθαρὰ καὶ ἀγία καὶ ἀμίαντός ̄στι, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι μητέρα, ̄στι παρθένος διαμένουσα. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πρῶτος Ἄδαμ οὐ τῇ ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνόδῳ παρῆλθεν εἰς γένεσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς γῆς ἀνεπλάσθη, καὶ ὁ ἔσχατος Ἄδαμ τὴν ἐκείνου φθορὰν ἀνακαινίζων, ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ διαπλασθὲν τὸ σῶμα ἔλαβεν, ἵνα ἐν τῷ δόμοιώματι γένηται τῷ τῆς ἀμαρτίας διὰ σαρκός. Υπὲρ δὲ τοῦ τὴν παράδοξον ταύτην γέννησιν μὴ πάντη ἀπιστον ̄χειν τοῖς δυσπαραδέκτως περὶ τὴν θείαν οἰκονομίαν διακειμένοις, ἔκτισέ τινα τῶν ζώων ὁ δημιουργὸς δυνάμενα ἀπὸ μόνου τοῦ θήλεος, χωρὶς τῆς τῶν ἀρρένων ἐπιπλοκῆς, ἀποτίκτειν. Τοιαῦτα γὰρ ιστοροῦσι περὶ γυπῶν οἱ τὰ περὶ ζώων πραγ ματευσάμενοι. 7.203 Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται· πρὶν ἦ γνῶναι αὐτὸν, ἦ προελέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν. Παιδικῇ τροφῇ χρῆται ὁ Ἐμμανουὴλ διὰ τὴν σάρκα, βου τύρω καὶ μέλιτι. Καὶ δύμας ἐν τῇ τοῦ νηπίου καταστάσει ὑπάρχων, διὰ τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῷ δύναμιν τῆς ἀγαθότητος, πρὸ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν τελειώσεως, ἀπειθήσει μὲν πονηρίᾳ, ἐκλέξεται δὲ τὸ ἀγαθόν. Διότι ἡ μὲν ἡμετέρα φύσις ἵσην ̄χει τὴν ἐφ' ἐκάτερα ρόπην, καὶ πολλάκις μὲν πρὸς τὸ πονηρὸν, πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀποκλίνει, ὡς ἐπὶ ζυγοῦ, νῦν μὲν ἐπὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καταρρέπούσης, νῦν δὲ πάλιν ὑπὸ τοῦ λόγου ἀνελκομένης ἐπὶ τὸ βέλτιον. Ἄλλ' οὐχὶ καὶ ὁ Κύριος οὕτως· ἀλλ' ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ οἰκείωσις, εὐθὺς ἐκ πρώτης γενέσεως διεφαίνετο. Τί γὰρ γέγραπται; “Οτι πρὶν ἦ γνῶναι αὐτὸν ἦ προελέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν. Ἀναδραμῶν δὲ ἐπὶ τὰ ἐν Γενέσει γεγραμμένα περὶ τοῦ γνωστοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, εὑρήσεις ἐκεῖ τὴν πρὸ τῆς ἀμαρτίας κατάστασιν τοῦ Ἄδαμ παραπλησίαν οὖσαν τῇ νῦν ἀναγεγραμμένῃ· ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ ἦν τοῦ πονηροῦ κατὰ πεῖραν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἐν μὲν τῇ παιδικῇ διὰ θέσει τὸ ἀκέραιον καὶ ἄτρωτον ̄τι τοῦ Ἄδαμ ἐμιμήσατο· ἐν δὲ τῷ ἀθετεῖν τὴν πονηρίαν, τὴν ἐκ τῆς παρακοῆς παρα νομίαν ἐπηνωρθώσατο. 7.204 Ἄλλ' ἐπάξει (φησὶν) ὁ Θεὸς ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἡμέρας, αἵ οὕπω ἱκασιν ἀφ' ἡς ἀφεῖλεν Ἐφραΐμ ἀπὸ Ἰούδα, τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων. ”Εοικε τὰς τελευταίας ἡμέρας, μετὰ τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιορκίας ἐπελθούσης τῇ Ἱερουσαλήμ, ὁ λόγος αἰνίσσεσθαι. Μετὰ γὰρ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Ἐμμανουὴλ, ἐπάξει Κύριος ἐπὶ τὸν Ἀχάζ

καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἡμέρας, αἱ οὕπω ἥκασιν ἀφ' οὗ ἀπεμερίσθη τοῦ Ἰούδα, αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων. Ἀπέστη δὲ Ἐφραῖμ ἀπὸ τοῦ Ἰούδα ἐν ἡμέραις Ἱεροβοάμ υἱοῦ Νάβατ, δος ἔξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ, δος πρῶτος κατῆρξε τῆς ἀποστασίας, εἰπών· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν μερὶς ἐν Δαβὶδ, οὐδὲ κληρονομία ἐν νίῳ Ἰεσσαί. Διὰ τοῦτο ὁ Ἐφραῖμ ἀφεῖλε τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων ἀπὸ τοῦ Ἰούδα ἐφ' ἑαυτὸν, περιπατήσας καὶ μὴ ἔάσας ἐπικεῖσθαι σφοδρῶς τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· συριεῖ Κύριος μυίαις, δοκιμάζει μέρους ποταμοῦ Αἴγυπτου· καὶ τῇ μελίσσῃ, ἡ ἔστιν ἐν χώρᾳ Ἀσσυρίων. Καὶ ἐλεύσονται καὶ ἀνα παύσονται πάντες ἐν ταῖς φάραγξι τῆς χώρας καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις τῶν πετρῶν καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς πᾶσαν ῥαγάδα καὶ ἐν παντὶ ξύλῳ. Εἰς Αἴγυπτον (φησί) κατέβη ὁ λαός μου, παροικῆσαι ἐκεῖ· καὶ εἰς Ἀσσυρίους βίᾳ ἤχθησαν. Διὰ τοῦτο προφητεύει ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Ἐμμανουὴλ, εἴτε ἐν Αἴγυπτῳ τις εἴη, τῶν ἀπὸ τοῦ λαοῦ, εἴτε ἐν τοῖς Ἀσσυρίοις, ἔξελεύσεσθαι αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἰουδαίας γενομένους ἀναπαύσασθαι ἐν ταῖς αὐτοφύεσι καὶ σχολαζούσαις καταδύσεσι. Μυίας μέντοι κυριεύειν μέρους ποταμοῦ Αἴγυπτου, καὶ με λίσσας ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι τῶν Ἀσσυρίων φησί, τὸ εὔτελὲς ἐνδεικνύμενος τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων. Μυία γάρ ἔστι ζῶον ἀπὸ κόπρου τὴν γένεσιν ἔχον, ὄχληρὸν τοῖς ἀνθρώποις γένος καὶ μυσαρὸν, ὃν καὶ ἡ ζωὴ ὄχληρὰ καὶ ὁ θάνατος βδε λυκτός. Τότε μέρους κυριεύουσι τοῦ ποταμοῦ Αἴγυπτου. Ἀνωθεν γὰρ ἐκ τῶν Αἰθιόπων ἀρχόμενος ὁ Νεῖλος, περὶ βραχὺ ἑαυτοῦ μέρος, τὸ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τῆς θαλάσσης, κατοικοῦσαν ἔχει τὴν Αἴγυπτον. Ἐν ᾧ τόπῳ πάντα τὰ τετράποδα καὶ θηρία καὶ ἔρπετά καὶ πτηνὰ θεοποιούμενα προσκυνεῖται. Ταύτας οὖν τὰς μυίας, τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τῷ συριγμῷ ἑαυτοῦ ἀφανίσει Κύριος, τουτέστι τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀφανίσει. Καὶ ἐν χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων τῇ μελίσσῃ. Ἐστι δὲ καὶ ἡ μέλισσα μικρὸν ζῶον καὶ ἀσθενὲς, ἀποθνῆσκον ἐν ᾧ ἀμύνεται. Όμοιος τε γὰρ ἐνήκε τὸ κέντρον, καὶ συναπέθανε τῇ πληγῇ· καὶ τὸν μὲν τρωθέντα μικρὸν ἔβλαψεν, ἑαυτὴν δὲ τῆς ζωῆς ἀπεστέρησε. Τοιαύτη τῶν πικρῶν ἀνθρώπων καὶ πνευματομάχων ἡ φύσις, μείζονα κακούντων ἑαυτοὺς διὰ τῆς πονηρίας, ἡ δοσὶ ἀν αὐτῶν τῇ ὀργῇ περιτύχωσιν. 7.205 Καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ξυρήσει Κύριος τῷ ξυρῷ τῷ μεμισθωμένῳ πέραν τοῦ ποταμοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς τρίχας τῶν ποδῶν καὶ τὸν πώ γωνα ἀφελεῖ. Μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Χριστοῦ, πάσης τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, ὡς μυίας καὶ μελίσσης, τῷ πνεύματι τοῦ στόματος τοῦ Κυρίου διασκεδασθείσης, ἐπισυναχθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐναντιπαύσονται ταῖς αὐτοφυέσιν ὑπόδῳ χαῖς, φάραγξι καὶ χώραις καὶ ταῖς ῥαγάσι καὶ τοῖς τοιούτοις. Τὸ δὲ ξυρήσει Κύριος ἐν τῷ μεμισθωμένῳ ξυρῷ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς τρίχας τῶν ποδῶν, καὶ τὸν πώ γωνα αὐτοῦ ἀφελεῖ, ἔοικεν ὁ λόγος αἰνίσσεσθαι διὰ τοῦ μεμισθωμένου ξυροῦ δύ ναμίν τινα μισθοφορικὴν, τὴν μέλλουσαν ψιλὴν ἀποδεικ νύειν τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν, ἥτις καὶ τὰ ἔνδοξα αὐτῆς περιαιρήσεται, τουτέστι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῆς καὶ τὸν πολὺν καὶ χυδαῖον λαὸν ἔξαφανίσει, οὓς τροπικῶς ὁ λόγος τρίχας ποδῶν παρέδωκεν. Ἐπειτα μέντοι καὶ αὐτὰ τὰ τιμιώτατα καὶ τὰ τῆς ἀνδρείας σύμβολα, ἢ πώ γωνα προσηγόρευσεν, ὑπὸ τοῦ ξυροῦ τοῦ μεμισθωμένου περιαιρεθεὶς ἀπειλεῖ. Καὶ τάχα οἱ προσέχοντες τῇ ιστορίᾳ εὑρίσουσι παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ταῦτα περὶ τοὺς Ἀσσυρίους γεγενημένα, ἢ ἐπὶ τῆς γεννήσεως γίνεται τοῦ Ἐμμανουὴλ. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, θρέψει ἄνθρωπος δάμαλιν βιῶν καὶ δύο πρόβατα, καὶ ἔσται ἀπὸ τοῦ πλεῖστον ποιεῖν γάλα, βούτυρον καὶ μέλι φάγεται πᾶς ὁ καταλειφθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὰν ἡ ἀνάπταυσις τῷ Ἰσραὴλ ῥυθμέντι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας γένηται, ἀτιμωθῇ δὲ ὁ ἐπὶ βουλεύων αὐτῷ βασιλεὺς, γυμνωθεὶς ὑπὸ τοῦ μεμισθωμένου ξυροῦ, τότε

(φησὶ) τοσαύτη κατὰ τὴν χώραν εὐετη̄ ρία γενήσεται, ὥστε μίαν δάμαλιν καὶ δύο πρόβατα τῷ κεκτημένῳ δαψιλὲς χορηγεῖν τὸ γάλα· ὥστε ἔχειν αὐτὸν περιουσίαν βουτύρου, διὰ τὸ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς βουτύρῳ καὶ μέλιτι τρέφεσθαι. Τάχα δὲ εὐπρε πέστερον ὑψηλοτέραις ἐννοίαις τὰς περὶ τῶν ζώων διδασκα λίας ἐκδέχεσθαι. Ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι θρέψει ἔκαστος τὸ φιλόπονον καὶ γεωργικὸν τῆς ψυχῆς, δάμαλιν εἴπε, τὸ γεωργικὸν καὶ συνεργὸν ἡμῖν ζῶον· καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμέρου καὶ ἐπιεικοῦς καὶ εὐμεταδότου ἥθους, πρόβατα τροπικῶς προσ ηγόρευσε. Διότι, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ ζῶου τούτου ἡ ὕλη τῆς σκέπης ἡμῖν ὑπάρχει, οὕτως ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν περιβολῆς ἡ ζωὴ τῶν σπουδαίων κατακοσμεῖσθαι πέφυκεν. Ἐπεὶ οὖν καὶ τρέφεται πνευματικῶς καὶ κεκόσμηται, διὰ τοῦτο θρέψει δάμαλιν καὶ δύο πρόβατα. Βούτυρον καὶ μέλι τὰ εἰσαγωγικὰ εἰς τὴν θείαν διδασκα λίαν διδάγματα λέγει· διότι πρῶτον ἀνθρώπου τροφὴ, βού τυρον καὶ μέλι ἐπινενόηται. Ὅταν δὲ τούτοις αὐτάρκως τραφῆ, μετὰ τὸ στοιχειωθῆναι, τότε ὑπερβάς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, στερεωτέρας καὶ μείζονος καὶ ἀνδράσι πρεπούσης τροφῆς μεταλήψεται, τοῖς πνευματικοῖς μαθήμασιν ἔαυτὸν ἐπιδούς. 7.206 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, πᾶς τόπος οὗ ἐὰν ὡσὶ χίλιαι ἄμπελοι χιλίων σίκλων, εἰς χέρσον ἔσονται καὶ εἰς ἄκανθαν. Μετὰ βέλους καὶ τοξεύματος εἰσελεύσονται ἐκεῖ, ὅτι χέρσος καὶ ἄκανθα ἔσται πᾶσα ἡ γῆ, καὶ πᾶν ὅρος ἀροτριώμενον ἀροτριωθήσεται. Οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐκεῖ φόβος· ἔσται γὰρ, ἀπὸ τῆς χέρσου καὶ ἀκάνθης, βόσκημα προβά του καὶ καταπάτημα βοός. Ὡς γε ἐν τόποις δυσθεωρήτοις, ἡγούμεθα μὴ πάντη ἀπά δουσαν διήγησιν εύρηκεναι. Ὅρα τοίνυν, εἰ δύνασαι τοιαύτην διάνοιαν περὶ τῶν ῥητῶν ἐκλαβεῖν, ως ἄρα μὲν οἱ ἐκ περιτομῆς ἥσαν αἱ χίλιαι ἄμπελοι χιλίων σίκλων. Ἅμπελον γὰρ ἐξ Αἰγύπτου μετῆρε καὶ, ἐκβαλὼν ἔθνη, κατεφύτευσεν αὐτήν· ἡτις, εὐθηνήσασα πρότερον, ὕστερον ἡμελήθη διὰ τὸ στραφῆ ναι αὐτὴν εἰς πικρίαν· καὶ καθηρέθη μὲν αὐτῆς ὁ φραγμὸς, ἐγένετο δὲ εἰς διαρπαγὴν τοῖς παραπορευομένοις. Ἐκεῖναι τοίνυν αἱ ἄμπελοι αἱ πολύφοροι ἐγένοντο εἰς χέρσον καὶ ἀνακανθῶνας, ὅτε μετὰ μυρίων βελῶν καὶ τοξευμάτων ὁ πολέμιος αὐτοῖς ἐπῆλθε στρατὸς, τὴν ἐρημίαν ἐπάγων. Ὅρη δὲ ἀροτριώμενά εἰσιν αἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκυῖαι ψυχαί· πρότερον μὲν ἔρημοι καὶ ἀγεώργητοι, διὰ τοῦτο ἔχέρ σευον καὶ ἡκανθοφόρουν πρὸ τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας· ἐπειδὴ δὲ ἥλθεν εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν καὶ ἐκάλεσε τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἐν περιτομῇ, ἀπολέσαντες τὸ εὐθαλὲς καὶ τὸ ἔγκαρπον, εἰς χέρσον μετέ βαλον. Τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ἔθνῶν σύστημα, ὅπερ ὅρος ὠνόμασται ἀροτριώμενον, ἀροτριάται, ἀπαλλαγὴν πάσης δειλίας καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου. Ὅρος οὖν, ἡ ὑψωθεῖσα ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ψυχή. Ἐπεὶ οὖν ἥλθεν ὁ Κύριος, ἔξεκλάσθη μὲν ὁ Ἰσραὴλ, κατεψυτεύθη δὲ τὰ ἔθνη, ἵνα τῷ ἐκείνων παραπτώματι ἡ σωτηρία πᾶσιν οἰκονομηθῇ, καὶ ἀδεῶς τοῖς ὅρεσι τούτοις καὶ πρόβατα καὶ βόες ἐννεμό μενα, ἄφθονον τὴν παρ' ἔαυτῶν ὡφέλειαν παρέχωνται. Δη λονότι πρόβατα οἱ χρηστότεροι τὰ ἥθη, βόες δὲ, οἱ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀναγκαίων φιλοπονώτεροι.

8.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ η'

8.207 Καὶ εἶπε Κύριος πρός με· Λάβε σεαυτῷ τόμον καινοῦ μεγάλου, καὶ γράψον αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὀξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων. Πάρεστι γάρ. Καὶ μάρ τυρας ποίησαι πιστοὺς ἀνθρώπους, τὸν Οὐρίαν καὶ Ζαχαρίαν, τὸν υἱὸν Βαραχίου. Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν Προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἐλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν. Καὶ εἶπέ μοι Κύριος· Κά λεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον, Ὁξέως προνό μευσον. Διότι πρὶν ἦ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἦ μητέρα, λήψεται δύναμιν

Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. Δόξει ἔτερον προσταχθεὶς ὁ Προφήτης, ἔτερον πεποιηκέναι· τί γὰρ κοινὸν ἔχει τὸ Λάβε σεαυτῷ τόμον καινοῦ μεγάλου, πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον, δτὶ Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν Προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν; Εἴποι ἀν οὖν τις, δτὶ οὐχὶ ἀπόδοσίς ἔστι τοῦ προάγοντος τὸ ἐπιφερόμενον, ἀλλὰ ἀπὸ ἴδιας ἀρχῆς παρα δίδοται, ἐκείνου περιγεγραμμένου. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πρόσκειται, δτὶ ἔλαβε τόμον τοῦ καινοῦ καὶ μεγάλου, ἀλλὰ προσυπα κούεται, δτὶ ἐποίησε τὸ προστεταγμένον. Ἀπὸ ἔτέρας δὲ ἀρχῆς νοεῖται τὸ Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν Προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀντέλεγε τῷ προστάγματι ὁ Προφήτης, ἐγράφη ἀν ἡ ἀντιλογία, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἱεζεκιὴλ, παραίτου μένου τὸ ἐπὶ βολβίτων ἀνθρωπίνων ὄπτηθέντα ἐσθίειν τὸν ἄρτον, Ἐκεὶ γὰρ ἀρνεῖται, λέγων· Μηδαμῶς, Κύριε, Θεὲ τοῦ οὐρανοῦ, εἰ ἡ ψυχὴ μου οὐ μεμίανται ἐν ἀκαθαρσίᾳ, οὐδὲ εἰσελήλυθεν εἰς τὸ στόμα μου πᾶν κρέας βέβηλον. Διὰ τοῦτο συνεχωρήθη αὐτῷ ἐν βολβίτοις βιών ποιησαὶ τοὺς ἄρτους. Ἐνταῦθα μέντοι ἐπειδὴ ἀπαγόρευσις οὐκ ἔστιν, ἡ σιωπὴ δηλονότι τὴν συγκατάθεσιν δείκνυσιν· εἰ δὲ οὐ μεμαρτύρη ται ποιήσας τὸ προστεταγμένον. Ὡσπερ ὁ Ὁσηέ· Βάδιζε γὰρ (φησὶ) λάβε σεαυτῷ γυναικα πορνείας καὶ τέκνα πορ νείας· εἴτα μαρτυρῶν αὐτῷ ὁ λόγος, ὡς πεποιηκότι τὸ προσ τεταγμένον, ἐπιφέρει· Καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔλαβε τὴν Γομέρ, θυγατέρα Δεβηλαίμ. Ἄλλαχοῦ δὲ εύρήσομεν προστάγματα μὲν ἐκφωνηθέντα, τὸ δὲ ἔργον μὴ μαρτυρούμενον μὲν γε γενῆσθαι, νοούμενον δὲ παρ' ἡμῶν, διὰ τὸ εύπειθες τῶν ἐπιτεταγμένων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἱεζεκιὴλ· Καὶ σὺ κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλευρόν σου τὸ ἀριστερόν· καὶ πάλιν· Κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλευρόν σου τὸ δεξιόν. Οὐ γὰρ ἐπενήνεκται δτὶ ἔκοι μήθη ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρὸν, ἢ τὸ ἀριστερὸν, ἀλλὰ παρασε σιώπηται· νοεῖται δὲ παρ' ἡμῶν ἡ ὑπακοή τοῦ Προφήτου. Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα δυνατὸν ἀπολογήσασθαι περὶ τοῦ ἐπαπορηθέντος ἡμῖν, δτὶ οὐχὶ ἔτερον προσταχθεὶς, ἄλλο ἐποίησεν· ἄλλ' ἐκεῖνο τελέσας, ἀπὸ ἔτέρας ἀρχῆς τὰ περὶ τῆς Προφήτιδος ἡμῖν διαλέγεται. 8.208 Μήποτε δὲ τύπος ἔστιν ὁ τοῦ Καινοῦ καὶ μεγάλου τόμος τῆς Καινῆς καὶ μεγάλης Διαθήκης, γραφίδι ἀνθρώ που γεγραμμένης, διὰ τὸ λέξει ἀνθρωπίνῃ καὶ ἀκούεσθαι δυναμένῃ παρὰ τῶν πολλῶν, γεγράφθαι τοῦ Εὐαγγελίου τὰ ὅρματα. Ἐνῷ γέγραπται τὸ ὄξεως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων, διότι ταχεῖα γέγονε καὶ ἀστραπῆς ὄξυτέρα πάσης, ἢ τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλία, ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης δικνούμενη, καὶ σκυλεύουσα τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ πρὸς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ ἀντιμε θιστῶσα τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. Προνομὴ δὲ ἔστιν ἡ τῶν σκύλων διανομή, δπερ τοῖς ἐπιμεληταῖς τοῦ τῶν ἀνθρώ πων γένους Ἀγγέλοις διέδωκεν ὁ Θεὸς, εἰς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο γέγραπται, ὄξεως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων. Πάρεστι γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον· τὸν πάλαι προσδοκῶ μενον ἔξ οὐρανοῦ, τοῦτον παρόντα ἡμῖν εὐαγγελίζεται. Μάρτυρες δὲ τῶν γραφομένων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἔστωσαν (φησὶν) Οὐρίας καὶ Ζαχαρίας. Ἐστι δὲ ὁ μὲν Οὐρίας ἱερεὺς, συμβολικῶς χαρακτηρίζων τὸν διὰ Μωϋσέως παραδεδομέ νον νόμον· ὁ δὲ Ζαχαρίας, Προφήτης. Μαρτυρούμενον δὲ ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν συνίσταται τὸ Εὐαγγέ λιον. Ἐρμηνεύεται δὲ ὁ μὲν Οὐρίας, φωτισμὸς Θεοῦ· ὁ δὲ Ζαχαρίας, μνήμη Θεοῦ· νίδος δὲ Βαραχίου, τῆς εὐλογίας τῆς τοῦ Θεοῦ. Τίνας οὖν ἐπρεπεν εἶναι πιστοὺς ἀνθρώ πους μάρτυρας; Εἴ τις ἔστι πεφωτισμένος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ μνή μην ἔχων διηνεκῆ Θεοῦ. 8.209 Τί οὖν ἔστι τὸ Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν Προφῆτιν; τουτέστιν· ἥγγισα, τῷ πνεύματι καὶ τῇ προγνώσει τῶν ἐσομένων, τῇ Προφήτιδι. Κατέλαβον γὰρ καὶ οίονεὶ ἐπλη σίασα τῇ κατανοήσει τῇ προφητικῇ, καὶ εἰδον αὐτῆς τὴν σύλληψιν πόρρωθεν, προενατενίσας τῷ χαρίσματι τῆς προ φητείας, δτὶ ἔτεκεν νίδον, περὶ οὗ εἶπεν ὁ Κύριος, δτὶ Καλέ σεις τὸ δνομα αὐτοῦ Ταχέως σκύλευσον, Ὁξέως προνό μευσον. Ταχέως ἐσκύλευσε τὸν ἰσχυρὸν, τὸν φυλάσσοντα ἐαυτοῦ τὰ

κτήματα, τοὺς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας πεπραμένους καὶ κατεχομένους ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ θανάτου. Ἐσκύλευσε μὲν ἐκεῖνον, προενόμευσε δὲ ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι, διαδοὺς τοὺς πιστοὺς πρὸς φυλακὴν καὶ φρουρὰν τοῖς ἀγίοις Ἀγγέ λοις, περὶ ὧν καὶ αὐτὸς λέγει, δτὶ Οἱ Ἀγγελοι ὑμῶν διὰ παν τὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ὁξέως προνομεύσας, περὶ οὗ γέ γραπται· Ἀναβὰς εἰς ὕψος, ἡχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔλαβε δόματα ἐν ἀνθρώποις. Ὅτι δὲ Προφῆτις ἡ Μαρία, ἡ προσῆλθε κατὰ τὸν προσεγ γισμὸν τὸν διὰ τῆς γνώσεως ὁ Ἡσαΐας, οὐδεὶς ἀντερεῖ, με μνημένος αὐτῆς τῶν ῥημάτων, ἡ προφητικῶς ἀπεφθέγξατο. Τί γάρ φησι; Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλ λίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ σωτῆρί μου, δτὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἰδοὺ γάρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦ με πᾶσαι αἱ γενεαί. Καὶ ὅλοις γε, ἐπιστήσας τοῖς ῥήμασιν αὐτῆς, οὐ διστάσεις αὐτὴν εἰπεῖν καὶ Προφῆτιν. Διότι Πνεῦμα Κυρίου ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν καὶ δύ ναμις Ὑψίστου ἐπεσκίασεν. Ὅπερ οὖν προσετάχθη γράψαι ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, πλησιάσας τῇ Προφήτιδι, γενηθὲν ἔθεώρησεν. Ἐκεῖ γάρ εἴρηται· Γράψον γραφίδι ἀνθρώπου, ὁξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων· ἐνταῦθα δὲ, μετὰ τὸ εἰπεῖν, δτὶ Ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτεκεν υἱὸν, γέγραπται τὸ Καὶ εἶπε Κύριος· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον, Ὁξέως προνόμευσον. Ὡστε διαφόροις λέξεσι καὶ ἐπινοίαις τὸ αὐτὸ λέγεται· ἐν τῷ Λάβε σεαυτῷ τόμον, καὶ ἐν τῷ Προσῆλθον πρὸς τὴν Προφῆτιν. Καὶ οὐδὲν ἀκατάλληλον ἔχει ἡ ἐπαγωγὴ πρὸς τὸ προκείμενον. Οὗτος δὲ καὶ ἔλαβε δύναμιν Δαμασκοῦ, ὁ ἐκ τῆς Προφήτιδος γεγεννημένος, καὶ τὰ σκῦλα τῆς Σαμαρείας. Δύναμις Δαμασκοῦ, οἱ ἀπὸ τῶν ἔθνῶν πιστεύοντες σκῦλα δὲ Σαμαρείας, οἱ ἀπὸ περιτομῆς πεπιστευκότες. Διότι Δαμασκὸς μὲν μητρόπολις τῆς Συρίας, Σαμάρεια δὲ τοῦ Ἰσραήλ. Πλὴν τὰ προστάγματα καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἐκ τῆς Προφήτιδος γεννηθέντος, ἀντὶ ὀνομάτων αὐτῷ ἐπὶ τίθεται παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡς καὶ τὸ Ἰησοῦς ὄνομα παρὰ τὴν σωτηρίαν, τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἡμῖν δεδομένην ἐφηρμόσθη τῷ Κυρίῳ. Καλέσεις γάρ (φησὶ) τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γάρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. 8.210 Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι μοι ἔτι· Διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὄνδωρ τοῦ Σιλωάμ, τὸ πορευό μενον ἡσυχῇ, ἀλλὰ βούλεσθαι ἔχειν Ῥασὶν καὶ τὸν υἱὸν Ῥομελίου, βασιλέα ἐφ' ὑμῶν, διὰ τοῦτο ἀνάγει ἴδού Κύριος ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὄνδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ πολὺ, τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ πᾶσαν φάραγγα ὑμῶν καὶ περιπατήσει ἐπὶ πᾶν τεῖχος ὑμῶν καὶ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἀνθρωπον, δς δυνήσεται κεφαλὴν ἄραι, ἡ δυνατὸν συντελέσασθαί τι. Καὶ ἔσται ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὥστε πληρῶσαι τὸ πλάτος τῆς χώρας σου. Τίνα ἔχει λόγον, τὸν Θεὸν τῶν ὄλων, ἔνεκεν ὕδατος τοῦ ἐν τῷ Σιλωάμ, τοιαῦτα ἀπειλεῖν τῷ λαῷ; Πῶς δὲ καὶ οὐ βούλεται ὁ λαὸς τὸ ὄνδωρ τοῦ Σιλωάμ, οὔτε νοσο ποὶον ἰστορούμενον, οὔτε ἄλλην τινὰ βλάβην τοῖς χρωμέ νοις παρεχόμενον; Εἴτα καὶ τίς ἡ ἀκολουθία, τὸν μὴ βου λόμενον τὸ ὄνδωρ τοῦ Σιλωάμ, βούλεσθαι τὸν Ῥασὶν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ῥομελίου; Τίς γάρ κοινωνίᾳ ὕδατι ἀψύχω, πρὸς βασιλέα, κρατοῦντα καὶ ἄρχοντα τῶν ὑπηκόων; Ἀλλὰ τροπικῶς ἀκουστέον τοῦ Σιλωάμ, ἐρμηνευομένου κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλίαν, ἀπεσταλμένου. Οὕτω γάρ ἐρμηνεύεται ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ· Ὑπαγε, νίψαι ἐν τῷ Σιλωάμ, δ ἐστιν ἀπεσταλμένος. Τίς οὖν ὁ ἀπεσταλμένος, καὶ ἀψοφητὶ ῥέων, ἡ περὶ οὗ εἴρηται· Κύριος ἀπ ἐστειλέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ; Καὶ πάλιν· Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκουστὴ γενήσεται ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐν ταῖς πλατείαις. Οἱ τοίνυν μὴ δεχόμενοι τὸν ἐξ οὐρανῶν Ἀπεσταλμένον, ὑπερορῶντες μὲν αὐτοῦ τῆς πραότητος, ἐπὶ σπώμενοι δὲ ἔαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ Ῥομελίου, τουτέστι λό γον ψευδοδοξίαν περιέχοντα, ἐπαγγελλόμενον δὲ κατὰ τὰς θείας ἀποδείκνυσθαι Γραφάς· καὶ τὸν Ῥασὶν, ὅστις ἐρμη νεύεται μετέωρος, καὶ τὸν

εξω τῆς κατὰ τὰς θείας Γραφὰς πίστεως μετεωρίζοντα τὸν ἀκροατὴν, καὶ φυσῶντα καὶ ἀπάγοντα τῆς κατὰ τὴν πίστιν θεμελιώσεως. Ἀράμ γὰρ ὁ μετέωρος ἐρμηνεύεται. Τοὺς οὖν καταφρονητικῶς μὲν ἔχον τας πρὸς τὸν εὔσταθῆ λόγον, καὶ μὴ καταδεχομένους τὸ σταθερὸν καὶ γαληνὸν καὶ εῦδιον, ἀλλὰ συμπλέκοντας τὰ ἀπὸ τῶν ἔξω τῆς πίστεως τοῖς ἀπὸ τῶν Γραφῶν παρακού σμασι, τούτοις ἀπειλεῖ ὁ λόγος ἐπάξειν τὸ ὕδωρ τὸ πολὺ καὶ ἰσχυρὸν, τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων, τουτέστι τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου. “Οτι γὰρ εἰς τὸν Ἀσσύριον λαμβάνει πολλάκις ἡ Γραφὴ τὸν ἀντικείμενον, δηλοῦται ἐν τοῖς ἔξης τῷ αὐτῷ τούτῳ Προφήτῃ. Καὶ ἔσται γὰρ (φησὶν) δταν συντελέσῃ Κύριος πάντα ποιῶν ἐν τῷ ὅρει Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν, τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὁφθαλμῶν αὐτοῦ. Εἶπε γάρ· Ἐν τῇ ἰσχυΐ ποιήσω καὶ ἐν τῇ σοφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὅρια ἐθνῶν, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προνομεύσω καὶ σείσω πόλεις κατοικουμένας καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ, ὡς νοσσιὰν καὶ ὡς καταλελειμένα ὡὰ ἀρῶ· καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντείπῃ μοι. 8.211 Τοιοῦτον οὖν καὶ νῦν ἔοικε λέγειν τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων ὕδωρ ὄντα πολὺ, χειμάρρου τρόπον, βιαίως καὶ ῥαγδαίως παρασύροντος τοὺς προστυγχάνοντας· οὗ οἱ κατα ξιωθέντες τοὺς πειρασμοὺς ἀβλαβῶς διαβῆναι λέγουσι· Χείμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον. Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον δὲ ἐπὶ τῆς παραβολῆς τοῦ αὐτοῦ ὕδατος μέμνηται, ἐν τῷ παραβαλεῖν τὸν ἀκούσαντα τοὺς λόγους καὶ μὴ ποιοῦντα, ἀνθρώπω ἄνευ θεμελίου οἰκοδομήσαντι τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν· πλημμύρας δὲ γενομένης (φησὶν) οὐκ ἀντέ σχεν, ἀλλ' ἐπεσεν ἡ οἰκία, καὶ ἐγένετο τὸ πτῶμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα. Τοῦτο δὲ τὸ ὕδωρ τὸ πολὺ ἀναβήσεται (φησὶν) ἐπὶ πᾶσαν φάραγγα ὑμῶν. Αἱ δὲ φάραγγες κοιλότητές εἰσι τῆς γῆς. Πῶς οὖν οὐχὶ καταβαίνειν τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ ἀναβαί νειν λέγεται; “Οτι πᾶσα ἡ ἐν ἀνθρώποις κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ταπείνωσις ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχιπηγῶν καὶ τῶν οἰονεὶ ἀρχῶν τῆς πονηρίας. Ἐπειδὰν μέντοι παραδοθῶσι ταῖς ἀν τικειμέναις δυνάμεσι, περιπατήσουσιν ἐπὶ πᾶν τεῖχος τῶν ἀποστατούντων, τουτέστιν ἐπὶ πάντα τὰ ὄχυρά δόγματα καὶ ἐπὶ πάντα τὰ δοκοῦντα ἀσφαλίσματα αὐτῶν εἶναι. Διὰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Σιλωάμ ἀποστασίαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ὀλεθρίους τῶν βασιλέων πρόσκλισιν, ἀπειλεῖ ὁ λόγος ἀφαι ρεθήσεσθαι ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πάντα ἀνθρωπον, δυνάμενον ἐπαίρειν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν δυνατὸν συντελέσασθαί τι, τουτέστι τὸν τε ἐν τῇ κατὰ τὸν νοῦν θεωρίᾳ ὑψηλὸν καὶ τὸν κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν δυνατῶς ἐπιτελοῦντα τὰ δόξαντα, ἀλλὰ καὶ καταστρατοπεδεῦσαι τοῦ πλάτους τῆς χώρας τῶν μὴ καταδεχομένων τὸν Σιλωάμ. Διὰ γὰρ τὸ ἐπιδεδωκέναι ἑαυτοὺς τῇ πλατείᾳ ὁδῷ καὶ εύρυχώρῳ, ἄξιοι γίνονται τοῦ στρατόπεδον εἶναι τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, οὐχὶ πρὸς ἀνάγκην καταδικαζόμενοι, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐλόμενοι τὴν με ρίδα τὴν χείρονα. Καθ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα. 8.212 Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε· ἐπακούσατε ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἀναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν Σωτῆρα τὸ Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· οὕτω γὰρ ὡνομάζετο ἐν τοῖς κατόπιν ὁ ἐκ τῆς Παρθένου γεννώμενος, τῇ Ἐβραΐδι διαλέκτῳ Ἐμμανουὴλ, ὃ ἐστι μεθερμηνεύμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε. Ἐκ περιχαρείας δοκεῖ μοι ἡ φωνὴ ἀναφέρεσθαι τῶν ἐπεγνωκότων μὲν τὴν Χριστοῦ παρουσίαν, κατανενοηκότων δὲ τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ φοβερὰν οὖσαν τοῖς ἔθνεσι. Διὰ τοῦτο Γνῶτε (φησὶν) ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε, ἵνα ἡττηθέντες τὴν καλὴν ἡτταν καὶ συμφέρουσαν ὑμῖν, αἰχμαλωτισθῆτε εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ, διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν δου λείας, ἐλεύθεροι γένησθε τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας. Πῶς οὖν ἡττᾶται τὰ ἔθνη; Ἐὰν ἐπιγνῶ τὸν Θεόν. Ἡττᾶται γὰρ σκότος τῇ τοῦ φωτὸς παρουσίᾳ, καὶ νικᾶται νόσος τῇ τῆς ὑγείας ἐπιδημίᾳ. Μόνον

οῦν γνῶτε τὴν ἀλήθειαν, τὰ ἔθνη, καὶ εὐθὺς ἡττηθήσεσθε τὴν σωτήριον ὑμῖν ἡτταν. Ἐπακούσατε ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς. Τίνων ἐπακούσατε; Τῶν καταγγελλόντων ὑμῖν τὸ Εὐαγγέλιον· Εἰς πᾶσαν γὰρ (φησὶ) τὴν γῆν ἔξηλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτῶν. Ἰσχυρότες, ἡττᾶσθε, ἀπό θεσθε τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, ἀναλάβετε τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, ἵνα ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐν ἀσθενείᾳ τελειωθῇ. Ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε. Ἔάν σοι ποτε ἐπαναστῇ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, σπούδασον αὐτὸ δουλαγω γῆσαι καὶ καταπαλαῖσαι καὶ ὑποτάξαι τῷ πνεύματι. Καὶ ἦν ἀν βουλεύσησθε βουλὴν, διασκεδάσει Κύριος· καὶ λόγον, δὸν ἀν λαλήσητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν, δτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Διότι ἀπολεῖ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνε τῶν ἀθετήσει. Βουλὴν οὖν ἀνθρωπίνην καταργεῖ ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἀγγελος, καὶ λόγον ἀνθρώπινον ἀθετεῖ ὁ Θεὸς Λόγος. Ὡν οὔδεν ὑμῖν (φησίν) οὐ μὴ ἐμμείνῃ· διότι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Χρήσιμον δὲ ἐν καιρῷ διωγμοῦ θαρροῦντας λέγειν τοῖς ἔθνεσι τὸ Ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε. Πολλάκις γὰρ ἐπαναστάντες τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίᾳ, πολλάκις κατέπεσον. Ὡσπερ γὰρ οἱ τῇ προσθήκη τῆς ὄλης τῆς καιομένης ἐπὶ τὸ μεῖζον αἴροντες τὴν φλόγα, οὕτως ἀεὶ οἱ καθελεῖν τὴν Ἑκκλησίαν σπουδάσαντες, διὰ τῶν διωγμῶν αὐτὴν εἰς μείζονα δόξης προιήγαγον καὶ δυνάμεως.

8.213 Οὕτω λέγει Κύριος· Τῇ ἰσχυρᾷ χειρὶ ἀπειθοῦσι, τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου, λέγοντες· μήποτε εἴπητε σκληρόν· πᾶν γὰρ ὃ ἐὰν εἴπη ὁ λαὸς οὗτος, σκληρόν ἐστι. Τὸν δὲ φόβον αὐτοῦ οὐ μὴ φοβηθῆτε, οὔδε μὴ ταραχθῆτε. Κύριον αὐτὸν ἀγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἐσται σου φό βος· κἄν ἐπ' αὐτῷ πεποιθώς ἦς, ἐσται σοι εἰς ἀγίασμα· καὶ οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι συναντήσεσθε, οὔδε ὡς πέτρας πτώματι. Μετὰ τὸ εὐαγγελισθῆναι τὸν λόγον περὶ τῆς τοῦ Ἐμ μανουὴλ παρουσίας καὶ οίονεὶ ἐπὶ τῇ νίκῃ, τῇ κατὰ τῶν ἔθνῶν ἐκείνην τὴν φωνὴν ἀφεθῆναι (τὸ Γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε· μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός) τοῦτο ἐπάγει ὁ λόγος, κατακρί νων τὰ ἔθνη, δτι Ἀπειθοῦσι τῇ ἰσχυρᾷ χειρί. Χεὶρ δὲ ἰσχυρὰ, ἡ δύναμις ἡ τῶν ὄντων δημιουργική, ἀφ' ἣς συνέστη πᾶσα ἡ κτίσις τῶν ὄρωμένων καὶ τῶν ὑπὲρ τὰ ὄρωμενα. Δύο γάρ εἰσι τρόποι, δι' ὃν εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ καὶ ἐπιμέ λειαν ἐαυτῶν ἐναχθῆναι δυνάμεθα· ἥ ἐκ τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν, διὰ τῶν ὄρωμένων πρὸς τὸν ποιητὴν ἀναβαίνοντες, ἥ ἐκ τῆς διὰ τοῦ νόμου ἡμῖν δεδομένης διδασκαλίας. Οὕτοι δὲ φαίνον ται καὶ τῇ ἰσχυρᾷ χειρὶ ἀπειθοῦντες, τουτέστιν ἐκ τῶν κτι σμάτων μὴ ἐναγόμενοι πρὸς τὴν τοῦ ποιήσαντος κατανόησιν, καὶ τῇ πορείᾳ, τουτέστι τῇ ὁδῷ. Ὁδὸς δὲ ἡτοι ὁ Κύριος, ὁ εἰπών· Ἐγώ εἰμι ἥ ὁδός. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ χεὶρ Θεοῦ καὶ δεξιά. Ἡ δεξιὰ γὰρ σου (φησὶ) Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύῃ· καὶ Ἐγὼ τῇ χειρὶ μου ἐστερέωσα τὸν οὐρανόν. Οὐκοῦν κα τηγοροῦνται οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὸν Κύριον. Ἡ πορείαν λέγει νῦν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου τούτου, τὴν κατὰ τὸν νόμον ἡμῖν διατεταγμένην. Ὄτι γὰρ ὁδὸς ἡ διδασκαλία λέγεται, πολ λαχόθεν ἐστὶ γνώριμον, τοῦ Κυρίου τυφλοὺς ὁδηγοὺς τοὺς διδασκάλους τοῦ νόμου προσαγορεύοντος. Καὶ Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυριῶν σου ἐτέρφθην. Καὶ Ἐν τῇ ὁδῷ σου ζήσομαι. Καὶ Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ. Καὶ ἀπαξαπλῶς πλήρης ἐστὶν ἡ Γραφὴ, ὁδοιπορίαν τινὰ τὴν διὰ τοῦ νόμου προκοπὴν ἐπὶ τὴν τελείωσιν τῆς ψυχῆς ὀνομάζουσα. Καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἀπειθείας· οὐ δέχονται (φησὶ) τὰ προστάγματα τῆς ὁδοῦ, οἵς κέχρηται ὁ λόγος· ἀλλ' ἀπει θοῦσιν αὐτοῖς, τὸ σκληρὸν τῶν διατεταγμένων μὴ φέροντες.

8.214 Ὡς καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ οἱ Ιουδαῖοι, μὴ ἀνασχόμενοι τῶν τοῦ Κυρίου διδαγμάτων, ἔλεγον· Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Σκληρὸν τῷ πόρνῳ τὸ σωφρονεῖν, σκληρὸν τῷ μεθύσῳ τὸ ἐγκρατεύεσθαι· σκληρὸν τῷ λοιδόρῳ τὸ εὐλογεῖν· καὶ ὅλως παντὶ τρᾳ χήλῳ ἐλευθεριάζειν ἐπιθυμοῦντι σκληρὸς ὁ ζυγὸς τοῦ νόμου φαίνεται, διὰ τοῦτο πολλοὶ (οἱ ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν φερόμενοι, διὰ τὸ λεῖον καὶ πλατὺ τῆς ὁδοῦ) ὀλίγοι δὲ,

οἱ ἐπὶ τὴν βα σιλείαν, τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπονον τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου μὴ φέροντες. Ἡ μὲν γὰρ κακία δελεάζει τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς· ἡ δὲ ἀρετὴ σκληραγωγίαις καὶ πόνοις ἐκτραχύνει τὸν βίον τῶν ἀσκουμένων· Διὰ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου, ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς. Σκληράς ὁδοὺς λέγει τὰς ἐπὶ τὸν καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν δεδομένας ἡμῖν Ἐντολάς. Τί σκληρότερον τοῦ, λαβόντα πληγὴν κατὰ σιαγόνος, στρέψαι αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην; τοῦ ἀποστερούμενον, μὴ ἀπαιτεῖν; τοῦ ἐλκόμενον εἰς δικαστήριον ... ἐπαποδύεσθαι καὶ τὸν χι τῶνα; λοιδορούμενον εὐλογεῖν; βλασφημούμενον παρακαλεῖν; μηδένα μισεῖν; ὑπὲρ τῶν διωκόντων προσεύχεσθαι; Ἀλλὰ ταῦτα τὰ σκληρὰ τὸν ἀπαλὸν ἡμῖν κόλπον τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραὰμ εἰς ἀνάπαυσιν εὔτρεπτίζει. Μακάριοι γὰρ οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Καὶ σχεδὸν πᾶσα ἡ ἐνταῦθα κακοπάθεια πρόξενός ἔστι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο Πορεύμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον, βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν. Σπέρμα γὰρ ἔσται τῶν μελλόντων ἀγαθῶν αἱ νῦν, διὰ τὸν θεοῦ νόμον ἐγγινόμεναι, θλίψεις. Ἐρχόμενοι δὲ ἡξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν. Ἀπειθοῦσιν οὖν τὰ ἔθνη τῇ πορείᾳ τοῦ λαοῦ, λέγοντες· Μήποτε εἴπητε σκληρόν. Πᾶν γὰρ ὃ ἔὰν εἴπῃ ὁ λαὸς οὗτος, σκληρόν ἔστιν. Ἐξέτασον οὖν τοὺς τοῖς εἰδώλοις προσκαθεζούμενους, τίνος ἔνεκεν οὐ προσέρχονται τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ κηρύγματος. Ὁμολογοῦσι γὰρ αὐτῶν οἱ εὐγνωμονέστεροι, ὅτι τὸ αὐστηρὸν οὐχ ὑποφέρουσιν. 8.215 Εἴτα ἐπάγει· Τὸν δὲ φόβον αὐτοῦ μὴ φοβηθῆτε. Τοῦτο δὲ διχῶς νοεῖται· καὶ γὰρ τοῖς ἔθνεσι λέγει, μὴ φοβεῖσθε τὸν φόβον, ὃν νῦν ἀπαιδεύτως φοβοῦνται, μὴ ἐπιδιδόντες ἔαυτοὺς τῇ ἀσκήσει τῶν βελτιόνων· ὡσανεὶ ἔλεγε· μὴ φοβοῦ τὴν σωφροσύνην, μὴ φοβοῦ τὴν ἀνδρίαν· μὴ φοβοῦ τὴν εὐδέβειαν, μηδεμίαν τῶν ἀρετῶν φοβηθῆς. "Ημεροί εἰ σιν, εὐπρόσιτοι, ἀγαθῶν παρεκτικαὶ, ζωῆς πρόξενοι. "Η, μεταστρέψας τὸν λόγον, πρὸς τὸν λαὸν ἀποτείνεται· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ταῦτα περὶ ὑμῶν ὑπειλήφασι, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔνωσιν διὰ τῆς τοῦ νόμου πορείας μὴ καταδεχόμενοι. Υμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε τὰς καθ' ὑμῶν ἐπιβουλὰς τῶν ἔθνῶν, ἀλλὰ, νοήσαντες τὸν Κύριον, ἀγιάσατε αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος. Μέγιστον εἰς τελείωσιν, πεπαιδευμένως φοβεῖ σθαι καὶ μὴ πάντα καταπτήσσειν, μηδὲ ψιφοδεεῖς εῖναι, τὰ ἀδεῖα δεδοικότας. Καταγινώσκει γὰρ τῶν τοιούτων ὁ ψαλμὸς, λέγων· Ἐκεῖ φοβηθήσονται φόβω, οὐκ ἦν φόβος. Κύριον οὖν ἀγίασον. Καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος. Ἐκείνου τὴν παρουσίαν ἐκδέχου, ἐκείνου φοβοῦ τὸ κριτήριον. Φοβερὸς ὁ ἀποδιδούς ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· φοβερὸς ὁ ἐν φωνῇ σάλπιγγος μετὰ ἀγίων Ἀγγέλων ἐπὶ δημεῖν μέλλων ἔξ οὐρανῶν· φοβερὸς, οὐκ ἡ ἀπόφασις κό λασις αἰωνία. Ἐὰν οὖν ἡς πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον, οὐ συναν τήσεις αὐτῷ, ὡς λίθου προσκόμματι, οὐδὲ ὡς πέτρας πτώ ματι. Σαφῶς ὁ λόγος εἰς τὴν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν προσκαλεῖται πίστιν. Περὶ τούτου γὰρ εἴρηται, ὅτι Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου. Οἱ τυφλοὶ καὶ μὴ δυνάμενοι τὰ ἐν ποσὶ καθορᾶν, προσπταίουσι τοῖς λίθοις· καὶ οἱ μὴ ἡσφαλισμένοι τὰς βάσεις, περιολισθαί νουσι ταῖς πέτραις. Ὁ τοίνυν μηδεμίαν ἐπιμέλειαν τοῦ διορατικοῦ τῆς ψυχῆς ποιησάμενος, μηδὲ διὰ τῆς διδασκα λίας τῶν Γραφῶν γνωρίσας τὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν, περιπταίει τῷ κηρύγματι τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ ὁ κατὰ τὴν πίστιν εὐπερίτρεπτος, σκανδαλίζεται ἐν τῇ πέτρᾳ, ἥτις ἔστιν ὁ Χριστός. Σὺ δὲ (φησὶν) ὁ λαὸς, ἐὰν ἡς πεποιθὼς καὶ τελείᾳ τῇ πίστει ἐρηρεισμένος ἐπὶ τὸν Κύριον, οὐχ ὡς λίθου προσκόμματι τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ συναντήσῃ, οὐδὲ περισφαλήσῃ αὐτῷ, ὡς πέτρας πτώ ματι. Τάχα δὲ πρόσ κομμά ἔστιν Ἐλλησι, τοῖς τὴν σοφίαν ζητοῦσιν, ἡ μωρία τοῦ κηρύγματος· καὶ πέτρα ἔστὶ σκανδάλου τοῖς Ιουδαίοις, τοῖς τὰ σημεῖα αἴτοισι. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Παῦλος, τὸ κήρυγμα εἶναι Ιουδαίοις μὲν σκάνδαλον,

έθνεσι δὲ μωρίαν. Τοῖς δὲ πεποιθόσιν ἐπὶ τὸν Κύριον καὶ μὴ ἀποδείξεσι λο γικαῖς ὑποβάλλουσι τοῦ κηρύγματος τὴν ἀπλότητα, μήτε διὰ σημείων ἐκπειράζουσι τὴν ἀλήθειαν, Χριστός ἐστι Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία. 8.216 Τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον, τοῦ μὴ μαθεῖν. Καὶ ἐρεῖ· Μενῶ τὸν Θεὸν, τὸν ἀποστρέψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ, καὶ πεποιθώς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ. Ἐπὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν προαγόντων ὁ λόγος ἥρτηται. Ἰδοὺ ή Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, δέ ἐστι μεθερ μηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Καὶ πάλιν ὑποβὰς λέγει· Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· γνῶτε, ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε. Εἴτα πρὸς τοὺς μὴ καταδεχομένους τὸ καταγγελλόμενον παρὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ τὸ ἐπίπονον τῶν παρ' αὐτοῦ διατεταγ μένων ἐκκλίνοντας ἀποτείνει τὸν λόγον. Τότε (φησὶ) φα νεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον, τοῦ μὴ μαθεῖν. Τοῦ γὰρ λόγου τῆς διδασκαλίας κατασπειρομένου εἰς πάντας, οἱ μὲν ἀνορθοῦσιν ἔαυτῶν τὰς καρδίας εἰς ὑποδοχὴν τῶν διδαγμάτων· καὶ εἰσιν ὡσπερ γῆ εὔκαρπος, οἱ δεχόμενοι τὸν λόγον καὶ εἰς βάθος ρίζουντες καὶ μὴ καταπνίγοντες ὑπὸ ἀκανθῶν, μήτε ἀφύλακτον ἔχοντες, ὡς εὐδιάρπαστον εἶναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καρποφοροῦντες ἐν τριάκοντα καὶ ἔξηκοντα καὶ ἑκατόν. Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ πάντη ἀποκλείοντες ἔαυτῶν τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ μὴ παραδέξασθαι τὸν λόγον, ἀλλ' οἰονεὶ ἀποδεσμοῦντες ἔαυτοὺς καὶ σφραγιζόμενοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐπεισελθεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Σφραγίζεσθαι δὲ λέγονται οἱ τῇ μορφῇ τοῦ ἀντικειμένου ἔαυτοὺς ὄμοιώ σαντες καὶ μὴ καταδεχόμενοι ἐν αὐτοῖς μορφωθῆναι Χρι στὸν, οἱ παραχαράξαντες τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου, καὶ μόνη χαίροντες τῇ εἰκόνι τοῦ χοϊκοῦ. Ἐσφράγισται δὲ ὁ νόμος ἀσαφείᾳ καὶ τῷ μὴ εὐληπτος εἶναι τοῖς τυχοῦσι, διὰ τὴν ἀναγκαίως ἐπιζητουμένην τοῦ νόμου γυμνασίαν. Ὁ τοίνυν μὴ ἐπιδιδούς ἔαυτὸν τῇ μελέτῃ, μηδὲ λύειν τὸν τῆς ἀγνοίας δεσμὸν ἐπιθυμῶν, σφραγίζειν τὸν νόμον λέγεται, δις φανερωθήσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀποκαλύψεως. Φανεροὶ γὰρ ἔσονται οἱ σφραγίζοντες τὸν νόμον, τοῦ μὴ μαθεῖν. Πῶς οὖν σφραγίζουσι τὸν νόμον οἱ Ἰουδαῖοι, περὶ ὃν εἴρηται, δτι ἥρατε τὰς κλεῖς, καὶ οὕτε αὐτοὶ εἰσέρχεσθε, καὶ τοὺς δυναμένους εἰσελθεῖν κωλύετε; Σφραγίζει, τοῦ μὴ μαθεῖν, δέ, ἐπὶ προφάσει δὴ τῆς κατὰ τὸ γράμμα τηρήσεως, μὴ ἀποκαλύπτων τὰ ἐν τῷ βάθει μυστήρια, καὶ τί λέγει, σκόπει, εἰ μὴ ἀντικρυς Ἰουδαϊκαὶ αἱ φωναί. Μενῶ τὸν Θεὸν, τὸν ἀποστρέψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ. Ταῦτα λέγουσιν Ἰουδαῖοι· οὐ πιστεύω εἰς τὸν Θεόν· οὐ δέχομαι τὸν Ἐμμανουὴλ· εἰ καὶ νῦν ἐγκαταλέλειμμαι, ἀλλὰ μενῶ ποτε τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀποστρέψαντος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ. 8.217 Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. Καὶ ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ, παρὰ Κυρίου Σαβαὼθ, δις κατοικεῖ ἐν τῷ ὅρει Σιών. Μετὰ τὸ ἐλεγχθῆναι τοὺς ἀπειθοῦντας, τότε λοιπὸν αὐτὸς ὁ Κύριος ἀπὸ τοῦ ἰδίου προσώπου διαλέγεται. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν (φησὶν) ἀπειθοῦσι τῇ ἴσχυρᾳ χειρὶ, καὶ τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ προσποιοῦνται ἀναμένειν τὸν Κύριον, τὸν ἀποστρέψαντα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου Ἰακὼβ. Ἐγὼ δὲ τοὺς εἰς ἐμὲ πεπιστευκότας, ἄρτι ἀναγεννηθέντας, ἐν τῷ ἀποθέσθαι τὸν παλαιὸν ἀνθρωπὸν καὶ ἀναλαβεῖν τὸν νέον, οἵονεὶ παῖδας ἄρτιγενεῖς, ἀπαλοὺς τὸν τρόπον καὶ ἀπειρο κάκους, καὶ ἀπογεγαλακτισμένους λοιπὸν ἀπὸ τῶν εἰσαγω γικῶν λόγων, καὶ ἐπὶ τὴν τελειοτέραν τροφὴν τῶν μυστη ρίων χωροῦντας, τούτους προσλαβόμενος καὶ θάλπων τῷ κόλπῳ τῆς εὐσπλαγχνίας, προσάγω τῷ Πατρί. Δι! ἐμοῦ γὰρ ἡ ὁδὸς τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιγνώσεως. Ὅτι δὲ ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ εἰσιν οἱ λόγοι, οὐδεὶς ἀντερεῖ τῶν μεμνημένων τῆς πρὸς Ἐβραίους Ἐπιστολῆς. Ἐπρεπε γὰρ (φησὶ) δι! ὃν τὰ πάντα καὶ δι! οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας διὰ παθημάτων τε λειώσαι. Ὅτε γὰρ ἀγιάζων (φησὶ) καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι, ἔξ

ένδος πάντες. Δι' ἦν αἵτιαν οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς καλεῖν ἀδελφοὺς, λέγων· Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. Καὶ πάλιν· Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. 8.218 Καὶ ἔσται (φησὶ) σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰακώβ. Παρὰ τούτων τῶν παιδίων τῶν ἀναγεννθέντων ὑπὸ Χριστοῦ, δυνατὰ σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ οἴκῳ Ἰακώβ ἐπιτελεσθήσεται. Παιδία ἥσαν οἱ Ἀπόστολοι, τῇ κακίᾳ νη πιάζοντες οἱ πρῶτον μὲν γλώσσαις λαλοῦντες, ἴδιῶται ἄνθρωποι καὶ Γαλιλαῖοι, πᾶσι φανερὰν ἐποίησαν τὴν ἐπὶ δημίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν γενομένην ἐπ' αὐτοὺς τῶν χαρισμάτων διάρεσιν, καὶ τὸν μερισμὸν τῶν γλωσσῶν. Ἔπειτα γνωστὸν σημεῖον, ὃ ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ καθεζό μενος χωλὸς, παρὰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου, διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ, ἀρτίπους γενόμενος, στερεωθεισῶν αὐτῷ τῶν βάσεων. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐπληρώθη ἡ παλαιὰ προφητεία, ὅτι Τότε ἀλεῖται, ὡς ἔλαφος, ὃ χωλός. Σημεῖον ἦν ἡ Δορκάς, ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένη. Σημεῖον ἦν αἱ σιδηραῖ πύλαι τῆς φυλακῆς, αὐτομάτως ὑπανοιγόμεναι τῇ ἐξόδῳ τοῦ Πέτρου, τὰ δεσμὰ λυόμενα, καὶ ὅσα ἄλλα διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγίνετο εἰς φανέρωσιν τῆς θεότητος τοῦ Μονογενοῦς. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα παρὰ Θεοῦ ἔστι Σαβαὼθ, ὃς κατοικεῖ ἐν τῷ ὅρει Σιών. Θεὸν Σαβαὼθ τὸν Θεὸν τῶν στρατιῶν νοεῖν προσῆκε. Τίς δὲ ἄλλος τῶν στρατιῶν Κύριος, ἢ ὁ λεγόμενος ἀρχι στράτηγος τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, παρ' οὗ δέδοται τὰ σημεῖα τοῖς παιδίοις; Ὅτι δὲ παιδία οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότες, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τοῦ εἰρηκέναι τὸν Κύριον (περὶ τῶν αἰνούν των αὐτὸν καὶ λεγόντων· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς εἰπόντας αὐτῷ· Οὐκ ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;) Ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρ τίσω αἶνον. Νηπίους γάρ ἐκεῖ εἶπε τοὺς τέμνοντας τὰ βαῖα τῶν φοινίκων καὶ τὰ ἱμάτια στρωννύντας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τοὺς κράζοντας καὶ διξολογοῦντας αὐτόν. Ἄλλὰ καὶ ἐτέρωθι· Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ την ποίοις, νηπίους λέγων τοὺς μαθητευθέντας τῷ λόγῳ καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων ἀξιωθέντας. Ἰδοὺ οὖν ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, δείκνυσι τοὺς ἐκλεκτοὺς ἑαυτοῦ, διότι Τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς. Πᾶς οὖν ὁ ἀποθέμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης καὶ ἐνδυσάμενος τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, παιδίον ἔστι κατὰ τὸ μυστικὸν τοῦ Χριστοῦ. 8.219 Καὶ ἐὰν εἴπωσι πρὸς ὑμᾶς· Ζητήσατε τοὺς ἐγγα στριμύθους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦν τας, οἱ ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν, οὐκ ἔθνος πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσι; Τί ἐκζητοῦσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; Νόμον γάρ εἰς βοήθειαν ἔδωκεν, ἵνα εἴπωσιν· Οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς σκληρὰ λιμὸς καὶ ἔσται, ὡς ἀν πεινάσητε· λυπηθήσεσθε καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια. Καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω ἐμβλέψονται. Καὶ ἵδοὺ ἀπορία στενὴ καὶ σκότος, θλίψις καὶ στενοχωρία, καὶ σκότος, ὥστε μὴ βλέ πειν. Καὶ οὐκ ἀπορηθήσεται ὃ ἐν στενοχωρίᾳ ὄν, ἔως καιροῦ. Οἱ μὴ καταδεχόμενοι τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ἔξου θενοῦντες τὸ κήρυγμα ὡς μωρίαν, καὶ ἐπὶ τῷ σταυρῷ σκαν δαλιζόμενοι, ὅταν αὐτοῖς συμβουλεύωμεν ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν, ἀντιπροτείνονται ἡμῖν τὰς ἐκ τῆς ἰδίας πλάνης παραινέσεις, λέγοντες· Ζητήσατε μὴ τὸν Κύριον, ἄλλὰ τοὺς ἐγγα στριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦντας. Καὶ τούτου μάρτυς ἡ πεῖρα. Οἱ γάρ προστετηκότες τοῖς εἰδώλοις, ὀνείροις καὶ κληδόσι καὶ μαντείαις δαιμόνων προσ ἔχοντες, καὶ αὐτοὶ τὴν ἀλήθειαν ἔξουδενοῦσι καὶ ἡμῖν συμ βουλεύονται τὰ τοιαῦτα ἔξαιτεν. Διότι ἐνέργειαι πλάνης ἐπὶ καταστροφῇ τῶν πεπειραμένων αὐτοῖς ἐνεργοῦνται παρὰ τῶν δαιμόνων· νῦν μὲν ἐν τοῖς ὕπνοις

φαντασίας τινάς περισ τώντων, ή συμβουλήν ἔχούσας πάθους σωματικοῦ, ή προαγο ρευούσας τὸ μέλλον. Δύνανται δὲ τὰ τοιαῦτα συνορᾶν οἱ δαίμονες· περὶ μὲν τὰ τοῦ σώματος πάθη, διὰ τὸ διορατι κώτεροι εἰναι τῶν ὑλικῶν ἰδιωμάτων, καὶ ἐπισκέφθαι ποιό τητας βοτανῶν, καὶ τὸ ἀπ' αὐτῶν πρὸς τὰ πάθη κατάλ ληλον. Περὶ δὲ τῶν μελλόντων πολλάκις προλέγουσι τὰ ἥδη γενό μενα, ήμιν δὲ μήπω ἔγνωσμένα, ως ἐσόμενα ήμιν ἀναγγέλ λουσιν. Οἶνον εἴ τις καὶ παρ' ήμῶν ἀκούσας παρουσίαν τινὸς, ταύτην τῷ προσδοκῶντι ως μέλλουσαν ἀναγγέλλοι, τὴν ἐκ τοῦ δοκεῖν προφήτης εῖναι δόξαν δι' ἀπάτης θηρώμενος. Οὕτω καὶ οἱ δαίμονες τὰ διατετυπωμένα, τὰ ἀποφάσει Θεοῦ δημοσιευ θέντα, ἀνήγγειλαν πολλάκις τοῖς πρὸς ἀπάτην εὔκόλως ἔχουσιν. Ὡς καὶ ἡ ἐγγαστρίμυθος τῷ Σαοὺλ διὰ τῶν δαι μόνων ἀνήγγειλε τὴν μέλλουσαν ἥτταν. Δαι μονες γὰρ ἡσαν οἱ κατασχηματίζοντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ τοῦ Σαμουὴλ πρόσω πον, οἵ διὰ τὸ ἀκηκοέναι τῆς ἐπὶ τῷ Σαοὺλ κατακρί σεως, ως ιδίαν ἀπόφασιν τὴν ἔξενεχθεῖσαν παρὰ Θεοῦ διη γοῦνται. Ἐπὶ οὖν τὰς ἐκ τῶν δαι μόνων ἀπάτας προτρέπονται ήμᾶς πολλάκις τὰ ἔθνη, λέγοντες· ἐκζητήσατε τοὺς ἔγγασ τριμύθους, τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας. Οὐδὲ γὰρ τολμῶσιν εἰπεῖν ἐξ οὐρανῶν αὐτῶν εῖναι τὰ ρήματα. Ὡς καὶ ἡ ἐν ταῖς Βασιλείαις ἐκείνη διαλεγομένη τῷ Σαοὺλ ἔλεγεν, δτι Ὁρῶ ἐγὼ θεοὺς ἀναβαίνοντας ἀπὸ τῆς γῆς. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν ἐγγαστριμύθων ἐπίνοια· ψυχὰς ἐπαγγέλλονται τετε λευτηκότων ἀνάγειν εἰς φανέρωσιν τῶν ἐπιζητουμένων· εἴτα τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐπιφέρει, ἦν ἔχει περὶ τῶν τοιού των ἐπινοιῶν, καὶ ἀποφαίνεται αὐτοὺς ματαιολόγους, εἰ πῶν· Τοὺς κενολογοῦντας, οἵ ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ θελήματος ἑαυτῶν φθεγγόμενοι. Οὐ γὰρ ἐτέ ρωθεν διδαχθεὶς λέγει, ἀλλὰ ἀναπλάσας ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ τὸ ψεῦδος, τοῦ θελήματος τῶν ὄρωντων παραστοχαζόμενος, λέγει τὰ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀνοήτων αὐτῷ χρησιμεύοντα. 8.220 "Ἡ τάχα ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν, Ὡν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, οἱ πάντα πραγματευόμενοι, τῆς ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἔνεκεν ἡδονῆς. Ὡστε οὐκ ἄν τις ἀμάρτοι, εἰπὼν ἐγ γαστριμύθους καὶ ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦντας τοὺς ὑπὲρ τοῦ τὴν γαστέρα πληρῶσαι διδασκαλίαν σχηματιζομένους, καὶ εὐλαβείας ἑαυτοῖς περιτιθέντας μορφήν· οἱ διὰ τὸ μὴ ἀπὸ διαθέσεως τοὺς λόγους προφέρεσθαι, κενολογοῦσιν. Εἰ κότως ὁ γὰρ μὴ ποιῶν, καὶ διδάσκων, ἀναξιόπιστός ἐστιν εἰς ὧφελειαν. Τὸ δὲ Οὐκ ἔθνος πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἐκζητή σουσι, τοιοῦτον ἐστιν, δτι ἔκαστον ἔθνος τῷ ἑαυτοῦ θεῷ προσάγει τὴν, περὶ οῦ βούλεται, μαθεῖν ζήτησιν. Καὶ ἐρω τηματικῶς χρὴ τυποῦσθαι τὴν ἀνάγνωσιν πρὸς τὴν σαφή νειαν τοῦ ρήτοῦ· Οὐχὶ ἔθνος πρὸς θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσιν; Ὡστε τοὺς ἔξω τῆς καθ' ήμᾶς θεραπείας, ἀκολούθως τοῖς θεοῖς, οὓς ὑπέθεντο εῖναι θεοὺς, καὶ τὰς ἐπερωτήσεις προσ ἀγειν. Νεκροὺς γὰρ θεοὺς ὑποθέμενοι, αὐτοὺς ἐπερωτῶσι περὶ τῶν ζώντων. Νεκροὺς δὲ λέγει, ἦτοι τὰ ἄψυχα εἰδῶλα, λίθους καὶ ξύλα, καὶ χαλκὸν καὶ χρυσόν· ἡ νεκροὺς λέγει τοὺς τὴν ζωὴν τὴν ἀληθινὴν διὰ τῆς ἀποστασίας ἀποβεβλη κότας. "Ἡ τάχα καὶ πᾶσα τῶν ἐγγαστριμύθων λεγομένων ἡ πραγματεία, περὶ τὰ μνήματα στρέφεται, κἀκεῖθεν ἔχει τῆς μαγγανείας τὴν δύναμιν. Εἴτα δυσανασχετῶν ἐπὶ τῇ ἀνοίᾳ τῶν εἰδωλολατρούντων ὁ λόγος φησί· Τί ἐκζητή σουσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; Τί προσκυνεῖς τὸν λίθον, ὁ ἔμψυχος; τί ἐρωτᾶς τὸν κωφὸν, ὁ λογικός; Υπὲρ τοῦ παιδὸς ἱκετεύεις τοῦ ζῶντος τὸν ζωὴν οὐκ ἔχοντα, τὸν ζωῆς ἐστερημένον, τὸν ἄπνουν; Κἄν εἰς μαντεῖον ἀπέλθης, κἄν καθαρμοὺς περινοῆς, πρὸς νεκροὺς ἀπῆλθες, καὶ αὐτοὺς τὴν ζωὴν ἀπολωλεκότας καὶ σοὶ μέλλοντας διὰ τῆς παρακοῆς τὴν νέκρωσιν ἐμποιεῖν. 8.221 Νόμον δέδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν· Οὐχ ὡς τὸ ρῆμα τοῦτο, περὶ οῦ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Τί γὰρ δψελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν σε τὴν γνῶσιν; Εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἄν μὴ προγνῶς· εἰ δὲ λυπηρὸν, τί

σοι τὸ κέρδος προδαπανᾶσθαι τῇ λύπῃ; Νόμον ἔλαβες εἰς βοήθειαν. Μεγάλη μὲν ἦν σοι καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἐνυπάρχουσα πρὸς τὸ καλὸν ἐπιτηδειότης, ἀλλὰ τοῦτο τελειῶν ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου σοι χειραγωγίαν προσέθηκε. Βούλει περὶ τῶν μελλόντων πεπεῖ σθαι; Ποίει τὰ διατεταγμένα κατὰ τὸν νόμον, καὶ ἀνά μεν τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς, ἥς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι. Ἐπιθυμεῖς τῶν ἀγαθῶν; Ποίει τὰ διατεταγμένα. Μή ἐρώτα τὸν μάντιν περὶ τῆς ὑγείας, ἀλλ' ἀνάσχου τοῦ ἰατροῦ, ὑποτιθεμένου τὰ πρὸς ὑγείαν, ὃν αὐτὸς εἶ κύριος. Τί παρ' ἔτέρου διδάσκῃ; Οὐδεὶς μάντις ἀθανασίαν χαρίζεται, οὐδεὶς ἀνάγει πρὸς οὐρανόν· οὐδείς σε τῷ κριτῇ ἐν παρόησίᾳ παρίστησιν, ἀλλ' ὁ νόμος καὶ ἡ τούτου ἀκριβής τήρησις· δὸν τηρῶν, μὴ πολὺ πραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλ' ἀνάμενε τὴν ἀντίδοσιν. Νόμον οὖν ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν· Οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ὁ νόμος οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου. οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπινενόηται, ὥσπερ ἐκεῖνα, ἀλλὰ ἀληθείας ἔστι διδάσκαλος. Κάκεῖνοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται· τοῦτο γάρ ἔστι τὸ καταγέλαστον, δτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι, μισθὸν τοῦ ψεύδους, οἱ ἀπατώμενοι. Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα, τουτέστι τοῦ νόμου, οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. Οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀποδίδοται· Δωρεὰν (φησὶν) ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὁρᾶς πῶς ἡγανάκτησε Πέτρος ἐπὶ τῷ Σίμωνι, ἀργύριον ὑπὲρ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος προσκομίσαντι· Τὸ γάρ ἀργύριον σου (φησὶ) σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, δτι ἐνόμισας τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστιν οὖν ὁ τοῦ Εὐαγγελίου λόγος, ὡς τὰ πωλούμενα ῥήματα παρὰ τῶν ἐγγαστριμύθων. Τί γὰρ ἂν τις δοίη ἄξιον αὐτῶν ἀντάλ λαγμα; Ἀκουε τοῦ Δαβὶδ ἀποροῦντος καὶ λέγοντος· Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, περὶ πάντων ὃν ἀνταπέδωκε μοι; Οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος. "Ἐν δῶρον ἄξιον, ἡ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. Ὁ δούς σοι τὸν θησαυρὸν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου. 8.222 Καὶ ἥξει ἐφ' ὑμᾶς σκληρὰ λιμός (φησὶ) καὶ ἔσται, ὡς ἂν πεινάσητε· λυπηθήσεσθε καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια. Ὁ πάντα πρὸς σωτηρίαν οίκονομῶν, Κύριος, ἐπάγει ποτὲ καὶ λιμὸν ἐπὶ συμφέροντι τῶν παιδαγωγούμενων. Ἐκά κωσα γάρ σε (φησὶ) καὶ ἐλιμαγχόνησα, ἵνα εὖ σε ποιήσω. Σκληρὰν τοίνυν λιμὸν λέγει τὴν ἀπαραμύθητον, τὴν ἀνεπι νόητον. Εἰσὶ γὰρ λιμῶν διαφοραί. Αἱ μέν εἰσι κατὰ ἐπί λειψιν σίτου μόνον γινόμεναι· αἱ δὲ καὶ κατὰ τὴν τῶν λοι πῶν ἀπορίαν, τῶν ἐσθίεσθαι δυναμένων. Αὕτη γάρ ἔστιν ἡ σκληρὰ λιμός, ἥν ἐπάγειν ὁ λόγος ἐπαγγέλλεται, ὥστε διὰ τῆς ἐνδείας λύπην ἐμποιῆσαι, σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐνεργάσασθαι δυναμένην. "Οταν δὲ λυπηθῶσι κατὰ Θεὸν, τότε κακῶς ἐροῦσι τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια. Τίς ἔστιν ὁ ἄρχων, ὁ παρὰ τῶν καλῶν λυπουμένων κακη γορούμενος; Ἡ δηλονότι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, δὸν κακῶς ἐροῦσιν ἐκ μετανοίας, δταν εἰς συναίσθησιν τῆς ἀπ' αὐτοῦ βλάβης ἔλθωσι. Κακηγοροῦσι δὲ καὶ τὰ πάτρια. Πάτρια δὲ τῶν ἐν ἀμαρτίαις ζώντων αἱ τοῦ βίου πραγμα τεῖαι, αἵ οι φιλόδοξοι πάντες ἐμπλέκονται. Πάτρια ἔστι τῷ ἀμαρτωλῷ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς (μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία· ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, πάθος· ἐπιθυμία κακή). Πάτρια ἔστι δόλος καὶ ψεῦδος, ἐπιβουλαὶ καὶ ῥᾳδιουργίαι καὶ ὑποκρίσεις. Ὁ τοίνυν ἀνανήψας, οἵον ἀπό τινος μέθης, τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, κακῶς μὲν ἐρεῖ τὸν ἄρχοντα αὐτοῦ, τὸν κα θηγησάμενον αὐτῷ πρὸς τὰ τῆς ἀπωλείας ἔργα. Κακῶς δὲ ἐρεῖ καὶ τὰ πάτρια, οἵσ συζῶν, τὸν δεδομένον ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ νόμον εἰς βοήθειαν οὐκ ἐδέχετο. Οὐ δύνασαι ὑπὸ τὸν ἀληθινὸν γενέσθαι βασιλέα, ἐὰν μὴ κακῶς εἴπης τὸν ἄρχοντα. Διὰ τοῦτο ἐδίδαξέ σε ἡ Ἐκκλησία λέγειν· ἀπὸ τάσσομαί σοι, Σατανᾶ. Αὕτη τοῦ ἄρχοντος ἡ κακηγορία. Τίς δὲ ἡ τῶν πατρίων; Ἀποτάσσομαι

καὶ τοῖς ἔργοις σου. Ταῦτα τὰ πάτρια, ἔργα τοῦ διαβόλου. Μακάριος ὁ γνησίως κακηγορήσας τὸν ἄρχοντα. Προσέρχεται γὰρ λοιπὸν πρὸς τὸν ἀληθινὸν καὶ φωτίζεται. Μακάριος ὁ μεμψάμενος τοῖς πάλαι πατρίοις εὐρήσει γὰρ πατρίδα τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἣτις ἐστὶ μήτηρ τῶν δόμοίων τῷ μακαρίῳ Παύλῳ. Πάτριά ἐστι καὶ τὰ ἐκ πατέρων ἡμῖν πονηρὰ ἔθη παραδιδόμενα. Ἐκ πλεονεξίας σοι κατέλιπεν ὁ πατὴρ κτήματα; Ἀπόδος τῷ ἡδικημένῳ· μὴ ὡς ἵδιων ἀντιποιοῦ· ἀμαρτίας ἐστὶ κληρονομία. Ἀδίκως καταδουλωσάμενος ὁ πατὴρ ἀφῆκε σοι δοῦλον; Δὸς αὐτῷ σὺ τὴν ἐλευθερίαν, κάκείνῳ κουφοτέρῳ ποιήσεις τὴν βάσανον, καὶ σεαυτῷ τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν παρασκευάσεις. Εἴτα τί φησι; 8.223 Καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω ἐμβλέψονται. Καὶ ἴδοὺ ἀπορία στενὴ καὶ σκότος, ὥστε μὴ βλέπειν. Καὶ οὐκ ἀπορηθήσεται ὁ ἐν στενοχωρίᾳ ὧν ἔως καιροῦ. Περὶ τούτων φησὶ, τῶν διὰ τὴν στενοχωρίαν εἰς μετάνοιαν ἐναχθέντων, ὅτι ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω. Οἱ πρότερον συγκύπτοντες καὶ οὐ δυνάμενοι τὰ ὑψηλὰ κατανοεῖν τῶν θείων θεωρημάτων, οὔτοι, ὥσπερ ἀπὸ δεσμοῦ τινος, τῆς πρὸς τὰ γῆνα συμπαθείας λυθέντες, ἐλεύθερον ἐαυτῶν τὸ ὅμμα πρὸς οὐρανὸν περιάξουσι, θεωροῦντες τὴν τῶν ἀοράτων καὶ νοητῶν φύσιν, καὶ κατανοοῦντες τὸν τό πον, ὃπου δεήσει τὸν θησαυρὸν ἀποτίθεσθαι. Εἴτα Ἐμβλέψονται εἰς τὴν γῆν κάτω. Τὸ εὐτελὲς τῆς αὐτῶν φύσεως ἐννοήσουσιν ἐκ τῆς πρὸς τὴν ζῆν συγγενείας οἱ τέως ἐπηρ μένοι καὶ μέγα φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς. Θαύμασον δὲ πῶς παρατετηρημένως ταῖς λέξεσιν ἔχριστο ἡ Γραφὴ, ἀρμόζουσαν ἐκατέρῳ πράγματι, ἐπινοήσασα τὴν ἐκφώνησιν. Οὐρανὸς γὰρ πρόκειται εἰς θεωρίαν, καὶ γῆ. Περὶ μὲν οὗν τοῦ οὐρανοῦ λέγει· Ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω· περὶ δὲ τῆς γῆς, Ἐμβλέψονται τὴν γῆν κάτω. Εἴτα ἐπὶ τῷ θαύματι τῆς τῶν τηλικούτων κατανοήσεως ἀπὸ ροῦνται, καὶ στενοχωρηθήσονται καὶ σκοτωθήσονται τὴν διάνοιαν, τῆς ἐπὶ τοῖς καταληφθεῖσιν ἐκπλήξεως τὴν με γάλην αὐτοῖς ταύτην ταραχὴν ἐμποιούσης. Ὅταν γὰρ συν τελέσῃ (φησὶν) ἄνθρωπος, τότε ἀρχεται· καὶ ὅταν παύσηται, τότε ἀπορηθήσεται. Οὐδεὶς οἶδεν πόσα οὐκ οἶδεν, ἐὰν μὴ γεῦμα λάβῃ τῆς γνώσεως. Πλὴν δὲ ἀγαθὸς Δεσπότης ἐπαγ γέλλεται αὐτοῖς τὰ χρηστότερα. Οὐκ ἀπορηθήσεται γὰρ (φησὶν) ὃ ἐν στενοχωρίᾳ ὧν ἔως καιροῦ. Οὐκ εἰς τὸ παντελὲς αὕτη ἡ ἄγνοια καθέξει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὃ νῦν αὐτῆς ἐκζητῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὡδίνων αὐτῆς τὴν εὖ ρεσιν, δψεταί ποτε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἀπολή ψεται τὸ τῆς γνώσεως τέλειον, ἐπειδὰν ἐνστῇ ὁ καιρὸς τῆς τῶν ὅλων ἀποκαταστάσεως. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ Ἔως καιροῦ.

9.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

9.224 Τοῦτο πρῶτον πίε· ταχὺ ποίει, χώρα Ζαβουλῶν, ἡ γῆ Νεφθαλεὶμ, καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ τὴν παραλίαν, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἵδετε φῶς μέγα· οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς. Τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ, δὲ κατήγαγες ἐν εὐφροσύνῃ σου· καὶ ἐνφρανθήσονται ἐνώ πιόν σου, ὡς οἱ εὐφρατινόμενοι ἐν ἀμήτῳ, καὶ δὲν τρόπον οἱ διαιρούμενοι σκῦλα· δτι ἀφήρηται ὁ ζυγὸς, δὲ ἐπ' αὐτῶν κείμενος καὶ ἡ ῥάβδος ἡ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν. Τὴν γὰρ ῥάβδον τῶν ἀπαιτούντων διεσκέδασεν, ὡς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπὶ Μαδιάμ. Ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ καὶ ἴματιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι· καὶ θελήσουσιν, εἰ ἐγένοντο πυρίκαυστοι. Ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, Υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οἱ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὕμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ δόνομα αὐτοῦ, Μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος. Ἀξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, εἰρήνην καὶ ὑγείαν αὐτῷ. Μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἐστιν

δριον. Ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβὶδ καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κατορθῶ σαι αὐτὴν, καὶ ἀντέχεσθαι ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ ζῆλος Κυρίου Σαβαὼθ ποιήσει ταῦτα. Εὐαγγελίζεσθαι μέλλων τὰ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως δὲ λόγος, ὥσπερ τινὰ πρότασιν δρέγων πνευματικῆς εὐφροσύνης, οὕτω δεξιοῦται τὸν εὐαγγελιζόμενον· Τοῦτο πρῶτον πίε. Ὁ πίνων πρῶτον, εἰς ἑαυτὸν καταδέχεται τὸ ποτὸν, μετ' ἐπιθυμίας αὐτὸ προσιέμενος. Τότε γὰρ μάλιστα καὶ ἡ ἀπ' αὐτοῦ χάρις ἀναδίδοσθαι πέψυκεν, ὅταν μὴ ναυτιῶν, μηδὲ ἀποβλύζων, ἀλλὰ δι' ὑπερβολὴν ξηρότητος ἐφίεμενος τῆς ἐκ τοῦ ποτοῦ παραμυθίας, καὶ ταῖς νοτίσι τοῦ ποθέντος ἑαυτὸν διυγραίνει. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ὁ εὐαγγελιζόμενος ὡς δεδιψηκότι λαῷ τὴν προσδοκωμένην χάριν, φησί· Τοῦτο πρῶτον πίε. Ὑπόδεξαι τῇ ψυχῇ τὴν εὐφροσύνην, ἔνθου τὸ δόγμα τῆς σωτηρίας. Μὴ δεύτερον ἄλλου ἡγήσῃ, μηδὲ προτιμότερόν τι τούτου νομίσῃς ἔτερον. Πρὸ πάντων ἔστιν. Οὔτε σοί τι πρό τερον νοηθῆναι δύναται τοῦ Κτίσαντός σε, οὔτε τῇ φύσει τιμιώτερόν τι, τοῦ Πρωτοτόκου πάσης κτίσεως. Πρῶτον πίε. Μάθε ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Οὐδὲν πρὸ ἀρχῆς, οὐδὲν πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ. Μὴ αἰῶνα προπίης, μὴ διάστημα, μὴ τόπον ἔρημον τῆς Υἱοῦ ὑπάρξεως· μὴ χρόνον, μὴ καιρόν· μηδὲν τῶν κατὰ φαντασίαν ματαίων, δυναμένων τῇ ψυχῇ ἐγγί νεσθαι. Τοῦτο πρῶτον πίε, ταχὺ ποίει. Μὴ χαύνως, μηδὲ καταβεβλακευμένως, μηδὲ ἀσπούδως, μηδὲ ἐκλύτως ἐπὶ τὴν τοῦ ἔργου ἔρχου παραδοχὴν, ἀλλὰ συν τόνως καὶ κατεσπευσμένως. Οὗος ἦν Παῦλος· ὅμοι τε ἐπινε τὴν πίστιν, καὶ οὐδένα καιρὸν ἀνεβάλλετο πρὸς τὸ κήρυγμα· δις γε οὐδὲ προσανέθετο σαρκὶ καὶ αἷματι, ἀλλ' εὐθὺς, ὥσπερ τις δρομεὺς, ὅμοι τε ἔλαβε τὸ τοῦ δρόμου σύνθημα, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐπείγετο, κατὰ σκοπὸν διώκων, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως. 9.225 Χώρα Ζαβουλών. Πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀποτείνεται ὁ Προφήτης, πρὸς οὓς ἐπεχωρίαζεν ὁ Κύριος, οἵτινες πρότερον ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας πορευόμενοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ, "Ο φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, εἶδον φῶς μέγα. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω διαφωνίαν ἔχειν πρὸς τὸ προ φητικὸν ῥῆτὸν τὰ παρὰ τοῦ Ματθαίου, εἴπερ ὁ μὲν εἶπεν· 'Ο λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, ὁ δὲ Ἡσαΐας φαίνεται εἰρηκώς· 'Ο πορευόμενος ἐν σκότει. "Ισον γὰρ δύναται καὶ τὸ ἐν σκότει πορεύεσθαι, καὶ τὸ καθέζεσθαι, διότι τοῦ ἀποκειμένου τέλους ὁμοίως ἀμφότεροι ἀπολείπονται· ὁ μὲν μὴ κινούμενος, ὁ δὲ εἰκῇ περιερχόμενος. Καὶ γὰρ ὁ ἄνευ σκοποῦ βαδίζων, οὐδαμοῦ προχωρεῖ, καὶ ὁ ἐν ἀργίᾳ πεπεδημένος οὐκ ἐφικνεῖται τοῦ τέλους. Οὔτος τοίνυν ὁ λαὸς, ὁ ἐν τῇ ἔθνικῇ ἀγνοίᾳ ἐσκοτω μένος, εἶδε φῶς, οὐχ οἶον τὸ ἀπὸ πυρὸς, οὐδὲ οἶον τὸ ἀπὸ ἀστέρων ἢ σελήνης, οὐδὲ οἶον τὸ ήλιακὸν ἢ ἀστραπαῖον· ἀλλὰ φῶς μέγα, ὃ καὶ νοητοῖς ἐπιλάμπει καὶ αἰσθητοῖς, ὃ καὶ Πατρὶ σύνεστι, καὶ ἀνθρώπους φωτίζει, καὶ Ἀγγέλους φαιδρύνει, καὶ πᾶσιν ἐπαρκεῖ, καὶ ἔτι ἑαυτοῦ τὰς αὐγὰς ἔχει ὑπερτεινομένας πρὸς τὸ πλεῖον. Ὁ δὲ λαὸς ὁ τῶν ἔθνῶν ὡκει ἐν χώρᾳ ποδαρῇ; Σκιαζομένη ὑπὸ τοῦ θανάτου. Οίονει γὰρ νεφέλη βαθεῖα ἐπέκειτο αὐτοῖς, διὰ τῆς εἰδωλολατρείας, ἔως ἐλθὸν τὸ φῶς διέκοψε μὲν τὴν ἀχλὺν, ἐφήπλωσε δὲ αὐτοῖς τῆς ἀληθείας τὸ φέγγος. Εἶτα πρὸς αὐτὸ τὸ τοῦ Κυρίου πρόσωπον μεταβαίνει ὁ λόγος. Τί λέγων; Τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ, ὃ κατήγαγες ἐν εὐφροσύνῃ σου. Οὐ γὰρ πάντες ἐδέξαντο τὸν λόγον, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἡκολούθησαν τῷ καλοῦντι εἰς εὐφροσύνην αἰώνιον, οἵτινες καὶ εὐφρανθήσονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, Ὡς οἱ εὐφρατοί νόμενοι ἐν ἀμήτῳ. "Ο γὰρ σπείρει ἔκαστος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ἐν οὖν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως οἱ τὸν λόγον δεξάμενοι καὶ καρποφορήσαντες κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἐνταῦθα αὐτοῖς προκαταβεβλημένων, κομιζόμενοι παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ τὰς ἀντιμισθίας, εὐφρανθήσονται Ὡς οἱ εὐφρατοί νόμενοι ἐν ἀμήτῳ καὶ δῆ τρόπον οἱ διαιρούμενοι σκῦλα. Οἱ μὲν εὐφρατοί νόμενοι ἐν ἀμήτῳ, ἐκ τῶν ἴδιων πόνων τὰς ἀρχὰς τῆς εὐφροσύνης ἔχουσιν· οἱ δὲ ἀπὸ σκύλων πλου τοῦντες, ἀθρόαν

ύποδέχονται τοῦ πλούτου τὴν ἀφορμήν. Διὰ τοῦτο ἀμφότερα εἰπεν, καὶ τὰ ἐξ ἀντιδόσεως ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἐκ χάριτος ὑπὸ τοῦ Μεγαλοδώρου δίδοσθαι μέλλοντα. Ἀφήρηται γὰρ ὁ ζυγὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν κείμενος, ἀπεσείσαντο τὸν βαρὺν ζυγὸν τοῦ τῇ δουλείᾳ τῆς ἀμαρτίας αὐτοὺς ὑπὸ ζεῦξαντος, καὶ ῥάβδῳ τὸν τράχηλον αὐτῶν κατακάμποντος, ἵνα τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα τῆς ψυχῆς καταβαλόντες, μὴ ὑποκύψωσι τῇ δουλείᾳ τῆς ἀμαρτίας. 9.226 Τὴν γὰρ ῥάβδον τῶν ἀπαιτούντων διεσκέδασεν, ὡς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπὶ Μαδιάμ. Δεινὸς ἀπαιτητὴς ἐφέστηκε τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ῥάβδίζων καὶ ἀπαιτῶν τὰ ἔαυτοῦ θελήματα, ὁ κοινὸς ἡμῶν ἔχθρος. Βούλει μαθεῖν τῆς ῥάβδου ταύτης τὰς πληγάς; Ἄκουε τοῦ λέγοντος· Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου. Δυσώ δεις μώλωπας ἐμποιεῖ τῷ πληγέντι ἡ πονηρὰ ῥάβδος. Ἐν νόησόν μοί τινα συνεχόμενον ἐν ἐπιθυμίαις ποικίλαις καὶ σφοδρῶς ἐγκείμενον τῇ ἀπολαύσει τῶν ἡδονῶν· πῶς ῥάβδιζο μένως ἔοικε καὶ ἀπαγομένω πρὸς τὴν ἀμαρτίαν. Οὐκ ἀνίησιν ἡ ἐπιθυμία κέντρα καὶ ὀδύνας ἐμποιοῦσα τῷ ἀκολάστῳ, ἔως ἂν τὸν ἐκ τῆς ἀμαρτίας μώλωπα τῇ ψυχῇ ἐμποιήσῃ, δυσωδίαν ἐναφιέντα ἐν τῇ τῶν αἰσχρῶν ἀναμνήσει. Ταύτην τοίνυν τὴν ῥάβδον διασκεδάσει, ὡς διεσκέδασε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δυνασ τείαν τῶν Μαδιηναίων· ὃν (οἶμαι) τῆς ἴστορίας μέμνησθε, ἢ τῆς κατὰ τοὺς Ἀριθμοὺς, ἢ τῆς ἐν τοῖς Κριταῖς. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἀριθμοῖς φησι· Παρετάξαντο ἐπὶ Μαδιάμ, καθ' ἄ ἐνε τείλατο Κύριος τῷ Μωύσεϊ· καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσενικὸν καὶ τοὺς βασιλεῖς Μαδιάμ ἀπέκτειναν ἅμα τοῖς τραυματίαις αὐτῶν. Ἐν δὲ τοῖς Κριταῖς· Ὁ Γεδεὼν ἀπέστρεψεν εἰς τὴν παρεμβολὴν Ἰσραὴλ καὶ εἰπεν· Ἀνάστητε, ὅτι παρέδωκε Κύριος ἐν χερσὶν ἡμῶν τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ. Τί δέ ἐστι τὸ Πᾶσαν στολὴν συνηγμένην δόλῳ καὶ ἰμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσειν; Οἶμαι λέγεσθαι, ὅτι οἱ τὸν βαρὺν ἐπιτιθέντες τῆς ἀμαρτίας ζυγὸν καὶ ῥάβδῳ συντρίβοντες, συναναγκάζουσι πρὸς ἀμαρτίαν, οὗτοι τὴν μετὰ δόλου ἐπὶ συνηγμένην στολὴν καὶ τὸ ἰμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀπὸ τίσουσιν. Οἱ λωποδυτήσαντες τοὺς ἀνθρώπους καὶ δόλῳ αὐτοὺς γυμνοὺς τῶν σκεπασμάτων ἀποδείξαντες, μετὰ καὶ ταλλαγῆς ἀποτίσουσιν. Ὅταν γὰρ λάβῃ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἔαυ τοῦ ἔξουσίαν ὁ κοινὸς ἔχθρὸς, ἀφαιρεῖ ἡμῶν τὰ ἰμάτια, τὰ τοῖς ἀσχήμοσιν ἡμῶν εὐσχημοσύνην περιτιθέντα. Ἰμάτιον δὲ Χριστιανῶν, σκέπον τὸ ἄσχημον ἡμῶν τῆς ἀμαρτίας, ἢ εἰς Χριστὸν πίστις· Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Ἡν δὲ καὶ πρὸ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως γυμνῶν τὴν ἀνθρωπείαν ἀσχημοσύνην ὁ ἔχθρὸς ἡμῶν τὰς ἐννοίας ἡμῶν, αἷς ἡ ζωὴ ἡμῶν κατεκοσμεῖτο, περιαιρῶν, καὶ τὴν γύμνωσιν ἡμῶν δημοσιεύων. Ἐπεὶ οὖν δολεραῖς ἐπινοίαις ἀπημφάσε, πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ καὶ πᾶν ἰμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀπὸ τίσει. Οὐ γὰρ μόνον ἀπολαμβάνομεν, ἢ ἀφηρήμεθα, ἀλλὰ καὶ τῇ προσθήκῃ τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιγνώσεως βελτιούμεθα. Ἐνέ δυσε γάρ με (φησὶν) ἰμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης. Πᾶσαν οὖν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ, τουτέστι λαθραίως ὑφαιρεθεῖσαν, μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι, καὶ Θελήσουσιν, εἰ ἐγένοντο πυρίκαυστοι, ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν. Αἱ πονηραὶ δυνάμεις μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιδημίαν ἔκραζον· Τί ἡμῖν καὶ σοὶ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἡλθες ὡδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; Τότε αἱροῦνται γενέσθαι πυρίκαυστοι μᾶλ λον, ἢ ὑπὸ τῆς ἐν σαρκὶ Χριστοῦ ἐπιφανείας κατακρίνεσθαι. 9.227 Ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, Υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὖ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ ὕμου αὐτοῦ. Καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλης βουλῆς Ἀγγελος. Πόσα ἡδη ὀνόματα ἐδιδάχθημεν τοῦ Κυρίου, ἀνώτερον ἡκούομεν. Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. Ἐνταῦθα καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλης βουλῆς Ἀγγελος. Οὗτος, ὁ τὴν μεγάλην βουλὴν τὴν ἀποκεκρυμμένην ἀπὸ τῶν αἰώνων γνωρίσας, τὴν ἐτέραις γενεαῖς μὴ φανερωθεῖσαν. Οὗτος, ὁ ἀναγ γείλας καὶ φανερώσας τὸν ἀνεξιχνίαστον ἔαυτοῦ πλοῦτον ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εἶναι τὰ ἔθνη

συγκλητονόμα καὶ σύσσωμα, αὐτοῦ γὰρ τούτου, οὗ ἡ ἀρχή ἐστιν ἐπὶ τοῦ ὕμου αὐτοῦ, τουτέστιν, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ σταυρῷ. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ γὰρ ὑψωθεὶς, πάντας εἴλκυσε πρὸς Ἐαυτόν. Ἀξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, εἰρήνην καὶ ὑγείαν αὐτῷ. Μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἐστιν δριον. Ἐκ τούτου παρίσταται, ὅτι ἐκ τοῦ Πατρικοῦ Προσώπου που ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Διὰ τὸ εἰρηνοποιῆσαι αὐτὸν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἴρηται τὸ Ἀξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὑγείαν αὐτῷ. Οἶμαι τὸ τῆς ἀναστάσεως δείκνυσθαι διὰ τούτου μυστήριον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ζῆ δὲ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ· διὰ τοῦτο ὑγεία ἄγεσθαι αὐτῷ λέγεται, ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, ἣν ὑπὲρ ήμῶν ἀνείληφε. Καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἐστιν δριον. Εἰρήνην (φησὶ) δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐστιν δριον τῆς εἰρήνης αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὑπερκόσ μιόν ἐστι τὸ δῶρον· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου ἦν, συναπηρτίσθη ἀν τῇ τοῦ κόσμου συστάσει. Νῦν δὲ ὁ δεξάμενος αὐτοῦ τὴν εἰρήνην καὶ φυλάξας εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, τοῖς ἐκ τῆς εἰρήνης καλοῖς συμβιώσεται. Ἡ Σολομῶντος εἰρήνη γεγραμμένοις ἔτεσι περιωρίζετο· η δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου εἰρήνη τῷ αἰῶνι παντὶ συμπαρεκτείνεται, ἀπεριόριστος οὖσα καὶ ἀτερμάτιστος. Πάντα γὰρ ὑποταγήσεται αὐτῷ, καὶ πάντα ἐπιγνώσεται τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν· καὶ ἐπειδὰν γένηται ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι, καθησυχασθέντων τῶν θορυβούντων ταῖς ἀποστασίαις, ἐν εἰρηνικῇ συμφωνίᾳ τὸν Θεὸν ὑμνήσουσιν. Ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβὶδ καὶ ἐπὶ βασιλείαν αὐτοῦ, κατορ θῶσαι αὐτήν. Διὰ τὸ εἱρῆσθαι, ὅτι Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἔως ἀν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, πάντες σχεδὸν ὁμοφώνως ἐκ σπέρματος Δαβὶδ εἶναι τὸ κατὰ σάρκα τὸν Κύριον, καταγγέλλουσιν. Ἐπὶ οὖν τὸν θρόνον Δαβὶδ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καθήσεται, ὥστε κατορθῶσαι αὐτήν, καὶ ἀντέχεσθαι αὐτῆς ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. Τὰ κρίματά σου (φησὶν) ἄβυσσος πολλή· καὶ Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὅρη Θεοῦ. Οὔτε οὖν τὰ κρίματα καταληπτὰ, οὔτε ἡ δικαιοσύνη κατ' ἀξίαν τοῦ ὕψους θεωρητή. Καὶ ταῦτα ποιήσει ὁ ζῆλος Κυρίου Σαβαὼθ. Ζηλώσας ἡμᾶς, τοὺς ἀπολλυμένους τῇ ἀγνοίᾳ, δέξεται, ὑπὲρ τοῦ περι ποιήσασθαι εἰς τὴν ἔαυτοῦ βασιλείαν, τὴν ἐν ἀνθρώποις οἰκονομίαν. Ό οὖν ζῆλος Κυρίου Σαβαὼθ, τοῦ Θεοῦ τῶν στρατιῶν, ὡς πᾶσα δύναμις ὑποτέτακται, οὕτος ταῦτα ποιήσει. 9.228 Λόγον ἀπέστειλε Κύριος ἐπὶ Ἰακὼβ καὶ ἤλθεν ἐπὶ Ἰσραὴλ. Καὶ γνώσονται πᾶς ὁ λαὸς τοῦ Ἐφραΐμ καὶ οἱ καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ, ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ λέ γοντες· Πλίνθοι πεπτώκασιν ἀλλὰ δεῦτε, λαξεύσωμεν λί θους καὶ κόψωμεν συκαμίνους καὶ κέδρους, καὶ οἰκοδομή σωμεν ἔαυτοῖς πύργον. Ἐν τῇ προσηγορίᾳ τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ δύο πραγμάτων ἔννοιαν ὑποβάλλειν ἡμῖν ὁ λόγος ἔοικε· τὴν τε εἰσαγωγὴν τῶν ἀτελεστέρων, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ ἀκρό τατον τῆς ἀρετῆς τελείωσιν. Τοῦτο δὲ ἡμῖν ὑποβάλλει τὸν νοῦν ὁ τρόπος τῆς μετωνομασίας τοῦ πατριάρχου· ἐπὶ μὲν γὰρ τῇ γενέσει, διὰ τὸ ἐπειλῆφθαι τῆς πτέρνης τοῦ ἀδελφοῦ, Ἰακὼβ εἴρηται· μετὰ δὲ τὴν πάλην, ἀντὶ ἀθλου δίδοται αὐτῷ ἡ προσηγορία ὡς νενικηκότι· Οὐ γὰρ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου. Ἀπεστάλη τοίνυν Λόγος πρὸς Ἰακὼβ, καὶ ἤλθεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. Διὰ μὲν γὰρ ἐλεημοσύνην τοῖς ἀσθενεστέροις πρώτοις συγκαταβαίνει ὁ Λόγος· οἱ δὲ διο ρατικώτεροι, αἰσθανόμενοι τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὡφελείας, οἰονεὶ διαρπάζουσιν αὐτὸν, τὴν πρὸς οὓς ἀπεστάλη, νωθρότητα προλαμβάνοντες. Λόγον οὖν ἀπέστειλε Κύριος ἐπὶ Ἰακὼβ. Οἶδας τὸν Λόγον, τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα, τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ὄντα; Τοῦτο ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ ἐπὶ Ἰακὼβ. Ἐγνώρισε δὲ αὐτὸν ὁ ἀληθινὸς Ἰσραὴλ, αἱ ψυχαὶ αἱ διορατικώτεραι. Καὶ ἐπέγνω πᾶς ὁ λαὸς Ἐφραΐμ, οἱ πρότερον καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ, ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ. Οὗτός ἐστιν Ἐφραΐμ, ἐξ οὗ βλαστήσας ὁ ἀποστάτης Ἱεροβοάμ, τὰς δέκα φυλὰς ἔαυτῷ

συναπέσχισε καὶ χρυσᾶς δαμάλεις ἀναπλάσας, ἀνα χωρῆσαι τὸν λαὸν ἔπεισε τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ καὶ λατρεύειν εἰδώλοις Αἴγυπτίων. Οἱ οὖν καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ, ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ, οὗτοι τῆς ἀληθείας ἐν συναισθήσει γενόμενοι, ἐδέξαντο τὸν λόγον, καθὼς καὶ αἱ Πράξεις διη γοῦνται, ὅτι ἥκουσαν οἱ Ἀπόστολοι, ὅτι ἡ Σαμαρέια δέδεκται τὸν λόγον. Εἶτα διαγράφει αὐτῶν ὁ Προφήτης τὴν ὕβριν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν ὅση ἦν· καταφρονοῦντες γὰρ τῆς μερίδος τοῦ Δαβὶδ, ὡς εὐκαθαίρετον ἔχούσης τὴν βασιλείαν, ἔλεγον ἐπὶ χλεύει τὸ Πλίνθοι πεπτώκασιν ἀλλὰ δεῦτε, λαξεύσωμεν λί θους. Πλίνθους μὲν ὧνόμαζον τὴν οἰκοδομὴν τῆς βασιλείας τῶν νιῶν Ἱεσσαί· λίθων δὲ στερρότητα συνηρμοσμένων ἀλ λήλοις, τὴν ἔαυτῶν δύναμιν, καὶ τὴν πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα σύμπνοιαν προσηγόρευον.

9.229 Καὶ κόψωμεν (φησὶ) συκαμίνους καὶ κέδρους, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πύργον, ἀντὶ τοῦ ναοῦ, ὃν κατεσκεύασε τῷ Ἰούδᾳ ὁ Σολομῶν. Ὅμοια διενοοῦντο τοῖς δι! ὑψηλῆς πύργου κατασκευῆς, ἐπὶ χειροῦσιν ἑαυτοῖς βάσιμον ποιῆσαι τὸν οὐρανόν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἔλεγον· Δεῦτε, πλινθεύσωμεν ἑαυτοῖς πλίνθους καὶ ὁπτήσωμεν αὐτὰς πυρί· καὶ πάλιν· Δεῦτε, οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἔως τοῦ οὐρανοῦ νοῦ. Ἡ δὲ συκάμινος δένδρον ἔστι πολυφορώτατον καρπῶν, οὐδεμίαν ποιότητα ἔχοντων, εἰ μή τις ἐξ ἐπιμελείας ἀμύξας, ὅπόν τινα αὐτοῖς ἐπισπάσαιτο, ἥδονὴν ἐμποιοῦντα τῇ γεύσει. Ὅθεν ἡγούμεθα σύμβολον εἶναι τῆς ἔθνικῆς συναγωγῆς, πληθυνούσης μὲν, οίονεὶ δὲ μεμωραμένης, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἔθνι κοιζ ἐπιτηδεύμασι συνήθειαν, ἥν ἐὰν καταμύξαι τις διὰ τοῦ Λόγου δυνηθῇ, γλυκανθεῖσα τῇ μεταβολῇ, εἰς εὐχρηστίαν μεταβάλλεται. Καὶ αἱ κέδροι λαμβάνονται μέν ποτε καὶ εἰς εἰκόνα ψυχῶν μεγάλων καὶ ἀξιόλογον ἔχουσῶν δίαρμα, ἐκ τοῦ διανεστηκέναι τῷ φρονήματι καὶ τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανοῖς· καθὼς ἐδιδάχθημεν ἐν Φαλμοῖς, νῦν μὲν εἰς τὸν αἰνὸν τοῦ Θεοῦ παραλαμβάνοντος αὐτὰς τοῦ Δαβὶδ, καὶ λέγοντος· Ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι πάλιν δέ· Χορτασθήσεται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἀς ἐφύτευσεν. Ἡδη δὲ καὶ τὰ σκληρὰ καὶ δύσκαμπτα ἥθη, τὰ ἐπαιρόμενα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κέδρους ἔγνω μεν λεγόμενα· Διὰ τοῦτο Συντρίβει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ οἱ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τῇ ψευδωνύμῳ γνώσει καὶ φαντασιούμενοι ὡς τὰ μυστήρια τοῦ ὑπεράνω Θεοῦ κατειληφότες, κέδροι λέγονται· Εἶδον γὰρ τὸν ἀσεβῆ ὑπερ υψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου· ὡν ἡ ἔξολόθρευσις ταχεῖα· Παρῆλθον γὰρ καὶ ἴδοὺ οὐκ ἦν. Ταύτας οὖν τὰς κέδρους παρελάμβανον εἰς τὴν τοῦ πύργου κατασκευὴν οἱ, πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Λόγου, καθήμενοι ἐν Σαμαρείᾳ ἐφ' ὕβρει, καὶ χλευάζοντες τὴν κατὰ τὸν Ἰούδαν θεοσέβειαν καὶ πλίνθους πεπτωκίας λέγοντες τὰ ἐν δόγμασιν ἔκείνων οἰκοδομήματα.

9.230 Καὶ ῥάξει ὁ Θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ ὅρος Σιῶν ἐπ' αὐτὸν, καὶ τοὺς ἔχθροὺς αὐτοῦ διασκεδάσει, Συρίαν ἀφ' ἥλιου ἀνατολῶν καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀφ' ἥλιου δυσμῶν, τοὺς κατεσθίοντας τὸν Ἰσραὴλ ὄλω τῷ στόματι. ῥάξειν οὖν αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται καὶ καταβαλεῖν πάντας τοὺς ἐπανισταμένους τῷ ὅρει Σιῶν, καὶ διασκεδάσειν αὐτῶν τὴν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀσεβῆ συμφωνίαν. Εἰσὶ δὲ οἱ ἔχθροι Σύροι καὶ Ἑλληνες· οἱ μὲν τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἥλιου κατέχοντες, οἱ δὲ τὰ πρὸς ταῖς δυσμαῖς. Διὰ τοῦτο δὲ διασκεδασθήσονται, ἐπειδὴ κατήσθιον ὄλω τῷ στόματι τὸν Ἰσραὴλ. Στόμα δὲ λέγει νῦν τὴν σοφιστικὴν τοῦ λόγου δύναμιν, ἥ πάσῃ κατεκέχρηντο εἰς τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἐν ἀπλότητι πεπιστευκότων τῷ Θεῷ. ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμός, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ὑψηλῇ. Καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἀπεστράφη, ἔως ἐπλήγη· καὶ τὸν Κύριον τῶν δυνάμεων οὐκ ἔζητησαν. ἐπὶ τούτοις πᾶσι, διὰ τὸ μήπω κατανυγῆναι μαστιζομένους τοὺς ἔχθροὺς τοῦ Θεοῦ, οὕπω ὁ θυμὸς ἀπεστράφη, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ἡ κο λαστικὴ δύναμις ἐπηρμένη ἔστιν ἐπὶ τῶν μὴ μετανοούντων ἐπὶ τῇ κακίᾳ καὶ πονηρίᾳ ἢ

επραξαν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ λαὸς οὗτος οὐ διὰ λόγου, ἀλλὰ διὰ πληγῆς θεραπεύεται, γέγραπται· Καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὐκ ἀπεστράφη, ἔως ἐπλήγη. Διόπερ ἀναγκαῖαι τοῖς τοιοῖσδε αἱ πληγαί. Μηδεὶς οὖν πο λυπραγμονείτω τὰς αἰτίας τῶν σκυθρωποτέρων· διὰ τί αὐχμοὶ, διὰ τί ἐπομβρίαι, διὰ τί σκηπτοὶ, διὰ τί χάλαζαι. Δι' ἡμᾶς, τοὺς τὴν ἀμετανόητον καρδίαν ἔχοντας καὶ μὴ πρότερον ἐπιστρέφοντας, ἐὰν μὴ πληγῶμεν. Καὶ ἀφελεῖ Κύριος ἀπὸ Ἰσραὴλ κεφαλὴν καὶ οὐρὰν, μέγαν καὶ μικρὸν, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Μετὰ τὸ φθάσαι ἐπ' αὐτοὺς τὸν Λόγον τὸν ἀπεσταλμένον, πᾶσαν τὴν κακὴν αὐτῶν διάταξιν συγχυθήσεσθαι λέγει, καὶ περιατρεθήσεσθαι μὲν ἄρχοντας καὶ τοὺς ἐπομένους, τούς τε ἐν δυναστείᾳ μέγα φυσῶντας καὶ τοὺς ὑποβεβηκότας. Ἀτιμασθήσεται πρεσβυτέρων προεδρία, καὶ τῶν κατὰ προσωποληψίαν κρινόντων. Οἱ δὲ μηδεμίαν τάξιν ἔχοντες ἐν τῷ λαῷ, αὐτοχειροτόνητοι δὲ καὶ προφητικὸν ἔαυτοῖς ἐπιψευδόμενοι χάρισμα (ὅ μη ἔλαβον παρὰ τοῦ Πνεύματος) καὶ διδάσκοντες τὰ ἄνομα, οἵος ἦν ἐπὶ Ἱερείας μίου ὁ Ἀνανίας, καὶ ἐπὶ Μιχαίου οἱ ψευδοπροφῆται, ἐν οἷς ἐγένετο πνεῦμα ψευδὲς, ὃ ἐξηπάτα τὸν Ἀχαὰμ, προτρε πόμενον ἐπὶ τὸν κατὰ τῶν Σύρων πόλεμον· ἀφαιτεθήσονται καὶ οὗτοι, οίονεὶ τὴν οὐραγίαν τοῦ λαοῦ κατέχοντες. 9.231 Ἄλλὰ καὶ μακαρίζοντες τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ πλα νῶντες αὐτὸν καὶ διὰ τῆς ἀπάτης ἐκκαρπούμενοι. Διὰ τοῦτο οὔτε ἐπὶ τοῖς νεανίσκοις καὶ ἀκμάζουσιν ἐν αὐτοῖς εὐφραν θήσεται ὁ Κύριος. Οὔτε εἴ τις ὄρφανὸς ἐν τῷ τοιούτῳ λαῷ, οὔτε εἴ τις χήρα ἐλεηθήσεται. Τὸ μὲν γὰρ ἀσθενὲς καὶ ἀβοήθητον, ἐλέους ἄξιον· τὸ δὲ δυνατὸν ἐν κακίᾳ καὶ πονηρίᾳ, ἀποστροφῆς καὶ μίσους. Εἴτα ἐπάγει, ὅτι οὐδέπω ὁ θυμὸς αὐτοῦ ἀποστρέφεται, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλὴ ἐπίκειται, διὰ τοὺς πλανῶντας ἐν τῷ λαῷ καὶ πλανωμένους, παρ' οὓς πάντες ἄνομοι καὶ πονηροὶ καὶ ἄδικα λαλοῦντες. Ἐχει δέ τινα ἡ ἀπειλὴ εὐεργεσίας ἔμφασιν, ὅτι Καυθήσεται ἡ ἄνομία, ὡς πῦρ. Τὴν γὰρ παρασκευασθεῖσαν ὅλην ἐκ τῆς ἄνομίας ἀφανισμῷ παραδοθῆναι ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότου ὥκονόμηται. Καὶ ὡς ἄγρωστις (φησὶ) ξηρὰ βρω θήσεται ὑπὸ πυρὸς, καὶ καυθήσεται ἐν τοῖς δάσεσι τοῦ δρυμοῦ. Ἔως μὲν ἐγκέχωσται τοῖς γηῖνοις πάθεσιν ἡ ψυχὴ, ὡς ἄγρωστις τὰ πάθη αὐτῆς, ἐκ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς ἐκφυόμενα, διέρπει, δι' ἀλλήλων τὴν γένεσιν ἔχοντα, καὶ ἄλλα ἐπ' ἄλλοις γεννώμενα. Ως γὰρ ἡ ἄγρωστις πολὺ γονώτατόν ἐστιν ἐν βοτάναις καὶ οὐδαμοῦ καταλήγει αὐτῆς ἡ γέννησις, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πέρας τῆς πρώτης γενέσεως ἀρχὴ τοῦ ἐφεξῆς γίνεται, τοιαύτη καὶ ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ἐστὶ φύσις· αὐτὴ ἔαυτὴν διαδέχεται. Καὶ γεννᾷ μὲν ἡ πορ νεία πορνείαν· ἡ δὲ ἐν τῷ ψεύδει συνήθεια ψεύδους γίνεται μήτηρ, καὶ ὁ ἐν κλοπαῖς μελετήσας, κατατολμᾷ ῥαδίως τοῦ ἀδικήματος. Ἡ γὰρ προλαβοῦσα ἀμαρτία ἀφορμὴ ἀμαρτίας γίνεται. Ἐὰν οὖν γυμνώσωμεν τὴν ἀμαρτίαν διὰ τῆς ἔξομολογήσεως, ἐποιήσαμεν αὐτὴν ξηρὰν ἄγρωστιν, ἄξιαν τοῦ ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ πυρὸς καταβρωθῆναι. Αὕτη δὲ καίεται ἐν τοῖς δάσεσι τοῦ δρυμοῦ. Τήρησον δόσα περὶ δρυμῶν εἴρηται ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν· πολε μούμενος ὁ λαὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρυμὸν, καὶ ἐκλείπει μὴ ἐσθίων. Ἄλλὰ καὶ Ἀβεσσαλῶμ πολεμούμενος εἰς δρυμὸν εἰσέρχεται. Ἐὰν οὖν μὴ γένηται ὡς ἄγρωστις ξηρὰ, ἡ ἀμαρτία τία ἡμῶν, οὐ βρωθήσεται ὑπὸ πυρὸς, οὔτε κατακαυθήσεται. Καὶ τὰ Δάση τοῦ δρυμοῦ τοὺς ὑπούλους λέγει καὶ συνεσ κιασμένους τῇ διανοίᾳ, τοὺς ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἔαυτῶν πολλὰ τῶν κακῶν συντηροῦντας. 9.232 Εἴτα ἐπάγει, ὅτι Διὰ θυμὸν ὄργης Κυρίου συγκέκαυ ται ἡ γῆ δλη. Δείκνυσιν ὅτι τὰ γήινα τῷ πυρὶ τῷ κολαστικῷ παρα δίδοται, ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τῆς ψυχῆς, καθ' ἄ καὶ ὁ Κύριος ὑποφαίνει, λέγων· Πῦρ ἥλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἥθελον ἰδεῖν εἰ ἥδη ἀνήφθη. Καὶ ἔσται ὁ λαὸς, ὡς ὑπὸ πυρὸς κα τακεκαυμένος ἀνθρωπος. Οὐκ ἀφανισμὸν ἀπειλεῖ, ἀλλὰ τὴν κάθαρσιν ὑποφαίνει, κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, ὅτι Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

Εῖτα τὴν κακίαν τὴν ἐν τῷ λαῷ καὶ τὴν στάσιν τὴν ἐν αὐτοῖς ἀκατάπαυστον ἥδη, καὶ παντελῶς εἰς τὸ ἀνίατον προχωρήσασαν διαγράφει. "Ανθρωπος γὰρ τὸν ἀδελφὸν ἔαυτοῦ (φησὶν) οὐκ ἐλεήσει ἔκαστος, ἀλλὰ προσιόντα ἐπὶ τὸ τινὸς τυχεῖν ἀντιλήψεως, ἐκκλινεῖ εἰς τὰ δεξιὰ, τουτέστιν ἀδέξιος γίνεται, ὅτι πεινάσει καὶ φάγεται ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ· ὁ γὰρ μὴ ἐργαζό μενος δεξιὰ καὶ ἀποδοχῆς ἄξια, οὗτος ἐμπλησθήσεται ἐκ τῶν σκαιοτέρων καὶ ἀπηγορευμένων. Τί οὖν ἔστι τὸ Φάγεται ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ, ἐρμηνεύει. Καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῇ (φησὶν) ἀνθρωπος ἐσθίων τὰς σάρκας τοῦ βραχίονος αὐτοῦ. Θηριώδη τινὰ κατάστασιν τῆς ψυχῆς ὑποφαίνει, ἀλληλοφαγίαν τῶν ἀδελφῶν διηγούμενος, ὡμῶς ἐπιβαινόντων ἀλλήλοις. Φάγεται γὰρ Μανασσῆς τοῦ Ἐφραΐμ, καὶ Ἐφραΐμ τοῦ Μανασσῆ. Ἐξαγριοῖ γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία καὶ θηρίοις ὡμοβόροις ποιεῖ παρεικάζεσθαι, οὐκ ἐμπιπλαμένους τοῦ ἐσθίειν ἀπὸ τῶν σαρκῶν τοῦ βραχίονος τοῦ ἔτέρου, ὃν τὸ τέλος ἔστι παντελῆς ἀπώλεια, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι Εἴ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. Οὕτω δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔχ θρῶς διακείμενοι, ὅμως ἐν τῇ κατὰ τοῦ πλησίον ἐπιβουλῇ συμφωνήσουσιν. Ἄμα γὰρ πολιορκήσουσι τὸν Ἰούδαν (φησὶ) τουτέστι τοὺς ἔξομολογούμενους τῷ Θεῷ καὶ παραμένοντας αὐτοῦ τῇ λατρείᾳ. Ἰούδας γὰρ ἡ ἔξομολόγησις ἐρμηνεύεται. Πλὴν ἡ κακία πρὸς ἔαυτὴν ἀσύμφωνος οὖσα, τῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν μάχῃ ἐπιδείκνυται τινα συμφωνίαν· οἷον θρασύτης καὶ δειλία ἀλλήλαις ἀντίκεινται, ἡ μὲν ὑπερβολὴ τυγχά νουσα, ἡ δὲ ἔλλειψις· ἀλλὰ τῇ ἀνδρείᾳ, ἐν μέσῳ κειμένῃ, δομοίως μάχονται, οἵονεὶ πολιορκοῦσαι αὐτὴν ἐκατέρωθεν. Διὰ τοῦτο Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆς ἐσθίειν μὲν ἀλλήλων τὰς σάρκας λέγονται, πολιορκεῖν δὲ ὄμοῦ γενόμενοι τὸν Ἰούδαν.

10.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι'

10.233 Οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν. Γράφοντες γὰρ, πο νηρίαν γράφουσιν, ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου· ὥστε εῖναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἀρπαγὴν καὶ ὁρφανὸν εἰς προνομήν. Καὶ τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς; Ἡ γὰρ θλίψις ὑμῶν πόρρωθεν ἥξει. Καὶ πρὸς τίνα καταφεύξεσθε, τοῦ βοηθηθῆναι; Καὶ ποῦ καταλείψετε τὴν δόξαν ὑμῶν, τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς ἀπαγωγήν; Καὶ ὑποκάτω ἀνηρημένων πεσοῦνται. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ἡ ὁργὴ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ὑψηλή. Εἰσί τινες, οἱ κατακολουθεῖν τοῖς πατράσι καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ τῶν παραδεδομένοις δόγμασιν ἀπαξιοῦντες, αὐτοὶ κατάρ χειν αἱρέσεων ἐπιθυμοῦσι. Διὸ καινοτομίας τινάς παρεπι νοοῦσι τῷ ὀρθῷ λόγῳ, γράφοντες πονηρίαν καὶ ἀσέβειαν· εἰς οὓς φθάνει τὸ οὐαὶ, εἰς τοὺς πατέρας τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, καὶ συγγραφέας τῶν ἀθέων δογμάτων. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τοὺς πτωχεύοντας τῇ πίστει συναρπάζουσι καὶ καταδυναστεύονται ψυχὰς χηρευούσας τοῦ ἀληθινοῦ νυμ φίου, τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἀλλὰ καν τινα ἴδωσιν ἀπορφανισθέντα Θεοῦ διὰ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τοῦτον ὥσπερ λάφυρον ἔαυτῶν ποιοῦνται, κατεπαγγελόμενοι μὲν αὐτοῖς πᾶσαν ἀδειαν, καὶ τὸν ἐν ἥδονῃ προτείνοντες βίον, εἰ μόνον λάβοιεν αὐτοὺς συντεθειμένους τοῖς δόγμασι τῆς ἀθεότητος. Ὁποία ἡ νῦν παραβλαστήσασα τῶν Ἀνομοίων αἵρεσις, καὶ πόρνοις καὶ μοιχοῖς καὶ ἀρσενοκοίταις καὶ ἀνδραποδισταῖς καὶ ἐπιόρκοις καὶ ψεύσταις συγχώρησιν ἀμαρτημάτων ὑπισ χνούμενοι, ἐὰν μόνον αὐτοὺς λάβωσι τῇ κατὰ τοῦ Μονογενοῦς βλασφημίᾳ συνερχομένους. Πρὸς οὓς φησιν ὁ λόγος· Τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς; Ἡμέραν λέγει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξ οὐρανῶν, ἐν ᾧ ἐπιδημήσει τῷ κόσμῳ, ἀποδιδοὺς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· καθ' ἣν ἀπολήψονται τὴν θλίψιν πόρρωθεν ἐπ' αὐτοὺς ἐρχομένην, ὡς γράφοντες πονηρίαν. Πρὸς τίνα δὲ καταφεύξεσθε, τοῦ βοηθηθῆναι; Κατὰ γὰρ Θεοῦ

έγραψατε, τοῦ κρίνοντος ζῶντας καὶ νεκρούς. Κατηγορία ὑμῶν ἔσται τὰ ὑμέτερα γράμματα. 10.234 Εἴτα φησι· Ποῦ καταλείψετε τὴν δόξαν ὑμῶν; Οἱ φανητιῶντες καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τιμῆς ἀντεχόμενοι καὶ αἵρεσιαρχεῖν ἐπιθυμήσαντες, ἵνα ὀνόματος τύχητε, καὶ διὰ τοῦτο λαλήσαντες ἀδικίαν εἰς τὸ ὄψος, ποῦ τότε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως καταλείψετε τὴν δόξαν ὑμῶν; 'Υποκάτω δὲ (φησὶν) οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνηρημένων πεσοῦνται. Νῦν προς τάτης εἴ τῶν ἐξηπατημένων καὶ θαυμάζῃ παρ' αὐτῶν, ὄνομα διδασκάλου καὶ καθηγητοῦ περιφέρων, σεμνυνόμενος παρ' αὐτῶν καὶ μακαριζόμενος· τότε δὲ τούτων αὐτῶν ἀτί μότερος ἔσῃ, τῶν ὑπὸ σοῦ πεφονευμένων. Φόνος γάρ ἔστι ψυχῆς, ψευδοδοξίας παραδοχῆς. 'Υποκάτω οὖν τούτων ἔσῃ πεπτωκῶς, καὶ τὸ τῶν ἀνηρημένων ὑπὸ σοῦ βάρος ἐπικεί σεταί σοι. 'Επειδὴ δὲ ἔκαστος ἡμῶν διὰ τοῦ βίου οίονεὶ χειρόγραφα ἡμῶν γράφομεν, τῷ μνημονικῷ ἡμῶν τοὺς τύπους τῶν πραγμάτων ἐναποσφραγιζόμενοι, τάχα καὶ τοὺς τοιούτους ταλανίζει ὁ λόγος, ὡς γράφοντας πονηρίαν. 'Η μὲν γάρ καρδία τῶν δικαίων καταγέγραπται οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος· ἡ δὲ τῶν ἀδίκων καρδία οὐ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ μέλανι τῷ συγγενεῖ τοῦ σκότους καὶ ἔχθρῷ τοῦ φωτός. 'Ωστε ἔκαστος ἡ ὑπὲρ ἑαυτοῦ συγγράφει, τὰ ἀγαθὰ πράσσων, ἡ καθ' ἑαυτοῦ ποιῶν χειρόγραφα κατατίθεται πονηρά. "Εστιν οὖν τι χειρόγραφον καθ' ἡμῶν, χειρογραφούμενον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν, δταν πράξωμεν τὰ χείρονα· καὶ ἔστι τι ὑπὲρ ἡμῶν χειρόγραφον, δταν πράσσωμεν τὰ βελτίονα. "Ηδη δέ τινες καὶ τὰ ἐν συμβολαίοις γράμματα ῥάδιουρ γοῦντες καὶ παραποιοῦντες χαρακτῆρας γραμμάτων ἐν κτήσεσιν ἀγρῶν καὶ διαθήκαις καὶ ὑποθήκαις, καὶ συναλλάγμασι ποικίλοις, δσα διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀποδείξεως τὴν σύστασιν ἔχει, γράφοντες· καὶ οἱ τοιοῦτοι πονηρίαν γράφουσι, διαστρέφοντες τὸ δίκαιον κρίμα ἐπὶ τῶν πτωχῶν καὶ διαρπάζοντες τὰ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ, ὥστε εἴναι αὐτοῖς χήραν εἰς κατάβρωμα, καὶ ὀρφανὸν εἰς κέρδος. Οἷα τὰ ἐν ταῖς τῶν πολέμων προνομαῖς τοῖς κρατοῦσι προσγίνεται, οὓς ὑπομιμήσκει ὁ λόγος, δτι Τί ποιήσουσιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς; Τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν καὶ τῆς κατ' ἀξίαν τῶν ἔκάστω πεπλημμελημένων ἀνταποδόσεως, ἐπισκοπῆς εἰπεν ἡμέραν, ἦν τούτοις ἀπειλεῖ, δτι 'Η θλίψις ὑμῶν πόρρωθεν ἤξει. Νοήσωμεν δὲ τί λέγει, Πόρρωθεν, οὕτως. 'Η σωτηρία ἡμῶν οὐ πόρρωθεν, ἀλλ' ἐγγὺς ἡμῶν ἔστι· Θεὸς γάρ (φησὶν) 'Ἐγγίζων ἐγώ εἰμι· καὶ 'Ἐγγιῶ αὐτοῖς μᾶλλον ἡ ὁ χιτὼν τοῦ χρωτὸς αὐτῶν· καὶ πάλιν. 'Η ἐντολὴ αὕτη (φησὶν) ἦν ἐν τέλλομαί σοι σήμερον, οὐχ ὑπέρογκός ἔστιν, οὐδὲ μακράν ἔστιν ἀπὸ σοῦ. Οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω ἔστι, λέγων· Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ λήψεται αὐτὴν ἡμῖν; Οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης, λέγων· Τίς διαπεράσει ἡμῖν εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης καὶ λάβῃ αὐτὴν ἡμῖν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν; 'Ἐγγύς σού ἔστι τὸ ῥῆμα, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ ὁ Κύριος δὲ ἡμῶν· 'Η βασι λεία τοῦ Θεοῦ (φησὶν) ἐντὸς ὑμῶν ἔστι. Τὰ μὲν οὖν κρείτ τονα καὶ δι' ὧν ἡ σωτηρία, ἐγγὺς ἡμῶν ἔστι καὶ ἐντός· τὰ δὲ ἐναντία, ἡμῶν πόρρωθεν ἔρχεται, ἐκτὸς ἡμῶν τυγχά νοντα. Οὐ γάρ τῇ κατασκευῇ ἡμῶν ἐνυπάρχει ἡ ἀμαρτία, ἀλλ' ὑστερον ἐπιγεγένηται. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θλίψις, ἡ ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν ἐπαγομένη, πόρρωθεν ἤξειν ἀπειλεῖται παρὰ τοῦ Προφήτου. 10.235 Οὐαὶ Ἀσσυρίοις. 'Η ράβδος τοῦ θυμοῦ μου καὶ ὀργή ἔστιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Τὴν ὀργήν μου εἰς ἔθνος ἄνομον ἀποστελῶ καὶ τῷ ἐμῷ λαῷ συντάξω ποιησαι σκῦλα καὶ προνομὴν καὶ καταπατεῖν τὰς πόλεις καὶ θεῖναι αὐτὰς εἰς κονιορτόν. Αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως ἐνεθυμήθη καὶ τῇ ψυχῇ οὐχ οὕτω λελόγισται, ἀλλ' ἀπαλλάξει ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ τὸν ἔξολοθρεῦσαι ἔθνη οὐκ ὀλίγα. Καὶ ἐὰν εἴπωσιν αὐτῷ· «Σὺ μόνος εἰς ἄρχων» ἐρεῖ «Οὐκ ἔλαβον τὴν χώραν τὴν ἐπάνω Βα βυλῶνος καὶ τὴν Χαλάνην, οὗ ὁ πύργος ὡκοδομήθη· καὶ ἔλαβον τὴν Ἀραβίαν καὶ Δαμασκὸν καὶ Σαμάρειαν. "Ον τρόπον

ταύτας ἔλαβον, καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς λήψομαι». Διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ, Ἀσσύριοι αὐτοῖς ἐπάγονται· οὐ διὰ τὴν ἑαυτῶν δικαιοσύνην, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερ βάλλουσαν τοῦ λαοῦ ἀδικίαν. Ἐλλ' ὅμως καὶ οὗτοι (μὴ νοοῦν τες δτὶ ἀντὶ μάστιγος παιδευτικῆς κατὰ τοῦ τὰ θεῖα νόμιμα παραβαίνοντος λαοῦ δέδονται, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῖς, ως δή τινα δύναμιν κεκτημένοις, μεγαλυνόμενοι) ταλανίζονται παρὰ τοῦ λόγου· Οὐαὶ ὑμῖν, Ἀσσύριοι, οἵτινες ῥάβδος ἐστὲ τοῦ θυμοῦ μου, ὅργανον κολαστικόν ἐστε· οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει ποιεῖτε, ἀλλὰ τῇ τοῦ Κινοῦντος ἐνεργείᾳ τοῖς ἀξίοις τοῦ συντριβῆναι ἐπάγεσθε. Καὶ ὅργη (φησὶν) ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Τὴν παιδευσιν ἐνταῦθα φανερῶς ὅργὴν ὀνομάζει, ως καὶ ὁ ψαλ μωδός· Μηδὲ τῇ ὅργῃ σου, παιδεύσῃς με. Παιδευσις οὖν τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς χερσὶν ἐστι τῶν Ἀσσυρίων. Τὴν ὅργὴν μου εἰς ἔθνος ἄνομον ἀποστελῶ. Τὴν κόλασιν τῷ μὴ κατὰ τὸν νόμον, τὸν διατεταγμένον αὐτῷ βιοῦν ἀνεχομένῳ λαῷ, ἐπάξω. Καὶ τῷ ἐμῷ λαῷ συντάξω ποιῆσαι σκῦλα. Διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἔτι ἴδιον ὄνομάζει λαὸν τὸν ἀνομήσαντα ὁ ἀγαθὸς Θεός. Ὄτι μὲν γὰρ ἡνόμησε, τὴν ὅργὴν ἀποστέλλει· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἄπαξ εἴλετο διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν πατέρων, οὐκ ἀπαρνεῖται αὐτοῦ τὴν οἰκείωσιν. Συντάσσω οὖν (φησὶ) ποιῆσαι σκῦλα καὶ προνομὴν καὶ καταπατεῖν τὰς πό λεις καὶ θεῖναι αὐτὰς εἰς κονιορτόν· ἵνα εἰδῶμεν, ὅτι πάντα ὅσα πάσχομεν σκυθρωπά, ἐκ τῆς θείας διαταγῆς ὑπομένομεν. Οὐκ ἐᾶ γὰρ ἡμᾶς ἐκδότους ταῖς πονηραῖς καὶ κολαστι καῖς δυνάμεσιν, ἀλλ' αὐτὸς τὰ μέτρα ὁρίζει τῶν κολάσεων, στοχαζόμενος τῆς δυνάμεως τῶν θεραπευομένων. Σκῦλα μὲν οὖν ἐστι τὰ τοῖς νεκροῖς, τοῖς πεσοῦσιν ἐν πολέμῳ περικείμενα, εἴτε ὅπλα, εἴτε ἐσθῆς, εἴτε τις ἔτερος κόσμος· προνομὴ δὲ, ἡ διανομὴ τῶν λαφύρων, κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν κεκρατηκότων διανεμομένη. Ἐκελεύσθησαν οὖν οἱ Ἀσσύριοι σκυλεῦσαι τὸν Ἰσραὴλ καὶ προνομεῦσαι καὶ καταπατῆσαι αὐτοῦ τὰς πόλεις καὶ θεῖναι εἰς κονιορτόν. 10.236 Αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως ἐνεθυμήθη, καὶ τῇ ψυχῇ οὐχ οὕτω λελόγισται· ἀλλ' ὑπερήρθη τῇ διανοίᾳ, οὐχ ως διὰ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ λαοῦ παραδοθέντος αὐτῷ, ἀλλ' ἐπαρθεὶς τῇ διανοίᾳ καὶ ἀπαλλάξας ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐννοίας τὸν ἀληθῆ λόγον, οἴεται δυνατὸς εἶναι τοῦ ἔθνη ἔξολοθρεύειν οὐκ ὀλίγα. Καὶ, ἐπειδὴ κολακεύοντες αὐτὸν καὶ θωπεύοντες, οἱ ὑποχείριοι λέγουσι· Σὺ μόνος εἶ ἄρχων, ὕσπερ εἰρωνεύομενος πρὸς αὐτοὺς λέγει· Οὐκ ἔλαβον τὴν χώραν τὴν ἐπάνω Βαβυλῶνος καὶ Χαλάνην. Οὕπω (φησὶ) γέγονα πάντων κύριος· ἐκφεύγει μου τὴν βασιλείαν ἡ χώρα ἡ ἐπάνω Βαβυλῶνος καὶ ἡ Χαλάνη, Οὐδὲ πύργος ὡκοδομήθη. Πύργον μὲν οὖν ἐκεῖνον λέγει τὸν ἀρχαῖον, δὲν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Σεναὰρ ὡκό δόμησαν, εἰπόντες· Δεῦτε, οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, πρὸ τοῦ διαχωρισθῆναι ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐσται ἔως τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ δὲ τῆς Χαλάνης ὄνομα οὐκ ἐντέτριπται τῇ χρήσει τῆς Γραφῆς· εἰκάζομεν δὲ περὶ τὴν Βαβυλωνίαν που κεῖσθαι, ἐπειδὴ ἡ Βαβυλῶν ἐστιν ἐπώ νυμος τῇ συγχύσει τῶν γλωσσῶν, ἀς συνέχεεν ὁ Κύριος, τὴν πρὸς τὸ κακὸν συμφωνίαν διασπῶν. Φησὶ γὰρ ἡ Γραφὴ, ὅτι ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου σύγχυσις, Ἐβραϊστὶ δὲ Βαβέλ. Ἐλαβον δὲ (φησὶν) Ἀραβίαν καὶ Δαμασκὸν καὶ Σαμάρειαν. Ὄν τρόπον ταύτας ἔλαβον, καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς λήψομαι. Ἐπεὶ οὖν ἑαυτῷ ἔλαβε τὸ πάσας δύνασθαι ὑπὸ χειρίους ποιεῖν τὰς πόλεις, καὶ οὐ συνῆκεν ὅτι ἀνθρώπων ἐκράτησεν οὐ δι' οἰκείαν δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ παιδεύοντος τοὺς ἡμαρτηκότας Θεοῦ περιεγένετο, τούτου ἑνεκεν θρήνου αὐτὸν ἄξιον ὁ προφητικὸς τίθεται λόγος. 10.237 Ὁλολύξατε, τὰ γλυπτὰ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν Σαμαρείᾳ. Ὄν τρόπον γὰρ ἐποίησα Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς χειρο ποιήτοις αὐτῆς, οὕτω ποιήσω τῇ Ἱερουσαλήμ καὶ τοῖς εἰ δώλοις αὐτῆς. Πῶς ὀλολύξει γλυπτὰ, ἀ ἐκ ζύλου καὶ λίθου, ἡ τινος ἄλλης ὅλης ἐστὶ, μορφούσης αὐτὰ τῆς τέχνης εἰς ἀνθρώπων εἰκόνας, ἡ ζώων ἀλόγων τετραπόδων, ἡ πτηνῶν, ἡ καὶ ἐρπετῶν, οἷα τὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐστὶν

άφιδρύματα; Ὄλολυγμὸς δέ ἐστι φωνὴ λυπηρὰ, ὀδύνην καρδίας ἀσήμω τινὶ φθόγγῳ παριστῶσα. Πῶς οὖν ὀλολύξει γλυπτά; Ὅτι τοῖς ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων μεμορφωμένοις ξύλοις (ἢ λίθοις, ἥπου καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, ἢ ἐλέφαντι, ἢ ὅσα ἄλλα τιμίας ἢ ἀτιμωτέρας ὄλης ἐστὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν εἰδωλα προσ κυνούμενα) τούτοις ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δαίμονές τινες προσ πτάντες παρακαθέζονται, τῆς ἀπὸ τῶν μιασμάτων ἡδονῆς ἀπολαύοντες. Ὡσπερ γὰρ τὰ λίχνα κυνίδια περὶ τοὺς τῶν μακέλλων τόπους, ἐν οἷς αἴμα καὶ ἰχῶρες, διατρίβουσιν, οὕτω καὶ τὰ λίχνα δαιμόνια, θηρώμενα τὴν ἀπὸ τῶν αἱ μάτων καὶ τῆς κνίσσης τῶν θυσιῶν ἀπόλαυσιν, περὶ τοὺς βωμοὺς εἰλεῖται, καὶ τὰ ἀγάλματα, τὰ αὐτοῖς ἀνακείμενα. Τάχα γάρ που καὶ τρέφεται τὰ ἀέρια σώματα αὐτῶν, ἥτοι καὶ πύρινα, ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων μικτά. Δείκ νυσι δὲ καὶ ἡ ἱστορία τῶν Βασιλειῶν, ὅτι προσεδρεύει ἡ δαιμονικὴ δύναμις τοῖς ἐπιφημισθεῖσιν αὐτοῖς ἀγάλμασιν. Ἐλαβον γὰρ (φησὶν) οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν ἔχομενα Δαγών. Καὶ ὥρθρωσαν οἱ Ἀζώτιοι τῇ ἐπαύριον, καὶ ἴδου Δαγὼν πεπτωκὼς εἰς τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκοῦν Δαγών μὲν ἦν τὸ δρώ μενον ἄγαλμα· ὁ δὲ πίπτων ἐπὶ πρόσωπον, ὁ δαίμων, ὁ νικώμενος ὑπὸ τῆς περὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ δόξης· καὶ πίπτων μὲν αὐτὸς ἐπὶ πρόσωπον, συγκαταβάλλων δὲ ἔαυτῷ τὸ χειροποίητον. Διὰ τοῦτο οἱ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίοντες, κοινωνοὶ τραπέζης λέγονται δαιμόνων. Ἐπειδὴ τὸ σφάγιον, τὸ προσαγόμενον τῷ εἰδώλῳ, προσεμερίσθη τι καὶ εἰς τὸν παρεδρεύοντα δαίμονα, ἐκ τε τοῦ ἔξαερουμένου αἵματος καὶ ἐκ τῆς ἀναθυμιωμένης πιμελῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ὀλοκαυτωμάτων, λαμβάνοντός τινα μερίδα τοῦ δαιμονίου. Καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ποτηρίου πίνων, ἀφ' οὗ ἡ σπονδὴ, ποτήριον πίνει δαιμονίων. Διὰ τοῦτο ὀλολύξει τὰ γλυπτὰ, τουτέστι τὰ ὅμώνυμα τοῖς γλυπτοῖς δαιμόνια. Καὶ ὅταν λέγηται, ὅτι ἔξει εἰς Αἴγυπτον Κύριος καὶ σεις θήσεται τὰ χειροποίητα Αἴγυπτου καὶ ἡ καρδία αὐτῶν ἡττη θήσεται, τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔξηγούμεθα. Τὰ γὰρ δαιμόνια, τὰ προσδιατρίβοντα τῷ περιγείῳ τόπῳ, σεισθήσεται φυγαδευό μενα, καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον τῆς ἀβύσσου ἀπελαθήσεται τόπον, ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο Ἐπικατάρατος πᾶς ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτὸν, ἔργον χειρῶν τεχνίτου, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ, ὅτι κακὸν ἔαυτῷ θησαύρισμα διὰ τοῦ γλυπτοῦ τὸν ἐπακολουθοῦντα αὐτῷ δαίμονα ἐπηγά γετο καὶ κατάραν σύνοικον διὰ τοῦ δαίμονος ἐπεσπάσατο.

10.238 Καὶ ἔσται, ὅταν συντελέσῃ Κύριος πάντα ποιῶν ἐν τῷ ὅρει Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὄφθαλμῶν αὐτοῦ. Μετὰ τὸ προστάξαι τοῖς γλυπτοῖς τοῖς ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ ὀλολυγμὸν, καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς ἀπειλῇ (οἷον καθαρισθείσης λοιπὸν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν εἰδώ λων μιάσματος ἐλευθερωθείσης καὶ παιδευθείσης ταῖς πλη γαῖς ταῖς κολαστικαῖς, ἃς διὰ τοῦ παραδοθῆναι τοῖς Ἀσσυρίοις ὑπέμενεν) τότε λοιπὸν ἀπειλεῖ ὁ λόγος ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων τὴν πληγὴν μεταθήσειν. Ἐπειδὴ γὰρ ὑπερήρθη τῷ φρονήματι καὶ οὐκ ἐνόησεν, ὅτι ἡ ἐκείνων ἀμαρτία αἰτίᾳ γέγονε τῶν τοσούτων κακῶν, ἀλλ' ὧήθη ἰδίᾳ ἐπινοίᾳ καὶ δυνάμει δεδυνῆσθαι κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, διὰ ταύτην τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸ ἄλογον ὕψος τῆς κατὰ τὸν νοῦν ἐπάρσεως, Ἐπάξει (φησὶν) ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὄφθαλμῶν αὐτοῦ. Μέγας ὁ μέν τίς ἐστι κατὰ τὴν ἔαυτοῦ φύσιν· ὁ δὲ κατὰ τὴν οἴησιν, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν οὐδὲν αὐτῷ προσηκόντων. Νοῦς δὲ μέγας, ὡς ἀληθῶς, ὁ τὰ μεγάλα θεωρῶν, ὁ δυνάμενος τοῖς λόγοις τοῖς δημιουργικοῖς ἐπιβάλλειν, καὶ ἀπ' αὐτῶν τὸ κάλλος τῆς σοφίας τοῦ τεχνίτου τῶν ὅλων κατανοεῖν. Μέγας ὁ τῇ οἰκονομίᾳ τῶν παρὰ Θεοῦ γινομένων καὶ τῇ μέχρι τῶν λεπτοτάτων διηκούσῃ παρ' αὐτοῦ προνοίᾳ ἐπιβάλλειν δυ νάμενος, καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῦ τὰ δίκαια

κρίματα θεωρεῖν. Μέγας ό νοῦς, ό διὰ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Δυνάμεων καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ ὑπερκόσμια δόξης, τὸν βασιλέα τῆς δόξης καὶ Κύριον τῶν Δυνάμεων ἐννοῶν. Ὁ μέντοι ἔαυτὸν μακαρίζων καὶ ὑπεραίρων, οἰησίσοφός τις καὶ ματαιόφρων μᾶλλον δικαίως, ἢ μέγας, κατὰ νοῦν ὀνομάζοιτο. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ σύνηθες τῇ Γραφῇ τῇ τῶν πολλῶν οἱήσει πρὸς τὰς ὀνομασίας ἀκολουθεῖν, μέγαν εἴρηκε νοῦν, οὐ τὸ τῇ φύσει μεγαλεῖον προσμαρτυρῶν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς οἱήσεως ἐπιφημισθὲν αὐτῷ ὀνομάζων. Διὰ τοῦτο κολάζων ὑπερηφανίαν ὁ Κύριος, καὶ ταπεινῶν αὐτοῦ τὴν ὑψηλοφροσύνην, ἐπάγειν λέγεται ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν τῶν Ἀσσυρίων. Τὴν δὲ ἀσθενῆ ὑπόληψιν ἔξελέγχων, ἐπὶ τὸ ὕψος φησὶ τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐπάξειν τὴν κόλασιν. Καὶ γὰρ τὴν δόξαν, πολύσημον οὖσαν φωνὴν, κατὰ ἐν τῶν σημαινομένων ὡρίσαντό τινες, ἀσθενῆ ὑπόληψιν. 10.239 Δύναται δὲ ὁ νοῦς ὁ μέγας καὶ ὁ φρόνιμος, ὁ ἀντὶ τοῦ πανούργου λαμβανόμενος. Ὡς Ὁ ὄφις φρονιμώτερος τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὁ οἰκονόμος τῆς ἀδικίας φρονιμως ἐποίησε· καὶ Οἱ νιὸι τοῦ αἰῶνος τούτου φρονι μώτεροι ὑπὲρ τοὺς νιοὺς τοῦ φωτὸς, εἰς τὴν γενεὰν αὐτῶν. Ἡμήνευσε δὲ ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος τοῦ φρονίμου τὴν ἐννοιαν, ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, εἰπών· Φοβοῦμαι δὲ, μήπως ὡς ὁ ὄφις ἔξηπάτησεν Εὔαν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ ... Ἐδειξε γὰρ, ὅτι ἡ ἱστορία τὴν ψεκτὴν φρονιμότητα τῷ ὄφει προσμαρτυρεῖ, ἐκ τοῦ αὐτὸν εἰς πανουργίαν μεταβάλλειν τὸ φρόνι μον. Οὕτως οὖν καὶ νοῦς μέγας, οὐ κατά τίνος ἐπαινετοῦ, ὡς οἱ τὰ παρ' Ἑλλησι σημαινόμενα ἀκριβοῦντες ἔταξαν, λέγοντες τὸν νοῦν εἶναι φρόνησιν συνεστραμμένην, ἀλλὰ ψευ δωνύμως. Ἡ αὐτὸς ἔαυτὸν ἐκθαυμάζων, ἢ παρὰ τῶν κο λάκων οὕτω προσαγορευόμενος, ὧνόμασται νῦν παρὰ τῆς Γραφῆς. Οὕτος δὲ ὁ νοῦς ὁ μέγας, ἐπειδὴ οἶδεν, ὅτι τοῦ σοφοῦ (τοῦ γε ἀληθινῶς σοφοῦ) οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, δοξάζει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς οὐ κάτω βλέπων, οὐδὲ τὰ γῆινα, ἀλλὰ τὰ μετέωρα πολυπραγμονῶν, καὶ τὴν ἄνω διατριβὴν ποιούμενος. Ὁποῖοι εἰσιν οἱ παρὰ τοῖς Ἑλλησι σοφοί, τὸν μὲν βίον ἔχοντες τοῖς αἰσχίστοις τῆς σαρκὸς πάθεσιν ἐγκαλινδούμενον, τὰ δὲ περὶ οὐρανοῦ καὶ ἀστέρων καὶ τῶν αἰθερίων καὶ τῶν περὶ τὸν ἀέρα συμπτωμάτων φυσιο λογοῦντες, δόξαν τινὰ ἔαυτῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς περιτιθέασιν. 10.240 Εἶπε γάρ· Ἐν τῇ ἰσχύι ποιήσω καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς συνέσεως ἀφελῶ ὅρια ἐθνῶν, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προνο μεύσω. Καὶ σείσω πόλεις κατοικουμένας καὶ τὴν οἰκου μένην δλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ, ὡς νοσσιὰν, ἢ ὡς κατα λελειμμένα ὡὰ ἀρῷ. Καὶ οὐκ ἔστιν, ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντείπῃ μοι. Νῦν ἐρμηνεύει σαφῶς, διὰ τί μέγαν νοῦν εἴρηκεν αὐτὸν καὶ διὰ τί ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπειλεῖ τὰς κολάσεις ἐπαγαγεῖν, τὸν κόμπον αὐτοῦ τῶν ὥρμάτων, ὡς κέχρηται κατὰ τῶν ὑποδεεστέρων, μετὰ πάσης πικρίας αὐτοῖς ἀπειλῶν πᾶν εἶδος ἀφανισμοῦ, ἄμαχον ἔαν τοῦ καὶ ἀνανταγώνιστον λέγων εἶναι τὴν δύναμιν. Ὡς γὰρ κύριος τυγχάνων ὧν βούλεται καὶ πάντως ἐπιτελέσων τὰ κατὰ πρόθεσιν, οὕτως ἐκόμπαζεν. Ἐπειδὴ πολλή μοί ἔστιν ἵππική καὶ πεζική δύναμις καὶ οὐδεὶς ὁ ἀνταίρων, καὶ ἐπειδὴ ἀπρόσιτος ἡ ἐν τοῖς στρατηγικοῖς σοφίᾳ μοι πάρ εστι καὶ ἡ σύνεσις ἀνεπίληπτος, διὰ τοῦτο (φησὶν) Ἀφελῶ ὅρια ἐθνῶν καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προνομεύσω. Πάντα γὰρ τὰ ἔθνη τῇ ἐμαυτοῦ ὑποκύπτειν βασιλείᾳ συναναγκάσας, ἔνα τῶν πάντων ποιοῦμαι δρον, τὴν ἐμὴν ἐπικράτειαν. Νῦν γὰρ ἔκαστον ιδίοις ὁροθεσίοις ἀπὸ τοῦ ἐτέρου διώρισται· ἀφελῶν οὖν αὐτῶν τὰ ὅρια, ὑπὸ ἐν σκῆπτρον τῆς ἐμῆς βασιλείας γενέσθαι τὰ πάντα συναναγκάσω. Καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν προνομεύσω. Προνομὴ λέγεται ἡ ἐν τοῖς πολεμίοις τῶν ἑαλωκότων εἰς τοὺς κρατοῦντας διανομὴ, δταν ἢ αἰχμάλωτα σώματα, ἢ τινα τῶν βοσκημάτων, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν κατὰ τὸν βίον, οἱ κρατοῦντες ἐν ἀλλήλοις διαλαγ χάνουσι. Καὶ ἔκαστος κατὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ὑπεροχὴν τῆς ἐκ τῶν λαφύρων προνομῆς ἀξιούμενος, οὕτω μετέχει τῶν ἐκ τοῦ

πολέμου. Καὶ τὰς νῦν (φησὶ) καθιδρυμένας παγίως πόλεις σείσω καὶ κλονήσω τῇ ἐμαυτοῦ δυνάμει καὶ τὴν οἰκου μένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ, ὡς νοσσιάν. Ποῖος γάρ πόνος, νεοσσοὺς ἀπτῆνας ἐπὶ τῆς καλιᾶς θαλπομένους παρὰ τῶν ἐκτρεφόντων αὐτοὺς ὄρνιθων καταλαβεῖν τῇ χειρὶ, μήτε πτερῷ χρῆσθαι, μήτε ποσὶ πρὸς φυγὴν δυναμένων; Εἴτα ἐπιτείνων καὶ τὴν καταφρόνησιν τὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν ἑαυτοῦ ὑπεραίρων δύναμιν, οὐδὲ ὡς νοσσιὰν (φησὶ) τὴν οἰκουμένην, ἀλλ' ὡς ὡὰ (φησὶν) ἔγκαταλελειμμένα, οὕτω λήψομαι. Καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεται με, ἢ ἀντείπῃ μοι. 10.241 Ὡς μὲν οὖν πρὸς τὴν λέξιν, ὁ τῶν Ἀσσυρίων ἄρχων ταῦτα ἐρεῖ διὰ τὴν κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας εὐ ημερίαν ὑπερφυσηθεὶς τὴν διάνοιαν, καὶ ἡγούμενος πάντα ἐξ ἐπιδρομῆς αἱρήσειν τὰ ἔθνη, καὶ μηδένα ἔξειν τὸν χεῖρας ἀνταίροντα, ἀλλὰ πάντα μὲν ὅρια ἔθνῶν τῇ δυνάμει αὐτοῦ συγχυθῆσθαι, δονεῖσθαι δὲ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῷ φόβῳ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ· τὸν δὲ εἰς χεῖρας ἐρχόμενον, εὐαλω τότερον εἶναι νεοττῶν ὅρνιθος, ῥᾶσον δὲ ἀρθήσεσθαι τῇ δυ νάμει αὐτοῦ ἐφοδενούσῃ τὴν ὑφ' ἡλίῳ πᾶσαν οἰκουμένην, ἢ ὡς ἄν τις λάβοι ὡὰ, ἔρημα τῆς θαλπούσης αὐτὰ καὶ ζω γονούσης ὅρνιθος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπερηφανία ὕσπερ μείζων ἔστιν ἢ κατὰ ἀνθρωπον, πρέπειν τινὲς ἐνόμισαν τὰ ῥήματα ταῦτα τῷ ἀλη θῶς ὑπερηφάνω, τῷ τραχηλιάσαντι κατὰ τοῦ Παντοκράτορος, τῷ ἀνυποτάκτῳ καὶ ἀποστάτῃ, καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακίαν συναποστήσαντι αὐτῷ τὰ συνεπακολουθήσαντα αὐτῷ πονηρὰ πνεύματα. Ἐκεῖνος γάρ ἔαυτὸν καὶ νοῦν οἰεται μέγαν καὶ φαντάζεται τὰ ὑψηλὰ περισκοπεῖν καὶ ἀπειλεῖ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑφ' ἔαυτὸν ποιήσασθαι· ὃς γε οὐδὲ τῷ Κυρίῳ ἐρωτήσαντι, πόθεν πάρεστι, παρητήσατο εἰπεῖν, ὅτι Περιελ θῶν τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν, πάρειμι. Οὗτος ἔτολμησε καὶ τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς κτίσεως δεῖξαι τὰς βασιλείας τῆς γῆς καὶ εἰπεῖν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐμά ἔστι· Νῦν οὖν, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι, σοὶ δῶσω. Τάχα οὖν τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων, τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ λόγος αἰνίττεται· καὶ γάρ ὁ Κύριος ἄρχοντα ὁνο μάζει τοῦ αἰῶνος τούτου, λέγων· Νῦν δὲ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθῆσεται ἔξω. Καὶ μετ' ὀλίγα· Οὐκέτι πολλὰ λα λήσω μεθ' ὕμῶν· ἔρχεται γάρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἄρχοντες, οἱ ἔθνάρχαι τινὲς, διατε ταγμένοι πρὸς φυλακὴν καὶ διατήρησιν τοῦ ὑφ' ἔαυτῶν ἐκάστου ἔθνους, καθ' ἣ φησιν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ ὡδῇ· Ὁτε διεμέριζεν ὁ "Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν νίοὺς Ἄδαμ, ἔστησεν ὅρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν Ἅγγέλων Θεοῦ. Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολός φησι· Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἄρχοντων τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀλλὰ λα λοῦμεν Θεοῦ σοφίαν, ἦν οὐδεὶς τῶν ἄρχοντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκε. Καὶ πάλιν ἐν τῷ Δανιὴλ, ἄρχων τις Περ σῶν καὶ ἄρχων Ἑλλήνων ἀναγέγραπται. Λέγει γάρ πρὸς αὐτὸν ὁ "Ἄγγελος· Καὶ ἐγὼ ἔξεπορευόμην (φησὶ) καὶ ὁ ἄρχων τῶν Ἑλλήνων ἥρχετο. Μήποτε οὖν ἐὰν ἢ ταῦτα ἐκ προσώπου διαβόλου λεγόμενα, ἡ ὑπερηφανία αὐτοῦ οὐ κατὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατὰ νοητῶν ἢ τινων δυ νάμεων γινομένη. 10.242 Μὴ δοξασθῆσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἐν αὐτῇ; ἢ ὑψωθῆσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτόν; ὡσαύ τως ἄν τις ἄρῃ ῥάβδον, ἢ ξύλον. Ἐλεγκτικὸς τῆς ὑπερηφανίας τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἀσσυ ρίων ὁ λόγος. Τί φρονεῖς ἐπὶ σεαυτῷ, ὡς κόπτοντι ἔθνη καὶ καθαιροῦντι τὰς δυναστείας τῶν πόλεων; "Η οὕτω γάρ καὶ ἡ ἀξίνη μέγα φρονοίη, ὡς τὰ ὑπέρογκα τῶν δένδρων εἰς γῆν καταβάλλουσα, καὶ ὁ πρίων, ὡς τὰ συνεστῶτα καὶ ἦνω μένα τῶν ξύλων διαιρῶν. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἀξίνη ἄνευ τῶν χειρῶν κόπτει, οὔτε ὁ πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτὸν καὶ εἰς χρείαν τινὰ τεχνικῶς καθαιροῦντος τὰ ξύλα,

δύναται πρίζειν. Ἐπαινετὸς δὲ εἴπερ ἄρα ὁ τῇ ἀξίνῃ κεχρημένος, καὶ ὁ τὸν πρίονα ἔλκων ἐπιστημόνως. Οὕτως οὐδὲ τὸ ξύλον, ὃ εἰς σκῆπτρον μετεσχηματίσθη, τὴν τοῦ κρατεῖν, ἀξίαν ὀφείλει καρποῦσθαι, ἀλλ' ὁ ταῦτα μεταχειριζόμενος, εἰς σύμβολον τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ δυναστείας. Οὕτως οὖν κάγω σε παρέλαβον εἰς τὴν τοῦ λαοῦ τοῦ ἡμαρτηκότος κόλασιν· εἰς ἀξίνην καὶ πρίονα τῇ ὡμότητί σου συγχρώμενος, εἰς τὴν δικαίαν τοῦ λαοῦ καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτοῦ ἐνεργουμένην παίδευσιν. Ὡς οὖν ἐπὶ τῶν δικαστηρίων οἱ δήμιοι ἐπὶ τῷ κολάζειν τεταγμένοι οὐχὶ κύριοι τιμωρίας εἰσὶν, οὐδὲ τῇ ἑαυτῶν ἰσχύῃ ἢ ἔξουσίᾳ τι ποι οὖσιν, ἀλλ' ἅπερ ἀν αὐτοῖς παρὰ τῶν νόμων ἐπιτραπῇ, οὕτω καὶ Ἀσσύριοι, οὐκ ἰσχυρὸν ἔθνος, οὐδὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνεργεῖν τι δυνάμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνδεδομένον αὐτῷ μέτρον παρὰ τοῦ θεραπευτοῦ τῶν ἡμαρτηκότων, ταῖς ἐπὶ τὸ κακοῦν κέχρηται ἐνεργείαις. 10.243 Καὶ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀποστελεῖ Κύριος Σαβαὼθ εἰς τὴν σὴν τιμὴν ἀτιμίαν, καὶ εἰς τὴν σὴν δόξαν πῦρ καιόμενον καυθήσεται. Καὶ ἔσται τὸ φῶς τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πῦρ καὶ ἀγιάσει αὐτὸν ἐν πυρὶ καιομένῳ καὶ φάγεται, ὡσεὶ χόρτον τὴν ὕλην. Αὕτη ἡ ἀντιμισθία τῆς ἀλόγου ὑπερηφανίας. Ἐπειδὴ νοῦν μέγαν ἑαυτὸν ἀποσεμνύνων ἔλεγες καὶ τῷ ὑψει τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν ἐπηγάλλου, Ἀποστελεῖ Κύριος ἀτι μίαν εἰς τὴν σὴν τιμὴν, πῦρ δὲ εἰς τὴν δόξαν σου. Ἐπειδὴ γάρ ἀφαιρεῖσθαι ἡπείλεις ὅρια ἔθνῶν καὶ σείειν πόλεις κατοικουμένας καὶ καταλήψεσθαι τὴν ὅλην οἰκουμένην ὡς νοσσιὰν καὶ ὡς ὡὰ ἐγκαταλειμμένα αἴρειν, μηδενὸς δια φεύγοντος, μηδὲ τοῦ ἀντιλέγοντος δόντος, διὰ τοῦτο Πῦρ καὶ οὐμενον καυθήσεται καὶ ἔσται τὸ φῶς τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πῦρ. Περιστραφήσεται (φησὶ) τῶν πραγμάτων ἡ κατάστασις, καὶ ἐν λαμπρότητι (φησὶν) ἔσται ὁ Ἰσραὴλ (ὁ νῦν τεταπεινωμέ νος καὶ σοὶ παραδεδομένος διὰ τὴν ἀμαρτίαν εἰς κόλασιν). Ἡ οὖν ἐκείνου περιφάνεια εἰς ἀφανισμόν σοι γενήσεται. ἔσται γάρ (φησὶ) τὸ φῶς τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πῦρ. Καὶ δύο ἐνεργειῶν οὔσῶν περὶ τὸ πῦρ (τῆς τε φωτιστικῆς καὶ τῆς καυστικῆς) τὸ μὲν γλυκὺ καὶ χαρίεν τοῦ πυρὸς τῷ Ἰσραὴλ παραμενεῖ, φωτίζον αὐτὸν καὶ περιλάμπον· τὸ δὲ πικρὸν καὶ κατώδυνον, ἐπὶ τὸν ὑπερήφανον καταμερισθήσεται, καίον αὐτὸν καὶ ἀπαραμυθήτω πόνω διὰ τῆς καύσεως παραδιδοῦν. Καὶ ἀγιάσει αὐτὸν ἐν πυρὶ καιομένῳ καὶ φάγεται ὡσεὶ χόρτον τὴν ὕλην. Δείκνυσι τὴν φύσιν τοῦ πυρὸς, δτι καθαρτική. Ἀγιάσει γάρ αὐτὸν, ὡς ἐν πυρὶ καιομένῳ. Πῶς δὲ ἀγιάζει τὸ πῦρ; Ἐπειδὰν φάγη τὴν ὕλην, ὡς χόρτον. Ἐπεὶ οὖν Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἔστι, καταναλώσει (δηλονότι) τὴν ὕλην καὶ τὰ ἀπὸ ὕλης ἐλθόντα πάθη, οὐ τῇ μὲν ἐν πνεύματι, ἀλλ' ἐν σαρκὶ διατριβούσῃ ψυχῇ. Ἰστέον δὲ, δτι οἱ ἀκριβολογούμενοι περὶ τὰ σημαίνομενα τὴν δόξαν ἀπὸ τοῦ κλέους διώρισαν· καὶ φασὶ τὴν μὲν δόξαν εἶναι τὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐπαίνον, τὸ δὲ κλέος, τὸν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἐπαίνον. Ὄμοίως καὶ τὴν τιμὴν διαιροῦσι, φάσκοντες τὴν μὲν ἀστείαν τινὰ εἶναι καὶ ἐπὶ τὸν σπου δαῖον πίπτειν, γέρως οὖσαν ἀξίωσιν· τὸ δὲ γέρας ἀθλον ἀρετῆς τίθενται· τὴν δέ τινα τιμὴν παρὰ τῶν τυχόντων, τοῖς οὐ πάνυ ἀποδεκτῶς γεγενημένοις ἀντίδοσιν. 10.244 Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀποσβεσθήσεται τὰ ὅρη καὶ οἱ βουνοὶ καὶ οἱ δρυμοὶ, καὶ καταφάγεται ἀπὸ ψυχῆς ἔως σαρκῶν. Μετὰ τὸ ἀποστεῖλαι Κύριον Σαβαὼθ εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχοντος τῶν Ἀσσυρίων ἀτιμίαν καὶ εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ πῦρ καιόμενον, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τὸ φῶς τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πῦρ τῷ Ἀσσυρίῳ (ἴνα ὃ μὴ ἀγιασθεὶς ἐν τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς, καθαρθῆ διὰ τῆς καύσεως τοῦ πυρὸς, τῆς ἐνεργουμένης ἐπὶ καθάρσει, καὶ κατεσθιούσης ὡς χόρτον τὴν ἐνυπάρχουσαν ὕλην τῶν ἀμαρτημάτων) τότε λοιπὸν, ἀναλωθείσης τῆς ὕλης τῆς ἔξαπτούσης τὴν κολα στικήν φλόγα, παυθήσεται (φησὶ) τὰ ὅρη καιόμενα καὶ οἱ βουνοὶ καὶ οἱ δρυμοὶ, καὶ λήξει τὸ πῦρ τοῦ ἐμπρησμοῦ κα τεσθίον τὰ πάντα καὶ ἐπιβοσκόμενον, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ ψυχῆς ποιούμενον, φθάνον δὲ ἔως τῶν σαρκῶν. Οὐδενὶ δὲ ἄγνωστον ἡ συνήθεια τῆς Γραφῆς, δτι τοὺς ἐν προτερήμασί τισι

γενομένους καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ πλεῖόν τι τῶν πολλῶν ἔχοντας, ὅρη εἴωθε προσαγορεύειν καὶ βουνούς· τοὺς δὲ ἀκάρπους καὶ εἰκῇ ἀλλήλοις συμπεφυρμένους, οίονεὶ αὐτό ματόν τινα καὶ ἀτελῆ ζωὴν ἔχοντας, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῆς φυτεί ας τοῦ ἀληθινοῦ γεωργοῦ πεφυτευμένους, δρυμοὺς ὄνομάζει. Πάντων μέντοι τὸ πῦρ ἄπτεται, ἀρξάμενον ἀπὸ ψυχῆς, λῆγον δὲ ἐπὶ τὰς σάρκας. Τὰ μὲν γὰρ μέχρι ἐνθυμῆσεων στάντα ἀμαρτήματα (όποιόν ἐστι τὸ μοιχεῦσαι ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ) ἐν ψυχῇ ἐστιν ὅλη, ἀξία τοῦ ὑπὸ πυρὸς κατα βρωθῆναι· τὰ δὲ καὶ μέχρι τῶν ἔργων φθάσαντα, νεμηθέντων τῶν ἀμαρτημάτων ἐπὶ τὰς διὰ σαρκὸς καὶ πράξεως ἐνεργείας, ταῦτα ὑπολαμβάνω ἀμαρτήματα εἶναι. Ἀρξά μενοι μὲν γὰρ ἀπὸ ψυχῆς, λῆγοντες δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ, οὐδὲ μέχρις αὐτῆς περιορίζονται οἱ πονηροὶ διαλογισμοί· ἀλλ' ἔξερ χονται καὶ οίονεὶ διακύπτουσι, περῶντες τὴν σάρκα καὶ ἐκφαινόμενοι πρὸς τὰ ἔξω. Εἰ γὰρ φόνον ἐνεθυμήθη μὲν τις ποιῆσαι, οὐκ ἔπραξε δὲ, οὐκ ἔξηλθεν ὁ φόνος ἀπὸ τῆς καρδίας. Καὶ ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, μὴ φθείρας δὲ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ποιήσας τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ πόρνης μέλη, οίονεὶ ὅριον τῆς ἀμαρτίας ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν ἐποίησεν· ὥστε οὐκ ἔξηλθεν ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ τοιούτου ὁ πονηρὸς διαλογισμός. Οὕτω καὶ περὶ κλοπῆς ἐστιν εἰπεῖν καὶ περὶ εἰδωλολατρείας καὶ φαρμακείας καὶ ὅσα ἄλλα εἰδη ἀμαρτημάτων, ὅταν μὴ στέγηται ὑπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ἀγγείου ἀραιοῦ ῥέοντα, φέρηται πρὸς τὰ ἔξω. 10.245 Καὶ ἐσται ὁ φεύγων, ὡς ὁ φεύγων ἀπὸ φλογὸς καὶ μένης. Καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀπ' αὐτῶν, ἔσονται ἀριθμὸς, καὶ παιδίον γράψει αὐτούς. Μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν, τὸν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τοῖς ὅρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ τοῖς δρυμοῖς ἐγγινόμενον, τὸ εὐαριθμητὸν λέγει τῶν διασωζομένων. Καὶ οὕτω δὲ (φησὶν) εἰς ἀριθμὸν εὐσημείωτον περιστήσεται αὐτῶν τὸ πλῆθος, ὥστε καὶ ὑπὸ παιδίου, μὴ πάνυ τι μηδὲ πρὸς τὸ ἀριθμὸν μεῖν, μηδὲ γράφειν ἐμπείρως ἔχοντος, δύνασθαι αὐτοὺς ἀπὸ γραφῆναι. Τάχα δὲ ὁ φεύγων ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ, τῇ μετανοίᾳ φεύγει τὸν πονηρὸν βίον, καὶ τῇ ἐπιστροφῇ τὴν κολάζουσαν σάρκα ἀποδιδράσκει. Πᾶς γὰρ ὁ μετὰ τὸ κατα ληφθῆναι ἐν ἀμαρτήμασι, συναισθόμενος ἑαυτοῦ ἀξίου ὅντος τῆς ἐν ῥάβδῳ καὶ μάστιγι ἐπιστροφῆς (φεύγων τὴν ἀμαρτίαν, ὡς ὅλην κολάσεως) φεύγει ὡς ἀπὸ φλογὸς καιομένης. Καὶ τότε οἱ καταλειφθέντες ἔσονται ἀριθμὸς, οὐ μόνον διὰ τὸ εὐαριθμητὸν (ὡς ἀποδεδώκαμεν) ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ λοιπὸν ἄξιοι εἶναι εἰς ἀριθμὸν ἀναλαμβάνεσθαι Ὡς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν εὐρήκαμεν, παιδία καὶ γυναῖκας καὶ γέροντας, ὅσοι τὴν ἄχρηστον ἐν πολέμοις ἔχουσιν ἡλικίαν, καὶ τὸν ἐπίμικτον (ὡς ἀλλότριον τοῦ Ἰσραὴλ) ἔξω ἀφιεμένους τοῦ ἀριθμεῖσθαι, ἀριθμουμένους δὲ τοὺς ἀπὸ εἰκο σαετοῦς καὶ ἐπάνω, δυνατοὺς ἐν πολέμῳ. Καὶ οἱ πρωτότοκοι τοῦ Ἰσραὴλ πάντες ἀριθμοῦνται, ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. Ὄμοίως καὶ οἱ Λευΐται, ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω· καὶ οἱ λειτουργοῦντες ἱερεῖς ἔως πεντήκοντα ἐτῶν ἀριθμοῦνται. Ποιὸν δὲ παιδίον γράψει τοὺς τοιούτους (οὐχ ὁ ἀνήρ, οὐδὲ ὁ πρεσβύτης); Οὐδεὶς ἀντερεῖ, τοὺς προεστῶτας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τὸ ἐν ἀκακίᾳ διάγειν καὶ διὰ τὸ πιστεύεσθαι παρὰ τῶν ἡμαρτηκότων τὰ ἀπόρρητα, ὃν οὐδεὶς μάρτυς, εἰ μὴ ὁ τὰ κρυπτὰ ἐκάστου διερευνώμενος. Οὕτος γράψει τοὺς τοιούτους, οίονεὶ ἔξαλειφθέντας διὰ τῆς ἀμαρτίας, πάλιν ἐγγράψει τοὺς τὸν ἐμπρησμὸν φυγόντας καὶ τὴν διὰ τῆς μετανοίας κάθαρσιν, οίονεὶ πῦρ ἀναλωτικὸν τῆς ἐνυπαρχούσης ὅλης τῶν κακῶν, δεξαμένους· γράψει τοὺς τοιούτους. "Ἡ τάχα (ἐπειδὴ ἐν βίβλῳ ζωῆς γράφονται, καὶ τοῖς δι καίοις συνεγγράφονται, οἱ ἄξιοι τοῦ ἀριθμεῖσθαι παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὅψιστου) ἄξιόν ἐστι νοῆσαι γραφέα τῶν σωζο μένων, συναναλαμβάνοντα τοῖς δικαίοις, καὶ ἐγκατατάσσοντα τὰ ὄνόματα τῶν ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἔργων ἐν τῇ βίβλῳ τῶν οὐρανῶν. Χαίρετε γὰρ (φησὶν) δτι τὰ ὄνόματα ὅμων ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ποιὸν οὖν παιδίον ἐν τοῖς οὐρανοῖς γράψειν τὰ ὄνόματα δύναται τῶν

εύδοκίμων, Ἡ περὶ οὗ ἐλέχθη, ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, Υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν; Ἐκεῖνο, τὸ Παιδίον, ὃ οἱ Μάγοι προσεκύνησαν· ἐκεῖνο, ὃ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ. Πολλῶν οὖν ἐπινοιῶν οὐσῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἐστὶ τῶν κατ' αὐτὸν νοούμενων, καὶ τὸ Παιδίον, ὃ γράψει τοὺς προσερχομένους διὰ τῆς με τανοίας τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπιγνώσει. 10.246 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οὐκέτι προστεθήσεται τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οἱ σωθέντες τοῦ Ἱακὼβ οὐκέτι μὴ πεποιθότες ὡσιν ἐπὶ τοὺς ἀδικήσαντας αὐτοὺς, ἀλλ' ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεὸν, τὸν Ἀγιον τοῦ Ἰσραὴλ, τῇ ἀληθείᾳ. Καὶ ἔσται τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἱακὼβ ἐπὶ Θεὸν ἴσχυοντα. Σαφῶς ταῦτα ἐπὶ τοὺς ἀφισταμένους τῆς πονηρᾶς ἐργασίας καὶ μετατιθέντας ἐπὶ Θεὸν ζῶντα τὴν ἑαυτῶν ἐλπίδα, τὴν ἀναφορὰν ἔχει. Προστιθέμεθα δὲ οἱ ἀμάρτινοι τάνοντες τοῖς πολεμίοις καὶ πεποιθαμένοις ἐπὶ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμᾶς. Πονηρός τις περιέρχεται δαιμόνων στρατὸς, διὰ τῶν τῆς ἡδονῆς δελεασμάτων τὰς ψυχὰς ἡμῶν κατα στρεφόμενος. Τούτοις προστιθέντες, ὡσπερ παῖδες ἀνόητοι τοῖς ἀνδραποδισταῖς, οἵ πολλάκις παίγνια τινα παιδικὰ προδείξαντες ἐξηπάτησαν τοὺς παῖδας, καὶ πόρρω ποιήσαντες τῶν ὄφθαλμῶν τῶν πατρικῶν, διὰ τῆς ἐν ὀλίγῳ τέρῳ ψεως πικρὰν αὐτοῖς κατεσκεύασαν δουλείαν. Προστιθέντες οὖν κάκεῖνοι τοῖς ἀδικοῦσι· καὶ ἡμεῖς, τῷ δελεάσματι τῆς ἡδονῆς προσέχοντες, μακρύνομεν ἑαυτοὺς ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῇ βαρείᾳ τυραννίδι τοῦ ἀπαραίτητου δαίμονος ἑαυτοὺς ὑποβάλλομεν· δοξά, ἐπειδὴ κατάκριτός ἔστι τῷ αἰωνίῳ πυρὶ, πολλοὺς φιλονεικεῖ ἔχειν τοὺς συγκαταδικαζομένους αὐτῷ. Περὶ οὖν τῶν μετανοούντων φησίν, ὅτι οὐκέτι προστεθήσονται οἱ καταλειφθέντες καὶ οἱ σωθέντες, οὐδὲ μὴ ἐπελ πίσωσιν ἐπὶ τοὺς ἀδικήσαντας, ἀλλ' ἔσονται πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν Ἀγιον τοῦ Ἰσραὴλ τῇ ἀληθείᾳ. Μακάριος, ὁ πάσης ἐλπίδος τῶν κατὰ τὸν κόσμον τοῦτον ἑαυτὸν ἀποστήσας καὶ μόνην ἔχων ἑαυτοῦ ἐλπίδα τὸν Θεόν· Ὡς γάρ Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, δοξά τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον, οὕτως εὐλογημένος ὁ ἐπιστηριζόμενος τῷ Κυρίῳ. Μὴ μέν τοι ἀργῶς παραδράμης τὴν προσθήκην· Ἐσονται γάρ (φησί) πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεόν, τὸν Ἀγιον τοῦ Ἰσραὴλ, τῇ ἀληθείᾳ. Οὐ γάρ ἐπιδέχεται ἐπαμφοτερισμὸν ἡ εἰς Θεὸν ἐλπὶς, οὐδὲ καταδέχεται ὁ Κύριος ὀλόκληρον τὴν παρ' ἑαυτοῦ παρέχειν βοήθειαν τῷ ποτὲ μὲν ἐπὶ χρήμασιν ἥλπικότι καὶ δόξῃ ἀνθρωπίνῃ καὶ δυνάμει τῇ κατὰ κόσμον, ποτὲ δὲ αὐτὸν ὡς ἐλπίδα ἑαυτοῦ προβαλλομένῳ· ἀλλὰ δεῖ ἀληθινῶς ἐπανα παύεσθαι τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ. Καὶ ἔσται (φησί) τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἱακὼβ ἐπὶ Θεὸν ἴσχυοντα. Σαφῶς ταῦτα ἐπὶ τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου ὡνομασμένον Λεῖμμα κατ' ἐκλο γὴν χάριτος τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ὡς δηλοῖ τὰ ἐφεξῆς. 10.247 Καὶ ἐὰν γένηται ὁ λαὸς Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα αὐτῶν σωθήσεται. Λόγον γάρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμη μένον ποιήσει Κύριος, ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ. Ὁλίγας λέξεις μετατιθείς, τούτω τῷ ῥήτῳ ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῇ ὁ Ἀπόστολος συνεχρήσατο. Ἐὰντις τις ἐπιζητῇ τὴν αἰτίαν, δι! ἦν τὰ μὲν παρῆκε, τὰ δὲ ἐνήλλαξεν ὁ Ἀπόστολος, ἐκεῖνο γινωσκέτω, ὅτι, Ἐβραῖος ὡν, οὐκ ἐδούλευσε ταῖς ἐκδόσεσιν, αἵς ἡμεῖς συγκεχρή μεθα· ἀλλ' ἐρμηνεύσας τὸ ῥῆτὸν, ὡς αὐτῷ παρέστη, οὕτως ἐκδέδωκε. Καὶ γάρ φαίνονται καὶ οἱ ἄλλοι μᾶλλον συνδραμόντες τῇ ἀποστολικῇ διηγήσει. Ἡ μέντοι διάνοια τοῦ ῥήτου τοιαύτη ἔστιν· Ἀνω εἴρηται, ὅτι καὶ παιδίον γράψει τοὺς διασωζομένους ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Ἐνταῦθα μηδεὶς θαυμαζέτω (φησίν) εἰ εἰς ὀλίγους περιστήσεται ὁ τοσοῦτος ἀριθμὸς τοῦ Ἰσραὴλ. Μὴ πρόσεχε τῷ πλήθει τῶν ὀνομαζομένων θεοσεβῶν· ἐπεὶ πολλοῖς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὀλίγοις δὲ ἡ τῶν ἔργων μαρτυρία βεβαιοῖ τὴν προσηγορίαν. Ἐὰν γένηται ὁ λαὸς Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα αὐτῶν σωθήσεται. Εἴρηται μὲν περὶ τοῦ προτέρου λαοῦ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ πλήθει ἔστιν ἡ σωτηρία, ἀλλ' ἐν τῷ λείμματι, τῷ κατ' ἐκλογὴν

χάριτος σωζομένω. Τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς σωτηρίας; Ὄτι Λόγον (φησί) συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ. Ὁ γὰρ ὅλον τὸ χάραγμα τὸ νομικὸν καὶ τὴν προφητικὴν διάταξιν ἐν τῇ βραχυλογίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου περιλαβὼν καὶ ἐργαζόμενος τὸ παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτῷ ὑπόδειχθὲν, οὗτος σωθήσεται. Ἀγα πήσεις γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλη σίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ Προφῆται. Ὁ οὖν συντελῶν τὸν λόγον, ὁ εἰς ἔργον ἄγων καὶ συντέμνων αὐτὸν καὶ οίονεὶ συγκεφαλαιούμενος αὐτοῦ τὸ πλάτος ἐν ταῖς βραχυτάταις ἐντολαῖς, οὗτός ἐστι τὸ κατάλειμμα τὸ σωζόμενον. Πάντα (φησὶν) ὅσα ἀν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἀνθρωποι, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται. Ὁρᾶς ἐν τῇ φυσικῇ ἐννοίᾳ ὅλον τὸν λόγον συντελούμενον καὶ συντεμνόμενον ἐν δικαιοσύνῃ. Ὄτι λόγον συντετμημένον ποιήσει Κύριος, τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ. Ὁ μέντοι Ἀπόστολος εἶπε· Ποιήσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. Συμ φώνως δὲ αὐτῷ Σύμμαχος καὶ Θεοδοτίων· Ἐν μέσῳ πάσης τῆς γῆς. Τὸ γὰρ δυσπαρατήρητον τοῦ νόμου μὴ ἄψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς αἱ περὶ ἑορτῶν διατάξεις, αἱ περὶ ἡμερῶν, αἱ περὶ δλοκαυτωμάτων, αἱ περὶ καθάρσεως, αἱ περὶ ίλασ μοῦ, πάντα συνετμήθη εἰς ἐν κεφάλαιον βραχὺ καὶ εύπαρα τήρητον, ὡς μηδεμίαν πρόφασιν ὑπολείπεσθαι τοῖς μὴ πολι τευομένοις κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον.

11.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια'

11.248 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν. Τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ Χριστὸν εὐαγγελίζεται ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τουτέστιν ἐπὶ τῶν πάλαι προωρισμένων καιρῶν καὶ ἐν τῷ προδιατεταγμένῳ χρόνῳ, ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί. Ἀλλαχοῦ μὲν ῥάβδον λέγει ἐκ τῆς ρίζης ἀνατελεῖν καὶ ἀνθος ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰεσσαὶ ἀναβήσεσθαι, τὴν ῥάβδον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς λαμβάνων, τὸ δὲ ἀνθος, ἐπὶ τῆς ἐπεράστου καὶ πᾶσι κεχαρισμένης ἐπιδημίας. Καὶ ὅτι ἐν βραχεῖ τὴν χάριν παρασχόμενος τῆς ἐνανθρωπήσεως, ταχεῖαν καὶ οίονεὶ παροδικὴν ποιεῖται τὴν ἐπιδημίαν· ἐνταῦθα δὲ ρίζαν λέγει τοῦ Ἰεσσαὶ ἔσεσθαι. Πρόσχες τῷ "Ἐσται· οὐχὶ φησὶ δόξει· οὐδὲ δόξει εἶναι, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν." Ἐσται. Οὐ γὰρ φαντασίᾳ, οὐδὲ οἰήσει τὴν σάρκα, ἀλλ' αὐτῇ ἀληθείᾳ ἀνέ λαβεν. "Ἐσται οὖν ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, τουτέστι τὸ φύραμα τῆς σαρκὸς τὸ ἀπὸ Ἰεσσαὶ, ἔσται κατὰ ἀλήθειαν καὶ ὑποστή σεται. Καὶ ὁ ἀνιστάμενος αὐτὸς καὶ ρίζα καὶ ἀνιστάμενος. Ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, ὅτι ἐκ βασιλικῆς διαδοχῆς ἡ θεοφόρος σάρκη προσελήφθη. Ὁ δὲ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ἔθνη ἐπ' αὐτὸν ἥλπισεν, ὡς δῆλον ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῦ Χριστοῦ Ἔκκλησίας. Ἀναστὰς γὰρ ἐκ νεκρῶν, ἥρξε τῶν ἔθνων, καταλιπὼν τὸν φονέα λαόν· ἐκείνοις μὲν γὰρ τὸν θάνατον περιαφῆκε, τοῖς δὲ ἔθνεσι τὴν ἀνάστασιν ἔχαρισατο· διότι οἱ μὲν ἔκραζον Σταυρωθήτω, καὶ Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· οἱ δὲ ἐδέξαντο τὸν Ἐσταυρωθήτων καὶ τῷ αἷματι αὐτοῦ ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τοῦ θανάτου. Καὶ ἔσται (φησὶν) ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. Αὕτη ἡ Χριστοῦ ἀνάπαυσις, ἡ τιμὴ τῶν τιμώντων αὐτὸν ὡς Λόγον Θεοῦ καὶ σοφίαν Θεοῦ καὶ δύναμιν. Ὁ ἀναπαύων τὸν Χριστὸν ὁμολογεῖ αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν γεγεννηκότα αὐτὸν δμοτιμίαν, τῆς ἀξίας τὴν κοινωνίαν· τῆς φύσεως τὴν ἐξ ἀιδίου ὑπαρξιν. Οἱ δὲ μεριμνῶντες τί τῶν πρὸς ἀτιμίαν ῥή μάτων ἔξεύρωσιν, οὐ τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ Χριστοῦ φθέγ γονται. Δύναται μέντοι γέ ἡ ἀνάπαυσις λαμβάνεσθαι, μὴ μόνον ἦν αὐτὸς ἀναπαύεται παρὰ τῶν δοξαζόντων αὐτὸν ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ ἦν ἀναπαύει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἐγώ τοὺς ἐμὲ ἀγαπῶντας δοξάζω. "Ἐστι γὰρ ἡ ἀνάπαυσις, ἦν ἀναπαύσει ὁ Κύριος, τιμὴ, ἡτις μετὰ τὴν δικαιοκρισίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν τῶν πεπραγμένων ἀξίαν διανεμηθήσεται. Τιμήσει γὰρ τοὺς μὲν

μείζοις τιμαῖς, τοὺς δὲ ὑποδεεστέραις, ἐπειδὴ ἀστὴρ διαφέρει ἐν δόξῃ. Καὶ ἐπειδὴ πολλαὶ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ, τοὺς μὲν ἐν ὑπερεχούσαις καὶ ὑψηλοτέραις καταστάσει, τοὺς δὲ ἐν ὑποδεεστέραις ἀναπαύσει. Πάντες μέντοι διὰ τιμῆς τὴν ἀνάπαυσιν ἔξουσιν. 11.249 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, προσθήσει Κύριος τοῦ δεῖξαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Χεὶρ Κυρίου διαφόρως ἐδείχθη καθ' ἑκάστην γενεὰν, διὰ τῶν δυναμένων χωρῆσαι τὴν ἐνέργειαν τῶν θαυμασίων. Πρότερον μὲν γὰρ τὰ τεράστια ἔδειξεν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶτα ἐν τῇ ἐρήμῳ· εἶτα κατὰ τοὺς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ χρόνους, εἶτα κατὰ τοὺς Κριτὰς, καὶ τὰ μεγάλα διακονησα μένους Προφήτας. Νῦν δὲ χεὶρ Κυρίου δείκνυσθαι λέγεται κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν θεραπεύοντος ἐν τῷ λαῷ, καὶ ποιοῦντος τὰ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κεκηρυγμένα. Ταύτην γὰρ τὴν δύναμιν προσέθηκεν ὁ Κύριος δεῖξαι, ἐπειδὴ τὰ προλαβόντα οὐκ ἐφάνη αὐτάρκη πρὸς τὸ ἐναγαγεῖν εἰς τὴν θεογνωσίαν τὸν ἄπει θοῦντα λαόν. Τοῦ ζηλῶσαι τὸ καταλειφθὲν ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο προσθήσει τὴν χεῖρα δεῖξαι, ἵνα εἰς ζῆλον ἀγάγῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ, διότε λείψανον λέγει εἶναι ἀπὸ τῶν πο λεμίων περισωθέν. Καὶ ἀπαριθμεῖται τὸ πλῆθος τῶν πολεμη σάντων, Ἀσσυρίαν καὶ Αἴγυπτον, καὶ Βαβυλωνίαν, Αἰθίοπας καὶ Ἐλαμίτας καὶ τοὺς ἀπὸ ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ Ἀραβίας. Πλήρης ἡ ἱστορία περὶ μὲν Αἰθιόπων λέγουσα, δτὶ Ἐξῆλθε Ζαραὶ, ὁ Αἰθίοψ, ἐν δυνάμει καὶ χιλίαις χιλιάσι καὶ ἄρμασι τριακοσίοις. Καὶ ἔξῆλθεν Ἀσὰ εἰς συνάντησιν καὶ ἐβόησε πρὸς Κύριον καὶ εἶπε· Κύριε, οὐκ ἀδυνατεῖ παρὰ σοὶ σώζειν ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις. Κατίσχυσον ἡμᾶς, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δτὶ ἐπὶ σοὶ πεποίθαμεν καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἥλθομεν ἐπὶ τὸ πλῆθος τὸ πολὺ τοῦτο. Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, μὴ κα τισχυσάτω πρὸς σὲ ἀνθρωπος. Ἀσσύριοι δὲ ἡσαν οἱ αἰχμα λωτεύσαντες, καὶ Αἴγυπτοι οἱ ἐξ ἀρχῆς καταδουλωσάμενοι, καὶ Ναβουχοδονόσορ ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίας. Ἐλαμῖται δέ εἰσι τὸ γένος τῶν Παρθυναίων, δ, μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς Μεσο ποταμίας Συρίας, πολλάκις ἐπέθετο τῷ Ἰσραὴλ. Ἀραβες δὲ, ἔθνος πολέμιον, πάντα τὸν χρόνον ἐκπολεμώμενον τῷ Ἰσραὴλ. Πάντων οὖν τούτων πολεμούντων τῷ εὐγενεῖ σπέρματι, οἱ μὲν ἡττῶνται, οἱ δὲ περιγίνονται· Καὶ διὰ τὸ περιγενέσθαι καὶ ἐν πολλοῖς πόνοις γεγυμνάσθαι, οἵον τι ἄθλον λαμβάνουσι τὴν προσθήκην θεωρῆσαι τῆς δεικνυμένης χειρὸς τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ ζηλωτοὶ ἔσονται μετὰ τὰς ἀριστείας καὶ τοὺς πό νους. 11.250 Καὶ ἀρεῖ (φησὶ) σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη καὶ συνάξει τοὺς ἀπολομένους Ἰσραὴλ, καὶ τοὺς διεσπαρμένους τοῦ Ἰούδα συνάξει ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς. Ἡ οὖν ρίζα τοῦ Ἱεσσαὶ, ὁ Ἀναστὰς ἐπὶ τῷ ἀρχειν τῶν ἔθνῶν, οὗτος ἀρεῖ σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη, ἵνα συναχθῶσιν οἱ ἀπολλύμενοι τοῦ Ἰσραὴλ. Ἡλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. Τοῦτο δέ ἔστι τὸ σημεῖον, δ ἥρεν εἰς τὰ ἔθνη, τὸ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λεγόμενον· Ὅψονται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, διότε φήσεις εἶναι τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τοῖς Ἅγιοις ὁ κόσμος ἔσταύρωται, καὶ αὐτοὶ τῷ κόσμῳ· ἐν ᾧ καὶ λέγει τοῦ σημείου τὴν δύναμιν. Διὰ τί διὰ σταυροῦ ἡ οἰκονομία τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐτε λέσθη; Ἰνα ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς συναχθῶσιν οἱ σωζόμενοι. Τετραχῆ γὰρ διαιρεῖται τοῦ σταυροῦ τὰ μέρη, ὥστε ἔκαστον ἀπονεύειν πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου. Εἴτε οὖν ἵνα πάντα τὰ μέρη διὰ τῶν μερῶν τοῦ σταυροῦ οἰκονομηθῇ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τοῦτο προετιμήθη διὰ τοῦ σταυροῦ θάνατος· ἥ δτι, πρὸ τοῦ ξυλίνου σταυροῦ νοητός τις τῷ κόσμῳ παντὶ συνεσταύρωται, τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ παντὸς εἰς τὸ μέσον συναπτομένων, καὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ δυνάμεως πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη περατουμένης. Ἀρθέντος οὖν τοῦ σημείου τούτου, συναχθήσονται οἱ ἀπολόμενοι τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ οἱ διεσκορπισμένοι τοῦ Ἰούδα συναχθήσονται ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς. Τούτου ἀρθέντος τοῦ σημείου (ἔχοντος δύναμιν καθαιρετικὴν

άρχων καὶ ἔξουσιῶν, ἀστινας ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ξύλῳ, ἀπεκδυσά μενος αὐτὰς καὶ οίονεὶ ἀπορρίψας δὲ εἴχομεν ἀπ' αὐτῶν ύφασ μένον ἡμῖν ἔνδυμα) ἔξεδύσατο τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἔξουσίας καὶ ἐδειγμάτισεν ἐν παρόησίᾳ, θριαμβεύσας ἐν τῷ ξύλῳ. Διὰ τοῦτο Παῦλος, ἐκ τῶν ἀπολωλότων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ διεσκορπισμένων τοῦ Ἰούδα ὑπάρχων, νοήσας τὸ ἀρθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη σημεῖον, προσέδραμε τῷ σταυρῷ, καὶ ἔλεγεν· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀκολουθεῖ δὲ τῷ συναχθῆναι τοὺς ἀπολομένους τοῦ Ἰσραὴλ (οἵτινες ἔβασιλεύοντο ὑπὸ τοῦ Ἐφραΐμ) καὶ τοὺς διεσπαρμένους τοῦ Ἰούδα (οἵτινες ὑπὸ τῶν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἐποιτεύοντο) τὸ μηκέτι εἶναι ζῆλον τοῦ Ἐφραΐμ κατὰ τοῦ Ἰούδα, μηδὲ ἀνύειν ἔτι τοὺς τοῦ Ἰούδα ἔχθρούς· μετὰ γὰρ τὸ ἀρθῆναι τὸ σημεῖον, καὶ συναχθῆναι τοὺς ἀπολομένους τοῦ Ἰσραὴλ (ὅστις λέγεται Ἐφραΐμ) συναχθῆναι δὲ καὶ τοὺς διεσκορπισμένους τοῦ Ἰούδα, Ἀφαιρεθήσεται δὲ οἱ ζῆλοι τοῦ Ἐφραΐμ, καὶ οἱ ἔχθροὶ τοῦ Ἰούδα ἀπολοῦνται. 11.251 Κατάμαθε δὲ, ὅτι δὲ μὲν Ἰσραὴλ ἀπολωλέναι λέγεται, δὲ δὲ Ἰούδας διεσπάρθαι. Πλὴν ἀλλὰ τῇ κατὰ Χριστὸν συμ φωνίᾳ, τοῦ εἰρηνοποιοῦντος τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα ἀποκαταλλάσσοντος, ἀναιρεῖται τὰ πάθη, τὰ πρότερον ἐκ φιλονεικίας καὶ διαστάσεως ἔνδυνα στεύοντα τῷ βίῳ. Διὰ τοῦτο οὖν Ἐφραΐμ οὐ ζηλώσει τὸν Ἰούδαν, καὶ δὲ Ἰούδας οὐκέτι θλίψει Ἐφραΐμ, ἐπεὶ δὲ ἐν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἔχθρα ἀπολεῖται. Ἔοικε γὰρ μάλιστα δὲ ζῆλος γίνεσθαι τοῦ ἔχθραίνειν ἀφορμὴ τοῖς πολλοῖς. Ζῆλος δὲ νῦν, οὐχ δὲ τῶν καλῶν μίμησις, ἀλλ' δὲ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις βασκανίᾳ παρὰ τῆς Γραφῆς εἴρηται. Τότε οὖν, ἐν συμφωνίᾳ γενόμενοι, Πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων, θάλασσαν ἄμα προνομεύσουσι. Διὰ τῆς θαλάσσης καλῶς παρέστησε τοὺς ταχυναυτοῦντας, πτερῷ παρεικάσας τὴν κίνησιν ὅταν πλήρει τῷ ἰστίῳ, συμμέτρως τοῦ πνεύματος κατὰ πρύμναν ἰσταμένου, ὑπὲρ θαλάσσης φέρωνται. Προνομεύουσι δὲ θάλασσαν, τοῦ δράκοντος περιγινόμενοι καὶ τῶν ὑπὸ αὐτῷ τελουμένων, οὓς οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας μετατιθέντες, δικαίως ἀν λέ γοιντο προνομεύειν, οίονεὶ σκῦλα ἑαυτῶν ποιούμενοι τὰ πρὸ κατεχόμενα ὑπὸ τοῦ αἰχμάλωτον ἀπαγαγόντος τὸν ἄνθρωπον. Θάλασσαν δὲ ἀκουστέον νῦν τὸν τῆς κακώσεως τόπον, δὸν καὶ κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος ἀλλαχοῦ μεμαθήκαμεν. Πλοῖα δὲ ἀλλοφύλων λέγεται τάχα τὰ σώματα ἡμῶν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν οἰκείως πρὸς τὴν ψυχῆς κατασκευήν. Ἡ γὰρ σὰρξ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος. Οὗτοι δὲ καὶ τὴν Ἰδουμαίαν προνομεύειν λέ γονται, τουτέστι τῶν γῆινων πραγμάτων ἐπικρατεῖν, καὶ ἐπὶ Μωάβ ἐπιβάλλειν τὰς χεῖρας. Μωάβ ἔρμηνεύεται ἐκ πατρός. Πρὸς οὖν αὐτοὺς εἴρηκεν ὁ Κύριος, δτὶ Υμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἔστε, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Τούτοις τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἐπιβάλ λουσιν, ἵνα διὰ τῆς ἑαυτῶν ἀγαθῆς πράξεως ὑποχειρίους αὐτοὺς λάβωσιν. Εἶτα Υἱοὶ Ἀμμῶν πρῶτοι ὑπακούσονται. Ἀμμῶν ἔρμηνεύεται, λαὸς μεθ' ἡμῶν. Τάχα πρῶτοι ὑπακού σονται τῷ λόγῳ, οἱ ἐλάττονα τὴν κακίαν ἔχοντες, παρὰ τοὺς πλείονα αὐτὴν καὶ ἐπὶ πλεῖον κεχυμένην ἔχοντας. 11.252 Εἶτα ἐπιφέρει· Καὶ ἔρημώσει Κύριος τὴν θάλασσαν Αἰγύπτου. Ὡσπερ ὁ Ἱεζεκιὴλ Αἰγύπτου ποταμοὺς εἶναι λέγει, οὓς Φαραὼ πεποιηκέναι ἀλαζούνεύεται, οὕτως δὲ Ἡσαΐας θάλασσαν Αἰγύπτου ὀνομάζει, ἥντινα δὲ ἀγαθὸς Θεὸς ἐρη μώσει. Εὔεργεσία γὰρ δὲ ἀπὸ μοχθηρῶν πραγμάτων ἐν καιρῷ δεκτῷ ἐπαγομένη ἔρήμωσις. Ὡσπερ δὲ ἔρημώσει Κύριος τὴν θάλασσαν Αἰγύπτου, καὶ ἐπιβαλεῖ ἐπὶ τὸν ποτα μόνην πνεύματι βιαίω, οὕτω Καὶ πατάξει τὰς ἐπτὰ τῆς Αἰ γύπτου φάραγγας. Καὶ τότε διαπορεύσεται τις τὸν Αἰ γύπτου ποταμὸν ὑποδεδεμένος. Τὸ πενιχρὸν σημαίνει τοῦ ὄδατος τοῦ ὑπολειφθέντος τῷ ὄδατι τῷ ποταμῷ· οὕτω γὰρ ὀλίγον ἔσται (ἢ καὶ παντελῶς ἀποξηρανθήσεται) ὡς μηδὲ ίκμάδα ὑπολειφθῆναι, δι'

ἥν ἀναγκασθήσεται τις ὑπολυσά μενος ἐμβῆναι τὸν ποταμόν. "Ἡ τάχα δὲ, ἐπειδὴ Μωϋσεῖ καὶ Ἰησοῦ ἐλέχθη λῦσαι τὸ ὑπόδημα τοῦ ποδὸς, διὰ τὸ τὴν γῆν, ἐφ' ἣ εἰστήκεισαν, ἀγίαν εἶναι, μήτοι αὐτὴν δὲ εἶναι τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ βέβηλον, κελεύονται ὑποδεδεμένοι κατα πατεῖν τὸν ποταμὸν, καὶ μὴ ἀποτίθεσθαι τὰ ὑποδήματα. Ξηραίνεται δὲ βιαίω Θεοῦ κεκρατημένος πνεύματι. Διὰ τοῦτο ἀνάξιον ἔστι τὸ ἔδαφος Αἴγυπτου γυμνὸν δέξασθαι τὸ ἵχνος τῶν διαπορευομένων ἀγίων. "Οθεν καὶ οἱ τὸ πάσχα ἐσθίοντες, τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ἔχειν ἐκελεύοντο. "Οπου γὰρ ὅφις δάκνων καὶ σκορπίος, ἔστω τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν, ἀσφαλιζόμενα τοὺς πόδας οἵς περιβέβλη ται· ἐπειδὰν δέ τις φθάσῃ ἥδη ἐπὶ τὸν ἄγιον τόπον, τότε ὑπολυέσθω ὡς οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οὓς εἴρηται μηδὲ ὑποδήματα αἴρειν. Καὶ ἔσται τῷ Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἡμέρα, ὅτε ἔξῆλθεν ἐκ γῆς Αἴγυπτου. Καὶ γάρ τότε μετὰ ὑποδη μάτων παρῆλθε τὴν θάλασσαν τὴν Ἐρυθρὰν, ἐπειδὴ ἐπετί μησεν αὐτῇ ὁ Δυνατὸς, καὶ ἔξηράνθη. Καὶ τὸν Ἰορδάνην παρῆλθον ποδὶ, ἄβροχον τὸ ἵχνος διαφυλάξαντες, τῷ πᾶσαν ἴκμάδα ὑποφεύγειν αὐτῶν τὴν βάσιν.

12.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιβ'

12.253 Τότε οὖν ἐρεῖ ὁ λαός· Εὔλογήσω σε, Κύριε, διότι ὡργίσθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου καὶ ἡλέησάς με. Ἀφίεται τις πολλάκις καὶ ἐγκαταλείπεται, διὰ τὸ ἀπαξ ὑποσυρῆναι εἰς τὰ Αἴγυπτια κακὰ, καὶ χρόνον τινὰ ἀπὸ λαῦσαι τῆς ἰδίας ἀβουλίας, ἵνα θερίσῃ ἀ ἔσπειρε κακῶς· δς, ἐπειδὰν μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἐγκαταλειφθῇ, ἀλλὰ τύχη τινὸς εὐεργεσίας, ἐρεῖ τὸ Εὔλογήσω σε, Κύριε, διότι ὡργίσθης μοι καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου καὶ ἡλέησάς με. Ὁμοιόν ἔστι τούτῳ τὸ Ὁργὴν Κυρίου ὑποίσω, ὅτι ἡμαρτον αὐτῷ, τοῦ δικαιῶσαι αὐτὸν τὴν δίκην μου. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔξαξει εἰς τέλος κρίμα. Οὐ γὰρ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰώνα μηνιεῖ. Ὁ δὲ λέγων· Εὔλογήσω σε, Κύριε, ὅτι ὡργίσθης μοι καὶ ἡλέησάς με, αἰσθανόμενος τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, καυχήσεται ἐπ' αὐτῇ καί φησιν· Ἰδοὺ ὁ Θεός μου, Σωτήρ μου, πεποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτὸν, καὶ οὐ φοβηθήσομαι, διότι ἡ δόξα μου καὶ ἡ αἴνεσίς μου Κύριος. Ταῦτα οὐκ ἐροῦσιν οἱ ποιοῦντες τὴν ἐλεημοσύνην ἔμ προσθεν τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ οἱ δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες· καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες, καὶ δλῶς οἱ παραβαίνοντες τὴν ἐντολὴν τοῦ λέγοντος· Μή γινώμεθα κενόδοξοι. Ἐπειδὴ δὲ ἐπαγγέλλεται ὁ Κύριος, ὅτι Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, δηλονότι ὁ καλῶς δοξάζων τὸν Θεὸν, δεδοξασμένος ἔστὶ παρ' αὐτῷ. Οὕτω καὶ Μωϋσέως ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον, ἐπειδὴ καλῶς ἥδει δοξάζειν τὸν Θεόν. Συμφωνεῖ δὲ τῇ δόξῃ καὶ ἡ αἴνεσίς μου Κύριος, καὶ ἡ νεσις, ὥστε ὁ καλῶς δοξάζων, καὶ ὑγιῶς αἰνέσει. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω τῶν ἐσφαλμένας περὶ Θεοῦ ἔχόντων ὑπολήψεις, ὅτι δεκταὶ αὐτοῦ εἰσιν αἱ ἐν ψαλμωδίαις αἰνέσεις. Τῆς γὰρ αὐτῆς καρδίας ἔστι δοξάζειν τε ἐπιτετευγμένως καὶ αἰνεῖν ὑγιῶς. Ἐπεὶ οὖν ἔλεγε τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ ἐν Αἴ γύπτῳ τὸ Εὔλογήσω σε, Κύριε, διότι ὡργίσθης μοι καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου καὶ ἡλέησάς με, οὗτοι, δια βάντες τὴν Αἴγυπτον, ἐροῦσι τὸ Οὐ φοβηθήσομαι, διότι ἡ δόξα μου καὶ ἡ αἴνεσίς μου Κύριος, καὶ ἐγένετο μοι εἰς σωτηρίαν. 12.254 Μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ὥδης, ἥν ἐν τῇ ἔξοδῳ ἥσεν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ἔξαρχούσης τῆς Μαριάμ καὶ λεγούσης· Ἀσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Ὡστε τὴν παλαιὰν αἰνέσιν ἀνανεοῦνται νῦν οἱ λέγοντες· Ἡ δόξα μου καὶ ἡ αἴνεσίς μου Κύριος καὶ ἐγένετο μοι εἰς σωτηρίαν. Ἀκολούθως δὲ τῇ αἰνέσει Κυρίου ἀντλεῖ ὕδωρ μετ' εὐφρο σύνης ἐκ τῶν τοῦ σωτηρίου πηγῶν ὁ καλῶς αὐτὸν προσ κυνῶν. Εἰ ἐγκαλεῖται ὁ λαὸς ὁ εἰδωλολατρήσας (τὸ Ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος) δηλονότι ὁ πιστεύων εἰς Θεὸν καὶ ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τοῖς σωτηρίοις δόγ μασι τὴν ψυχὴν

ποτιζόμενος, οὗτος ἀντλεῖ ὕδωρ μετ' εὐ φροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Σωτηρίου. Τὴν δὲ εὐφροσύνην, ἡλίκη ἔγγίνεται τοῖς καταξιουμένοις ἐκεῖθεν ἀρύεσθαι, νοήσεις ἐκ τῆς εἰκόνος τῆς ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ παρειλημένης, δτὶ Ἐδί ψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα. Τὸ γάρ ὑπερβάλλον τῆς ἐπιθυμίας ἀμήχανόν τινα τὴν εὐ φροσύνην ἐμποιεῖ τοῖς ἐπιτυγχάνοντι τῶν περισπουδάστων. Καὶ ὁ μελετῶν τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς (περὶ οὖν εἴρηται, δτὶ Στόμα δικαίου μελετήσει σοφίαν) ἐρευνῶν τὰς Γραφὰς καὶ διὰ τοῦ ὄρθως ζητεῖν εὑρίσκων τὸν Κύριον, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ εὐρέσει εὐφροσύνην συνιεὶς τὸ πνευματικὸν βούλημα τῶν Γραφῶν, ἀντλήσει ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης. Ὅταν οὖν αὐτὸὶ ἐμπλησθῶμεν τοῦ πόματος τῶν ἐκ τοῦ σωτηρίου πηγῶν, τότε καὶ ἔτέρους προσλαμβάνομεν, ἐγκε λευόμενοι αὐτοῖς καὶ λέγοντες· Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον, βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἡ δὲ βοὴ φωνή ἐστι μέγεθος ἔχουσα, δυνάμενον δικνεῖσθαι καὶ πρὸς τοὺς πόρρω. Βοᾶτε οὖν· ἀντὶ τοῦ μὴ μικρὰ περὶ Θεοῦ φρονεῖτε, ἀλλὰ μεγάλῃ τῇ διανοίᾳ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐννοοῦντες, οὕτω θεολογεῖτε, ὥστε καὶ τοῖς μακράν οὖσι τῆς σωτηρίας δυνηθῆναι ἔξακουστον ὑμῶν τὸν λόγον, διὰ τὸ τρανὸν τῆς διδασκαλίας γενέσθαι. Δηλοὶ δὲ τὸν νοῦν τοῦτον τὰ ἐφεξῆς· Ἀναγγείλατε γάρ (φησὶν) ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ, εἴπατε αὐτοῦ τὰ θαυμάσια. Δείξατε τοῖς ἀνοήτοις τὴν περὶ τὸν κόσμον διά ταξιν, ἵνα προσαχθῶσι τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κτίσαντος τὰ ὅλα, Θεοῦ. Ὑμνήσατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δτὶ ψηλὰ ἐποίησεν. Ἡπερὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ θαυμάτων διηγήσασθε, δτὶ ψηλὰ καὶ ἀπρόσιτα, ἢ περὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς δυνάμεων, δτὶ αὐτὸὶ ἐποίησε τὰ ἐκεῖ ψηλά· ἢ περὶ τῆς ἐν ἡμῖν χρηστό τητος, δτὶ ψοῦ τοὺς τεταπεινωμένους καὶ συντεριμμένους τὴν καρδίαν. Κύριος γάρ ψοῦ δικαίους. Ὑψηλὸν οὖν ἐποίησε καὶ ταπεινωθέντα τῇ ἀμαρτίᾳ, τῇ ἴδιᾳ δόξῃ ὑπερύψωσεν.

13.1 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ'

13.255 Ὁρασις κατὰ Βαβυλῶνος, ἦν εἶδεν Ἡσαΐας υἱὸς Ἄμως. Οὐκ αἰσθητή τίς ἐστιν, οὔδὲ διὰ σωματικῶν ὀφθαλμῶν θεωρουμένη αὔτη ἡ ὄρασις, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ νοῦ κατανοούντος μένη, τοῦ Θεοῦ φωτίζοντος αὐτὸν καὶ χαριζόμενου ὁρᾶν αὐτόν. Τίς ἡ Βαβυλὼν καὶ τίνα τὰ ἀπαντησόμενα αὐτῇ; Δῆλον δὲ, δτὶ οὐ κατ' ἔκστασιν ἐλάλουν οἱ Προφῆται. Οἱ μὲν γάρ πονηροῖς πνεύμασι κάτοχοι, παραφερόμενοι τὸν νοῦν, τὰς ἐκ τῶν δαιμόνων αὐτοῖς ἔγγινομένας φαντασίας οὐχ ὄρωσιν, ἀλλὰ παρορῶσιν. Ὡσπερ οἱ δαιμονῶντες πο ταμοὺς βλέπουσι καὶ ὅρη καὶ θηρία τὰ μὴ παρόντα· καὶ χρώματα δοκεῖ τίνα αὐτοῖς παρεῖναι, καὶ ὅψεις ἀνθρώπων, φίλων ἢ ἀγνοούμενων, ἐμφαντάζεσθαι, ὥν οὐδέντες ἐστιν ὄρασις, ἀλλὰ παραφορὰ καὶ ἔκστασις τοῦ νοῦ τεθολωμένου, καὶ τὴν ἴδιαν ἐνέργειαν ἀπολωλεκότος. Ἐπὶ μέντοι τῶν Ἅγιων οὐχ οὕτως. Αὐτὸς γάρ φησιν ὁ Θεός· Ἔγω ὄράσεις ἐπλήθυνα. Ὁρασιν δὲ χαριζόμενος ὁ Κύριος, οὐκ ἀποτυφλοὶ τὸν νοῦν, ὃν αὐτὸὶ κατεσκεύασεν, ἀλλὰ φωτίζει αὐτὸν καὶ διαυγέστερον ποιεῖ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πνεύματος. Διὰ τοῦτο γάρ καὶ οἱ Προφῆται ἔχρημάτιζον ὄρῶντες, διὰ τὸ οίοντες ἐπιτετάσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ νοῦ διά βλεψιν ἐκ τῆς τοῦ φωτίζοντος αὐτοὺς Πνεύματος παρουσίας. Τίς οὖν ἐποίησε βλέποντα καὶ τυφλόν; βλέποντα δηλονότι τὸν Προφήτην, διὰ τὸ δύνασθαι αὐτὸν τῇ ὁξυωπίᾳ τῆς διανοίας προενατενίζειν τῷ μέλλοντι· τυφλὸν δὲ (τὸν διὰ τὴν κακίαν ἀποτυφλωθέντα) ἵνα μὴ ὀφθαλμοὶ βέβηλοι τὰ τῶν μακαρίων ἴδωσι θεάματα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, Εἰς κρίμα ἐγώ (φησὶν) εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἥλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. 13.256 Τίς οὖν ἡ Βαβυλὼν, καθ' ἣς ἡ ὄρασις ἐώραται; Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἰστορίαν δοκεῖ Βαβυλὼν κεκλησθαι ὁ

τόπος, ἔνθα συνεχύθη ἡ διάλεκτος τῶν εἰπόντων· Δεῦτε, οἱκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἔως τοῦ οὐρανοῦ. Ἐκεῖ τοίνυν κατελθὼν ὁ Θεὸς, συν ἔχεε τὰς γλώσσας· διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς, σύγχυσις. Χωρίον οῦν συγχύσεως ἔστιν ὁ Βαβυλῶνος τόπος, οὐδὲν διαλέκτου μόνον, ἀλλὰ καὶ δογμάτων καὶ νοημάτων καὶ τοῦ δοκοῦντος ταῦτα βλέπειν νοῦ. Ἡ μὲν οὖν ὅρασις κατὰ Βαβυλῶνος, οἵονεὶ παραμυθίαν φέρουσα τῷ Ἰσραὴλ, τῷ κακωθέντι ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων. Ὡστε γάρ μὴ ὀλιγοψυχῆσαι αὐτοὺς, μήτε ἀπογνῶνται τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, ὡς ἐγκαταλιπούσης αὐτοὺς, προλαβὼν τῇ προφητείᾳ ὁ Ἡσαΐας τὰ μέλλοντα, ἀπαντήσεσθαι σκυθρωπά τῇ Βαβυλῶνι διηγεῖται, ἵνα μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τῆς λύπης τῶν παρόντων, ἀλλὰ ῥάσις γένενται τῇ προσδοκίᾳ τῶν ἐπερ χομένων. Καὶ γάρ οὐ μικρὰν φέρει ῥάστωνην τοῖς θλιβομέ νοις ἡ μετ' ὀλίγον προσδοκῶμένη ἐκδίκησις. Πρόσκειται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῇ προφητείᾳ, οὐχ ἵνα αὐτὸ τοῦτο γνῶμεν τὸν τῇ γενέσει τοῦ μακαρίου ὑπηρετησάμενον πατέρα, ἀλλ' ὅτι καὶ προφητείας αὐτῷ διδάσκαλος γέγονε, φροντίσας αὐτὸν ἀγιωτέρας καὶ καθαρωτέρας καὶ ἔξαιρέτου παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως τυχεῖν. Διὰ τοῦτο ὡσπερ κοινωνὸς τῆς προφητείας συμπαραγράφεται ὁ Ἀμώς. 13.257 Ἐπ' ὅρους πεδινοῦ ἄρατε σημεῖον, ὑψώσατε τὴν φωνὴν ἑαυτοῖς, παρακαλεῖτε τῇ χειρὶ ἀνοίξατε, οἱ ἄρχοντες. Ἔγὼ συντάσσω, καὶ ἔγὼ ἄγω αὐτούς. Δείκνυσι πῶς Βαβυλῶν ἀναιρεῖται καὶ καταστρέφεται καὶ αἰχμάλωτος γίνεται ἡ δυναστεία τῶν τὴν σύγχυσιν ἐργαζομέ νων. Ἐπειδὰν ἐπ' ὅρος τις ἀνέλθῃ μὴ ἀπόκρημνον, μηδὲ ὀχθῶδες, ἀλλὰ πεδινὸν καὶ ὑπτιον, ὥστε ὕψος μὲν ἔχειν διὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἐπὶ τὸν ἀέρα δίαρμα, ἀσφάλειαν δὲ παρέχειν τοῖς ἐφισταμένοις, διὰ τὴν ὑπτιότητα. Τὸ γάρ πανταχόθεν περιερδῶγος καὶ ἀποτετμημένον ἀκροσφαλεῖς ποιεῖται τὰς στάσεις τῶν ἐπιβαινόντων. Ἰνα οὖν καὶ τὰ ὑψηλὰ περὶ Θεοῦ νοῆτε, καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα διηγῆσθε, διὰ μὲν τὸ ὕψος, ἐπ' ὅρους τις ἦ βεβηκώς, διὰ δὲ τὴν ἀσφάλειαν, ἀπερίτρεπτος διαμένει. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὅρους τοῦ πεδινοῦ ἄρατε σημεῖον καὶ ὑψώσατε τὴν φωνὴν, παρακαλεῖτε τῇ χειρί. Ὁ τὰ περὶ τοῦ σταυροῦ κηρύσσων μεγαλοφώνως, αὐτός ἔστιν ὁ ἐπὶ τοῦ ὅρους τοῦ πεδινοῦ αἴρων τὸ σημεῖον. Ὁ τὸν περὶ τοῦ Πάθους λόγον μεγαλῦναι δυνάμενος, οὗτος πληροῖ τὸ πρόσταγμα τὸ προφητικόν, οὐκ ἐν κοιλάσι καὶ φάραγξι διατρίβων, ἀλλ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ τοῦ λόγου ὕψος, καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν σοφίαν μετὰ ἔξομαλισμοῦ καὶ σαφηνείας τῶν ἀπαγγελλομένων τὸ κήρυγμα παραδίδούς. Ἐπειδὴ δὲ καθ' ἔτέραν ἐκδοσιν ἀναγινώσκομεν Ἐπ' ὅρους νεφώδους, δηλονότι τὸ ὕψος ἔτέρω λόγῳ παρίστησι. Νεφῶδες γάρ τὸ τὴν κορυφὴν ἔχον νέφεσιν ἀεὶ κεκαλυμμένην. Τὸ δὲ τοιοῦ τον ὑψηλὸν καὶ ὑπὲρ πάντα ἀνεστηκός. Ὑψώσατε (φησὶ) τὴν φωνὴν ἑαυτοῖς, τουτέστιν ἔξ ἑαυτῶν λάβετε τὸ ὕψος τῆς φωνῆς· τὰς ἐνυπαρχούσας ὑμῖν ἀφορμὰς πρὸς Θεοῦ δοξολογίαν ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, ταύτας ἀνα κινήσατε. Μὴ κάτω βλέπετε, μηδὲ τὰ γῆινα σκοπεῖτε. Οὕτω γάρ ταπεινὴ γίνεται ἡ φωνὴ τῶν ἐκ τῆς γῆς φωνούντων, τῶν κενολογούντων. Ὁ ἀπὸ τῆς ταπεινοποιοῦ λύπης καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου φόβου φθεγγόμενος, οὐχ ὕψοι τὴν ἔαν τοῦ φωνῆν. Καὶ ὁ ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἐν τῷ ἀπαγγέλλειν τὸν λόγον κεκρατημένος, ταπεινὴν ἔχει καὶ μὴ δυναμένην ἐπὶ τὸ ἄνω διακύπτειν τὴν ἑαυτοῦ φωνήν. Πῶς οὖν ὕψοῦται φωνή; Ἐὰν μεγαλοπρεπῆς ἦς κατεξανιστάμενος τῶν πα θῶν, καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς τῶν πειρασμῶν μὴ ὑπὸ κύπτων τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλὰ τὸ γαῦρον φρόνημα τῆς ψυχῆς διασώζῃς, τότε ὕψοις τὴν φωνήν. Παρακαλεῖ δὲ τῇ χειρὶ ὁ τὴν παράκλησιν τοῖς θλιβομένοις δι' ἔργων ἀγαθῶν προφέ ρων, καὶ ἐν ἰλαρότητι τὴν ἐλεημοσύνην ἀποπληρῶν. Ἐὰν ἴδης τινὰ ἐπὶ πενίᾳ καταπονούμενον, τῇ μεταδοτικῇ χειρὶ παρακάλει τὸν πένητα. Πλεῖον γάρ παρὰ ἀσθενεῖ τῇ ψυχῇ ἡ δι' ἔργων μετάδοσις παρακαλεῖν δύναται, ἡ ἡ διὰ λόγων

προτροπή τοῦ φέρειν πενίαν εύγενῶς καὶ ἀταπεινώτως. 13.258 Καὶ ἀνοίξατε (φησὶν) οἱ ἄρχοντες. Ἐπεται τῷ παρακαλεῖν τῇ χειρὶ τὸ ἀνοίγειν τὴν χεῖρα, ὅπερ ἐπὶ τῆς μεταδοτικῆς ἐνεργείας ἔστι τῇ Γραφῇ λαμβάνειν, δταν λέγῃ· Ἀνοίξαντος δέ σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμ παντα πλησθήσονται χρηστότητος. Ἀνοίξατε οὖν τοὺς οἵ κους ὑμῶν, καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς κτήσεως ἀνοίξατε ξένοις καὶ πένησι· μὴ συνέχετε τὰ προσόντα ὑμῖν εἰς παραμυθίαν τῶν καταπονουμένων. Καὶ τοῦτο ποιεῖτε πρῶτον, οἱ ἄρχοντες, ἵνα διὰ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τὸν λαὸν ἐναγάγητε. Δύναται δὲ νοηθῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ διανοίγειν τὰς Γραφὰς καὶ τὰ κεκλεισμένα ὑποδεικνύναι, ἵνα μή τις γένηται τῷ κρίματι τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων ὑπόδικος, οἵτινες ἔχοντες τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας, οὕτε αὐτοὶ εἰσέρχονται, καὶ τοὺς δυναμένους εἰσελθεῖν κωλύουσι. Πρὸς οὖν τοὺς ἄρχοντας δια λέγεται, τοὺς ἔχοντας τὰς κλεῖς τῆς γνώσεως. Τούτου καὶ τακούσας τοῦ ῥήτοῦ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι. 13.259 Ἔγὼ συντάσσω καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. Ἡμᾶς χρὴ ἐνεργεῖν τὸ ἡμῖν δυνατόν. Οἱ δὲ ἄγων αὐτοὺς Κύριος ἔστι, καὶ ὁ κατατάσσων ἔκαστον ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Γίγαντες ἔρχονται πλη ρῶσαι τὸν θυμόν μου, χαίροντες ἄμα καὶ ὑβρίζοντες. Ἀπειλεῖ ὁ λόγος πονηρῶν τινων καὶ θεομάχων ἐπιδημίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀποστελλομένων κατὰ τῶν ἡμαρτηκότων. Διὰ τοῦτο, προ νοούμενος τῶν φοβουμένων αὐτὸν, ἀνάγει μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ καρτερὸν ὕψος τοῦ ὅρους, ἐνασφαλίζεται δὲ αὐτοὺς τῇ ὁμα λότητι τῆς κορυφῆς. Δίδωσι δὲ αὐτοῖς φυλακτήριον τὸ σημεῖον, ὑποτιθεὶς αὐτοῖς τὴν διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων πα ρακαλεῖν τῇ χειρὶ τοὺς θλιβομένους, ἀνοίγειν τὸ στόμα πρὸς διδασκαλίαν τῶν μαθητευομένων, ἵνα φύγωσι τὴν ἐπιδρο μὴν τῶν γιγάντων. Γίγαντες γὰρ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐπὶ τοῦ χείρονός εἰσι τεταγμένοι. Τάχα δὲ τοὺς ἐνταῦθα γίγαντας ὡνόμασε σαφέσ τερον ὁ Ψαλμὸς ἀγγέλους πονηροὺς, λέγων· Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλίψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Διὰ τοῦτο δὲ τοιοῦτοι διάκονοι τοῖς ἄξια κολάσεως πεποιηκόσιν ἐπινενόηνται, ἐπείπερ ἀπὸ πολλῆς ὡμότητος μηδεμίαν ἔχοντες πρὸς τοὺς κολαζομένους συμπάθειαν, μηδὲ οἴκτιρμοῦ σπλάγχνα ἀνα λαβεῖν δυνάμενοι, ἐπιχαίρουσι τοῖς ἀνθρώποις μαστιζομένοις καὶ καθυβρίζουσιν αὐτοὺς, οἰκείαν ἀπόλαυσιν ποιούμενοι τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην καὶ τὴν λύπην τῶν μαστιγουμένων. 13.260 Φωνὴ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὄρέων, ὁμοία ἐθνῶν πολλῶν, φωνὴ βασιλέων καὶ ἐθνῶν συνηγμένων. Τάχα τῶν ἐθνῶν τῶν πολλῶν τῶν ἐπὶ τῶν ὄρέων φωνή ἔστιν Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ πεδινὸν ὅρος αὐτὴ ἐξελέχθη, ἵνα εὑρυχωρίαν ἔχῃ πρὸς τὴν συλλογὴν τοῦ πλήθους τῶν ἀνα βαινόντων ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Εἰδεν οὖν ἐν τῷ ὅρει τῷ πεδινῷ πολὺ τὸ πλήθος πολλαχόθεν συνειλεγμένων, καὶ φωνὴν μίαν ἀφιέντων τῆς πίστεως. Καί φησι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον διὰ τοῦ Προφήτου· Φωνὴ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τῶν ὄρέων (ἐφ' ὧν ἥρθη τὸ σημεῖον) ὁμοία ἐθνῶν πολλῶν. Καὶ μία ἔστιν ἡ φωνὴ, καὶ ἔοικε φωναῖς πολλαῖς ἐθνῶν. Μία μὲν, κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς πίστεως, πολλαῖς δὲ φωναῖς ἔοικε διὰ τὸ μερισθῆναι γλώσσαις πυρὸς παρὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ἔκαστον τῶν Ἀποστόλων τῶν μελλόντων τοῖς ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἔθνεσιν ἐπισπείρειν τὸ Εὐαγγέλιον. Φωνὴ βασιλέων (φησὶ) καὶ ἐθνῶν συνηγμένων. Τάχα δεῖ τὰ μὲν ἔθνη νοῆσαι ἡμᾶς τοὺς πανταχόθεν συνδραμόντας ἐπὶ τὴν κλῆσιν βασιλεῖς δὲ, τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὓς καὶ νίοὺς βασιλείας ὡνόμασεν ὁ Κύριος. "Η τάχα τὸ πλήθος ἐμφαίνει τῶν γιγάντων, δτι φωνή ἔστι πολλῶν ἐθνῶν καὶ φωνὴ βασιλέων. Διὰ γὰρ τὸ χαίροντας αὐτοὺς καὶ ὑβρίζοντας τρέχειν ἐπὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θυμοῦ Κυρίου, τε ταγμένοι εἰς τὴν διακονίαν, μιμοῦνται πολλῶν ἐθνῶν ἥχον, καὶ βασιλέων τινῶν ἐπηρμένων τῷ φρονήματι, ἀγνοοῦντες δτι ὑπηρέται κολάσεώς εἰσι, βασανισταὶ τῶν ἀμαρτανόν των· οὐχὶ δὲ οἰκείᾳ ἐξουσίᾳ,

ούδε τῷ προσόντι αὐτοῖς ἀξιώματι ταῦτα ἐπάγουσι τοῖς ἀξίοις. 13.261 Κύριος Σαβαὼθ ἐντέταλται ἔθνει ὁ πλοιάρχω, ἔρ χεσθαι ἐκ γῆς πόρρωθεν· ἀπ' ἄκρου θεμελίου τοῦ οὐρανοῦ Κύριος καὶ οἱ ὁ πλοιάρχοι αὐτοῦ, καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Κύριος Σαβαὼθ ἐντέταλται ἔθνει ὁ πλοιάρχω. Μὴ φοβηθῆς τὸν τύπτοντα, ἀλλὰ παρακάλει τὸν ἐπιτάσ σοντα. Διδασκέσθωσαν οἱ εἰδωλολάτραι, οἱ λέγοντες θυσίας προσάγειν δαίμοσι πονηροῖς ἐκμειλισσόμενοι αὐτῶν τὴν κακίαν. Κύριος αὐτοῖς ἐντέταλται. Κἄν θεραπεύσῃς, κἄν μὴ, τὸ προστεταγμένον ποιήσει· ὑπερβαίνειν τὰς ὁροθεσίας οὐχ οἶν τε. Οὔτε ὑφαιρεῖ τῆς πικρίας, οὔτε προστίθησι τι παρ' ἔαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ ἐνδιδομένῳ μέτρῳ κέχρηται ἀπα ραιτήτως. Κύριος οὖν ἐντέταλται ἔθνει ὁ πλοιάρχω. Ὄπλα ἔχουσιν οἱ πονηροὶ δαίμονες, ἀπεναντίως διακείμενα τῇ κατασκευῇ τῶν ὅπλων τοῦ δικαίουν. Ὁ μὲν γὰρ δίκαιος θυρεὸν ἔχει πίστεως, τοῦ δὲ πονηροῦ ὁ θυρεὸς, θυρεός ἐστιν ἀπιστίας· οὗτος μάχαιραν λόγου, ἐκεῖνος μάχαιραν ἀλογίας· οὗτος θώρακι δικαιοσύνης ἡσφάλισται, ἐκεῖνος θώρακι ἀδικίας ἡμφίεσται· τούτου τὴν κεφαλὴν περισφίγγει περικεφαλαία σωτηρίας, ἐκείνω περίκειται περικεφαλαία ἀπωλείας· οὗτος τοὺς πόδας ἐτοίμους ἔχει πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, ἐκείνου οἱ πόδες τρέχουσι πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν τῶν κακῶν. Ὅπλοιαρχῷ οὖν ἔθνει, τούτοις τοῖς ὅπλοις ὥπλισμένῳ, ἐντέταλται Κύριος. Οὗτοι δὲ καὶ ἀπὸ γῆς εἰσι πόρρωθεν, ἵνα εἰδῆς ὅτι ἀλλότριοι εἰσι τοῦ βίου τούτου. Οἱ μὲν γὰρ συμπονοῦντες ἡμῖν τὰ πρὸς σωτηρίαν, σύνοικοι καὶ γείτονες, ἐγγύθεν παρεχόμενοι τὴν βοήθειαν, Ἀγγελοι εἰρήνικοι. Οἱ δὲ πρὸς κόλασιν παραλαμβανόμενοι, πόρρωθεν ἄγονται, κατακε χρημένου τῇ ὡμότητι αὐτῶν εἰς θεραπείαν ἡμετέραν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ὡς κατακέχρηται ὁ σοφὸς ἰατρὸς τῷ ἴῷ τῆς ἔχιδνης εἰς τὴν τῶν ἀσθενοῦντων ἴασιν. Τοῖς μὲν τοιούτοις παραδίδοται οὐ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἡ σάρξ εἰς ὅλεθρον, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. Ἀλλὰ καὶ Φύγελλος καὶ Ἐρμογένης ὑπὸ τοῦ Παύλου παρεδόθησαν τῷ Σατανᾷ, οὐκ εἰς ἀπώ λειαν, ἀλλ' ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Πῶς οὖν ἀπὸ γῆς πόρρωθεν καὶ ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὁ πλοιάρχον τοῦτο ἔθνος ἔρχεται; Ἀπὸ γῆς μὲν, ὅτι εἴλετο τὸν περίγειον τόπον καὶ τοῖς γηῖνοις πάθεσι συναναφύρεται· ἀπ' ἄκρου δὲ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ἐκεῖθεν αὐτῷ ἡ ἔξ ἀρχῆς πτῶσις γέ γονεν. 13.262 Ὁ ολούζατε· ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα Κυρίου, καὶ συν τριβὴ παρὰ Κυρίου ἥξει· διὰ τοῦτο πᾶσα χεὶρ ἐκλυθήσεται καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου δειλιάσει. Ἐπειδὴ ἀπειλὴ πρόκειται, αὐτὸν τὸν Κύριον ἥξειν μετὰ τῶν ὁ πλοιάρχων αὐτοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, διὰ τοῦτο προστέτακται ὀλολυγμὸς καὶ θρῆνος, ἵνα διὰ τού των δυσωπηθῇ ὁ Κύριος ἀποστρέψαι τὴν ἐπαγομένην ὄργην. Ἀμφότερα γὰρ ποιεῖ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, καὶ τὰ φοβερὰ ἀπειλεῖ, καὶ τοῖς μετανοοῦσιν οὐκ ἐπάγει τὰ ἡπειλημένα. Κλαύσατε καὶ θρηνήσατε ἔκαστος τὰ ἴδια ἀμαρτήματα, μή ποτε πάθητε τὰ κεκηρυγμένα. Εἰ μὴ ἐβούλετο ὁ Θεὸς τοῦ ἀμαρτωλοῦ τὴν μετάνοιαν, διὰ τί ἐκηρύσσετο ἐν Νινευῇ ἡ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπώλεια; Ἀλλ' ἐπειδὴ εῖδεν αὐτῶν τὸν συντριψμὸν ὁ ἐλεήμων, παρήγαγε τὴν ὄργην, καὶ διεσκέδασεν ὡσπερ νέφος. Παρ' αὐτοῦ οὖν τοῦ Κυρίου ἥξει ἡ συντριβὴ, χρησίμως συντρίβοντος τὰ ἀφανισμοῦ ἄξια, ὡς συντρίβει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ δικαίου, καὶ συντρίβει πολέμους. Κύριος γὰρ συντρίβων πολέμους· Κύριος ὄνομα αὐτῷ· καὶ Συν τριβει Κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, τοὺς μεγαλαυχοῦντας καὶ ἀλαζονευομένους καὶ ὑπεραιτοριμένους κατὰ τῆς ἀληθείας, Λιβάνου κέδρους προσαγορεύων. Ἐπειδὴ οὖν ἔρχεται συντριβὴ παρὰ Κυρίου, προλαμβάνοντας ἔαυτῶν τὴν μεγα λόφρονα καρδίαν δεῖ συντρίβειν, ἵνα γένηται θυσία τῷ Θεῷ ἡ ταπείνωσις αὐτῆς. Πᾶσα οὖν χεὶρ, καὶ ἡ πρακτικωτάτη καὶ ἡ δραστικωτάτη, ὡς πρὸς Θεὸν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐκλυθήσεται· διὸ λέγει· Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα. Μηδεὶς πεποιθέτω δυνάμει πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπερχομένους

όπλοιμάχους· μηδεὶς ἐπελπὶ ζέτω ταχύτητι ποδῶν, ὡς ἀποδρᾶναι δυνάμενος τὴν ἡμέραν τῆς συντριβῆς, ἐν ᾧ ἔρχονται καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν οἰκου μένην. 13.263 Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἀνθρώπου δειλιάσει. Καλῶς πρόσκειται τὸ Ἀνθρώπου· οὕτε γὰρ Ἀγγέλων ψυχὴ δειλίᾳ ὑπόκειται (διὰ τὸ ἀνωτέραν εἶναι τοῦ πάθους τούτου) οὕτε δὲ ἡ τῶν ἀλόγων. Οὐ γὰρ ἄπτεται ἡ δειλίᾳ τῶν ἀλόγων, πάθος οὖσα τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ἔλλειψις τῶν τῆς ἀνδρείας δογμάτων. Πτοήσει μὲν γὰρ ὑπόκειται τὰ ἄλογα· οἱ δὲ λογικοὶ, ἐπειδὰν τὰ μὴ ἄξια φόβου καταπλαγῶσι, τῷ ἐκλείπειν ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον (τὸν τὴν εὔτονίαν τῇ ψυχῇ ἐμποιοῦντα πρὸς τὰ δεινὰ) τῷ πάθει τῆς δειλίας ἀλίσκονται. Πολὺς δὲ ὁ χρόνος, ἀφ' οὗ ἡ ἡμέρα Κυρίου ἐγγίζειν λέγεται, πάντων τῶν Προφητῶν διαμαρτυρουμένων αὐτῆς τὴν ἐγγύ τητα, ἵνα μηδεὶς ἀναπεπτωκὼς, ὡς χρονιζούσης αὐτῆς, ἀνέτοιμος καταληφθῇ. Ταῦτα καὶ ὁ Σοφονίας διαμαρτύρεται, Εὐλαβεῖσθε (λέγων) ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου. Καὶ μετ' ὀλίγα· Ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου, ἡ μεγάλη· ἐγγὺς καὶ καὶ ταχεῖα σφόδρα. Φωνὴ ἡμέρας Κυρίου πικρὰ καὶ σκληρά· ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ἀωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὅμιχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κραυγῆς. Κἀν ἡ κοινὴ δὲ ἡμέρα τῆς τοῦ παντὸς κόσμου συντελείας μακρὰν ἥ, ἀλλ' ἡ ἰδία ἐκάστου τῆς ἔξοδου (ἥτις ἐστὶ τοῦ καθ' ἔνα ἀνθρώπου συντέλεια) ἐγγὺς πάρεστιν· ἦν χρὴ πρὸ δόφθαλμῶν ἔχοντας, τηρεῖν τὸ παρὰ τοῦ Ἡσαΐου λεγόμενον· Ὁλολύξατε· ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα Κυρίου· καὶ πείθεσθε τῷ λέγοντι· Μακάριοι οἱ πενθοῦντες καὶ Μακάριοι οἱ κλαίοντες. Πολλοὶ πρὸς τὰ τοῦ βίου δυσχεραίνοντες πράγματα, ἐπείγουσιν ἔαυτῶν τὴν ἔξοδον καὶ ἐπικαλοῦνται τὸν θάνατον· πρὸς οὓς καλῶς ἔχει τὸ τοῦ Ἀμώς λέγειν· Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου· καὶ αὐτῇ ἐστὶ σκότος, καὶ οὐ φῶς. "Ον τρόπον ἂν τις ἐκφύγῃ ἀνθρωπὸς ἐκ προσώπου τοῦ λέοντος, καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκτος· καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀπερείσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὁ ὅφις. Οὐχὶ σκότος ἡ ἡμέρα Κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ γνόφος οὐκ ἔχων φέγγος; Εἴ τις οὖν μὴ ἐπωκοδό μησε τῇ οἰκοδομῇ τοῦ ἔαυτοῦ βίου ξύλα, ἥ χόρτον, ἥ καλά μην, ἐπιθυμείτω τὴν ἡμέραν Κυρίου, ἐν ᾧ ἐκάστου τὸ ἔργον ὅποιόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. Εἰ δὲ οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ἔργων τῶν ἀπηγορευμένων, φοβείσθω τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Εἴ τινος γὰρ (φησὶ) τὸ ἔργον μένει, ὁ ἐποικοδόμησεν, μισθὸν λήψεται· εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται. Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός. 13.264 Ταραχθήσονται οἱ πρέσβεις, καὶ ὡδῖνες αὐτοὺς ἔξου σιν, ὡς γυναικὸς τικτούσης. Καὶ συμφοράσουσιν ἔτερος πρὸς τὸν ἔτερον, καὶ ἐκστήσονται· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσι. Τίνες οἱ πρέσβεις ταρασσόμενοι, ἡνίκα ἀν συνεπιστῇ ἡ τοῦ Κυρίου ἡμέρα; "Ἡ δηλονότι ἐκεῖνοι, οὓς ὁ Κύριος διὰ παραβολῶν αἰνίσσεται, ἦν εἴπεν ἐγγὺς γενούμενος τῆς Ἱερου σαλήμ πρὸς τοὺς δοκοῦντας, δτι μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Κυρίου ἀναφαίνεσθαι. "Ανθρωπος γὰρ (φησὶν) εὐγενής ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἔαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. Εἴτα εἰπὼν περὶ τῶν δέκα μνῶν, ἀς ἔδωκε τοῖς δέκα δούλοις εἰς τὸ πραγματεύσεσθαι, ἐπίγγαγεν· Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί σουν αὐτὸν, καὶ ἐπειψαν ὀπίσω αὐτοῦ πρέσβεις, λέγοντες, δτι Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. Εὐγενής μὲν οὖν ἀνθρωπος, ὁ πρὸς οὐδένα ἄλλον τὴν κοινωνίαν τοῦ γένους, ἥ πρὸς τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν κεκτημένος. Ὡς γὰρ εὐγενεῖς λέ γομεν τοὺς ἀπὸ αἵματος βασιλικοῦ, οὕτως ἀληθινῶς εὐγενής, ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς τὴν ὑπαρξιν ᔁχων. Καὶ ὁ κατὰ τὸν Σωτῆρα ἀνθρωπος εὐγενής ἀν λέγοιτο. Οὐ μόνον γὰρ κατὰ τὴν θεότητα νοούμενος ὁ Κύριος εὐγενής, τὸ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς τῇ φύσει ἐν ἔαυτῷ κεκτημένος· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον πάντως, γένος ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα. Πορεύεται οὖν εἰς χώραν μακρὰν, οὐ τοσοῦτον τῷ τόπῳ διεστῶσαν, δσον τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων. Καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς

Θεὸς καὶ ἐγγύς ἐστιν ἔκάστῳ ἡμῶν, ὅταν αἱ ἀγαθαὶ πράξεις τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν ἡμῖν προξενῶσι· καὶ μακρὰν γίνεται, ὅταν ἡμεῖς ἔαυτοὺς διὰ τὸ προσεγγίζειν τῇ ἀπωλείᾳ μακρύνωμεν ἀπ' αὐτοῦ. Οὗτος ὁ Εὔγενής, θεασάμενος τὸν κόσμον ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας βασιλευόμενον καὶ τῇ πικρᾷ τυραννίδι τοῦ ἔχθροῦ ὑποκείμενον, ἐλεήσας τὴν ἀναρχίαν, κατεδέξατο αὐτῶν βασιλεῦσαι. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ τοὺς ἔχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἐπεὶ οὖν ἥλθεν εἰς τὸν περίγειον τόπον τοῦτον, (τὴν χώραν, τὴν μακρὰν οὕσαν τοῦ Θεοῦ) ὡστε λαβεῖν τὴν ἐπὶ τὰ ἔθνη βασιλείαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν ψαλμῷ· Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, οἱ ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου τεταγμένοι (οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις αἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατευόμεναι) οὐ κατεδέξαντο αὐτοῦ τὴν βασιλείαν· ἀλλὰ (δόντος αὐτοῦ τὰς ἐν τολάς καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, καὶ μὴ ἀργὰς ταύτας κε λεύσαντος ἐπ' αὐτοῖς κατακεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν ἐπιζητοῦντος) ἔπειμψαν πρέσβεις ὄπίσω αὐτοῦ, ἀρνούμενοι αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. 13.265 Τίνες οὖν πρέσβεις, ἀλλ' ἢ οἱ τὸν θάνατον ἐνεργή σαντες τοῦ Σωτῆρος; Οἱ νομίσαντες διὰ τοῦ σταυροῦ διὰ κόπτειν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὸν κόσμον βασιλείαν, οἱ λέγοντες τῷ Πιλάτῳ· Μὴ γράφε, ὅτι «ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε «βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων». Ἄλλ' ὅμως ἡ πονηρία τῶν κωλυόντων, αὐτοὺς μὲν κατέκρινε, τῇ δὲ οἰκονομίᾳ οὐκ ἐνεπόδισε. Κρατήσας γὰρ τῆς βασιλείας καὶ διανείμας τοῖς δούλοις κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἔκαστου αὐτῶν ἐργασίας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς φωνηθῆναι, ἵνα γνῶ τί ἐπραγματεύσαντο. Καὶ τῷ μὲν πρώτῳ, δέκα μνᾶς προσεργαμένῳ, ἔδωκεν ἔξουσίαν ἐπάνω δέκα πόλεων· τῷ δὲ δευτέρῳ, πέντε μνᾶς προσπορίσαντι, λέγει· Γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. Τὸν δὲ ἐν σουδαρίῳ ἀπρακτὸν αὐτὴν ἀποδήσαντα, ἀφαιρεθῆναι προσέταξεν. Ὁτε δὲ τὰ περὶ τοὺς Ἰουδαίους διετάξατο (Καιρὸς γὰρ, φησὶ, τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ) τότε καὶ τοὺς ἔχθροὺς, τοὺς ἀρνησαμένους αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, ἐκέλευσεν ἀχθέντας εἰς τὸ μέσον κατασφαγῆναι. Πολλοὶ γοῦν εἰσιν, οἱ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ μὴ θέλοντες βασιλεύειν ἐφ' ἔαυτῶν τὸν Χριστόν. Οἱ γὰρ ὑπὸ τὴν πορνείαν τεταγμένοι καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κατακρατούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς πλεονεξίας δεδουλωμένοι, οὐ θέλουσιν ἐφ' ἔαυτῶν τὸν Κύριον, καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἔαυτῶν προ αἰρέσει, παραίτουνται αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. Περὶ τούτων ὁ Ἡσαΐας λέγει, ὅτι Ταραχθήσονται. Ἐπειδὰν γὰρ ἔδωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιδημίᾳ τὸν Κύριον οἱ ἐν ἀμαρτίαις ζήσαντες καὶ τὸν εὐάγγελικὸν τρόπον τῆς βασιλείας ἔξουδενώσαντες, Ταραχθήσονται δηλονότι, καὶ ὡδῖνες αὐτοὺς ἔξουσιν ὡς γυναικὸς τικτούσης. Τὸ ὀξὺ τῆς ἀλγηδόνος, νυσσούσης αὐτῶν τὴν καρδίαν καὶ κατατιρωσκούσης ὑπὸ τοῦ συνειδότος τῶν ἀμαρτημάτων, διὰ τῆς ὡδῖνος παρέστησε. Καὶ γὰρ ἡ ὡδὶς δριμεῖά τίς ἐστιν ἀλγηδῶν τοῖς καιριωτάτοις μέρεσιν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς κυνήσεως ταῖς τικτούσαις ἐγγινομένῃ. Καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσιν. Ἰδιον τῶν διατρεπομένων καὶ ἀπροσδοκήτων δεινῶν περιπεσόντων, τὸ μετα βαλεῖν τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου, ἐρυθραινόμενοι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς πάθος διὰ τῆς ἐπιφαινομένης μεταβολῆς ἐπισημαίνοντες. 13.266 Ἰδού γὰρ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνίατος, θυμοῦ καὶ ὄργης, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. Ἀνω μὲν εἶπεν Ἐγγύς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἐνταῦθα δέ· Ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον. Οἱ ἀκριβῶς τηρῶν τὰ ἀποδεδομένα, εὐρήσει ὅτι οὐ περὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀμφότεραι αἱ τῆς προφητείας περικοπαὶ διηγοῦνται· ἡ μὲν γὰρ προτέρα περὶ τῆς ἰδίας ἔκαστου συντελείας, ἡτις ἐγγὺς πάρεστιν· ἡ δὲ ἐν χερσὶ, περὶ τῆς καθολικῆς. Θήσει γὰρ αὐτῇ τὴν οἰκουμένην ἔρημον, διὰ τὸ ἐπάγεσθαι, δτι Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίων οὐ δώσουσι φῶς. Τάχα δὲ ἡμέρα λέγεται κυρίως ἐκείνη, διὰ τὸ ἡνωμένον τῆς καταστάσεως· οὐ γὰρ

διακόπτεται νυκτὶ, οὐδὲ περιγράφει αὐτὴν ἐσπέρα. Καὶ διὰ τὸ φανεροῦσθαι ἐν αὐτῇ τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, ἡμέρα μὲν ἐκείνη κυρίως προσαγο ρεύεται. Νὺξ δὲ ὁ βίος οὗτος, ἐν ᾧ συγκεκάλυπται τὰ τῆς αἰσχύνης ἔργα, δθεν καὶ Ἡ νὺξ (φησὶ) προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἥγγικεν. Ἐκείνη δὲ ἡ ἡμέρα καὶ ἀνίατος λέγεται, θυμοῦ οῦσα καὶ ὄργης, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἔξιλασσθαι, οὐδὲ οἶον ίάσασθαι τοὺς προσαγομένους ἐπ' αὐτῇ πόνους. Μὴ οὖν ταμιευώμεθα εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὰς ἔξομολογήσεις, ἀλλὰ νοήσωμεν τὸ οἰκονομικὸν τῆς Γραφῆς, φόβον Θεοῦ γεννῆσαι βουλομένης καὶ παιδαγωγῆσαι τοὺς ἐντευξομένους ἔργα ζεσθαι, ἔως ἡμέρα ἔστιν· Ἐρχεται νὺξ, ὅτε οὐκέτι οὐδεὶς δύ ναται ἐργάζεσθαι. Ὁ ἐν τῷ φωτὶ τῶν Ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ περιπατῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἔστιν· ὁ παραδεδομένος τῷ σκότῳ τῷ αἰωνίῳ, ἐν νυκτὶ γενήσεται. Ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ οὐκέτι ἔργον, οὐκέτι ἔξομολόγησις· ἀλλ' αἱ μὲν χεῖρες δεδεμέναι καὶ οἱ πόδες τοῖς δεσμοῖς τῶν ιδίων ἀμαρτημάτων· Δήσαντες γὰρ αὐτὸν χειρῶν καὶ ποδῶν, ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξι ὠτερον. Γλῶσσα δὲ οὐκέτι ἔξομολόγησιν, οὐδὲ αἴνεσιν Θεοῦ λαλήσει, ἀσχολουμένη περὶ τὸν στεναγμὸν, τὸν ἐκ τῶν πόνων αὐτῇ ἐγγινόμενον. Διὰ τοῦτο Ἐρχεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀνίατος. 13.267 Οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὁρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς οὐ δώσουσι, καὶ σκοτισθή σεται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς αὐτῆς. Καὶ ἐντελοῦμαι τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ κακὰ, καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν. Φανερῶς τὴν συντέλειαν διαγράφει καὶ τὴν τοῦ παντὸς μεταποίησιν ὁ Προφήτης. Τότε γὰρ ἡλιακὸν φῶς ἐπιλείψει καὶ ἡ σελήνη σῶμα ἔσται ἀλαμπὲς, καὶ ὁ Ὁρίων, ὁ φανότατος τῶν ἀστέρων, τὸ φῶς οὐ δώσει· Οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὁρίων τὸ φῶς οὐ δώσουσιν, οὐχὶ σκοτιζόμενοι διὰ τὸ καταυγάζεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου ἀνα τολῶν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ νῦν ἡμέρᾳ γίνεται, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔξετάσασι τὰ κατ' οὐρανὸν φαινόμενα ὄμολογεῖ ται, ὅτι οὐχὶ ἀποσβέννυνται οἱ ἀστέρες ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαιρίῳ κείμενοι, ἀλλὰ τῷ ὑπεραυγάζεσθαι ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσιν ἔξαμαυροῦνται. Ὁπερ καὶ ἐν ταῖς νυξὶ γίνεται ταῖς πανσελήνοις, περιλαμπούσης τῆς κατὰ τὴν σελήνην λαμ πρότητος τοὺς ἀστέρας, καὶ οὐκ ἐώσης αὐτῶν τὰς αὐγὰς διαφαίνεσθαι. Οὐδὲν οὖν τούτων τῶν κατὰ φύσιν συμβαινόντων ὁ λόγος παρίστησιν, ἀλλὰ παντελῇ τῶν ἀστέρων σκότωσιν καὶ τοῦ παντὸς μετακόσμησιν. Δῆλον δὲ ὅτι Ὁρίωνα λέγει ἡ Γραφὴ τὸ σύστημα τῶν εἴκοσι καὶ δύο ἀστέρων, ὃν τινες ὀνομάζουσι Βοώτην· οὓς οἱ περὶ τὰῦτα δεινοὶ καταμερίζουσι, καὶ φασι τοὺς μὲν τέσσαρας εἶναι τρίτου μεγέθους, ἐννέα δὲ ἐν αὐτοῖς τετάρτου καὶ τοὺς ἄλλους ἐννέα τοῦ πέμπτου. Κεῖται δὲ τοῦτο τὸ τῶν ἀστέρων ἄθροισμα ἐν τῷ βορειῷ μέρει, ὅπερ καὶ ὑπὸ τῆς Γραφῆς, ὡς ἐν σῶμα, Ὁρίων ὡνόμασται. Ἀστρα δὲ ταῦτα λέγονται (καὶ οὐχὶ ἀστέρας) ὡς τῶν μὲν ἀστρων πλήθους σύστασιν ἐμφαινόντων, ἀστέρος δὲ τοῦ καθ' ἔκαστον λεγομένου. Καὶ τοῦ Ἀρκτούρου δὲ μέμνηται ἡ Γραφὴ, ὃν μεταξὺ τῶν μερῶν τοῦ Ὁρίωνος ὄρωμεν κείμενον ἀστέρα, ὑπόκιρρον. Παραπλησίως δὲ καὶ ἡ Πλειάς ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Γραφῆς, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν, τῶν δηλονότι παρ' Ἐβραίων πολυ πραγμονησάντων τὰ ἀπόρρητα. Φαίνονται δὲ καὶ ἐν Πλειάδι ἐπτὰ ἀστέρες συνεχεῖς καὶ καταπεπυκνωμένοι πρὸς ἀλλήλους (οὐχὶ δὲ ἔξ, ὅπερ τινὲς οἴονται)· κείνται δὲ ἐν τριγωνοειδεῖ σχήματι. Ὡς οὖν ἐνταῦθα εὑρομεν τὸ ὄνομα τοῦ Ὁρίωνος, οὕτω τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρκτούρου καὶ τοῦ Ἐσπερού καὶ τῆς Πλειάδος ἐν τῷ Ἰώβ, ὃς φησιν· Ὁ ποιῶν Πλειάδα καὶ Ἐσπερον καὶ Ἀρκτούρον καὶ ταμεῖα Νότου. Ὁ οὖν ἀριθμῶν πλήθη ἀστρων καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὄνόματα καλῶν, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχει πάντων αὐτῶν καὶ τὰς προσηγορίας. Ὁλίγαι δέ εἰσιν αἱ ἐκφωνηθεῖσαι, αἵς οἱ Ἑλληνες συγχρησάμενοι καὶ τὰ λοιπὰ προσύφηναν παρ' ἔαυτῶν, καὶ μυρίαις ὀνομασίαις προσαγορεύουσι τούς τε ἀπλανεῖς ἀστέρας καὶ τοὺς πλανω μένους. Καὶ τοὺς μὲν διαιροῦσιν εἰς δώδεκα μέρη, τοὺς δὲ κατὰ τὸν ζωοφόρον κύκλον, δι' οὗ ὁ

ήλιος τὴν πορείαν ποιεῖ ται, τοὺς δὲ κατὰ τὸ βόρειον καὶ νότιον μέρος παραπεπη γότας κατωνόμασαν, ὡς ἡβουλήθησαν. 13.268 Καὶ ἀπολῶ (φησὶν) ὕβριν ἀνόμων καὶ ὕβριν ὑπερ ηφάνων ταπεινώσω. Ἀγαθοῦ ἔργον ἐστὶ Θεοῦ τὰ φαῦλα ἔξαφανίζειν, ἵνα καθαρὸν ἀπὸ πάσης κακίας τὸ ἐαυτοῦ δημιούργημα ἀπὸ καταστῆσῃ καὶ, ἀπαλλαγὴν ἀπὸ παντὸς ἀρρώστηματος, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπαναγάγῃ. Ἀλλαχοῦ μὲν γὰρ λέγεται· Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω, καὶ ὅτι ἡ τοῦ κόσμου σοφία, ἀπατῶσα τοὺς παραδεξαμένους αὐτὴν καὶ νομισθεῖσα εἶναι ἀληθινῇ, ἄγνοιαν ἐμποιεῖ τῶν πρὸς σωτηρίαν δογμάτων. Ἀφανίζεται οὖν ἡ σοφία ἀνατρεπομένη ὑπὸ τῆς ἀληθείας, λυομένων τῶν σοφισ μάτων καὶ τῶν πιθανοτήτων αὐτῆς, ἵνα ῥυσθῇ ἀπὸ ἀπάτης καὶ ψευδοδοξίας ὁ ὑπ' αὐτῆς προειλημμένος. Ὡς οὖν ἀπόλ λυται νόσος ὑπὸ ἰατροῦ καὶ ἀπόλλυται σκότος ὑπὸ ἡλίου, οὕτως ἀπόλλυται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ὕβρις ἀνόμων καὶ ὕβρις ὑπερηφάνων ταπεινοῦται. Διὸ καὶ ὁ Ἰακὼβ, εὐλογῶν τοὺς υἱοὺς Συμεὼν καὶ Λευί· Ἐπικατάρατος (φησὶν) ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης, καὶ ἡ μῆνις αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη. Τὴν πονηρὰν ἔξιν τῆς κατάρας ἔξαναλίσκει, ἵνα τὸ καταλειπόμενον ἐν αὐτοῖς ἄξιον τῆς εὐλογίας τοῦ πατριάρχου γένηται. Οὕτω δὲ καὶ Νῶε, γνοὺς ὃ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος, εἶπεν· Ἐπικατάρατος Χαναάν. Καίτοι Χάμ ἦν ὁ λελυπηκώς· ἀλλ' ὅμως οὐκ αὐτῷ καταρᾶται, ἀλλὰ τῷ γεννήματι αὐτοῦ καὶ τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ὅπερ συμβολικῶς ὀνομάζεται Χαναάν, διότι ἐρμη νεύεται Χαναάν ὡς σάλος. Διὰ τὸ οὖν ἐν κινήσει τὴν ἔξιν γινομένην τὸ πάθος ἐπιτελεῖν, οὐ τῇ διαθέσει καταρᾶται, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ, τῷ ἀπ' αὐτῆς. Δύσκολον γὰρ τὸ ἐν καρδίᾳ καθαρὸν ἐν ἀνθρώπου φύσει διασωθῆναι. Δῆλον δὲ, ὅτι ἀφανίζων τὴν ὕβριν τῶν ὑπερηφάνων, οὐχ ἐν μόνον τῶν κακῶν ἔξαναλίσκει, ἀλλ' ἀπὸ ἐνὸς ἀμαρτῆματος διατατικῶς, ἐφ' ὅλα τὰ εἴδη τῆς κακίας ἔξακούειν προσήκει τῆς ὕβρεως. Οἱ γὰρ ἄνομοι ἔξυβρίζουσι μὲν εἰς τὸν ναὸν, ἔξυβρίζουσι δὲ εἰς τὸν πλησίον, ἔξυβρίζουσι δὲ εἰς τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος, καὶ διὰ τῆς εἰκόνος ἡ ὕβρις ἀνα βαίνει ἐπὶ τὸν Κτίσαντα. Ὡσπερ γὰρ ὁ βασιλικὴν εἰκόνα καθυβρίσας, ὡς εἰς αὐτὸν ἔξαμαρτήσας τὸν βασιλέα κρίνεται, οὕτω δηλονότι ὑπόδικός ἐστι τῇ ἀμαρτίᾳ ὁ τὸν κατ' εἰκόνα γεγενημένον καθυβρίζων. Ὅτι γένεται δὲ πρὸ πάντων καὶ ἐαυτὸν ὁ πόρνος, διὰ τῆς φθορᾶς· ὁ μοιχὸς, διὰ τοῦ ἔργου τῆς αἱ σχύνης· ὁ κλέπτης, διὰ τῆς ταπεινῆς καὶ αἰσχρᾶς καὶ ἀν ελευθέρου πράξεως· ὁ ψεύστης, διὰ τοῦ ἀρνήσασθαι τὴν ἀλήθειαν· ὁ ἐπίορκος, διὰ τῆς ἀπὸ Θεοῦ ἀλλοτριώσεως. Ὅστε πᾶσα ἀμαρτία ὕβρις ἐστὶ καὶ ὕβρεώς ἐστι βλάστημα, πρώτου ἀπτομένη τοῦ ὕβριστοῦ. Ταπεινώσει δὲ καὶ τὴν ὕβριν τῶν ὑπερηφάνων, διότι καὶ ἡ ὑπερηφανία ἀδελφὴ τῆς ἀνομίας ἐστίν. Ο γὰρ ἄδικος ὑπερηφανεῖ τὴν δικαιοσύνην καὶ κατεπάρεται αὐτῆς· καὶ ὁ ἀκό λαστος κατὰ τῆς σωφροσύνης λαλεῖ, ὅταν διαπτύῃ τὸν ἀκριβῆ ἐν πᾶσι παρατετηρημένον καὶ τὴν μέχρις ὁφθαλμῶν κίνησιν παιδαγωγοῦντα. Ο ἄσωτος τὸν ἐν διαίτῃ μέτριον, ὁ ἄφρων καταχλευάζει τοὺς περιττοὺς ἐν σοφίᾳ καὶ φιλοπόνως πανταχόθεν ἐαυτοῖς συλλέγοντας τὰ μαθήματα. Ο οὖν ἀντιτασσόμενος ὑπερηφανοὶ Κύριος καὶ ταπεινῶν ἀμαρτω λοὺς ἔως γῆς, οὗτος ἐπαγγέλλεται τὴν ὕβριν τῶν ὑπερηφάνων ταπεινώσειν. Ο οὖν ταπεινῶν τοὺς ὑπερηφάνους, ῥύεται μὲν αὐτοὺς ἐκ τῆς πρὸς τὸν διάβολον ὄμοιότητος, ὅστις ἐστὶ πατήρ τῆς ὑπερηφανίας, ἐνάγει δὲ αὐτοὺς πρὸς τὸ μαθητεύε σθαι τῷ εἰπόντι· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. 13.269 Καὶ ἔσονται οἱ ἔγκαταλελειμμένοι ἔντιμοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον τὸ ἄπυρον· καὶ ἀνθρωπος ἔντιμος ἐσται μᾶλλον ἢ ὁ λίθος, ὁ ἐκ Σουφείρ. Μετὰ τὸ ἐπαχθῆναι τοὺς μεγάλους πειρασμοὺς καὶ ἐλθεῖν τοὺς ὀπλομάχους τοὺς ἔξαφανίζοντας τὴν οἰκου μένην καὶ μετὰ τὸ ταπεινωθῆναι πᾶσαν ὑπερηφανίαν, τότε οἱ εύρισκόμενοι ἀνθρωποι ἐκ πολλῶν, μηδὲν βλαβέντες τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀνόμους κοινωνίας, ἀλλὰ διὰ

μυρίων πειρασμῶν καὶ δοκιμαστηρίων ἔξετασθέντες, βάσανον τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως ἀκριβῇ δεδωκότες, παντὸς ἀπύρου χρυσίου ἔσονται τιμιώτεροι καὶ παντὸς λίθου τι μιωτάτου, ὃς δοκεῖ ἐν τῇ Σουφεὶρ εύρισκεσθαι. "Εοικε δὲ χώραν τινὰ λέγειν ἐν τῷ ἔθνει τῷ Ἰνδικῷ τὴν Σουφεὶρ, περὶ ἣν οἱ πολυτίμητοι τῶν λίθων πεφύκασι γίνεσθαι. "Απυρον δὲ χρυσίον, τὸ μηδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅλης ἀλλο τρίας ἔχον ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ὁμοῦ τῷ φανῆναι, πεῖθον τὴν ὄψιν τῶν ὄρώντων, ὅτι δόκιμόν ἔστι καὶ ἀμιγὲς χαλκοῦ, ἢ τινος ἄλλης ἐπιπλοκῆς. 13.270 Ὁ γὰρ οὐρανὸς θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς, διὰ θυμὸν ὄργης Κυρίου Σαβαὼθ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἂν ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ. Πᾶσα ἡ κτίσις συγκινεῖται τῷ Δεσπότῃ ἐπὶ τὴν ἐκδί κησιν τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτηκότων. "Ωσπερ γὰρ ἔξισταται ὁ οὐρανὸς καὶ φρίσσει ἐπὶ ταῖς ἀπροσδοκήτοις παρανομίαις τοῦ λαοῦ, ὅταν ἐγκαταλείπωσι τὸν Κύριον, οὕτως, ἐπειδὰν συμπληρωθῶσιν αἱ ἀμαρτίαι τῶν ἀποστατησάντων καὶ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἀνταποδόσεως, θυμοῦσθαι λέγεται καὶ συνδια νίστασθαι τῇ ὄργῃ τοῦ Θεοῦ. Θυμὸν δὲ οὐρανοῦ νοεῖν χρὴ τὰ ἀπ' αὐτοῦ φοβερὰ ἐπιπίπτοντα τοῖς κολαζομένοις, ὅταν σκότωσις μὲν γένηται τῶν ἀστέρων, ἀφεγγῆς δὲ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη οὐκέτι πεφωτι σμένη· ὅταν σκηπτοὶ διατρέχοντες καὶ βρονταὶ φοβερῶς καὶ ταρόηγγνύμεναι· ὅταν ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀῃρ ἐσκοτισμένος ὑπάρχῃ, ὡς πανταχόθεν ἀπαραμύθητον εἶναι τοῖς τῇ ὄργῃ παραδεδομένοις τὴν βάσανον. Ἡ γὰρ κτίσις, τῷ Ποιήσαντι ὑπηρετοῦσα, ἐπιτείνεται μὲν εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων, ἀνίεται δὲ εἰς εὐεργεσίαν ὑπὲρ τῶν ἐπ' αὐτῷ πεποιθότων. Ταῦτα δὲ γίνεται διὰ θυμὸν ὄργης Κυρίου. Θυμὸν δὲ ὄργης λέγειν τῇ Γραφῇ σύνηθες τὴν ἀναθυμίασιν καὶ οίονεὶ ἔξαψιν τῆς ἐπὶ τῇ ἀνταποδόσει τῶν πονηρῶν ἔργων γινομένης κολάσεως. 13.271 Ἡ δὲ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς. Δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἐπιπόλαιος, οὐδὲ συνήθης ὁ σεισμὸς ἔσται, περὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βρασμοῦ γινομένου, ἀλλ' αὐ τὴν τὴν ἔδραν αὐτῆς ἀναστρέψει, καὶ ὁ κλόνος αὐτῆς δι' ὅλου ἄψεται. Θεμέλια δὲ γῆς ἄγνωστα ἀνθρώπου φύσει, ὡς μεμαθήκαμεν ἐν τῷ Ἰώβ, τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ποῦ ἡς ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν; Ἀπάγγειλον δέ μοι, εἰ ἐπὶ στασαι σύνεσιν. Τίς ἔθετο τὰ μέτρα αὐτῆς, εἰ οἴδας; "Ἡ τίς ὁ ἐπαγαγὼν σπαρτίον ἐπ' αὐτῆς; Ἐπὶ τίνος οἱ κρίκοι αὐ τῆς πεπήγασι; Τίς δέ ἔστιν ὁ βαλῶν λίθον γωνιαῖον ἐπ' αὐ τῆς; "Ηπου κατὰ τὴν τῶν ἔξωθεν ὑπόληψιν ἐθεμελίωσεν ὁ Κύριος τὴν γῆν, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς περιεχούσης τὸν κό σμον σφαίρας, ὡς διὰ τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς ἵσον ἀπεχούσης πανταχόθεν τοῦ οὐρανοῦ, βεβηκέναι ἀσφαλῶς καὶ ἐρηρεῖσθαι ἀκλινῶς. Εἰ δὲ οὕτως ἐστήρικται βεβαίως ἡ γῆ, δηλονότι ἐκ θεμελίων κινουμένη, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης αὐτῇ βάσεως μετατεθήσεται. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θυμοῦσθαι ἴδιόν ἔστι τῶν λογικῶν καὶ ἐμψύχων, ἥδη τινὲς ἐφαντάσθησαν καὶ τὸν οὐρανὸν ἔμψυχον εἶναι καὶ λόγω κεχρῆσθαι, ὡς δύνασθαι καὶ εἰς ἀγανάκτησιν τῷ Δεσπότῃ συνδιαναστῆναι. "Εστι δὲ μυθικὸν ἀνάπλασμα τὸ τοιοῦτον· Πολλάκις γὰρ ἡ Γραφὴ μετωνυμικῶς οὐρανὸν ὀνομάζει τὰ ἐπουράνια ζῶα, ὡς ἔθος καὶ παρ' ἡμῖν λέγειν· ἡ πόλις ἐκβέβηκε πᾶσα· καὶ ἡ πόλις ἥτησε παρὰ τοῦ ἀρχοντος τόδε· ἀντὶ γὰρ τῶν ἐνοικούντων τὴν πόλιν λέγο μεν. Οὕτως οὖν καὶ ὁ οὐρανὸς θυμοῦται, τῶν οὐρανίων δυνάμεων συντιθεμένων τῇ δικαίᾳ ὄργῃ τοῦ Θεοῦ. Ὡς γὰρ χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι, οὕτω καὶ παροξυσμὸς καὶ λύπη ἐπὶ τοῖς ἀποστατοῦσι διὰ τῆς ἀμαρτίας τοῦ κτίσαντος. 13.272 Καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμμένοι, ὡς δορκάδιον φεῦ γον καὶ ὡς πρόβατον πλανώμενον, καὶ οὐκ ἔσται ὁ συν ἀγων, ὥστε ἀνθρωπὸν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀποστραφῆναι καὶ ἀνθρωπὸν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ διῶξαι. "Ος γὰρ ἂν ἀλῷ, ἡτηθήσεται· καὶ οἵτινες συνηγμένοι εἰσὶ, μαχαίρᾳ πεσοῦνται. Καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ῥάξουσιν ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν προνομεύσουσι καὶ τὰς γυναῖκας αὐ τῶν ἔξουσιν. 'Ἐν τῇ ἐφόδῳ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν εἰς χεῖρας ἐλθόντες,

έπ' αὐτῆς τῆς παρατάξεως ἔπεσον· οἱ δὲ διαφυγόντες, ώς δορκάδιον εἰσι φεύγοντες. Εὔπτόητον δὲ τὸ ζῶόν ἐστι καὶ δειλὸν, καὶ δι' ὁξύτητα τῶν ποδῶν ἐπὶ πολὺ φεῦγον, καὶ οὐχ ἰστάμενον. Ἔσονται οὖν ώς δορκάδιον καὶ ώς πρό βατον πλανώμενον. Καὶ γὰρ οὐδεμίαν οἰκείαν σύνεσιν ἔχει τὸ πρόβατον πρὸς τὸ ὄρμῆσαι μὲν ἐπὶ τὰς τροφίμους νομάς, αὐλίσθηναι δὲ ἐν τόποις ἀσφαλεστέροις, ἢ ποτὸν ἑαυτοῖς ἐκζητησαι, ἐὰν μή τις ἢ ὁ ποιμαίνων καὶ ἐπὶ ταῦτα καθη γούμενος. Ἔσονται οὖν οἱ τότε, διαφεύγοντες μὲν ώς δορ κάδες, ἀβοήθητοι δὲ ώς τὰ πρόβατα τὰ πλανώμενα, τῷ μὴ εἶναι αὐτῶν ἄρχοντα. Καὶ οὐκ ἔσται ὁ συνάγων, ἀλλ' οἱ μὲν δειλοὶ σπαρήσονται ὑπὸ τῶν διωκόντων, οἱ δὲ κατα λειφθέντες ἡττηθήσονται ὑπὸ τῶν πολεμίων· καὶ δυνηθῶσι συστῆναι καὶ κοινωνίαν τινὰ βοηθείας ποιήσασθαι, ἀλλ' οὖν μαχαίρᾳ πεσοῦνται. Εἴτα λέγει τὰ ἐλεεινὰ πάθη τῶν ἔξανδραποδιζομένων. Τὰ τέκνα αὐτῶν ῥάξουσιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν γονέων καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν διαρπάσονται καὶ τὰς γυναικας ἐφ' ὅβρει πρὸς ἑαυτοὺς μεταστήσουσιν. 13.273 Ἰδοὺ ἐπεγερῶ ὑμῖν τοὺς Μήδους, οἵ οὐ λογίζονται ἀργύριον, οὐδὲ χρυσίου χρείαν ἔχουσι. Τοξεύματα νεανί σκων συντρίψουσι καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν οὐ μὴ ἐλεήσουσιν οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις σου φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ τῶν. [Πολλοῖς ὕστερον χρόνοις, ώς ἡ ἴστορια παραδέδωκεν, οἱ Μῆδοι τῇ ἀρχῇ τῇ τῶν Ἀσσυρίων ἐπέθεντο καὶ κατεστρέψαντο Βαβυλῶνα· ἐστι μὲν οὖν ἡ προφητεία τοῦ Ἡσαΐου πρὸ πολλῶν γενεῶν τῆς τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίας· πάλιν δὲ μετὰ τὸν Ἰσραὴλ πολλοῖς ὕστερον ἔτεσι φαίνονται οἱ Μῆδοι, ἐπιστρατεύσαντες τοῖς Ἀσσυρίοις]. Παραμυθία οὖν τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἡ προσδοκία τῆς ἐκδικήσεως μετ' οὐ πολὺ καταληψομένης τὸν λαὸν τὸν κακώσαντα τὸν Ἰσραὴλ. Ἐπεγερῶ (φησὶν) ὑμῖν τοὺς Μήδους, οἵτινες οὕτε ἀργυρίῳ παραπεισθήσονται, οὕτε χρυσίῳ. Οὐδὲ δυνήσεσθε ὑμεῖς, οἱ Βαβυλώνιοι, τῇ περιουσίᾳ τοῦ πλούτου ἔξωνήσασθαι παρ' αὐ τῶν τὸ μηδὲν παθεῖν. Οὐδὲ γάρ εἰσιν ἐπτοημένοι περὶ χρήματα, τῷ καὶ αὐτοὶ ὑπερπλουτεῖν. Διόπερ οὐδὲ ἐν τοῖς πολέμοις περισπῶνται ὑπὸ τῆς νεκροσύλιας, οὐδὲ ἀσχο λοῦνται περὶ τὴν λείαν καὶ τὸ λαμβάνειν παρὰ τῶν ἑαλω κότων ἀγενὲς οἰονται. Ἄλλα τὴν τοξείαν τῶν παρ' ὑμῖν νεανίσκων συντρίψουσι καὶ οὐδένα οἴκτον, οὐδὲ φειδῶ ποιή σονται τῶν νηπίων. Τὸ δὲ Μήδων ὄνομα μεταλαμβανόμενον σημαίνει ἀπὸ Ἰκανοῦ. Οὐκοῦν ὁ Ἰκανὸς ἐν πᾶσι καὶ δυνατὸς ἐπάγειν τὰ πρὸς ἀξίαν, οὗτος κινεῖ τοὺς Μήδους. "Ἡ τάχα, ἐπειδὴ ὁ Μαδαεὶ κτίστης ἐστὶ τῆς Μηδείας, ἔρμηνεύεται δὲ οὗτος ἐκμέτρησις, λέγοιντο ἀν οἱ Μῆδοι ἐπάγεσθαι εἰς τὸ κολάζειν ἐμμέτρως τοὺς κακῶς βεβιωκότας, διότι ὡς μέτρῳ ἔκαστος ἡμῶν μεμέτρηκεν, ἦτοι ἐν τῷ κατορθοῦν, ἢ ἐν τῷ ἀμαρτά νειν, ἐν τούτῳ ἢ τὰ τῆς ἀμοιβῆς, ἢ τὰ τῆς κολάσεως ἀπὸ λήψεται. Τοιοῦτοι δὲ οἱ Μῆδοι· οὐκ ἐλεήσουσι τὰ τέκνα τῶν Βαβυλωνίων, οὐδὲ περιποιήσασθαι καταδέξονται. Τάχα δὲ τέκνα τοὺς καρποὺς καὶ τὰ γεννήματα τῆς Βαβυ λωνίων ψυχῆς νῦν φησιν ἡ Γραφή. Τοιαῦτα νομίζω εἶναι καὶ τὰ τοῦ μακαριζομένου παρὰ τῷ Ψαλμῷ τέκνα, ἐν ᾧ ἡ μὲν γυνὴ ἡ σοφία ἐστὶν, ἥντινα ἐκζητήσας νύμφην ἡγάγετο καὶ σύνοικον ἑαυτῷ ὁ Κύριος, γενόμενος ἐραστής τοῦ κάλλους αὐτῆς· οἱ δὲ υἱοί, τὰ γεννήματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς σοφίας ἅμα συνελθόντα. Περὶ τούτων οἷμαι τῶν τέκνων εἰρήσθαι ἐν τῷ ρλ̄ Ψαλμῷ· Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος· μακάριος, δος ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου, δο ἀνταπέδωκας ἡμῖν. Μακάριος, δος κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπια σου πρὸς τὴν πέτραν. Ταύτην γὰρ προβλέπει τὴν ἡμέραν τῆς ἀνταπο δόσεως, καθ' ἦν οἱ Μῆδοι, κρατήσαντες τῶν Βαβυλωνίων, οὐκ ἐλεήσουσιν, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν φείσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Σκόπει δὲ ὅτι ὁ Ψαλμὸς μακαρίζει, οὐ τὸν διπλασίποτε τέκνον Βαβυλῶνιον ἀνελόντα, ἀλλ' ὅτι πρῶτον μὲν θέλει τὰ νήπια αὐτῶν ἀφανίζεσθαι τὰ ἀρτιγενῆ, μὴ ἐπιτραπέντα ἐλθεῖν εἰς αὔξησιν, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον χωρήσῃ τῆς πονηρίας· δεύτερον δὲ, ὅτι οὐχ οἴω δῆποτε τρόπῳ ἀναιρεθῆναι.

Μακαρίζει γάρ τὸν κρατήσαντα καὶ περιγενόμενον τῇ ἔαυτοῦ σοφίᾳ τῆς τεκνογονίας τοῦ συγκεχυμένου νοῦ, δοτις ὄνομάζεται Βαβυλώνιος, ἔπειτα δὲ προσαράσσων αὐτὰ τῇ πέτρᾳ. Ἡ πέτρα δὲ καὶ ἐν τούτῳ ὁ Χριστός ἐστιν· ὁ γὰρ συγκρούων τὰ φαῦλα δόγματα τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, οὗτός ἐστιν ὁ τὰ Βαβυλώνια νήπια τῇ πέτρᾳ προσεδαφίζων. Εἰ οὖν τέκνα Βαβυλῶνος, τὰ τῶν ἑτεροδόξων δόγματα (συγχέοντα τὴν ψυχὴν τοῦ παραδεχομένου) καλῶς τὸ Βαβυλώνιον τέκνον κρατηθὲν ἐδαφίζοιτο πρὸς τὴν πέτραν. 13.274 Καὶ ἐσται Βαβυλὼν, ἡ καλεῖται ἔνδοξος ὑπὸ βασιλέως Χαλδαίων, ὃν τρόπον κατέστρεψεν ὁ Θεὸς Σόδομα καὶ Γόμορρα· οὐ κατοικηθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, οὐδὲ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν διὰ πολλῶν γενεῶν, οὐδὲ μὴ διέλθω σιν αὐτὴν Ἀραβεῖς, οὐδὲ ποιμένες οὐ μὴ ἀναπαύσωνται ἐν αὐτῇ. Καὶ ἀναπαύσονται ἐκεῖ θηρία, καὶ ἐμπληθήσονται αἱ οἰκίαι ἥχου. Καὶ ἀναπαύσονται ἐκεῖ σειρῆνες, καὶ δαι μόνια ἐκεῖ ὄρχησονται· καὶ ὀνοκένταυροι ἐκεῖ κατοικήσουσι καὶ νοσσοποιήσουσιν ἔχινοι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. Ταχὺ ἔρχεται καὶ οὐ χρονιεῖ, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτῆς οὐ μὴ ἐφελκυ σθῶσιν. Ἐπὶ τούτοις διηγεῖται τὴν ταπείνωσιν τῆς Βαβυλῶνος. Καὶ ἐπειδὴ σφοδροτέραν ποιεῖται τὴν ἐνέργειαν ἡ ὑπόμνησις τῆς πρὸ τούτου δόξης, δείκνυσιν ἀπὸ οἵας καταστάσεως εἰς οἵαν ἥλθε μεταβολήν. Καὶ ἐσται (φησὶ) Βαβυλὼν, ἡ καλεῖται ἔνδοξος. Ὁσπερ ἴδιον ἐπώνυμον ἐγένετο τοῦτο, καὶ πάντες αὐτὴν μετὰ προσθήκης ὠνόμαζον· Βαβυλὼν ἡ ἔνδοξος. Ἐποίει δὲ αὐτὴν περιβόητον ὁ βασιλεὺς τῶν Χαλδαίων, τῷ πολλοὺς καταστρεψάμενος εἰς αὐτὴν μεταθεῖναι τῶν ἑαλωκότων τὴν δύναμιν, καὶ μεγάλα μὲν αὐτῇ περιβαλεῖν τείχη, πολλὴν δὲ στρατιωτικὴν δύναμιν ἔξαρτύσασθαι, λαμπροῖς δὲ οἰκοδομήμασιν αὐτὴν ἔξαραι. Αὕτη τοίνυν καταστραφήσεται Ὁν τρόπον κατέστρεψεν ὁ Θεὸς Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ οὐ κατοικηθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. Τάχα δὲ περιορίζει τὴν καταστροφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἐρήμωσιν χρόνων τινί, διὸ οὐκ εἶπεν ἀπολύτως «καὶ καταστραφήσεται εἰς τὸν αἰῶνα», ἀλλὰ προσέθηκεν· Εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. Δηλοῖ δὲ καὶ τὰ ἐφεξῆς, ὅτι οὐ παντελῆ αὐτῆς προαγορεύει τὴν ἐρήμωσιν· Οὐ γάρ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν διὰ πολλῶν γενεῶν, ὡς ἐν πολλαῖς γενεαῖς τῆς ἐρημώσεως γενησομένης, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν οἰκιζομένης. 13.275 Οὐδὲ μὴ διέλθωσιν αὐτὴν Ἀραβεῖς, οὐδὲ ποιμένες οὐ μὴ ἀναπαύσωνται ἐν αὐτῇ. Σκυθρωπὴν ἐρήμωσιν ὑπογράφει ὁ λόγος, ὅτι οὔτως ἐσται ἐρημος, ὥστε μηδὲ ποιμέσι σκέπην ἐν αὐτῇ εύρισκεσθαι, μηδὲ Ἀραβας, τοὺς τὴν ἐρημον οἰκουντας. Οἱ πάντα λεηλα τοῦντες καὶ ληστεύοντες διερευνῶνται πόλεις καὶ κώμας, οὗτοι οὐκ εἰσέρχονται, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν αὐτῆς τῷ μήτε οἰκουντας εἶναι, μήτε εύρισκεσθαι τι τῶν πρὸς βίον. Ἄλλ' ἐσται (φησὶ) καταγώγιον θηρίων, ἐμπληθήσονται δὲ αἱ οἰκίαι ἥχου. Ὑπερβολὴν τῆς ἐρημώσεως ὁ ἥχος σημαίνει· φωνὴ γάρ ἐστιν ἀνακλωμένη ὁ ἥχος, ἀπὸ στερρῶν καὶ ἀντιτύπων ἐπὶ τὸν προέμενον πάλιν ἐπανιοῦσα· Ἡτις ἐν μὲν ταῖς ἐρημίαις εὐήχως ἐπανακάμπτει· ἐν δὲ ταῖς οἰκουμέναις πόλεσιν ἡ κώμαις, ὑπό τε τῶν παραφερομένων σκευῶν τοῦ ἀέρος διὰ κοπτομένου καὶ ὑπὸ τῆς ἐκ πλαγίου παρεμπιπτούσης φωνῆς καταθραυμένη, ἀποτελεῖσθαι οὐ συγχωρεῖται. Ἐκεῖ τοίνυν αἱ οἰκίαι ἥχου ἐμπληθήσονται. Ἐρημώσεως σύμβολον ὁ ἥχος. Ἀναπαύσονται δὲ ἐκεῖ σειρῆνες, καὶ δαιμόνια ἐκεῖ ὄρχησονται· καὶ ὀνοκένταυροι ἐκεῖ κατοικήσουσι, καὶ νοσσοποιήσουσιν ἔχινοι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. Σειρῆνας ὁ μὲν ἔξωθεν λόγος παραδέδωκε γυναικάς τινας μελωδούσας· ἐνταῦθα δὲ δαιμόνων ἔοικεν ὄνομα εἶναι· διὸ Ἀκύλας τὰς σειρῆνας στρου θοκαμήλους εἶπε. Φιλέρημον δὲ τὸ ζῶον καὶ ταῖς ἀγονῶν τάταις ψάμμοις, ώς τὰ πολλὰ, ἐμφωλεῦον. Τὴν οὖν ὑπερ βολὴν τῆς ἐρημίας ὁ λόγος διὰ τῆς τῶν στρουθοκαμήλων σκηνώσεως παραδίδωσι. Τοὺς δὲ ὀνοκένταύρους, οὓς εἶπον οἱ Ἐβδομήκοντα, τριχιῶντας ὠνόμασεν ὁ Ἀκύλας. Δαιμόνων τι γένος ἔοικε παριστᾶν, κάθυλον καὶ ἐσκοτισμένον τῇ ἐπιφανείᾳ, ὡν ἔργον ἐστὶ

τὸ ἄστατον καὶ τὸ μηδέποτε ἐστῶσι τοῖς ποσὶ, μήτε τῇ διανοίᾳ κεχρῆσθαι. Καὶ ὀνοκένταυροι ἔκει κατοικήσουσι. Καὶ τοῦτο ἔτερον εἶδος δαιμόνων ἔοικεν ἡ Γραφὴ παριστᾶν, ὅπερ Σίειν ὡνό μασαν, αὐτὴν τὴν Ἐβραϊκὴν φωνὴν μεταθέντες οἱ λοιποί. Ἔκει δὲ καὶ ἔχινοι (φησὶ) τοὺς οἴκους αὐτῷ ποιήσουσι. Πάντα φιλέρημα ζῶα διηγεῖται ὁ τόπος, ὡς οἰκειωθησόμενα τῇ Βαβυλῶνι μετὰ τὴν ἐρήμωσιν. 13.276 Ταχὺ ἔρχεται καὶ οὐ χρονιεῖ, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτῆς οὐ μὴ ἐφελκυσθῶσιν. Ἡπειγμένην λέγει τὴν καταστροφὴν τῆς Βαβυλῶνος, καὶ οὐδεμίαν παράτασιν τῶν ἡπειλημένων. Ἐπειδὴ δὲ ἡπειλήται καταστρέφεσθαι Βαβυλὼν ὡς Σώδομα, εἰδέναι ἡμᾶς δεῖ, ὅτι πολλαὶ αἱ ἐρμηνεῖαι τοῦ ὀνόματος Σο δόμων. Ἐρμηνεύεται γὰρ τὸ αὐτὸ δνομα καὶ τύφλωσις καὶ στείρωσις, καὶ ἐστῶσα σιωπὴ καὶ ὄμοιώμα, καὶ ἔκκλησις καὶ θεμέλιος αὐτῶν. Γόμορρα δὲ μεταλαμβάνεται εἰς μέτρον καὶ εἰς στάσιν. Πάντων δὲ οὐχ ἡγοῦμαι χρήζειν τὸν βουλό μενον ἐρμηνεῦσαι, πῶς ἡ Βαβυλὼν ὄμοιώς Σοδόμοις κα ταστραφήσεται. Ἔοικε γὰρ ὁ Θεὸς, εὔεργετῶν τοὺς κατα στρεφομένους, καταστρέφειν ὡς ἰατρὸς τυφλότητα· κατα στροφὴ δὲ τυφλότητος, ὁράσεως ἀρχῆ. Καὶ καταστρέφει στείρωσιν, ἵνα, τὴν ἀγονίαν ἔξελάσας, χαρίσηται αὐτοῖς γεν νήματα ἔργων δικαιοσύνης. Καὶ τὴν σιωπὴν τὴν ἐστῶσαν καταστρέφει, ἵνα λόγον ἐμβάλῃ καρδίαις πρὸς τὸ δοξάζειν τὸν Θεόν. Καὶ Γόμορρα οὖν καταστρέφων (ἐπειδὴ ἀμφότερα ἐρμη νεύεται καὶ μέτρον καὶ στάσις τὰ Γόμορρα) τὴν στάσιν τὴν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν ταραχὴν καθαιρεῖ, ἵνα οἱ στασιάζοντες, καὶ ἐν τῇ καταστάσει τῇ ἐναντίᾳ (τῆς εἰρήνης) ὄντες, βελτιω θῶσι. Πᾶς δὲ ὁ τὰ τῆς γενέσεως πράγματα ἀποδεχόμενος καὶ ἀνάγκην καὶ είμαρμένην καὶ πεπρωμένην πρεσβεύων καὶ (τὸ δσον ἐφ' ἔαυτῷ) διὰ τῆς τούτων συστάσεως ἀφιστὰς τῆς εἰς τὸν Θεὸν πίστεως καὶ τῆς εύσεβείας τοὺς ἀνθρώπους, οὗτος τὰ Βαβυλωνίων πράγματα ἔνδοξα ὀνομάζει. Χαλ δαίων γάρ εὔρημά ἔστιν ἡ ἀστρολογία· οἵ φασι τὰ ὄντα ἔαυτῶν ἡρτῆσθαι, καὶ οὐ τοῦ Θεοῦ· καὶ, τῇ τῶν ἄστρων φορᾷ ὑποτιθέντες τὰ πράγματα, ἐκβάλλουσι πρόνοιαν τὴν οἰκονομούσαν τὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς μήτε εὐχὴν, μήτε εὐ σέβειαν δύνασθαι τι, ἀλλὰ κἀν εἰ δοκῇ ταῦτα γίνεσθαι, τῷ λόγῳ τῆς είμαρμένης καὶ αὐτὰ ὑποκεῖσθαι. 13.277 Καλεῖ δὲ ἔνδοξόν τινα Βαβυλῶνα, καὶ πλούτους κοσμικοὺς καὶ δόξας καὶ τὰς κατὰ σάρκα εὐγενείας καὶ ὄσα τούτοις ἔστι παραπλήσια, δοξάζων. Πάντα γὰρ ταῦτα συγχυτικὰ διανοίας καὶ ἄξια εἶναι ὄμώνυμα τῇ Βαβυλῶνι. Ταύτην καταστρέφει ὁ Κύριος, καὶ γίνεται οἰκητήριον δαι μόνων ἔξηγριωμένων, εἴτε τὴν πόλιν βούλει λαμβάνειν, εἴτε ψυχὴν συγκεχυμένην. Ἄναγκη γὰρ τὴν ἐρημωθεῖσαν ἀπὸ τῆς οἰκήσεως τοῦ Θεοῦ, οἰκητήριον γενέσθαι πονηρῶν πνευμάτων. Ἔκει μὲν οὖν ποιμὴν οὐ καταλύει. Οὐ γάρ ἔστιν ἀγαθοῦ ποιμένος τὴν πεπιστευμένην ποίμνην κατεσ τραμμένην ἔναυλίζειν. Ἀλλὰ σειρῆνες (φησὶ) καὶ δαιμόνια καὶ ὀνοκένταυροι καὶ ἔχινοι. Ὁταν οὖν ἴδης ψυχὴν συγκε χυμένην, γίνωσκε ὅτι ἐνεπλήσθη ἔκείνη ἥχου, διὰ τὸ μηδὲν τετρανωμένον, μηδὲ διηρθρωμένον ἐν αὐτῇ εἶναι ῥῆμα, ἀλλὰ θόρυβον ἄσημον, τὸν ὑπὸ τῶν παθῶν ἐπανιστάμενον, κατέ χειν τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἔκείνης. Ἔοίκασιν οὖν πονηραί τινες δυνάμεις διὰ τῆς κατὰ τὴν φωνὴν ἐκκλήσεως, ἡδονὴν ἐμποιοῦσαι ταῖς ψυχαῖς, ὃν κατα μελωδοῦσιν ἐπ' ὀλέθρῳ, θηρεύειν τοὺς διερχομένους. Εἴτε διὰ φωνῆς ἡ ἡδονὴ, εἴτε δι' ἄλλου τινὸς τρόπου ἐρεθισμοὶ καὶ προκλήσεις πρὸς ἀμαρτίαν διὰ τῶν δαιμόνων ἐκείνων γίνονται, ἀδηλον· πλὴν ὅτι οἱ ὑπὸ τρυφῆς κατακηλούμενοι τῆς πρὸς τὴν ἀληθινὴν πατρίδα ἐπανόδου ἐπιλανθάνονται. Ἐὰν δέ τινα ἴδης κνηθόμενον τὴν ἀκοὴν καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας ἀποστρέφοντα αὐτὴν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτρεπόμενον καὶ εὐτόνου μὲν λόγου μὴ ἀνεχόμενον, μηδὲ ἔλεγχον, μηδὲ ἐπὶ τίμησιν αὐστηρὰν (εἰς ἐπιστρέφειαν ἄγουσαν τὸν ἀκροατὴν) ὑπομένοντα, φίλον δὲ ὄντα τοῦ πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν ἀπαγ γέλλοντος λόγου, νόμισον ὑπὸ σειρήνων κατέχεσθαι τὸν τοιοῦτον, ὑπὸ τῆς

χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἔξαπατώμε νον. Καὶ δαιμόνια δὲ, τὰ ποικίλας ἐν ἡμῖν ἐνεργοῦντα ἀμαρ τίας, ὄρχεῖσθαι λέγεται, διὰ τὸ τὴν ὄρχησιν παντοδαπὴν εἶναι μελῶν κίνησιν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ὄρχησται, ἄλλοτε ἄλλα πρόσωπα ἔχοντες, τὴν σκηνὴν καταλαμβάνουσιν, οὕτως οἱ δαιμόνες, ὡς προσωπείοις ἡμῖν κεχρημένοι, νῦν μὲν ὁρ χοῦνται τὸν θυμούμενον, νῦν δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα καὶ περὶ τὴν τῶν σαρκῶν ἀπόλαυσιν ἐπτοημένον, ἄλλοτε τὸν ψευδό μενον· καὶ οὕτω γινόμεθα ποικίλα ἐνεργήματα δαιμόνων ὑποδεχόμενοι, κατὰ τὸ βούλημα ἐκείνων καὶ τὴν καρδίαν ἔαυτῶν καὶ τὰ τοῦ σώματος μέλη μετατιθέντες. Ὅταν οὖν ἵδης νῦν μὲν ἀκράτω γέλωτι κατεχόμενόν τινα, νῦν δὲ ὑπὸ λύπης τεταπεινωμένον, σπαρασσόμενον ἐν κοπετοῖς καὶ κλαυ θμοῖς καὶ οἰμωγαῖς, ἐνθυμήθητι, δτὶ ἐν αὐτῷ ὄρχεῖται τις, ἄλλα καὶ ἄλλα μεταλαμβάνων σχήματα· καὶ νῦν μὲν τὸ τῆς φιλαργυρίας εἰσέρχεται δρᾶμα, νῦν δὲ τὸ τῆς κενοδοξίας, ἄλλοτε τὸ τῆς ὑπερηφανίας. Ὅλως δὲ κατασκιρτᾷ τοῦ γέ νους τῶν ἀνθρώπων, ἔγχορεύων τε καὶ ὄρχούμενος ταῖς εὐκόλοις ψυχαῖς καὶ πρὸς ἀμαρτίαν εὐμεταβλήτοις. Τὸ δὲ τῶν ὄνοκενταύρων ὄνομα σύνθετον ἐμφαίνει τινὰ καὶ ἀλλόκοτον ζώου σύστασιν, πλὴν δτὶ καὶ αὐτὸ δαιμονός ἐστιν εἶδος, νῦν μὲν ἡμᾶς πρὸς τὰ ἀνθρώπινα ἀποβλέπειν ποιοῦν τος, νῦν δὲ πρὸς τὰ κτηνώδη κατασύροντος πάθη. Ὁ δὲ ἔχινος ζῶόν ἐστιν ἀντὶ τριχῶν ἀκάνθας ἡμφιεσμένον, δύσληπτον καὶ πανούργον. Ταῦτα πάντα ταχὺ ἥξει ἐπὶ τὴν συγκεχυμένην ψυχὴν, καὶ οὐδεμίᾳ παράτασις ἔσται τῶν ἡμερῶν.

14.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιδ'

14.278 Καὶ ἐλεήσει Κύριος τὸν Ἰακώβ καὶ ἐκλέξεται τὸν Ἰσραὴλ. Νομίζω λόγον ἔχειν τὸ μὲν Ἐλεήσει, τετάχθαι ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ, ὅπερ ἐχρημάτιζεν ὄνομα μέχρι τῆς πάλης τῆς ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ, τὸ δὲ Ἐκλέξεται ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπεράθλον ἐπὶ τῇ πάλῃ δέδοται τῷ πατριάρχῃ. Ἐμφαίνει δὲ τὸ μὲν ταπεινότερον ὁ ἐλεούμενος, τὸ δὲ διαφορώτερον ὁ ἐκλεγόμενος. Διόπερ Ὁ Κύριος ἐλεήσει μὲν τὸν Ἰακώβ, ἐκλέξεται δὲ τὸν Ἰσραὴλ, ὅμοιόν ἐστι τούτῳ Ἰακώβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ. Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσ εδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχή μου. Τὸ μὲν γάρ Ἰακώβ ἐπὶ τοῦ ἔτι στοιχειουμένου καὶ σωματικοῦ λαμβάνεται, τὸ δὲ Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ κρείττονος καὶ πνευματικοῦ. Ὅλως δὲ ὁ Ἰακώβ καὶ ὁ Ἰσραὴλ Ἀναπαύσονται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν, γῆς ἐκείνης, περὶ ἣς εἴρηται· Μακάριοι οἱ πραεῖς, δτὶ αὐτοὶ κληρονο μήσουσι τὴν γῆν· ἦτις οὐκ ἐστι μέρος ταύτης τῆς γῆς, τῆς ὑπὸ κατάραν γεγενημένης, ἢν ἐν λύπαις ἐσθίει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ ἐργαζόμενος αὐτήν. Προστεθή σεται δὲ καὶ ὁ γειώρας τῷ Ἰακώβ καὶ τῷ Ἰσραὴλ, ἀναπαυομένω ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ. Ὁ περὶ τὴν γῆν διαπονούμε νος, ὁ προσήλυτος, οὗτός ἐστιν ὁ γειώρας. Τάχα οὗτός ἐστιν ὁ ἔξ ἔθνων λαὸς, ὁ προστιθέμενος τῷ Ἰακώβ, δν γειώραν ἡ Γραφὴ προσαγορεύει, οῖον πάροικον καὶ προσήλυτον δντα. Εὐεργεσία δὲ τοῖς ὑποδεεστέροις καὶ ἄρχειν ἔαυτῶν μὴ ἐπισταμένοις, τὸ δουλεύειν τοῖς κατ' ἐπιστήμην ἄρχουσι. Διόπερ ἐν εὐλογίαις εἴρηται τῷ Ἡσαῦ· Καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις. Τοῦτο οὖν ἐστι τὸ Καὶ πληθυνθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Θεοῦ εἰς δούλους καὶ δούλας. Ἄντ' εὐεργεσίας πρόσκειται αὐτοῖς τὸ δουλεύειν. Καὶ ἔσονται οἱ αἰχμάλωτοι οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτούς. Οἱ μὲν τυραννικῶς ἥγον εἰς αἰχμαλωσίαν, τῇ δουλείᾳ τοῦ διαβόλου ὑποβάλλοντες τοὺς κρατουμένους· οἱ δὲ φιλανθρώπως ἀνθυπάγονται τῇ αἰχμα λωσίᾳ, ἐκ τῆς τυραννίδος τοῦ διαβόλου τῇ δουλείᾳ τοῦ Χριστοῦ προσαγόμενοι. Ἐπαγγελία δὲ τῷ Ἰσραὴλ, ἀπαλλαγὴ τῆς δουλείας τῆς σκληρᾶς, ἡς ἔδούλευσε τοῖς Βαβυλωνίοις, καὶ προτροπὴ εἰς εὐσπλαγχνίαν, ὃστε λαβεῖν τὸν θρῆνον ἐπὶ τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ μὴ ἐπιχαίρειν αὐτοῦ τῷ πτώματι, ἀλλὰ θρηνεῖν αὐτὸν, ὡς

οίκτου καὶ ἐλέου ἄξια πεπονθότα. 14.279 "Ον τρόπον ἴματιον ἐν αἴματι πεφυρμένον οὐκ ἔστι καθαρόν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσῃ καθαρός. Διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας, οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον." Ετι μέρη θρήνου ἔστιν εἰς τὸν ἄρχοντα Βαβυλῶνος καὶ τὰ ἐκείνου. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὁ ἐκπεσὼν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ Ἐωσφόρος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ἀναβήσομαι εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔσομαι δόμοιος τῷ Ὑψίστῳ, ἵνα δειχθῇ πόσον ἀπέχει τῆς πρὸς τὸν Ἅγιον δόμοιώσεως ὁ ἐν πάσῃ ἀκα θαρσίᾳ καὶ μιαιφονίᾳ κατερρυπωμένος, ἴματιώ παραβάλ λεται· δσον, ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει, εἰς κόσμον ἀνθρώπου πεποιημένω, διὰ δὲ τὸ ἐμφυρῆναι αἴματι, μηκέτι δυναμένω εἰς χρῆσιν ἀνθρωπίνην παραδεχθῆναι. Ἐκ τούτου δῆλον, δτι οὐκ ἐν τῇ κατασκευῇ τὸ ἀκάθαρτον ἔχει ὁ πονηρὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνεφύρη αἴματι, τὴν γῆν ἀπολέσας τοῦ Κυρίου καὶ τὸν λαὸν ἀποκτείνας διὰ τῆς ἀμαρτίας. Ἡδη καὶ ἀλλαχοῦ ἔγνωμεν ἴματιώ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν παρεικαζομένην ύπ' αὐτοῦ τοῦ Προφήτου, λέγοντος πρὸς τοὺς πεπαλαιωμέ νους διὰ τῆς κακίας· Ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἴματιον πα λαιωθήσεσθε, καὶ σής καταφάγεται ὑμᾶς. Δεινὴ δὲ ἡ ἀπειλὴ, τὸ μηδὲ εἰς ὕστερον καθαρὸν ἔσεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀμαρτίᾳ τινὶ πεφυρμένος, τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν καθαρότητα ἀποβάλλει, τῆς δὲ εἰς τὸ μέλλον ἐκ μετανοίας ἐλπιζομένης καθάρσεως, οὐκ ἀποστερεῖται. Ἐνταῦθα δὲ ἀπόφασις παντελῶς, τὸ μηδὲ εἰς ὕστερον ἔσεσθαι καθαρόν, ἐπειδὴ πέφυρται ἐν τῷ αἴματι τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, δν ἐνέ κρωσε διὰ τῆς παρακοῆς, ύποσύρων αὐτὸν ἐπὶ τὴν κακίαν. 14.280 Τάχα γὰρ, πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν ἀνθρωπὸν, τόπος τις μετανοίας καὶ τῷ διαβόλῳ ὑπελείπετο, καὶ ἐδύνατο ὁ τῦφος (εὶ καὶ ἀρχαιότερον ἦν νόσημα) δμως διὰ μετανοίας ἑαυτὸν ἔξιασαμένου θεραπευθεὶς, ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν εἰς τὸ ἔξαρχης. Ἀφ' οὐ δὲ τοῦ κόσμου ἡ κατασκευὴ καὶ παρα δείσου φυτεία καὶ ἀνθρωπὸς ἐν αὐτῷ καὶ ἐντολὴ Θεοῦ καὶ φθόνος τοῦ διαβόλου καὶ φόνος τοῦ τετιμημένου, ἀπεκλείσθη αὐτῷ καὶ ὁ τόπος τῆς μετανοίας. Εἰ γὰρ Ἡσαῦ μετανοίας τόπον οὐχ εῦρε, τὰ πρωτοτόκια ἀποδόμενος, τίς τόπος ὑπολείπεται μετανοίας τῷ τὸν πρωτόπλαστον ἀποκτείναντι ἀνθρωπὸν καὶ δι' ἐκείνου τὸν θάνατον εἰσενεγκόντι; Φασὶ δὲ καὶ τὸν ἐκ τοῦ λύθρου τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγγινόμενον σπῖλον τῷ ἴματιώ μηδενὶ τρόπῳ δύνασθαι ἀποπλύνασθαι, ἀλλὰ συγγηρᾶν αὐτῷ τὴν ἄπαξ ἐγγενομένην ἐκ τῆς ἐν τῷ αἴματι βαφῆς ἀλλοίωσιν· οὐδὲ οὖν ἐκείνῳ δυνατὸν, ἀπὸ θεμένῳ τὸν ἐκ τοῦ αἵματος σπῖλον, γενέσθαι καθαρόν. Τήρησον δὲ τὴν λέξιν ἐμφαντικῶς παριστῶσαν τὸν ἐκ τῆς μιαιφονίας ρύπον. Οὐ γὰρ εἶπεν «ἐν αἴματι βαφέν» ἀλλὰ Πεφυρμένον, ἵνα ἐνδείξηται αὐτὸν ἐγκυλιόμενον τῷ φόνῳ τῶν ἀναιρουμένων. Οὗτος τὴν γῆς ἀπώλεσε τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀνήρηκεν. Ὁ μὲν οὖν Ναβουχοδονόσορ ἡρήμωσε τὴν γῆν, ἐκτεμὼν αὐτῆς τὰ καρποφόρα φυτὰ, κώμας τῷ ἀφανισμῷ τοῦ ἐμπρησμοῦ παραδιδούς· αὐτὸς καὶ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, τὸν μὲν ἀπέκτεινεν ἐν μαχαίρᾳ, τὸν δὲ αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἡδη δὲ καὶ ὁ μυστικῶς ὀνομαζόμενος Βαβυλῶνος βασιλεὺς ὁ Κο σμοκράτωρ τοῦ κόσμου τούτου ἔστιν. Οίκειώς γὰρ καὶ τὴν σύγχυσιν τοῦ κόσμου τούτου Βαβυλῶνα ἄν τις προσείποι· αἰχμάλωτον γὰρ ἐποίησε τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τῆς ζωῆς μεταστήσας εἰς θάνατον· ἡρήμωσε δὲ τὴν γῆν, τὴν ἐκάστου σάρκα διαφθείρας διὰ τῆς ἀμαρτίας, καθὼς γέγραπται, δτι Κατέφθειρε πᾶσα σάρξ τὴν ὅδον αὐτῆς. 14.281 Σπέρμα πονηρὸν, ἐτοίμασον τὰ τέκνα σου σφαγῆναι ταῖς ἀμαρτίαις τοῦ πατρός σου, ἵνα μὴ ἀναστῶσι καὶ ἐμπλή σωσι τὴν γῆν πόλεων. Καὶ ἐπαναστήσομαι αὐτοῖς, λέγει Κύριος Σαβαὼθ, καὶ ἀπολῶ αὐτῶν ὄνομα καὶ κατάλειμμα καὶ σπέρμα. Οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἔσται καθαρὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ δια δοχὴ τοῦ πονηροῦ συναφανισθήσεται αὐτῷ δι' ἀγαθότητα τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, συγχωροῦντος τὸν ἀφανισμὸν τῶν τέκνων, οὐ τοσοῦτον τῆς σαρκίνης τεκνογονίας, δσον τῆς τῶν ἀπὸ πονηρᾶς ἔξεως ἐπιτελουμένων ἔργων. Σπέρμα πονη ρόν. Ἐπειδὴ οὐκ ἦν πατὴρ τῆς κακίας, ἀλλ' ἐξ

έτερου προ καταρξαμένου τῆς κακίας, τὴν γένεσιν εἴληφε, καὶ πεποίηκε κατὰ τὴν πονηρίαν τοῦ σπείραντος αὐτὸν, Σπέρμα λέγεται πονηρόν. Ἐτοίμασον τὰ τέκνα σου σφαγῆναι ταῖς ἀμαρτίαις τοῦ πατρός σου. Λέγεται δέ ποτε σπέρμα πονηρόν τινος, οὐ πάντως ἐκ προαγούσης σπορᾶς γενόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸν κατάρχον εἰς τὴν ἔτερον γένεσιν σπέρμα προσ αγορεύεται. Ὡς γάρ ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ τὰ πρώτως βλαστήσοντα, σπέρματα μὲν ἦν ἔτερων, αὐτὰ δὲ οὐκ ἦν ἔξι ἔτερων (πρεσβύτερα γάρ ἦν τῶν κατὰ σπέρμα τελειουμένων) οὗτα τάχα καὶ νῦν δὲ λόγος τὸν ἄλλοις εἰς ὑπόδειγμα πο νηρίας κατάρχοντα καὶ οίονεὶ σπέρμα γινόμενον διὰ τῆς μιμήσεως, σπέρμα πονηρὸν ὀνομάζει, οὐχ ὡς ἀπὸ προσαγορεύε σθαι. Σπέρμα Χαναάν, καὶ οὐκ Ἰούδα, ἥκουσεν ὁ ἀμαρτω λὸς ἐκεῖνος, οὐ τῷ τὸ γένος τῆς σαρκὸς νόθον ἔχειν καὶ ἐπίμικτον ἀπὸ τοῦ Χαναάν· ἀλλὰ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ Χα ναὰν, σπέρμα Χαναάν ὀνομάζεται. Δύναται οὖν ἔκαστος ἐκ τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἢ σπέρμα ἄγιον εἶναι, ἢ τὸ ἐναντίον. Ἀκουε γάρ Παύλου, λέγοντος· Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ διάτοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Καὶ τὸ Ὅσοι ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἔξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Καὶ Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται. 14.282 Τί δὲ βουλόμενος ὁ λόγος προστάσσει τῷ πονηρῷ σπέρματι, ἐτοιμάσαι τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς σφαγὴν ταῖς ἀμαρτίαις τοῦ πατρός; Πολλαχοῦ τετηρήκαμεν, τὰ ἔκαστον ἔργα καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς τέκνα προσαγορεύεσθαι. Σω θήσεται γάρ (φησὶ) διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. Σώζεται γάρ ἡ ψυχὴ, ὡς γυνὴ τοῦ μὴ ἀπατηθέντος νυμφίου, ἐπειδάν διὰ τοῦ λόγου καρποφορεῖν ποιήσῃ τέκνα, τὰς ἀγαθὰς πράξεις, ἐὰν ἐπιμείνῃ τῇ ἔξει τῇ ἀγαθῇ καὶ μὴ ἀμαυρωθῇ ἀπό τινων ἐπιγινομένων ἀμαρτημάτων. Οὕτω καὶ ἡμεῖς (κατὰ τὸν πνεῦμα ματικὸν καὶ θεῖον ἀκούοντες νόμον τῆς εὐλογίας, λεγούσης· Εὐλογημένα τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου) οὐκ ἄλλο τι νο μίζομεν εἶναι, ἢ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς. Ἀπὸ γάρ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὡδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ οὖν ἀφανισμὸς τῶν πονηρῶν ἔργων σφαγὴ τέκνων λέγε ται, ἐπ' ὡφελείᾳ γινομένη τοῦ γεννήσαντος πατρός. Λανθά νουσαν οὖν ἔχει φιλανθρωπίαν ἡ κατὰ τὸν τόπον τροπολογία προστάσσουσα τῷ πονηρῷ σπέρματι (κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον) κουφίσαι ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν κακιῶν αὐτῶν. Οἱ γάρ με μορφωμένοι κατὰ τὸν πονηρὸν καὶ νιοὶ τῆς κακίας γενό μενοι, πάντα τὰ ἔγγονα τῆς ἔαυτῶν ψυχῆς σφάζειν ὀφεί λουσι ταῖς ἀμαρτίαις. Ἐὰν γάρ μὴ ἀποθάνωμεν τῇ ἀμαρτίᾳ, πῶς ζήσομεν τῇ δικαιοσύνῃ; Ἰνα γάρ (φησὶ) μὴ ἀνα στῶσι καὶ ἐμπλήσωσι τὴν γῆν πόλεων. Πονηρὸν γάρ ἡ ἐπανάστασις τῆς κακίας· διὸ δεῖ αὐτὴν μένειν νεκρὰν, καὶ μὴ συγχωρεῖσθαι ἐν συστήματι καὶ πλήθει γίνεσθαι. Τοῦτο γάρ ἔστιν ἡ πόλις. Πρέπει γάρ Κυρίω Σαβαὼθ ἀπολλύειν τὸ κακίας ὄνομα καὶ ἐγκατάλειμμα καὶ σπέρμα. 14.283 Μακαρία κατάστασις ψυχῆς καὶ πολιτείας ἀνθρω πίνης, ἐν ᾧ ὄνομα κακίας οὐ χρηματίζει, κατὰ τὸν Ἀπό στολὸν, εἰπόντα· Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία ἢ ἀσέλγεια μηδὲ ὄνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἀγίοις. Δεύτερον δὲ, τὸ ἐγκατάλειμμα γοῦν μὴ εἶναι. Πολλοὶ γάρ ἐπιστρέ φαντεῖς ἀπὸ πονηρῶν ἔργων, οίονεὶ τὰς μνήμας τῶν πα λαιῶν ἔργων παρακατέχοντες, δι' αὐτῶν πολλάκις ἀνανεοῦν ται τὴν ἡσυχάζουσαν ἀμαρτίαν. Ἰνα οὖν μηδὲ ἐγκατά λειμμα ἢ, ἥγουν τὸ τελευταῖον σπέρμα μὴ ὑπάρχῃ πονηρᾶς διδασκαλίας τοῖς ἐφεξῆς μὴ ὑπολείπεσθαι ἐκ τῆς μιμήσεως τῶν προειληφότων, Τάδε λέγει Κύριος· Καὶ θήσω τὴν Βα βυλωνίαν ἔρημον, ὅστε κατοικεῖν ἔχινους καὶ ἔσται εἰς οὐδέν· καὶ θήσω αὐτὴν πηλοῦ βάραθρον εἰς ἀπώλειαν. Ἐρημον θήσεσθαι τὴν Βαβυλωνίαν ὁ φιλάνθρωπος Κύριος

ἀπειλεῖ. Πονηρᾶς δὲ οἰκήσεως ἐρήμωσις καὶ συγκεχυμένου βίου ἀφανισμὸς, ἀγαθὸν περισπούδαστόν ἔστι τοῖς αἰσθανο μένοις. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τὴν ἐρήμωσιν ἀπειλεῖ τῆς Βα βυλωνίας, ὡστε ἄνθρωπον μὲν Βαβυλώνιον μηκέτι κατοικεῖν, ἔχινους δὲ ἀντεισάγεσθαι. Ἔστι δὲ τὸ ζῶον τοῦτο σκληραῖς καὶ ὀξυτάταις ἀκάνθαις περιπεφραγμένον, καὶ κεφαλὴν καὶ πόδας συνέλκον ὅτε βούλεται, καὶ εἰς ἀκριβὲς σχῆμα σφαί ρας ἑαυτὸ σχηματίζον, ὡστε δύσληπτον εἶναι, τῆς μὲν κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν συνεσπειραμένων, τῆς δὲ ἐπιφα νείας πανταχόθεν ἡκανθωμένης. Μόνον γὰρ ζῶον τοῦτο ἡσυ χάζον ἀμύνεται τοὺς ἐπιβουλεύοντας. Ὁ γὰρ ἐπιβαλὼν αὐτῷ τὰς χεῖρας ἀμύσσεται δεινῶς, καὶ δσωπερ ἀν πλέον αὐτὸ βουληθῆ κατασφίγξαι, τοσοῦτῷ χαλεπώτερον ταῖς ἀκάνθαις περιπείρεται. 14.284 Τάχα οὖν ἥθη ἀνθρώπων αἰνίσσεται ἀντὶ τῶν Βα βυλωνίων ἐνοικήσαντα τῇ πόλει, ἀκοινώνητα, ἀπιδιαστικὰ, σκληροτέρα τῇ ἀγωγῇ χαίροντα. Ὄτι γὰρ τὰ εἴδη τῶν ζώων πρὸς τὰ τῶν ἀνθρώπων ἥθη μεταλαμβάνεται, ἐδι δάχθημεν ἀπὸ τῆς ὀπτασίας Πέτρου, ὅτε ἐν τῷ σκεύει τῷ καθιεμένῳ ἐκ τῶν οὐρανῶν πᾶν εἶδος ἦν, ζώων, ἐρπετῶν καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων. Ἡνίσσετο γὰρ ὁ λόγος τοὺς μέλλοντας ἀπὸ ποικίλων ἀμαρτημάτων τῇ πίστει προς ἀγεσθαι, τούτους εἶναι τοὺς ὡμοιωμένους ἢ τετραπόδοις διὰ τὸ κτηνῶδες, ἢ ἐρπετοῖς διὰ τὸ ιοβόλον, ἢ πετεινοῖς διὰ τὸ κοῦφον καὶ ἄστατον. Καὶ ὁ ἔχινος οὖν ἔστι παρὰ τῇ Γραφῇ τάχα τροπολογού μενος ἐπὶ τινας ἀνθρώπους, ὡς οἱ ὅφεις ἐπὶ τοὺς Σαδδουκαίους καὶ Φαρισαίους· καὶ ὁ ἀλώπηξ ἐπὶ τὸν Ἡρώδην· καὶ ἵπποι θηλυμανεῖς ἐπὶ τοὺς φιληδόνους· τὰ πρόβατα ἐπὶ τοὺς ἀκακωτέρους τῶν ἀνθρώπων· τὰ ἐρίφια ἐπὶ τοὺς ἀκοινωνή τους καὶ ἀμεταδότους. Ὅστε καὶ τοὺς ἔχινους εὔλογον παρα βαλέσθαι (ζώω τὴν ἐλπίδα τοῦ μὴ βλαβήσεσθαι ἐπὶ ταῖς οἰκείαις ἀκάνθαις ἔχοντι) τοὺς πλουσίους τοῦ αἰῶνος τούτου, οὓς ὑπὸ τῶν ἴδιων ἀκανθῶν συμπνίγειν τὸν λόγον καὶ ἀκαρπὸν ποιεῖν ὁ Κύριος εἴρηκε. Γενήσεται δὲ ἡ Βαβυλὼν εἰς οὐδὲν, καὶ ὡς πηλοῦ βάραθρον. Ὡς πρὸς τὸ αἰσθητὸν, ἐνδείκνυται ὁ λόγος, ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ Ἐύφρατης (μέσην αὐτὴν διατέμνων) μὴ τυγχάνων τῆς κατὰ ῥεῖθρα διεξόδου, ἐλλιμνάζων αὐτῇ, παντελῶς ἀφανίσει αὐτὴν καὶ ἀποδείξει βάραθρον, οὐχ ὕδατος καθαροῦ, ἀλλὰ βορβόρου. Τοιοῦτον γὰρ τὸ τέλος τῆς κα ταστροφῆς τῶν παροξυνάντων τὸν Κύριον. 14.285 Τάδε λέγει Κύριος Σαβαώθ· Ὅν τρόπον εἴρηκα, οὕ τως ἔσται· καὶ ὃν τρόπον βεβούλευμα, οὕτως μενεῖ· τοῦ ἀπολέσαι τοὺς Ἀσσυρίους ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἐμῆς, καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ἐμῶν. Καὶ ἔσονται εἰς καταπάτημα, καὶ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῶν ὁ ζυγὸς αὐτῶν καὶ τὸ κῦδος αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὡμῶν αὐτῶν. Ὁ μὲν κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, περὶ τῆς νενομισμένης αὐτοῖς γῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι, καὶ ὀρέων τούτων τῶν γηῶν τῇ αἰσθητῇ Ἰουδαίᾳ, τὸν λόγον ὑπολαμβάνει ὑπάρχειν τῷ Προφήτῃ, καὶ τὴν Ἀσσυρίαν αἰχμάλωτον ἀπάγειν τὸν Ἰσραὴλ, ζυγὸν δου λείας αὐτοῖς ἐπιθέντα. Ἡμεῖς δὲ, οἱ συνεγερθέντες Χριστῷ καὶ εὐχόμενοι τὰ ἄνω ζητεῖν, γῆν μὲν ὀνομάζομεν τὴν καρδίαν τὴν καλὴν, καθ' ἄ παρ' αὐτοῦ δεδιδάγμεθα τοῦ Κυρίου, λέγοντος· Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτος ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιεῖς, καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἐκατὸν, ὁ δὲ ἔξηκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. Καὶ ὅρος οὖν τοῦ Θεοῦ δύναται χρηματίζειν, ἐν ᾧ εἰς καταπάτημα γενήσονται οἱ Ἀσσύριοι, ὁ αὐξήσας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς καὶ λόγῳ καὶ γνώσει ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνεστηκώς· ἐν τούτῳ καταπάτημα ἔσον ται οἱ ἔχθροί. Καὶ πᾶς ὁ ζυγὸς τῶν Ἀσσυρίων ἀφαιρεθήσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Μέγα μὲν γὰρ ἐφρόνουν, ὡς τοῖς ὡμοῖς τῶν ἀπὸ τῆς μερίδος τοῦ Θεοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐπιβαίνοντες καὶ ὑπὸ τὸν ἴδιον ζυγὸν ποιοῦντες τοὺς τῆς δουλείας τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀμαρτημάτων ἀποσπασθέντας. Ἐχοντες οὖν τὴν κατὰ τὸ είρημένον ἐλπίδα περὶ τοῦ ἀπολέσθαι μὲν τοὺς ἔχθροὺς ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων αὐτοῦ καταπατηθήσεσθαι καὶ τὸν ζυγὸν αὐτῶν ἀφαιρεθή σεσθαι καὶ τὸ κῦδος, ᾧ

έπεγαντινών (ώς κατάρχοντες ήμῶν καὶ ἐπιβεβηκότες ήμῖν) συντριβήσεσθαι πάντα πράττωμεν, ἵνα τέλεον αὐτῶν τὴν δυναστείαν ἀποσεισώμεθα. Ἐὰν γὰρ γενώμεθα ὅρη Θεοῦ, οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἔσονται ἐν ήμῖν, τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καταβληθέντος ἐν ταῖς καρδίαις ήμῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐποικοδομουμένων τῇ πίστει. Δεῖ δὲ καθαρῶς ἀποτάξασθαι ήμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ, ἵνα ἐλεύθερον τὸν αὐχένα τοῦ ζυγοῦ ἔχωμεν τῶν Ἀσσυρίων καὶ δυνηθῶμεν γενέσθαι Χριστοῦ ὑποζύγιον. Δύο γὰρ ζυγοὺς οὐ δυνατὸν ἐπικεῖσθαι ήμῶν τῷ τραχήλῳ, τὸν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν τοῦ Ἀσσυρίου· Τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομίᾳ, ἡ τίς κοινωνίᾳ φωτὶ πρὸς σκότος; 14.286 Αὕτη ἡ βουλὴ, ἷν βεβούλευται Κύριος ἐπὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ αὕτη ἡ χεὶρ ὑψηλὴ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη τῆς οἰκουμένης. Ἡ γὰρ ὁ Θεὸς ὁ ἄγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει; τὴν δὲ χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; Σαφῶς δείκνυσιν, ὅτι ταῦτα λέγεται περὶ τῶν ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὐδενὸς δυναμένου διασκεδάσαι ὅπερ ὁ Θεὸς ὁ ἄγιος βεβούλευται, καὶ οὐδενὸς οὗτος τὴν ὑπέρμαχον χεῖρα τοῦ Θεοῦ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ τῶν ὄρέων ἀποστρέψαι. Ἄμα δὲ παρατήρει τὴν φωνὴν οὐ μόνον (ώς πολλαχοῦ παρεστήσαμεν) ἐπὶ τοῦ σπανίου σημανομένην, οἷον τὸ Τίς σοφὸς καὶ συνήσει ταῦτα; καὶ τὸ Τίς πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος; Νῦν γὰρ τὸ Τίς διασκεδάσει; Ἰσον ἐστὶ τῷ οὐδείς. Οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν, ἐννοησαι τὸ εἶναί τινα δυνάμενον διασκεδάσαι τὴν βουλὴν τοῦ Κυρίου. 14.287 Τοῦ ἔτους, οὗ ἀπέθανεν Ἀχάζ ὁ βασιλεὺς, ἐγενήθη τὸ ρῆμα τοῦτο· Μὴ εὐφρανθείητε πάντες οἱ ἀλλόφυλοι, συν ετρίβῃ γὰρ ὁ ζυγὸς τοῦ παίοντος ὑμᾶς· ἐκ γὰρ σπέρματος ὄφεων ἔξελεύσονται ἔγγονα ἀσπίδων, καὶ τὰ ἔγγονα αὐτῶν ἔξελεύσονται ὄφεις πετόμενοι. Καὶ βοσκηθήσονται πτωχοὶ δι' αὐτοῦ· πτωχοὶ δὲ ἀνθρωποι ἐπὶ εἰρήνης ἀναπαύσονται· ἀνελεῖ δὲ λιμῷ τὸ σπέρμα σου καὶ τὸ κατάλειμμά σου ἀνελεῖ. Εἴπερ πάντα Πνεύματι ἀγίῳ εἴρηται τὰ γεγραμμένα παρὰ τῶν Προφητῶν, δηλονότι καὶ ἡ ἀναγραφὴ τοῦ χρόνου τῆς προφητείας οὐ μάτην παρεμβέβληται. Τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ μαθεῖν, ὅτι τοῦτο ἐγένετο τὸ ρῆμα πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους τῷ ἔτει, ὃ ἀπέθανεν Ἀχάζ, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας; Λογιζόμεθα οὖν, ὅτι ὥσπερ ἐν τῇ Ἐξόδῳ γέγραπται, ὅτι Ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἀνέβη ἡ βοὴ καὶ εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῶν στεναγμῶν αὐτῶν. Ζῶντος μὲν γὰρ τοῦ βασιλέως τοῦ πονηροῦ, στενάζειν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἡδύναντο· κατη νάγκαζε γὰρ αὐτὸὺς ἐν ἔργοις σκληροῖς, μὴ ἐπιτρέπων ἀνα νεύειν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκποδὼν ἐγένετο ὁ πονηρὸς, τότε δέον κροτεῖν καὶ ἐπιχαίρειν τῇ πτώσει τοῦ ἔχθροῦ. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ παραδόξου ἀναγράφονται στένειν, ἐνδεικνυ μένου τοῦ λόγου, ὅτι (ἔως ὁ φιλοσώματος νοῦς ἐκεκράτει) ὑπὸ τῆς ἀναισθησίας οὐδὲ ἥδεσαν ὀδύρεσθαι τὸ ἐκ τῆς ἀμαρτίας κακόν· ἐπειδὴ δὲ ἔλαβον σχολὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, ἄρχονται τῆς θεραπείας ἀπὸ τοῦ στένειν, ἐν τοῖς ὑλικοῖς καὶ σωματικοῖς ἔργοις βαρυνόμενοι. Διὸ καὶ ἐπήκουσεν αὐτῶν ὁ φιλάνθρωπος Θεός. Ὁμοιον οὖν τῇ διηγήσει ταύτη δηλοῦται καὶ ἐν τοῖς κα τόπιν τοῦ Ἡσαΐου. Ἐγένετο γὰρ (φησί) τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὁζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον, καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. Πονηρὸς βασιλεὺς Ὁζίας ὑπὸ τῆς ιστορίας παραδέδοται, διότι Ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ καταφθεῖραι καὶ ἡδίκησεν ἐν Κυρίῳ, Θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν Κυρίου θυμιάσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐλεπρώθη. Καὶ τότε τοίνυν, ἀνατραπέντος τοῦ πονηροῦ ἄρχοντος καὶ τῶν μιασμάτων ἐλευθερωθείσης τῆς κατὰ τὸν νόμον λατρείας, τὰ τῆς θεολογίας μυστήρια φανεροῦται τῷ Προφήτῃ. Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν τὸν Ἀχάζ, οὐ σπουδαῖον ἄρχοντα, ὁ λόγος ἀναγράφει ἀποθνήσκοντα, ἵνα δειχθῇ, ὅτι ἐν τῇ τοῦ χείρονος ὑποχωρήσει, τὸ ρῆμα γίνεται πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους παρὰ τοῦ εὐεργέτου Θεοῦ. Εὑραμεν γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν, ὅτι οὗτος ὁ Ἀχάζ οὐκ ἐποίησε τὸ εὐθές ἐν ὄφθαλμοῖς

Κυρίου· καὶ γε νίδιν αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ, κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμίᾳ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. Οὗτος δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τοῦ οἴκου Κυρίου χρυσίον καὶ ἀργύριον ἀπέσ τειλε τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, ἐν οἷς οὐ μικρὰ αὐτοῦ κατηγορεῖται ἡ ἀσέβεια περὶ τὰ ἱερὰ χρήματα. Πεσούσης οὖν τῆς πονηρᾶς δυναστείας, γίνεται τὸ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων ῥῆμα. Ἐλλόφυλοι δὲ ἵδιως οἱ Φυλιστιαῖοι λέγονται, οὓς Παλαιστινοὺς Ἐλληνες ὄνομάζουσιν. 14.288 Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἑκάστου ἡμῶν ζωῇ, ἐπει δὰν ἡ βασιλεύουσα ἐν τῷ θητῷ ἡμῶν σώματι ἀμαρτίᾳ ἀποθάνῃ, τότε γίνεται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐν ἡμῖν. Τάχα γὰρ ἐκάστη ἀμαρτίᾳ πρὸς ἔκαστον τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς κατηγορουμένων καὶ δλως ψεκτῶν βασιλέων ἀναλογίαν τινὰ ἔχει, ὃν πολλαχοῦ τὰ ὀνόματα δι' ὅλης τῆς Γραφῆς δηλοῦται· ὡς καὶ νῦν ἐρμηνεύεται ὁ Ἀχάζ κατάσχεσις, σύμβολον ὃν προκαταλαβόντος καὶ κατέχοντος τὴν ψυχὴν ἡμῶν δόγματος πονηροῦ· οὗ ἀποθανόντος, ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐλευθερωθεῖσα ἀπὸ τοῦ κατέχοντος, ἰκανοῦται πρὸς τὸ θεωρῆσαι τὸ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων ῥῆμα. Ὁ μὲν οὖν πρόχειρος νοῦς οὗτός ἐστι· Μὴ εὐφραίνεσθε, πάντες ἀλλόφυλοι, συνετρίβη γὰρ ὁ ζυγὸς τοῦ παίοντος ὑμᾶς. Μὴ νομίσητε, ὃ Φυλιστιαῖοι, ὅτι, ἀποθανόντος τοῦ Ἀχάζ, ἐλεύθεροι γενήσεσθε τοῦ ἐπικειμένου ὑμῖν φόβου ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ· ὥστε μὴ εὐφραίνεσθε ἐπὶ τῷ πτώματι τοῦ βασι λέως. Εἰ γὰρ καὶ συνετρίβη ὁ ζυγὸς, τουτέστιν ἡ δουλεία, ἡ ἐπικειμένη ὑμῖν παρὰ τῶν καταπατούντων ὑμᾶς καὶ μαστὶ γούντων διὰ τῆς δυναστείας, ἀλλ' ὅμως ἐκ σπέρματος ὄφεων ἔξελεύσεται ἔκγονα ἀσπίδων. (Τὴν διαδοχὴν τοῦ Ἀχάζ ση μαίνει)· ὅτι Εἰ ὄφεως οὗτος εἶχε πικρίαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπιχαίρετε αὐτοῦ τῷ θανάτῳ, ἀναστήσεται ἐφ' ὑμᾶς ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ὄφεως τούτου ἔκγονα ἀσπίδων· καὶ πάλιν τὰ ἔκεινων ἔκγονα ἔξελεύσεται. Τὸ πικρὸν τῆς διαδοχῆς τῶν ἐφεξῆς βασιλευόντων ὁ λόγος ἐκ τούτου παρίστησιν. Ἀσπίδες γὰρ ἔσονται (φησὶ) πετόμεναι, καὶ τὸ ιοβόλον τῶν ἔρπετῶν ἔχουσαι καὶ τὸ ταχὺ τῶν πτηνῶν. Εἴτα (ἐπειδὴ ἡ ἀκολουθία τῆς γενεα λογίας ἐπὶ τὸν Κύριον φέρει) διακόψας ὁ λόγος τὸ συνεχές, μεταβαίνει ἐπ' ἀγαθὴν ἐπαγγελίαν. Βοσκηθήσονται γὰρ (φησὶ) πτωχοὶ δι' αὐτοῦ. Τίς ἐστιν ὁ βόσκων πτωχοὺς, ἢ ὁ ποι μὴν τῶν προβάτων; Πτωχοὺς δὲ οὐ τοὺς κατὰ χρήματα ἐνδεεῖς λέγει, ἀλλὰ τοὺς τῇ διανοίᾳ ἡλαττωμένους. Οὗτοι δὲ οἱ πτωχοὶ, οἱ παρ' αὐτοῦ μακαριζόμενοι (τοῦ Κυρίου Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι) Ἐπ' εἰρήνης ἀναπαύσονται, ἀνελεῖ δὲ λιμῷ τὸ σπέρμα σου. Τῶν ἀλλοφύλων τὸ σπέρμα λιμῷ διαφθαρήσεται καὶ τὸ κατά λειμμα αὐτῶν ἀναιρεθήσεται. 14.289 Οἱ ὑπὸ πονηρῶν τρεφόμενοι λόγων (ἐπ' ὧφελειά τῶν ψυχῶν) λιμῷ παραδίδονται. Ἡ γὰρ ἐνδεια τοῦ πρὸς τὸ κακὸν ἐφοδιάζοντος αὐτοὺς διδασκάλου ἀφορμῇ πρὸς εὔεξιαν τῶν ψυχῶν καὶ σωτηρίαν γίνεται. Οὕτω δὲ ἐκλαβεῖν τὴν ἐν νοιᾳ τοῦ ῥητοῦ δυνατόν· Μὴ εὐφραίνοιτο μηδεὶς ὁ συντρί βων τὸν ἐπικειμενον αὐτῷ ζυγὸν, τὸν ἐπιτεθέντα παρὰ τοῦ παίοντος αὐτόν· πολλάκις γὰρ πρόφασις γίνεται τινὶ πρὸς τὸ συντρίβειν τὸν τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν (ἥδη κληθέντι ἐπὶ τὴν σωτηρίαν τὴν ἐν Χριστῷ) ἡ ἀπὸ τοῦ λόγου πληγὴ, καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ ἐλέγχος, μαστίζων καὶ κολάζων ἐπὶ τοῖς ἡμαρ τημένοις τὴν τοῦ ἐπταικότος συνείδησιν. Μὴ φέρων γάρ τις τὸν ἀπὸ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἐπιπλήξεως πόνον, ἀφηνιαστής, τρόπον ἵππου καὶ ἡμιόνου, γενόμενος, καὶ ἐλευθερῶν μὲν ἔαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δουλῶν δὲ τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀνάξιος ἐστι τῆς ἐν Θεῷ εὐφροσύνης. Πολλῷ οὖν βέλτιον, ἀνέχεσθαι λόγου παιδευτικοῦ, ἢ δυσ ανασχετοῦντα συντρίβειν τὸν ζυγὸν τοῦ παίοντος αὐτόν. Οἱ μέντοι μὴ συντρίψαντες, ἀλλ' ὑπομείναντες τὴν παιδευτικὴν ἐπίσκεψιν, οἱ διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς καρδίας καὶ πτωχοὶ χρηματίζοντες, βοσκηθήσονται δι' αὐτοῦ. Τέλος γὰρ ἀγαθῆς παιδεύσεως νομή ἐστιν ἐπηγγελμένη, περὶ ἣς φησιν ὁ Σωτὴρ, ὅτι Εἰσελεύσεται καὶ ἔξελεύσεται καὶ νομὴν εὑρήσει. Καὶ ὁ Προφήτης δέ φησιν, ὅτι Ἐν νομῇ πίονι

βοσκήσω αύτούς. "Ωστε οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι ἐπ' εἰρήνης ἀναπαύσονται, ἐπὰν μὴ ὀλιγωρήσωσι παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύωνται ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενοι. Τὸ δὲ σπέρμα τῶν ἀλλοφύλων λιμῷ ἀναιρεθή σεται, δίκην τοῦ κατὰ τὸν ζυγὸν συντριμμοῦ ὑπέχον τὴν τῶν τροφῶν ἀπορίαν. 14.290 Ὁλολύξατε, πύλαι πόλεων· καὶ κεκραγέτωσαν πόλεις τεταραγμέναι, οἱ ἀλλόφυλοι πάντες· ὅτι ἀπὸ βορρᾶ καπνὸς ἔρχεται, καὶ οὐκ ἔστι τοῦ εἶναι. Καὶ τί ἀποκριθή σονται βασιλεῖς ἐθνῶν; "Οτι Κύριος ἔθεμελίωσε Σιών, καὶ δι' αὐτοῦ σωθήσονται οἱ ταπεινοὶ τοῦ λαοῦ. Αἱ πύλαι τῶν πόλεων (φησὶν) ὄλολύξατε." Ετι πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἡ ἀπειλή. Καὶ κεκραγέτωσαν πόλεις τεταραγ μέναι. Βοῆς ἐμπλησθήτωσαν (φησὶν) ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῆς ἐκ τοῦ φόβου τοῖς οἰκοῦσιν ἐγγινομένης. Πύλαι μὲν ὄλολυζέτω σαν, διὰ τὴν προσαγομένην πολιορκίαν. Αἱ πόλεις δὲ κεκραγέ τωσαν, τουτέστιν οἱ ἐν ταῖς πόλεσι κατοικοῦντες. Μὴ μέντοι μηδὲ οἱ κατὰ τὴν χώραν ἀλλόφυλοι ἡσυχαζέτωσαν. Ο γὰρ ἀπὸ βορρᾶ καπνὸς πάντων ὁμοίως ἄψεται πόλεών τε καὶ ἐγχωρίων. Καπνὸς γὰρ ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ. Τὸ ἀδρανὲς τῶν ἀλλοφύλων παρίστησιν, ὅτι καπνοῦ προσβολὴν οὐ φέρουσι· τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ τὸ πῦρ, τὸ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων ἐκ καιόμενον, ὑπομεῖναι. Καπνὸς ἀπὸ βορρᾶ ἔρχεται, καὶ οὐκ ἔστι τοῦ εἶναι. Οὐκ ἔστι (φησὶν) ἐν ὑποστάσει ἰδίᾳ, οὐδὲ οὐσιώδης αὐτοῦ καὶ σεσωματωμένη ἡ φύσις ἡ τοῦ καπνοῦ ἀτμὸς γάρ ἔστι δριμὺς, ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς ἀναφορᾶς ἐκ τῶν ὑπὸ τυφομένων ἀναπεμπόμενος. Τῶν ἀλλοφύλων ὑπὸ τοῦ καπνοῦ ταρασσομένων, ἥτις ἔστιν ἀνυπόστατος φύσις, τί οἱ βασιλεῖς τῶν ἔθνῶν ἐροῦσιν, ἐν εἰρήνῃ τὸν τόπον Ἰσραὴλ ὁρῶντες; Τί ἄλλο γε, ἢ ὅτι Κύριος ἔθεμελίωσε τὴν Σιών; καὶ δι' αὐτοῦ σωθήσονται οἱ ταπεινοὶ τοῦ λαοῦ; Αὐτὸς τοὺς ἀσείστους θεμελίους τῆς Σιών ἐπήξατο· αὐτὸς γάρ ἔστι τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς τῆς ἄνω πόλεως. Σωθή σονται δὲ ἐν αὐτῇ οὐχ οἱ δυνατοὶ χρήμασιν, οὐδὲ οἱ ισχυροὶ τῷ σώματι, οὐδὲ οἱ τὰ πολεμικὰ μεμελετηκότες, ἀλλ' Οἱ ταπεινοὶ τοῦ λαοῦ (φησί)· διότι τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἔξε λέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως ἔαυτοῦ συστήσῃ. 14.291 Πλὴν ἄλλ' ἵνα μήτε τῆς κατὰ θεωρίαν ἔξετάσεως τοῦ ῥήτοῦ πάντη ἀπολιμπανώμεθα, φέρε, εἴ τινα δυνατὸν ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐρμηνείας λαβεῖν ὁδηγίαν εἰς τὴν τῶν λεγομένων περίνοιαν, πειραθῶμεν. Τὸ Φυλιστιαῖον ὄνομα, μεταλαμβανόμενον εὔρομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, πί ποντες ποτήματι. Ὁρα οὖν εἰ δύνασαι τροπολογῶν, τοὺς μεθύσους καὶ πορνοκόπους, τοὺς εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ πο τήρια διδόντας τὴν ἔαυτῶν ψυχὴν, καὶ ὕστερον γυμνοτέρους ὑπέρου περιπατοῦντας (κατὰ τὴν παροιμίαν) τούτους ὃν μάσαι τοὺς πίπτοντας τῷ ποτήματι, τουτέστι, τῇ ἀμετρίᾳ τοῦ πόματος. Πίπτουσι δὲ οὗτοι τῷ ποτήματι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀναβῆναι εἰς τὸ ὑψος τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, διαρ ῥήδην εἰπόντος Παύλου· Μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κλη ρονομήσουσι. Πολλὰ γὰρ τὰ πτώματα καὶ διάφοροι αἱ αἰτίαι τοῦ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἡμᾶς καταπίπτειν, καὶ μὴ φθάνειν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· μία δὲ, καὶ οὐκ ἐλαχίστη, ἡ περὶ τὸ πίνειν ἐπιθυμία τε καὶ σπουδή. Τούτων οὖν τῶν μεθύσοντων αἱ πύλαι ὄλολυζειν προσετάχ θησαν· πύλαι δι' ὧν ὁ ἄκρατος εἰσερχόμενος τῶν κακῶν τὸν ἐσμὸν ἐπισύρεται. Τὰς οὖν ὁδοὺς, δι' ὧν ἡ ἀμαρτίᾳ ἐπιτελεῖ ται, ταύτας τρέπεσθαι εἰς ὄλολυγὴν ὁ λόγος προστάσσει, ὥστε διὰ στόματος στενάζειν τὸν τῷ στόματι ἐπιτελέσαντα τὴν ἀμαρτίαν τῆς μέθης. Πόλεις δὲ τούτων τῶν πυλῶν αὐτὰ τὰ τῆς ψυχῆς ἔστιν αἰσθητήρια, ἐν οἷς συστήματα πονηρῶν δια λογισμῶν καὶ πλῆθος ἐπιθυμιῶν καὶ κῶμοι καὶ μέθαι τὰς διατριβὰς ἔχουσιν· αἴτινες, τεταραγμέναι καὶ τεθορυβημέναι ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ οἴνου ἐγγινομένης αὐτοῖς φαντασίας, Τὴν μὲν εἰρήνην οὐκ ἔχουσι, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν· ἀεὶ δὲ ἐν σάλω καὶ κλόνῳ τυγχάνουσι. Διὰ τοῦτο κεκράγασι. Ταύταις νῦν φέρει καπνὸν βορέας, περὶ οὗ εἴπεν ὁ Σολο μῶν, ὅτι Βορέας σκληρὸς ἄνεμος, ὀνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται, τουτέστι τὸ

σκληρὸν πνεῦμα. Ὁ τραχηλιάσας ἐνώπιον τοῦ Παντοκράτορος καὶ σκληρύνας ἔαυτοῦ τὴν καρδίαν, οὗτος φέρει αὐτοῖς καπνὸν, δακρύων ὑπόθεσιν· ὃν καὶ ἐπιδέξιόν τινες ὀνομάζουσι. Τίνες δὲ, ἡ οἱ διεφθαρμένον τοῦ νοῦ τὸ κριτήριον ἔχοντες, καὶ ἐνηλλαγμένως τὰς περὶ τῶν πραγμάτων δόξας ἀποφαινόμενοι; οἱ φάσκοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν; οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς; Οὗτοι, ἀπατώμενοι ὑπὸ τοῦ μετασχηματιζομένου εἰς ἄγγελον φωτὸς, ἐπιδέξιον αὐτὸν λέγουσι τὸν σκαιὸν καὶ ἀπόπεμπτον. "Οτι δὲ ὁ βορρᾶς ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης ἐνεργείας τέτακται, δῆλον ἐκ τοῦ Ἀπὸ προσώπου βορρᾶ ἐκκαυθήσεται τὰ κακά· ὃ εἴρηται ἐν τῇ ὅρᾳσει τοῦ λέβητος τοῦ ὑποκαιομένου. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ἔξ ἐπεσαν τοῦ εἶναι. Ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ὁ ὄντως "Ων ἐν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο εἴρηται· Καὶ οὐκ ἔστι τοῦ εἶναι. 14.292 Καὶ τί ἀποκριθήσονται βασιλεῖς ἐθνῶν; "Οτι Κύ ριος ἐθεμελίωσε Σιών, καὶ δι' αὐτοῦ σωθήσονται οἱ ταπει νοὶ τοῦ λαοῦ. Ἐπεὶ οὖν οὐδείς ἔστι τῶν ἀλλοφύλων παρ' οἷς τὸ εἶναι, ἀλλὰ γεγόνασιν ὡς μὴ ὄντες, διὰ τὴν ἔαυτῶν κακίαν ('Εκλείποισαν γὰρ (φησὶν) ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἄνομοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς· οὐχ ὡς εἰς ἀφανισ μὸν χωρῆσαι, ἀλλ' ὡς τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Θεοῦ χωρὶ σθῆναι, δοτις ἔστιν ὁ ἀληθινῶς ὕν) τί ἐροῦσιν οἱ βασιλεῖς αὐτῶν, τοσαύτην διαφορὰν βλέποντες τῶν τε ἐθνῶν καὶ τῆς Σιών; "Η δηλονότι εἰς συναίσθησιν ἤξουσιν, δτι οἱ μὲν κατὰ τὰ ἐθνη περιπατοῦντες, ἐν σάλω εἰσὶ διὰ τὴν ἔαυτῶν κακίαν, οἱ δὲ τὸν νοῦν ἔαυτῶν κεκαθαρμένον ἔχοντες; ὃς ὀνομάζεται Σιών, ἐπειδὴ ἐκεῖθέν ἔστι τὸ σκοπευτήριον πά σης φύσεως. Οἶον γὰρ ἀπό τινος ἀκρωρείας τῆς τοῦ νοῦ ὑψηλότητος θεωρεῖται μὲν ὁ κόσμος, καὶ ἡ περὶ τὸν αὐτὸν εύταξία, καὶ διὰ τούτων ὁ Θεός. Θεωρεῖται δὲ τὰ τοῦ βίου πράγματα καὶ ἡ ἐν τούτοις εύτελεια. Ὡς οὖν ὁ νοῦς, ὁ βε βαπτισμένος τῷ οἴνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πάθεσι, πίπτει ὑπὸ τῆς μέθης, οὕτως ὁ καθαρὸς ἔχει θεμελιωτὴν ἔαυτοῦ τὸν Θεόν. Καὶ δι' αὐτοῦ οἱ ταπεινοὶ τοῦ λαοῦ σωθήσονται· Μακάριοι γὰρ οἱ πτωχοί, καὶ οὐαὶ τοῖς πλουτοῦσιν, δτι ἀπέχουσι τὴν παράκλησιν αὐτῶν.

15.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε'

15.293 Τὸ ῥῆμα τῆς Μωαβίτιδος. Συνάγαγε τὰ περὶ τοῦ Μωὰβ, ἵνα δυνηθῆς πάσης τῆς κατ' αὐτὸν προφητείας τὸν νοῦν ἐκλαβεῖν. Ἀπὸ μὲν τῆς Γενέσεως, τὰ περὶ Λὼτ, ἐκ τῆς θυγατρὸς τῆς πρεσβυτέρας γεννῶντος τὸν Μωὰβ, πατέρα Μωαβιτῶν· ἀπὸ δὲ τῶν Ἀριθμῶν, τὰ μετὰ τὸν χαλκοῦν ὄφιν· Ἀπῆραν γὰρ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ παρενέβαλον ἐν Ὁβώθ· καὶ ἔξαραντες ἐξ Ὁβώθ, παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἡ ἔστι κατὰ πρόσωπον Μωάβ. "Ετι καὶ τὰ περὶ τοῦ Βαλάκ, ὃς ἦν υἱὸς Σεπφὼρ, βασιλεὺς Μωάβ. Βουλόμενος διὰ τῆς κατάρας ἔξολο θρεῦσαι τὸν Ἰσραὴλ, ἔξαπέστειλε πρὸς Βαλαὰμ, υἱὸν Βεώρ Παθουρᾶ, τὸν οἰωνοσκόπον, τῆς πορνείας καὶ εἰδωλολα τρείας σύμβουλον, δι' ὃν Ἐβεβηλώθη (φησὶν) ὁ λαὸς εἰς τὰς θυγατέρας Μωὰβ, καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς ἐπὶ θυσίαις τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Ἐξέτασον καὶ τὰ περὶ τῆς Ρούθ, τῆς ἐκ τοῦ Μωαβιτικοῦ σπέρματος προστιθεμένης τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἔξευγενιζομένης, ὡς οὐ μόνον τὸν Δαβὶδ, ἀλλὰ καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν ἀπ' αὐτῆς ἀνατεῖλαι. Καὶ πειράθητι παντα χόθεν εύρειν τὸ ῥῆμα τῆς Μωαβίτιδος, ἐν ᾧ τὰ μὲν ἀπει λητικῶς, τὰ δὲ κατ' ἐπαγγελίαν ἐσχημάτισεν ὁ λόγος. Μετ' ἐπικαλύψεως δὲ εἴρηται πάντα, ἵνα τὸ κάλυμμα τὸ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς Διαθήκης κείμενον, ἐὰν λυπηθῶ μεν ἀληθινῶς ἐπιστρεφόμενοι πρὸς Κύριον, περιαιρεθῆ ἡμῶν. 15.294 Νυκτὸς ἀπολεῖται ἡ Μωαβίτις· νυκτὸς γὰρ ἀπὸ λεῖται τὸ τεῖχος τῆς Μωαβίτιδος. Πικροτέρα ἡ κόλασις ἡ ἐν νυκτὶ προσαγομένη. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἡμέρᾳ πάσχων τι τῶν περιστατικῶν, αὐτὸ τὸ φῶς ἔχει πα ραμυθίαν τῶν γινομένων· ἡ δὲ νὺξ καὶ καθ'

έαυτήν σκυθρω πόν τι πρᾶγμα· ἔὰν δὲ καὶ πάθη προσλάβῃ καὶ συμφορὰς, πολλὴν ποιεῖ τῶν ἀλγεινῶν τὴν ἐπίδοσιν. Νόησον οὖν μοι νυκτερινὴν ἔφοδον πολεμίων, ἀπροσδόκητον καταδρομὴν, γυναικῶν καὶ παίδων ἔξανδραποδισμὸν, χρημάτων διαρπα γὴν, φόνον τῶν εἰς χεῖρας ἀφικνουμένων, τείχους κατα στροφὴν, ἐμπρησμὸν πόλεως. Νυκτὸς οὖν ἀπολεῖται τὸ τεῖχος τῆς Μωαβίτιδος. Τῆς γὰρ τῶν τειχῶν περιβολῆς ἔρη μωθέντες, ἀναγκαίως καὶ οἱ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀσφάλειαν προ βαλλόμενοι συναπολοῦνται. Λυπεῖσθε οὖν ἐφ' ἔαυτοῖς (φησίν). Ἀπολεῖται γὰρ καὶ Δεηβὼν, οὗ ὁ βωμὸς ὑμῶν· ἔκει ἀνα βήσεσθε κλαίειν. Λυπεῖσθε ἐφ' ἔαυτοῖς. Μακάριος μὲν ὅστις καθαρὰν ἔχων τὴν ψυχὴν ἔαυτοῦ, μὴ ἔχει οἰκείαν ὑπόθεσιν λύπης· διὰ δὲ τὸ τὴν ἀγάπην μὴ ζητεῖν τὸ ἔαυτῆς, πάσχοντος μέλους, συμπάσχων καὶ αὐτὸς καὶ συλλυπούμενος καὶ κλαίων μετὰ κλαιόντων, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, τὸν πενθοῦντα πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων. "Ος πάλιν λέγει· "Οτι λύπη μοί ἔστι μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα. Εἰ δέ τις μὴ τοιοῦτός ἔστιν, ἀλλὰ ταῖς ἰδίαις ἀμαρτίαις ἔγκαλιν δεῖται, οὗτος ἐφ' ἔαυτῷ λυπεῖσθω, νικωμένῳ ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ, πρὸς ὃν ἔστιν ἡ πάλη. Ή τούτου λύπη εὑφραίνει τὸν τοῖς διδασκαλικοῖς λόγοις ἐνάγοντα αὐτὸν εἰς συναίσθησιν. Ως γὰρ τὰ καίοντα καὶ κολάζοντα φάρμακα ἀνακαθαίρει τὰ ἔλκη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πύων δυσωδίαν καὶ τὰ διεφθαρμένα τραύματα καὶ σώματα ἐπιτηδειότερα ποιεῖ πρὸς τὴν κατὰ τόπον συνούλωσιν, τοιοῦτον ἔχειν μοι δοκεῖ νοῦν τὸ Λυ πεῖσθε ἐφ' ἔαυτοῖς, λεγόμενον πρὸς τοὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τινὶ σοφίᾳ, δόποιοί εἰσιν οἱ τῶν αἱρέσεων προεστῶτες, οἱ νυκτὸς ἀπολλύμενοι, διότι Πᾶς ὁ τὰ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. Καὶ ἐπειδὴ ἐν νυκτὶ δντες, νυκτὸς ἀπολοῦνται, νυκτὸς αὐτῶν καὶ τὸ τεῖχος πίπτει· τουτέστι τὰ σοφιστικὰ ὄχυρώματα, οἵς ὑποκαθή μενοι ἐδόκουν ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν ἀσφάλειαν προβεβλῆσθαι. Ή γὰρ διαλεκτικὴ τὰς αἱρέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ὥσπερ τεῖχος, συντηρεῖ· ἣς διαπεσούσης, ὀλολύζειν ἀνάγκη τοὺς ἔαλωκότας. Λυπεῖσθε οὖν ἐφ' ἔαυτοῖς, ἐπείπερ ἀπὸ λοντο. 15.295 Ἀπωλείας δὲ ἄξιον καὶ τὸ Δεηβὼν, ἔνθα ὁ ναὸς ὑμῶν ὡκοδόμητο. Νοοῦμεν τὴν Δεηβὼν, τῇ ἔρμηνείᾳ προσ ἔχοντες. Ἐρμηνεύεται δὲ ἡ Δεηβὼν, ῥύσις αὐτῶν. "Ωσπερ οὖν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος πάγιος ἔστι καὶ ἐδραῖος, τεθε μελιωμένος καὶ μὴ μετακινούμενος, καὶ ὁ τῇ πίστει ἐρρί ζωμένος παραβάλλεται ἀνθρώπῳ, θεμελιοῦντι ἐπὶ τὴν πέ τραν. Καὶ τὸ μάννα δὲ λέγεται εἶναι ὡσεὶ πάγος τῆς γῆς, τοῦ θείου λόγου τὸ συνεστὸς καὶ εὔτονον διὰ τῆς πήξεως παραδηλοῦντος. Οὕτω τὰ ἐναντία δόγματα καὶ αἱ συν ἡγοροι αὐτῶν πιθανότητες, ῥευστὰ καὶ ἀβέβαια ἔστιν, ἐστά ναι μὴ δυνάμενα· καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκε. Τὸ οὖν ἄστατον τοῦ ψεύδους, ῥύσις ὡνομάσθη. Λυπεῖσθωσαν οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα οἰκοδομοῦντες, οἱ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους ἀστάτους ἔχοντες καὶ ἀστηρίκτους. Τοῦτο γάρ ἔστι τὸ θυσιαστήριον, ὃ καταδεδίκασται εἰς ἀπώλειαν τοῦ Δεηβὼν, οὗ ὁ βωμὸς ὡκοδόμητο. Ἀναβάτε οὖν κλαίοντες· οὐχὶ θύοντες, ἀλλὰ μεταμελόμενοι ἐφ' οἵς ποτε κακῶς προσηγόρισθε, δτι ἐγένετο ὑμῖν ἡ προσευχῇ εἰς ἀμαρ τίαν. Ό γὰρ τῇ κτίσει λατρεύων παρὰ τὸν κτίσαντα καὶ μὴ προσκυνῶν μὲν Υἱὸν, μηδὲ διὰ τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα, ἵδια δὲ πηγνὺς δόγματα καὶ ἐπ' ἀλλοτρίων θυσιαστηρίων προσφέρων ἔαυτοῦ τὴν θυσίαν τῆς αἰνέσεως, ὁ τοιοῦτος κλαιέτω, τῆς κατὰ Θεὸν λύπης, σωτηρίαν αὐτῷ ἀμεταμέλητον προξενούσης. Οὐ μόνον δὲ τοῖς ἀπὸ αἱρετικῶν δογμάτων τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν συνειληχόσι ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὰ ῥευστὰ πράγματα ἀποδεχόμενοι, ἐπὶ τούτοις ἔχουσι τὴν ἐλπίδα, πα ρακούοντες μὲν τοῦ λέγοντος· Πλοῦτος ἔὰν ῥέη, μὴ προσ τίθεσθε καρδίαν· ἐπτοημένοι δὲ περὶ τὴν δόξαν τῆς σαρκὸς, ἥτις ἔστι χόρτος, καὶ ἡ δόξα αὐτῶν ὡς ἄνθος χόρτου. Τοιοῦτον δὲ ἔστι καὶ τὸ ἐν σαρκὶ καὶ αἴματι κάλλος, ἐφ' ὧ

μέγα φρονεῖ ἡ κακόφρων γυνὴ, παραβαλλομένη ἐνωτίῳ ἐν ῥινὶ ύός. Καὶ ὅλως πᾶσι τοῖς ἐσφαλμένοις ἔφαρμόσει τὸ Δεηβῶν ὄνομα, ὡς τοὺς ἐσφαλμένους ἡ βίᾳ ἡ λόγω εἴποι τις ἀν εύστοχως ἐπὶ τοῦ Δεηβῶν ἔχειν τὸ θυσιαστήριον. Κλαίοντες οὖν ἀναβαίνετωσαν οἱ ἐπ' αὐτῷ ποτε μέγα φρονοῦντες. 15.296 Ἐπὶ Ναβαῦ τῆς Μωαβίτιδος ὀλολύζετε. Ἐπὶ πάσης κεφαλῆς φαλάκρωμα, πάντες βραχίονες κατατετμημένοι. Ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς περιζώσασθε σάκκους καὶ κό πτεσθε ἐπὶ τῶν δωμάτων αὐτῆς, καὶ ἐν ταῖς ρύμαις αὐτῆς πάντες ὀλολύζετε μετὰ κλαυθμοῦ. Ὄτι κέκραγεν Ἐσεβῶν, καὶ Ἐλεαλή, ἔως Ἱασσὰ ἡκούσθῃ ἡ φωνὴ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἡ ὁσφὺς τῆς Μωαβίτιδος βοᾶ, ἡ ψυχὴ αὐτῆς γνώσεται· ἡ καρδία τῆς Μωαβίτιδος βοᾶ ἐν ἑαυτῇ, ἔως Σηγώρ. Δάμαλις γάρ τριετής ἐστιν ἐπὶ τῆς ἀναβάσεως τῆς Λουίθ. Πρὸς σὲ κλαίοντες ἀναβήσονται τῇ ὁδῷ Ἀρουνιείμ· βοᾶ σύντριμμα καὶ συσσεισμός. Τὸ ὕδωρ τῆς Νεβρίμ ἔρημον ἔσται, χόρτος γάρ χλωρὸς οὐκ ἔσται. Μὴ καὶ οὕτω μέλλει σωθῆναι; Ἐπάξω γάρ ἐπὶ τὴν φάραγγα Ἀραβαῖς καὶ καταλήψονται αὐτήν. Συνῆψε γάρ ἡ βοὴ τὸ ὅριον τῆς Μωαβίτιδος τῆς Γαλλίμ καὶ ὀλολυγμὸς αὐτῆς. Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ Δεηβῶν πλησθήσεται αἴματος. Ἐπάξω γάρ ἐπὶ Δεηβῶν Ἀραβαῖς καὶ ἀρῶ τὸ σπέρμα Μωὰβ καὶ Ἀραὴλ, καὶ τὸ κατάλειμμα Ἀδαμᾶ ἀποστελῶ, ὡς ἔρπετὰ ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐπὶ τὴν κατὰ Θεὸν λύπην προτρέπει τοὺς ἀπὸ τῶν ἐπὶ νοιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐσφαλμένους καὶ μὴ ἐπιδεδωκότας ἑαυτοὺς τῇ ὠφελείᾳ τοῦ Πνεύματος, ἵνα ὀλολύξωσιν ἐπὶ τὴν γῆν τῶν λοιμῶν διδασκάλων. Τὴν γὰρ Ναβαῦ τούτους μοι δοκεῖ ὁ λόγος αἰνίσσεσθαι, διὰ τὸ ἔρμηνεύεσθαι τὴν Ναβαῦ ἐγκαθισμόν. Εἰσὶ γάρ τινες, οἵ μετὰ δολίων σοφισμάτων ἐγκαθεζόμενοι καὶ ταῖς κακαῖς δμιλίαις αὐτῶν ἔσθ' ὅτε φθείροντες ἥθη χρηστά. Δεῖ οὖν μεταμελεῖσθαι τοὺς τοῖς πονηροῖς ἐκείνων μαθητευθέντας δόγμασι, καὶ ὀλολύζειν ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐφ' ἡ μέγα ἔφρόνουν. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ Ἐπὶ πάσης κεφαλῆς φαλάκρωμα, τὸ τοὺς διδασκάλους ἀπορρίπτειν, καὶ γυμνοὺς τοῦ ἀπ' αὐτῶν κόσμου ἑαυτοὺς ποιεῖν, καὶ διὰ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἔξεντε λίζειν τὰς ἐκείνων ὑποθήκας τῶν πρακτικῶν διδαγμάτων, καὶ οίονεὶ κατατέμνειν τῷ ὑγιεῖ λόγῳ, ἵνα ὡσὶ πάντες βραχίονες κατατετμημένοι, τουτέστιν αἱ πρακτικαὶ ὑποθῆκαι τῷ ὑγιαίνοντι λόγῳ εἰς ἔλεγχον ἀγόμεναι διὰ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς κατὰ μικρὸν ἔξετάσεως τῶν κακῶν διδαγμάτων. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς πλατείας ὁδοῦ ἥγοντο παρὰ τῶν πονηρῶν, τούτους τὸν βεβασανισμένον βίον προηρημένους κελεύει κόπτεσθαι ἐν ταῖς πλατείαις, ἐπὶ τῇ ψυχαγωγίᾳ τῶν πρὸς ἡδονὴν φερόν των μεταμελομένους, καὶ κοπτομένους μὲν ἐπὶ τῇ πλατείᾳ, ἐκζητοῦντας δὲ τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, ἵνα ὅρθως με τανοοῦντες περιζώσωνται σάκκους καὶ πενθικὸν ἀναλαβόντες σχῆμα, οίονεὶ διὰ αὐτῶν τῶν ὀρωμένων βοῶν ποιήσωσι τὴν ὁσφῦν, ἐν οἷς ἐπλανήθησαν τόποις, τῆς μετανοίας ἑαυτῶν τὰ ἔχνη καταλιμπάνοντες. Καὶ ἐπὶ παντὸς δώματος ἐκελεύ σθησαν καὶ ἐν πάσαις ταῖς ρύμαις ὀλολύζειν μετὰ κλαυθ μοῦ. Τὰ γὰρ ὑψηλὰ καὶ διάκενα τῶν μαθημάτων δώματα ὀνόμασε, τὰς δὲ οίονεὶ διαιρέσεις τῶν νοημάτων ρύμας τῆς Μωαβίτιδος. 15.297 Εἴτε οὖν τις ἐπὶ ύψωμάτων ἐγένετο ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἐν διαλεκτικῇ τινι λόγων διαιρέσει καὶ προβλημάτων, εὐκρινῶς δοκούντων διαλαμβάνειν περὶ ἐκάστου τῶν προκειμένων, ἐκ μετανοίας ὀλολυζέτω, ἵνα πληρώσῃ τὸ γεγραμμένον, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐπὶ τῶν δωμάτων καὶ ἐν πάσαις ταῖς ρύμαις τοῦ λόγου προσ τάσσοντος κεκραγέναι. Διὰ τοῦτο δὲ δεῖ ταῦτα γίνεσθαι, ἐπειδὴ κέκραγεν Ἐσεβών. Ἐσεβών μὲν γὰρ ἔρμηνεύεται λογισμός· Ἐλεαλή δὲ, Θεοῦ ἀνάβασις· Ἱασσὰ δὲ, γεγονυῖα ἐντολή. Κέκραγεν οὖν Ἐσεβών, τουτέστι φανερῶς διαμαρτύρεται, ὅτι ἀνθρώπινοί εἰσι λογισμοί, καὶ οὐ θείων μυστηρίων ἀποκαλύψεις τὰ διδάγματα τῶν Μωαβιτῶν. Καὶ Ἐλεαλή. Καὶ αὕτη διὰ τῶν πραγμάτων κέκραγεν, ὅτι Θεοῦ καταναισχυντοῦσι καὶ κατεπαίρονται οἱ

έκείνοις τοῖς μαθήμασιν ἔαυτοὺς ἐπιδιδόντες. Τοῦτο γάρ ἐστι, Θεοῦ ἀνά βασις, ἡ ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς ὑπερηφανίας ἔπαρσις. Καὶ Ἰασσά. Εἰ καὶ δοκεῖ γεγονυῖα ἐντολὴ εἶναι, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν οὐκ ἐντολή· σχηματισμὸς δέ τις περὶ βίον ἀκριβείας, πρὸς πιθα νότητα καὶ παραδοχὴν τῶν πονηρῶν, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ φρονή ματος ὑποβαλλομένων διδαγμάτων. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς κατόπιν εἴρηται· Πάντες βραχίονες κατατετμημένοι, ἵνα εἴ τις πο νηρὸς διδάσκαλος ἐν ψευδοδοξίαις ἔξαπατῶν τὰς ψυχὰς τῶν ἐπομένων, βίω δὲ δοκῶν προσέχειν ἀκριβεστέρω, οἱ μετα μεληθέντες ἐπὶ τῷ τοιούτῳ διδασκάλῳ ἔαυτοὺς ἐπιδεδωκέ ναι, κατακόψωσιν ἔαυτῶν μὲν τοὺς βραχίονας, τουτέστι τὸ πρακτικὸν εἶδος τῆς πολιτείας. Ἀποκείρονται δὲ αὐτοῦ οίονεὶ κόμην καὶ ἀλλοτριώσουσι τοῦ ἔαυτῶν σώματος, διότι ἀντὶ κεφαλῆς εἰσιν οἱ προεστῶτες τοῦ σώματος τῶν Ἑκκλη σιῶν. Καὶ νῦν τοίνυν Ἰασσὰ κέκραγεν, ὅτι δέλεαρ ἐστι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας πιθανότητα ἡ κατὰ τὴν πολιτείαν ἐπιδεικνυ μένη ἀκριβεία. Τοῦτο οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ὀλολύζειν μετὰ κλαυθμοῦ, ὅτι κέκραγεν Ἐσεβῶν καὶ Ἐλεαλὴ ἔως Ἰασσά. 15.298 Διὰ τοῦτο ἡ ὁσφὺς τῆς Μωαβίτιδος βοᾶ. Ἡ ὁσφὺς πολλαχοῦ ἀντὶ τῶν γεννητικῶν λαμβάνεται. Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἦν (δηλονότι ὁ Λευὶ τοῦ Ἀβραάμ) ὅτε συνήντησεν αὐτῷ Μελχισεδέκ. Καί· Ἐστωσαν αἱ ὁσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι. Νοοῦμεν, ὅτι αἰνίσσεται συ στεῖλαι τὰς εἰς γέννησιν ὑπουργούσας ὄρεξεις. Τὸ οὖν πένθος τὸ ἐπικείμενον τῇ Μωαβίτιδι, αἴτιον γινόμενον τοῦ σώφρονος βίου, βοᾶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῆς Ἐσεβῶν καὶ Ἐλεαλὴ καὶ Ἰασσά. Ἡ ψυχὴ αὐτῆς (φησί) γνώσεται. Ἡδη προκοπήτῶν τὰ προειρημένα ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ πεποιηκότων ὁ λόγος ἐμφαίνει, Καὶ Ἡ καρδία τῆς Μωαβίτιδος βοᾶ ἐν ἔαυτῃ ἔως Σηγώρ. Ἐστι δὲ ἡ Σηγώρ αὕτη, ἔνθα Λώτ, ἀπὸ Σοδόμων ἔξελθων, φθάσαι δεδύνηται. Οἱ μὲν γὰρ Ἀγγελοι ἐβούλοντο εἰς τὸ δρός ἀναβαίνειν καὶ εἰπον αὐτῷ· Σῶζε τὴν ἔαυτοῦ ψυχήν. Μὴ περιβλέψῃς εἰς τὰ ὄπισω, μηδὲ στῆς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. Εἰς τὸ δρός σώζου, μήποτε συμπαραληφθῆς. Ὁ δὲ εἶπε· Δέομαι, Κύριε, μὴ καταλάβῃ με τὰ κακὰ καὶ ἀποθάνω. Ἰδοὺ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς, τοῦ καταφυγεῖν με ἔκει. Οὐ μικρά ἐστι; Καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ μου. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, Σηγώρ, τουτέστι μικρά. Βοᾶ οὖν ἡ καρδία τῆς Μωαβίτιδος ἔως Σηγώρ, ἥτις ἐπὶ τοῖς δρίοις ἥδη κεῖται τῆς Παλαιστίνης. Τὴν οὖν ισχυρὰν καὶ εὔτονον μετάνοιαν, ἥ τὸν βαρὺν θρῆνον, τὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς τῶν κακῶς αὐτῇ πεπραγμένων, ἐνδεικνύμενος ὁ λόγος τὸ διάστημα ἡμῖν ὑποφαίνει, μέχρι τίνος ἀκουστὴ γίνεται ἡ βοὴ τῆς Μωάβ. Καλεῖ δὲ ἡ μετάνοια, τὸ πρότερον ἐν ἔαυτῷ τινα βοῆσαι καὶ ἔαυτοῦ συντρίψαι τὴν καρδίαν· ἔπειτα καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄλλοις ἀγαθὸν γενέσθαι ὑπόδειγμα, ἔξακουστον ἔαυτοῦ κατασκευάσαι, καὶ δημοσιεῦσαι τὸν τρόπον τῆς μετανοίας. Δάμαλις γὰρ τριετής ἐστι, τουτέστι τελεία ἐστὶ καθ' ἡλι κίαν. Ἡ γὰρ τριετής δάμαλις ἥδη τοῦ γεννᾶν δύναμιν ἔχει καὶ τοῦ ὑπέχειν τὸν τράχηλον τῷ ζυγῷ. Ἰνα οὖν δείξῃ ἴδιον τῶν δυναμένων ἐπιστρέφειν τὸ τετελειῶσθαι μὲν κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡλικίαν, ἔχειν δὲ τὸν λόγον, δυνάμενον ὑποβαίνειν τῷ ζυγῷ τῆς ἀληθείας, εἴρηκε δάμαλιν τριετῆ. Ὁ γὰρ μήπω διὰ τῆς ἡλικίας τὸ ἐν ἀνθρώποις τέλειον ἐσχηκώς, μηδὲ τὸν νοῦν ἀπηρτισμένον ἔχων, ἀλλ' ἀτελής ἐστι διὰ σμικρότητα, οὐδὲ ἀπαιτεῖται τὰ ἔργα τῆς μετανοίας. Διὸ καὶ ἐν τῇ Γε νέσει, τοῦ Ἀβραάμ ζητοῦντος σημεῖον παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ λέγοντος Δέσποτα Κύριε, κατὰ τί γνώσομαι, ὅτι κληρονο μήσω τὴν γῆν; εἶπεν ὁ Θεός· Λάβε μοι δάμαλιν τριετί ζουσαν καὶ κριὸν τριετίζοντα, ἐν τοῖς τρισὶν ἔτεσι τὸ τέ λειον τῶν ζώων καὶ τὸ πρὸς γέννησιν ἐπιτήδειον ἐκλεγό μενος. Τρυγόνα δὲ καὶ περιστεράν χρόνῳ οὐ περιέγραψε, διὰ τὸ εὐθὺς τὰ ζῶα ταῦτα τῆς γεννήσεως ἄρχεσθαι. 15.299 Ἐπὶ δὲ τῆς ἀναβάσεως τῆς Λουίθ κλαίοντες ἀνα βήσονται. Ἀρχὴ εὐφροσύνης ἐστὶ τὸ κλαίειν καλῶς, καὶ ἀναβά σεως καὶ προκοπῆς τῆς ἐπὶ τὰ ἄνω, ἡ κατὰ Θεὸν γινο μένη λύπη. Διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος εὐφραίνεται ἀπὸ τῶν λυπουμένων,

όρων είς συναίσθησιν ἄγοντας τοὺς ἑαυτοῦ λόγους, καὶ ἐνεργαζομένους αὐτοῖς τὴν κατὰ Θεὸν λύπην μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον. Οἱ γὰρ κλαίοντες ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἔργοις καὶ ταῖς κακαῖς αὐτῶν διανοίαις, οὐκέτι μὲν καταβήσονται, οὐδὲ εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώ τατα τῆς γῆς· ἀναβήσονται δὲ οἰονεὶ χειραγωγίᾳ τῇ πρὸς τὸ ἄνω ὑψώσει τῇ κατὰ Θεὸν λύπῃ κεχρημένοι. Βοᾶ δὲ σύντριμμα καὶ συσσεισμός. Ὁ γὰρ διελέγξας καὶ καθαψάμενος λόγος συντρίβει τὸ πονηρὸν φρόνημα καὶ οἶον σάλον τινὰ τοῖς λογισμοῖς τοῖς κακῶς ἐμπεφυκόσιν ἐμποιεῖ, πρὸς τὸ τοὺς μὲν ἐκριζωθῆναι, τοὺς δὲ ὑγιεῖς λόγους ἀντεισ αχθῆναι. Διὰ τοῦτο καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινω μένην ὁ Θεὸς οὐκ ἔξουδενώσει. Συνεστηκίας μὲν γὰρ καὶ μηδέπω διασαλευομένης τῆς ἐν τῷ ἀμαρτάνειν ἔξεως, οὕτε κλαύσονται ἀμαρτάνοντες, οὕτε ἀναβήσονται πρὸς τὸ ἄνω· συντετριμμένης δὲ τῆς μοχθηρᾶς διαθέσεως, καὶ οἰονεὶ σει σμόν τινα καὶ κλόνον ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δόγμασι τῆς ψυχῆς παθούσης, ἀκουστὴ γίνεται ἡ βοὴ, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀκούο μένων. 15.300 Τὸ ὕδωρ τῆς Νεφρὶμ ἔρημον ἔσται. Τὸ τῆς ψευδοδοξίας ὕδωρ, πρότερον ἀφθόνως καὶ πολὺ ρέον ἐπὶ βλάβῃ τῶν δεχομένων, ἀφανισθήσεται (φησὶ) καὶ ἔρημον ἔσται. Εἰ δὲ ἦν εἰδέναι τὴν δύναμιν τοῦ ὄντος, ἐλήφθη ἂν τις ἀφορμὴ πρὸς τὸ μᾶλλον καθικέσθαι τῆς διανοίας τοῦ προφητικοῦ νοῦ, καὶ ἐφαρμόζεσθαι τοῖς πράγμασι τὰ ἐν τοῖς ὄντος σηματινόμενα. Πλὴν ὅτι ἐναντίον ἔστι τὸ ὕδωρ τοῦτο τοῦ ὕδατος τῆς ἀναπαύσεως, ἐφ' οὗ ἐκτρέφει ὁ Κύριος τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένους· καὶ τοῦ ὕδατος, οὗ δίδωσιν ὁ Κύριος τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν, οὗ ὁ καταξιωθεὶς πιεῖν, ἔχει ἐν ἑαυτῷ πηγὴν ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω δὲ φαῦλον καὶ οὐδενὸς ἄξιον τὸ ὕδωρ τοῦτο, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἡ χόρτον ἐκτρέφει, δῆς καὶ αὐτὸς οὐκ ἔσται. Τουτέστιν αἱ ψυχαὶ, αἱ τὴν πρόσκαιρον ταύτην καὶ ταχὺ μαραίνομένην τοῦ κόσμου δόξαν πεπαιδευμέναι, ταχὺ ἀπανθήσουσι, τοῦ οἰονεὶ ἄρδοντος αὐτὰς λόγου ἐρημωθέντος. Μὴ καὶ οὕτω μέλλει σωθῆναι; Δείκνυσιν ὁ λόγος, ὅτι μέλλουσα σώζεσθαι ἡ Μωαβῖτις, ὁδοῖς τισὶ καὶ ἀγωγαῖς σωθήσεται, καὶ τοῖς ἐπιπονωτέροις παιδεύμασιν ἐναχθήσεται, καὶ τοῖς ἐπιπονωτέροις παιδεύμασιν ἐναχθήσεται εἰς σωτηρίαν. Τὸ γὰρ Ἀπολεῖται ἡ Μωαβῖτις, καὶ Νυκτὸς ἀπὸ λεῖται, καὶ δσα ἄλλα εἴρηται, πρὸς τοῦτο ἔχει τὴν ἀναφορὰν, ὅτι ταῦτα γίνεται πρὸς τὸ σωθῆναι αὐτήν. Ἐπάξω γὰρ ἐπὶ τὴν φάραγγα Ἀραβαῖς. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι διὰ κλαυθ μοῦ σωθήσονται, οἱ δὲ, τὴν ἀμετανόητον καρδίαν ἔχοντες, διὰ τῆς ἐκ τῶν Ἀράβων ἐπαγομένης πληγῆς. Ἀραβεῖς δὲ, οἱ Ἐσπέριοι. Ἡ τάχα αἱ ἐοικοῦσι τῷ σκότῳ δυνάμεις Ἀραβεῖς ἐνταῦθα προσαγορεύονται, δι' ὧν ἀποστέλλονται αἱ παιδευ τικαὶ πληγαὶ τοῖς τὴν ἀμετανόητον καρδίαν ἔχουσι. Συνῆψε γὰρ ἡ βοὴ τὸ δριόν τῆς Μωαβίτιδος τῆς Γαλ λὶμ, καὶ ὀλολυγμὸς αὐτῆς. Τὸ δριόν τῆς Μωαβίτιδος Γαλλὶμ ὄντοςται. Ὁμως ἐρμηνεύεται κεκριωμένον, ἐπώνυμον τῷ ἡγεμονικῷ ζώῳ καὶ ἀρχικῷ. Ἐπεὶ οὖν τὸ αὐτὸ δύναται καὶ πέρας εἶναι χώρας καὶ ἀρχὴ, τὸ δριόν τῆς Μωαβίτιδος νῦν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὴν προσηγορίαν εἴληφε. Καὶ ὀλολυγμὸς αὐτῆς πάντα πεπλήρωκεν. 15.301 Πάλιν τὸ ὕδωρ διδασκαλίαν λέγει, διερ οἴματος εἶναι πληρές φησι, διὰ τὸ ἐνόχους θανάτου γίνεσθαι τοῖς διδασκομένοις, τοὺς κακῶς καθηγουμένους. Ὡστε εὐκαίρως περὶ τῶν ὀλεθρίων λόγων καὶ ἀπολλύντων τὰς ψυχὰς χρήση ποτὲ τῷ προφητικῷ ῥητῷ τῷ λέγοντι. Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ Δεη βών πλησθήσεται αἴματος· ἐπάξω γὰρ ἐπὶ Δεηβών Ἀρα βαῖς, καὶ ἀρῶ τὸ σπέρμα Μωὰβ, τὸ μὴ μεταβαῖνον ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀλλὰ μεῖναν ἐν τοῖς μὴ εἰσερχομένοις εἰς Ἐκκλη σίαν Κυρίου. Σπέρμα τοῦ Μωάβ. Οὐκ εἰσελεύσονται γὰρ Μωαβῖται εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου ἔως δεκάτης γενεᾶς καὶ ἔως εἰς τὸν αἰώνα. Ἐξαίρειν ὁ λόγος ἀπειλεῖ, διερ σπέρμα τοῦ Ἀριὴλ ὄνομάζει. Ἀριὴλ δὲ ὁ λέων ἐρμηνεύεται παρ' Ἐβραίοις. Τοὺς οὖν φονικοὺς καὶ ὁ Κύριος ἐκ τοῦ διαβόλου γεγε νῆσθαι λέγει, ἐν οἷς πρὸς Ιουδαίους διαλέγεται, ὁρῶν αὐτῶν τὴν κατ' αὐτοῦ

φονῶσαν προαίρεσιν· ὅτι 'Υμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἔστε, καὶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ποιεῖτε. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. Σπέρ μα μὲν οὖν Μωάβ, οἱ ἀποστάται τῆς Ἑκκλησίας· σπέρμα δὲ Ἀριὴλ, οἱ κατὰ τῶν ἀδελφῶν φόνον πνέοντες καὶ διὰ τῶν ὀλεθρίων λόγων τὸν θάνατον ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἔμποιοῦντες. Μετὰ ταῦτα φησιν, ὅτι Τὸ κατάλοιπον Ἀδαμὰ (ὅπερ σημαίνει γῆν παρθενικὴν, ἀφ' ἣς ἐγένετο τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ) ἀποστελῶ ως ἐρπετὰ τὴν γῆν, τούτεστι τὸ κατά λοιπον τῶν ἀνθρώπων, τῶν τὰ γήινα φρονούντων, διὰ τοῦτο γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν κακίας ἐρπετὰ καὶ ἰοβόλα. Ἐρ πετὰ μὲν, τῷ ἀποβαλεῖν τὸ ὕψος, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν πρώτην κατασκευὴν βεβηκότες ἐτύγχανον· ἰοβόλα δὲ, διὰ τὸ φθαρ τικὸν τῶν συνόντων. Τούτους ἐξαποστέλλειν ὁ λόγος φησί. Μετὰ οὖν τοὺς προτέρους Μωαβίτας, περὶ ὧν τὰ κρείττονα εἴρηται, εἴ τις ἐν τῇ γῇ καταλείπεται καὶ ὅμοιοῦται τῷ ὅφει, περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι Γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας σου, οὗτος ἐξαποστέλλεται ως τὰ ἐρπετά. Γῆν δὲ ἐσθίει ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, καὶ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίζων φθοράν.

16.t ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ις'.

16.302 Μὴ πέτρα ἔρημός ἔστι τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών; "Εση γάρ ως πετεινοῦ ἀνιπταμένου νεοσσὸς ἀφηρημένος· ἔσῃ, θύγατερ Μωάβ. "Επειτα δὲ, Ἀρνῶν, πλείονα βουλεύουν. Ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ διὰ παντός. Ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φεύξονται· ἐξέστησαν. Μὴ ἀχθῆς· παροικήσουσί σοι οἱ φυγάδες Μωάβ. "Εσονται σκέπη ὑμῖν ἀπὸ προσώπου διώκοντος, ὅτι ἥρθη ἡ συμμαχία σου, καὶ ὁ ἄρχων ἀπώλετο, ὁ καταπατῶν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ διορθωθήσεται μετὰ ἐλέους θρόνος, καὶ καθιεῖται μετ' αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀληθείας ἐν σκηνῇ Δαβὶδ, κρίνων καὶ ἐκζητῶν κρίμα, καὶ σπεύδων δικαιοσύνην. "Ετι πρὸς τὴν Μωάβ ὁ λόγος ἔστι. Μὴ πέτρα ἔρημός ἔστι τὸ ὄρος θυγατρὸς Σιών; Ἐλέγχει αὐτῆς τὴν κατὰ φρόνησιν, ἦν κατεφρόνει τῆς Σιὼν, πέτραν ὑπολαμβάνουσα εἶναι ἔρημον τὸ ὄρος, ως οὔτε μέγεθος ἔχον ἀξιόλογον, οὔτε τὰ ἐκ γεωργίας καλὰ δυνάμενον ὑποδέξασθαι, ως μήτε τοὺς οἰκοῦντας τρέφειν, μήτε τοὺς νεμομένους αὐτό. Ἡ γάρ ταῦτα περὶ τοῦ ὄρους ὑπολαβοῦσα καὶ ἐξευτελίσασα αὐτὸ, ὑπερφυσηθεῖσα δὲ τῇ ἀλαζονείᾳ, καὶ ἑαυτὴν μετεωρίσασα τῷ φρυγάματι καὶ τῷ τύφῳ, ἔσῃ ὅμοιά νεοσσῷ ἐγ καταλειμμένῳ ὑπὸ τοῦ θάλποντος αὐτὸν πετεινοῦ, ἐπει δὰν ἀναπτῇ τῆς καλιᾶς πτοιθὲν, καὶ ἔρημον καταλεῖπον τὸ ἐκτρεφόμενον. Τὸ μὲν γάρ οἴχεται φεῦγον, τὸ δὲ εὐάλωτόν ἔστι τῷ βουλομένῳ. Ἀετὸς μὲν γάρ, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν με γάλων πτηνῶν, τῶν ἐπὶ πολὺ ὑψοῦσθαι ἀπὸ γῆς πεφυκότων, ἔξω ἔστι τῆς παρὰ τῶν ἐπιχειρούντων βλάβης· σὺ δὲ ἔσῃ ως νεοσσὸς, ἀλλοτρίας βοηθείας εἰς τροφὴν ἐπιδεόμενος, ἄρτι μὲν τοῦ ὡοῦ προκύψας, οὐδὲ βαθεῖ τῷ πτερῷ κατημ φιεσμένος τὸ σῶμα, ἀλλ' ἔτι τῆς ἐτέρωθεν δεόμενος σκέπης πρὸς τὸ ἐν νυκτὶ συνθάλπεσθαι καὶ μεθ' ἡμέραν μὴ κατα φρύγεσθαι. Τῆς οὖν μητρὸς φυγαδευθείσης, ἀναιρεθῆσῃ ἀπὸ τῆς καλιᾶς, ἀδρανῆς μὲν ὧν πρὸς ἄμυναν, ἀδύνατος δὲ πρὸς φυγὴν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἔσται ὁ καὶ σὲ τῆς καλιᾶς καὶ θαιρῶν, καὶ τὴν σκεπάζουσαν μητέρα ἀποδιώξας. Δῆλον οὖν, ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀστάτου πνεύματος ἐκτρεφόμεναι ψυχαὶ (ἐπειδὰν ἐπιτύχωσί τινος γενναίως δι' ἔρ γων ἀγαθῶν καὶ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὄνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀποδιώκοντος αὐτὰς) ἔρημωθεῖσαι τὴν καλὴν ἐρή μωσιν, εὐληπτότεραί εἰσι πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἀνατροφὴν, τὴν ἄγουσαν εἰς τελείωσιν. "Εση, θύγατερ Μωάβ, ἐλεγχθείσης τῆς περὶ σὲ ἀσθενείας, τὸ καταλειπόμενον. Τί ἔσῃ, θύγατερ Μωάβ; "Οπερ ἦς, τοῦτο φανερωθήσεται. Ἐπελάθου γάρτῃς δυσγενείας ἑαυτῆς, ὅτι πατρὸς ἐγένουν ἀπὸ γάμων κλο πιμαίων

προσελθόντος, νυκτὶ καὶ οἶνω πρὸς τὴν τοῦ πατρικοῦ σπέρματος κλοπὴν τῆς μητρός σου συγχρησμένης. 16.303 Ἐπειτα δὲ, Ἀρνῶν, πλείονα βουλεύου. Ἐπειδὴ οὐδέν σε ὕνησε τὰ πρότερα βουλεύματα, ὡς Ἀρνῶν, οὐδὲ τὸ πολλὰ περὶ δογμάτων, τῶν κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίαν συμπεπλεγμένων, φιλοσοφῆσαι, πρόσθες, εἰ δοκεῖ, τοῖς βου λεύμασι. Δοκεῖ κατὰ τινα χλεύην καὶ εἰρωνείαν προκαλεῖ σθαι ἐπὶ τὰ ἀνόνητα βουλεύματα τὴν Ἀρνῶν, ἵνα κόρον λαβοῦσα τῶν ματαίων ἔαυτῆς βουλευμάτων καὶ μαθοῦσα τὸ ἀπ' αὐτῶν ἀνωφελὲς, οὕτω προσέλθῃ τῇ ὑγιαινούσῃ δι δασκαλίᾳ. Ἔστι δὲ Μωαβιτικὸν χωρίον ἡ Ἀρνῶν, καὶ ἀπὸ ἐνὸς ὅλον ἡμῖν ἐνδείκνυται τὸν τόπον τῆς Ἀραβίας ὁ λόγος. Προετιμήθη δὲ τὸ ὄνομα τῆς Ἀρνῶν, διὰ τὴν ἐρμηνευομένην ἀπ' αὐτοῦ διάνοιαν· ἐρμηνεύεται γὰρ ἡ Ἀρνῶν, φωτισμὸς αὐτῶν. Ἐπεὶ οὖν μάλιστα οἱ πολλὴν ἐκ τῆς οἰήσεως τῆς κατὰ σοφίαν ἔπαρσιν πάσχοντες, ἐν φωτὶ οἴονται διάγειν τὸν ἔαυτῶν νοῦν, κατὰ ἀλήθειαν ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὅντες καὶ ἀπηλλοτριωμένοι τοῦ Θεοῦ, πρὸς τοὺς ἐν φωτὶ τῷ ἐκ τῆς γνώσεως ὑπολαμβάνοντας εἶναι τὸν λόγον ποιεῖται. 16.304 Εἴτα παραίνει· Ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ διὰ παντός. Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ, ἀλλότριον πῦρ προσενέγκαντες τῷ θυσιαστηρίῳ, κατεφλέγησαν. Καὶ οἱ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν μὴ δεξάμενοι, ἀλλὰ τὸν μετασχηματιζόμενον εἰς ἄγγελον φωτὸς, τοῦτον ὑποδεχόμενοι, ἐὰν αἰσθωνται, ὅτι ἐν φαν τασίᾳ μὲν γνώσεως ἥσαν, ἐσφαλμένοι δὲ τῆς ἀληθείας ὑπῆρ χον, ἀναγκαίως ἔαυτοὺς καταπενθήσουσι. Διὸ μετήγαγεν ὁ λόγος τὴν παραίνεσιν ἐπὶ τοὺς ἐπιμελουμένους αὐτῶν, καί φησι· Ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ διὰ παντός. Οἱ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις, εἴτε κατὰ τὸν βίον, εἴτε κατὰ τὴν γνῶσιν, ἐνεργαζόμενοι λύπην, ὥστε τινὰς ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ μακαρίως πενθεῖν, οὕτοι ποιοῦσι σκέπην πένθους. Εἰδόν τινας ἐγὼ τῶν ὑπὸ λύπης ἀκράτου κατεχομένων ἀποκλείοντας ἔαυτοὺς εἰς οἰκίσκον καὶ πᾶσαν φωτὸς πάροδον ἀποφράσσοντας καὶ οἱ νεὶ τιμωρουμένους ἔαυτοὺς διὰ τῆς ἐν τῷ σκότει διαγωγῆς. Ἰνα οὖν μὴ τὸ σύνηθες, αὐτῶν ἔξαπατῶν τὴν διάνοιαν, τῆς σοφίας οἴημα, κατὰ ἀλήθειαν σκότος ὑπάρχον, φῶς δὲ εἶναι φανταζόμενον, διοχλῆ ἀυτῶν ταῖς αἰσθήσεσι, Ποιήσατε (φησὶ) σκέπην πένθους αὐτοῖς, ἵνα ἐν τῷ ἀποκλεῖσαι τὴν ἐκ τῶν ἐτεροδόξων ἀπάτην, χώραν δῶτε τῷ ἀληθινῷ φωτὶ ἐλ λάμψαι ταῖς καρδίαις τῶν εἰς αὐτὸ πεπιστευκότων. Πρὶν οὖν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου, ἐν ᾧ κόψονται πᾶσαι αἱ φυ λαὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ ἐν τῷ Ζαχαρίᾳ εἰρημένον (ὅτι Μεγα λυνθήσεται ὁ κοπετὸς ἐν Ἱερουσαλήμ, ὡς κοπετὸς ρίῶνος· καὶ κόψεται ἡ γῆ κατὰ φυλάς· φυλὴν οἴκου Δαβὶδ καθ' ἔαυ τὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἔαυτάς· φυλὴ οἴκου Νάθαν καθ' ἔαυτὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἔαυτάς· πᾶσαι αἱ ὑπολελειμμέναι φυλαὶ, φυλὴ καθ' ἔαυτὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἔαυτάς) ὑμεῖς, οἱ διδάσκοντες τὸν λαὸν καὶ ἐπιστρέφοντες τοὺς ἡμαρτηκότας ἐν παντὶ τῷ τοῦ βίου καιρῷ, ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ, ἵνα ἐκ τοῦ ὑμετέρου λόγου οἱ ὑπὸ τῆς κακίας πρότερον κεκακωμένοι, εἰς τὸ μα καρίως πενθεῖν ἐναχθῶσιν. 16.305 Ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φεύξονται. Δοκεῖ τὸ μεσημβρινὸν τῆς ἡμέρας κατάστημα λαμπρότερον ἔχειν καὶ φανότερον τὸ φῶς. Τῆς οὖν ἀληθείας ἀπὸ κτίσεως κόσμου νοεῖσθαι δυναμένης τοῖς συνετῶς τοῖς λόγοις τῆς κτί σεως ἐπιβάλλουσιν, οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ζῶντες καὶ πανταχόθεν ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας περιλαμπόμενοι, νοσοῦντες δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἄγνοιαν, οὕτοι εἰσιν οἱ μεσημβρινῇ σκοτίᾳ ὑπάρχον τες, τῶν μὲν πραγμάτων τὴν μεσημβρίαν ἔχόντων, ἐν δὲ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀγνοούντων τῆς σκοτίας ἐνυπαρχούσης. Οἱ τοιοῦτοι οὖν ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φεύγουσιν, ἔξεστησαν, διότι τῆς φαντασίας, ἦν οἱ μεμηνότες φαντασιοῦνται, οὐδὲν διαφέρει τὰ τῶν τοιούτων δόγματα. Καὶ ἐρμηνεία ἐστὶ τοῦ μεσημβρινοῦ σκότους ἡ ἔκστασις, ἐπεὶ καὶ οἱ πάθει τινὶ λογισμῶν παρενεχθέντες, οὕτε τὸν ἥλιον λάμπειν οἴονται, οὕτε φῶς εἶναι περὶ τὸν ἄέρα. Ἔκστασις οὖν ὅντως καὶ μανία

σαφής, οὕτως ἐναργῶν πραγμάτων κηρυσσόντων τοῦ Ποιήσαντος ἡμᾶς τὴν δύναμιν, εἰδώλοις προσέχειν καὶ πλάσμασι, καὶ θεοποιεῖν τὰ μὴ ὄντα, καὶ πολ λάκις διὰ δογμάτων αίρετικῶν ἔξω φέρεσθαι τῆς ἀληθείας, καὶ οίονεὶ ἐκβάντας τὸ φῶς ἐν τῷ σκότει διάγειν. Μὴ ἀχθῆς. Προτρέπεται ἡμᾶς ὁ λόγος, μὴ ἄγεσθαι ὑπὸ τῆς πιθα νότητος τῶν ἐτεροδόξων· μανία γὰρ σαφής, ἔξεστηκόσιν ἀκολουθεῖν. Γνώρισον αὐτοὺς ὅτι ἐξέστησαν. Ἐξω εἰσὶ τῆς ὄδοῦ, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγούσης· μὴ χρήσῃ αὐτοῖς ὀδηγοῖς, μὴ ποτε ἀχθῆς ὑπ' αὐτῶν εἰς κρημνὸν καὶ βάραθρον. Τυφλὸς γὰρ ἐὰν τυφλὸν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. 16.306 Παροικήσουσί σοι φυγάδες Μωάβ. Μετὰ ταῦτα δὲ τῇ θυγατρὶ Σιὼν λέγεται ὑπὸ τοῦ χρηστοῦ καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ περὶ τῶν Μωαβιτῶν ἐπιστρεφόν των καὶ παροικεῖν μελλόντων αὐτῇ, οἵτινες πάλαι, πεφευγότες τὸν Θεὸν, ἐπανήξουσι πρὸς τὸν ἔαυτῶν Δεσπότην· Παροική σουσί σοι φυγάδες Μωάβ. Καὶ σκεπασθήσονται οὗτοι (φησὶ) παρ' ὑμῖν, μηδὲν πεισόμενοι ἀπὸ προσώπου διώκοντος. Οἱ γάρ ποτε συμμαχοῦντες, οὗτοι διώκται γενήσονται, πολε μοῦντες αὐτῷ, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐπιστροφήν. Ἐπεὶ οὖν ἐγένοντο ὡς, πετεινοῦ ἀνιπταμένου, νεοσσὸς ἀφηρημένος, ἥρθη μὲν τῆς πονηρᾶς προστασίας καὶ τοῦ μοχ θηροῦ ἄρχοντος ἡλευθερώθη, δὲς ἀπώλετο δι' ὑπερηφανίαν καὶ τυραννίδα πατῶν πάντας. Ἐφ' ὧ ἀρθέντι ἐπάγει ἡ προφητεία τὰ ἐσόμενα ἀγαθά· Ὁ θρόνος γὰρ (φησὶ) καὶ ἡ βασιλεία Δαβὶδ κατορθωθήσεται. Ἐπεὶ οὖν πάντες βασιλευθήσονται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ (κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι Δεῖ αὐτὸν βασιλεύειν ἔως ἂν θῇ τοὺς ἔχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ) τὸν θρόνον εἰπε διορθωθήσεσθαι, τῷ διορθώσεως τυγχάνειν τὰ βασιλευόμενα· ὅπερ γίνεται οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν μελλόντων βασιλεύεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἔλεον καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ Θεοῦ. Καθεδεῖται οὖν (φησὶν) ὁ Δαβὶδ, τουτέστιν ὁ ἰκανὸς χειρὶ καὶ δυνάμει ὁ Χριστὸς, μετὰ ἀληθείας. Καὶ βασιλεύσει ἐν σκηνῇ, ἔως ποιήσῃ κρίνων τὴν ἐπὶ πᾶσι κρίσιν. Ή δὲ μετὰ ἀληθείας καθέδρα δείκνυσι τὸν τοῦ ψεύδους ἀφανισμόν. Βασιλεύσει δὲ, ἔως ποιήσῃ κρίσιν. Τὴν ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῦ δικαιοκρισίαν παρίστησι, καθ' ἥν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀποφαίνεται περὶ ἔκαστου, ἀλλ' ἐκζητῶν τὸ πρέπον καὶ τὸ ἀρμόζον, ὡς πρὸς τέλος ἀγαθὸν φέρειν ἔκαστῳ τὸ κρίμα, ἡπειρυμένως κατασπεύδων καὶ κατεπείγων τὴν δικαιοσύνην, οὐχὶ δὲ ἀνειμένως οὐδὲ βάδην, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ ἐργαζό μενος αὐτήν. 16.307 Ἡκούσαμεν τὴν ὕβριν Μωάβ· ὕβριστὴς σφόδρα· τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ ἐξῆρα· καὶ ἡ ὕβρις αὐτοῦ καὶ ἡ μῆνις οὐχ οὕτως ἡ μαντεία σου, οὐχ οὕτως. Ὁλολύξει Μωάβ· ἐν γὰρ τῇ Μωαβίτιδι πάντες ὀλολύζουσι. Τοῖς κατ οικοῦσι Σεδέκ, μελέτησις, καὶ οὐκ ἐντραπήσῃ. Τὰ πεδία Ἐσεβῶν πενθήσει. Ταῦτα ἀπὸ ἐτέρας ἀρχῆς, ὡς μὴ ἡρτημένα τῶν προτέρων ἀναγνωστέον. Πολλαχοῦ δὲ ἡ Γραφὴ διὰ τῶν χρηστοτέρων ἀναπνεῦσαι ποιοῦσα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐνιδεῖν τῇ χρηστότητι τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ κατ' αὐτὴν ἐσομένῳ τέλει, ἐπαναλαμβάνει (εἰς ἐπιστροφὴν ἡμῶν) τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ περὶ τῶν κολά σεων. Οἱ γάρ πλείονες τοιούτων δεόμεθα, ἵνα μὴ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονοῦντες, κατὰ τὴν σκληρότητα ἔαυτῶν καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυ ρίσωμεν ἔαυτοῖς ὄργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὄργης καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτον γάρ τι εὑρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Ψαλμῳδῷ· Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι. Καὶ πολλὰ εἰπὼν περὶ χρηστότητος (ὅτι ὑποστηρίζει τοὺς καταπίπτοντας ὅτι δίδωσι τὴν τροφὴν ἐν εὔκαιριᾳ) οὐκ ἐν τούτοις κατέληξεν, ἀλλ' ἐπιφέρει· Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ 160 πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἔξολοθρεύσει. Καὶ ἐν ταῦθα τοίνυν πολλὴν τοῖς ἐπιστρέψασι ἐμφήναντα χρηστό τητα τὰ εἰρημένα, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τὰ πικρότερα πάλιν ἐπανατείνεται. Ἡκούσαμεν τὴν ὕβριν Μωάβ. Ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου, τὸν πρῶτον τὴν ἀποστασίαν καινοτομή σαντα, τὸν ἐξυβρίσαντα εἰς τὸν Κτίστην, τὸν ἐνυβρίζοντα τοῖς ἀνθρώποις καὶ καταπατήσαντα αὐτοὺς ὕβρει καὶ ὑπε

ρηφανία, είρηται ταῦτα. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ καθυβρίζων τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τοὺς μὲν ὡς ἀνδραποδώδεις καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν οὐδὲν αὐτῶν διαφέροντας. Οὗτος ὁ ἐνεργῶν ἐκάστῳ τὴν λοιδορίαν οὗτος ὁ ἀναπείθων τοὺς αἱρέσεών τινων προεστῶτας ἀδικίαν μὲν εἰς τὸ ὕψος λαλεῖν, εἰ δέ ποτε εἰς ζήτησιν συγκαταβαίνοιεν, διδάσκων τὸν μὲν λόγον μὴ βασανίζειν, ὑβρίζειν δὲ τὸν δυνάμενον ἐλέγχειν τὴν ἀτοπίαν τῶν δογμάτων αὐτοῦ. Θεραπεύων οὖν αὐτὸν ὁ Κύριος φησι· Τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ ἔξηρα. Ὡς γάρ νόσου ἀφαίρεσίς ἐστι τὸ πονηρὸν τῆς ἀλαζονείας πάθος. Ἀλλὰ Καὶ ἡ ὕβρις αὐτοῦ (φησὶ) καὶ ἡ μῆνις αὐτοῦ. Ἰδιόκτητα τοῦ Μωὰβ τὰ πάθη ταῦτα· πονηρῶν κτημάτων δεσπότης ὁ Μωὰβ, ὕβρεως μὲν τῆς ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ πλησίον ἐπινοού μένης, μῆνιδος δὲ τῆς ἐμμόνου καὶ παρατεταμένης ὁργῆς. 16.308 Εἴτα ἐπιφέρει· Οὐχ οὔτως ἡ μαντεία σου, οὐχ οὔτως. Ὄνειδίζει τὴν παλαιὰν ἐπίνοιαν τοῦ Μωὰβ, μηδὲν τῆς τοῦ Βαλαὰμ μαντείας δυνηθείσης ποιῆσαι τῷ Ἰσραὴλ, ἐπείπερ Κύριος ὁ Θεὸς ἔστρεψε τὸ στόμα αὐτοῦ ἀπὸ κατάρας εἰς εὐ λογίαν. Οὐχ οὔτως (φησὶν) ἡ μαντεία σου, οὐχ οὔτως. Με τεπέμψατο γάρ Βαλὰκ, υἱὸς Σεπφὼρ, βασιλεὺς Μωὰβ, τὸν Βαλαὰμ τὸν μάντιν, οὗ τὰ μαντεῖα ἐν ταῖς χερσὶν ἦν, καὶ εἶπεν· Ἐπάρασαι μοι τὸν λαὸν τοῦτον. Οὐχ οὔτως οὖν ἀπὸ ήτησε τὰ μαντεῖα, αὐτοῦ ἀποκριναμένου τοῦ Βαλαὰμ· Τί ἀρά σομαι ὃν μὴ ἀρᾶται Κύριος; καὶ τί καταράσομαι, ὃν μὴ κατα ρᾶται ὁ Θεός; Εἴτα προφητεύει ὀλολυγμὸν τῇ Μωαβίτιδι· Ὁλολύξει γάρ (φησὶν) Μωάβ· ἐν γάρ τῇ Μωαβίτιδι πάντες ὀλολύξουσιν. Ἐπεὶ οὖν ὁ ὀλολυγμὸς φωνὴ ὁδυνηρά ἐστιν ὑπὸ γυναικῶν, ὡς τὰ πολλὰ, ἐν πένθει βαρυτάτῳ κεκρατημένων ἀφιεμένη, δείκνυσι καὶ τῆς πληγῆς τὸ ἀλγεινὸν καὶ τῶν πασχόντων τὸ ἀσθενὲς, ἐκ τοῦ λέγειν ὅτι Ὁλολύξει Μωάβ. 16.309 Τοῖς κατοικοῦσι Σεδὲκ, μελέτησις. Ταύτην τὴν φωνὴν, ἀσαφῶς ἔχουσαν, οἱ λοιποὶ σαφηνί ζουσιν· ὁ γάρ Σύμμαχός φησι· Τοῖς εὐφραινομένοις ἐν τῷ τείχει ὁστρακίνῳ φθέγξασθε. Εἰσὶ τινες οἱ μέγα φρονοῦντες ἐπὶ διαλεκτικῇ, καὶ οἵονεὶ τεῖχος ἀκαθαίρετον τὴν ἀπ' αὐτῆς βοήθειαν τοῖς δόγμασι περιβάλλοντες. Οὗτοι τοίνυν εὐφραινό μενοι, εὐρίσκονται ἐν τῷ τείχει τῷ ὁστρακίνῳ. Καὶ ἵνα δειχθῇ, τί τὸ ὁστράκινον τεῖχος, προσέθηκε τὸ Φθέγξασθε. Τί δ' ἀν ὁστράκου γένοιτο εὐαλωτότερον; Οἱ ἐν εὐτελέσι καὶ οὐδενὸς λόγου ἀξίοις μύθοις ἐναβρυνόμενοι, οὗτοι εὐφραί νονται ἐν τῷ τείχει τῷ ὁστρακίνῳ φθεγγόμενοι. Τοῦτο ἐστι τὸ Τοῖς κατοικοῦσι Σεδὲκ, μελέτησις. Ἀγαθὴ μὲν οὖν μελέτησις, τὸ μελετῆν τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός· πονηρὰ δὲ ἡ τῶν Μωαβιτῶν, ὅτι ἔσται τοῖς κατοικοῦσι Σεδὲκ μελέτησις. Οἱ τοίνυν μελετῶντες ἐπ' αἰσχύνης ἀξίοις λόγοις οὐκ ἐντραπήσονται. Διὰ τοῦτο Τὰ πεδία Ἐσεβῶν πενθήσει. Τιμωρία τοῦ μὴ ἐντρέπεσθαι, ἡ ἀφορία τῶν πεδίων Ἐσεβῶν. Ἐστι δὲ πόλεως ὄνομα Μωαβιτικῆς, εύρυχωρίαν ἔχούσης ἐν τοῖς περικειμένοις αὐτῇ προαστείοις· ἂ διὰ τὴν πονηρὰν τῶν κατοικούντων μελέ τησιν, ἄγονα ἔσται καὶ ἄκαρπα, οὐδεμίαν ὠφέλειαν τοῖς κατοικοῦσι παρέχοντα. Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἐκ τῆς τοῦ ῥήματος διανοίας λαβεῖν τινα ἀφορμήν, Ἐσεβῶν ὁ διαλογισμὸς ἔρμη νεύεται. Τὰ οὖν πλήθη τῶν ματαίων διαλογισμῶν (ἄ πεδία ὡνόμασται) πενθήσει, ὡς εἰς οὐδὲν προχωρούσης τῆς οίονεὶ πονηρίας τῶν ἀσεβῶν δογμάτων. 16.310 Ἀμπελος Σεβαμά· καταπίνοντες τὰ ἔθνη, καταπα τήσατε τὰς ἀμπέλους αὐτῆς ἔως Ἰαζήρ. Οὐ μὴ συνάψητε· πλανήθητε τὴν ἔρημον. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἔγκατελείφθησαν. διέβησαν γάρ τὴν θάλασσαν. Καὶ διὰ τοῦτο κλαύσονται (ὡς τὸν κλαυθμὸν Ἰαζήρ) ἀμπελον Σεβαμά. Τὰ δένδρα σου κατ ἔβαλεν Ἐσεβῶν καὶ Ἐλεαλή, ὅτι ἐπὶ τῷ θερισμῷ σου καὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω, καὶ πάντα καταπεσοῦνται. Καὶ ἀρθήσεται εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπελῶν νων, καὶ ἐν τοῖς ἀμπελῶσι σου οὐ μὴ εὐφρανθήσονται, καὶ οὐ μὴ πατήσωσιν εἰς τὰ ὑπολίνια οἴνον· πέπαυται γάρ. Κατόπιν εἴρηται· Τὰ πεδία Ἐσεβῶν πενθήσει· νῦν πρόσ κειται ὅτι καὶ Ἀμπελος Σεβαμά (ἀπὸ κοινοῦ τὸ πενθήσει).

Έκαστου τοίνυν ἔθνους λέγεται τις ἄμπελος, οῖον Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἰδιάζουσά ἐστιν ἡ ἄμπελος. Διὸ γέγραπται τὸ δτὶ Ἐξ ἀμπέλου Σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόρρας. Οὗτως ἐστὶ καὶ ἡ Αἴγυπτίων ἄμπελος, ἦν πατάσσει ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ εἰρημένον Ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ. Ἔστι δέ τις ἄμπελος, ἦν ἐφύτευσεν ὁ Κύριος· Ἄσω γάρ τῷ ἡγαπημένῳ ἄσμα τοῦ ἀγαπητοῦ τῷ ἀμπελῶνι μου. Ἅμπελῶν ἐγενήθη τῷ ἡγαπημένῳ, ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. Πάλιν ἄμπελῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἱρηται, ὡς ὁ Κύριος παρέστησε διὰ τῆς παραβολῆς τῶν γεωργῶν, τῶν ἐκλαβόντων μὲν τὸν ἄμπελῶνα, τοὺς δὲ καρποὺς μὴ ἀπὸ διδόντων. Ἀρθήσεται γάρ (φησὶν) ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ δοθήσεται ἔθνει, ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Ὡσεὶ ἔλεγε· τὰ θεῖα λόγια ἀφ' ὑμῶν ἀρθήσεται, ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται, διὰ τὸ μὴ πολιτεύεσθαι ὑμᾶς κατὰ τὸ βούλημα αὐτῶν· καὶ δοθήσεται τὰ νοήματα ἔθνει, διὰ τῆς πολιτείας, ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἐνταῦθα ἄμπελος ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, οὕτως ἄμπελος Αἴγυπτου ὁ λόγος ὁ ψευδῆς ἐμπολιτευόμενος τοῖς Αἴγυπτίοις, παρὰ τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τούτου παραδεδομένος αὐτοῖς εἰς γεωργίαν. Καὶ ἄμπελῶν πεφυτευμένος ἐν Σοδόμοις ὁ πονηρᾶς συνηθείᾳ τοῦ βίου ὑπὸ κακῶν τῶν ἐκεῖ μισθαρνούμενων τῷ διὰ βόλῳ ἐκπονούμενος. Οἱ οὖν τὰ ἐκείνου μαθόντες καὶ τὰ τοῦ Κυρίου δόγματα ἀποβάλλοντες, ἔξερβρίζωσαν μὲν ἔαυ τοὺς ἀπὸ τῆς ἄμπελου τοῦ Θεοῦ τῆς ἀληθινῆς, τοῦ εἰπόντος· Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή. Ἡγάγοντο δὲ ἀπὸ Σοδόμων καὶ Γομόρρων τὴν κληματίδα, διὸ καὶ γεωργοῦσι σταφυλὴν χολῆς καὶ βότρυν πικρίας· καὶ θυμός ἐστι δρα κόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. 16.311 Καὶ ἡ τοίνυν λεγομένη ἄμπελος Σεβαμὰ, ἐπειδὴ ἔρμηνεύεται τὸ Σεβαμὰ ἐπιστροφὴ, τάχα λόγος τίς ἐστι ἐσχηματισμένος, προσποιούμενος μὲν ἔχειν τινὰ εὐλάβειαν καὶ ἀναχώρησιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν προσκλήσεων, ἐν δὲ τῷ σχηματισμῷ τούτῳ ὑπαγόμενος πολλοὺς εἰς τὴν οἰκείαν διαστροφήν. Εὔροις δ' ἂν καὶ πολλοὺς τῶν ἐτεροδοξούντων ἐπιστρεπτικοὺς καὶ εἰς βίον τεταγμένον προτρεπτικοὺς λόγους· οὓς τινας ἔαν νοήσωμεν οὐκ ἀληθινῶς ἐπιστρέφοντας, ἀλλ' ἐγκαθέτους ἐπὶ θεοσεβείᾳ τῶν πολλῶν προβαλλομένων, ἐπιφεγγόμενα εὐκαίρως, δτὶ τῶν τοιούτων τὸ γεώργιον ἐστιν ἄμπελος Σεβαμά, τουτέστιν οὐ περὶ θεοσεβείας μὲν, οὐδὲ περὶ τῆς ὑγιοῦς θεολογίας διδασκαλία, περὶ σεμνό τητος δὲ καὶ περὶ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ μεταδοτικοῦ ὑποθῆκαί τινες. Τοῦτο ἐστιν ἄμπελος Σεβαμὰ, ἡ ὑπὸ Μωαβιτῶν γεωργοῦμένη, ἥτις, πολλὰ ποιοῦσα τὰ ἔαυτῆς γεννήματα, κατὰ πίνειν τὰ ἔθνη λέγεται. Οἱ γάρ ἀλλοτρίων δογμάτων προεστηκότες, διὰ τῆς διὰ λεκτικῆς, ἥς γεγυμνασμένοι τυγχάνουσι, καὶ πάσης τῆς ἐν λόγοις ἱκανότητος, ἥττωντες τοὺς ἀφιλοσόφους καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, οἵονεὶ καταπίνουσι τοὺς ἀλισκομένους. Πρὸς οὖν τούτους ὁ λόγος, δτὶ Ὅμεις, οἱ καταπίνοντες τὰ ἔθνη. Καταφρονήσαντες τῶν τοιούτων λόγων, καταπατήσατε αὐτούς. Οὐ γάρ δυνήσεσθε, ἐκ τοῦ περὶ ταῦτα ἀσχολεῖσθαι, συνάψαι ἔαυτοὺς καὶ ἐνῶσαι τῇ Ἱαζήρ, ἥτις ἔρμηνεύεται ἴσχυς. Ἀδύνατον οὖν ἐστιν ὑμᾶς τὴν ἴσχυν τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος, ἐγγινομένην τοῖς ὄρθως πορευομένοις ὑποδέξασθαι, ἔαν μὴ τὰς ἄμπελους τὰς Σεβαμὰ καταπατήσητε. Ἐπι λάθεσθε τῆς ὑμετέρας ἐρημίας καὶ μηκέτι αὐτῇ ἐνδιατρί βητε· ἀλλ' ἀποπλανηθέντες αὐτῆς καὶ καταλιπόντες, κρείτ τοσι χωρίοις ἐνδιατρίψατε. 16.312 Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐγκατελείψθησαν. Εἰσί τινες ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζό μενοὶ εἰς Ἀποστόλους Χριστοῦ, οἵτινες ἐγκαταλειμμένοι εἰσὶν ἀπὸ Θεοῦ. Μὴ τοίνυν ἐξαπατάτωσαν ὑμᾶς, ὡς ἔχοντες ἴσχυν τοῖς πράγμασιν· ἀβοήθητοι γάρ εἰσι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι. Οὗτοι δὲ αὐτοὶ καὶ διέβησαν τὴν θάλασσαν. Τί δὲ καὶ τοῦτο αἰνίσσεται, κατανοητέον· ἀξίως διὰ τοῦτο ἐγκατα λελεῖφθαί τινας, ἐπεὶ ψεκτὸν πεποιήκασι, τὸ διαβῆναι τὴν

θάλασσαν. Δοκεῖ τοίνυν μοι τὴν θάλασσαν λαμβάνειν εἰς τοὺς πειρασμοῦς πικροὺς, τυγχάνοντας τοῖς πειραζομένοις. Τοιοῦ τον γάρ ἐστι τὸ Ἕλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀθλητής οὐ φεύγει τὰς περιστάσεις, οὐδὲ διαβαίνει τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὅμόσε χωρεῖ τούτοις καὶ ὑπέρχεται παντὶ πειρασμῷ. Οἱ δὲ (ὑπὲρ τοῦ μὴ διώκεσθαι) τοῖς ἔθνεσι συμ περιφερόμενοι, καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀγωνίζεσθαι καὶ πονεῖν κατὰ τῶν σωματικῶν ὀρέξεων, ἐνδιδόντες πρὸς τὰς ἡδονὰς, οὗτοι διέβησαν τὴν θάλασσαν. Μετὰ τοῦτο λέγεται· Διὰ τοῦτο κλαύσονται, ὡς τὸν κλαυθμὸν Ἱαζὴρ, ἄμπελον Σεβαμά. Μήποτε οὖν κλαυθμὸς Ἱαζὴρ τῆς ἰσχύος ἐστὶ κλαυθμὸς, ὃν κλαίουσι μακαριστῶς οἱ ἰσχυροὶ, στενάζοντες μὲν τῇ εἰς τὸν βίον παροικίᾳ, καὶ βαρυνόμενοι ἐπ' αὐτῇ, ποθοῦντες δὲ τῇ ψυχῇ καὶ ἐκλείποντες εἰς τὰς αὔλας τοῦ Κυρίου. "Μήποτε ὡς κλαίεται ἰσχὺς ὑπὸ νόσου μαρανθεῖσα, παρὰ τὸ μὴ παρεῖναι τῷ ποτε αὐτὴν κεκτημένῳ, οὕτω καὶ ὁ κλαυθμὸς τῆς ἄμπελου Σεβαμὰ γενήσεται, ὡς ἀπομαρανθείσης καὶ πυρὶ μελλούσης παρα δίδοσθαι. 16.313 Μετὰ τοῦτο πρὸς τὴν Μωαβίτιν λέγεται· Τὰ δέν δρα σου κατέβαλεν Ἐσεβὼν καὶ Ἐλεαλή. Οὐκοῦν τὰ δένδρα τῆς Μωαβίτιδος ἡ Ἐσεβὼν καὶ Ἐλεαλή κατέβαλε. Τί δὲ καὶ ἀπὸ τούτων δηλοῦται, φέρε, κατὰ τὸ δυνατὸν, παραστήσωμεν. Ἐρμηνεύεται ἡ μὲν Ἐσεβὼν, λογισμοί· ἡ δὲ Ἐλεαλή, Θεοῦ ἀνάβασις. Καταβάλλεται οὖν ἄμπε λος ἀλλοτρία καὶ δένδρα ὅσα οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ ὁ οὐρά νιος, καὶ ἀνατρέπεται ἡ φυτεία τῶν ἐτεροδόξων ὑπὸ λογισμῶν ὄρθων καὶ τῆς ἀνόδου, τῆς πρὸς Θεὸν ὑψούσης ἡμᾶς δι' ἔργων ἀγαθῶν. Μακάριος οὖν ἀνὴρ, οὗ ἐστιν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοί· ἀναβάσεις σου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ό οὖν ἔχων ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰς τοῦ Θεοῦ ἀναβάσεις καὶ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν ἐπιμέλειαν ποιούμενος, δυνατὸς ἔσται τὰ τῶν ἔτε ροδόξων καταστρέφεσθαι δόγματα, κακῶς πεφυτευμένα καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ καρποφοροῦντα. "Ἐπειτά φησιν, ὅτι Ἐπὶ τῷ θερισμῷ σου καὶ ἐπὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω, καὶ πάντα καταπεσοῦνται. Ἐπει δὴ γὰρ ὃν θερίζει σῖτον καὶ ὃν τρυγᾷ οἶνον, ἐναντίως ἔχουσι τῷ ἄρτῳ, τῷ στηρίζοντι καρδίαν ἀνθρώπου, καὶ οἶνω, τῷ εὐφραίνοντι καρδίαν ἀνθρώπου ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς πατεῖ, οὐκ ἐῶν γενέσθαι τροφὴν ἥ ποτὸν τοῖς δι' ἄγνοιαν τῆς παρ' αὐτῶν βλάβης ἀδιακρίτως προσφερομένοις. Ἐπὶ οὖν Τῷ θερισμῷ σου καὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω, καὶ πάντα πεσοῦνται. Δύναται τοῦτο καὶ πρὸς τὸ σωματικὸν οἰκοδομεῖν ἡμᾶς, ὅτι πολλοὶ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες τὴν συλλογὴν τῶν καρπῶν, ἀθρόᾳ τινὶ πληγῇ (ἐκ χαλάζης, ἥ ἐξ ἄλλης τινὸς μάστιγος) ἀπώλεσαν τὰ προσδοκώμενα, διὰ τὸ ἀχάριστον καὶ πλεονεκτικὸν τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔάσαν τος τοῦ Θεοῦ εἰς ἀπόλαυσιν αὐτοῖς ἀφικέσθαι. 16.314 Καὶ ἀρθήσεται εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπελῶνων· καὶ οὐ μὴ εὐφρανθήσονται, καὶ οὐ μὴ πατήσουσιν οἶνον εἰς τὰ ὑπολήνια· πέπαυται γάρ. "Ηρθη μὲν οὖν εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπελῶνων. Ἀφηρέθη ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ ἥ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐδόθη ἔθνει, ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτοῦ. Δύναται δὲ καὶ κατὰ τὸ σωματικὸν νοεῖσθαι ἡ λέξις, ὅτι αἴρεται πᾶσα εὐφρό σύνη τῶν ἀθρόως ἀφαιρουμένων τὰς ἐπὶ τῇ συγκομιδῇ τῶν γεωργούμενων ἐλπίδας. "Η, ἐπειδὴ ἄμπελον εἴπαμεν τὸν ψευδὴ λόγον, δύναται δὲ νοηθῆναι, ὅτι ἡ ἀπὸ πάσης ψευδῶν νύμου γνώσεως ἐγγινομένη τοῖς ἡπατημένοις εὐφροσύνῃ, ὡς ἀπὸ ἀμπέλου γεωργούσης φαντασίαν εὐφροσύνης, οὐχὶ δὲ ἀλήθειαν ἀφαιρεῖται, ὡς μηκέτι εἶναι τοὺς ἀπατωμένους. Οὐκέτι γὰρ εὐφρανθήσονται ἐπὶ τοῖς ἐλεγχθεῖσιν οἱ πρότερον αὐτὰ θαυμάζοντες, οὐδὲ γεωργήσουσι Μωαβίτικὴν σταφυλὴν οἱ διδαχθέντες τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀκολουθοῦσαν τοῖς πίνουσι βλά βην. Τάχα δὲ καὶ ὑπολήνιά εἰσιν δεχόμεναι τὴν μοχθηρὰν διδασκαλίαν ψυχαί. 16.315 Διὰ τοῦτο ἡ κοιλία μου ἐπὶ Μωὰβ ὡς κιθάρα ἥχη σει, καὶ τὰ ἐντός μου ὥσει τεῖχος ὃ ἐνεκαίνισας, καὶ ἔσται εἰς τὸ ἐντραπῆναι σε. Καὶ ἐκοπίασε Μωὰβ ἐπὶ τοῖς βωμοῖς καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ

χειροποίητα αύτῆς, ὡστε προσεύ ξασθαι, καὶ οὐ μὴ δύνηται ἔξελέσθαι Αὔτόν. Τοῦτο τὸ ρήμα, ὃ ἐλάλησε Κύριος ἐπὶ Μωὰβ, ὅπότε καὶ ἐλάλησεν. Ἡ κοιλία τοίνυν τοῦ Προφήτου ἐπὶ Μωὰβ, ὡς κιθάρα ἥχησει, τουτέστιν εὐαρμόστως καὶ μουσικῶς ἥχον ἀποτελέσει εὕρυθμον, ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης τοῦ κρούοντος αὐτὴν τεχνικῶς. Κοιλίαν δὲ λέγει, ὃ ἀλλαχοῦ ὁ Ψαλμωδὸς ἐντὸς εἰρηκεν· Εὐλόγει γὰρ (φησὶν) ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἄγιον αὐτοῦ. Τίς γὰρ τοῖς ἐντὸς ἔαυ τοῦ προστάσσει εὐλογεῖν τὸ ὄνομα Κυρίου, ἡ τῇ φύσει τῶν ἔσωθεν τῶν διαλογισμῶν ἔξερχομένων; ὃν διπλοῦν ἐστι τὸ τάγμα· οἱ μὲν γὰρ μοχθηροὶ τυγχάνουσι· φόνοι, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρτυρίαι, καὶ ὀφθαλμὸς πονηρός· οἱ δὲ ἀστεῖοι καὶ σωτήριοι· φιλανθρωπία, σωφροσύνη, τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐφημον, καὶ αἱ κατὰ Θεὸν μαρτυρίαι, καὶ ὃ ὀφθαλμὸς καὶ θαρὸς, καὶ τὰ ὅμοια τούτων. Ὡς τοίνυν πάντα τὰ ἐντὸς κατώρθωται εἰς ἐτοιμότητα τοῦ εὐλογεῖν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸ ἄγιον, οὗτος καλῶς συμπαρα λαμβάνει τὴν ἔνδον διάθεσιν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐχαριστίαν. Καὶ Ἡσαΐας τοίνυν εἶχε τὰ ἐντὸς ἔαυτοῦ, ὡς τεῖχος, ὃ ἐνεκαίνισεν ὁ Θεός. Οὕτω γὰρ κατεσκεύαστο ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν τοῦ Λόγου χάριτος ἀνακαινίζουσης τὸν ἔσω ἄνθρωπον· καὶ ἵσαν αὐτοῦ οἱ διαλογισμοὶ οἰονεὶ τεῖχος ἀκαθαίρετον, ὡς μηδεμίαν διδόναι παρείσδυσιν τοῖς χείροις λογισμοῖς, μηδὲ τοῖς περι καθεζομένοις ἔχθροῖς εἰς ἐπήρειαν. Καλὸν οὖν ἐστι ταῦτα ἐννοήσαντας ζηλῶσαι καὶ δμοίως εἴπειν τῷ Προφήτῃ τὸ Ἡ κοιλία μου ὡς κιθάρα ἥχησει, καὶ τὰ ἐντός μου ὡσεὶ τεῖχος ὃ ἐνεκαίνισας. Καὶ ἔσται (φησὶν) εἰς τὸ ἐντραπῆναί σε, ὅτι ἐκοπίασε Μωὰβ ἐπὶ τοῖς βωμοῖς. Πρὸς τὸν αὐτὸν ὁ λόγος. Τί οὖν βούλεται τὸ τολμηρῶς δοκοῦν εἰρῆσθαι, τὸ "Ἐσται εἰς τὸ ἐντραπῆναί σε; Διὰ τοῦτο μοι (φησὶν) ἰσχυροὺς ἔχαρίσω ἔνδοθεν τοὺς διαλογισμοὺς, ὡστε τοὺς νῦν μὴ ἐπιστρέφοντας ἐπὶ σὲ ἐν τραπῆναί σε διὰ τῶν ἐλέγχων τῶν προσαγομένων αὐτοῖς, ἐκ τῆς τῶν δεδομένων μοι λογισμῶν εὔτονίας. Λείπει οὖν τὸ αὐτούς, ἵνα ὑγιῶς τῶν ρήμάτων ὁ νοῦς ἀποδοθῇ· Καὶ ἔσται εἰς τὸ ἐντραπῆναι αὐτούς σε. "Ωσπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πολέμοις ἀντιπρόσωποι ἐστῶτες, ἔως μὲν ἴσοπαλεῖς δοκοῦσιν εἶναι, οὐ τρέπονται, οὐδὲ ἐκκλίνουσιν, ἐπειδὴν δὲ ὑπερέχῃ αὐτῶν τὸ ἔτερον μέρος, τραπέντες φεύγουσιν, οὕτω καὶ ψυχὴ ὑπὸ ἀναιδείας παρατεταγμένη ἔστηκεν, οὐκ ἐντρεπομένη, ἐλεγχθεῖσα δὲ ὑπὸ λόγου καθαπτομένου αὐτῆς, τρέπεται πρὸς αἰσχύνην. Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ κρυπτῷ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται ἡ τροπὴ, ἐντροπὴ προσηγόρευται. Διὰ τοῦτο οὖν ἡ κοιλία ἥχησει, καὶ τὰ ἐντὸς ὡσεὶ τεῖχος ὃ ἐνεκαίνισεν ὁ Θεὸς τοῦ Προφήτου, ἵνα μεταβάλωσι καὶ ἐντραπῶσι, τοῦ αἰδεῖσθαι Θεὸν, πρότερον οὐκ ἐπιστάμενοι τὴν ὠφέλιμον αἰσχύνην. 16.316 "Οτι ἐκοπίασε Μωὰβ ἐπὶ τοῖς βωμοῖς, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ χειροποίητα, ὡστε προσεύξασθαι, καὶ οὐ μὴ δύνωνται ἔξελέσθαι Αὔτόν. Τὸν ἐπὶ τέλει ἀφανισμὸν πάσης εἰδωλολατρείας ἐκ τῆς τοῦ Λόγου ἐπιφανείας προφητεύει νῦν ὁ Ἡσαΐας, ὅτι μάταιοι πάντες οἱ ἐπὶ ταῖς κατασκευαῖς τῶν ναῶν μόχθοι, καὶ αἱ ἀνωφελεῖς εἰς τὰ χειροποίητα ἐλπίδες. Προσεύξονται γὰρ (φησὶ) καὶ οὐ μὴ δύνωνται ἔξελέσθαι Αὔτόν. Τοῦτο νῦν ἐπὶ τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας πεπλήρωται. Ἄντι σκοπέλων μὲν γὰρ ἐστήκασιν οἱ ναοὶ, οἱ περιβόητοι· οὐκέτι δὲ αἱ ἀπὸ τῶν δαιμόνων ἀπάται, φυγαδευθείσης τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως διὰ τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ, τοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κεκηρυγμένου. Τοῦτο γὰρ τὸ ρήμα, ὃ ἐλάλησε Κύριος ἐπὶ Μωὰβ, ὅπότε καὶ ἐλάλησεν. Οἷον ἐπίλογός ἐστι παντὸς τοῦ ρήματος τοῦ κατὰ τῆς Μωαβίτιδος κεκηρυγμένου· Τοῦτο τὸ ρήμα ὃ ἐλάλησε Κύριος. Προτέτακτο μὲν γὰρ ἡ λέξις οὕτως ἔχουσα· Τὸ ρήμα τὸ κατὰ τῆς Μωαβίτιδος· ἐπιλέγεται δὲ παντὶ τῷ μέρει τῆς περικοπῆς· Τοῦτο τὸ ρήμα, ὃ ἐλάλησε Κύριος ἐπὶ Μωὰβ, ὅπότε καὶ ἐλάλησε. Τί ἐστιν 'Οπότε καὶ ἐλάλησε; Δείκνυσι τὸ σπάνιον τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Μωαβίτας γινομένης φωνῆς. Τῷ μὲν γὰρ Ἰσραὴλ συνεχῶς διαλέγεται, τοῖς δὲ ἔθνεσιν ὡς τὰ

πολλὰ σιωπᾶ, ώς ἀλλοτρίοις τῆς ἑαυτοῦ μερίδος. Οὐ μὴν παντελῶς ἀποκρύπτει τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τούτους γεύει τῆς ἑαυτοῦ φιλανθρωπίας, ἵνα διὰ τῆς ἐν ὀλίγοις πείρας, πρὸς τὴν τῶν τελείων ἐπιθυμίαν ὄρμῶσιν ... Ἐπεὶ οὖν σπανιάκις λαλεῖ τοῖς Μωαβίταις, διὰ τοῦτο εἴρηται, ὅτι Τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε Κύριος, ὅποτε καὶ ἐλάλησεν. 16.317 Καὶ νῦν λέγω· ἐν τρισὶν ἔτεσιν (ἐτῶν μισθωτοῦ) ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωὰβ ἐν παντὶ τῷ πλούτῳ τῷ πολλῷ, καὶ καταλειφθήσεται ὀλιγοστὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. Διὰ τούτων δοκεῖ μοι ὁρίζειν χρόνον κολάσεως τῇ Μωὰβ, ὃν ὡνόμασε τρία ἔτη μισθωτοῦ. Ἐπεὶ οὖν εἰς τρία μέρη ἡ πᾶσα τοῦ χρόνου διαιρεῖται φύσις, τὸ τέλειον τοῦ χρόνου παραστῆσαι βουλόμενος, τρία εἶπεν ἔτη. Ἐν οὖν τρισὶν ἔτεσιν ἐτῶν μισθωτοῦ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα Μωὰβ. Ὡς μισθωτὸς καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διαβέβληται ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, λέγοντος· Ὁ δὲ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὧν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστι τὰ πρόβατα ἔδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ φεύγει, ὅτι μισθωτός ἔστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. Καὶ πάροικος δὲ καὶ μισθωτὸς τοῦ ιερέως οὐκ ἔδεται ἄγια, κατὰ πάροικος δὲ καὶ μισθωτὸς τοῦ ιερέως οὐκ ἔδεται ἄγια, κατὰ τὸν νόμον. Ἐξεμίσθωσεν οὖν ἑαυτὸν ὁ Μωὰβ, καὶ γέγονε μισθωτός. Οὐ γὰρ ἡγάπησε τὸν Θεὸν, ἀλλὰ φαντασίᾳ μισθῶν καὶ ἐλπίδι οἰκείας ὠφελείας, οὐχὶ δὲ τῇ πρὸς τὸ γινόμενον διαθέσει, ἔπραττεν ὃ ἔπραττε. Τρισὶν οὖν ἔτεσιν ἀτιμασθήσεται ἐτῶν μισθωτοῦ. Ὡς οὖν ὁ ποιμὴν ὁ μισθωτὸς οὐκ ἔστι ποιμὴν, οὕτω καὶ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην εἰς τὸ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀπέχει τὸν μισθὸν καὶ οὐκ ἔστιν ἐλεήμων, οὐδὲ κοινωνικός. Καὶ ὁ σώφρων διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀρέσκειαν, οὐκ ἔστι σώφρων, οὐ τὴν ἀρετὴν διώκων, ἀλλὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς δόξαν θηρώμενος. Ἀτιμοὶ τοίνυν παρὰ Θεῷ οἱ πρὸς ἔνδειξίν τι ποιοῦντες. Ὡστε καὶ ὁ Μωὰβ ἐν τρισὶν ἔτιμασθήσεται, τουτέστιν ἐν παντὶ τῷ μέτρῳ τοῦ χρόνου· ἀτιμίαν δὲ μισθωτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐκ διαθέσεως, ἀλλ' ἐπίπλαστον αὐτῷ εἶναι τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς. Ἀτιμάζεται δὲ Ἐν παντὶ τῷ πλούτῳ τῷ πολλῷ. Ὅσον γὰρ αὐτῷ περιήν τῆς ἐνταῦθα ὑπολήψεως, τοσοῦτον μετὰ τὸ ἀποκαλυφθῆναι ἡμῶν τὰ κρυπτὰ, ἀποδοθήσεται τῆς αἰσχύνης ὁ μισθός. Καὶ ὁ πολλὴν συνάγων ταῖς χερσὶν ἀκαρπίαν, πλείονα ἔχει ὕλην τῆς ἐπιφερομένης αὐτῷ ἀτιμίας· καὶ ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευδεῖ, μάταια διώκει καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ παγίδας θανάτου. Καὶ καταλειφθήσεται ὀλιγοστὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. Εὔεργεσία τῶν ἐπὶ κακίᾳ συγκεκροτημένων, ή ἐντεῦθεν παίδευσις.